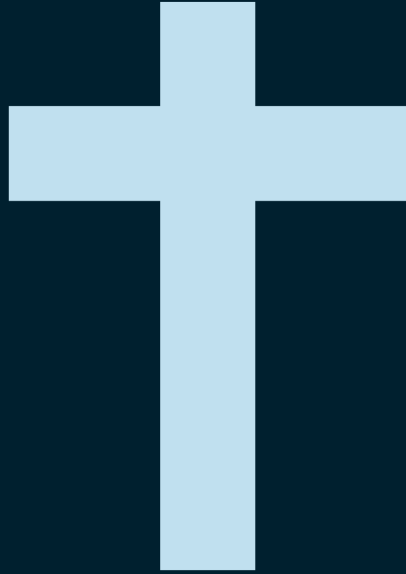

Kálaad Zembî : Sɔ,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	50
Lúkas	81
Yuánes	133
Misóólágú	171
Buud ó Róma	219
1 Buud ó Kōrênt	242
2 Buud ó Kōrênt	264
Buud ó Galátia	278
Buud ó Ifêz	287
Buud ó Filipî	295
Buud ó Kolósia	301
1 Buud ó Tesaloníka	307
2 Buud ó Tesaloníka	312
1 Timotê	315
2 Timotê	322
Títus	327
Falmôñ	330
Wəhebərê	332
Zhâk	350
1 Pyêr	356
2 Pyêr	363
1 Yuánes	368
2 Yuánes	374
3 Yuánes	376
Yûdə	378
Mbúgúlú	381

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nye nyə á tééd fwo bul bwiing matéédulé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágó byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ ija məwúm mətóon.

Jɔɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sâ ná nyə á seeng fwámé məma kəw lá minjígulá mí Yésus t̄n̄ icé í kaand itóon:

- (1) Kaand nyə á lás mbán̄ dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jéla nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígulá myá váál bwə jéla nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyon̄ú í jéla nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jéla nə ji mpwándéd ná Faan mə Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyádí Jɔɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bég nə icug í ngə kala minjígulá.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Abraham.

² Abraham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bən̄n̄ omínyon̄ú bé.

³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wán̄ wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram.

⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salúmon.

⁵ Salúmon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése,

⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsé mə Uri bwə mú byá Sálumun.

⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf.

⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas.

⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas.

¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas.

¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bən̄n̄ omínyon̄ú bé. Ja jɔɔngú wə buud ó *Izurəyél bwə á kə míkám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² N̄n̄ Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátiyel. Salátiyel mú byá Zorobábel.

¹³ Zorobábel byá Abyûd. Abyûd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor.

¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud.

¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab.

¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ngwúm mə Maríya. Maríya wɔɔngú wə nyə a byá Yésus, bwə du j̄w ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə in̄, téédulé wə Abraham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə in̄ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izurəyél bwə á kə míkám mí dóómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə in̄ í á nyin̄gə byél tééd ja bwə á kə míkám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé mə Yésus-Kríst

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31   **1:2** Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24   **1:3** Mət 38.29-30; Rut 4.18-22   **1:5** Ráhab: Zho 2.1-24 **Rut bá Bowaz:** Rut 1-4   **1:6** 2Sa 11-12   **1:7** 2Ib 11.1-13.22   **1:8** 2Ib 13.23-21.20; 26.1   **1:9** 1Ib 26.1-28.27   **1:10** 2Ib 29.1-33.25   **1:11** 2Ib 34.1-36.21   **1:16** Luk 1.27   **1:18** Luk 1.35

18 Byélé má Yésus-Kríst í á bæ ntága: Nyɔɔngú yé Mariya bá Yóseb bwé á bæ nɔ cɛlá bâ. Nji bwé kú fwo mpúya, Mariya mú nwa bum nɔ nkul má Nkɛ̀nkɛ̀ Shishim.

19 Yóseb nyɛ mú tɔ́duga ná a wɛny cɛlá bâ wɔɔngú. Nji nda nyɛ á bæ tɔ́tɔ́lí muud ná nyɛ á cɛl béégya nɔ Mariya shwoó, kú wá nyɛ shwôn.

20 A ngó tɔ́duga ntó, *éngales má Yawé mú zɔ lésha nɔ nyɛ ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndɔ bálɔ Mariya, nɔcé mwán jí nyɛ mwɔ́ dí éne ngə zhu wá Nkɛ̀nkɛ̀ Shishim.

21 A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyɛ ná Yésus, nɔcé nyɛ wá má bá cug kúl búúd jé nɔ *misám.»*

22 Sólógú ní wêsh í á bwəma nɔ ciyá Zembî nyɛ á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

23 Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá nwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwé bá dɔ́ jɔ́w nyɛ ná Imanuwêl. Jíná dɔ́ng í ká ná Zembî jisə sádí.

24 Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éngales má Yawé nyɛ á mɔ́ ci nɔ nyɛ ná. Nyɛ á shwal bá Mariya,

25 nji bá bwé kú sɛngya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔng ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwé ká gúmál Yésus

1 Yésus nyɛ a byêl ngwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ngó jwú nɔ lɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, b́ól búúd bwé á zhu ngɛɛ kóómb jwôw í dɔ́ cúwo yí, zə jé Yurásalem. Buud bɔ́ngú bwé á bæ mɔ́ma ómpuye ó isâ, bwé á dɔ́ bigas wəacén-cénî.

2 Bwé á ka ngə jí ná: «Njwú *Oyúden ngó kúnɔw byêl yé, jí ngow? Sə á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɔ́ cúwo yí. Sə má ká zə yə nyɛ gúmá.»

3 Lâh ní í á ka zə tî Njwú-buud Herod makuú shí, b́nôh buud wá Yurásalem bêsh.

4 Ntó a mú jɔ́w mílúlúú myâ ofada nɔ *Oyíguli ó mɔ́cɛɛ wá kúl búúd *Izarəyêl. A mú jí bwo ná bwé jááwug nyɛ kúl í á bæ ná *Kríst mə bá byêl yí.

5 Bwé nɔ né ná: «Betulehem, ngwála á Yudéa.» Sâ jɔ́ngú wá *múúd micúndá nyɛ á cilə yí, ná:

6 Yé Betulehem, ngwála á Yudéa, Wo kú dág ná wo wá má búl cwáágawo míngwála myâ Yudéa myêsh dî, nɔcé wúl mbyágá wô í bá bæ cí ánánî. Nyɛ wá má bá wíil kúl búúd jâm Izarəyêl.

7 Ntó Herod mú jɔ́w ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwé mpúg jaaw nyɛ baan ácén-céní wɔɔngú nyɛ á tééd nyínúle jɔ́ dí yí.

8 Ná ndéé nyɛ mú kənd bwo Betulehem. Nyɛ ná: «Kagâ. Bî kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔng jisə yí. Bî má ká kwey nyɛ, bî músə zə jaaw mə, mə bâg námá kə yə nyɛ gúmá.»

9 Ja bwé má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwé mú kyey. Bwé mú kwo dág ácén-céní bwé á fwo dág kóómb jwôw í dɔ́ cúwo yé, a ngó kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyɛ á bæ yí, a mú shigula cínɔng gwôw.

10 Ja bwé má dág ntó yí, bwé mú bul shwas.

11 Bwé mú nyíi njów, dág mwân bá nyɔɔngú yé Mariya. Bwé mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwé mú juw íwóle byáh, nwa isâ í gúmá bwé á zə nɔ ndî yí, cwámbulə nyɛ. Isâ byɔɔng í á bæ, nɔ or, nɔ *cáá nɔ *mîr.

12 Ná ndéé, Zembî mú kéwuli bwo ntámád ná bwé kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwé mú kyey zhí shúsúd, nyíngələ kə bwádí.

Bwé ká shwaaw nɔ mwân Igípten

13 Ja ómpuye ó isâ bwé má shîn kyey yí, *éngales mə Yawé mú zə lésha nɔ Yóseb ntámád. Nyɛ ná: «Wólóg, wo ngwág Mwân bá nyɔɔngú, wo wúg nɔ bwo wa, bî kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nɔcé Herod nyɛ e sɔ́ ná a gwú

mwân. Bí é kə ji nûŋ, kə wóós ja má bá ci ná bi nyíngəg zə yí.»

14 Yóseb mú wəol, ŋwa Mwân bá nyəŋgá námə búlu níd, bwə mú kyey kə shwaaw shí á Igípten.

15 Bwə á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wə *muud micúndə yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igípten.»

16 Ja Herod má dág ná ompuye ó ísâ bwə má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd mâ kúnə-kúnə, ná bwə kég gwú bwábudûm bēsh, téed ikény kə jé bəŋg wā mimbū mímbá. Nyə a féesh ntó bəŋlə baan ompuye ó ísâ bwə á jaaw nyə yí.

17 Ntó sâ múúd micúndə Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

18 Buud bwə á gwág oŋkwiimbyê ŋgwála á Rama nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág. Rashel nyə á ŋgə jii bwân bé, a ŋgə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwə cúgə ná.

19 Mpúsə shwiy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éŋgəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd.

20 Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanŋ Mwân bá nyəŋgá, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izarəyêl, nəcé buud bwə á ŋgə cəel gwú Mwân wá, bwə má shín yə.»

21 Yóseb mú tōw, ŋwa Mwân bá nyəŋgá, a mú nyíngəg nə bwo, kə shí á Izarəyêl.

22 Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwə á də jôw nə Arkeláwos yé wə má shúgula nə icí yā Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwəli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê,

23 kə ji ŋgwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwə bāg də jôw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó micúndə bwə á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

1 Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ŋgə cúndə ná:

2 «Céndúgá mítédúgá nəcé Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

3 Muud micúndə Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ŋgə cúndə shí a shwéeshád, a ŋgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí má Cwámba,

bí sá íkwûŋ byé ná səndôŋ.»

4 Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyəp mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan.

5 Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəŋg wā shí á Yudéa tō bəŋg wā fuundú ŋgwəp Zhurdê bēsh bwə á də kə nyádí,

6 kə də magulə *mísəm tām buud, Yuánes músə ka də duu bwo ŋgwəp Zhurdê.

7 Ná ndéé, nə *Ofarizyêŋ nə *Os-adwisyêŋ bwə á də zə ŋkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dág ntó ná, nyə á ka ŋkáánd nə bwo ná: «Yé iyəlukag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne?

8 Wúməgá fwámé mpúmá*, í lwágúlə ná bí má cénd mítédúgá yí.

9 Kúgá bə nji dúlə téduga ná: “Sə bāŋ sə bí mpwoŋ buud má *Abərahám” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə ŋkul shwəppla mákwóogú mága, sá mwo bwân ó Abərahám.

10 Mpugá ná zāŋ í wál zə sámb míkəpəl mí ílí máshugəd. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kul gwo kudad.

11 Mee mə ŋgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítédúgá. Nji ŋgwól múúd ŋgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg

2:15 Ozê 11.1 2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3 Iza 40.3 3:4 20j 1.8 3:7 iyəlukag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumá nyəŋg wə misólúgá. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19 3:11 Luk 3.16

nyə mənɔŋwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə kuda.

¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeɔ búiúú nda bwə də fyaf ɛkwáándá ná. A ɛwa fwámé mpúmá nyé wá ɛkundád; a yíl ílwáásá, shwu kuda jí kú bwɛɛ jímə yííd.»

*Nduwán má Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)*

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ɛŋwəɔ Zhurdê wá Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə.

¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wá dúúg mə, kú bə ná mə wá dúúg wo.»

¹⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ɛgə cí ná, nəcé í jəla ná sá jêsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə.

¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ɛgə ná wú məjúwó di, jon í mú bāŋ. A mú dúg Shíshim má Zembî í ɛgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád.

¹⁷ Námá wəla dɔɔŋgú, kál í mú cúwo jonɔd, í ɛgə cí ná: «Mwân waamə alâm wá éga. Nyádí wá lâm wâm wêsh wúsá yé.»

4

*Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwû məjamb kəg bwówulə nyə.

² Yésus mú cí ídâw wu tâŋ mwôw məwûm mənə, nə mwásá nə bulû. A mú ka gwág zha.

³ Mása məbwəbúlán mú zə wósó nyádí. Nyə nə né ná: «ɛkí wo jí *Mwân má Zembî, cíg nə məkwóógú méga ná má nyéég idâw.»

⁴ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugé nə ɛkul cugə nji nə idâw. Nji muud má cugə nə ciyá jêsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə ɛgwála má Zembî. A mú kə tâl nyə zhwááŋgə *Mpáánzə Zembî dí gwôw.

⁶ Nyə nə né ná: «ɛkí wo jí Mwân má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bé shú dwô.

Bwə é ɛkény wo məbwád shú ná kuú wô í nda bwim bɔɔgá.»

⁷ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû məjamb mú nyiŋgə ɛwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbúnj dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mēsh má shí nə gúmá jáŋ.

⁹ Nyə nə né ná: «ɛkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshád, yə mə gúmá, mə yə wo isá íni byêsh.»

¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshád! Jí námá cilyá ná: Dugú kúd mpwoombú shí nji wá Zembî woó Yawé. Nji nyə wá wó dúg yə gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwû məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéŋgəles bwə mú wósó, bwə mú ka zə sɛy nə Yésus.

*Matéédúlé má ísɛy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Ja Yésus nyə a gwág ná bwə má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilê.

¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ɛgwála á Nazarêt. Nyə á yida kə jí ɛgwála á Kapernawûm wúsə māŋ dí koogú, mpwəmə məshí má Zabulon nə Nɛftali yí.

¹⁴ Yésus nyə á kə jí nûŋ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndé í bwəmag. Izayí nyə á cí ná:

¹⁵ Məshí má Zabulon nə Nɛftali, mɔɔŋg mí ɛgɛé māŋ dí má, məsə námá fuundú ɛŋwəɔ Zhurdê má, kósmb Galilê íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí mɔɔŋgá, bwə á də jí yídúgúd.

Bwə má dúg mənkenya!

Bwá á ða cugə shwagə shwiy ði.
Məŋkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilê yí, nyə a tééd ŋgálə cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

Yésus má jəw oshweye ó óshú ónə
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwəw, Yésus ŋgá kyey ncindye mən mā Galilê, nyə a dúg omínyəŋə óbá, Shímun, bwə ða jəw ná Pyêr yé, bá mínyəŋə yé André bwə ŋgá wusə wód májúwód. Bwá á ða julə oshú nə məwód.

¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.»

²⁰ Námá cé nə cé, bwá mú lúgə məwód, bə nyə.

²¹ Bwá mú cə kə shwóg. Yésus mú nyiŋgə dúg bóól omínyəŋə óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bənəŋ sósŋgú wán bwá á bə byóólád, bwá ŋgá kwambələ məwód mán. Yésus mú jəw bwo.

²² Cé nə cé, bwá mú lúgə byóól dán, nə sósŋgú wán, bə nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)

²³ Nə ndéé Yésus nyə á ŋgə kyey shí á Galilê nyêsh, a ŋgə jígúli buud *mámpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, a ŋgə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembî, a ŋgə námá lwag buud məbwas mímbíi myêsh, tə ijâm.

²⁴ Ləŋ yé í á jwə shí á Sirî nyêsh. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myêsh, buud bwá á bə nə məváál má mábwas mēsh nə məváál má ófímâl mēsh, tə mimbúmbwúgú, tə wəáfudə íbwúg, tə bəŋgə bwá á ŋgə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo.

²⁵ Buud bwá mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwá ŋgə wú shí á Galilê, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwá mú wú Yurásələm nə shí á Yudéa, nə nyəŋg shí nyísə ŋgwəŋ Zhurdə fanwínyi.

4:17 3.2; 4.23; 6.10; 10.7 4:20 8.21-22 4:23 9.35; 4.17 5:1 Luk 6.20-49 5:1 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16 5:3 Iza 57.15; 61.1 5:4 Sôm 126.5 5:5 Sôm 37.11 5:7 18.33; Zhk 2.13 5:8 Sôm 24.3-5 5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50

5

Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbáŋúd, kə ji shí. *Ompwíin bé bwá mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúli ntága:

³ Buud bwá ŋgá mpu ná

*mishíshim myán mísə nə məbúwa wá Zembî wá, bwá má jəla, nəcé bwá wá búsə búúd wá Faan á gwəw.

⁴ Buud bí nə məcey mílámúd wá, bwá má jəla,

nəcé Zembî mə bá cweel bwo milám.

⁵ Buud bwá ádé *búgala məŋkul mán wá, bwá má jəla, nəcé bwá bá lúgə nə shí ga.

⁶ Buud bwá ŋgá gwág cug á tətəlí zha nə yêsh wá, bwá má jəla,

nəcé bwá bá jíla.

⁷ Buud bwá ŋgá gwág búúd ŋkúŋkwóŋúla wá, bwá má jəla, nəcé Zembî mə bá námá gwág bwo ŋkúŋkwóŋúla.

⁸ Buud bí nə mílám fúbán wá, bwá má jəla,

nəcé bwá wá bwá bá dúg Zembî.

⁹ Buud bwá ða sá nə buud bwá cugəg nə shee wá, bwá má jəla,

nəcé bwá bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwá ŋgá bwəma nə cúwáli nəcé otətəlí ó Zembî wá, bwá má jəla,

nəcé bwá wá búsə búúd wá Faan á gwəw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí cúwáli, bwá lás nə bí ilís-lís nəcé mə yí, bí má jəla.

¹² Gwágúgá məshusəg, bí kəos, ná bí mə bá kə bə nə məma myəna gwəw.

Nəcé ntáni námá wá bwá á sá nə *buud ó micúndə bwá á tééd zə nə bí wá; bwá á lwágulə bwo cúwáli.»

Kaanə ca
(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

13 «Bi bí nà buud námé nda ca dús nà idâw ná. Nkí ca í cwâl, ye bí bí nà ñkul kwo sâ nà í gwámúg? Mbô, í cúgé nà ñkul nyiŋgə sêy. Bwə yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná máŋkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

14 «Bi bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwála wúsə mbúmbún dí gwów yí, í cúgé nà ñkul bæ kú nyîn.

15 Mbií ngwúd nà lámba, ja bwə dū jida dwo yí, bwə ádé kúd dwo mpííd. Bwə yida dū tál dwo cé lámba dí, í ngə faan, buud ɔ njów bēsh bwə dūg máŋkenya.

16 Ntó, mənkenya mán má jəlá nà nyîn búúd dī. Bwə dūgúg jəjə mísóólúgú mín, bwə mú ságusə Sóóŋgú wán jí gwów yé.

Məcɛɛ má Zembî

17 «Bi kú ngə téduga ná mə má zə nyaal Məcɛɛ má Moyíz nà minjígúlá mí *búúd ɔ mícúndá. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida zə sá ná mí bwəmag.

18 Búbələ má jaaw bí ná, té wēsh gwôw nà shí í ngə ná bæ yí, tɔ kanjá ngwúd á *mbwoomb məcɛɛ ŋkí cúcwán í ábələ bwelə wû, kə jé jwów byēsh í bá fwo bwəma yí.

19 Ntó wə jí ná, múúd mə ká mpyēny cácɛɛ ngwúd, ŋkí ná á julə búúd ná bwə sáág ntó, muud wəŋgə mə bá bul bæ bíbíyá Faan á gwówúd. Nji muud mə bá bɛ məcɛɛ, a julə búúd nà bwə sáág ntó yé, a bá bæ fwámé múúd Faan á gwówúd.

20 Má mpú jaaw bí ná Zembî ji nà ñkul magələ múúd Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəŋg á *Ofarizyēn nà *Oyíguli ó məcɛɛ yé.»

Sâ í dūgyá nà milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

21 «Bi a shí gwág ná bwə á ci nà odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwə tál nyə kəɔdud.”

22 Nji mɛɛ má ci nà bí né múúd mə ká gwág mpimbə nà mínyəŋ yé, a

tôw námé kəɔdud. Múúd mə ká lwíy mínyəŋ yé, bwə kə nà né *Mpáánzə milású á Zembî. Múúd mə ká jôw mínyəŋ yé ná mpúfú, á jəlá nà kə *Gehên kuda á kandugəd.

23 Í ká wós ná wo ngə kə *alatâr dí ná wo kə yə Zembî gúl sâ, wo ka téduga ná ngwól mínyəŋ woó ngə gwág wo mpimbə,

24 lúgəg sâ jəŋgú nà kúnə-kúnə nà alatâr, wo téd fwo kə kwambulə nà mínyəŋ woó. Cínəŋgú, wo mú ka tɛm zə yə Zembî sá wó yə nyə yí.

25 «ŋkí wo má byaagulə nà ngwól múúd ná ndéé á cɛl kə nà wo mpáánzə milású, lɛlɛg kwambulə nà né té bí bí ná zhííd ngələ kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wə sémbye milású, sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugəd.

26 Búbələ má jaaw wo ná, wo cugé nà ñkul wú mímbwug myəŋgú, té wēsh wo afwóyé shîn jána tən nyēsh, fáda ngwúd kú lúg yí.»

Nyá minəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

27 «Bi a shí gwág ná bwə á ci ná: “Muud kú sá minəmb.”

28 Nji má jaaw bí né múdúm má ká dūg múdá ŋkán mədúgya mâ wímbulə nyə, a má bwey sá minəmb nà mudá wəŋg nyədí lámúd.

29 Ná ndéé, í ká bæ ná júš dwô á mənchwúm í dū sá ná wo sáág *səm, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəlá ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə ná bwə wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandugəd.

30 Ntó ŋkí mbwə wô á mənchwúm í dū sá ná wo sáág səm, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəlá ná wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə ná nyúul nywô ncindí í kəg kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bâ

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 «Gúl ciyá jí námé ná: “Nkí mudûm mé cœel yíl mudá yé bâ, á jalá nœ yé mudá wœœngâ fâb lû mœgwú má bâ.”

32 Nji mœœ má jaaw bí ná, muud yêsh mœ yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínœœmb yé, mudá wœœng mœ ká ká dúl báád íí, ηgwúm yé wé má cínal nyœ ná a sáág mínœœmb. Múúd má ká bá mudá bwé ámœ yíl bâ yé, muud wœœng má sá námé mínœœmb.»

Nyá mœŋkaaná

33 «Bí a shí námé gwág ná bwé á ci nœ odá ná: “Wó ká keœn Zembî gúl sâ dí, ság sâ jœœngâ kú bíd.”

34 Nji mœœ má jaaw bí ná bí kú ná ðœ keœn tœ sâ. Bí kú keœn jœœng lœ gwôw nœcé dúœ *caœngá má Zembî.

35 Bí kú keœn shí nœcé cínœng wé á ðœ tâl mœkuú yé. Bí kú keœn Yurúsœlem nœcé jísœ dând má Zembî, Njwú-buud ánání.

36 Wó kú keœn lúú wô, nœcé wo cúgé nœ ηkul shwœœla tœ ntand shilú ηgwúd ná í fúmœg ηkí ná í yíndág.

37 Ntó jí ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, ciég nji ná: “Haaw, mœ é sá”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, ciég nji ná: “Mbô, mœ asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádœlœ na gwów yí, í zhu wé Mbúwálú múúd.»

Muud nda ðœ bweel

38 «Bí a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jœ í cé jœ”.

39 Nji mœœ má ci ná, muud kú kœ nœ lal lúú wé sól mœbôw. Nkí muud mœ nyífá wo bóœnz mbâŋ á mœncwúmúd, yég námé nyœ wúl mbâŋ.

40 Nkí muud mœ kœ nœ wo njów mílósú ná a mánda wo nœ wáma gwô á cwû, bídúg a kág námé nœ kúúd.

41 Múúd mœ ká zœ nœ mpâl zœ yímbuli wo ná wo ηkényúg nyœ mbag, cé kilomáda ηgwúd, wœœ kaág nœ nyœ okílo máda óbá.

42 Múúd mœ ká gwáámœ wo sâ, yég nyœ; nyœœng mœ zœ kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúla cœel mízhízhíj (Luk 6.27-28; 32-36)

43 «Bí a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jalá nœ cœel múúd yêsh jísœ wo kúnœ-kúnœ yé, wo mpii zhízhíj wô”.

44 Nji mœœ má ci nœ bí ná cœœlugá mizhízhíj mín, bí jœœula nœ Zembî shú bœœng bwé ηgá lwágulœ bí cúwálí wá.

45 Ntó í é mpûy ná bí búœ bwân ó Sóœngú wán jí gwów yé. Nœcé Zembî má ðœ sá ná yásó í fáánœg shú buud bêsh, tœ bœœng ó ányunywaâ tœ bœœng ó abúbôw. A ðœ námé sá ná mpú nywœg shú búúd bêsh, tœ bœœng ó átátelí tœ bœœng bwé cúgé tátelí wá.

46 Nkí bí má cœel nji buud bwé céél námé bí wá, bí mœ mpiyá nœ máyé myœna? Nœgá buud bwé ðœ ηwa otóya wá bwé ðœ námé sá ntó?

47 Nkí bí má ðœ bœda nji omínyœŋê bún, ye gúl sâ ágúgwáan wé ci? Nœgá íkûl ishús í ðœ námé sá ntó?

48 Bágá mbii í jalá yí, námé nda Sóœngú wán jí gwów yé, a jí mbii í jalá yí.»

6

Yáœ Zembî gúmá

1 «Ja bí má ðœ sá misóólúgú myá Zembî yí, sógá ná í kú ðœ bæ lwóyá. Bí má ká ðœ lwóya búúd dí, Sóœngú wán jí gwów yé, kú ná kwo yœ bí myœna.

2 «Í ká bæ ná wo yœ mbúbúwá *mwaanê, wo kú bánœula nœ sâ jœœngâ nda búúd ó mákœŋ bwé ðœ sá *mœmpáanzé má mínjígúla, nœ mázhíí mœzhíí ná. Bwé ðœ sá ntó ná buud bwé yég bwo gúmá. Búbélé má jaaw bí ná, myáŋ myœna myêsh wé míni.

3 Nji wœœ, ja wó yé mbúbúwá mwaanê yí, ság ná mbwê mœkóól wô í bég kú mpu sá mbwê mœncwúm í ηgá sá yí,

4 nœcé yána ðwô í jalá nœ sîy shwoód. Sóœngú woó má ðœ dúg sâ jêsh jí shwoód yé, má bá fáágulœ wo.»

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 5:33 23.16-22; Zhk 5.12
5:33 Lœv 19.12; Ilj 30.3 5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 5:35 Sôm 48.3 5:37 2Kr 1.17-19 5:38 MmN
21.24 5:39 Rom 12.17 5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34 5:43 Lœv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27
5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 *cœœlugá mizhízhíj mín*: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14;
1Kr 4.12; 1Pr 3.9 5:45 Ifz 5.1 5:48 Lœv 19.2 6:1 23.5

Sála mājəgula
(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá mājəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwə bul cɛel də sá mājəgula, bwə təl ótətəlí *mám্পáánzə má mínjígúlá nə mázhí məzhí shú ná buud bwə dúg dúg bwo. Bábələ má jaaw bí ná, myán myána myêsh wə míni.

⁶ Nji wɛɛ, wó ká cɛel jəgula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sónŋú woó nəcə a ji na kúl búúd bwə cúgə yí. Ntó Sónŋú woó má də dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mājəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúmbúlé yí. Ikúl ishús wó í də sá ntó. Bwə də téduga nə Zembî má də gwágulə bwo nəcə zhwog iciyá.

⁸ Bí kú sá nda bwo, nəcə Sónŋú wán má də bwey mpu sâ bí ŋə jii yí, bí njúl kú fwo gwáám bnyə gwo.

⁹ Bí ó bân dugá jəgula ntúga:
“Yé Sónŋú wúsú jí gwów yé,
jínə dwô í bág nə gúmə ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág,
buud bwə bég micɛɛlá myô shí gaád,
námə nda í də sɛy gwów ná.

¹¹ Yág sá idâw í jəlá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə má sú námə nda sá ŋə juu buud bwə ŋə byaagulə nə sá ná.

¹³ Wo kú bíd nə məbwəbúlán má ntəg sá ŋkul.

Sáág ná sá fáámug məbwə má Mbúwúlú múúd dî.

*[Nəcə ijwúga nə ŋkul nə gúmə bísə ísâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká də juu búúd nə iwushí byán, Sónŋú wán jí gwów yé nyə bá námə də juu bí nə iwushí bín.

¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sónŋú wán nyə abúle námə juu bí nə iwushí bín.»

Ici í idâw

¹⁶ «Ŋkí bí má ci idâw ná bí má yə Zembî gúmə, bí ajəláyé nə ŋə ji ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákəŋ. Buud bəŋgú bwə də nywadulə mənəkágə ná bwə lwóya ná bwə ŋə ci idâw. Bábələ má jaaw bí ná, myán myána myêsh wə míni.

¹⁷ Nji wɛɛ, wó ká ci idâw ná wo yə Zembî gúmə, gusag mísh, wo kwambulə nyúul.

¹⁸ Wó jəlá nə sá ná buud bwə kú mpu ná wo ŋə ci idâw. Ntó Sónŋú woó má də dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámə byəg
(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəg shí gaád, kúl óshê nə myánŋulá í də də ísâ yí, ijúwál də búgə mímpumbé də júwo yí.

²⁰ Yidagá ŋkúnd byəg gwów, kúl óshê nə myánŋulá í adé də ísâ yí, ijúwál kú də búgə mímpumbé də júwo yí,

²¹ nəcə kúl byəg dwô mbwúg yí, cínəŋg wə lám wô í é bə námə yé.

²² «Jús dúsə lámba á nyúul. Jús í ká bə kú nə bwás í, nyúul nyêsh bə mənkenyad.

²³ Nji, mísh mwô mə ká bə ŋkí bəw, nyúul nywô bə yídúgád. Ntó, ŋkí mísh mwô má adúgə tɛɛm bə sâ, á wagəwólə ján yídúgú!»

Búgúlálə Zembî
(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgə nə ŋkul sɛy nə omása óbá ja ŋgwúd, nəcə nyə é mpii ŋgwól, a cɛel ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nə ŋgwól, a mpyeny ŋgwól. Bí cúgə nə ŋkul sɛy nə Zembî bí ŋə sɛy nə *mwaanê ja ŋgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nə bí ná, bí kú də yágəwo cug jín ná bí é də jí†. Bí kú yágəwo mánnyúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntə idâw, nyúul ntə míkáándə.

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə na ná «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7

26 Mpugá dúg ínunú. Í ádé bɛ mǎmpɛg, kú mwááɣulǎ mpúmá, kú nǎ sǎ bwá wá ówaag ɔ ídǎwud. Nji Sónɣá wún jí gwów yé ngǎ wíil byo. Nɣáá, bí bí nǎ mfíí cɔ ínunú byɔɔngǎ?

27 Zǎ á na bídí jí nǎ nkul bǎ ná, nǎcé a ngǎlǎ yágúwó, a kwádulǎ jwǎw ngwúd nyádí cug dí yé?

28 «Nǎcé jí bí má dǎ sǎ yáɣuwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dǎ wíy mǎncugú ná. Bwá ádé yíngǎ nǎ iséy, kú tin míkáándǎ.

29 Nji mǎ mpú jaaw bí ná cǐ Sálǎmun nyǎ á tɛem jág bul bǎ nǎ gúmá, nyǎ a shígé bwɛɛ bwáád nda ofuláwa.

30 Nkámúsá Zembí mǎ fwó bwééd zhizhe sǎ nda akánda á jugǎ jí ná bwá é wusǎ kuda dí mǎn yé, nkǎmusa nǎ bǐ. Ye bí wá nyǎ é bǎ kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wǎ tag búgǎ óga!

31 Kúgá dǎ yáɣuwo ná: “Sǎ é dǎ jí, sǎ é ngul jí, sǎ é bwáád jí?”

32 Ikúl ishús wá í dú ngǎ wáduga sǎ isǎ ínǐ byêsh. Bí báá kúgá dǎ sǎ byo, nǎcé Sónɣá wún jí gwów yé mǎ mpú ná í jí bí isǎ byɔɔng.

33 Yidagá dǎ fwo tǎl isǎ í dúgyǎ nǎ Faan má Zembí yí shwóg, bí cugǎ tǎtǎlǐ mísh méd, Zembí ka dǎ kwádulǎ bí isǎ ínǐ byêsh.

34 Ntǎ bí kú yáɣuwo sǎ í bá s̄y mǎn yí, nǎcé isǎ yǎ mǎn í é bá námǎ mpúy mǎn. Micúy myǎ nkúmba jwǎw mí kwaga nǎ dǎn jwǎw.»

7

Ságá buud mǎnywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

1 «Kúgá dǎ jéég búúd minjagǎ, bwá bǎg námǎ dǎ bǎ kú jéég bí minjagǎ.

2 Bwá bá dǎ jéég bí minjagǎ mbíí ngwúd bí é dǎ jéég bóól búúd minjagǎ yí. Nǎcé yuug bí é dǎ yigula bóól búúd nǎ ndí yí, gwó námǎ wá bwá bá dǎ yigula bí nǎ ndí yí.

3 Nǎcé jí wó ngǎ mpu dúg ntand shwú jí mínyɔɔhǎ woó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwúh wí dwó jús dí yí?

4 Ntǎdelé wó jí nǎ nkul cǐ ná wo yíl mínyɔɔhǎ wóó ntand shwú júsád yé, wɛɛ njúl nǎ mbwúh dwó júsád?

5 Yé múúd mǎkǎh, fwog yíl mbwúh wódí júsád; ja jɔɔngǎ wá wó é ka dúg nda wó jí nǎ nkul yíl mínyɔɔhǎ wóó ntand shwú júsád ná.

6 «Kúgá yǎ ompyǎ isǎ í Zembí, nǎcé bwá á bá yid zǎ kwagulǎ bǐ. Bí kú kul óhkuú ijimá í mǎkwóógú má álal-kus bwá dǎ jǎw ná pǎrlǎ yí, bwá á bá nyaal byo.

7 «Gwáámbúgá Zembí, nyǎ é yǎ bǐ; sǎgǎ, nyǎ e lwó bǐ; kudǎgǎ mbê, nyǎ é juw.

8 Nǎcé muud mǎ gwáámb yé, nyǎ é bii. Muud mǎ sǎ yé, nyǎ é kwey. Múúd mǎ kǎ kudǎ mpumbé, bwá juw nyǎ wǎ.

9 Nda bí, mwǎn má kǎ gwáámb sónɣá buléd, ye sónɣá nyǎ é yǎ nyǎ kwóógú?

10 Nkǐ ná a gwáámb shú, ye sónɣá nyǎ é yǎ nyǎ kuwó nywǎ?

11 Nkámúsá bǐ, tɛem bǎ nda bí básǎ nǎ mbíya mílǎm ní, bí má dǎ yǎ bwǎn bún isǎ í ányunywaâ. Nkǎmusa nǎ Sónɣá wún a gwów, bí má kǎ gwáámb nyǎ sǎ ányunywaâ, a yǎ bǐ.

12 «Ságá buud sǎ jêsh bí má céél ná bwá sǎág bí yí. Ntǎ wá *mbwoomb mǎcɛɛ nǎ micilyǎ mí *búúd ó micúndǎ mí ngǎ cǐ yé.»

Mǎzhí mǎsǎ mǎbǎ

13 «Nyílgǎ mpumbé ámúmánda dǐ, nǎcé mpumbé í kǎ micúy myǎ kandugǎ dí yí wúsǎ nkǐ bwaag; zhí á wu nkǐ laasǎwo. Bulyǎlǎ búúd bwá ngǎ kǎ wu wá.

14 Nji mpumbé ámúmánda nǎ zhí ákukwowulǎ, í kǎnd búúd cug á kandugǎ dǐ. Buud bwá kǎ wu wá, bwá ábulyáyé.»

Bwá dǎ mpu lí nǎ mpumǎ nyé

6:29 10j 10 6:30 14.31 6:32 6.8 6:33 10j 3.11-14; Sòm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1

15 «Bi ɔ káálúgə nə *buud ɔ mícúndə wá məshigá. Bwə də zə nyí gwoong jínád, bwə njúl nə shee nda incwəmbə, í njúl nə básə nkí wagəwo nda onkwəny.

16 Bi mə bá də mpu bwo nə kuú njənd wáj. Ye bwə də mwáág məbudə ngwúdáanzə dí, nkí nə ifumbí byaag dí?

17 Mpugá nə fwámé lí í də wúmə fwámé íbumá, lí abúbôw í wúmə njí íbumá í abúbôw.

18 Fwámé lí í cúgé nə nkul wúmə íbumá í abúbôw; lí abúbôw kú námə wúmə fwámé íbumá.

19 Muud fambá mə də cal lí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad.

20 Bi mə bá ka də mpu bwo nə kuú njənd wáj.

21 «Buud bwə ngə ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba!” óni, bēsh dí Zembí mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəngə bwə ngə cugə nda Sónghú wám jí gwów yé mə céel ná, bwə wə á bá magulə wá.

22 Nəcə jwôw Zembí mə bá sám búbú milású yí, zhwog buud bwə bá ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba! Dugí, sá á shí cúndə mícúndə mí Zembí nə nkul nywô. Sá yíl májamb nə nkul nywô, sá sá námə zhwog *məshimbá.”

23 Nji mə bá bəsa nə bwo nə ngəŋ ná: “Mə a shígé bwəle mpu bí buud wá kú bish máççə óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad (Luk 6.46-49)

24 «Múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a sá nda mə ngə ci ná, a ji nda kəŋ nyə á shumə njów kwóógúđ gwów yé.

25 Ompú bwə á nywô, mpəŋ wóós máncúwóđ, onkwô bwə á kuŋg, isá íni byēsh də nyífa njów wəngúđ, njí njów kú búg, nəcé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúđ gwôw.

26 Njí, múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a kú sá nda mə ngə ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shé dí yé.

27 Ompú bwə á nywô, mpəŋ wóós máncúwóđ, onkwô bwə kuŋg. Isá íni byēsh də nyífa njów wəngúđ, njów í mú búg, shugəla shí nə mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkul ijwúga

28 Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwə á bə cínəng wá bwə mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí,

29 nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó máççə bán.

8

Yésus mə lwag zúzaamə (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yésus mú shulə, wú mbám bəŋád, buud bwə mú bə nyə áncuncuma.

2 Bwə ngə shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kúđəw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.»

3 Yésus mú séémb mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo nə səndôŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ.

4 Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í mə síy yí. Yídagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mótúnəga Moyíz nyə á cilə má. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.»

Búgá mə lúlúú ózimbi təd (Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

5 Yésus nyə á ka kə wóós Kapərnawúm. A ká námə wóós ntáni, wúl lúlúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə,

6 ná: «Yé Cwámba, sół məsáal waamə mbwug kəga njów; a músə mbúbwúgú, a ngə bul jug.»

7 Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.»

8 Nji lúlúú á izimbi mú bəsa ná: «Cwámba, mə ampíyáyé nə wo nyíg módí njów. Jeg lás lásúg, sół məsáal waamə yálúg.

9 Nacé mə ji nə omása bwá ngé jwú nə mə wá. Mə ji námé nə ozimbi mə ngé jwú nə ndí wá. Nyɔɔng yêsh mə é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyɔɔng mə é ci ná a zág yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dâm ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

10 Ja Yésus mə gwág ntáni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwá á ngə bɛ nyə wá ná: «Bábálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwelɛ dág múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛem bə kúl búúd *Izəɾəyêl dî.

11 Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zhu kóómb í dɛ jímə yí, bwá zə sɛɛngya nə impáámé bísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówád, bánónɔ bwá mú də dína.

12 Nji buud bwá á jəla nə bə nə nkəw Faan a gwów dí wá, bwá bá wusəw yídúgúd tóón. Bwá bá bə cínəng, nji bwá ngé bwam nə məyâ.»

13 Yésus músə ci nə lúlúú á ízimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bág nda wó ngé *búgula ná.» Námé baan dɔɔngú, sóól məsáal mú yâl.

*Yésus mə lwag mimbâl Pyêr dí njów
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

14 Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôn nə yôn mə bíi nyə.

15 Yésus mú kúnya nə nyə mbwád. Ayôn nə yôn mú shîn nyə. A mú wɔɔl, a tééd ntág séyúlə nə Yésus.

16 Mpwó-kugú shí, buud bwá mú zə nə zhwog mimbâl mí májamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bôw míshíshim myɔɔngú nji nə iciyá yâ mpu, a shîn námé lwag míl mimbâl myêsh.

17 Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndé mə Zembî Izayí nyə á cúndə yí, í bwámag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjâm, a yíl sé ofimâl ó məbwas.»

*Bɛ́lə Yésus
(Luk 9.57-62)*

18 Dúgúlə Yésus nyə á dág buud bwá á lyɛ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíín bə ná bánónɔ bwá línág mân kə fanwíny.

19 Ngwól Yíguli məcɛɛ mú ntág shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, mə zə bá dɛ bɛ wo kúl jêsh wó bá dɛ kə yí.»

20 Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dág já yí.»

21 Ngwól *mpwíín mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwámaba, fwog bíd mə, mə kág dul sóónɔ wəamâ.»

22 Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ bɛg mə. Bídúg mímbimbə mí dúlɔg mímbimbə myán.»

*Yésus mə nkáánd nə nkɔw
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

23 Yésus mú kə kəwa byóólád, ompwíín bə bwá mú bɛ nyə.

24 Ná ndéé nkɔw mú zə kuɔng mân nə nkulú, ikwɔ dɛ bád kə gwôw, dɛ shwíy byóólád, nji Yésus njúl gwád.

25 Ntó, ompwíín bwá mú kə juumushi nyə, bwá nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwámaba! Sá wál zə yə.»

26 Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tów, nkáánd nə nkɔw nə mân, byêsh í mú saləwo ná shɛɛ.

27 Buud bɔɔngú bwá mú bul bî. Bwá ná: «Wáyé mbií muud ga! Tɔɔ nkɔw tɔɔ mân í bálé sá nyə məgwág í?»

*Yésus mə yíl májamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)*

28 Ja Yésus mə shîn lína mân, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban máshwoɔ, məjamb mə ngé lwáfulə bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bɔɔngú bwá á dɛ bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísəw ná a cɔ kúl bwá á dɛ bə yí.

29 Bwá mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwá ngé ci ná: «Shé bân nə inéy, yé *Mwân mə Zembî? Wo wál leel zə tál sé cwúnd dí fwála dɔɔngú kú fwo wóós í?»

³⁰ Na, məma sɔɔnz ɔŋkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgá də.

³¹ Məjamb mə mú ka téég Yésus məbwə ná: «ŋkí wo yíl sê wa búúd ɔga dí, kəndúg sá nŋŋ ɔŋkuúd.»

³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb mə mú wú búúd ɔni mánnyúúlád, kə nyíi ɔŋkuúd. Sɔɔnz ɔŋkuú ni jêsh mú bumb nə mikálá, wú kúl í á bə mbúmbáŋ dí yí, kə juwa m̄ŋ, bêsh bwá mú ŋgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndeé, buud bwá á ŋgə baagula ɔŋkuú wá, bwá mú wɛɛnz kə kwáádə, kə bwiing búúd sá í ámə s̄y nə ɔŋkuú yí. Bwá bwiing námə lâŋ búúd bwá á bə nə məjamb wá.

³⁴ Buud ɔ ŋgwála bêsh bwá mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwá mə dúg nyə yí, bwá mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí lɔɔməd.

9

Yésus mə lwag mbúmbwúgá (Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólád, nyingə lína m̄ŋ, kə nyádí ŋgwála.

² A ŋgə námə jé, buud bwá mú zə nyádí, bwá ŋgə ŋkəny mbúmbwúgá táádád. Yésus mú dúg ná buud bɔɔŋgá bəsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Səlug lám shí! Mə mə juu wo nə *misəm myô.»

³ Bóól *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu.»

⁴ Yésus músə mpu sâ bwá á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcé jí bí mə bôw mitédúgá ntáni yí?

⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wɔɔlág, wo kyéyag?”

⁶ Mə ka cɛel nə bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga nə a juu búúd nə misəm myáŋ.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgá. Nyə ná: «Wɔɔlág, wo ŋkényúg táádád gwô, wo nyingəg kə njów.»

⁷ Muud wɔɔŋgá mú wɔɔl, kyey kə njów.

⁸ Ja áncuncuma buud mə dúg sóólúgá ni yí, bwá mú gwág íkukwendɛ, bwá mú ságusə Zembî, nəcé a yələ búúd mbií ŋkúl ijwúga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə c̄ kúl búúd bwá də jána tóya yí, a mú dúg ŋgwál múúd njúl cínəŋg shí. Muud wɔɔŋgá nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú t̄w, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwog ɔŋwenyɛ ɔ tóya nə bóól ɔsól ɔ məbôw bwá mú námə zə, bənŋŋ nyə nə *ompwíin bé zə də.

¹¹ Ja *Ofarizyêŋ bwá á ka dúg ntáni yí, bwá á ci nə ompwíin ɔ Yésus ná: «Nəcé jí Yíguli wán ŋgə bále də nə ɔŋwenyɛ ɔ tóya nə bóól ɔsól ɔ məbôw yí?»

¹² Yésus mú gwág sâ bwá á ŋgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówada, í də bə mímbâl.

¹³ Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə bul jii ná buud bwá gwágúg buud cey lámád, ntə ná bwá dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó jí ná mə a shígé zə jôw ɔtátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ɔsól ɔ məbôw.»

Nyá ici í ídêw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíin ɔ Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wə Yésus zə jî nyə ná: «Sánŋŋ *Ofarizyêŋ sə mə də ci idêw yələ Zembî gúmə nji ompwíin bwô bāŋ kú ci. Jí í sá ntó?»

¹⁵ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bá yí, a t̄l zāŋ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcɛy lámád bənŋŋ muud bá bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô! Nji mósól mwôw mə ŋgə zə, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwôw məŋgá dí wə óshwá bé bwá ka bá ci ídêw.

9:2 Luk 7.48; Sôm 103.3; Yuá 9.2 **9:6** Yuá 5.36
15.1-2; 19.7 **9:13** Ozê 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10
25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbá 19.7 * **9:16** Na jí kál káándá í afwóyé kə məjúwó ná ndeé í juli yí.

9:9 8.21-22 **9:10** 11.19; Mak 2.15; Luk 5.29; 7.34;
9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2;

16 Mpugá ná bwé ádé ηwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándód. Nəcé bágá dɔɔŋg í ká juli, í t̄w, í yida bweeg luun lə káándó.

17 Ntó námá, bwé ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé d̄ wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanəd. Ná ndeé, nə lenya nə məlwəg byēsh í mú cəgə.»

Yésus má gwúm̄shi shilə mə Zharus (Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ηgə ná lás ntáni, ηgwól njwū *Oyúden mú jē. A mú kúdɔw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás j̄am má kúnɔw yə. Má c̄eel ná wo zág kə keel nyə mbwə, a cágəg.»

19 Yésus mú t̄w shí b̄n̄η ompwíin bé bwé músə b̄ nyə.

20 Bwé ηgə ná kə, ηgwól mudá mú leel b̄ nyə mpúsə. Mudá məcií má á d̄ wú nyə nyúúlád té mímbú w̄m nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpúsə kwon, kúnya nə nyə lwé lú káándó,

21 a ηgə t̄duga ná: «Má ká j̄isɔw kúnya nə káándó má Yésus, mə e ȳal.»

22 Yésus mú yid mpúsə, d̄ug mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə w̄am, səlug l̄am shí. Wo má *d̄ug c̄əg nəcé búgə gwô.» Mudá mú ȳal námá cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyí njwū dí njów. A mú kwey, buud bwé ηgə lwə milaag, bwo ηgə sá saagəwo mímbií mímbií.

24 Yésus mú ηkáand nə buud ná bwé cúwóg t̄ón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwé mú yida ηgə cágulə nyə.

25 Ja bwé má sh̄in wéesh buud óni t̄ón yí, Yésus mú nyí fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəal.

26 Ntó, l̄an ni í mú zə jwə shí nyɔɔŋg nyēsh.

Yésus má b̄eny wəancím-ncím mísh

† 9:17 Oyúden bwé á d̄ sá lenya nə kúúdu cúdu.

9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24 9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 9:35 4.23 9:36 Il̄j 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

27 Yésus mú kyey. A ηgə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwé mú b̄ nyə nə onkwimbyē. Bwé ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwíígúg sá ná ηkwoná!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwé mú shísh nyédí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgə *búgula ná mə ji nə ηkul sá ntó?» Bwé ná: «Haaw, yé Cwámba, sá má búgula.»

29 Yésus músə ka kúnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í b̄g nda bí ηgə búgula ná.»

30 Mísh má músə b̄an bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bi kú jaaw t̄ɔ muud sá í má bə ga.»

31 Nji bwé b̄an, wúlə bwé á wú cínɔŋg yí, bwé á shwal kə ηgə b̄an̄gula nə l̄an wɔɔŋgú kúkúl jēsh.

Yésus má lwag f̄fi

32 Ná ndeé cúwólə bwé á cúwo t̄ón yí, bóól búúd bwé mú zə nə wúl f̄fi wé Yésus. Jamb í á wá nyə m̄an̄kədád ná a b̄g f̄fi.

33 Yésus músə ȳil muud éne jamb, a mú tééd l̄ásulə. Buud bwé á b̄ cínɔŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sá a bwélé d̄ug mbií sá ga shí *Izəɔȳel.»

34 *Ofarizyēη b̄an, bwé mú ci ná: «A ηgə ȳil m̄ajamb nə ηkul má njwū m̄ajamb.»

Osól s̄ másáal bwé ηgə f̄fə

35 Ntó Yésus nyə á ηgə kə míngwála míngwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ηgə j̄ígulí buud *m̄ampáánzə má mínj̄ígulá má *Oyúden dí, á ηgə cúndə J̄əj̄ə Kéél á Faan má Zembí, a ηgə námá lwag buud məbwas mímbií myēsh, t̄ɔ ij̄am.

36 Yésus nyə á d̄ ηgə d̄ug buud b̄esh nyə á d̄ bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə d̄ugúlə ná bwé á ηgə cəgə m̄ántágula dí, bwé má sh̄in námá tag nda s̄ənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí.

37 Ntô nyə á ci nə *ompwíín bé ná: «Dugá, idâw í mé tí fambé mən̄kund mən̄kund, n̄ji buud bwə kə saag wá básə cíg-cíg.

38 Ntô wə mé cí nááá: jágulagá nə amádí fambé ná a ntíg buud, bwə kəg saag.»

10

Buud ə lwámá wûm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

1 Ntô Yésus mú jôw *ompwíín wûm nə óbá bé. A mú yə bwo ηkul á dúlə yíl búúd bów-bôw míshíshim, lwag mábwas mímbíí myêsh, tə ijâm.

2 *Buud ə lwámá wûm nə óbá Yésus nyə á jôw wá, mínə mán̄ wə mága: tééd nə Shímun bwə á də jôw ná Pyêr yé, kala nə mínyon̄ə yé André; zə kəel Zhâk bá mínyon̄ə yé Yuánes bwân ó Zhébedé.

3 A jôw námə Fílíp bá Batəlámí nə Tómas bá Matiyô ηwenye tóya. A jôw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadé,

4 nə Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

5 Ná ndeé Yésus mú kənd búúd wûm nə óbá ón̄i lwámád, a mé fwo shîn cwîny bwo ná: «Ja bí mé kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yííd. Bí kú kə míngwəla mí búúd ó Samariya.

6 Yidagá kə búúd ó *Izərayél dí, bwə mé jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulə yí.

7 Ja bí ngə kə yí, bí ə kə ngə cúndə nə Faan mé Zembí mú kúnə-kúnə.

8 Lwagugá mimbəl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízəzámə, bí yíl búúd məjamb. Bí mé ηwa ηkul ga ashwá, kəgá námə sêy nə ndí ashwá.

9 Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, tə or, tə wúl mbií mwaanê wêsh.

10 Muud kú ηwa baamutálá, ηkí ishímí íbá, ηkí bósól ósílúfaas, ηkí wa-gatíg, nəcé muud ngə sêy yé mé jəlá nə yéyow ídâw.

11 «Ja bí mé jé wúl ηgwəla ηkí wúl ləom dí yí, bí fwó sɔ ηkí bí bí nə ηkul kwey múúd jí nə lâm mé báágúlá bí, bí ó ji nyádí kə wós jwôw bí mé bá cɔ yí.

12 Njów wêsh bí mé nyíí yí, bí ə bádá ná: “Zembí sáág ná bí bág ná shee.”

13 ηkí buud ə njów wəon̄gá, bwə lág bí, Zembí bəle sá nə bwə bág ná shee. N̄ji ηkí bwə bá kú lág bí, Zembí kú námə sá nə bwə bág ná shee.

14 Búud ó wúl njów ηkí wúl ηgwəla bwə kə bə kú lág bí, kú gwágulə kəel dún, ja bí mé wú cínəng yí, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.*

15 Búbələ mé jaaw bí ná, jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd míləsú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm nə Gomor ntə ηgwəla wəon̄g.»

Yésus ηgə kéwəli buud ə lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 «Owey, mə mé kənd bí nda íncwəmbə mpédugá on̄kweny. Bí mé jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédugá ηgwúd nda məfaf.

17 Dugá jí nə buud kuú kalá; bwə bá də kusha nə bí mábwə mé osémbə ó míləsúd, bwə də fyáməsə bí mílwón̄ *mámpáanzə mé mínjígúlá má *Oyúden dí.

18 Bí mə bá də kaad mísh mé búúd ó anúní nə ojwú ó ləom dí né, nə bí kəg bwaagulə sá bí mé mpú shú jínə dâm yí, bí bwaagulə námə ikúl í cúgé Oyúden yí.

19 Ja bwə bá də kusha nə bí yí, bí kú bá də yágəwo mbií bí mé bá də kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəod. Iciyá í bá námə də jé bí cé jəon̄gúd,

20 nəcé bí dí mé bá də lás, Shíshim mé Són̄gú wán Zembí wə mé bá lás mímpu mínúd.

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13 10:5 Luk 10.4-12 10:5 Luk 10.33 10:6 Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46

10:7 4.17 10:10 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 10:13 Luk 2.14 10:14 Mis 13.51 * 10:14 Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kákúl shí bwə amə təl mákuú mán̄ yí, bwə mé kál gwo nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nycé. 10:15 Mət 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 10:16 Luk 10.3

10:17 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 10:17 Mis 5.40; 2Kr 11.24 10:18 Mis 24-26

10:19 Luk 12.11-12 10:21 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 10:22 5.11; Yuá 15.18

21 «Mínyonhê mǎ bá kusha nǎ mínyonhê yé ná bwǎ kǎg gwú nyǎ. Sǎ́onhê mǎ bá kusha nǎ mwân; bwân bwǎ lúmbuli nǎ obyôl, nhǎ gwú bwo.

22 Buud bêsh bwǎ bá mpíi bí nǎcé jínǎ dǎm. Nji, muud mǎ bá jísow kǎ wǎ́s mǎshínéd yé, a bá cǎgǎ.»

23 Bwǎ kǎ lwǎgulǎ bí cúwǎlǐ wúl nhǎwǎla dí, fúndǎgǎ, bí kǎ nhǎwǎla shúsú. Bábǎlé mǎ jaaw bí ná, *Mwân mǎ Múúd mǎ bá nyinhǎ zǎ, bí njúl kú fwo shîn jaand mǎnhǎwǎla myǎ *Izǎrǎyêl myêsh.

24 «*Mpwíin nyǎ ádé bwǎle ntǎ yínguli, lwaá kú ntǎ mása.

25 Buud bwǎ dǎ dǎg *ompwíin nǎmǎ nda bwǎ dǎg yínguli ná, bwǎ dǎg nǎmǎ lwaá nda bwǎ dǎg mása yé ná. Nkǎmǎsǎ bwǎ lwíy sǎ́onhê njǎw ná Belǎzebul, nhǎmǎsa nǎ bwân.»

Muud fúndǎg nji Zembí (Luk 12.2-9)

26 «Bí kú dǎ fúndǎ bwo; nǎcé kú nǎ sǎ á mbúdála í bá bwên kú búguli, nhǎ sǎ á *ndímǎ í bwên kú mpúy.

27 Sǎ mǎ jaaw bí yídǎgúd yí, kǎgǎ lǎs gwo mǎnhǎkenyad. Sǎ mǎ nyímbǎla nǎ bí lwád yí, kǎgǎ nhǎ cúndǎ gwo íkwǎlǎminúd.

28 Kúgǎ dǎ fúndǎ búúd bí nǎ nhǎkul gwú nji nyúul, nji kú nǎ nhǎkul gwú *jím wǎ. Yidagǎ fúndǎ Zembí. Nyǎ wǎ jǐ nǎ nhǎkul gwílyǎ múúd ncindí, nǎ nyúul nǎ jím, a wusǎ byêsh kuda á kandǎgǎd.

29 Nǎgǎ ná bwǎ dǎ kusha mímbǎ-kwǎádǎ mímbǎ susǎnh *mwaanê nhǎwúd. Tǎem bǎ ntǎ mbǎ-kwǎádǎ nhǎwúd cúgé nǎ nhǎkul kud shí, Sǎ́onhê wǎn kú fwo magulǎ.

30 Bí bǎnh ntǎg í, Zembí mǎ mpú bímbí lǎ íntand í shilú bísǎ bí mílúúd yí.

31 Ná ndéé, kúgǎ dǎ fúndǎ. Mpugǎ ná bí mǎ céy Zembí lámúd cǎ mimbǎ-kwǎádǎ nhǎkí bulyǎ.

32 «Muud yêsh mǎ mǎgúlǎ mǎ mísh mǎ búúd dí yé, mǎ é magulǎ nǎmǎ nyǎ mísh mǎ Dǎ jí gwǎw yéd.

33 Nji muud mǎ kǎlyǎ mǎ mísh mǎ búúd dí yé, mǎ é kǎlyǎ nǎmǎ nyǎ mísh mǎ Dǎ jí gwǎw yéd.»

Bǎ́lǎ Yésus wúsǎ dǎomb (Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 «Bí kú nhǎ tǎdǎga ná mǎ mǎ zǎ sǎ ná buud bwǎ cúgǎg ná shee shí gaád. Mbô! Mǎ azǎyé sǎ ntǎ. Mǎ mǎ yida zǎ nǎ dǎomb.

35 Mǎ mǎ zǎ wǎ ífǎmǎga mǎnhǎwǎ mí búúdǎd, mwân nyǎ é lúmbuli nǎ sǎ́onhê, sǎs lúmbuli nǎ nyǎonhê, cǎol lúmbuli nǎ mpǎ́ómbǎlú.

36 Ná ndéé, buud cǎ njǎw mǎ múúd cǎ bwǎ bá lúmbuli nǎ muud.

37 «Múúd mǎ céél sǎ́onhê nhǎkí nyǎonhê cǎ mǎ yé, a cúgé nǎ nhǎkul bǎ *mpwíin waamǎ. Nyǎonhê mǎ céél ncwǎmǎ dé nhǎkí sǎs dé cǎ mǎ yé, a cúgé nǎ nhǎkul bǎ mpwíin waamǎ.

38 Múúd mǎ kǎ bǎ kú nhǎkény kwolós jé bǎ mǎ, a cúgé nǎ nhǎkul bǎ mpwíin waamǎ.

39 Muud mǎ sǎ ná a kaambulǎ nǎ cǎg jé yé, a jímbal gwo. Nyǎonhê mǎ jímbál cǎg jé nǎcé mǎ yé, a mǎ yidǎ kaambulǎ nǎ gwo.»

Lǎgúlǎ búúd ó Zembí (Mak 9.41)

40 «Muud mǎ lǎg bí yé mǎ lǎg mǎ. Muud mǎ lǎg ntǎg mǎ yé mǎ lǎg múúd nyǎ á nti mǎ yé.

41 Múúd mǎ kǎ lǎg *múúd micúndǎ mǎ Zembí nǎcé mpúlǎ ná muud micúndǎ, muud wǎonhê mǎ nhǎwǎ myǎna mí jǎlǎ nǎ búúd cǎ micúndǎ myǎ. Nyǎonhê mǎ lǎg múúd jí tǎtǎlǐ mísh mǎ Zembí dí yé nǎcé mpúlǎ ná tǎtǎlǐ muud í, nyǎnh nhǎwǎ myǎna mí jǎlǎ nǎ otǎtǎlǐ ó búúd myǎ.

42 Muud mǎ bá yǎna tǎo nji lǎá mǎjúwó mǎtǎlǎ nhǎwúd, nhǎgulǎl nhǎwól zhizhe muud éga nǎcé bǎlǎ *mpwíin

10:23 16.28; Mis 8.1 10:24 Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 10:25 9.34 10:26 Mak 4.22; Luk 8.17
10:28 Heb 10.31 10:30 Luk 21.18 10:32 Mbú 3.5 10:33 Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 10:34
Luk 2.14 10:35 Msh 7.6 10:35 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 10:37 Mbǎ 13.7-10; 33.9; Mat
19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 10:38 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 10:40 18.5;
Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14

waamá yé, búbálé má jaaw bí ná, muud wəəŋgá nyə abále shúb myəna myá cínəŋg.»

11

¹ Yésus má shîn cwîny *ompwíin wúm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ŋgə yə buud minjígúla, ŋgə cúndə bwédí mīŋgwála.

Yésus bánəŋ ompwíin ó Yuánes (Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólúgú *Kříst nyə á ŋgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíin bé ná bwé kág jî Yésus ná:

³ «Ye wo wé muud sá ŋgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má gwág yí nə sá bí má dúg yí.

⁵ Wəancím-ncím bwé ŋgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ŋgə kyey tətəlí, mizúzaamá mí ŋgə yál, wəakúmálwə bwé ŋgə mpú gwág, mimbimbə mí ŋgə gwúm, injúkwónúla í búúd í mú ŋgə gwág Jəjə Kéel.

⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəəgú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ó Yuánes bwé má nyingə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgá ntəŋ nə fufó?

⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dúg jî? Ye ŋgwól múud dúgá bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwé dú bwáád íjimé í mímbwéedí wá bwé də bə mínjów mí ójwú-buudud.

⁹ Ká bí á də kə dúg jî? Ye *muud micúndə má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyəŋg bí á kə də dúg yé má ntə ŋkwónú múúd micúndə má Zembí.

¹⁰ Nəcé nyə wə Zembí nyə á ci nda jísə cilyá nyédí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Məe mə zə kənd mbwiŋgye ləŋ waamá

nə a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwé má byél mímwə mí búdad wá, kú nə nyəŋg má fwo bwəle ntə Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntə Yuánes.

¹² Nə ndéé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósós múús íí, Faan á gwów í mú ŋgə bə sá ŋkúl, buud bwé ŋgə ləl injúkwanz wá, bwé wə bwé ŋgə ŋwa dwo.

¹³ Mbwoomb mácéx nə micilyá mí búúd ə micúndə bəsh mí á ŋgə cúndə Faan má Zembí zə jé baan má Yuánes.

¹⁴ Nkí bí bússə cún nə mə, mpugá ná Yuánes wə jísə Eli bwé á bwiŋg ná a bá zə yé.

¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yíga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágá bíssə shishé ísɛɛŋgyá dí yí, bíl í ŋgə kámbəla nə bílúgá ná:

¹⁷ “Sá má lwə bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sá má nyingə wá míngwa mí shwiy, bí kú tədəwa.”

¹⁸ Ntó wə í ŋgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ŋgul; buud ná: “A jî nə jamb.”

¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ŋgə də, a ŋgə ŋgul; bwé ná: “Nyíne nyə jísə ndəl dəg, ŋgule məlwəg, a jî námə shwə oŋwenyɛ ə tóya nə osóol ə *mísəm.” Nji má jaaw bí ná fəg í ŋgə nyín mísóólúgú myéd ná sán.»

Yésus mə ŋkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a ŋkáánd nə buud ó míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ŋgə sá ncúlyá *məshimbá bwédí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ŋkáánd nə bwo ná:

²¹ «Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betəsayída námə. Nəcé bímbí lú məshimbá má má sɪy bídí má, má á mbəm sɪy Tir nə Sidon, buud ó nún bwé á mbəm námə

bwey bwáád mínkud, ji ífíi dí né bwé cénd mítédúgá.

²² Ná ndéé, má jaaw bí ná, jwôw lú cígúlé mílósú, intúgúlí i Tir nà Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín.

²³ Bi bân buud ó Kapernawûm, bí ngə téduga né bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban minjím. Nəcə bímbí lú máshimbá má má sîy bídí má, má á mbêm sîy ngwála á Sodom, ŋki ngwála wəŋgú wúsə ná mpwogé.

²⁴ Gwá wə má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bi mə bá bə nə intúgúlí ŋkí yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jân ja ná: «Pəpa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmá nəcə wo á shweel ompuye bónŋ buud ó fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ə búúd.

²⁶ Haaw Pəpa, ntó wə wó á cəel ná í bəg yé.

²⁷ «Dá nyə a cwámbulə mə isá byēsh. Kú nə muud mə wámbulə mpu Zembî Mwân nji Sónŋgú, kú námə nə muud mə wámbulə mpu Zembî Sónŋgú, nji Mwân, nə muud yēsh Mwân má céél sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mim-bag mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag.

²⁹ Maguləgá ná shé sáág iséy byâm fulá, bí zəg ŋwa njígúlá wám. Mə ji nə jə lám, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yowula,

³⁰ nəcə iséy byâm í akwówúláyé, mbag wám wí ŋkí yísa.»

12

Yésus nə məcəxə mə Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bónŋ *ompwín bə bwé á ngə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwín bwé

á ka gwág zha, bwé mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé, ngə də.

² *Ofarizyēŋ bwé mú dúg sólúgú wəŋgú. Bwé mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwín bwô bwé ngə sá sá məcəxə má amágúláyé né muud sáág jwôw lú Sábaad yí.»

³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bónŋ buud bə bwé á gwág zha yí?

⁴ Ná nyə á kə nyí banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yələ Zembî gúmá yí; í njúl ná tə nyə tə buud bə bwé á shígé bə nə zhí ná bwé dág byo. Ngaá, məcəxə má də ci ná nji ofada wə bwé dúg də byo, kú nə ngwól múúd shús?

⁵ Bi má də bwey lə məcəxə má Moyíz. Ngaá má ngə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwé də sēy *Mpáánzə Zembî dí? Ntó ji ná bwé də ntə cəxə á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yə bwo məbəxé.

⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jəlá nə ságusə ntə Mpáánzə Zembî yí.

⁷ Kálad Zembî ngə ci ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwé dúg sá mə mətúnuga.” Bi mbêm ngə mpu gwág ciyá ni, ŋki bi shígé fándá yə buud óni məbəxé ntó.

⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ngə jwú nə məcəxə mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kálúd, a mú kyey kə nyí *mpáánzə minjígúlá dí.

¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínŋgú ná mbwə í má shín shwáamb. Ofarizyēŋ bwé á ka ngə sə zhí ná bwé jéég Yésus njagó, bwé á ka jí nyə ná: «Ye məcəxə máshé má magulə ná bwé lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?»

¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «ŋkí ngwól múúd á na gwoŋg jínúd ji nə təw ngwúd ná bán, təw jəŋgú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bíi gwo, a bân, yíl gwo bíd?

¹² Ngaá muud ji nə mfíi cə təw? Ntó ji ná, məcəxə máshé má magulə ná sə sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.»

11:23 Iza 14.13, 15   **11:24** 10.15; Luk 10.12   **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29   **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2   **11:28** Iza 28.12   **11:29** Zhe 6.16   **12:1** Mbá 23.25   **12:2** MmN 20.8-10
12:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9   **12:5** Ilŋ 28.9-10   **12:7** 9.13   **12:9** Mak 2.27-28   **12:11** Luk 13.15-16; 14.5

13 A mú ci nə muud á shwáámbúle mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bæ mpwogé nda wúlúgá.

14 Na, Ofarizyên bwá mú wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

15 Ja Yésus má mpu yuug jəɔng yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mimbəl myêsh,

16 a ngə báásulə bwo ná bwá kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

17 Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúnda yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

18 Sól məsáal wám wə éga, nyə wə má á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wám wêsh wúsə nyədí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wə má bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tútəlí má Zembî.

19 Nyə abúle də shuya nə buud, a kú saagəwo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mənəkúmbə má búúd dī yé.

20 Nyə a búle lal lám nda muud má kə casulə mbwu í má bwey lánɣəwo yí,

tə nda muud má jímə ngwiile lámba í má shín tag yí.

A bá bæ nə jə lám ntúni kə jé ja búúd bēsh bwá bá mpu tútəlí má Zembî yí.

21 Ilwoŋ í búúd byēsh í bá ngə bwánd sólúgá yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

22 Mpúsə na, buud bwá mú zə nə wúl mbəl wə Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bág, nyə ancím-ncím, nyə fifí. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás.

23 Buud bwá á bæ cínəng áncuncuma wá, bwá mú bul káam. Bwə ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

24 Ja *Ofarizyên bwá má gwág ciyá jəɔng yí, bwá mú shwána, bwá ná: «Muud éne ngə yíl məjamb nə ŋkul má Beləzebul, njwú məjamb.»

25 Nji, Yésus mú mpu mítədúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəɔng í é jɛɛ ná mpaá. Buud wə wúl ngwála bwá ká béégya, lúmbəli bwámé ná bwámé, ngwála wəɔngá í shín bwíl. Ntó námə, búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəɔng í ábúle bwey nə jimbúle.

26 Nkí *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyəméfwó, ntó ji nə a má bəɔg, faan dé í ka təw na ntədél?

27 Nki Beləzebul wə ngə yə mə ŋkul ná mə ngóg yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyé ngə yə buud bún ŋkul nyəɔngá? Ngaá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi básə nə məbɛɛ?

28 Nji, nkí Shíshim má Zembî wə ngə yə mə ŋkul ná mə yílág buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

29 «Muud cúgé nə ŋkul nyí njów má ŋkuŋkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔng shí, wóolə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

30 «Muud mə bá kú kɛem mə yé, a ngə lúmbəli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná səná sá sééngug yé, a ngə yida caam.

31 Sə jəɔng wə má jaaw bí ná Zembî mə bá juu búúd *misəm nə *bwaasúle mpu bwá ngə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúle mpu wə Shíshim, muud wəɔngá nyə abúle bwelə bæ nə ijuugá.

32 Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkénkê Shíshim, muud wəɔngá nyə abúle bwelə bæ nə ijuugá təw wa cug ga dí, təw jəɔng í ngə zə yíd.

33 «Bí má ká ci ná lí jí fwámé lí, bi má ci ná ibumá byé básə fwámé íbumá; bí

12:14 Yuá 5.16, 18 12:16 8.4; 9.30; Mak 7.36

12:23 20.30-31 12:24 10.25 12:28 Luk 17.21

12:31 12.24 12:33 7.16-18 12:34 3.7

12:17 Iza 42.1-4

12:18 3.17

12:22 9.32-34

12:29 Iza 49.24

12:30 Mak 9.40; Luk 9.50

má ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bi má ci ná ibumá byé bísə bów-bôw íbumá.

³⁴ Yé iyələkag íga, bi njúl ibów-bôw í búúd, bi búsə nə ηkul ci fwámé íciyá na ntədəlé? Sâ múúd ηgə bul téduga lámúd yí, gwə wə mpu yé í dú lás yí.

³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzəzə, í ka du wéeshəli jəjə ísà; bów-bôw múúd yé lám nə bów-bôw kwəzəzə, ka námə du wéeshəli bów-bôw ísà.

³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mə bá zə sámb buud milású yí, muud yēsh mə bá tōw kəədud nə iciyá nyə á lás ílís-lís yí.

³⁷ Wo bá ηwa ηkaam ηkí məbɛɛ íciyá byô dî.»

*Kala búúd ámakuu-mə-sómbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)*

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó máceɛ bánŋə bóól *Ofarizyēŋ bwə mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sə má ceel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.»

³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ηkí bôw, nə mitédugá olíŋgí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwə ábúle dúg dúl shimbá, nji dɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndə mə Zembî yí.

⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánání dí mwə dí ná, ntó námə wə *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mándəlú dí cwú yé.

⁴¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milású yí, buud ó Ninivə bwə bá tōw tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwə á cénd mitédugá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa.

⁴² Cî ámudâ í á wú *mákóól mə jwôw* yí í bá námə tōw tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fug mə Səlɛmun. Dugá, sâ í ntə Səlɛmun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúlúd yí, í du kə ηgə jéɛla máshí mâ mishwéeshá ηgələ sə wogá. Nji ηkí í bá kú kwey wogá,

⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów, kál má á fwo du ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ηgwámbulá, sâ jēsh jə kwambulá,

⁴⁵ í é kə ηwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ηkúd ntə wáméfwó, bánŋə bēsh bwə mú kə nyíi njów, kwambulə jiya cínŋg. Ná ndeé, cəg mə múúd wəŋgú í mú nyingə jág bôw, ntə mbií í á fwó du bə yí. Mə jaaw bí ná kala búúd ábúbôw ga í bá shúgula mbií wəŋgú.»

*Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yésus ηgə ná lésha nə ncúlyá buud ntúni, nyəŋgú yé bánŋə omínyŋə bə bwə mú jē. Bwə músə tōw tóŋn, bwə ηgə sə ná bwə lésha nə nyə.

⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəŋgú woó bánŋə omínyŋə bwə búsə na tóŋn, bwə ηgə ceel lésha nə wo.»

⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyəŋgú waamə wə zə? Omínyŋə báamə wə ozá?»

⁴⁹ A músə séemb mbwə ηgeɛ *ómpwín bə dí. Nyə ná: «Dugá, nyəŋgú waamə nə omínyŋə báamə, bwə wə óga!

⁵⁰ Muud yēsh mə du sá sâ Sóŋgú waamə a gwów mə jí yé, nyə wə jí mínyŋə waamə, ηkí kóól waamə ηkí ntəg nyəŋgú waamə.»

13

*Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Námə jwôw ni dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí.

² Buud bwə mú kə seɛŋgya nyədí ηkí jág bulya nə ndeé, a mú tōw kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bən cínú.

³ A mú ηgə kənd bwo zhwoɡ mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeɛg mpəg.

⁴ Ja á mə ηgə myeɛg yí, nyúl mpúmá í mə shugula zhí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô.

12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63

12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10

5 Nyúlúgá í mú shugula shí á mækwóógú, kú nà fwámé mándelú cínəŋg. Í mú námá leel wéesh míngwu, nəcé mándelú má á shígé fifə.

6 Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mi mpwásé mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nà fwámé míkəólə.

7 Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəəŋg í mú leel juwo ná ndéé káda íkəólə í mpəg.

8 Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átətagú dí, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumé təd, dúga íbumé məwúm məsaman, dúlúgá məwúm məlól.

9 Yésus mú ci nà bwo ná: «Muud jí nà məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Nəcé jí Yésus ngə jíguli míkanda dí yí (Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 *Ompwíin bə bwé mú shísh nyədí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ngə jíguli buud míkanda dí yí.»

11 Yésus mú bəsa nà bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a mə sá ná bi báa mpúg mindímba myə Faan á gwəw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó.

12 Muud jí nà baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo, a músə bul nyíngə bə nà ndí. Nji nyəəŋg cúgé nà ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə bábaalé á jí nà ndí yí.*

13 Mə ngə jíguli bwo nà mikanda nəcé búsə bwé tɛem kənd mísh, bwé kú dóg, bwé tɛem gwágulə, bwé kú gwág kú námə wámbulə.

14 Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəəŋg dí ná:

Bi mə bá də kənd məlwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dóg;

15 nəcé kúl búúd ga í má shîn lal mílám, bwé mə shîn juwal məlwə, wə búdal mísh;

nə mísh máŋ mə á bá dóg,

məlwə máŋ mə á bá gwág,

mílám myəŋ mí á bá wámbulə.

Nkwəŋgá bwé á bá cénd kuú njəənd, ná ndéé mə mú lwag bwo.»

16 Yésus mú ci nà *ompwíin ná: «Bí bəŋ, mísh mún mə má jəla nəcé mə ngə dóg; məlwə mún jəla nəcé mə ngə gwág.

17 Búbalé mə jaaw bí ná, zhwoŋ *buud ə mícúndə nə otətəlí ó búúd bwé á bə nə yéesh ná bwé dóg sá bí ngə dóg yí, nji bwé áshígé dóg. Bwé á bə nə yéesh ná bwé gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

Féel-féelí á kanda mbəəl məmpəg (Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 «Kagá gwágulə nda kanda mbəəl məmpəg í kə ná.

19 Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwəw nji a kú wámbulə, Mbúwálú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámúd yí: ntó jí ná nyíni jisə təŋ mpəg í á shugula zhí nə zhí yí.

20 Muud jísə təŋ nda mpəg í á shugula shí á mækwóógú dí yé, jísə nyəəŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembî, a lág myə nə məshusəg;

21 nji a kú nə míkəólə nyədí cəgud, a kú wə nadá, á bə Mílésú mí Zembî nji kəkúl baan, á ká námə bwəma nə məntəgula ŋkí cúwálí nəcé Mílésú mí Zembî, a julə nyúul.

22 Muud jísə təŋ nda mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jísə nyəəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembî, nji, yágúwó ísə yə məŋ mwəw, nə wámbulə məbíi í mú zə káda Mílésú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə.

23 Muud nywáá jísə təŋ nda mpəg í á shugula shí átətagú dí yé, jísə nyəəŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumé təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm məlól.»

Kanda bəw-bəw ká

24 Yésus nyə á nyíngə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwəw dúsə nda ləŋ ga: Ngwól múúd nyə á zə sá fambá, a myəeg jə mpəg ídəw.

25 Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwé njúl ígwəd hí, wúl zhízhín músə zə bə

13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə cəel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fəg mə Zembî yé, nyə é nyíngə bul bə nə fəg nyəəŋg; muud cúgé nə yéesh jəəŋg yé, nyə é ngə yida jímbal bábaalé fəg á jí nà ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10

gúl bów-bôw ká na fambé niíd né ndéé a mú kyey.

²⁶ Ja mpæg í á kọ, í wá mábəga yí, bów-bôw ká í á kọ námá, í músə nyîn.

²⁷ Né ndéé, amádí fambé osól ó mäsáal bé bwé mú kə jî nyə ná: “Mása, ɲgaá wo á bɛ ɲji mpæg ányunywaá wódí fambé? Ká, bów-bôw káá jâɲ í ɲgə wú ɲgow?”

²⁸ A mú bɛsa nə bwo ná: “Wúl zhízhín wám wó í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwé nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byɔɔɲgâ?”

²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ɲgə báduga ikáá nə fwámé idâw, byêsh í mú ɲgə tâw.

³⁰ Bídúgá idâw nə káá abúbôw byêsh í wíyúg, kə wós ja búúd bwé bá zə saag idâw yí. Mə é bá ci nə buud bɔɔɲg ná bwé téédúg tí ikáá í abúbôw, bwé wólə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tɛem zə kwós idâw, kə wá ɲkundád.”»

*Kaanó búbumá mpæg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

³¹ Yésus nyə á nyiɲgə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutárud ɲgwól múúd nyə á myɛɛg nyédí fambé yí.

³² Búbumá jɔɔɲg wá í búl cwáágəwo nə bíl íbumé í mámpæg byêsh. Nji ja í dú kọ yí, í də gwaa cọ mólúgá mámpæg má fambé; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyédí mílówud.»

*Kaanó ləvur
(Luk 13.20-21)*

³³ A mú nyiɲgə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ɲwa wə, a fugə nə məmpíí má ɲgug bələd málól yí, í é sá ná ɲgug wɔɔɲg wêsh í búndəwug.»

*Nəcé jí Yésus ɲgə jíguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yésus nyə á ɲgə ci buud isâ íni byêsh míkaanád, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná.

³⁵ Nyə á ɲgə sá ntó né iciyá í ɲgwól *múúd micúndé í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná:

Mə bá lésha nə bwo míkaanád.

Mə bá wéesh isâ búúd bwé afwóyé bwele mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwé á bə áncuncuma yí, kyey kə ɲjów. *Ompwíin bé bwé mú shísh nyédí. Bwé nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambé yí.»

³⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə á myɛɛg jɔ mpæg idâw yé, nyə wə *Mwân mə Múúd.

³⁸ Fambé wə shí búúd bwé ɲjúl ga. Jɔ mpæg wə buud básə Faan á gwówúd wá. Bów-bôw ikáá wə buud bwé ɲgə bɛ Mbəwəlú múúd wá.

³⁹ Zhízhín í á bɛ bów-bôw ikáá wə Njwú məjamb. Saagúlə bwé bá saag idâw fambé yí, wə máshíné mə shí. Buud bwé bá saag wá, bwé wə *wəɲgəles.

⁴⁰ Nda bwé də tí ikáá í abúbôw, bwé jígal byo bágəd ná, ntó námá wə í bá bə məshíné mə shí dí yé.

⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá ntí wəɲgəles bé, bwé zə bigas Faan dé, bwé mú yíl búúd bwé ɲgə ndény ból mələám wá, nə bɔɔɲg básə kú bísh məcɛɛ wá.

⁴² Bwé kə kul bəsh kuda ánúní dí. Bwé bá bə cínɔɲg, ɲji bwé ɲgə bwam nə məyô.

⁴³ Ntó otátəlí ɔ búúd wə Zembí bwé bá də faan nda yásə Faan mə Sóɲgú wáɲúd. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lá sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimé lá sá jíśə shwoó dí gúl fambé yí. Muud mə kwey gwo yé a nyiɲgə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusug, a kə kusha mábii mé mēsh né ndéé a mú kə kusə fambé jɔɔɲg.»

Kaanó kwóógú álal-kus

13:30 3.12; Mbú 14.14-15 13:31 17.20; Luk 17.6 13.10-17 13:35 Sôm 78.2 13:40 7.19; Yuá 15.6 Dan 12.3; OoM 5.31; Mat 11.15 13:44 Flp 3.7-14

13:32 Eze 17.23 13:33 1Kr 5.6; Gal 5.9 13:43 13:41 24.31; Mak 13.27 13:42 8.12 13:43

45 «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lân ga: ngwól múúd nyə á dɛ kusə ijimá í mákwóógú bwé dɛ lúlə ísâ í nyanǵá nə ndí yí, ná a ké dɛ kusha.

46 Muud wəɔŋgú mú ka kwey dəɔŋg í búl bə nə mfií cɔ mólógá mēsh yí, a músə kə kusha ísâ byé byēsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəɔŋg.»

Kaaná wód

47 «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwé má wusə májúwód yí. Í bii óshû mímbíí mímbíí.

48 Ja í má lwánd yí, bwé mú julə, kə nə dwo cínú. Bwé mú kə ji shí, féesh fwámé óshû, wá mímanǵad. Bwé yíl óshû ó abábôw, myaas.

49 Ntó námə wé í bá bə məshíné má shí dí yé. *Wəéŋgəles bwé bá béég mimbíya mi búúd bənǵə otátəlí ó búúd.

50 Bwé bá kəl ósól ó mábôw kuda ánúní dī. Cínǵə mə bá bə bwo, nji bwé ŋgə bwam nə məyə.»

51 Yésus mú jí *ompwíín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág ísâ íni byēsh?» Bwé ná: «Haaw.»

52 Nyə nə bwo ná: «Gwé wé má jaaw bí ná, Yíguli məcɛɛ yēsh má jíg ísâ yá Faan á gwôw yé, a ji nda ŋgwól sóǵŋgú jisə nə jə kwəzú yé. A ji nə ŋkul wéesh ísâ í acwúlú nə í agúgwáan cínǵə kwəzú dəɔŋgúd.»

Buud ó Nazarət bwé abúgúláyé Yésus (Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Ja Yésus má shín jíguli búúd nə mikanda míni yí, a mú wú na,

54 kə nyədí kwáádá. A mú ká dɛ yə búúd minjígulá bwédí *mpáanzé minjígulá, mbíí í á ná buud bēsh bwé á dɛ káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ŋgow?»

55 Mwân má kábíndá dí éga? Nyəɔŋgú dí Maríya? Omínyəŋú bé wé *Yákwab bənǵə Yóseb nə Shímun nə Yúde?

56 Nǵaá, okól bé bēsh básə wa sádí? Məma ísâ íni byēsh í á wú nyə ŋgow?»

57 A mú bə bwo kwal-bəɔgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndé má dɛ námə bwəma nə mpyóŋ nji nyədí kwáádé nə nyədí njów búúdud.»

58 Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínǵə, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud (Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

1 Mwôw məɔŋgú dī, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá má Yésus, a mú ka ci nə osól ó mäsáal bé ná:

2 «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jəɔŋg wé á músə nə mpífé á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.»

3 Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wólə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lésú má Herodyád, mudá má mínyəŋú yé Fílíp.

4 Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajóláyé nə ŋwa mudá éne ná wo bā.»

5 Herod nyə á ka dɛ cɛel gwú Yuánes, nji a ká dɛ fúndə buud nəcé nda bwé á dɛ gwəzú Yuánes ná a jisə *muud micúndé ná.

6 Ná ndéé, jwôw Herod nyə a tâl zan byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáag cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa.

7 A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáámb mə yí.» A kɛen ŋkaanə kaagulə nyə ntó.

8 Shilə ni músə bɛ íshwambulə í nyóǵŋgú, nyə nə Njwú-buud ná: «Yég mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkidíga.»

9 Njwú-buud músə gwág ŋgwóómbúlú wəɔŋgú cɛy lámúd; nji nda nyə á bwey kɛen ŋkaanə mísh má ójǵə dí ná, a mú magulə ná bwé yég nyə.

10 A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cún.

13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nɛ á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2 16.14 14:3 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6

11 Bwé músə zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbələ nyóóŋgá.

12 Ompwíín ó Yuánes bwé músə kə ŋkēny kug nyúul, kə dul. Bwé mú kə nə lân kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúú idâw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

13 Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ŋə tédəga yí, nyə a wú cínəŋg, kə kəwa byóólád kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kál búúú bwé cugé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ŋgə zhu míŋgwála, bwé ŋgə kyey ncindye nə ncindye ŋgələ bə nyə.

14 Ja á mə shulə byóól dí yí, a mú dág mánkúmbə mə búúú máni; a mú gwág bwo cey lámád, a músə lwag mimbəl myán.

15 Ja kugá mə bii shí yí, *ompwíín bwé mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə básə wa bugád, kugá námə óga, bídág mánkúmbə mə búúú mága, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá mə dā.»

16 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajéláyé ná buud óni bwé kág. Biméfwó, yágá bwo sá mə dā.»

17 Ompwíín nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.»

18 Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.»

19 A mú ci nə buud bəsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bān mísh gwōw, yə Zembî akíba. A músə fəy íbuléd, yə ompwíín. Ompwíín bwé músə kə kaaw búúú.

20 Buud bəsh bwé mú də, jíla, idâw lág. Byəŋg í á lág yí, í músə lwánd mábwumú wūm nə mábá.

21 Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóshin otóon, kú lə búdá nə ikágá.

Yésus mə kyey májúwó dí gwōw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

22 Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín ná bwé kəwag byóólád, bwé

línnág kə nyə shwóg māŋ fanwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí.

23 Yésus mú shín bíd búúú, a músə bád mbánúú nyáméfwó ná a kə jəgala nə Zembî. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé.

24 Byóól dāŋ í á bə í mə wú bwúŋúúú fwámé cé. Nji ikwə í á ŋgə bul jág ntágulə bwo nəcé ŋkwə nyə á ŋgə yida wú kóómb bwé á ŋgə kə yí.

25 Ŋgə míŋgwūm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw.

26 Ja ompwíín bwé mə dág a ŋgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw yí, bwé mú jág bul fúndə, bwé ŋgə tédəga ná jisə *jím. Bwé músə ka ŋgə bul bwú ŋŋkwimbyə nə ifwaas.

27 Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milām shí. Mə wə éne, kúgá fúndə.»

28 Pyēr mú ci nə nyə ná: «Ŋkí jisə wo, cíg ná mə kyéyug májúwó dí gwōw zə nūŋ wódí.»

29 Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyēr mú wú byóólád, a músə ŋgə kyey májúwó dí gwōw, ŋgə kə wə Yésus.

30 Nji, ja á mə dág nda ŋkwə ŋgə bul kuŋg ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyalálə májúwó, a músə leel kím ná: «Yé Dā, cəgug mə.»

31 Yésus mú námə leel séémb mbwə, kə bii nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwō jí ná ŋkí tag. Nəcé jí wo ámə sá məshwán yí?»

32 Bwé músə kəwa byóólád, ŋkwə mú ntāg shín.

33 Bəŋg bwé á bə byóólád wá, bwé mú kúd Yésus məbwōŋ shí, yə nyə gúmə, bwé ná: «Wo ji bále bə *Mwān mə Zembî.»

34 Bwé mə shín lína māŋ, bwé mú jé loəm á Genezarēt.

35 Buud wā kúkál jəŋg bwé mə yag Yésus, bwé mú kyey nə lân mánd mā kúnə-kúnə məshud. Buud bwé mú zə nyə nə mimbəl myəsh.

36 Bwé mú téég nyə məbwê né a bídúg né bwé jísówág ngə kúnnya nji nə *mbwaag káándá yé. Bəəng bwé á ngə kúnnya nə nyə wá bwé mú ngə yâl.

15

Məfúlú mə ímpáámbə nə məcɛɛ mə Zembî

(Mak 7.1-23)

1 Bóól *Ofarizyêñ nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwé á wú Yurúsəlem wá, bwé á ka shísh wé Yésus, kə ci nə nyə ná:

2 «*Ompwíín bwô bwé ngə ntə məcum mə ímpáámbə, bwé ngə də kú gusa mábwê. Jí í sá ntó?»

3 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Nəcé jí bí bāñ ngə ntə mpəndí mə Zembî, bí ngə yida baagələ məcum mə ímpáámbə yí?

4 Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sósngú woó nə nyəngú woó.” A nyiñgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sósngú yé ñkí nyəngú yé, bwé jəlá nə gwú múúd wəngú.”

5 Nji bí bāñ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósngú ñkí nyəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə məyána shú mə Zembî,’

6 í cúgə bwɛɛ bə múúd wəngú obuluga ná a yég sósngú ñkí nyəngú gúmá.” Ngaá nə bí ngə sá nə Milású mí Zembî mí bég ñkúngúg, məcum mán yidá mpu yáág?

7 Bí búsə nə məkəñ! Izayí nyə á bə nə ñkaam ja nyə á cúndə shú dánúnd ná:

8 Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, milám myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

9 Wán ngələ ságusə bwé ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwé ngə yida jíguli buud minjígúla myâ məmpəndí mə búúd.»

10 Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwé á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwê, mpu gwágulə.

11 Sâ í də nyí múúd mpu dí yí, gwó dí í də wá múúd məlwəagəwo

mísh mə Zembî dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwé wé í də wá nyə məlwəagəwo.»

12 Ompwíín bwé mú shísh nyədí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyêñ?»

13 A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sósngú waamə nyə a shígé bə yí, í bá taw nə mikəpló.

14 Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwé ngə bí bóól wəancím-ncím mbwəd ná bwé jaand nə bwo. Nkí ngwól áncím-ncím mə jaand nə ngwól, bəsh bwé é búla bíd.»

15 Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ni.»

16 Yésus mú lás ná: «Ye bí búsə námə kú mpu gwág ísá?

17 Ye bí agwágé nə sâ jêsh í nyí múúd mpu dí yí, í də kə mwə dí, í músə cə kə bíd?

18 Nji ísá í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámúd, byó wé í də wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí.

19 Nəcé lámúd wé bów-bów mítədúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəmb, nə janga, nə júwo, nə yələ búúd ompwɛɛɛ, nə *bwaasúle mpu.

20 Ísá í də wá múúd məlwəagəwo mísh mə Zembî dí wé íni. Délə ídêw kú gusa mábwê í ádé wá múúd məlwəagəwo.»

Búgá mə múdá á Kanaan

(Mak 7.24-30)

21 Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kósmb shí á Tir nə Sidon.

22 Ngwól múdá á nûñ, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyədí a ngə kím ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân mə *Dávid, bwíígúg mə nə ñkwonjá. Jamb í mə jág bul bí shilə wám.»

23 Yésus mú jí nyə kúl-kúl. *Ompwíín bwé mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíñgúg nyə, a ngə sá kángá bəglə sə nə ñkwimbyê.»

24 Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbɛ í *Izəryél, í mú ngə cwagəwa yí.»

25 Nji mudá éne nye músə zə kúd mpwóómbú shí wə Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwámba, shwəgá mə.»

26 Yésus mú bəsa nə né ná: «Ŋwála ídâw í bwân ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.»

27 Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə ntó. Ká, Cwámba, ompyê bwé də námə cwála mampulú má dú kud tawali ómása dí shí má.»

28 Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sâ wó ngá jii yí, í bág námə ntó.» Námə wəla dɔɔngá di, mwân mə mudá éne músə yál.

29 Yésus músə wú kúl níid. A mú ngə bə ncindye m̄nə má Galilê ná ndeé a kə bád wúl mbúnád, kə ji shí.

30 Buud bwé mú zə seɛngya na nyádí áncuncuma; bwé ngá zə nə buud bwé á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəakúmálwə nə buud wá ijám, nə míl zhwoɡ mimbál. Bwé mú zə ngə bwíng myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo.

31 Buud bwé á bul ngə káam ifífi ngálə bále lás, buud ó íjám bwé ngá bə mpwogé, bɔɔng bwé á də nyás wá bwé ngá kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé ngá mpu dúg; bwé mú ngə ságusə Zembí á Izurəyél.

*Yésus má nyiŋgə yə búúd idâw
(Mak 8.1-10)*

32 Yésus músə jôw *ómpwíin bé, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ŋkúŋkwónəlá nəcé sánəŋ sə má ji mwôw málóol, bwé cúgé ná nə sâ má dâ. Mə acéélé nyiŋg bwo ntáni zha, bwé á bá kə tag nə məntumbuli zhíid.»

33 Ompwíin bwé mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá bág nə bímbí lú ídâw mə yə zhwoɡ buud óga wa bugád?»

34 Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsa nə íbuléd íné?» Bwé ná: «Zaŋgbá, nə búbaalé íshúshú.»

35 Yésus músə ka ci ná buud bwé jíg shí.

36 Ná ndeé a músə ŋwa íbuléd zaŋgbá byɔɔngá nə oshú, a yə Zembí akíba, a

fêy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bé, bwé mú kə ngə kaaw buud.

37 Muud yêsh mú də ná ndeé jíla. Zhwoɡ ikúl í mú lúg t̄nə məkúdá zaŋgbá.

38 Buud bwé á də wá, bwé á bə buud otóóshin onə, nji budúm kú lə búdá nə ikágá.

39 A músə ka bíd ná buud bwé nyiŋgəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kóómb shí á Magadan.

16

*Ofarizyên bwé jî shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

1 Bóol *Ofarizyên nə *Osadwisyên bwé á zə jí Yésus njígá mábwbúlán, bwé ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngá zhu gwôw.

2 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má də bə, bí má ká dúg mpwó-kugú ná jon dúsa títi ná zhwoŋ, bi ná jwôw á mán í bá bə ná sán.

3 Ŋkí ná, kúndá mán, bí má ká dúg jon ŋkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywô. Bi má də mpu yag íyuug í jon; nji bi kú mpu yag sâ í ngá s̄y mwôw mága dí yí.

4 Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mitédúgá olíŋgá í bále jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwé ábále dúg dúl shimbá, nji dɔɔng í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwé dí, kyey.

*Bôw Ofarizyên bánəŋ Osadwisyên
mínjígúla*

(Mak 8.14-21)

5 *Ompwíin bwé á wusa ŋwaála íbuléd ja bánónə bwé á líina m̄nə kə faŋwíny yí.

6 Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyên bánónə *Osadwisyên *ləvur wán.»

7 Bwé mú ka ngə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sə shígé zə nə íbuléd ná.»

8 Yésus mú ka mpu sá bwé á ngə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud b̄am tagúlə ná búgá jín éé! Jí tédúgá wúsá bí nji ná bi shígé ŋwa íbuléd yí?

9 Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná téduga íbuléd itóon búúd otóóshin otóon bwé á dè yí, nà bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nà ndí má?

10 Ye bi kú téduga íbuléd zangbá búúd otóóshin onô bwé á dè yí nà bímbí lú mákúdé má íkúl bí á lúg nà ndí má?

11 Nàcé jí bí má cá gwág ná mæ anjê nà lás lású íbuléd yí? Mæ ngæ ci ná: “Jigá ncê nà Ofarizyên bánón Osadwisyên lævur wáj.”»

12 Bwé mú ka tæm mpu gwág ná nyæ a shígé ngæ lás nà bwo lású lævur á íbuléd. Nyæ á ngæ yida ci ná bwé béyug minjígúlá Ofarizyên nà Osadwisyên bwé ngæ jígúli myá.

*Yésus jisæ Mesî
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)*

13 Ja bwé má kè jé shí á Sezarê mæ Fílíp yí, Yésus mú ngæ jí *ompwíín bé ná: «Buud bwé ngæ ci ná *Mwân mæ Múúd jisæ zé?»

14 Bwé mú bæsa ná: «Bóól búúd bwé ngæ ci ná jisæ Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisæ Eli, bóólúgá ná Zheremí ñkí ntâg ngwól *múúd micúndá.»

15 Nyæ nà bwo ná: «Ká bi bâñ, bí ngæ ci ná mæ jisæ zé?»

16 Shímun Pyêr músæ bæsa ná: «Wo jisæ *Krîst, *Mwân má Zembî á kuwô»

17 Yésus músæ nyíngæ lás, nyæ nà Pyêr ná: «Wæé má jèla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyæ ámæ lwágulæ wo sâ wó má ci ni. Sóónjú wâm jisæ gwów wé nyæ ámæ lwágulæ wo gwo.»

18 Mæé má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bále bæ kwóógá. Nda bwé ðu lwó njów kwóógá dí gwów ná, mæ bá sæng *Dó lú óbúgala dâm kwóógá dwô dí gwôw. Tæm bæ shwíy í ábúlé sá bwo sâ.

19 Mæ bá yæ wo ijuwuga yâ Faan á gwôw. Sâ jêsh wó bá ççlæ shí ga dí yí, í bá ntó gwôw, jæng wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bæ ntó gwôw.»

20 Ná ndeé, a mú ka mpu báásulæ ómpwíín ná bwé kú bwæle jaaw múúd ná a jisæ Krîst.

*Yésus mæ bá yæ, a nyíngæ gwúm
(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)*

21 Tééd na, a músæ ka tééd jaawúlæ *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsælem, ná ocúmbá buud wâ læm nà milúlúú myá ofada nà *Oyígúli ó máççé bwé jèlá nà kè jág jugushi nyæ, bwé gwú ntâg nyæ. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel.

22 Pyêr músæ kè nà nyæ koogá, kè lás nà nyæ ná: «Mbô! Zembî kyémug wo, Cwámbla! Mbií sâ wængú í abúle bæ nà wo.»

23 Nji Yésus mú yid, ñkáánd nà nyæ ná: «Wúg mæ na, *Sátan! Wo ji mæ mæma bæggá. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísæ nji mítédúgá myá buud.»

24 A músæ ka ci nà ompwíín bé ná: «Ñkí muud má ççel bæ mæ, a bág kú jagulæ nyáméfwó; a ñkényúg kwolós jé, a bæ mæ.»

25 Nàcé, múúd mæ ká kaambulæ nà çug jé, a yida jímبال gwo. Nyæng mæ jímبال çug jé nàcé mæ yé, a má yidá kaambulæ nà gwo.

26 Ñkí muud má bii mábii mæsh mâ shí ga ná ndeé *shíshim yé jímبال, wáyé mfií nyé é bæ nà ndí cínong yí? Muud ji nà ñkul wá jí shú ná a nyíngæg bii shíshim yé?

27 Nàcé *Mwân mæ Múúd mæ bá zæ a ngé ñkænæwa nda sóónjú yé, bânñ *wængæles, a bá zæ yæ búúd myána mí mísóólúgá bwé á sá myá.

28 Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsé wa óga, bwé ábúle bwæle yæ, bwé kú fwo dág *Mwân mæ Múúd má zæ ñwa jiya icî jé.»

17

*Yésus mæ lwóyá mílwaná myé
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

16:10 15.37 16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27 16:18 Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 16:20 17.9 16:21 17.22-23; 20.17-19; 26.2 16:24 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 16:27 Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbá 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1

1 Mpúsə mwôw mäsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋê Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwé kə bád wúl məma mbáŋúd.

2 Nyúúul nyé mú shwópla bwo míshúd, mpwoombá í mú ŋgə ŋkəŋəwa nyə nda jwôw, mikáándə myé mí mú ŋgə faan nda məŋkenya.

3 Seegya ná Moyîz bá Eli bwé má wós, zə ŋgə lésha nə nyə.

4 Pyêr músə ka ci ná: «Cwám̄ba, nywaálə ŋgələ ji wa. Nkí wó magulə, mə shumə mábanda məlóol, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlúgá shú má Eli.»

5 Pyêr ŋgə ná lás ntúni, seegya nji gúndá á ŋkəŋkəŋəwá í má zə búdal bēsh. Bwé mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyádí wé lâm wâm wēsh wúsá yé. Ságá nyə mægwág.»

6 Ja *ómpwíin bwé má gwág kál dəŋg yí, bwé mú bul bə nə ifwaas, bwé mú wusə mányúúul shí ombúbudí.

7 Yésus músə shísh, zə kúnnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.»

8 Bwé mú bân məmpwoombá, bwé mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

9 Ja bə́nónŋ bwé má ka ŋgə shulə wú mbáŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwûm shwoŋ dí yí.»

10 Ná ndéé bwé músə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyíguli ó məcéx bwé də ci ná í jii nə Eli fwóg tééd zə yí?»

11 A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə tâl ísâ byēsh ícə byáŋúd.

12 Sâ ŋgwúdá, məe má jaaw bí nə Eli nyə a shí zə. Buud bwé á shígé yag nyə, bwé á sá nyə mbií wēsh bwé á cēel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máŋúd.»

13 Ompwíin bwé músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wé á ŋgə ci yé.

Yésus má yil múúd jamb (Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

14 Ja bwé má kə wós məŋkúmbə mə búúd dí yí, ŋgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónŋ shí, jəgula nə nyə ná:

15 «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamə ŋkúŋkwónúla. A də fudə ibwúg, a ŋgə bul jug. A mú də kul nyúúul təo kuda dí təo májúwód.

16 Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwó dí, nji bwé shígé kwag lwagúlə nyə.»

17 Yésus músə bî ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúla bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wós ŋgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəŋg kâ.»

18 Yésus mú ŋkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúulád, ncúncwámá jəŋg músə yál námə cé nə cé.

19 Ná ndéé ompwíin bwé músə shísh wé Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcé jí sá bāŋ shígé kwag yílúla jamb ni yí?»

20 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bi cugé nə fwámé búgə. Búbále má jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgə təo nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárəd, bí je ci nə mbáŋ ga ná: “Túwúg na, wo kág tōw wáádó”, mbáŋ bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bi ŋkul.

21 * [Nji, mbií jamb ni í də wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídāw.]»

22 Ja bə́nónŋ bwé á ŋgə kyey shí á Galilē yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə má búúd dí,

23 bwé bāg gwú nyə. Nji a bá gwûm jwôw álél.» Ompwíin bwé músə ka bul gwág sâ jəŋgú cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

24 Ja bwé má ka kə wós Kapernawûm yí, búúd bwé á də ŋwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwé mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wún má də námə jəna tóya éga?»

25 Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozá bwá dɛ jána ójwú ɔ shí otóya nə ɔŋgasumâŋ? Ye mimbyágá mí máshí máŋ, ye ijigə-jigə?»

²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó jí ná mimbyágá mí ádé jána?»

²⁷ Nji, shú ná sá kú ntáɣulə bwo, kaág máŋ, kə wusə ŋgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey saŋ *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ŋwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wô.»

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan má Zembí dīyé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *ompwíin bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówád?»

² Yésus mú jôw kúkágá, zə təl bwo míshúd,

³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ŋkí bi mə bə kú cénd kuú njɔɔnd nə bi bág nda ikúkágá, bi abúlé bwele nyíi Faan á gwówád.

⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówád.

⁵ Muud mə lég ntâg gúl kúkágá nda jíga jíná dâm dí yé, a má lég mə.

⁶ Nji, ikúkágá í ŋgá *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgú, í bul jəla ná bwá kálug muud wɔɔŋgâ məma kwóógá cúnjád, bwá kəl nyə nə dwo máŋ, a kú ná cwánawo.

⁷ «Ŋkúŋkwóŋhúlə búúd nəcé bulyálə mábɔɔgú. Cug í cúgé nə ŋkul bə kú nə məbɔɔgú, nji ŋkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé.

⁸ Ntó, í ká bə ná mbwə wô ŋkí kuú wô í ŋgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl

nə kúl mbwə ŋkí kúl kuú, ntɔ ná wo bəg nə məbwə nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí.

⁹ Ŋkí jús dwô í ŋgə kwal wo bɔɔgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ ná wo bəg nə mísh mwô mēsh, bwá bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəéŋgəles bán bwá təl ja jēsh mísh má Dâ jísə gwów yéd.

¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jímb nə zhí wá.]

¹² Bi mə tádúgá ná jí? Ŋkí ŋgwól múúd jí nə íncwəmbɛ təd, ŋgwúd í mú wú sɔɔnz dí kə ŋgə jéɣla. Ŋgaá ná nyə e lúgə byɔɔŋg yâ məwúm ibuú nə ibuu kúl í ŋgá də yí, a fwo kə sɔ jɔɔŋg í ámə kə ŋgə jéɣla yí?

¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntɔ yâ məwúm ibuú nə ibuu í shígé kə ŋgə jéɣla yí.

¹⁴ Námə mbií wɔɔŋgâ, Sóŋgú wán jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Ŋkwambulə misám

¹⁵ «Ŋkí ŋgwól mínyɔŋhú woó má sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo má sá nyə mpwogé.

¹⁶ Nji ŋkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jôw múúd ŋgwúd ŋkí obá, binón bi kág lás nə nyə, í bág nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Ŋkwambulə nyēsh í jəlá nə sŷy nə owúshined obá ŋkí ólól”.

¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námə ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembí yé, nda ŋwenye tóya.

¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sâ jēsh bí má cɛɣlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.

18:1 Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 **18:4** 23.12 **18:5** Luk 10.16 **18:8** 5.29-30

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləv 19.17; Gal 6.1 **18:16** Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10 **18:18** 16.19; Yuá 20.23 **18:19** 7.7

Jɔɔŋ jêsh bí mǎ bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bæ ntó gwôw.

¹⁹ Bábálé mǎ nyingə jaaw bí ná, ŋkí buud obá wá gwoonŋ jín ni bwé mpú bwəma cún ŋwúd shí gaád ná bwé gwáámǎ Zembî gúl sâ, tɛem bæ jí tɛem bæ jí, Sónŋú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo.

²⁰ Nəcə kúl búúd obá ŋkí olóol bwé mǎ sɛɛŋgya shú dām dí yí, sónŋ nə bwo wé búsé cínŋŋ.»

Fwámé Ijuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wé Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámǎ e, ŋkí mínyonŋu waamé mǎ sá mǎ mǎbôw, mǎ jǎlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zanŋbá?»

²² Yésus mú bɛsa ná: «Mǎ acíyé nə wo ná kə shúg ija zanŋbá, mǎ ci ná kə kumǎ mǎwúm zanŋbá ija zanŋbá.

²³ Gwé wé jí ná, Faan á gwôw dúsə nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zə kə sá osóol ó mǎsáal bé shitóg.

²⁴ Ja á mǎ ŋgə sá shitóg wɔɔŋ yí, ŋgwól sóol mǎsáal músə biil nə mpwǎlá ŋkí jág bulya *mwaanê, tǎŋ búsé nə ŋkul jǎna nə ibwêy otóshin otóshin yí.

²⁵ Nda sóol mǎsáal éne nyə á shígé bæ nə ŋkul nying mpwǎlá ná, mǎsa músə ci ná bwé bíig nyə nə mudá nə bwân bé bêsh, bwé kúshag bwo, tɛem bæ ísâ byán byêsh, mwaanê wɔɔŋgú zág jǎna mpwǎlá.

²⁶ Sóol mǎsáal éne músə zə kəsəwa mǎsa yé shí mǎkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mǎ, mǎ é jǎna wo mpwǎlá ni nyêsh.”

²⁷ Inkúŋkwon í músə bii mǎsa lâm, a músə bíd nyə nə mpwǎlá nyêsh, kú ná jí tɛem bæ sâ.

²⁸ Ja sóol mǎsáal éne mǎ wós tóon yí, a mǎ bwəma nə ŋgwól shwé yé bá bwé á du sêy yé, nyə á bæ nə nyə mwaanê nji odanarí təd. A músə bii shwé yé éne cúnád, yímbuli nyə ná: “Nyingúg mǎ mwaanê waam yêsh.”

²⁹ Shwé yé músə téeg nyə mǎbwé ná: “Jísówúg mǎ, mǎ é jǎna wo mpwǎlá nywô.”

³⁰ Nji sóol mǎsáal éne kú magulə. A mú kənd shwé yé mímbwug dí shú ná a jǎnág nyə mpwǎlá nyé.

³¹ Ja bóol óshwé bǎŋ bǎnŋ bwé á du sêy wá bwé mǎ dúg sóólúgú wɔɔŋgú yí, bwé mú bul gwág cey lámád, bwé mú kə jaaw mǎsa wán sâ í mǎ sɛy yí.

³² Ná ndéé mǎsa músə jôw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bôw sóol mǎsáal. Mǎ á mǎ bíd wo nə mpwǎlá nywô nyêsh, mǎ yíl lâm nəcé nda wo á mǎ téeg mǎ mǎbwé ná.

³³ Nǎá, wo á mǎ jǎlá nə gwág shwé woó ŋkúŋkwónúgú ná mǎ nda mǎ á mǎ gwág wo ŋkúŋkwónúgú ná.”

³⁴ Mǎsa yé músə kɛenzh nyə nə wǎalal-mǎbag ná a fwóg ná mǎ nying nyə nyé mpwǎlá nyêsh.

³⁵ Ntó ná mǎ wé Dá á gwôw mǎ bá du sá bí yé, ŋkí bí mǎ bá kú du juu ómínyonŋu bún ijuugá ná bí yíl lâm kandugə.»

19

Yésus nə mǎgwú mǎ bǎ (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny.

² Buud bwé á bɛ nyə núnŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myán, mí shín ŋgə yál.

³ Bóol *Ofarizyên bwé á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye mǎcɛɛ míshé mǎ ŋgə ci ná muud jí nə ŋkul yíl múdá yé bǎ nə mbií mǎbyaagulé wêsh?»

⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bí a fwóyélê mícilyád ná ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá,

⁵ a músə ci ná: “Nda mǎ mǎ sá bwo ntání ná, mudúm mǎ bá lúgə sóŋgú bá nyɔɔŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bæ nyúul ŋgwúdu.”

⁶ Ntó jí ná bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə

ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»

⁷ Ofarizyên bwá mú nyiŋgə jí nyə ná: «Ká nəc é jí Moyîz nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yîl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad məgwú má bâ yí?»

⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyîz nyə á magulə ná muud jéég yîl múdá yé bâ nəc é lal bí milâm. Í á shígé dɛ fwo sîy ntó mótédúléd.

⁹ Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yîl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínɔmb, a bâ múdá shús í, muud wɔŋg má sá mínɔmb.»

¹⁰ *Ompwíin bé bwá mú lás ná: «ŋkí ntáni wə cɛɛ lə bâ í dɛ bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwá jig kú béya.»

¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bɛsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, nji bɔŋg Zembî má yə ŋkúl nyɔŋg wá.

¹² Nəc é bóól búúd bwá njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwá á sîy mimyáágə kukúg; bóólúgá bāŋ bwá njul nda mimyáágə shú ná bwá mpúg wá milâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágə wə Yésus ná a bédug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúđ. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo.

¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zəg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəc é Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wāŋ.»

¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndéc é a mú cə cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ŋgwól múúd nyə á ka shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bəg nə cug á kandugə kandugə yí?»

¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəc é jí wó zə jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ŋgwúđ wə jí jə múúd. Ŋkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda məcɛɛ mə ŋgə ci ná.»

¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwɛnɛ sá nyə ampúyé yí

¹⁹ gúmal sóŋgú woó nə nyɔŋgú woó, ka nəmá cɛel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.»

²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bɛ məcɛɛ mənɪ mɛsh. Gúl jí í ŋgə nā fúfə mə yí?»

²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembî mə céel ná, kaá kusha ísə byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dɔŋg má gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntəg kyey, nəc é nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú ci nə ompwíin bé ná: «Búbáélé má jaaw bí ná, jísə kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan á gwówúđ.

²⁴ Má nyiŋgə jaaw bi ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúđ.»

²⁵ Nji ómpwíin bwá á gwág ntáni yí, bwá á bul káam, bwá ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?»

²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jāŋ, nji Zembî nywáá ji nə ŋkul sá sá jêsh.»

²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sə buud sé á má shîn lúgə ísə byêsh, sé zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sé bāŋ ntudɛlɛ?»

²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbáélé má jaaw bí ná, ja ísə byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá ji nyádí *caanğə á milwanád yí, bi báa buud ŋgə bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaanğə wúm nə íbáád, bí ka sámb íbɛnd wúm nə íbá yā *Izɛrəyél milású.

²⁹ Ŋkí muud mə sá ná, tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋgú, tɔɔ okóól, tɔɔ sóŋgú, tɔɔ nyɔŋgú, tɔɔ bwān, a lúgə

19:9 5.32; Luk 16.18 19:10 1Kr 7.1 19:14 18.3 19:18 MmN 20.12-16; Ləv 19.18 19:19 22.39
19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33 19:22 Sóm 62.11 19:26 Zak 8.6; Luk 1.37 19:28 25.31; Luk 22.30;
1Kr 6.2; Mbá 3.21 19:29 10.37

byo shú dâm, a bá nyingə bií byo, sá ηgwúd ija təd; muud wəɔŋgə ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dî.

³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bəɔŋg bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myâ bímbí ηgwúd

¹ «Faan á gwôw dásə nda lân ga: ηgwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vînyə. Muud wəɔŋgə nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a kə sɔ́ búúd bwé kág sêy nyádí fambá.

² Bónónη bwé mú kwambulə ná a bá jána nə bwo *danarî ηgwúd ηkúmba jwôw nda í dū bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyádí fambá.

³ Muud éne mú nyingə wóós ηgeε mǎwəla ibuú. A mú dág bóól ósól ó mǎsáal bwé njúl tām dánd kú nə sá bwé sáag yí.

⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mǎdí fambá, mə é yə bí sá í jála yí.”

⁵ Búni bwé mú kə. A mú nyingə wóós ηgeε tólóg dî, a nyingə námə wóós ηgeε mǎwəla mǎlól, a ηgə námə kənd buud fambá.

⁶ Ngeε mǎwəla mǎtón mǎ mpwókugá, a mú nyingə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námə tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mǎ shínal jwôw ncindî na kú nə sá bí ηgə sá yí?”

⁷ Bwé mú bəsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mǎ ηwá sá ísáyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mǎdí fambá.”

⁸ «Ja kugá í á zə bií shí yí, amǎdí fambá mú ci nə muud nyə á dū vyee nyə jús ísá dí yé ná: “Jówág ósól ó mǎsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tééd nə bəɔŋg bwé amə shúgula zə jé mpámpúsə wá, wo ka kə shúgula nə bəɔŋg bwé amə tééd zə shúshwóógá wá.”

⁹ Bəɔŋg bwé á ηwa ísáy ηgeε mǎwəla mǎtón dí wá, bwé mú ηwa myána myán, muud yêsh danarî ηgwúd.

¹⁰ Bəɔŋg bwé á tééd zə shúshwóógá wá bwé mú shísh jáŋ ja, bwé ηgə tǎduga ná myán myána mí é ηwá

bulya; nji bwé mú námə ηwa muud yêsh danarî ηgwúd.

¹¹ Ja búni bwé mǎ lág bímbí dəɔŋg yí, bwé mú ηgə cwaduga nə amǎdí fambá.

¹² Bwé ná: “Bəɔŋg bwé amə zə mpámpúsə wá, bwé mǎ sêy nji wəla ηgwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ηgwúd nə sá, í njúl ná sá bāŋ sá mǎ jísəw mwásə ncindî nə lal-lal yásə.”

¹³ Amǎdí fambá mú bəsa nə ηgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Ngeá shwé amə bwey bə cāŋ ná wo é sêy mwásə ncindî, mə mú yə wo danarî ηgwúd?”

¹⁴ Nwagú kəw dwô, wo kyéyug. Mǎ cεel yə bíná muud a mpámpúsə bímbí ηgwúd.

¹⁵ Ná ji, mə ajǎlayé nə sá byəɔg dām nda mǎ cεel ná? Ye wo gwág bôw nə mə bǎlə nə jə lâm?”

¹⁶ Ntó námə wá búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bəɔŋg wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus mǎ jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ηgə bád kə Yurúsalem; na zhíd hí, nyə á ηwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bónónη kə ηgə kyey koogá, a mú ηgə jaaw bwo ná:

¹⁸ «Dugá, sá ηgálə bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz mǎbwə mǎ mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mǎcεéd. Bwé é cεelə nyə shwiy,

¹⁹ bwé mú keenzh nyə mǎbwə mǎ íkúl ishúsúd ná bwé kág cágulə nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambulə nyə kwolós dî. Ná ndéé, jwôw álél, a bá gwúm shwóŋud.»

Ngwóombúlú mǎ nyəɔŋgá mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyəɔŋgá wán nyə á ηwa bwo, bónónη ka shísh wá Yésus. Nda nyə á ηgə kə ηgwóombúlúd ná, nyə a kúɔw shí yə Yésus gúmá.

²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda ná

bwá bâg ji wo, nyíga mbwê mæncwûm, nyíga mbwê mækóól, Faan dwô dî.»

²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngó jii yí. Ye bi bí nà ñkul ñgul bálá má wál zə ñgul yí?» Bwá ná: «Haaw. Sá bí nà ñkul ñgul.»

²³ Yésus mú ka ci nà bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ñgul bálá jâm. Nji, kóómb á ná bi jíg mæ nyíga mbwê mæncwûm nyíga mbwê mækóól, mæ dí jí nà ñkul ñwa wáni cígulá, ijiya byəəng bíse shú bəəng Sóóngú waamê nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wûm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyəñá óbá bəəng bôw.

²⁵ Yésus mú jôw bwo, lás nà bwo ná: «Ŋgaá bi mæ mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ngə nteəng ijwûga byəñ, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpəl.

²⁶ Í nda bá dæ bə ntó bí bəñ dí. Nyəəng yêsh mæ céél bə fwó múúd gwoəng jín dí yé, yídag sêy nà bóól.

²⁷ Nyəəng mæ céél tôw bí shwóg yé, bág bí lwaá.

²⁸ Sâ jəəngú wá jísé ná *Mwân mæ Múúd nyəməfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nà nyə. Nyə á yida zə sêy nà buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulí.*»

Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ngə wú Zheríko yí, buud bwá á bę Yésus áncuncuma.

³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bə zhíí dí koogú, bwá mú gwáduga ná Yésus ngə cý. Bwá mú ngə kîm ná: «Cwámba, Mwân mæ *Dávid, bwíígúg sá ná ñkwəñá.»

³¹ Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú ngə ñkáánd nà bwo ná bwá jíg kúl-kúl, nji bəñ bwá mú yidá mpu bân mækál gwôw ná: «Cwámba, Mwân mæ Dávid, bwíígúg sá ná ñkwəñá.»

³² Yésus mú shigula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bi má jii né mæ sáág bí ji?»

³³ Bwá nà né ná: «Cwámba, ság ná mísh mósú má bánúg.»

³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnnya nà bwo mísh; námé cé nà cé mísh má mú nyingə dúgya bwo, bwá mú bę nyə.

21

Cí Yésus mæ wóós Yurúsalem (Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nà Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbúñ wóolivyé dî. Yésus mú lwám *ómpwíin óbá.

² Nyə nà bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námé jé bi kwey myəólú jakáás cęłá, nà mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mæ nə byo.

³ Ŋkí muud mæ jí bí sâ, bí bęsa nə nyə ná: “Cwámba wé ngə jii byo.” Muud wəəngú nyə é ləel námé bíd ná bi zág nə byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú ná ciyá má *múúd micúndó í bwámag ná:

⁵ Cígá nà buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, ñjwú wán ngə zə bídí.

A ji nà lâm ná shee, a mbéd myəólú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdú aŋkəny mim-bag dî.»

⁶ Ompwíin bwá mú námé kə sá nda Yésus nyə á mæ ci nà bwo ná.

⁷ Bwá mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwá ngə yíl mikáándé myáñ ngə jəel bwo mikwəñud. Yésus músə jí gwôw.

⁸ Bóól ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá, bwá ngə taalə mikáándé myáñ zhíí nə zhíí, bóól bwá ngə búgə mæmpúnzə má ílí ngə zə taalə zhíid. ⁹ Shwíinzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə

20:22 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11

20:23 Mis 12.2

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48

20:28 Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * 20:28 Bwá á dæ jéna ñkúmba tãñ shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tãñ nyəəng wé Yésus nyə a jéna nə cug jé shú búúd bēsh yí. 20:29 9.27-30

20:30 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42 21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * 21:5 Siyôn: Nyə á bə mæma mbúñ bwá á lwə ngwála á Yurúsalem cínəng gwów yí. 21:8 20j 9.13 21:9 Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31

bɔɔŋg bwá á ngə bɛ mpúsá wá bwá á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bág nə nyɔɔŋg ngé zə jíná mə Cwám̄ba dí yé!

Hosána jon̄ lə gwów dí cwû!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, ngwála wêsh í á tɔw otátalí, buud bwá ngé jí ná: «Zə nyə éne?»

¹¹ Bóól zhwoŋg buud bwá ngé bɛsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarét shí á Galilé.»

Yésus mə wɛ́ŋg búúd ó míkus Mpáánzə Zembî

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun̄ mə Zembî, a mú kə wɛ́ŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínɔŋg wá. A shîn lwág ítáwuli í búúd bwá á ngé sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔŋg bwá á ngə kusha məfaf wá.

¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bwá bá dɛ jɔw njɔw wâm ná njɔw mǎjəgula?” Ká bí bɔŋ mə yida sá ná í bág daage lú íjúwâl.»

¹⁴ Ná ndeé wəancím-ncîm nə wa ijâm bwá mú shísh nyédí na Lun̄ dí cwû, a músə lwag bwo.

¹⁵ Nji milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá á gwág bɔw nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwá gwág námá bɔw nə iyáŋgá íkúkágé í á ngə wá Lun̄ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid».

¹⁶ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwá ngé ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bɔŋ bí afwóyé lɔ cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágé nə ikény í bəl dí?”»

¹⁷ Ná ndeé a mú lúgə bwo, wú ngwála dí, kə Betanî, kúl nyó é já yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha.

¹⁹ A mú dúg shug lə *figyê njwón̄ dí koogú, a mú shísh, a músə kə kwey nji

ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyê ná: «Wo abulé ná nyiŋgə bwele wúmə tɔo bumá.» Cé nə cé, figyê músə shwáás.

²⁰ Ja *ompwíin bwá mə dúg ntáni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyê éga mə ka leel shwáás cé nə cé ntudélê?»

²¹ Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búbáélé, mə jaaw bí ná, bí mbəm bə nə búgá kú nə məshwán, bí sá námá sá mə mə sá figyê éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbún̄ ga ná: “Táwúg na, wo kág juwa mǎŋ”, í bále námá sɛy ntó.»

²² Sâ jêsh bí mə bá gwáamb mǎjəgula dí nə búgá yí, bí mə bá bii gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Lun̄ mə Zembî dí, á mú ngə yə buud minjígulá. Ná ndeé, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwá mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngé sá ísâ ini nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyɔɔŋgú?»

²⁴ A músə bɛsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí mə ká bɛsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.

²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?”

²⁶ Sá mə ká məel ci ná í á bə ŋkul á buud í, ŋkwée sá! Buud bəsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.»

²⁷ Bwá mú bɛsa nə Yésus ná: «Sá ampúyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul mə ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân̄ bí mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sɛy fambá *vînyə múús.”

29 Mwân mú bęsa ná: “Mə acééle.” Nji, mpámpésá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá.

30 Muud éne mú lésha nə ηgwól mwân mbií ηgwúd. Nyâη mú bęsa ná: “Dá, mə zó kə.” Nji a kú kə.

31 Bwân óbá ónííd, nyáyé mə sá nda sóóηgú wáη nyə ámə ceeł ná?» Bwé mú bęsa ná: «Ashúshwóógá.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, Oηwenye ó tóya nə budá bwé jáηgá falí wá bwé bá cọ bî, bwé kə kumə Faan mə Zembî dí.

32 Nəcə Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhií a títelí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oηwenye ó tóya nə budá ó jaηga, báá bwé á búgula nyə. Bi á tεem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

*Kanda ósól ó másáal ó abúbôw
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

33 «Gwágúlégá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambé *vînyə, wá gwo luηgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwọ cwámbá ísándále, a mú yə búúd fambé jəoηg məcéd. A músə kə njəondud. 34 Ja mémwáágulə mə á wósó yí, nyə á kənd ósól ó másáal bé ná bwé kəg ηwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambé wá dí.

35 Nji, buud bəoηgú bwé mú yida kə bií osól ó másáal, bwé dangulə cú ηgwól, bwé gwú ηgwól, bwé lúmə ηgwólúgá məkwóógú nə ndeé a fudə.

36 Muud fambé mú nyiηgə kənd bóólúgá ósól ó másáal ηkí bulya, cọ wá ashúshwóógá. Buud bwé á lúg nə fambé wá bwé mú námé sá bwo nji mbií ηgwúd.

37 Zhúgúlá zhúgúlâ, a músə kənd mwân yé, a ηgə téduga ná bwé é gwọq nyə ná mwán yé.

38 Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambé wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud

mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.”

39 Bwé mú ntāg bíí nyə, shēenzh julə wú nə nyə fambé, kə gwú nyə ncā.»

40 Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambé mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəoηgú ntədél?»

41 Bwé mú bęsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəoηgú kú nə inkúnkwon; a mú ηwa fambé jé, yə búúd oshús, bəoηg bwé bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.»

42 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bí abwélé lẹ mícilyá mí Kálaad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwọye bwé á myaas yí, dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga†.

Cwámba sóólúgú yé wə ni.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd í?»

43 Yésus mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Gwé wə mə jááw bí ná, Zembî mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yííd.

44 ‡[Muud mə bá búl kwóógú dəoηg dí yé mə bá kweshəli búg; nyəoηg kwóógú dəoηg í bá káda yé mə bá cuguli.]»

45 Ja mílúlúú myâ ofada bánôη *Ofarizyēη bwé á shín gwág mikanda míni yí, bwé á ka mpu ná bwé wə Yésus ηgə lās nə ndí wá.

46 Bwé mú tééd ηgələ sọ məzhií nə bwé bíí nyə. Nji, bwé á ka ηgə fúndə məηkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwé á də ηwa Yésus ná *muud micúndé mə Zembî.

22

*Kanda zaη bā
(Luk 14.15-24)*

1 Yésus nyə á nyiηgə námé lās nə bwo míkandad ná

2 «Faan á gwôw dásə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwân yé zaη bā yí.

3 Nyə á ka kənd osól ó másáal bé ná bwé kəg jəw búúd nyə á jəw zāη dí wá; nji buud bəoηgú bwé á shígé ceeł zə.

21:31 6.10 21:32 Luk 7.29-30 21:33 Iza 5.1-2 21:35 22.6 21:39 Heb 13.12 21:41 22.7 21:42 Sôm 118.22-23 † 21:42 kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mándalúd yí, dwó wə bwé á də bę ja bwé lám mənyuηg mə njów yí. 21:43 Dan 2.34-35, 44-45 ‡ 21:44 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. 21:46 21.11; 26.4-5 22:2 9.15

4 A mú nyingə kənd bóól ósóol ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má ámə jôw wá ná, mə má shîn kwəməsa dína. Mə má cígə ínteny nə ocúdu wá məwón. Isâ byêsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.”

5 Nji buud bəəngú kú bísh njúwúlú mə cí, bwé mú yida ngə bwílya, nyân kə nyádí fambá, nyân kə mákíd méd,

6 bóólágá bwé bí námá *búúd ɔ lwámá ó cí, bwé cúg bwo ná ndéé gwú bwo.

7 Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgulə ógwúl ɔ búúd bəəngú ná ndéé jígal ngwéla wán.

8 A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəməsá, nji buud má á jôw wá bwé á shígé mpíya nə ndí.

9 Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ngə jôw buud bēsh bí é ngə kwey wá, bwé zəg zāhəd.”

10 Osóol ó mäsáal óni bwé mú kə mázhí məzhí, kə ngə ŋwa buud bēsh bwé á ngə kwey wá, təə mimbáwúlú təə ijə í búúd. Njów zāh í mú lwánd nə buud ná cwóol.

11 «Njwú-buud mú zə nyí njów zāh ná a zə dág búúd bwé ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ngə dág ná ndéé a músə kwey ngwól múúd kú nə káándé zāh.

12 A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándé zāh yé?” Muud wəəng nji kál-kál ná kufug, kú mpu nda á bəsag ná.

13 Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ɔ mäsáal bé ná: “Wálúlagá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóón yídágúd, kúl á bá kə bə nji a ngə bwam nə məyê yí.”

14 Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəəng bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Ná ndéé *Ofarizyēh bwé mú kə shwushwagád, kələ sɔ nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílŋg nə iciyá byé ná.

16 Bwé mú ŋwa bóól *ómpwíin bán nə bóól búúd ó gwoong í á də ságusə

ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo, bwé kə ci nə Yésus ná: «Yíguli! Sá ngə mpu ná wo ji búbalé muud. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí búbalé. Wo ádé námá bεemb sá bóól búúd bwé é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbii múúd wí nə ŋkul tów wo míshúd yí.

17 Ntó, jaawug sə. Ye məççə máshé mə ngə magulə ná sá jənağ tóya mə *Káázəl, ye mə aŋgê nə magulə?»

18 Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wán. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ɔ mákəŋ óga?»

19 Lwógá ná mə *mwaanê bwé də jəna tóya nə ndí yé.» Bwé mú zə nyə nə saŋ *danarí. 20 A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwé á lúla wa ga?»

21 Bwé nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembí isâ í Zembí.»

22 Ja bwé má gwág mpəsá ní yí, bwé mú bul káam bwé mú kyey, béégya nə nyə.

Osadwisyēh bwé láámbalə Yésus

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Námá jwów ngwúd ní, *Osadwisyēh, buud bwé də ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwəŋ dí wá, bwé á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná:

24 «Yíguli, Moyíz nyə á ci ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋ yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byáğ nyəəng mə yə yé mpwəŋ buud.”

25 Ká gúl sá í á bə sá wa, bóól omínyəŋú bwé á byél zəŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwán ná, a mú lágə mínyəŋú yé nə mudá.

26 Nyíne mú námá yə kú nə mwán, a lágə ngwól nə mudá. Í á ngə kə ntáni ná ndéé, bēsh zəŋgbá mbii ngwúd.

27 Mudá mú námá zə yə bwé dí mpúsə.

28 Ja búúd bwé bá gwúm yí, nyáyé á omínyəŋú zəŋgbá má bá ka ŋwa mudá? Ngaá ná bēsh bwé á shí bə ógwúm bé?»

29 Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcé bi ampúyé sâ Kálaad Zembî ηgə ci yí, bi kú námə mpu mpífə má Zembî.

30 Ja búúd bwə bá gwûm máshwoη dí yí, budúm bwə ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwə bá ji nda *wəéηgəles ó Zembî bwə njúl joη dí ná.

31 Kóómb á mimbimbə bálə gwûm máshwoη dí, ye bi afwóyé lə sâ Zembî nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná:

32 “Mə ji Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.” Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ηgə cugə wá.»

33 Məηkúmbə má búud má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njígúlá yé.

*Shug lá máceξ
(Mak 12.28-34)*

34 Ja *Ofarizyēη bwə má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyēη mimpu yí, bwə mú seηgya ná ndéé bwə mú kə nyádí.

35 Ngwól múúd á gwooηg jáη njúl Nkumə məceξ mú zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná:

36 «Yíguli, máceξ míshé mēsh dí, dáyé í ntə mósól mēsh?»

37 Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cəel Zembî woó Yawé nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh.

38 Dáni cəξ wə í ntə mósól mēsh, dwó wə í tál shwóg.

39 Dooηg í ká námə nyingə bə nda dwo yí, dwó wə ga: Wo cəel múúd yēsh jísá wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

40 Məceξ məbá mənə wə mäsé shug á *mbwoomb máceξ wēsh nə minjígúlá mí *búúd ə mícúndə myēsh.»

*Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

41 Nda *Ofarizyēη bwə á bə seηgyá ná, Yésus mú jî bwo ná:

42 «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwə ná: «Mwân mə *Dávid.»

43 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntudelé Dávid nə ηkul mə Shíshim, nyə á jôw Kríst ná Cwámba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná:

44 Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jígú shí wa mádí mbwə mənəcwûm, kə wós ja mə é culashi mízhízhíη myó, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

45 «ηkí Dávid má bwey jôw Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntudelé?»

46 Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bęsa sâ yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwele jí Yésus njígá.

23

*Yésus ηgə ηkáánd nə Oyíguli ó máceξ
bánəη Ofarizyēη*

*(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52;
20.45-46)*

1 Yésus músə ka ci nə məηkúmbə mə búúd nə *ompwíin bé ná:

2 «*Oyíguli ó máceξ bánəη *Ofarizyēη bwə njúl jiya má Moyîz dí ná bwə dúg jíguli búúd məceξ má Zembî.

3 Ntó, ságá bwo məgwág, bí bę mínjígúlá myán. Nji, bi kú ηwa kuú njəond wán; nəcé bwə mpú nji mėlás, kú ka də sá.

4 Bwə də kəplə jilə-jilə mímbag, də zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsəl tə nyinə ná bwə kwiyy myo.

5 Misóólégú myán myēsh mísə nji dúlə sə mísh. Bwə də bweeg byán *íηgwabí í máceξ ntə bósól búúd byán. Bwə bul námə də gweesh myán mímbwaag mi káándá. 6 Bwə cəel də ji nji lúú tawuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí; ja búsə *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí, bwə cəel kə də ji nji íjiya yá shwóg.

7 Bwə cəel ná buud bwə dúg bóda bwo məbádá má gúmə mēηkúmbə mə

22:32 MmN 3.6 22:37 Mbá 6.4-5 22:39 Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8

22:40 5.17; Rom 13.10 22:41 20.30-31 * 22:42 Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdə má íjwúga ná ndéə a nti yé. 22:44 Sôm 110.1; Mís 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † 22:44

Cwámba: Wa, jínə lá Cwámba dásə “Yawé”, mbii í ηgə wú Sôm 110.1 dí yí. 22:46 Mak 12.34; Luk 20.40

23:3 Rom 2.21-23 23:5 MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilj 15.37-41; Mat 6.1 23:8 Yuá 13.13

búúd dî. Bwə cɛel námá ná buud bwə dúg jôw bwo ná: *Rabi.

⁸ Nji bi bân, kúgá sɔ ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcɛ Rabi wán jí nji ngwúd; bi búsə omínyəŋə mpédúgá nyínád.

⁹ Kúgá jôw múúd shí ga dí ná sósŋgá waamə nəcɛ sósŋgá wán jí ngwúd, nji nyəŋg jisə gwów yé.

¹⁰ Kúgá sɔ ná buud bwə jówúg bí ná omása, nəcɛ mása jisə ngwúd, nji *Kříst.

¹¹ Nyəŋg yêsh má bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín dí yé, á jəlá nə sêy nə bósól.

¹² Muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bân nyə gwôw.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bi mə laa búúd zhí á Faan á gwôw. Í músə, biméfwó kú nyí, bí kú námá nyiŋgə bíd ná bəŋgə bwə ŋgá cɛel nyí wá, bwə nyíig.

¹⁴ *«Məntágula nə bí *Oŋkumɛ ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bí ŋgə mánda mikúsə mí búdá nə minjów myán, bí ka də sá ígwaa-gwaa í mājəgula ná bwə dúgúg nə bi bí ijə́ i búúd. Bi mə bá bwəma nə intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bí ŋgə ntə míshwú ntə mákwamb ŋgələ sɔ muud ngwúd jí nə ŋkul cénd mítádúgá zə nyí misəŋ wúnád yé. Ja bí mə ka jíga dúg mbií múúd wəŋg yí, bi mú sá ná a bəg nji muud mə jəlá nə kə kuda á kandugəd, nəcɛ bi é sá ná a nyiŋgəg bul sá bów-bów isá ntə bí.

¹⁶ «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mə tów shwóg ná bi mə lwágulə búúd zhí wá, məntágula nəcɛ bí ŋgə ci ná ŋkí muud mə kɛen *Mpáánzə Zembî, sâ nyə ámə kɛen yí, í cugé nyə

yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen or á Mpáánzə Zembî, sâ nyə ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí.

¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntə gúlúgá, ye or, ye Mpáánzə Zembî í ŋgə sá ná or bəg or mə Zembî yí?

¹⁸ Bí ŋgə námá ci ná muud mə ká kɛen *alatâr, sâ nyə ámə kɛen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen sâ mə Zembî í mbwúg alatâr dí yí, sâ nyə ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí.

¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntə gúlúgá, ye sâ í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá ná sâ jəŋg í bəg shú mə Zembî yí?

²⁰ Ntó, muud mə kéen alatâr yé, á kɛen alatâr nə sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí.

²¹ Muud mə kéen Mpáánzə Zembî yé, á kɛen Mpáánzə Zembî nə Zembî muud njúl cínəŋg yé.

²² Muud mə kéen jəŋ lə gwôw yé, mə kɛen jiya ícî mə Zembî nə Zembî muud njúl cínəŋg yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcɛ bí ŋgə yə Zembî *ŋkəw wúm á isá nda mânt nə anis nə kumín†, ikáá bí mə də teegushi ídəw nə ndí yí. Nji bí yida mpyəny məŋg məcɛɛ mə búl ntə má, nda cugələ nə buud tətəlí, nə gwágulə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembî. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyəny byəŋg bí ŋgə bwey sá yí.

²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wəancím-ncím óga. Bi mə də sâl málwəg, yíl ncincíj jí cínəŋg yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bí ŋgə gusa bálá nə shúyá nji kwəŋəd, cwú nyə njúl lwándúlá nə isá í mánda nə ibów-bów isá í mə ŋwa bí milâm yí.

²⁶ Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú ná kwəŋ bəg

23:11 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26

23:12 Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14

* 23:14 Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 23:16 5.34-37 23:16 15.14 23:18 MmN 29.37

23:21 10j 8.13 23:23 Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † 23:23 mânt nə anis nə kumín: Jísə ikáá bwə də lugashi jáámə nə ndí yí, isá nda məsəb. 23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26 Yuá 9.40

námá ñkí ñkê.

²⁷ «Məntágula nə bî Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bi búsə nda məshwon bwə mə wá fəm má, ñkí nywa dúg tóón, ñji cwû njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl isâ í áduđanâ mimbii mímbii.

²⁸ Bi búsə námá ntó, mísh mə búúd dí, bí ñgə nyín nda buud búsə ótútəlí wá; í njúl nə milám mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bíš mácɛɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bî Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ñgə lwə məshwon mə *búúd ɔ mícúndá, bi ñgə lughshi ikúl otútəlí ó búúd bwə á dəw yí.

³⁰ Bí ñgə ci ná bi a mbəm bə ja impáámbo bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kúl bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí.

³¹ Ciyá jín jəŋg í ñgə bwaagulə nə bi búsə bwân ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá.

³² Ká ji, məelugá casulə sâ impáámbo bín í á tééd yí.

³³ Bi búsə mbeé ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle?

³⁴ Gwə wá í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bi mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwón bídí məmpáanzə mə mínjígúlád, bi mə bá julya nə bóól míngwála míngwála.

³⁵ Í bá námá də sîy ntáni nə ndeé, otútəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tútəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédugá Mpáanzə Zembî nə alatâr yé.

³⁶ Bábélé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intágulí byəŋg byəsh.»

*Yésus ñgə lígya shú Yurúsalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsalem ñgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem!

Wo ñgə sá ná, buud Zembî ñgə nti lwámád wódí wá, wo ñgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd nə mə seɛŋg bwân bwó nda ábiyá kúwó mə də seɛŋg bwân bé məfaafugó dí ná! Nji, bi kú magulə ntó.

³⁸ Ká, dugá njów wán í zə lúg wuul.

³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyín ñji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəŋg ñgə zə jínə mə Cwámaba dí yé”.»

24

Intágulí í bá bəyí

(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)

¹ Yésus nyə á ka kyey nə a wú *Luj mə Zembî, cúwo tóón. A ñgə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shish nyédí, kələ ceeł sá nə a dúgúg mbií málwóga búúd bwə á lwə cínəŋgá Luj mə Zembî má.

² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi mə dúg dí isâ íni byəsh í? Bábélé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwôw. Na yəsh mə bá bə íciimi íciimi.»

³ A mú ka kə *Mbún wəolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwə mú shish nyédí kə jí nyə bəŋŋə bwámé ná: «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé nə wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi ó bey nə buud bwə bəg shiig bí, bi mú bə bów-bôw zhíí.

⁵ Nəcə buud ñkí bulya bwə bá də zə nə jínə dām, zə də ci ná: “Mə wé Kríst”. Məshügá máŋ məŋg mə bá kənd zhwoog buud jugú.

⁶ Bi mə bá də gwág mílāŋ mí móbomb, bi gwáduga ncíndə dəomb. Bi kú bá də kənd mílām gwôw; í bá jii nə isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábulé fwo bə məshínə mə shí.

⁷ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námá də ntaŋsa bíl íkúlád.

8 Isâ ini byêsh í bá ná bæ nji mætéédalé má mácey mə byéyí.

9 Bwá bá dɛ kusha nə bî ná bi bwámag nə məntágula, bwá dɛ gwú bî. Ilwɔŋ byêsh í bá mpii bí nəc é jínó dâm.

10 Ntó, zhwoɔg buud bwá bá jímb, bwá cwagɔwa zhí abúbôwɔd. Buud bwá bá bæ, bóól kusha nə bóól, mpádúgá nyáŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ.

11 Zhwoɔg *buud ɔ micúndá ɔ məshíigá bwá bá zə, zə sá ná buud ŋkí bulya bwá bɛg bów-bôw zhí.

12 Ná ndeé, fúlú á kú bish máceɛ í bá ŋə mpyáanz, zhwoɔg buud cɛlí mú bá ŋə shín.

13 Nji muud mə bá jíɔw kə wóós məshínéd yé, a bá cɔgə.

14 Bwá bá cúndə Jɔjɔ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwɔŋ byêsh í gwágúg; ná ndeé məshíné má músə bæ.

15 «Gwá wá jí ná, bi mə bá dág ájələŋkúŋkwɔ múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ŋgə lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág!

16 Ja bí má bá dág ísâ byəɔŋg yí, buud bwá bá bæ Yudeá wá, bwá bəg fúndə, kə mímbámáŋúd!

17 Muud mə bá bæ kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ.

18 Nyəɔŋg mə bá bæ fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd.

19 Ŋkwéé budá bwá bá bæ nə məbum, nə bəɔŋg bwá bá ŋə nyééŋg bwân mwôw məɔŋg dí wá! Bwá bá bul ŋkúŋkwɔŋ.

20 Jəgɔlagá nə Zembî ná mitúbúg myəɔŋg mí kú bá bæ bí ŋkwánúd, ŋkí jwôw lá Sábaad.

21 Nəc é *incwaw í ntɔg í bá bæ mwôw məɔŋg dí mbií í abwélé bæ té shí í á téeéd yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəɔŋg.

22 Í á mbâm bæ Cwámaba kú cunal

mwôw má incwaw í ntɔg məɔŋgá, tə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məɔŋgá nəc é buud á má bwey féesh wá.

23 «Ntó, ŋkí ŋgwól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesî jisə wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə.

24 Nəc é omesî ɔ məshíigá nə buud ɔ micúndá wá məshíigá bwá bá dɛ wóós. Bwá bá dɛ sá məma *məshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bæ ntó, buud Zembî má bwey féesh wá bwá bɛ bów-bôw zhí.

25 Bí ɔ bɛy! Mə má bwey jaaw bí wá ni.

26 Bwá ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesî ji nŋ shí a shwéeshád”, bi kú kə wu. Ŋkí bwá ci ná: “A ji ká nyúl fúmád”, shwánágá, bi kú magulə,

27 nəc é *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í dɛ yas kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, í nyín kóómb jwôw í dɛ jímbə yí.

28 Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wá ɔmpal ɔ dɛ sɛɛŋgɔ yé.

29 «Í bá bæ, mwôw má incwaw í ntɔg məɔŋg má ká námə shín cɔ, jwów í bá shila ná ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshəli mənkenya; wəacén-céní bwá bá dɛ bí shí; isâ byêsh bísə nə mpífə jɔŋ dí yí í bá kúŋgala.

30 Ja jəɔŋgá, sâ í bá lwágulə ná Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jɔŋ dí; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ŋə tədɔwa; bwá músə dág Mwân mə Múúd ŋgə zə míŋkúdad, a zág nə mpífə nə milwaná.

31 A bá nti *wəéŋgəles bé nə məmá laag í dɛ lás nə ŋkulú yí, bwá zə sɛɛŋg búúd Zembî nyə á féesh wá, ikóómb ínɔ byêsh, téeéd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.

32 «Ŋwagá fəg nə yuug bí má dɛ dág

24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4 24:9 5.11 24:10 10.35; Luk 12.52-53 24:11 7.15 24:12 2Tm 3.1-5

24:13 Mbá 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 24:17 Luk 17.31 * 24:17 Ja bwá

á dɛ lwɔ minjów yí, bwá á dɛ mə kwáminú námə nda mənyuŋg. Kwáminú í á dɛ bæ ŋkí lal, buud kə dɛ ŋə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. 24:21 Dan 12.1; Mbá 7.14 24:23 Luk 17.23-24

24:24 24.5; 7.15; Mbá 13.13-14 24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 24:28 Zhb 39.30; Mbá 19.17-18 24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbá 6.12-14 24:30 Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbá 1.7 24:31 13.41

laag: 1Kr 15.52; 1Te 4.16

nə líí *figyê yí. Í dɛ bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənçuug mə agúgwáan mə ngó kọ yí, bí mú mpu ná ompú bwé mú kúná-kúnə.

³³ Ntó námá, ja bí mə bá dúg ísâ byəng byêsh í ngó s̄y yí, mpugá nə z̄iyé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ.

³⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄, ísâ íni byêsh kú fwo s̄y.

³⁵ Gwów nə shí í bá c̄, n̄i iciyá byâm kú c̄.»

Muud mə jalá nə ji nk̄wəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú s̄a í dúgyá nə jwów nə wəla ísâ byəng í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpú; t̄em bə wéngəles básé wé Zembí wá bwé ampúyé; t̄em bə Mwân nyə ampúyé; n̄i Són̄gá wé mə mpú.

³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ísâ í bá s̄y námá nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná.

³⁸ Shúshwóógú nə mp̄ɛɛ í búdalág shí nyêsh, buud bwé á dɛ də, dɛ ngul, bwé béya, bélashi námá bwân bán̄ nə ndeé kə wós jwów *Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí.

³⁹ Buud bwé á shígé dɛ b̄em̄b t̄ə s̄a, kə wós ja mp̄ɛɛ í á zə jan̄gulə bwo b̄esh yí. Ntó námá wé í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí.

⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwé ngó s̄y fambá, ngwúd ηwiny, ηgwól lág.

⁴¹ Budá óbá bwé ngó jí ísâ kwóógú ηgwúd dí, ηgwúd ηwiny, ηgwól lág.

⁴² «Ntó, jigá ηkas̄! B̄i ampúyé jwów Cwám̄ba wún mə bá zə yí.

⁴³ Mpugá nə amádí njów mb̄em dɛ mpu wəla lə búlú júwâl í é zə yí, ηki á dɛ ji ηkas̄, a kú bíd nə júwâl í búgág nyə njów, júwo ísâ.

⁴⁴ Ntó, bí mə jalá nə dɛ ji nk̄wəməsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ηgə téduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sól məsáal wúsá abúgúlág a njúl ηkí k̄é məsa mə t̄əl nə a bág lúlúú

á buud ɔ njów a dɛ yə bwo id̄aw wəla í j̄ala yí?

⁴⁶ Sóól məsáal wəng nywá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey a ngó sá íséy byé.

⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, məsa nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh.

⁴⁸ N̄i ηkí a jisə bów-bów sól məsáal, nyə é ci ná: “Cwám̄ba waamá nyə áleléé nȳngə”.

⁴⁹ Nə ndeé a mú ka ji yídálə búúd b̄en̄əη bwé ngó s̄y wá, nə d̄alə d̄əg, b̄en̄əη oshwégye ó málwəg n̄i ηgólə ηgul.

⁵⁰ Mása yé mə bá zə wós nyə dúl jwówúd məsegyá, wəla á shígé ηgə téduga yí.

⁵¹ Mása nyə é yə nyə int̄ágúlí í ányinyaan̄ə, a kənd nyə kúl búúd ó mək̄əη bwé ngó bwəma nə ηk̄ád yí; nyə é bə cín̄əηgá, n̄i a ngó bwam nə məȳə.»

25

Oncwíyê ó mäsás w̄um

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lân̄ ga: oncwíyê ó mäsás w̄um mə á ηwa málám̄ba, zə kə nə mə ké lég múúd nyə á bə ná a zə bwéemb shwé wán̄ yé.

² Mäsás w̄um m̄ani dí, m̄át̄əɔn mə á bə ilad, m̄át̄əɔn ok̄əη.

³ M̄əng mə á bə ilad má mə á ηwa málám̄ba kú bwey ηwa m̄óól m̄əwúdə kə nə mwo.

⁴ N̄i ok̄əη bá, bwé á ηwa málám̄ba, bwé kə námá nə ifuundú í m̄əwúdə nə bwé bá kə ηgə kwádulə.

⁵ Muud nyə á bə ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé j̄əwa zə; məsás w̄um m̄ani m̄esh mə mú tag nə jiya nə ndeé mə sh̄in kə gwád.

⁶ T̄am bulú, cúndá í mú s̄y ná: “Muud bá wé zág ε; kəgá lég nyə!”

⁷ Oncwíyê ó mäsás w̄um m̄ani m̄esh mə músə juum, mə ka zə kwəməsa málám̄ba.

⁸ M̄əng mə á bə ilad má, mə mú ci nə ok̄əη ná: “Yágá s̄ə baalé m̄əwúdə, məsás málám̄ba mə wál jímə.”

9 Okéh nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kagá íkúl bwá də ɲgə kusha yí, bi kág kusə mún.”

10 Té ilad íni í á ɲgə kə ná í ká kusə məwúdə yí, muud bá mú wóós. Bónôɲ bəɲɲgə bwá á bə okéh wá, bwá mú nyíi ɲjów zāɲ, bwá fad mbê.

11 Məsás mâ ilad mə á ka zə wóós na mpúmpás, ka zə ɲgə jôw ná: “Mása, Mása, juwúg sá mbê.”

12 Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.”

13 Ntó, jigá ɲkasə, nəcé bi ampúyé jwôw nə wəla *Mwân mə Múúd mə bá zə yí.»

*Osól ó mäsáal ólól
(Luk 19.12-27)*

14 «Í bá bə nda muud nyə á kə ɲjəɲd dí yé. Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jôw osól ə mäsáal bé, zə yə bwo məbii mé tāɲ nda məcé.

15 A mú ɲgə yə bwo námə nda bwá á ɲgə bə nə ɲkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbəesh mítóɲ, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ɲgwúd. Nyə a shín yə bwo ntáni ná ndéé a músə kyey.

16 Námə ɲji bwá á shín lág *mwaanê yí, nyəɲɲgə nyə á bə nə mimbwoomb mítóɲ yé mú kə sēy nə yé mwaanê; a músə nyiɲgə bíi míl mítóɲ.

17 Nyəɲɲgə nyə á bə nə mímbá yé mú námə nyiɲgə bíi míl mímbá.

18 Nyəɲɲgə nyə á bə nə ɲgwúd yé nyə nyə á kə fáág bí mándəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínəɲg.

19 Ja fwámé fwála í á cɔ yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó mäsáal bé shitóg.

20 Nyəɲɲgə nyə á lág mimbwoomb mí mímbəesh mítóɲ yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóɲ, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbəesh mítóɲ; dəgí, míl mimbwoomb mítóɲ mə á bíi wə míga.”

21 Mása yé mú ci nə nyə ná: “ʼHúuɲ. Wo ji jɔjɔ sól məsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil

wo isâ í abubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mása woó dí.”

22 Nyəɲɲgə nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbəesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bíi wə míga.”

23 Mása yé mú ci nə nyə ná: “ʼHúuɲ. Wo ji jɔjɔ sól məsáal abúgúlág. Wo mə bə mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í abubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mása woó dí.”

24 Nyəɲɲgə nyə á lág ɲji mbwoomb ɲgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ɲkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmə kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídâw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí;

25 Gwá wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbəesh wó mándəlúd. Lágúg, sá gwô wə ga.”

26 Mása yé mú ci nə nyāɲ ná: “Wo ji bów-bôw sól məsáal. Wo ji mbéé ləm. ɲkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmə kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo ídâw kúl mə á shígé myeeg mpəg yí,

27 ɲgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamə bāɲ dí, nə ja mə wóós yí, mə zə ɲwa nyə nə məbədí gwôw!

28 Déégúgá nyə mbwoomb mímbəesh ní, bí yág nyəɲɲgə jí nə myo wúm yé.

29 Nəcé muud jí nə məbii yé, bwá bá nyiɲgə kwádulə nyə mwo, á mú bul bíi, ɲji nyəɲɲgə cúgə nə ndí yé, bwá bá məel déég súsúsá á jí nə ndí yí.

30 Biigá mbéé bów-bôw sól məsáal ga, bí wúsəg nyə tóɲ, kúl í bá bə ɲji a ɲgə bwam nə məyê yí.”»

Sémbyé mílăsú á məzhúgúlâ

31 «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádí íjwúga dí, bónôɲ *wəɲgəles bēsh yí, a bá zə ji nyádí *caɲgə á milwanád.

32 Ntó ilwəɲ byēsh yā shí ga í bá sɛɲgya nyádí mpwóómbád. A bá béég búúd ígwoɲg íbá nda mbaagulə itəw mə də béég íncwəmbɛ nə ikálá ná.

33 A bá tâl încwæmbe nyédfí mbwê mæncwûm, ikálá nyédfí mbwê mækóól.

34 Ná ndeé Njwú-buud mæ bá ci næ bœng wâ mbwê mæncwûm ná: “Zægá, bí buud Sóóngá wâm má yá ócúncésh wá. Zægá ji Faan déd, zæ lág lágí nyæ á bwey bwíng bí námá ja nyæ á fwɔ shí næ gwów yí.

35 Næcé mæ a gwág zha, bí á yæ mæ idûw; mæ a gwág shwáásúlæ minú, bí á ngulal mæ; mæ á bæ njôh, bí á ñwa mæ bídí;

36 mæ á bæ shushwáás, bí a bwééd mæ mikáándá; mæ á bwás, bí á zæ dúg mæ; mæ á bæ mímbwugud, bí á kæ dúg mæ.”

37 Ja jœngá wá otútélí ɔ búúd bwé bá bæsa næ né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo næ zha sá mú yæ wo idûw, sá dúg wo næ shwáásúlæ minú sá ngulal wo yí?

38 Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôh sá mú ñwa wo sádfí yí; ñkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí?

39 Jáyé ja sá á mpu ná wo ñgæ bwás ñkí ná wo ji mímbwugud sá mú kæ dúg wo yí?”

40 Njwú-buud mæ bá bæsa næ bwo ná: “Bábálé, má jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl míminyœhâ jâm wúl sóólúgá ni yí, mæ wá bí á sá wæ yé.”

41 «A músæ bá ci næ bœng wâ nyédfí mbwê mækóól ná: “Wúgá mæ míshúd. Bí búsa næ mæzhúngúlú má Zembí. Kyeyugá kæ kuda á kandugæ kandugæ dí, kuda Zembí nyæ á kwæmusa shú Njwú mæjamb bænêh wængæles bé yí.

42 Næcé mæ á gwág zha, bí a shígé yæ mæ idûw; mæ á gwág shwáásúlæ minú, bí a shígé ngulal mæ mæjúwó.

43 Mæ á bæ njôh, bí a shígé ñwa mæ bídí; mæ shushwáás bí kú bwééd mæ mikáándá; mæ bwás, mæ kæ mímbwugud, bí kú kæ dúg mæ.”

44 Ntó, bwé bá námá jí nyæ ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwæle dúg wo, wo ñgé yæ næ zha ñkí shwáásúlæ minú, ñkí ntâg ná sá á dúg wo, wo njúl shush-

wáás ñkí ná wo ñgé bwás, ñkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bish wo yí?”

45 Ntó, a bá bæsa næ bwo ná: “Bábálé, má jaaw bí ná, ja jêsh bí á bæ kú sá ñgwól míminyœhâ waamé wúl sóólúgá ni yí, mæ wá bí á bæ kú sá mánywa mœng yé”.

46 Ná ndeé, búni bwé bá kæ intúgúlí yâ kandugæ kandugæ dí; otútélí ɔ búúd bân bwé kæ cug á kandugæ kandugæ dí.»

26

Shwushwaga shwiy mæ Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

1 Í á zæ bæ ná, ja Yésus nyæ á shîn lás isâ íni byêsh yí, nyæ á ka ci næ *ompwíín bé ná:

2 «Bí mæ mpú ná í má lág mwôw mábá ná *Páska bæg. Mpugá ná *Mwân mæ Múúd mæ bá kaanz shú ná bwé bâg bwambulæ nyæ kwolós dí.»

3 Milúlúú myâ ofada næ ocúmbá buud wâ lœm bwé á ka kæ seengya lun má Kayíf, Ajeláci á ofada.

4 Bwé mú kæ cwɔ íyuug ná bwé bíi Yésus mákæñád, gwú nyæ.

5 Nji, bwé á ñgæ ci ná: «Í ajéláyé næ sÿ fwála læ zân, buud bwé á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá má shwu Yésus labínda lúú

(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

6 Yésus nyæ á ka bæ Betanî, Shímun á zúzaamá dí njów.

7 Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátræ* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jœng í á bæ næ labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ñgé dæ, mudá éne mú shwu nyæ labínda wœng lúú.

8 Ja *ómpwíín bwé má dúg ntúni yí, bwé mú gwág bôw, bwé mú ñgæ lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí?

9 Í ámæ jæla ná bwé kúshag labínda ni ñkí lal kus, bwé mú kwíind mímbúbúwá næ *mwaanê wœng.»

10 Yésus nyæ á ka mpu ná bwé ñgé lás ntó, a mú ci næ bwo ná: «Næcé jí bí má

ntágúlá múdá éne yí? Sâ mánywa wá á má sá mæ ni.

¹¹ Næcé binôn mimbúbúwá bi é ðu ji mwôw mêsh, nji sánôn bí sá ábálé ji mwôw mêsh.

¹² Ja nyé ámæ shwu mæ labínda nyúúlád ni, nyæ ámæ bwey kwæmusa mæ ðawúla má bá zæ ðaw yí.

¹³ Búbálé, má jaaw bí ná, kúl jêsh bwé bá cúndæ Jǝǝ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwé bá námá ðu jaaw sâ múdá éga má sá mæ yí, buud ðu téduga nyæ.»

¹⁴ Mprúsæ na, ngwól múúd á gwoonj ómpwíin wúm næ óbá, nyæonj bwé á ðu jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músæ kæ dúgya næ milúlúú myâ ofada,

¹⁵ nyæ næ bwo ná: «Mæ ká sá ná bi bíig Yésus, bí yæ mæ jí?» Bwé mú ntâg lǝ misan jí mwaanê mæwúm málól, bwé yæ nyæ.

¹⁶ Tééd baan ðæonjá ði, Yúdas músæ ngæ sǝ fwámé fwála á jí næ ñkul sá ná bwé bíig Yésus yí.

Yésus bánôn ompwíin bé bwé sá Páska (Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mótéédulé má zâh mú ka zæ wóós, jwôw bwé á jæla næ tééd ðále íbuléd yâ kú næ *lævur yí, *ompwíin bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cæel ná sá kág kwísha dína *Páska ngow?»

¹⁸ Yésus mú bęsa næ bwo ná: «Kagá ngwála, wé mbéé; bi kág ci næ nyæ ná: “Yíguli má ci ná baan dé í mú kúná-kúná. Bánôn ompwíin bé bwé é zæ sá Páska wa wódí.”»

¹⁹ Ompwíin bwé á kæ námá kæ sá nda Yésus nyæ á ci næ bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bíi shí yí, Yésus nyæ á kæ jí shí, bánôn *buud ɔ lwámá wúm næ óbá bé, kálæ ðæ.

²¹ Bwé ngæ ðæ, Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyæ é kusha næ mæ.»

²² Ompwíin bwé mú bul gwág sâ jæonjæ cey lámád, bwé mú ngæ jí nyæ, múúd yêsh ná: «Cwámæ, ye mæ?»

²³ Yésus mú bęsa ná: «Muud sáná sá ámæ juwo mæbwê shúyád yé, nyæ wé nyæ é kusha næ mæ.

²⁴ Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kæ námá nda jísá bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mæntágula næ múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá bul jæla ná muud wæonjæ kú byél.»

²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyæ á kusha næ nyæ yé mú námá lás, a jí nyæ ná: «*Rabi e, ye mæ?» Yésus mú bęsa næ nyæ ná: «Wo má ci wé ni.»

²⁶ Bwé ngæ ðæ ntáni, Yésus mú ñwa buléd, a yæ Zembí cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yæ ómpwíin bé, nyæ næ bwo ná: «Ñwagá, bi dæg. Nyúul nyâm wé ga.»

²⁷ Ná ndéé, a mú ñwa bálá wáan, a yæ Zembí cúncésh, a yæ ntâg ompwíin bé, nyæ næ bwo ná: «Bi bêsh ñgulugá.

²⁸ Mæcií mâm wé máni, mæcií mâ sǝ, má zæ shwiy shí má, zæ cé búúd ñkí bulya, ná bwé bæg næ ijuugá í *mísám.

²⁹ Má jaaw bí ná, mæ abálé ná kwo ñgul wáan ni kæ wóós ja shé má bá ñgul ncuncúmbæ Faan má Sóonjæ waam dí yí.»

³⁰ Bwé mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndéé bwé músæ kyey kæ *Mbáñ wóolivyê ði.

Pyêr nyæ e kálya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci næ *ompwíin bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánjæwo búgád næcé mæ. Sâ jæonjæ wé jísá cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mæ é nyífæ mbaagulé itæw, incwæmbe í sæonj í mú shîn ciima.”

³² Nji, ja má bá gwúm yí, mæ bá tééd kæ Galilé, bí kæ bá kwey mæ nûj.»

³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tæem bæ ná bóólúgá bêsh bwé lánjæwo búgád næcé wo, mæ mæ abálé bwæ lánjæwo.»

³⁴ Yésus mú bęsa næ nyæ ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga

26:11 Mbá 15.11   **26:15** MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2   **26:17** MmN 12.1-20   **26:20** Yuá 13.2, 21-30   **26:23** Sôm 41.10   **26:24** Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9   **26:26** 1Kr 10.16   **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20   **26:30** Luk 22.39; Yuá 18.1   **26:31** Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32   **26:32** 28.7, 16   **26:34** Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38   **26:34** 26.75

dí, shúshwóógá ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílyá mə ija ilóol.»

³⁵ Pyêr nə né ná: «Τεεμ bæ ná í wóós ná shwá yág shwiy ηgwúdâ, mə kú bwεε kílyá wo». Bóól ómpwíín bêsh bwá mú námé ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane (Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bánôη *ómpwíín bé bwá músə kumə kúl bwá də jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá májəgula.»

³⁷ A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bánónη bwá mú kə; a mú tééd ηgálə bul gwág məcəy mə lâm, mbəəm í ηgə shwiy nyə nyúúlád.

³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ηkasé wa shí, bi nyééləg mə.»

³⁹ A mú wú na bwádí, a ηwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombú mándəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pəpá e, ηkí jí nə ηkul jəla ntó, maguləg nə mə bág kú ηgul bálá məcəy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bæ nda má céel ná.»

⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíín bwá á bæ yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ηkul ji ηkasé nə mə təə nji wəla ηgwúdâ?»

⁴¹ Jigá ηkasé, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil mábwəbəlánád. Lâm wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuú njəənd wəəηg.»

⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábēē, kə jəgula nə Zembî ná: «Pəpə, ηkí tádúgá wô í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ηgul, í síyúg nda wó céel ná.»

⁴³ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, zə námé nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ηgə ntám bwo.

⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá májəgula ja álél, məjəgula məmpúd á ηgə bwey sá má.

⁴⁵ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bəη bi é bæ wa nji gwá nə gwá nji ηgálə woga? Dəgá!

Wəla í mú kúnə-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól ó *mísəm dí yí.

⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə wə zág yé.»

Bwə bii Yésus (Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ηgə ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bæ námé gwoonηg *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwεε nə məbúlə. Milúluú myá ofada nə ocúmbá buud wə ləəm wə bwé á nti bwo.

⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá sənya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə.»

⁴⁹ Námé nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ə lás ə!» A mú fúlal nyə.

⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwé mú cíg, zə kə Yésus, bwé mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ηgwól múúd gwoonηg mə Yésus má wéem kafwεε jé, taad ηgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə.

⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingəg fəen kafwεε gwô jiya jéd; nəcé muud yêsh mə bálán nə kafwεε yé, a bá námé bwəma nə shwiy kafwεεled.

⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ηkul gwáámb Dâ kwíindyá, a ləel námé nti mə məma íkínda í *wəéηgəles wúm nə íbá?»

⁵⁴ Ká, ηkí isá í s̄y ntó, micilyá myá Kálaad Zembî mí é ka bwəma ntudélê? Sá í ηgə s̄y ga í ηgə lwándələ micilyá myəəηg.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwé á zə bii nyə wá ná: «Bí ηgə zə nə ikafwεε nə məbúlə zələ bii mə, mə jisə zhiləŋgaané í? Ngaá nə shé á də bæ jwôw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Lun mə Zembî dí, bi kú séémb məbwə ná bi má bii mə.

⁵⁶ Isá íga byēsh í ηgə s̄y ntúga ná isá *búúd ə micúndá bwé á cilə yí í

bwámag.» Mpúsə wəɔŋgû, ompwíin bé bwé mú myaas nyə, bwé shîn fúnda.

Yésus təl kəɔdɔd wə Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwé á zə bii Yésus wá bwé mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kəl *Oyíguli ó məcçç nə ocúmbá buud wá ləəm bwé á kə sɛɛŋgya yí.

⁵⁸ Pyêr nyɛ nyə á ŋgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wóós nûŋ lun. A mú nyíi ná á cɛɛl fwo wámɔlə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bənôn bil ífulish kəl ŋgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myâ ofada, bənôn *Gwoonɔg ósɛmbye ó mílósú wá Zɛmbí jêsh bwé á ŋgə sɔ mpwɛnɛ bwé yág nyə ná ndeé bwé gwú nyə yí.

⁶⁰ Nji, zhwoɔg buud bwé á tɛɛm ŋgə zə nə ijóŋ ŋgə zə yə nyə ompwɛnɛ, í á shigé bə nə tɔɔ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ómpwɛnɛ óbá bwé mú zə cúwo, bwé ná:

⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zɛmbí ná ndeé a kwo sá nji mwów málól shumálə nyúl.»

⁶² Ajəláci á ofada mú tɔw tátəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwé ŋgə bwaagulə wo ni?»

⁶³ Yésus njúl nji kəl-kəl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbálé mə Zɛmbí á kuwô, ye wo ji *Krîst, *Mwân mə Zɛmbí?»

⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni. Mə ka jaaw bí ná tééd námə kíkidíga, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm mə Zɛmbí á ŋkul nyêsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ŋgə zə míŋkúdád.»

⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «A mə *lás nə Zɛmbí bwaasúlə mpu, jí shé mə kwo sɔ owúshined yí? Biméfwó bi mə gwág nda á mə lás nə Zɛmbí bwaasúlə mpu ná.

⁶⁶ Bi mə dúg ná jí?» Bwé ná: «A jəlá nə yə.»

⁶⁷ Bwé mú ka ŋgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé ŋgə wá nyə ikúda; bóól bwé ŋgə tí nyə məmpóónz,

⁶⁸ bwé ŋgə ci nə nyə ná: «Yé Krîst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr mə kílya Yésus
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadé di, dúl sás í á də sêy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoonɔg mə Yésus muud á Galilé éga dí.»

⁷⁰ Pyêr mú kílya nyə tɔm buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ŋgə ci yí.»

⁷¹ A mú ka tɔw shí, ŋgə kə ŋgɛɛ mbé kóógúlád. Dúl sás í á də námə sêy cínɔŋg yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bə cínɔŋg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonɔg mə Yésus á Nazarét dí.»

⁷² Pyêr mú kwo kílya nyə, a kɛɛn ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.»

⁷³ Kú námə bwey, buud bwé á bə cínɔŋg wá bwé mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonɔg jɔonɔg; kál lú lósú dwô í ŋgə bwey lwágulə ntó ná sán.»

⁷⁴ Pyêr mú kílya nyə nə məma ŋkaanə, nyə ná: «Ŋkí mə bwiiŋg ijóŋ, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námə nji nyə á ci ntáni yí, ŋgwúm kúwo mú kwáág.

⁷⁵ Pyêr mú tédaga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúg, wo e kílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə də ság nə yá.

27

Bwə cçɛlə Yésus shwiy
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán məlám, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú sá shwushwaga ná ndeé bwé sámb ná Yésus mə jəlá nə yə.

² Bwé mú wóólə nyə mənɔkəda ná ndeé bwé kə cwámɔlə ŋgwámuna Pilát.

26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 26:63 kəl-kəl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 **Mwân mə Zɛmbí**: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 26:64 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 26:65 nyaa míkáándə: Ilŋ 14.6; Esd 9.3 **lás nə Zɛmbí bwaasúlə mpu**: Ləv 24.16; Yuá 19.7 26:67 Iza 50.6; 53.5 26:68 21.11 26:75 26.34

Yúdas má gwílya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sám̄b ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sâ yí. A mú kə ná a ké nyiŋg mílúluú myâ ofada nə ocúmbá buud misaŋ mí *mwaanê məwúm málóol myáŋ,

⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má səm̄ nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lésú óni.»

⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínəŋg shí *Mpáánzə Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolú cəŋúđ ná ndéé yə.

⁶ Mílúluú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wəŋg, bwé ná: «Mwaanê éga jì mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sə wáág nyə maŋga á Mpáánzə Zembî dî; məcɛɛ məsú má amágúlúyé ntó.»

⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwé mú kə nə mwaanê wəŋg, kə kusə kúl shí má məəl məmpíí, bwé sá kúl shí jəŋgú ban məshwon ɔjɔŋ.

⁸ Sâ jəŋgú í á sá ná bwé dúg jəw kúl shí jəŋg nə fambá məcií. Jínə dəŋg dəsə ná zə kumə múús.

⁹ Ntó, sâ *múúd micúndə Zheremî nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwé á ŋwa misaŋ mí mwaanê məwúm málóol;
təŋ bwān ɔ Izəryél bwé á cígə ná í kwaga nə muud wəŋgú yí.

¹⁰ Bwé mú kusə kúl shí má məəl məmpíí nə ndí,
námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kəədud wə Pilât (Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwé á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ŋgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.»

¹² Njì ja mílúluú myâ ofada nə ocúmbá buud wā ləəm bwé búgə Yésus lésú yí, Yésus kú bəsa.

¹³ Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo ŋgə nə gwág isâ byêsh bwé ŋgə bwaagulə wo íni?»

¹⁴ Njì Yésus kú bəsa nə nyə təə sâ. Ngwáməna mú bul káam.

¹⁵ Ngwáməna nyə á də bə ná, ja jəsh zāŋ nyísə yí, a bíđ mbwug ŋgwúđ, wəŋg ləəm í amə gwáám̄b nyə yí.

¹⁶ Bwé á ka bə nə wúl mbám̄bén mbwug nə jínə ná Barábas.

¹⁷ Nda búúd bwé á bə sɛɛŋgyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mə bíđúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kríst yé?»

¹⁸ Pilât nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwé ŋgə kusha nə Yésus zhíŋúđ.

¹⁹ Ja Pilât nyə á bə a njúl jiya mílúsú jéd a ŋgə lās ləsú má Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyí ləsú níđ. Muud éne jì tətəlí muud. Mə má bul wáduga nə ntamé nyé búluú gaád.»

²⁰ Mílúluú myâ ofada nə ocúmbá buud wā ləəm bāŋ bwé má shín bwey cwíny ləəm ná bwé gwáám̄búg Barábas, Yésus yág.

²¹ Ngwáməna mú lās, nyə ná: «Búud obá ógad, mə bíđúg bí nyáyé?» Bwé ná: «Barábas.»

²² Pilât mú jí ná: «Ká Yésus jí nə jínə ná Kríst éga nyɛ, mə sáág nyə ntudɛɛ?» Bêsh bwé mú ci ná: «Bwé bwám̄buləg nyə kwolós dî.»

²³ Ngwáməna mú jí ná: «Dáyé bəw á má sá yí?» Bwé mú kím gwów gwəw ná: «Bwé bwám̄buləg nyə kwolós dî.»

²⁴ Pilât mú dúg ná nyə e tɛɛm wá nadá, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ŋgə yáág yáágúg. A mú ka ŋwa məjúwó, zə gusa məbwə mísh má búúdud, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwiy dé í adúgé mə. Í dúg bí.»

²⁵ Buud bəsh bwé mú magulə ná: «ŋkwaal á shwiy dé bəg nə sá, kala nə bwān búsú.»

²⁶ Pilât mú bíđ bwo Barábas. A mú sá ná bwé fyámúság Yésus mílwón ná

ndeé a mú yə bwo nyə ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

*Ozimbi bwá cágulə Yésus
(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)*

²⁷ Ozimbi ɔ ɲgwámuna bwá mú ka kə nə Yésus luŋ mə ɲgwámuna. Bwá mú jôw ózimbi bēsh bwá zə sɛɛŋgya cínɔŋg. ²⁸ Bwá mú yîl nyə mikáándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítî.

²⁹ Bwá mú ɲwa isâ yâ mægwaagulá, bwá lwə *tûm gúmá ná ndeé jil nyə lúúd, bwá wá nyə kál mbwu mbwê məncwúmúd. Bwá ka zə ɲgə kúd nyə məbwón, ɲgə cágulə nyə, ɲgə ci nə nyə ná: «Yé Njwû *Oyúden, sá ɲgə báág nə wo.»

³⁰ Bwá mú sɛy nyə məntənd, bwá ɲwa kál mbwu, də nyífə nyə lúúd.

³¹ Ja bwá á ka shîn cágulə nyə ntáni yí, bwá á ka yîl nyə jud átítî, bwá bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dí.

*Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)*

³² Bwá ɲgá wú nə nyə ɲgwála ntáni, bwá mú bwəma nə ɲgwól múúd á Sirên nə jínə ná Shímun. Ozimbi bwá mú yímbuli nyə ná a ɲkényúg Yésus kwolós.

³³ Bwá mú kə kumə kál bwá də jôw ná Golgota yí. Jínə dɔɔŋg í kə ná «kál á bwundú lúu».

³⁴ Bwá mú ɲgual nyə wáan fulá nə wúl myámbá í njúl ɲkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə aŋgúlé.

³⁵ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambé ná bwá kawula mikáándá myé.

³⁶ Bwá músə ka ji shí də nyéelə nyə.

³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyə nə ndí yí, bwá á cilə, bwá bwambulə nyədí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wé Yésus, Njwû Oyúden».

³⁸ Bwá á bwambulə bánôŋ izhilɔŋgaané íbá, jíga nyədí mbwê məncwúm, jíga mbwê məkóól.

³⁹ Buud bwá á ɲgə cə cínɔŋg wá bwá á ɲgə lwíy nyə bwé ɲgə sagusə milúu nə məzhwámá,

⁴⁰ bwá ɲgá lás nə nyə ná: «Wɛɛ muud ji nə ɲkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndeé wo kwo sá nji mwów málóól shumélə nyúl yé, cugug wóméfwó na. ɲkí wo ji *Mwân mə Zembî, wúg na kwolós dí shulə shí.»

⁴¹ Milúlúú myâ ofada bánôŋ *Oyíguli ó məcɛɛ nə ocúmbá buud bwá mú námə ɲgə cágulə nyə, bwá ɲgə ci ná:

⁴² «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugúlə nyóméfwó. ɲkí a ji Njwû-buud á *Izarəyêl, a shúləg na kwolós dí sá búgúlág nyə.

⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul ná Zembî ji nə nyə, a də námə ci ná: “Mə ji Mwân mə Zembî”. Ntó, ɲkí Zembî mə cɛel nyə, a cugug nyə ja gaád.»

⁴⁴ Tɛem bə izhilɔŋgaané bánôŋ bwá á bə ikwolós dí yí, í á ɲgə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgá í á ka shila shí nyêsh ná ɲkwed, tééd tólóg dí kə wóós mávəla málóól má mpwó-kugá.

⁴⁶ ɲgɛé mávəla málóól dí, Yésus músə kîm nə ɲkulû ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó mə kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?»

⁴⁷ Ja bóól búúd bwá á bə cínɔŋg wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «A ɲgə jôw Eli.»

⁴⁸ ɲgwól múúd wán mú tí kúlə kə ɲwa eponzh juwo málwəg mə ábibyenzhâ dí, a fɛen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ɲgúləg.

⁴⁹ Bóólúgá búúd bwá mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ɲkí Eli nyə é zə cug nyə.»

⁵⁰ Ja jɔɔŋgá, Yésus mú nyiŋgə kîm nə ɲkulû ná ndeé a mú nyiŋgə kənd *jîm jé wá Zembî.

⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú sɛel

tútám ná cáŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, mækwoógú má ngé seel.

⁵² Məshwoŋ má mú ngə bəŋ; bóól zhwog buud bwə á yə bwə njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwûm.

⁵³ Bwə mú wú məshwoŋ máŋúd ná ndeé, ja Yésus nyə á gwûm yí, bwə mú kə nyíi Yurúsəlem, ngwála má Zembî. Ncúlyá buud bwə á dúg bwo.

⁵⁴ Ja lúlúú ízimbî nə bəŋŋ bəŋŋ bwə á ngə nyéelə Yésus wá bwə má dúg nda shí í má ntaŋusa ná, nə sâ jêsh í má sŷy yí, bwə mú bə nə iŋkuŋkúúnd, bwə mú lás ná: «Búbólé, muud éga nyə á bə Mwân má Zembî».

⁵⁵ Bóólúgá búdá ŋkí bulya bwə á bə cínŋŋ bwə tál shwóg-shwóg ka du dúg. Budá bəŋŋ bwə á ngə bə Yésus té Galilê, bwə ngé sêy nə nyə.

⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóŋŋú mə Zhâk bá Yóseb, nə nyóŋŋú mə bwân ó Zhébedé bwə á bə gwoŋŋ búdá bəŋŋ dî.

Bwə kə däl Yésus
(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugá í á bii shí yí, ngwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námə *mpwíin mə Yésus.

⁵⁸ Nyə á ka kə wə Pilât, kə jî nyə ná á cəel ŋwa mbimbə mə Yésus. Pilât mú lwâm búúd, bwə kə yə nyə wə.

⁵⁹ Yóseb mú ŋwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dî,

⁶⁰ ná ndeé a mú kə däl shwoŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə bwáguləg kwóógú d shú dé nyəmfwó yí. A mú bínŋgal məma kwóógú, juwal shwoŋ* ná ndeé a músə kyey.

⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwə á bə bwə njúl cínŋŋ ná bəendyá nə shwoŋ.

Ozimbi bwə kə baagusə shwoŋ

⁶² Mán mələm á mpəsə jwôw bwə du kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myá

ofada nə *Ofarizyēŋ bwə á kə wə Pilât sámbá

⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sé má kə táduga ná muud məshŋigá éne nyə á du ci ja nyə á du ná cugə yí ná: “Mə bá gwûm mpəsə mwôw málóol”.

⁶⁴ Cŋg ná buud bwə kəg baagusə shwoŋ kə wóós jwôw álél, *ompwíin bə bwə á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwə kə jaaw búúd ná: “A má gwûm”; mən məshŋigá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.»

⁶⁵ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wə óni. Nwagá bwo, bí kəg baagusə shwoŋ nda bí má dúg ná.»

⁶⁶ Bwə mú kə kwambələ mbaagusə á shwoŋ; bwə wá máyigyé máŋ kwóógú í á bə mpu shwoŋ dí yí, bwə tál ózimbi tən nda isándələ ná bwə mpúg ngə dúg.

28

Yésus má gwûm
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpúmán mpúmán á jwôw shwénde má dú téed yí, Mariya á Magudála bəná ngwól Mariya bwə á weelya kə ná bwə kə dúg shwoŋ.

² Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa nəcə *éngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bínŋgal məma kwóógú ná ndeé a jî cínŋŋ gwôw.

³ Engəles wəŋŋú nyə á ngə ŋkəŋwə nda njəs, mikáándə myé mí njúl ŋkí jág fumə.

⁴ Isándələ í mú jág bul fúndə, bwə mú ngə lilya ná ndeé bwə shîn kân nda mimbimbə.

⁵ Engəles mú lás, ci nə budá ná: «Bí bəŋ, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ngə sə Yésus bwə á bwambələ kwolós dí yé.

⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə du bə a mbwúg yí.

⁷ Né ndeé, lələgá kə, kə jaaw *ómpwíin bə né a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nŷŋ wə

^{27:54} 14.33; 26.63; Mak 15.39   ^{27:57} Mbá 21.22-23   * ^{27:60} Dúgúg ivəgali í shwoŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dî.   ^{27:63} 12.40   ^{27:64} 28.13   ^{28:6} 16.21   ^{28:7} 26.32

bínón bî é dúgya yé. Sâ má á mæ bæ ná mæ jaaw bî óni.»

⁸ Budá bwá mú læel wú shwon dí, bwá njúl lâm næ ifwaas lâm næ mæshusug. Bwá mú kə ná bwá kə jaaw ómpwíín bé məkâl.

⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma næ bwo, nyə næ bwo ná: «Bî ɔ lás ɔ.» Bwá mú shísh nyádí kə kúdəw shí bîi nyə məkúú, yə nyə gúmá.

¹⁰ Yésus mú ka ci næ bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci næ bwááŋg ná bwá kəg Galilé. Núŋ wə sánón bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhíd í, bîl ísándálé í má læel kə ŋgwála kə jaaw mílúlúú myâ ofada sâ jêsh í á mæ sîy yí.

¹² Milúlúú myâ ofada mí mú kə sɛɛŋgya næ ocúmbá buud, bwá mú yə ísándálé fwámé bímbí lú *mwaanê,

¹³ bwá næ bwo ná: «Bî ɔ bá ŋgə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwá á mæ zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwád”.

¹⁴ Nkí lâŋ wəŋg í gwíig málwê má ŋgwáməna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bî bəg bæ kú bwəma næ intúgúlí.»

¹⁵ Isándálé í mú ŋwa mwaanê ná ndɛé bwá mú námá kə ŋgə jaaw nda í á ciy ná bwá ŋgəg næ jaaw ná. *Oyúden bwá á ŋgə kala lâŋ wəŋgú zə wóós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wúm næ ŋgwúd bwá á ka kə Galilé, kə kumə mbán Yésus nyə á ci ná bwá bəg kə yí.

¹⁷ Ja bwá á dúg nyə yí, bwá á kúd mampwoombá shí, yə nyə gúmá. Nji, bwá á ŋgə bæ kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə.

¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci næ bwo ná: «Dá Zembî má yə mæ ŋkul ná mæ jwúg næ isâ byêsh, təo ya jon dí, təo ya shí ga.

¹⁹ Ntó, kagá ŋgə sá ná mæ bəg næ ompwíín ikúl næ ilwon byêsh dí, bî ŋgə duu bwo jínə má Zembî Sósŋgú, næ Mwân, næ Nkəŋkə Shíshim dí,

²⁰ bî ŋgə jíguli bwo ná bwá bəg sâ jêsh má á ci næ bî yí. Mpugá ná mæ ji næ bî jwəw dêsh kə kumə máshíné má shí.»

28:10 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikúl næ ilwon byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 **duu**: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 **jínə má Zembî Sósŋgú, næ Mwân, næ Nkəŋkə Shíshim dí**: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sóɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bæ nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di í, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísəy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jəw buud nə bwá bég nyə, kala nə mínjígú lá di, kumə nə ngələ yálushi buud məbwas dí.

Kóómb kəw ábéé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyé é kə yá a nyingə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwá ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíng búúd bwá á du sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíj á shwiy cínəng (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔjɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shîn lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bóle mpu bæ Mwân mə Zembî.»

*Cúndá mə Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)*

¹ Matéédulé mə Jɔjɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wə mágá:

² Námə nda jisə cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndó dí ná, ná:
Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamá
ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhíí.

³ Jísə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé,
a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwamba,
bí sá íkwûj byé ná səndôj.»

⁴ Ná ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə ná buud bwá céndúg mitédúgá,

bwá zə duwan, Zembî yílúg misém myán lámúd.

⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəng wá Yurúsəlem bəsh bwá á du kə nyádí, kə du magulə misém myán tám buud. Yuánes mú du duu bwo ngwɔɔ Zhurdé dí.

⁶ Káándə Yuánes nyə á du bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á du də ikájalá nə kwaan.

⁷ Nyə á du cúndə ná: «Ngwól múúd ngə zə mə mpásə, a ji nə mpífá cɔ mə. Nda mee, mə ampíyáyé nə mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí mənkwub.

⁸ Mee ngə duu bí nə məjúwó, nji nye mə bá duu bí nə Nkɛɛkɛ Shíshim.»

*Yésus mə zə duwan
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)*

⁹ Mwôw məngú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarêt, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé.

¹⁰ Í mú zə bæ ná, Yésus mə shîn duwan, a ngə cúwo wú məjúwód í, a mú dúg jon mə bân, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád.

¹¹ Kál mú cúwo wú jon dí ná: «Wo wə Mwân waamá alâm. Lâm wâm wêsh wúsə wódí.»

*Sátan mə bwówulə Yésus
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shîn duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cındal kənd nyə shí a shwéeshád.

¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánô, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónôj ocúdu ó anyinyaaná wə bwá á du jí, *wəngəles bwá ngə sêy nə nyə.

*Yésus mə téed jówulə ómpwín
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Bwá á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ngə cúndə Jɔjɔ Kéel mə Zembî.

¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúnə-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔjɔ Kéel!»

16 Dúl jwów, Yésus ngé cɔ ncindye mâñ mâ Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyonhú yé André, bwá ngé wusə wód májúwód. Bwá á ðə julə oshú nə məwód.

17 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bɛgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.»

18 Námá cé nə cé bwá mú lúgə məwód, bɛ nyə.

19 Ja bwá má ηwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyinɣə dúg Zhâk bá mínyonhú yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá njúl námá byóólúd, bwá ngé kwambələ məwód.

20 Cé nə cé a mú námá jôw bwo. Bwá mú lúgə sóonɣú wáñ Zhébedé bánñ osól ó másáal byóólúd, bɛ nyə.

*Yésus mə lwóyá ηkûl ijwûga
(Luk 4.31-37)*

21 Bánñ bwá mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáanzə mínjígúla jwów lú Sábaad, kə yə búúd mínjígúla.

22 Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ηgə jíiguli yí, nəcé nyə á ηgə jíiguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó máççɛ.

23 Cínəng mpáanzə mínjígúla dí, ηgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í ðə lwáfələ nyə. Cé nə cé a mú kîm ná:

24 «Yésus, muud Nazarêt! Shé bñ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sâ? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.»

25 Yésus mú ηkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!»

26 Bów-bôw shíshim wəonɣú í mú junɣ múúd éne nə ηkulû, í kîm məma ηkwimbyê ná ndéé wós tón.

27 Buud bësh bwá mú bul káam, bwá ngé nyimbəla ná: «Jáyé ga? Míga mínjígúla mí má bə gúgwáan ε! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tə ibów-bôw míshíshim mí ηgə bále sá nyə məgwág!»

28 Jínə dé í mú jwə ləom á Galilê wêsh dí.

*Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

29 Yésus bánñ Zhâk nə Yuánes bwá mú zə wú mpáanzə mínjígúla, kə Shímun bá André dí njów.

30 Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôn nə yôn mə bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námə nji bwá á nyíi njów yí.

31 A mú shísh mudá kúnə-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tətəlí, ayôn nə yôn mú shwal shîn. Mudá wəonɣ mú zə tээd séyúlə nə bwo.

32 Mpwó-kugú shí, buud ó ηgwála bwá mú zə nə mimbâl myêsh nyédí, tə mimbâl mí májamb.

33 Ntó bwá mú zə ηkúndəw mpumbéd ná jəd.

34 Cínəng Yésus mú lwag zhwoɣ mimbâl mí á bə nə məbwas mímbíi mímbíi myá, myêsh mí yâl. A yíl námə zhwoɣ buud məjamb, a kú bíd ná májamb məonɣə má lásúg, nəcé má á ηgə mpú nyə.

*Yésus ηgə jaaw Jəjə Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)*

35 Ntó, ná mpámán mpámán, jwów kú fwo sâñ, Yésus mú zə wəol, wós tón, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembî.

36 Nyə ngé ná jəgula wu, Shímun bánñ bóól *ómpwín bwá mú kə sɔ nyə.

37 Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bësh, bwá ηgə sɔ wo.»

38 Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mósól mänd másə wa mákoogú məkoogú má! Má jəlá nə cúndə námə Jəjə Kéél wu, nəcé sâ jəonɣ wá má á zə sá yí.»

39 Ntó a mú kə shí á Galilê nyéshud, kə ηgə cúndə *məmpáanzə má mínjígúla má *Oyúden dí, nyə ηgə yíl buud məjamb.

*Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

40 Wúl zúzaamə í á ka zə wá Yésus, zə kúd məbwón shí, tээg nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ηkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôn.»

41 Yésus mú gwág nyə ηkúnkwon, nyə séemb mbwə, kúnə nə né. Nyə

ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!»

⁴² Cé nə cé jəŋgə zaamá í mú shîn múúd éne nyúúlúd. Nyúul í mú bə nyə ná səndôŋ.

⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálulə wó má yâl ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nying muud éne.

⁴⁵ Yésus nyə á tɛem báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw lân wəŋgə kúl jêsh, a ŋgə bánğula nə sâ í á sîy nə nyə yí. Sâ jəŋgə wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyílg wúl ŋgwəla dí buud bwə ŋgə dúg nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwə á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkəl íkəl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgú (Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwəw, Yésus mú nyingə zə Kapernawúm. Buud bwə mú zə mpu ná a ji cínəŋg njəw.

² Bwə mú zə sɛɛŋgya áncuncuma, váál á ná kú nə təo cé kuú tóón balánda dí, Yésus mú ŋgə bwiing bwo Milású mí Zembî cínəŋgú.

³ A ŋgə bwiing ntáni, bóól búúd onə bwə mú zə nyádí, bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú.

⁴ Bwə á shígé dúg kúl bí nə ŋkul cə nə mbəl wəŋ yí nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminú ná beendya nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wəŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Mə má juu wo nə *misəm myô!»

⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó məcɛɛ bwə á bə cínəŋg bwə njúl shí, bwə ŋgə lás mílám dí ná:

⁷ «Nəcə jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ŋgə *lás nə Zembî bwaasulə mpu.

Zə ŋgwól jí nə ŋkul juu búúd misəm myéd kwonə Zembî nyəméfwó yé?»

⁸ Yésus mú lɛɛlú mpu sâ bwə á ŋgə lás bwədí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí ŋgə lás ntáni bídí mílám dí yí?»

⁹ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cɪlə nə mbúmbwúgú ná: «Mə má juu wo nə misəm myô», ye cɪlə nə nyə ná: «Wəolúg wo ŋwág tanə gwô, wo kyéyug?»

¹⁰ Má ka cɛɛl ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd ji nə ŋkul ijwuga ná a juu búúd nə misəm myán wa shí.» Ná ndéé a mú ci nə mbúmbwúgú ná

¹¹ «Má ci nə wo ná wəolúg, wo báágúg tanə gwô, wo nyíngəg, kə njəw.»

¹² Cé nə cé, muud wəŋgə mú wəol, báág tanə jé, kyey buud bəsh bwə ŋgə dúg. Bəsh bwə mú ŋgə káam, bwə mú yə Zembî gúmá, bwə ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sâ ntága!»

Yésus má jəw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyingə kə ŋgɛé mən, áncuncuma buud ŋgə bɛ nyə, a ŋgə jíguli bwo Milású mí Zembî.

¹⁴ Nyə ŋgə kyey, a mú dúg Lévi, mwān má Alfê, ŋgə sɛy wú bwə də jəna ótóya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú təw, bɛ Yésus.

¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njəw a ŋgə də, zhwoŋ onwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw bwə mú námə zə, bənəŋ nyə nə ompwíin bɛ zə də, nəcé mimbíi mi búúd myəŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bɛ nyə.

¹⁶ *Oyíguli ó məcɛɛ bwə á bə *Ofarizyən wá, bwə á bə námə cínəŋg. Bwə mú dúg ná Yésus ŋgə də kəl ŋgwúd nə osól ó mábəw nə onwenye ó ótóya. Bwə mú jí ómpwíin bɛ ná: «Nəcə jí á ŋgə bəle də nə onwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw yí?»

¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwə á ŋgə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwəwada, í də bə mímbəl. Mə a shígé zə jəw ótátəlí ə búúd. Mə á yida zə jəw osól ə mábəw.»

Ici í idâw nə mənɣul
(*Mat 9.14-17; Luk 5.33-38*)

18 Ompwíin ó Yuánes bánôn Ofarizyên, bwá á ngə ci idâw yələ Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jí Yésus ná: «Nəcə jí ómpwíin ó Yuánes bánôn *Ofarizyên bwá ngə ci idâw yələ Zembî gúmá, wεε bwô bân kú ci yí?»

19 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ηwa bâ yí, a təl zâη, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcɛy lámád bánôn muud bâ bwá njúl kál ηɣwúd? Mbô. Té wêsh bánôn muud nyá ámə ηwa bá yé búsá yí, bwá cúgé nə ηkul ci dála.

20 Nji mól mwôw mə ηgə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məɣgá dí ó oshwá bé bwá ka bá ci idâw yí.

21 Mpugá ná bwá ádé ηwa kál káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dɔɣg í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá.

22 Ntó námá, muud cugé nə ηkul ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanəd.»

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad
(*Mat 12.1-8; Luk 6.1-5*)

23 Í á wós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bánôn ompwíin bé bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ηgə búgə mikəηg mí blé.

24 Ná ndéé, ból *Ofarizyên bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíin bwô bwá ngə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé ná muud ságá jwôw lú Sábaad yí?»

25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwεε lɔ sâ *Dávid nyə á sá ja idâw í á fúfə nyə bánôn buud bé bwá ngə gwág zha yí?

26 Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbuléd í á bə ci shú yələ Zembî gúmá a yə námá búúd bé bwá də námá; í njúl

nə məcɛɛ mə də ci nə nji ofada wə bwá dúg də byo.»

27 Yésus mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á təl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwôw dɔɣgá.

28 Ntó jí ná, *Mwân mə Múúd ηgə námá jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(*Mat 12.9-14; Luk 6.6-11*)

1 Yésus mú nyiηgə kə nyíi *mpáanzé mínjígúla. Nɣwól múúd nyə á bə cínəηg nə mbwê í mə shín shwáámb.

2 Bólúgá búúd bwá á bə námá cínəηg, bwá ngə fáf nə ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɣgá jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə.

3 Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáámbələ ná: «Tówúg tátəlí na tām buud!»

4 Yésus mú jí búúd bwá á bə mpáanzé wá ná: «Məcɛɛ məshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá ság mánywa, ye ná sá ság məbôw, ye ná sá cúgəg buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug!

5 A mú cing mpwóómbú ηgə dúg bēsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dúg nə búsə ηkí lál milúu. A mú ci nə muud á shwáámbələ mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé.

6 Ofarizyên bánôn buud wə gwoηg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntág wós tón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

Buud bwá zə wə Yésus áncuncuma
(*Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19*)

7 Yésus bánôn *ómpwíin bé bwá mú wú cínəηg, kə mən, buud bwá ngə bə nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bólúgá wú shí á Yudéa,

8 búga wú ηgeé ηgwála Yurúsəlem, bólúgá wú ləom Idume, bólúgá wú

2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jí kál káándá í afwóyé kə mójúwó ná ndéé í juli yí. † 2:22 lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10 2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1 2.27-28 3:6 Yuá 5.16, 18

cíndú Zhurdê, bóólágá wú kúná-kúna nã miŋgwála myâ Tir nã Sidon. Buud bœŋgú bwá á ŋgã bɛ nyã áncuncuma ntó nãcé bwá á ŋgã gwág isâ byêsh nyã á ŋgã sã yí.

⁹ Nyã a ka ci nã ompwíin ná bwá bwíigúg nyã ŋkúmba bíbyóól, nyã é ða ji cínŋg cwû ncúlyá buud óni bwá nda shúsã nyã.

¹⁰ Nãcé í á ða bã ná, nda nyã á ða lwag zhwog buud ná, buud bêsh bwá á bã nã mabwas wá bwá á ŋgã shwɔ nã bwá kúnýá nã nyã.

¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kã wusã mányúúl nyádí shí mákuú, mí ŋgã kîm ná: «Wo wá Mwân má Zembî.»

¹² Nji Yésus mú mpu báásulã nyã ná mí kú bwelã sã ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísá yí.

*Yésus mã féesh búúd ɔ lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kã bád mbámbáŋúd. A mú jôw búúd nyã á ceel wá. Bwá mú kã nyádí.

¹⁴ A mú féesh búúd wûm nã óbá, gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá bé, ná bwá ða námã bã nyádí koogú, a ða kãnd bwo kã ða cúndã Jɔjɔ Kéél.

¹⁵ A mú námã yã bwo ŋkul ná bwá kág ŋgã yíl buud mǎjamb.

¹⁶ Nyã a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyã ná Pyêr,

¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyonhã yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má kã ná «Bwân ó Nkêl Mpú»,

¹⁸ a féesh námã André bânŋh Fílíp nã Batælumî, nã Matiyô bânŋh Tómas nã Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê nã Shímun muud nyã á bã «Kambulã lœm» yé,

¹⁹ ka zã keel Yúdas Iskariyôt, muud nyã á kusha nã Yésus yé.

*Yésus bá Belzebul
(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23;
12.10)*

²⁰ Mpásã na, Yésus mú nyiŋgã kã njów. Buud bwá á bã áncuncuma wá bwá mú zã seŋgya cínŋg mbií á ná bânŋh *ompwíin bé bwá á shígé bã nã baan ná bwá dág.

²¹ Njów búúd yé í mú gwág sã jœŋgã. Bwá mú zã ná bwá zã ŋwa nyã nã ŋkul, nãcé bwá á ŋgã ci ná: «Lúu í cugé ná nyã mpwogé.»

²² *Oyíguli ó mácéx bwá á ka shulã wú Yurásalem wá bwá mú ŋgã nyímbala bwámé nã bwámé ná: «Belzebul má tãw nyã lúúd. A ŋgã yíl buud mǎjamb nã ŋkul má Belzebul wœŋgã, njwû mǎjamb.»

²³ Yésus mú ka jôw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyã mú lás nã bwo kaanád. Nyã ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nã ŋkul wíŋg Sátan yí?

²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ŋgã lúmbali bwámé nã bwámé, faan ðœŋg í ámpúyé ná tãw.

²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá kã bóóg ŋgã lúmbali bwámé nã bwámé, njów búúd wœŋg í ábálé bwey nã jímbála.

²⁶ Nkí Sátan má yida nyiŋgã cuwo, ŋgã yíl nyãméfwó, a má bóóg wá ni, a cugé ná nã ŋkul tãw, a jɛɛ.

²⁷ Muud cúgé nã ŋkul nyíi njów má ŋkuŋkúl, júwo nyã isâ byé, a kú fwo figã ŋkuŋkúl wœŋg shí, wóolã nyã mǎnkãda. Nji, á kã shín wóolã nyã mǎnkãda, a mú ka tœem sha nyã njów.

²⁸ Bábálé, má jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sã myá, nã bímbí lá *bwaasúlã mpu ðêsh bwá bá sã yí, í bá bã nã ijuugá.

²⁹ Njii, múúd yêsh mã bá kã nã bwaasúlã mpu wá Nkêŋkê Shíshim yé, nyã abále bwelã bã nã ijuugá. Nyíni múúd má sã sãm á kandugã kandugã.»

³⁰ Yésus nyã á lás ntó nãcé bwá á ŋgã ci ná: «A ji nã bów-bôw shíshim.»

*Nyœŋgã nã omínyonhã ó Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyœŋgã mã Yésus bânŋh omínyonhã bé bwá á ka jê, bwá mú tãw

3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * **3:11** Bów-bôw míshíshim míni mí á ða ji buud mányúúlãd, buud bœŋg wá bwá á ða wusã mányúúl shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** Mís 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21

tóón, ka lwâm muud ná a kág jôw bwo Yésus.

³² Yésus nyə á ka bæ mánkúmbə mə búúd dí, bwé mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bənɔŋ omínyɔŋɛ́ bwô† bí na tóón, bwé ŋgə sɔ́ wo.»

³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyɔŋɛ́ báamə wə ozə?»

³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwé á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔŋɛ́ báamə, bwé wə óga!

³⁵ Muud yəsh mə də sá sá Zembî mə jí yé, nyə wə jí mínyɔŋɛ́ waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyɔɔŋgú waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwôw, Yésus nyə á ŋgə nyiŋgə jíguli buud, bwé njúl ncindye m̄əŋ. Buud bwé á ka sɛɛŋgya nyədí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tôw kə kəwa byóólád, jí shí, buud b̄əŋ cíndú.

² A mú ŋgə jíguli bwo zhwog isá míkandad. Nyə nə bwo nyədí njígúlad ná:

³ «Bényúgá məlwə, bi mpúg gwágulə! Ngwól mbəəl məmpəg nyə á kə myeeg mpəg.

⁴ Í á ka bæ, a ŋgə myeeg í, nyúl mpumə mú shugula zhí nə zhií. In-unú í mú zə, zə shîn lúú nywô.

⁵ Nyúl mpúmá í mú shugula shí á məkwóógúd, kú nə fwámé məndəlú cíŋŋ. Í mú námá ləel wéesh míŋgwu, nəcé məndəlú mə á shígé fifə.

⁶ Njí, ja yásé í mə faan yí, míŋgwu mi mpwásé mí mú jígə, shîn shwáas nəcé kú nə fwámé míkɔ́l.

⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəŋgí mú ləel juwo ná ndeé káda íkɔ́lə í mpəg, í mú bæ kú wúmə tɔɔ bumə.

⁸ Njí, nyúl mpúmá í á shugula tag-tag shí d̄i, í mú kɔ́, mpu w̄y. Í mú ŋgə wúmə, dúl shug íbumə məwûm

málóól, dúlúgá məwûm məsaman, dúlúgá təd.»

⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

Féel-féelí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á mə kə bæ nyáméfwó yí, *om-pwíin bé wûm nə óbá nə buud bənɔŋ bwé á bæ wá, bwé mú jí nyə ná a jáawug bwo nda míkanda mí ké ná.

¹¹ Yésus mú bɛsa ná: «Zembî nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Njí buud ɔ́ tóón b̄əŋ bwé é də gwág njí mikanda

¹² shú ná bwé dúg bæ, bwé tɛem kənd mísh, bwé kú dúg; bwé tɛem gwágulə, bwé kú wámbulə, ŋkwanŋgá bwé á bá cénd kuú njɔɔnd, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntədélé?

¹⁴ Mbəəl məmpəg mə də bɛ Mílésú mí Zembî.

¹⁵ Buud búsə t̄əŋ nda zhií nə zhií kúl mpəg Mílésú mí Zembî í á myeegya yí, jísa bɔɔŋg bwé á bæ ná, bwé ká námə shîn gwág Mílésú mí Zembî, *Sátan ləel ntəg námə zə, zə yíl bwo mpəg í ámə kə lámúd yí.

¹⁶ Ntó námə, bóól búsə nda bwé də lág mpəg shí á məkwóógúd. Ja bwé gwág Mílésú mí Zembî, bwé téd fwo lág myə nə məshusug;

¹⁷ njí bwé kú nə mikɔ́lə bwədí cugud, bwé kú wá nadá, bwé bɛ Mílésú mí Zembî njí kúkúl baan, bwé ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí nəcé Mílésú mí Zembî, bwé julə mányúul.

¹⁸ Bóól bwé də lág mpəg íbiin-bíin d̄i. B̄əŋ búsə ná, bwé gwág Mílésú mí Zembî,

¹⁹ njí, yágúwó ísá yá m̄əŋ mwôw, nə wímbulə məbíi, nə bíl zhwog iwímbúg yá cug í mú zə káda Mílésú mí Zembî, mí mú bæ nda wúmə.

²⁰ Bóól báá búsə nda bwé də lág mpəg shí átətagú d̄i. B̄əŋ búsə ná, bwé gwág Mílésú mí Zembî, bwé lág

† 3:32 Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyɔɔŋgú woó bənɔŋ omínyɔŋɛ́ bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzə 35 í ká féel ná. 3:35 Mat 6.10 4:1 3.9 4:9 Mat 11.15 4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 4:19 1Tm 6.9-10

myə, bwə mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumə məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwə də jida lámba nə bwə ká kúd dwo mpííd? Yé bwə də kə tâl shí gwoŋú? Nɡaá jí yida bə ná í tówúg cé lámba dî?

²² Kú nə sâ á *ndím̄ba í bá bwên kú nyîn, ŋkí sâ á shwoó í bwên kú wóós mánkenyad.

²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jigá kuú nə kalé nə sâ bí mə də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yigula bóól búúd ná ndí yí, gwə námá wə bwə bá də yigula bí nə ndí yí, bwə wá mábádî.

²⁵ Muud jí nə baalé fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə bábaalé á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəg í də kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Nɡwól múúd mə myεεg mpəg nyádí fambá.

²⁷ Nyə e já ibulú, wəol mímwásá. Mpəg jáá í é kâl nə ndeé, í ŋgə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ŋgə sîy ná.

²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá mábəga, mpúmá lwánd mábəga dî.

²⁹ Nə ndeé, ja mpúmá mə tî yí, bwə mú saag fambá, nəcé fwála bwə jálá nə saag yí í mə wóós».

*Kaaná búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci nə Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yíga dwo nə wáyé kaaná?

³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jəŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í məmpəg byêsh.

³² Nji ja bwə bə gwo yí, í də gwaa cə mólúgá məmpəg m̄a fambá; í wá

mílwə nə ŋkudá, mbií á nə inunú bí nə ŋkul zə lwə maage cínəŋg nyádí gúgúwád.»

³³ Míl zhwog mikaaná mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, námá mbií bwə á bə nə ŋkul də gwág yí.

³⁴ Nyə a shígé də bwεε lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á də kə féel isâ byêsh, ja bənəŋ *ompwíin bə bwə mə kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə ŋkáánd nə ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ŋgwúd dəŋgá mpwó-kugá, Yésus mú ci nə *ompwíin bə ná: «Shé línágá m̄əŋ, kə faŋwíny!»

³⁶ Ompwíin bwə mú béégya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bənəŋ bwə mú kə nə dwo. Mólúgá mól mə á bə námá məkooɡá, mə ŋgə bə bwo.

³⁷ Bwə ŋgə kə, seegya nə məma ŋkwə mú téed kuŋgála, ikwə í mājúwó í mú ŋgə shwíy byóólád, byóól mú téed lwándulə nə mājúwó.

³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bān byóólád, a ŋgə já, lúú mbwúg fílo dî. Ompwíin bə bwə mú juumashi nyə. Bwə nə né ná: «Yíggali sə wál zə yə! Ye sâ jəŋgá í acíyé wo tə sâ?»

³⁹ Yésus mú wəol, nyə ŋkáánd nə ŋkwə. Nyə nə m̄əŋ ná: «Salwóg, jigú nə shee!» Nji nyə á shîn lás ntáni yí, ŋkwə mú shwal shîn, m̄əŋ bə nə shee.

⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíin bə ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Ye bí cúgé nə búgə nə Zembî?»

⁴¹ Inkuŋkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwə mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Tə ŋkwə, tə m̄əŋ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

*Yésus mə yíl mājamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹ Ntó bwə mú kə wóós cínú faŋwíny shí á Ogerazenyê.

² Yésus mú shulə byóólád. A ká námá shîn tâl məkuú shí, ŋgwólúgá

múúd mú wú máshwon dí, bów-bôw *shíshim ηgá lwáfulə nyə, zə bwəma nə Yésus.

³ Muud wəəηgá nyə á də ji ban máshwon. Təə muud ηgwúd nyə a shígé ná bə nə ηkul mə wálúlə nyə, tεem bə nə mimbwagá mí íηkwánz.

⁴ Ija ηkí bulya bwə á də tεem wóolə nyə məbwə nə mikwoolú mí íηkwánz, bwə wá nyə mimbwagá məkuúd, nji nyə á də tî isá íni byêsh. Təə muud ηgwúd nyə a shígé bə nə ηkul mə káágúlə nyə.

⁵ Bulú nə mwásə nyə á də bul bə nji ban máshwon nə mímbáηúd, ké də kîm, a ηgá béwəli nyúúl nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dág Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə,

⁷ a ηgá kîm ná: «Yésus, *Mwân má Zembî á gwów-gwów, shwə bāη nə iney? Má jəgula nə wo jínə má Zembî dí ná, wo kú təl mə cwúndəd.»

⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntúni nəcé Yésus nyə á ηgə cí nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúlúd.»

⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcé sá bí ηkí bulya.»

¹⁰ Bwə mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo ləəm dí kənd kúl shús.

¹¹ Na, məma səənz óηkuú, í á ηgə də mbámbáηúd.

¹² Məjamb má mú téég Yésus məbwə ná a nyíngálúg mwo óηkuú bəəηgúd.

¹³ A mú magulə ná í síyág ntó. Bów-bôw míshíshim myəəηgá, mí mú zə wú múúd wəəηgá nyúúlúd, kə nyí óηkuúd. Səənz óηkuú ni, je bə ótóshin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikúlə, wú mbámbáηúd, kə juwa máηúd. Bwə mú ηgul májúwó ná ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwə á ηgə baagulə óηkuú wá, bwə mú wεenzh kə ηgə jaaw buud ηgwəla nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dág sá í ámə sîy yí.

¹⁵ Bwə mú zə wóós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dág múúd məjamb má á də lwáfulə yé, a njúl cíəηg shí nə jəjə

míkáándə, a njúl námə ná shεε. Bwə mú bul gwág ífwaas.

¹⁶ Buud bwə á dág sóólúgú í á sîy wá bwə mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəəηgá nə óηkuú yí.

¹⁷ Ntó bwə mú téég Yésus məbwə ná a wúg bwədí ləəməd.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ηwág nyə nyádí gwoəηgud.

¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida cí nə nyə ná: «Kag wódí kwáádə kə jaaw búúd bwô sá jêsh Cwám̄ba má sá wo yí, nda á má gwág wo ηkúηkwónúlə ná.»

²⁰ Muud éne músə kyey, kə ηgə jaaw buud wá Dekapwól sá jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəəηg bēsh bwə á gwág wá bwə mú bul káam.

Yésus má gwûmushi

shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus má səw kə faηwíny byóól dí yí, buud bwə mú zə lyε nyə áncuncuma, a njúl ná bwúηúd.

²² Ngwól njwû á *mpáánzə minjígúlá, nə jínə ná Zharus mú wóós. Nji nyə á dág Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón shí,

²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ηgə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zég kə keel nyə məbwə, a bég mpwogé, a cágəg.»

²⁴ Bá Yésus bwə mú kə, buud bwə ηgə bε bwo áncuncuma, bwə ηgə shúse Yésus ikóómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cíəηg, məcíí má á də wú nyə nyúúlúd té mímbú wûm nə mímbá.

²⁶ Nyə á bul dág cúη ncúlyá ojwówuda dí sələ ná a yâl, a shîn keenzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwə ηgə yida yáág yáágúg.

²⁷ Nda nyə á gwág lâη má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwon na áncuncuma buud dí, kə kún̄ya nə nyə káándə,

²⁸ a ηgə téduga ná: «ηkí mə kún̄yá nə nji káándə má Yésus, mə yâl.»

29 Nji nyə á kúnya nə nyə káándá yí, mæcií tōw ntâg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl.

30 Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífá má wú nyə nyúúlúd. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zə má kúnya mə nə káándá éne?»

31 *Ompwíin bé bwə mú bəsa nə nyə ná: «Wo ngə dág buud ó ngə shúsə wo íkómb byêsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zə má kúnya nə mə káándá éne?”»

32 Nji Yésus mú ngə kənd mísh mákoogú mákoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sólúgú wəŋgú yé.

33 Mudá éne nyə á ngə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sá í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh.

34 Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dág cug nəcé búgá gwô. Kaág ná shεε. Bwas í shínúg wo!»

35 Yésus ngə ná lás ntáni, buud bwə mú wós wúlə wə njwú á mpáanzə minjígúla zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ngə ntágulə Yígúli nə jí?»

36 Nji, Yésus kú bish sá bwə á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bæεg fúndə, bóg nji nə búgá.»

37 A mú ci ná tə muud kú bε nyə, a ké nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋú yé Yuánes.

38 Ja bwə má jé njwú á mpáanzə minjígúla dí njów yí, Yésus mú dág buud bwə ngə sá saagwo mímbii, bwə ngə jii, bwə ngə kîm.

39 A mú nyíi njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lú saagwo ni nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.»

40 Bwə mú yida ngə cágulə nyə. Né ndéé a mú wéeshali bēsh tóón, lúgə nji sóŋgú nə nyəŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋg jé. Bwə mú nyíi fúm, kál mwân nyə á bə yí.

41 A mú bii mwân wəŋgú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kûm!» Ntó má ké ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wəólúg!»

42 Cé nə cé, shilə wəŋg mú wəól, tééd kyeyúlə, nəcé nyə á bə nə mímbú wúm nə mímbá. Ja bwə má dág ntáni yí, bwə mú ngə káám mbií á né fəg jímb lúúd.

43 Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwə kú bwiŋg múúd sá í má s̄y yí. A mú ci ná bwə yəg nyə sá má dâ.

6

Buud ó Nazarêt bwə ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yésus mú ka wú na, bənəŋ *ompwíin bé bwə mú kə nyédí kwáádá.

2 Ja jwəw lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáanzə mínjígúla, kə ngə yə buud mínjígúla. Ncúlyá buud bwə á ngə gwágulə nyə wá bwə mú ngə bul káam, bwə ngə jí ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váál *məshimbá wa ntudélé?»

3 Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyəŋú má Zhâk, bənəŋ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsa wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəŋgú.

4 Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má də námə bwəma nə mpyóŋ nji nyédí kwáádá, nə nyédí máwəŋgód, nə nyédí njów búúdəd.»

5 Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tə *shimbá cínəŋg nyédí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cug myá.

6 A mú bul káam nda búúd bwə á bə kú *búgula nyə ná. Né ndéé a mú c̄, ngə kə mákwáádá məsh má faan dəŋgúd kə ngə yə buud mínjígúla.

Yésus má lwâm ompwíin wúm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

7 Ja ísá íni í má c̄ yí, Yésus mú jəw *ompwíin wúm nə óbá bé, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dálə yíl búúd bów-bów míshíshim.

8 A báásulə bwo ná: «Ja bí má ké yí, bí kú ŋwa íbaduga í njənd, ka nji wa-gatíg. Bí kú ŋwa buléd, tə baamutálá. Bí kú kə nə *mwaané.

9 Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.»

10 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ngwála dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyíi yííd, kə jé jwôw bí má bá lə yí.

11 Búúd bwó ká bá bæ kú lág bí gúl kálúd, bwó kú cœl gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəngá, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəngá í lwágulə bwo ná bwó má byaagulə.»

12 Ná ndeé ompwíin bé bwó mú zə kə, kə ngə cündə ná buud bwó céndúg mítédúgá.

13 Bwó mú námá yíl buud zhwog májamb má á ngə ntágulə bwo má. Bwó gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ngə lwag myo.

*Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)*

14 Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus ngə jag bul jwə, bólúgá búúd bwó á ngə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jəng wə á músə nə mpífə á ngə sá *məshimbá ntáni ni.»

15 Bólúgá ná: «Jísə Eli.» Bólúgá ná: «Jísə Zembí ngwól *múúd micúndə yé, nda bəng ó ayág.»

16 Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cún wə éne! A má gwúm shwónud!»

17 Nəcé Herod nyəmfwó nyə a njwa Herodyád, mudá má mínyəngə yé Fílíp, bā. Lású wəng wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wólə nyə mənəkəda, kə wá nyə mímbwugud.

18 Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə njwa mudá má mínyəngə woó ná wo bā!»

19 Herodyád nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sə məzhií ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda

20 nəcé Herod nyə á də mpu ná Yuánes ji tətəlí muud mísh má Zembí dí, a njúl muud Zembí, nyə á ka də gwəzə nyə. Sâ jəng wə nyə á də keem nyə yí. Ná ndeé, teem bæ ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd,

nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusug.

21 Ná ndeé, Herodyád nyə á zə dág zhí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zaŋ byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myá ləem nə myá izimbi, a jôw námə otówe ó shwóg wə Galilé.

22 Í á ka bæ, Herod bənəng buud bəngú bwó njúl shí, shilə má Herodyád mú nyíi cínəng, téed sáágulə cwánúd. Kuú zāŋ yé mú zə bul nywa Herod bənəng buud óni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó céel yí, mə é fáágulə wo gwo.»

23 A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Teem bæ nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.»

24 Shilə ni kú fwo bəsa, a mú wós tón, kə jí nyóŋgá ná: «Mə gwáámbúg jí?» Nyəngá mú bəsa nə nyə ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!»

25 A mú lœl ntág jéel nyingə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jii ná wo yəg mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídiga.»

26 Ngwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keem njkaané mísh má ójón dí ná, nyə a shígé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámb yí.

27 Námə cé nə cé, a mú kənd ngwólúgá zimbí ná: «Zá mə nə lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəngá mú kə cígə Yuánes cún.

28 A mú zə nə lúú yáásəd, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóŋgá.

29 Ná ndeé *ompwíin ó Yuánes bwó mú gwág sólúgú wəngá. Bwó mú kə njkény kug nyúul má Yuánes kə wá shwónud.

Yésus mə yá búúd idaw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

30 Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwó á nyingə yí, bwó á zə bwiing Yésus sá jəsh

* **6:11** Ja Oyúden bwó á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwó á də lwágulə ná, kákúl shí bwó ámə təl mákuú máŋ yí, bwó má kál gwo nə buud bí cínəng wə ná bwó músə sâ nyé. **6:13** Zhk 5.14 **6:14** 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2 **6:30** Luk 6.13; 10.17

bwá á kə ɲə sá yí, nə sâ bwá á ɲə jǐguli buud yí.

³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kál búúd bwá cúgé yí ɲwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcə buud bwá á bə cínəɲg ɲkí bulya, bóól ó ɲgə kə, bóól ó ɲgə nyiɲgə, mbií á ná bənəɲ ompwíín bə bwá á shígé bə nə fwála ná bwá dág.

³² Bwá á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwá ká ji bwáméfwó bugád kál búúd bwá cúgé yí.

³³ Nji buud ɲkí bulya bwá á dág bwá ɲgə kə byóólúd, bwá mú yag bwo. Buud bwá á ka ɲgə wu míɲgwála myēsh dí, ɲgə kə nə mikálá, ká sám b Yésus bənəɲ ompwíín bə shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwá má shulə byóól dí yí, a mú dág mənəkúmbə mə búúd mənə, a mú gwág bwo cey lámúd nəcə bwá á bə nda səɔnz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ɲgə jǐguli bwo isâ ɲkí bulya.

³⁵ Nda kugá í á ka jé ná, ompwíín bwá mú kə ci nə nyə ná: «Sá búsə wa bugád, kugá námə óga.

³⁶ Bídúg búúd óga, bwá kág íbaafə nə məkwaádá másə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ má dê.»

³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dê.» Bwá mú jí nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jí ódanarí† mitəd mímbá!»

³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwá mú kə lə. Bwá mú zə jaaw nyə ná: «Sá búsə nə íbuléd ítəɔn, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwá jílug buud shí ikínda ikínda ákánnda dí.

⁴⁰ Bwá mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mátəɔn.

⁴¹ Ja búúd bwá má shín ji shí yí, Yésus mú ka ɲwa íbuléd ítəɔn nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ómpwíín bə. Bwá mú kaaw búúd. A mú námə kaaw oshú mbií ɲgwúd.

⁴² Buud bēsh bwá mú də, jílə, idəw lág.

⁴³ Ompwíín bwá mú sɛɛɲg íkál í buléd nə íkál í óshú í á lág yí, byēsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá.

⁴⁴ Buud bwá á də íbuléd byəɔɲg wá, bwá á bə budúm otóóshin otəɔn.

Yésus má kyey májúwó dí gwəw (Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námə ɲji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bə ná bwá kəwag byóólúd, bwá línág kə nyə shwóg Betusayída, mən fanwíny té nyə é ɲgə fwo bíd zhwog buud bwá á bə óni yí.

⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbəɲúd ná a ká jəgula nə Zembí.

⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām mən, nyə má lág cínú nyəmə.

⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ɲgə bə ompwíín cúɲ nə cúɲ, nəcə ɲkwə nyə á ɲgə yída wú kóómb bwá á ɲgə kə yí. Ngeɛ míɲgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo.

⁴⁹ Ja bən bwá má dág a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwəw yí, bwá má téduga ná jíse *jím, bwá mú bwú óɲkwimbyê.

⁵⁰ Nəcə bēsh bwá a dág nyə, ɲkɔɲkúúnd í mú bii bēsh. Yésus mú lɛɛl ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúnda!»

⁵¹ A mú kə kəwa byóólúd, kwey bwo, ɲkwə mú ntəg shín. Bwá mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúd.

⁵² Bwá á bul káam nəcə bwá á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mə Yésus. Sâ jəɔɲgə ɔ í á sá ná bwá kú wámbulə sâ nyə á cɛɛl jǐguli bwo ja nyə á sá ná íbuléd í búlyag yí. Bwá á bə ná ɲkí jílə milúu.

Yésus má lwag mímbəl Genezarət (Mat 14.34-36)

⁵³ Bwá má shín lína mən, bwá mú jé ləɔm á Genezarət, bwá mú səl byóól.

⁵⁴ Námə shulələ bwá á shulə byóólúd yí, buud bwá mú yag Yésus.

⁵⁵ Bwé mú kə nə mikúlə kə ɲə bəŋgula shí nyɔɔŋ nyêsh dí. Bwé mú ɲə ɲkêny mimbâl ítaɲúd, ɲə kə nə myo kúl jêsh bwé á ɲə gwág ná Yésus jisə yí.

⁵⁶ Yésus mú ɲə kyey mákwáádə nə míŋgwála, tɔɔ íbaafá. Buud bwé mú ɲə kə bwíŋg mimbâl myán mímbaadád, íkúl nyə é ɲə cɔ yí. Bwé mú ɲə téég nyə məbwê ná a bídúg ná bwé jisówúg ɲə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bɔɔŋg bwé á ɲə kúnnya nə nyə wá bwé mú ɲə yâl.

7

Ofarizyêŋ nə ijâm nə ijag (Mat 15.1-9)

¹ *Ofarizyêŋ nə bóólúgá *Oyíguli ó máccɛɛ bwé á wú Yurúsələm, kə wá Yésus.

² Bwé mú zə dúg ná bóólúgá *ómpwíín bé bwé á də də idâw məbwê nə məbwam. Ntó ji ná bwé á shígé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ɲə jígúli yí.

³ Í njúl ná Ofarizyêŋ námə nda Oyúden bēsh bwé á shígé də də, bwé kú fwo mpu gusa məbwê, nəcé bwé á də yáág nə məcum ímpáámbə í á lúgə má.

⁴ Ja bwé nyíngá míkus dí yí, bwé cúgé nə ɲkul də kú fwo gusa. Bwé á də námə baagulə bílúgá íjâm nə ijag nda dálə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóŋg.

⁵ Ja Ofarizyêŋ nə Oyíguli ó máccɛɛ bwé á dúg ntáni yí, bwé mú ci nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāŋ bwé aŋgê nə baagulə məcum má ímpáámbə, bwé ɲə də kú gusa məbwê. Jí í sá ntó?»

⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə ɲkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəŋ mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ɲə gúmal mə nji mímpu

dí,
milâm myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáŋ ɲgálə ságusə bwé ɲə ságusə mə yí wúsə ntó ɲgwas.

Bwé ɲə yida jíguli buud minjígúla myâ məmpándí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas máccɛɛ má Zembî, yida nywílya nə mácum mán.»

⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntɔ mpándí má Zembî ná bí má yida baagulə məcum mán.

¹⁰ Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sóŋgú wô nə nyɔɔŋgá wô.” A nyíngá námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóŋgú yé ɲkí nyɔɔŋgá yé, bwé jəlá nə gwú múúd wɔɔŋgá.”

¹¹ «Nji bí bāŋ bí ɲə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóŋgú ɲkí nyɔɔŋgá ná: “Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó má kə ná ɲkɔw nyɔɔŋg í músə məyána shú má Zembî),”

¹² bí kú cindal múúd wɔɔŋg ná a sáág sá shú má sóŋgú ɲkí nyɔɔŋgá.

¹³ Ngaá ntó ji ná bí ɲə sá ná Milésú mí Zembî mí bág ɲkəŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ɲə námə nyíngə sá bíl zhwog isá í abúbôw!»

Isâ í də wá múúd məlwaagəwo yí (Mat 15.10-20)

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésha nə buud bwé á bə cínŋgá áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényágá məlwê, mpu gwágulə.

¹⁵ Sâ í dú wú tóŋn, nyí múúd nyúúlúd yí, gwé dí í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dí; nji byɔɔŋg í wú nyádí lámúd yí, byó wé í dú wá nyə məlwaagəwo.

¹⁶ Muud jí nə məlwê má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bánŋ *ompwíín bé bwé mú nyíngə kə njów. Cínŋg bwé mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wɔɔŋgá.

¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búsə námə kú mpu gwág ísâ? Ye bí agwágé ná sâ jêsh í wú tóŋn nyí múúd nyúúlúd yí, í cúgé nə ɲkul wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembî dí.

¹⁹ Nəcə í ányíyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwô dí ná ndéé í mú wóós kə bííd.» (Ntó má cɛel ci nə idâw í cúgé nə məlwaagəwo mísh má Zembî dí.)

20 Nyə mú nyingə ci ná: «Sâ í wósos wú múúd dí yí, gwé wé í wá nyə mälwaagawo mísh má Zembî dí.

21 Nəcə lâm má múúd dí wé bów-bôw mítédúgá mí dū zhu yé, nə janğa, nə júwo, nə məgwú mə búúd,

22 nə minəəmb, nə yéesh mábii, nə mbíya lâm, nə məkəñ, nə asíy-síy, nə zhíñ, nə *bwaasúlə mpu, nə dálə ñkəny nyúúl, nə cəg ímpwúfú.

23 Isâ íni byésh í wú lâm má múúd dí cwú, byó wé í dú wá múúd mälwaagawo mísh má Zembî dí.»

*Mudá ikûl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)*

24 Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówád, nyə ñgə sɔ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəñg. Nji buud bwə mú bəle námə mpu.

25 Kú námə bwey, ñgwólúgá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínəñg. Mudá wəñgá, bów-bôw shishim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkuú.

26 Mudá wəñgá nyə á bə shilə Ogurək, nyə a byél ləəm á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəgula nə Yésus ná a yílúg shilə yé jamb.

27 Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd ná bwán ó njów bwə dág ná ndeé, jíle. Nəcə ñwálə ídêw í bwán ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.»

28 Nji mudá éne mú zə bəsa nə nyə ná: «Ká, Cwám̄ba, ompyê bwə dū námə cwála məmpulú má dú kud túwali bwán dí shí má.»

29 Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo má mpu bə nə zény ná, nyingág kə wódí njów; məjamb má á ñgə lwáfulə shilə wô má, má má wú nyə nyúúlúd.»

30 Mudá wəñgá mú nyingə, kə nyádí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

31 Mpúsə na, Yésus mú wú ñgwála á Tir, ciñgya Sidon. Nyə a lína mpál shí á miñgwála wûm kə ñgeε m̄ñj má Galilé.

32 Cínəñg bwə mú zə nyə nə ñgwól akúmálwə a njúl námə fífi. Bwə mú jəgula nə Yésus ná a bədug nyə məbwə.

33 Ntó Yésus mú zə ñwa múúd éne kə nə nyə kómb búúd bwə á shígé bə yí. A mú jil nyə inyinə málwəd, a yíl. A sey mántənd nyádí inyinəd ná ndeé a cilə múúd éne júmád.

34 Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl f̄əm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «báñg!»)

35 Cé nə cé jəñgú, muud éne mälwə má mú bāñ, témbí í mú wú júmád. Nyə mú mpu ñgə lás. Yésus mú nyingə nə nyə, zə kwey búúd.

36 Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwə kú bwelə jaaw tóo muud. Nyə á t̄em báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ñgə lwām bwo ná bwə ñgəg nə cündə.

37 Buud bēsh bwə mú bul bî, bwə ñgə ci ná: «Isâ byésh nyə ñgə sá yí bísə ñkí bul nywa! Nyə bəle sá ná wəkúmálwə bwə gwágúg, mífíí mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingə yə búúd idêw
(Mat 15.32-39)*

1 Mwôw məñgá dí, áncuncuma buud nyə á zə señgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwə á shígélé bə nə sâ má dē ná, Yésus mú jôw *ómpwíin bē, nyə nə bwo ná

2 «Mə ñgə gwág buud óga ñkúñkwónúlə nəcə sənñ sá má ji mwôw málól, ja gaad bwə cúgé ná nə sâ má dē.

3 Ñkí má nying bwo ntáni zha ná bwə kág bwədí, bwə é kə tag nə məntambuli zhíd, nəcə bóólúgá ñkí bulya bwə ñgə gwaa zhu.»

4 Ompwíin bē bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá é wíl bwo ntədəlé ná bwə jíle wa bugád?»

5 Yésus mú ji bwo ná: «Bí búsə nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zañgbá.»

6 Yésus músə ka ci nə buud bwə jíg shí. Ná ndeé a músə ñwa íbuléd zañgbá byəñgá, a yə Zembí akíba, a f̄ey byo

ikúl ikúl, yə ómpwíin bé ná bwá kág ngə kaaw, bwá mú kə kaaw búúd.

⁷ Bwá á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ηwa námá, yə Zəmbî akíba. Nyə nə ompwíin bé ná bwá kááwug námá byo.

⁸ Buud bwá mú də ná ndeé, jíla. Zh-wog ikúl í mú lúg tâη məkúdá zəngbá.

⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bə otóóshin onə. Yésus mú nying búúd ná bwá kág ngə kə.

¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólád, bánəη ompwíin bé bwá mú kə shí á Dal-manuta.

Ofarizyēη bwá jii dág sâ mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwá má kə jé wu yí, *Ofarizyēη bwá mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mábwábúlán, bwá zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwôw.

¹² Yésus mú səl fə̄m nə mətəg má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ngə céél dág shimbá yí? Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwelə dág təw sâ!»

¹³ A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólád ná a lína, kə cínú fanwíny.

Ompwíin búsa nə jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

¹⁴ *Ompwíin bwá á ka wusa ηwaále íbuléd ja bánəη bwá á kəwa byóól dí yí, bwá á bə nə nji ngwúd.

¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyēη *ləvur wəη, təw yé má Herod».

¹⁶ Bwá mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcé sə cugé nə íbuléd.»

¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ngə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcé jí tédúgá wúsə bí nji ná bí shígé ηwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bì anyíngáyé ná bə nə fəg í?»

¹⁸ Bì búsa nə mísh, nji bí kú dág í? Bì búsa nə məlwə, nji bí kú gwág í?»

¹⁹ Bì anyíngáyé ná téduga ja má á fəy íbuléd ítəon buud otóóshin ótəon də yí? Bì á lwándulə mábwumú mánéy nə

ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə mábá.»

²⁰ Nyə ná: «Ja má á fəy íbuléd zəngbá buud otóóshin onə də yí, bí á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwá ná: «Zəngbá.»

²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwá mú kə jé Betusayída. Buud bwá mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né.

²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəəηgú mbwád, wú nə né kwáádó. Kúl bá bwá á kə yí, nyə á ηwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ngə ηwá dág?» ²⁴ Áncím-ncím mú bəny mísh, nyə ná: «Mə ngə dág buud. Búsə nda ílí, nji í ngə jaand.»

²⁵ Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísâ byəsh ná ngəη.

²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingág, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádó nííd.»

Yésus jisə Mesí
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bánəη *ompwíin bé bwá músə cə na, kə ηgeε mákwáádə má Sezarə mə Fílíp. A mú ngə jí ómpwíin bé núη zhíd ná: «Buud bwá ngə ci ná mə jisə zə?»

²⁸ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwá ngə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwá ngə námá ci ná wo jisə ηgwól *múúd micúndó.»

²⁹ A mú nyingə jí bwo ná: «Ká bí bəη ngə ci ná mə jisə zə?» Pyēη músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*»

³⁰ Né ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwá kú bwelə jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá yə, a nyingə gwúm
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jígúlílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná

ocúmbá buud wâ ləəm nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácεε bwá kóg jág jugushi nyə, bwá kudawa nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí mpúsə mwów málól.»

32 Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwoó. Pyêr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə.

33 Yésus músə yid, dúg *ómpwíin bé, a mú nkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgέ mitédúgá mí Zembî, mísə nji mitédúgá myâ buud.»

34 A mú ka jôw ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá bənnə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud mə cεel bε mə, a bég kú jagulə nyáméfwó; a nkényúg kwolós jé, a bε mə.

35 Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəng mə jímbal cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam.

36 Nkí muud mə bii mábii mēsh mâ shí ga ná ndeé *shíshim yé jimb, wáyé mfii nyá é bə nə ndí cínəng yí?

37 Muud ji nə nkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé?

38 Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olíingí í ngé sá məbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngé nkənəwa mənkənəwa mə Sónngá yé, bənnə miféeshá mí wəngəles yí.»

9

1 A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ból búúd básé wa óga, bwá abulé bwεε yə, bwá kú fwo dúg Faan mə Zembî mə wós nə nkul.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

2 Mpúsə mwôw mäsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbánjád, nji bənnə kú nə ngwól múud. Nyúúl nyé mú shwópla bwo míshád,

3 mikáándə myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii mífumə mâ ná, tɔɔ muud

cúgέ nə nkul gusa mikáándə ná ndeé mí fumə ntó.

4 Cínəngá, Moyíz bá Eli bwá mú wós, zə ngé lésha nə Yésus.

5 Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda málól, ngwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»

6 Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəcé bənnə bóólúgá *ómpwíin bwá á bul gwág ifwaas nda bwá nyé.

7 Seegya nji gúndá í mə zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ngé wú gúndá jəng dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Ságá nyə məgwág.»

8 Ompwíin bwá mú ntâg ngə yágəwa, bwá kú ná dúg tɔɔ muud shús, nji bənnə Yésus wé bwá á bə.

9 Ja bənnə bwá mə ka ngə shulə wú mbánj dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwon dí yí.»

10 Bwá mú baagələ ci ni, nji bwá mú ngə nyímbələ bwámé nə bwámé ná: «Gwúmələ məshwon dí á ngé ci ga, í kə ná jí?»

11 Ná ndeé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácεε bwá du ci ná í jii ná Eli fwóg téed zə yí?»

12 A mú bεsa ná: «Jí bále bə ntó nə Eli mə jəlá nə fwo zə, zə tál ísá byēsh ícé byánjád. Ká nəcé jí jís cilyá Kálad Zembî dí ná bwá bá mpyeny Mwân mə Múud, bwá bul jugushi nyə yí?

13 Sâ ngwúdá, mεε mə jaaw bí nə Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwá á sá nyə mbii wēsh bwá á cεel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus mə yil ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

14 Ja bwá mə kə wós *ómpwíin dí yí, bwá mú kwey mənkúmbə mə búúd mə mə lyε bwo, bənnə Oyíguli ó mácεε bwá ngé sənusa məkál.

15 Nji mənkúmbə mə búúd məní mə mə dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə bəda nyə.

8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25
16.28 9:7 1.11 *Ságá nyə məgwág*: Mbá 18.15
11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21

8:34 1Pr 2.21 9:9 7.36; 8.30

8:38 Mat 10.33; Luk 12.9 9:11 Mal 4.5; Mak 8.28

9:1 Mat 9:13 Mat

16 Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínónḡ buud óga ḡḡ sḡḡsa məkəl nḡ ndí yí?»

17 Na zhwog buud éne dí, ḡḡwól múúd mú bḡsa nḡ nyḡ ná: «Yíḡḡlí má áma zḡ nḡ mwân waamé wódí, wúl shíshim í má sá ná a bḡg kú ná lás.

18 Í mú ntâg ka du bḡ, kúl jêsh í áma wós ná í bii nyḡ yí, í jumḡ nyḡ shí, ifúlug lwánd nyḡ mpu, a ḡḡ fúgal mḡjḡ, a shwal nyánawo. Má áma jí ómpwíín bwô ná bwá yílúg nyḡ jamb dḡḡḡḡ, bwá shíḡé kwag.»

19 Yésus músḡ bî ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mḡ e bá kḡ nḡ bî ntáni kḡ wós ḡḡow? Mḡ e bá jísḡw bí kḡ kumḡ jáyé ja? Zḡgá mḡ nḡ mwân wḡḡḡḡ.»

20 Bwá mú kḡ nḡ nyḡ. Nji shíshim ní* í má dúg Yésus yí, í mú junḡ mwân nḡ ḡkulû, a mú juma shí, ḡḡ bínḡḡa, ifúlug í ḡḡ wós nyḡ mpud.

21 Yésus mú jí sḡḡḡḡ mwân ná: «Í á tééd nyḡ jáyé ja?» A mú bḡsa ná: «Í á tééd nyḡ, a njúl ná mwántombú.

22 Í du cḡel ḡwú nyḡ. Í du kul nyḡ tḡo kuda dí tḡo májúwód ija ija. Nkí wo jí nḡ ḡkul sá ḡúl sâ shú dé, ḡwágúg sá ḡkúnḡkwónḡlḡ, kwííndúg sâ.»

23 Yésus mú yagula nyḡ ná: «ḡkí wo jí nḡ ḡkul!» Ntó, a mú jaaw nyḡ ná: «Múúd yêsh mḡ *búḡlḡ Zembí yé jí nḡ ḡkul sá sâ jêsh.»

24 Cé nḡ cé sḡḡḡḡ mwân mú lás ḡwḡw ḡwḡw ná: «Mḡ ḡḡ *búḡlḡ! Nji, yḡg mḡ ḡkul ná mḡ mpúg bḡ nḡ búḡl!»

25 Buud bwá mú zḡ sḡḡḡḡya áncuncuma kúl bwá á bḡ yí. Ntó Yésus mú ḡkáánd nḡ shíshim ábábḡw wḡḡḡḡ ná: «Wo shíshim ḡḡ juwo mwân mḡlwḡ nḡ mpu ga! Mḡ yímbúlí wo ná, wúg nyḡ nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyinḡ nyí nyḡ nyúúlúd!»

26 Í mú kîm nḡ ḡkulû, í junḡ mwân ná ndeé wú nyḡ nyúúlúd. Mwân mú cḡ fudud ná nyágúsá, zhwog buud bwá ḡḡ cí ná: «A má yḡ.»

27 Nji Yésus mú bíi nyḡ mbwḡ, wḡel nyḡ. Mwân mú tḡw tḡtḡlí.

28 Ná ndeé, Yésus mú kḡ nyí njḡw. Ompwíín bé bwá mú kḡ jí nyḡ wu bánónḡ bwáméfwó ná: «Nacé jí sḡ bân shíḡé kwag yílúḡ shíshim ní yí?»

29 A mú bḡsa bwo ná, bwá du yíl mbií ní nji nḡ mḡjḡḡa.

Yésus má jaaw ja ábeé ná a bá yḡ, a mú ḡwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Bwá mú zḡ lḡ na. Bwá lína Galilê. Yésus nyḡ a shíḡé cḡel ná buud bwá mpúg kúl bwá á bḡ yí,

31 nacé nyḡ á ḡḡ jíḡḡlí *ompwíín bé. Ná ndeé, a mú ḡḡ jaaw bwo ná: «Í jí ná *Mwân mḡ Múúd bân kaanz mḡbwḡ má búúd dí, bwá bág ḡwú nyḡ. Nji mpúsḡ shwiy dé, nyḡ bá ja shwon dí mwḡw mábá, a mú ḡwúm jwḡw álél.»

32 Nji Yésus nyḡ á tḡem ḡḡ jaaw bwo ntó, bwá á shíḡé mpu ḡwág. Bwá mú bul ḡwág ifwaas. Bwá ḡḡ fúnda jíla nyḡ ná nyḡ féélúg bwo isâ nyḡ ḡḡ jaaw bwo yí.

Zá jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Ntó bwá mú kḡ jḡ Kapernawúm. Cínḡḡ bwá mú nyí wúl njḡwád. Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jí ḡwáméfwó bí áma ḡḡ sḡḡsa məkəl nḡ ḡwo zhí nḡ zhí yí?»

34 Bwá mú jí ná kufug, nacé zhí nḡ zhí, bwá á ḡḡ shwḡ ná bwá cḡel mpu nyḡḡḡ jí bul bḡ fwámé múúd bwádí ḡwoḡḡ dí yé.

35 Ntó Yésus mú zḡ jí shí. Nyḡ jḡw *ómpwíín wúm nḡ óbá bé. Nyḡ nḡ bwo ná: «Múúd mḡ céél bḡ tḡwe shwḡg á ḡwoḡḡ jín yé, nyḡ jḡlá nḡ bḡ múúd a mpúsḡ, nyḡ bḡ námḡ sḡl mḡsáal á ḡwoḡḡ jínúd.»

36 Nyḡ ká shín lás ntó, nyḡ mú zḡ ḡwa ḡúl kúkágá, tál bwo nyḡ míshád, a mú ḡwa nyḡ nyádí mábwád. Nyḡ nḡ bwo ná:

37 «Muud mḡ lág ḡúl kúkágá nda jíga jínḡ dâm dí yé, a má lág mḡ. Muud mḡ lág ntâg mḡ yé, nyḡ alágé mḡ, a lág múúd nyḡ á nti mḡ yé.»

* 9:20 Bóól bwá ḡḡ cí na ná: «Ja mwân nyḡ a dúg Yésus yí.» 9:27 5.41 9:30 8.31 9:33 Luk 22.24 9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26 9:37 Mat 10.40; Luk 10.16; Yuá 13.20

Buud wâ shédí kóómbúd
(Luk 9.49-50)

38 Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dúg ɲgwál múúd ɲgə balan nə jínə dwô, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sá ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcé a cugé sádí gwoonɲg dî.»

39 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambələ nə a kú ɲgə sâ. Muud cúgə nə ɲkul balan nə jínə dâm, sá *máshimbá nə ndí, nə ndéé nyə nyinɲgə kə ɲgə lás nə mə ɲkí bôw.

40 Nəcé muud nyə aɲɲgə nə mpíi shé yé, ji shédí kóómbúd.

41 Muud mə bá yána tə ɲji láá májúwó ɲgwúd, ɲgulal bí mádí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Kříst yé, búbélé, má jaaw bí ná, muud wəonɲgá nyə abúle shúb myána myâ cínɲg.

Sám í bul jila
(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

42 «Nji, ikúkágó í ɲgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəagú, í bul jəla nə bwə kəlug muud wəonɲgá məma kwóógá cúnád, bwə kəl nyə nə dwo mɲ.

43 Ntó, í ká bə ná mbwə wô ɲkí kuú wô í ɲgə kwal wo bəagú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo ɲjúl nə kúl mbwə ɲkí kúl kuú,

44 ntə ná wo bəg nə məbwə mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísó kú jímə yíd.

45 Í ká bə ná kuú wô í ɲgə kwal wo bəagú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo ɲjúl nə kúl kuú,

46 ntə ná wo bəg nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísó kú jímə yíd.

47 ɲkí jús dwô í ɲgə kwal wo bəagú, tíg dwo. Í bul jəla nə wo nyíg Faan má Zembí dí nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh bwə bá kə kəl wo kuda á kandugəd.

48 Cínɲg kuda jəonɲgád ilúmágó í dɛ də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwele jímə.

49 Mpugá nə kuda í bá wá múúd yēsh məgwám námə nda ca í dɛ wá məgwám ídɛw dí ná.

50 Ca dúsə jə sâ. Sâ ɲgwúdâ, ɲkí ca í sómb, jí í bá nyinɲgə wá dwo məgwám? Bəgá námə nda jə ca mpədúgá búúd, bí mú ka bə nə ɲkul jí mpwogé mpədúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bâ
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

1 Nə ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdə fanwíny. Buud bwə mú zə áncuncuma zə ɲkúndəw cínɲg nyádí. A mú ɲgə jíguli bwo nda nyə á dɛ sá ná.

2 Bóól *Ofarizyēn bwə á zə kə nyádí, kə bwəwələ nyə, bwə ná: «Ye məcəx míshé mə ɲgə ci nə muud jí nə ɲkul yíl múdá yé bâ?»

3 Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásələ bí ná jí?»

4 Bwə nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cəel yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad məgwú mə bâ.»

5 Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəx dəonɲgú nəcé lal bí milám.

6 Sâ ɲgwúdâ, ja Zembí nyə á té isâ byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná:

7 “Nda mə má sá bwo ntání ná, mudúm mə bá lúgə sósɲgá bá nyəonɲgá, a kə leedya nə mudá yé,

8 bá obá bwə mú bə nyúul ɲgwúdâ.” Ntó jí nə bwə cúgə ná búúd obá, bwə músə muud ɲgwúd.

9 Muud nyə ajəláyé nə ka béeɲg sá Zembí mə laad yí.»

10 Ja bəonɲ ɲompwíin bə bwə mə kə wós njəw yí, bwə mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəonɲgá.

11 Ntó wə nyə á ci nə bwo ná: «ɲkí muud mə yíl múdá yé bâ, a bá múdá

shús í, muud wɔɔŋg mə sá mínɔɔmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd.

¹² Tɔɔ mudá, á ká wú bâ, a nyiŋgə kə dúl báád í, a mə sá námə mínɔɔmb.»

*Yésus mə bəd bwân óntombú məbwâ
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wə Yésus nə a kúnýág nə byo. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo.

¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zég mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dásə sâ á mbií búúd wán.

¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágə yé, muud wɔɔŋgú cúgé nə ŋkul nyíi cínɔŋg.»

¹⁶ A mú ŋkêny bwân bɔɔŋgú, ŋgə bəd bwo məbwâ, ŋgə yə bwo ocúncésh.

*Yésus bá muud byɔɔg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yésus mú zə cɔ na. A ŋgə kə zhííd, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdɔw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyé jɔ sâ mə sáág nə mə bííg cug á kandugə kandugə yí?»

¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jów mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəməfwó.

¹⁹ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóŋgú woó nə nyɔɔŋgú woó.”»

²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ŋgə bɛ məcɛɛ máni mēsh, tééd íkágəd zə kumə múús.»

²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ŋgə ná fúfə wo sâ ŋgwúd. Kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔɔŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²² Muud wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá mə Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóómbú dúg nyádí mákoogú nə ndéé, a mú ci nə *ompwíín bé ná: «A kwowulálə nə buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan mə Zembî dí eé!»

²⁴ Ompwíín bé bwé mú káam ciyá jɔŋg, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bām! A kwowulálə nə muud nyíig Faan mə Zembî dí eé!

²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə nə *shamó nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ nə muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.»

²⁶ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?»

²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugə nə ŋkul sá jini jáŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá ji nə ŋkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lósú, nyə ná: «Ká, dugí! Sə báá sə á mə shín lúgə ísâ byêsh, sə zə bɛ wo.»

²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə sá ná, tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋú, tɔɔ okóól, tɔɔ nyɔɔŋgú, tɔɔ sóŋgú, tɔɔ bwân, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiiŋgúla Jɔjɔ Kéél,

³⁰ nyə é nyiŋgə bíi ísâ byɔɔŋg byêsh ija təd té nyə é ŋgə cugə wa shí yí: tɔɔ minjów, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋú nə okóól, nə nyɔɔŋgú, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínɔŋg, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.

³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔɔŋg bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus mə jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwé á ka ŋgə bád kə Yurúsalem, Yésus tál shwóg, ompwíín bé bwé ŋgə bɛ nyə mpúsə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwé á ŋgə bɛ bwo wá, bwé á ŋgə námə bɛemb. Yésus mú ŋwa *ompwíín wúm nə óbá bé, a wú

nə bwo búúd dí, bánón̄ kə ɲgə kyey koogú, a mú ɲgə jaaw bwo isâ í bá zə s̄y nə nyə yí.

³³ Nyə ná: «Dugá, sá ɲgələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácééd. Bwə é cɛɛlə nyə shwiy, bwə mú kɛenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd.

³⁴ Bwə wə bwə bá cágulə nyə, bwə sey nyə məntənd mpwóombúd, bwə fyámusə nyə milwón̄, bwə mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoŋ dí jwôw álél.»

Zə jífwó múúd (Mat 20.20-28)

³⁵ Ná ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá má téég wo məbwə, ság sá sâ sá é jí wo yí.»

³⁶ A músə jí bwo ná: «Bi má jii ná mə sáág bí jí?»

³⁷ Bwə mú bɛsa ná: «Yág sá wáda ná sá bāg ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə ji wódí jiya gúmád yí.»

³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sá bí ɲgə jii yí. Ye bi bí nə ɲkul ɲgul bálá má é ɲgul yí, ɲkí ná bí duwan nduwán má é duwan yí?»

³⁹ Bwə ná: «Haaw. Sá bí nə ɲkul ɲgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zə ɲgul yí, bí é ɲgul gwo, tɔɔ nduwán má zə duwan yí, bí é duwan námə wo.

⁴⁰ Nji, kóómb á ná bi jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ɲkul ɲwa wáni cígulá, ijiya byəŋg bisə shú búúd í á bwey kwəmusəw wá.»

⁴¹ Ja bóól *Ómpwíín wúm bwə á gwág ntó yí, bwə a gwág Zhâk bá Yuánes bôw.

⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná buud bwə ɲgə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwə ɲgə ntɛɲg ijwûga byán̄, ofwó búúd bwə ɲgə lwóya nji mpêl.

⁴³ Í ajélayé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyəŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag s̄y nə bóól.

⁴⁴ Nyəŋg mə céél tōw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá.

⁴⁵ Sâ jəŋgú wə jíśá ná *Mwân mə Múúd nyáméfwó nyə a shígé zə nə bwə séyúg nə nyə. Nyə á yida zə s̄y nə buud, a yána námə cug jé shú ná ncúlyá buud bwə bág ofulí*.»

Yésus mə bēny Bartimé mísh (Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Ntó, Yésus bánōŋ ómpwíín bé bwə mú kə kumə Zheríko. Bwə mú ɲgə lə ɲgwála wəŋgú; buud bwə á ɲgə bɛ bwo áncuncuma. ɲgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ɲgə gwáám̄b buud isâ. Muud wəŋgú nyə á bə nə jíná ná Bartimé, mwân má Timé.

⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarêt wə ɲgə cə éne. Ntó nyə mú tééd ɲgələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná ɲkwonjá.»

⁴⁸ Nji buud bwə mú ɲgə ɲkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bân kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíígúg mə ná ɲkwonjá.»

⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwə músə jôw áncím-ncím. Bwə nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ɲgə jôw wo.»

⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, læl kə wə Yésus.

⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Ancím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dúgya.»

⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh má mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bɛ nyə.

11

Yésus mə nyí Yurúsalem (Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwə á ɲgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwə á kə wóós ɲgéé

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39** Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwə á də jána ɲkúmba tâŋ shú ná ɲkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyəŋg wə Yésus nyə á jána nə cug jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22

Betufazhe, *Mbún wóolivyê dî. Yésus mú lwâm *ómpwíin óbá.

² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cəǵlá, í njúl ná tə muud kú fwo bwεε kəwa nyə kwonəd. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo.

³ Nkí muud mə jí bí ná nəc é jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wə ngə jí gwo.” Muud wəonǵú nyə é lεεl námá bíd ná bí zəg nə gwo.»

⁴ Ompwíin bwə mú kə, bwə mú kə kwey cwə jakáás cəǵlá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwə mú ciny gwo.

⁵ Bóólǵá búúd bwə á bə cínəng wá, bwə mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwə jakáás ní nəc jí?»

⁶ Bwə músə bəsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəonǵ bwə mú bíd ná bwə kəg nə ndí.

⁷ Bwə mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwə ngə yíl mikáándé myán ngə jεεl gwo kwonəd. Yésus músə jí gwów.

⁸ Ncúlyá buud bwə mú ngə taalə mikáándé myán zhíi nə zhíi, bóól bwə ngə búgə məmpúnzə má ílíi məkoogú ngə zə taalə zhíid.

⁹ Shwínzhá buud bwə á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəonǵ bwə á ngə bə mpúsá wá bwə á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bəg nə nyəonǵ ngə zə jíná má Cwám̄ba dí yé.

¹⁰ Gúmá í bəg nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luḡ má Zembí, a músə kənd mísh Luḡ dēshəd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyinǵə kə nə ompwíin bə wúm nə óbá Betaní.

Yésus má shwó líi figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwə mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha.

¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl nə nkudá. A mú kə dúg nə

ka nyə é kwey mpumá cínəng. Nji, ja á má kə wóós líi dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəc é í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwεε də tə bumé gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíin bə bwə ngə gwág.

Yésus mə wínǵ búúd ó míkus Luḡ má Zembí

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwə mú nyinǵə jé Yurúsəlem. Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luḡ má Zembí, a mú kə wínǵ búúd bwə á ngə sá míkus cínəng wá. A shín lwág ítúwəli í búúd bwə á ngə sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəonǵ bwə á ngə kusha məfaf wá.

¹⁶ A ban ná muud kú ná líina nə mbag Luḡ má Zembí dí cwú.

¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúlá, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwə bá də jów njów wám ná: “njów máǵəgəla á ikúl nə ilwon byēsh?” Ká bí bān má yida sá ná í bəg daage lú jjúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó məcεε bwə mú gwág sóólǵú wəonǵú. Bwə mú ngə sə məzhíi ná bwə gwú Yésus, nji bwə á ka ngə fúnda nəc njígúlá yé á ngə bul nyíi buud mílamúd, buud ngə bul káam.

¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bənəñ *ompwíin bə bwə músə wú ngwála.

Njígúlá búgə nə dálə sá máǵəgəla

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwə mú nyinǵə kə ngwála, bwə mú dúg líi *figyê, í má shín shwáás kə jé míkəǵléd.

²¹ Pyēr mú zə tédəga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dúgí! Figyê wó ámə shwó yé má shwáás.»

²² Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búǵlǵá Zembí!

²³ Búbálé, má jaaw bí ná, nkí muud má ci nə mbún ga ná: “Táwúg na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgə,

kú ngə sá məshwán, í bále s̄y nda nyə ámə ci ná.

²⁴ Gwə wə mə jááw bí ná, s̄a jēsh bí mə bá gwáámb məjəgula dí yí, bágá nə búgá nə bí mə bii, bí dúg í bá námá nda bí ámə gwáámb ná.

²⁵ Ja bí tál tətəlí ngə sá məjəgula yí, ηkí muud mə tédúgá íwushí ηgwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəηgá. Ságá ntó, Sóηgú wán jísá gwów yé júúg námá bí nə iwushí bín.»

²⁶ *[Nji, ηkí bí mə bə kú də juu bóól búúd í, Sóηgú wán jísá gwów yé kú námá də juu bí nə məbôw bí mə də sá má.]

*Nkul ijwûga mə Yésus í ngə wú ngow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)*

²⁷ Bwə mú zə jé Yurásalem. Yésus mú kə ngə kyey *Lun mə Zembî dí cwú ná ndeé, milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcεε nə ocúmbá buud bwə mú kə nyédí.

²⁸ Bwə mú jí nyə ná: «Nyáyé ηkul wó ηgə sá ísâ íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ηkul ná wo zəg ηgə sá byo?»

²⁹ A músə bεsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí mə ká bεsa, mə mú jaaw bí ηkul mə ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.

³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ηkúl? Ye ηkul á gwów wə Zembî, ye ηkul á buud? Bεsagá mə.»

³¹ Bwə mú téduga ná: «ηkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?”

³² Sə mə ká məel ci ná í á bə ηkul á buud í, ηkwée s̄a! Buud bēsh bwə ηgə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.»

³³ Bwə mú bεsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ηkul mə ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

*Kanda ósól ó mäsáal ó abúbôw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə *Onkume ó məcεε nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «ηg-wól múúd nyə a sá fambá *vînyə, wá gwo lunḡula dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwḡ cwámbá ísándálé, a mú yə búúd fambá jəηg məcéd. A músə kə njəndud.

² Fwála lú məmwáágulə dí, nyə á kənd ηgwól sóol mäsáal yé ná a kəg ηwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwə á lúg nə fambá wá dí.

³ Nji buud bəηgú, bwə mú yida bí sóol mäsáal wəηgá, danḡulə nə ndeé nying nyə məbwə məbwə.

⁴ Muud fambá mú nyingə kənd ηgwól sóol mäsáal yé. Bwə mú wá nyə fəη lúúd, séémbəli námá nyə nə məlwíy.

⁵ Muud fambá nyə á nyingə kənd muud shús. Bwə mú kə gwú nyāη. Nyə mú nyingə kənd bóól ηkí bulya, bwə mú námá sá bwo nda bəηg wə ashúshwóógá: bwə cú búga, bwə gwú búga.

⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cεel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəηg búúd bəηg dí, nyə ηgə téduga ná gúl ja, buud óni bwə é gwḡḡ nyə ná mwān yé.

⁷ Ká, ja búúd bwə á lúg nə fambá wá bwə á dúg mwān éne yí, bwə á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.”

⁸ Bwə mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndeé wusə ncā fambá.»

⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nə Onkume ó məcεε nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí mə dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Mεε mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwə á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé.

¹⁰ Bí afwóyé bwεle lḡ mícilyá mí Kálad Zembî dí ná:

11:24 Mat 7.7; Luk 11.9 **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37

* **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzé ni.

11:32 Mat 14.5 **12:1** Iza 5.1-2 **12:6** 1.11 **12:10** Sóm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lá lámuga: Í á də bə kwóógú bwə á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwə á də bε ja bwə lám mənyung mə njów yí.

Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bæ kwóógú lú lúmuga*.

11 Cwámba sóólúgú yé wá ní.

Jísá *sâ mímbúgú sádí míshúd íí?»

12 Milúlúú myâ ofada bânêñ *Onkume ó máceξξ nə ocúmbá buud óñi bwá mú tééd ngálə sọ məzhíí ná bwá bíí nyə, nəcé bwá á mpu ná lésú wán wá Yésus nyə á ngə lás kandad ní. Nji, nda bwá á ngə fúndə məñkúmbə mə búúd ná, bwá mú béégya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Bwá mú ka ηwa bóól *Ofarizyên nə bóól búúd wá gwoonj í á du ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kág bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé.

14 Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yígúli! Sə ngə mpu nə wo jì búbálé muud. Wo ádé bæmb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bæ nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ñkul tów wo míshúd yí. Wo ngə jígúli sə cug á Zembî búbálé. Ntó, jaawug sâ. Ye máceξξ máshé má ngə magulə ná sə jénág tóya mə *Káázəl, ye má anjé nə magulə? Ye sə dúg jéna, ye sə nda du jéna?»

15 Ká, nyə á bwey mpu kwába jáñ jəonj, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé jì? Zəgá ná mə nə sanj *danarî†, mə dúgúg.»

16 Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugúli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl.»

17 A mú ka ci nə bwo ná: «Yégá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembî isâ í Zembî.» Bwá mú bul káam mpə́sá nyé nyəonjgá.

Gwúmúlə búúd bwá bá gwúm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

18 *Osadwisýên, buud bwá du ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná:

19 «Yígúli! Moyîz nyə á yə sə cəξξ ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyonj yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəonj má yə yé mpwonj buud.”

20 Bóól ómínyonjə bwá á byél wa zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân.

21 Nyəonj nyə á bə nə nyə yé, mú bâ kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwân. Mbií ngwúd nə áléel,

22 nə bóól óntombú bé bəsh, kə jé mwân á məzhúgúlá. Bəsh, bwá á bâ mudá ngwúd wəonjgá, bəsh shín yə, bwá kú lúgə mwân. Mpúsə wán, mudá wəonj mú námə zə yə.

23 Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ηwa mudá? Ngeá nə bəsh bwá á shí bæ ógwúm bə?»

24 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ngeá bí má kwab, nəcé bí ampúyé sâ Káaad Zembî ngé ci yí, bí kú námə mpu mpífə má Zembî.

25 Ja búúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúle ná bâ búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá jì nda *wəənjgales ó Zembî bwá njúl jon dí ná.

26 Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ngeá nə Káaad máceξξ má Moyîz dí, bí má du lú kúl í ngé lwágulə nda nyə á kwey ngwiile ñkanj dí yí. Ngeá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə jì Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.”

27 Ntó jì nə Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jì yidá bæ Zembî á buud bwá ngé cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cəξξ í ntə máceξξ mēsh yí

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Ngwól Yígúli máceξξ nyə á ngə gwág nda bwá á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bəsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Máceξξ míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?»

29 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Cəξξ í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlég, Izarəyél! Zembî wúsú, Cwámba, jísə Zembî nji nyəméfwó.

12:12 11.18 † 12:15 danarî: Í á bæ mwaanê á Rom, bwá á du jéna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. 12:17 Rom 13.7 12:18 Luk 20.27 12:19 Mbá 25.5-6; Mət 38.8 12:26 MmN 3.2, 6 12:29 Mbá 6.4-5

30 Wó jəlá nə cɛɛl Zembî wô Cwám̄ba nə lâm wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə lúú wô wêsh, nə ŋkul nywô nyêsh!»

31 Yésus mú nyingə ci ná: «Cɛɛ ábɛê dúsə ná: Wo cɛɛl múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntɔ́ mán̄i.»

32 Yíguli mæcɛɛ ntâg nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ŋgə ci yí, jísə tətəlî. Zembî jísə nji ŋgwúd, kú nə ŋgwólúgá shús mpúsə nyə.

33 Muud má jəlá nə wá lâm yé wêsh wə Zembî, a cɛɛl nyə nə fəg nyé nyêsh, nə ŋkul nyé nyêsh. A jəlá nə cɛɛl námə muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəméfwó. Ntɔ́ wá jísə mpwogé, cɔ́ jígálúlə Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnuga mêsh.»

34 Nda Yésus nyə á kə dɛg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abulé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dî.» Ná ndɛé, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyingə jí Yésus njígá.

*Mesî bá Dávid
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)*

35 Ntɔ́, nda Yésus nyə á ŋgə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbii *Oyíguli ó mæcɛɛ bí nə ŋkul ci ná *Kříst jí Mwân má *Dávid yí?

36 Ngaá *Dávid, nyəméfwó, nə ŋkul má Ŋkɛŋkɛ Shíshim, má ci ná: Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm, kə wós ja mə é culushi mízhízhíŋ myô, wo nyaál myo nə makuú yí!”

37 Dávid nyəméfwó nyə á jôw *Kříst ná Cwám̄ba. Ká nyə é ka bæ Dávid mwân na ntədəɛɛ?» Buud bwə á bæ áncuncuma wá bwə á bul gwág mæshusəg nə lésú yé.

*Yésus mə kéwáli búud
(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)*

38 Ná ndɛé, a mú kə shwóg nə jígúílílə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó mæcɛɛ! Bwə cɛɛl dúlə mɛɛla

nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud, nə dúlə sɔ́ nə buud bwə dɛg báda bwo mæbədə má gúmá mán̄kúmbə mə búúd dî.

39 Bwə cɛɛl námə kə də ji nji íjiya yá shwóg ja búś *mám̄páanzə má mínjígúla má *Oyúden dí yí; bwə cɛɛl námə də kə ji nji lúú tɔ́wuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí.

40 Bwə déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwə nyingə də sá ígwaa-gwaa í mójəgula, lwóyalə ná búśə ijɔ́ í búúd. Intúgáli byán í bá bæ ŋkí jág bul nyaan.»

*Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)*

41 Yésus nyə á ka kə jí ná bændyá nə jaadə máyána mə *Mpáanzə Zembî, a ka ŋgə dɛg nda búúd bwə á ŋgə wá mýána ná. Ofwó búúd bwə á ŋgə wá ŋkí bulya.

42 Nji wúl mbúmbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusán íbá, tâŋ á búbaalé ífáda.

43 Yésus mú jôw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsə múdá ní má wá máyána cɔ́ buud bêsh bwə ámə ŋgə wá wá.

44 Nəcé buud bêsh bwə ámə ŋgə wá óni, bwə ámə ŋgə ŋwa mæmpugə mə byɔɔg dánú. Ká nyɛ, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dêsh nyə ámə bæ nə ndí yí, bímbí dêsh í ámə bæ ná nyə é ŋgə cugə nə ndí yí.»

13

*Məshínə mə shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)*

1 Nda Yésus nyə á ŋgə cúwo wú *Luŋ má Zembî ná, ŋgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dɛg jɔ́jɔ́ məkwoógú mán̄i, nə məma lwóyá ní!»

2 Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔ́jɔ́ məkwoógú nə məma lwóyá wó dɛg ní, tɔɔ kwóógú ŋgwúd í abulé nyingə lág í mbéd na dúlúgá dí gwôw, mêsh má bá shugula shí.»

3 Yésus mú ka kə *Mbún wóolivyé dí, kə jí shí, ŋgə dɛg kóomb Luŋ má Zembî.

Pyêr, Zhâk, Yuánes nə Andrê, bánôn
bwá á bə bwáméfwó wá, bwá mú ci nə
nyə né

⁴ «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í
bá ka lwágulə sé né isâ byəŋg í wál bá
ngə zə bwəma yí.»

⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey
ná buud bwá bâg shiig bî.

⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwá bá də zə
nə jínə dâm; nyân wóós, nyə ná: “Mə
wá *Kříst”. Bwá bá kənd zhwog buud
jugá.

⁷ Bî mə bá də gwág mílám mí móomb,
bî gwáduga ncíndé dčomb, bí kú bá də
kənd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni
í bág. Nji tsem bə ntó, í ábúlé fwo bə
máshíné má shí.

⁸ Gúl lwoŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl
faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námá
də ntaŋsa bíl íkúlúd, zha á ifí mpu
í bá bə. Isâ íni byêsh í bá ná bə nji
mətéédálé má mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó də bey. Bwá bá də kusha nə bí
mábwá má osémbye ó mílósúd, bwá də
fyámusə bí milwón *mámpáánzé má
mínjígúlá má *Oyúden dî. Bî mə bá də
kaad mísh má búúd ó anánî nə ojwú ó
lčom dí ná, bî kág bwaagulə sâ bí má
mpú shú jínə dâm yí.

¹⁰ Í fwo tééd jii ná bwá cúndág Jəjə
Kéél íkúl nə ilwoŋ byêsh dî.

¹¹ Ja bwá bá də kusha nə bí yí, bî kú
bá də bwey yágəwo íciyá í kčod. Bî ó
bá də lás sâ í é bá də jé bí cé jčəŋgúd ná
bí lásúg yí; nəcə bî dí má bá də lás, í bá
də bə Ŋkəŋkə Shíshim.

¹² Mínyəŋú má bá kusha nə mínyəŋú
yé ná bwá kág gwú nyə. Sóŋgú mə bá
kusha nə mwân; bwân bwá lúmbuli nə
obyâl, ngə gwú bwo.

¹³ Buud bəsh bwá bá mpii bí nəcə
jínə dâm. Nji, muud mə bá jisəw kə
wóós máshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bə

(*Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23*)

¹⁴ «Ja bí má bá dúg ájələŋkúŋkwə má
kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud

ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja
bí má bá dúg ísâ byəŋg yí, buud bwá
bá bə Yudéa wá, bwá bâg fúnda, kə
mímbúmbúnúd!

¹⁵ Muud mə bá bə kwáminá yé kú bá
shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ.

¹⁶ Nyəŋg mə bá bə fambá yé, kú ná
kwo kə kwáádá ná a kə ŋwa kúúd.

¹⁷ Ŋkwéé budá bwá bá bə nə məbum,
nə bčəŋg bwá bá ngə nyééŋg bwân
mwôw mčəŋg dí wá! Bwá bá bul
ŋkúŋkwəŋ.

¹⁸ Jəgulagá nə Zembî ná isâ íni í kú bá
wóós bí ŋkwánúd.

¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə
mwôw mčəŋg dí mbií í abwélé bə té
Zembî nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í
ábúlé kwo bə mbií wčəŋg.

²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal
mwôw má incwaw í ntug mčəŋgú, tčə
muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw
mčəŋgú shú buud nyə á féesh ná bwá
bág bé wá.

²¹ Ntó, ŋkí ŋgwól múúd má ci nə bí ná:
“Dugá! Mesî jî wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”,
kúgá *magulə.

²² Omesî ó máshigá nə *buud ó
mícúndé wə məshigá bwá bá də wóós.
Bwá bá də sá *máshimbá nə *isâ í ntó
búúd ŋkwón yí mbií wúsé ná ŋkí gúl sâ
jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembî má bwey
féesh wá bwá bə bów-bôw zhíí.

²³ Bî ó bey! Mə má bwey jaaw bí isâ
byêsh wə ni.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw mčəŋgú dí,
mwôw má incwaw í ntug mčəŋg má
ká námá shín cə, jwów í bá shila ná
ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná
wéeshuli mánkenya;

²⁵ wəacén-cénî bwá bá də bí shí;
isâ byêsh bísé nə mpífə jəŋ dí yí í bá
kúŋgula.

²⁶ Ja jčəŋgú, bwá bá ka dúg *Mwân
mə Múúd ngə cúwo jəŋud, a zág nə
mpífə nə milwané.

²⁷ A bá nti *wééŋgales bé bwá zə
səŋg búúd Zembî nyə á féesh wá

ikóómb ínó byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á lífigyê

(*Mat 24.32-44; Luk 21.29-33*)

²⁸ «Íwagá fug nə yuug bí má də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənucuug mé agúgwáan mé ngə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúnə-kúnə.

²⁹ Ntó námá, ja bí má bá dúg isâ byəng í ngə s̄y yí, mpugá nə z̄iyé má *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ.

³⁰ Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄p isâ íni byêsh kú fwo s̄y.

³¹ Gwów nə shí í bá c̄p, n̄j̄i iciyá byâm kú c̄p.

³² «Shú s̄a í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəng í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpû; t̄em bə *wəéngales búsə wə Zembí wá bwá ampúyé; t̄em bə Mwân nyə ampúyé; n̄j̄i Sóóngá wə má mpû.

³³ Bí ɔ mpú j̄i n̄kasá! Nəcə b̄i ampúyé baan d̄əngá.

³⁴ Í bá bə nda muud mə z̄ə tí ná a kə nj̄ənd dí, a lúgə nj̄ow búúd yé, a yə ósól ó mäsáal n̄kul ngələ s̄a isâ, nyə nə mbaagalə mbê ná a j̄ig n̄kasâ.

³⁵ Ntó, j̄igá n̄kasâ! B̄i ampúyé baan amádí nj̄ow má bá zə yí. A j̄i nə n̄kul zə mpwó-kugá, t̄ə t̄am bulú, n̄kí ná ngwúm kúwó ashúshwóógá, t̄ə mán má l̄m.

³⁶ Sásúlógá ná a z̄ag məseegya, zə kwey bí ígwád.

³⁷ S̄a má ngə jaaw bí ga, j̄isə shú buud b̄esh. J̄igá n̄kasá!»

14

Shwushwaga á shw̄iy mə Yésus

(*Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8*)

¹ Nə ndéé, í á lúg mwôw mábá ná *Páska nə zan bwá á də də íbuléd yâ kú nə *l̄əvur yí í bwámag. Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məc̄çç bwá á ngə s̄p məzhií ná bwá b̄ii Yésus mákəñúd, bwá gwú nyə.

² Nəcə bwá á ngə nyímbula ná: «Shé ajáláyé nə b̄ii nyə baan lú z̄an, n̄kwanjá buud bwá á bá s̄a ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betaní Shímun á z̄azaamə dí nj̄ow. Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú j̄əng í á bə lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwá də s̄a labínda j̄əngá nə mik̄ɔlɔ mí n̄ar†. Nə ndéé, bwá ngə də, mudá wəngá mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólógá búúd bwá á bə cínəng wá, bwá mú gwág b̄ow, bwá mú ngə lás mpédúgá nyá n̄: «Wúga mbií yúúdígá wə j̄í?

⁵ Í mb̄əm j̄əla ná bwá kusha labínda n̄i odanarí mitəd milóol, bwá kwínd mímbúbúwá nə nd̄i.» Bwá mú bul jum múdá wəngá.

⁶ Yésus mú c̄i nə bwo ná: «Bídúgá nyə ná sh̄e! J̄í bí ngə lúg nyə l̄am nt̄ani yí? A má s̄a mə j̄ɔj̄ɔ sóólógá.

⁷ Bin̄ə mímbúbúwá bí njul jwôw d̄esh, bí bí nə n̄kul s̄a bwo m̄anywa ja j̄esh bí má c̄eel yí. N̄j̄i s̄ən̄ə bí s̄ə ábúlé j̄i mwôw m̄esh.

⁸ Mudá éga má s̄a bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáágulə mə labínda nyúúlúú, shú mádulya m̄am.

⁹ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl j̄esh bwá bá cúndə J̄ɔj̄ɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námə də jaaw s̄a múdá éga má s̄a mə yí, buud də t̄éduga nyə.»

Yúdas má kusha nə Yésus

(*Mat 26.14-16; Luk 22.3-6*)

¹⁰ Nə ndéé, Yúdas Iskariyôt, ngwól múúd á gwoong *ómpwíin w̄um nə óbá, músə kə dúgya nə milúlúú myâ ofada ná a kə kusha bwo nə Yésus.

¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yə nyə *mwaanê. Yúdas músə zə s̄p fwámé fwála á j̄í nə n̄kul s̄a ná bwá bíig Yésus yí.

Yésus b̄an̄ə ompwíin b̄é bwá s̄a Páska
(*Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30*)

13:30 Mat 16.28

13:32 Mis 1.7

13:33 14.42

13:34 Mat 25.14-15; Luk 19.12-13

14:1 11.18

14:3 Luk 7.37-38

* 14:3 *alubátrə*: Nyə á bə dúl váal kwóógá, bwá á də mə ifúfuundú í bwíl nə nd̄i yí.

† 14:3 *n̄ar*: K̄ɔlɔ wəng í də mpə námə nda n̄tan̄ga.

14:12 MmN 12.1-14

14:12 MmN 12.15-20

12 Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔɔŋgú wə bwə á du cígə nɔwəmbɛ Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zaŋ íbuléd yá kú nə *lævur yí. Ntó wə *ompwíín ó Yésus bwə á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?»

13 Yésus mú lwám ompwíín bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ŋgwála! Bí é bwəma nə ŋgwól múúd, a ŋgə ŋkêny káágə məjúwó. Bì ó bɛ nyə!

14 Njów nyá é kə nyíi yí, bí ci nə amádí njów ná Yígúli má ci ná wo lwóg sá kúl bə́nɔŋ ompwíín bé bwə é də dína Páska yí.

15 Nyə e lwágulə bí fúm ánánî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínɔŋg wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.»

16 Ompwíín bwə mú kə jé ŋgwála, kə kwey ísá byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwə mú shín kwísha dína Páska.

17 Ja kugú í a bii shí yí, bə́nɔŋ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwə mú jê.

18 Ntó, bwə ŋgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí, shénɔŋ ŋgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.» 19 Ompwíín bwə mú gwág sá jɔɔŋgú cey lámúd, bwə mú ŋgə jí nyə ŋgwúd ŋgwúd ná: «Ye jísə mə?»

20 Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə ŋgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyɔɔŋg səná ŋgə juwo məbwə shúyá ŋgwúd dí yé.

21 *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔɔŋgú kú byêl.»

22 Bwə ŋgə də ntáni, Yésus mú ŋwa buléd, yə Zembî cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyâm wə ga.»

23 Mpəsə na, nyə mú ŋwa bálá wáan, yə Zembî akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwə mú ŋgul.

24 Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə mənɪ, məcií mām sɔ, mə zə shwíy shí, zə cé búúd ŋkí bulya má.

25 Búbáélé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ŋgul wáan ni, kə wós ja má bá ŋgul nɔncúmbə Faan má Zembî dí yí.»

Pyêr nyə é kílya Yésus (Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

26 Bwə mú ka sey Zembî isusa i gúmə ná ndeé bwə músə kyey kə *Mbáŋ wóolivyê dí.

27 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɔwə búgád nəcé mə. Sá jɔɔŋgú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sɔɔnz í mú shín ciima.”

28 Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nûŋ.»

29 Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bəsh bwə lánɔwə búgád nəcé wo, mə mə abulé bwɛɛ lánɔwə.»

30 Ntó wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbáélé, má jaaw wo ná, wo e kílya mə ija ílól búlú gaád, ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ.»

31 Pyêr mú nyiŋgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛɛm bə ná í wós nə shwə yág shwíy ŋgwúdú, mə kú bwɛɛ kílya wo». Ból *ómpwíín bəsh bwə mú námə ŋgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane (Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Ná ndeé, Yésus bə́nɔŋ *ompwíín bé bwə músə kumə kúl bwə du jów ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jígá wa shí, té mə kə sá májəgula yí.»

33 A músə jów Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bə́nɔŋ bwə mú kə kóómb shús. Yésus mú ŋgə bə kú ná gwáduga lám ná shɛɛ, mbɔɔm í ŋgə shwíy nyə nyúúlúd.

34 Nyə nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jígá ŋkasə wa shí.»

35 A mú ŋwá shísh shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ŋkí jí nə ŋkul bə ntó, a kəndug nyə baan lú məcɛy nə ifwaas ni shwóg-shwóg.

³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá mácéy ga! Tεem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!»

³⁷ Nyə mú wəəl shí, zə kwey ompwíin bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ηgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ηkul ji ηkasá təə nji wəla ηgwúdú?»

³⁸ Jigá ηkasá, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil mábwəbálánád. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cúgé nə ηkul kwag kuú njəənd wəəng.»

³⁹ A mú nyingə shísh shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí.

⁴⁰ A músə nyingə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh mə á ηgə ntám bwo, bwə kú ná mpu sâ bwə bí nə ηkul jaaw nyə yí.

⁴¹ Ja álél nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jê. Bwə zə kəenzh *Mwân mə Múúd məbwə mə ósól ó mábôw dí.

⁴² Tówágá, sá kyéyug. Muud mə kusha nə mə ó zág yé.»

*Bwə bii Yésus
(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71;
Yuá 18.2-24)*

⁴³ Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoong *ómpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbələ. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mácéξ, nə ocúmbá buud wá ləəm wə bwə á nti bwo.

⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambələ nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ó ká ná nyə kú wúya.»

⁴⁵ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə.

⁴⁶ Buud óni bwə mú ntág kɔ Yésus, bwə mú bií nyə.

⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoong mə Yésus mə wéem kafwele jé, taad ηgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwâ.

⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləngaanə?»

⁴⁹ Ngaá ná shé á də bə jwôw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Lun mə Zembî dí, bi kú séém bmbwə ná bi mə bií mə. Nji bi mə bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag.»

⁵⁰ Ompwíin bēsh bwə mú myaas nyə, bwə shín fúndə.

⁵¹ Wúl shwanzó í á ηgə bɛ nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwə á ηwá námə bií nyə ná,

⁵² a mú bíd sanda yé, túb shush-wáás.

⁵³ Bwə mú kə nə Yésus wə Ajəláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácéξ, bēsh bwə mú kə sɛəngya cínəng.

⁵⁴ Pyêr nye nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg nə ndeé kə wós nūη lun. A mú kə ji shí, bənôη bíl ífulish, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bənôη *Gwoong ósémbye ó mílósú wá Zembî jēsh bwə á ηgə sɔ njagə bwə jéég nyə ná ndeé bwə gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwə á shígé kwey.

⁵⁶ Ncúlyá buud bwə á ηgə búgə nyə mílósú, nji isâ bwə á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma.

⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwə mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná:

⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwə á lwɔ nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə ná məbwə mə búúd wə mə shúmə.»

⁵⁹ Nji bwə á tεem ci ntó, mílósú myánj mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tōw tátəlí mísh mə buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwə ηgə

bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kál-kál, kú bəsa təə sâ.

⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo ji *Kříst, *Mwân má Zembî sá ngə gúmal yé?»

⁶² Yésus músə bəsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dág *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənəwúm mə Zembî á ĩkul nyēsh dí, bi mə bá námə dág nyə, a ngə zə míńkúdád.»

⁶³ Ajeláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshined yí?»

⁶⁴ Biméfwó bi mə gwág nda á má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dág ná ji?» Bēsh bwə mú sámb ná á jələ nə yə.

⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wá cínəng bwə mú tééd ngələ sey nyə mənənd mpwóómbúd, bwə cəɣlə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwə ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndə, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kífya Yésus
(*Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27*)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadə dí, se-egya ná ngwól múdá mə də sēy wə Ajeláci á ofada mú wóós.

⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kúda, nyə dág nyə ná figə-figə. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoong mə Yésus muud á Nazarēt dí.»

⁶⁸ Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngə cəel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəng, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbē dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág.

⁶⁹ Mudá wəəng mú nyingə dág Pyêr cínəngá, nyə nə buud bwə á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoong jáŋ.»

⁷⁰ Pyêr mú nyingə kífya. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínəng wá, bwə mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoong jáŋ, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.»

⁷¹ Pyêr mú kífya nyə nə məma ĩkaanə, nyə ná: «Jíkí mə bwiing ijóó,

ĩkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.»

⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábēé. Pyêr mú téduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ngwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábēé, wo e kífya mə ija ílól.» A mú cwíil nə yə.

15

Yésus təl kəədud wə Pilât
(*Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16*)

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá loəm, nə *Oyíguli ó máccəx nə *Gwoong ósémbye ó mílósú wá Zembî bwə mú seəngya ná bwə zə sámb lésú mə Yésus. Bwə mú wóolə Yésus mənəkəda, kə cwáməbələ Pilât.

² Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni.»

³ Milúlúú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lésú.

⁴ Pilât mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dág bímbí mílósú bwə ngə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?»

⁵ Yésus kú bəsa təə ciyá. Pilât mú káam.

⁶ Pilât nyə á də bə ná, ja jēsh zāŋ nyísə yí, a bíd mbwug ngwúd, wəəng loəm í ámə gwáámə nyə yí.

⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná Barábas bənəŋ bóól búúd bwə á sá ná buud bwə sáág mĩngáádə nə ijwú, bwə gwú múúd cínəng, bwə mú ka kə mímbwugəd.

⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbún í də kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilât ná nyə sáág bwo sâ nyə də bwey sá nə ĩkəndí yí.

⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi mə jii ná mə bídúg bí Njwú Oyúden?»

¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myá ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíńád.

¹¹ Ja Pilât mə jí bwo ntáni yí, milúlúú myá ofada mí mə shwúguli loəm ná Pilât bídúg Barábas.

12 Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mæ sáág nyɔɔŋg bí ŋgá jôw né Njwû Oyúden yé ntúdelé?»

13 Bwá mú nyingə kîm gwów-gwôw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!»

14 Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kwo kîm gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!»

15 Nda Pilât nyə á cœel cweel lœm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwâm búúd ná bwá fyámúség Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

16 Ozimbi bwá mú kə nə Yésus lun mə Pilât dí cwû. Bwá mú seŋg ózimbi bəsh cínŋg.

17 Bwá mú bwéed nyə káándá ícî atítî. Bwá ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwô *tûm gúmá, jil nyə lúúd. 18 Bwá mú ŋgə bəda nyə məbədə mə cóógá ná: «Yé Njwû Oyúden, sé ŋgə báág nə wo.»

19 Bwá mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ŋgə kúd məbwón shí nyədí mpwóómbúd nda bwá ŋgə yə nyə gúmá.

20 Ja bwá mə shîn cágulə nyə ntáni yí, bwá mú yîl nyə káándá ícî atítî, bwéed nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə, kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí (Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

21 Bwá ŋgə kə ntáni, bwá mú bwəma nə ŋgwól múúd ŋgə wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóŋgú mə Aləguzándrə bá Rúfus. Bwá mú yímbəli nyə ná nyə ŋkényug Yésus kwolós.

22 Bwá mú ŋgə kə nə Yésus kə jé kúl bwá də jôw né Golgota yí. Jínə dœŋg í ká ná «kúl á bwundú lúu».

23 Bwá mú ŋwá yə nyə wáan fulá nə mîr* ná a ŋgúləg, a mú ban.

24 Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambé ná bwá kawəla mikáándá myé, muud yêsh á gwoŋg jáŋ bə nə kəw.

25 Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan ibuu mâ mpámán mpámán.

26 Bwá á cilə cwoomb bwá á gwú nyə nə ndí yí nyədí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wə éga».

27 Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, bənôŋ izhiləŋgaanə íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwûm, jíga jéd nyədí mbwə məkóól.

28 †[Micilyá mí Kálaad Zembî mí á bwəma ná: «Bwá á lə nyə gwoŋg izhiləŋgaanəd.»]

29 Buud bwá mú ŋgə lə cínŋg, bwá ŋgə lwíy nyə, bwá ŋgə sagusə milúu nə məzhwámá. Bwá nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud jí nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé,

30 cugug woméfwó, shuləg, wú kwolós níid».

31 Milúlúu myá ofada nə *Oyíguli ó məcœx bwá mú námə ŋgə cágulə nyə, bwá ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugúlə nyáméfwó.

32 Yé *Kríst Njwû-buud á *Izərayêl! shuləg shí kíkídiga, sé dúgúg ná, sé ka *búgula wo». Tœm bə búúd bənónŋ bwá á bə íkwolós dí wá, bwá á ŋgə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

33 Yídúgú í á ka shila shí nyêsh nə ŋkwed, tééd tólóg dí kə wóós mávəla málóól mâ mpwó-kugú.

34 Mávəla málóól dí, Yésus músə kîm nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakətáni?» Ntó mə kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná jí?»

35 Ja bóól búúd bwá á bə cínŋg wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «Gwágá, a ŋgə jôw Eli.»

36 Ŋgwól múúd mú tí kúlá, kə ŋwa eponzh, juwo málwəg mə ábilyenzhə dí, a fœen shwóg lú líd. A mú kənd ná

15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19 14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyə á bə mól məkúl mə líf bwá á də sá bóól ólabinda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó icyá dí. 15:24 Sôm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. 15:29 Sôm 22.8; 109.25 15:29 14.58 15:32 Mat 27.11 15:33 Amo 8.9 15:34 Sôm 22.1 15:36 Sôm 69.22

Yésus ngúlug. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jíni, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.»

³⁷ Yésus mú ntâg kîm nə ñkulû, a mú jímal.

³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á ðu kalawo *Mpáanzá Zembî yí í mú seel tútám ná cáñ wú gwôw wóós shí.

³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbii Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbále, muud éga nyə á bə *Mwân má Zembî.»

⁴⁰ Bóólúgá búdá bwé á bə cínəng bwé tál shwóg-shwóg ka ðu dúg. Mariya á Magadála, nə Mariya nyəngú má Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwé á bə gwoong búdá jəng dí.

⁴¹ Budá bəngú bwé á ðu sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bəngú bwé á bád zə Yurásalem wá, bwé á bə námé cínəng.

Bwé ká ðul Yésus
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jíné ná Yóseb, muud á Arimatê, nyə á bə námé gwoong mílúlúú myâ ləəm dí. Nyə á ðu bwánd Faan má Zembî. Jwôw ðəngú, kugú í mú ngə bii shí, baan bwé ðu kwísha ísâ yâ Sábaad‡ yí, Yóseb wəngú mú kə nə ñkán wə Pilât, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilât nyə á gwág ná Yésus má leelá yə yí, a mú bul bí. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wambələ ñkí Yésus má ñwá bwey yə.

⁴⁵ Ja á má shîn gwág mpə́sá má lúlúú ízimbi yí, a mú magalə ná Yóseb kəg ñwa mbimbə.

⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəngú, kə ðul shwôñ dí. Bwé á lúmə shwəñ nyəngú fifim mákwóógú. A mú bíngal məma kwóógú, juwal shwəñ.

15:38 MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 ‡ **15:42-43** Jwôw lə Sábaad í á ðu bə, téed mpwó-kugú shí á jwôw lú flaadê, kə jó kugú á səsaađé. Oyúden bwé á shíge ðu sêy jwôw ðəngú. **16:6** 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34 * **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə téed 9 kə kumə 20.

⁴⁷ Mariya á Magadála bá Mariya nyəngú mə Zhâk, bwé mú ngə mpwó dúg kál bwé á ðul nyə yí.

16

Yésus má gwûm
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magadála, nə Salúma, nə Mariya nyəngú má Zhâk, bwé mú kə kusə ólabínda ná bwé bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus.

² Ná ndeé, jwôw shwénde má dá téed yí, bwé mú kə wóós shwəñ dí ná námé mpámán mpámán, lúú jwôw í ngə kúnəw cwíil.

³ Bwé mú ngə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bíngal shé kwóógú dúsé shwəñ dí yí?»

⁴ Bwé ka bân mísh, bwé mú dúg məma kwóógú ní í mbwúg koogú.

⁵ Bwé mú nyíi shwəñ dí, kə kwey wúl shwanzé í njúl njínjilí, kóómb á mbwê məncwûm, nyə nə mikáándé mí áfufumá. Bwé mú bul gwág ifwaas.

⁶ Shwanzé ní mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúnda! Bí ngə sş Yésus, muud á Nazarêt bwé á bwambələ kwolós dí yé! A cugé wa, a má gwûm. Dugá kál bwé á bwíng nyə yí.

⁷ Ná ndeé, leelugá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Nûñ wə bíngú bí é dúgya yé, námé nda nyə á bwiing bí ná.»

⁸ Ntó, bwé mú wəenzh wú shwəñ dí bwé ngə lilya, mílám kú bə ná shee; í mú sá ná bwé nda jaaw tə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka téed lwóya nyúul wə Mariya á Magadála, mudá nyə á yíl məjamb zəngbá yé.

¹⁰ Mudá wəngú mú kə jaaw buud ó gwoong ɔ Yésus sâ jəngú, nəcé bwé á bə nə məcey mílámú, bwé ka ngə jii.

¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwûm, nyə shí námé dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwé á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwé ngé kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúúl nyé wúl mbií shús.

¹³ Buud obá bəɔngú bwé mú nyingə nə mpúsə, kə jaaw bəɔngú ómpwíín bwé á lúgə Yurúsəlem wá, bān námé nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúúl nyé ómpwíín wûm nə ngwúd dí, bwé ngə də. Cínəng a mú jum bwo nəcé bwé á shígé *magulə kéel búúd bwé á jaaw bwo ná a má gwûm shwoŋ dí yí. Bwé á bə ŋkí lal mílám.

¹⁵ Ná ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyésh, bi kág cúndə Jɔjɔ Kéel, muud yésh gwágúg.

¹⁶ Nyəɔng má bá *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wé má bá *dúg cug yé. Nyəɔng mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intágulí yá kandugə.

¹⁷ Ntó, bəɔng bwé bá búgula wá, bwé bá də sá *məshimbá: bwé bá də yíl búúd məjamb jínə dáámud, bwé lás mákəl məshús,

¹⁸ bwé bii ónywâ nə məbwê. Ŋkí bwé dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwé keel mimbêl mábwê, mimbêl nyəɔngú mí yâl.»

Yésus mə kə gwôw

¹⁹ Ja Yésus má shín lás nə bwo ntúni yí, a mú ŋkâŋ kə gwôw, kə ji mbwê məncwûm má Zembî dí.

²⁰ Ná ndéé, *ómpwíín bé bwé mú nyingə, kə ngə cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byésh. Cwámba Yésus nyə á də yə bwo ŋkul íséy byáŋúd. A lwágalə ná minjígulá myáŋ mí á bə tútəlí nəcé bwé á də sá məshimbá.]

16:15 Mat 28.19   **16:16** Mis 2.38   **16:17** Mis 8.7; 16.17 *mákəl məshús*: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14
16:18 ónywâ: Luk 10.19; Mis 28.3-6 *yâl*: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15   **16:19** Mat 22.44   **16:20**
 Heb 2.4

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, teem bæ ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shíge bæ mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔng bwə á du lás Gurêk wá. A ngə féel bwo iciyá bisə nə nkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

- (1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).
- (2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).
- (3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sólúgá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúlə nyə á gwúm shwon dí yí (22-24).

Só bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ bɔɔng bwə á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bēsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá búsə njímbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zág cug bɔɔng bēsh bwə é lóg nyə wá. Yésus mə du bul julə búúud bwə ngə bwəma nə mpyóŋ wá, nda: osól ɔ mísám, ikúkágá, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Mətédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zhwog buud bwə á mə ngə she cilə nkúmba lân á isâ í á sɔy wa sódí yí.

² Bwə á ngə jaaw isâ námə nda búúud bwə á dúg byo téed mətédúlé wá bwə á bwiing sə ná. Buud bɔɔngá wá

bwə ngə sá iséy í bwiingúlə mílósú mí Zembî.

³ Ná ndéé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byɔɔngú téégyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh téed mətédúlé.

⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ŋwa myá mí bálé bæ búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byêl

⁵ Ngwól fada nyə á bæ ná Zakarî ja Herod nyə á bæ njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bənôŋ Abiya wə bwə á bæ jáŋ gwoong. Mudá yé nyə á bæ ná Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn.

⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bæ otútəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwə dúgə mpu sâ Zembî mægwág, du bɛ isâ byēsh Cwámbe ngə ci ná í bág yí nə mæcɛɛ mé mēsh mbií á kú nə sâ á jumág.

⁷ Njii bwə áshíge bæ nə mwân nəcə Ilísabet nyə á bæ kundú, bēsh obá bwə á bæ ntág bwə mú icwúcwúúl.

⁸ Dúlúgá jwów di í, Zakarî nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bæ jwanga á gwoong jáŋ ná.

⁹ Ofada bwə á du wusə mpaambə ná bwə féesh nyɔɔng kág nyíi *Mpáanzə Zembî yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarî ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla la jígalúlə cáá ni di, buud ɔ kúl búúud bēsh bwə á bæ tón bwə ngə jəgula nə Zembî

¹¹ Ngwól *əngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarî, zə tów nyə ngɛɛ mbwə mæncwúm, *alatâr bwə du jígal cáá yé dí koogú.

¹² Mitádúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg əngəles yí, a mú bul bæ nə ifwaas.

¹³ Njii, əngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bæeg fúndə, nəcə Zembî mə ŋwa mójəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes.

¹⁴ Wo bá bul kɔɔs nə məshusug, ncúlyá buud bwə bá námə bæ nə məshusug nə byélúlə mwân wɔɔng mə bá byêl yí.

15 Nəcə a bá bæ fwámé múúd mísh má Zembî dí. Nyə abúlé bwelé ngul málwæg kú ngul gúl sâ ányinyaanê. A bá bwey bæ lwándúlá nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim a njúl ná mwə mə nyóónghád.

16 A bá námá sá ná bóól búúd wá bag ɔ *Izurəyêl bwé nyíngəg zə wé Zembî wāŋ Yawé.

17 A bá zə nə lâŋ má Zembî nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bæ nə ndí yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpádúgá osóónghá bə́nəŋ bwān. A bá námá sá ná bə́ŋgwə́ bwé á də bæ nə məlwê wá bwé céndúg kú njə́nd, bwé bæ nə fəg á otútəlí ɔ búúd. Ntó, a bá kwə́musa Cwám̄ba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.»

18 Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamá má námá jaas; mə e bá wambulə sâ wó ŋgə ci ni ntədelé?»

19 Éngəles mú bə́sa nə nyə ná: «Mə wé Gabryél, mə ji mísh má Zembî dí, mə ŋgə sêy nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zəg lésha nə wo, zə jaaw wo jə́jə́ mákál máni.

20 Nji, nda wó má ka bæ kú *magulə íciyá byám ná, wo é bæ fífi. Wo bá ji kú lás kə wós jwə́w ísâ má ámə zə jaaw wo íni í bá bwə́ma yí. Nəcə byáá í bá bwə́ma dán wəlad.»

21 Í á bæ na, kúl búúd jāŋ í ŋgə bwánd Zakarî. Buud bwé mú ŋgə káam ná a má bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembî dí cwú.

22 Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóón yí, nyə á bæ kú ná nə ŋkul mə lésha nə buud. Bwé mú mpu ná a shí dúg gúl sâ nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə́ nji məbwê. Nyə á shwal bæ fífi.

23 Ja nyə á shínal mé mwə́w má ísəy yá Mpáánzə Zembî yí, nyə á ka nyíngə́ kə́ bwádí.

24 Fwála mú cə́, mudá yé Ilísabet músə bæ nə bum. A mú shwaaw tāŋ oŋkwoond otóón kú lwóya nyúul, a ŋgə ci ná:

25 «Sâ Cwám̄ba mə́ sá mə́ wə́ ga. A mə́ nti mísh mé́ mádí zə́ yíl mə́ shwôn mə́ á bæ nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə́ bá byél

26 Ja bum mə́ wós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembî mú kənd *éngəles Gabryél ŋgwála á Galilê bwé də́ jə́w nə Nazarét yí.

27 Nyə á kənd nyə́ ná a kəg lésha nə ncwíyê sás lú múdá í á bæ wu nə Maríya yí. Sás də́ŋg í á bæ nə cə́lá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid.

28 Éngəles mú nyí Maríya njə́w ci nə nyə́ ná: «Mə́ báág nə wo, Yawé ji nə wo, a mə́ sá mpaam nə́ jə́ lām.»

29 Iciyá íni í mú sá Maríya mitədúgá búbulə́ lúúd. A mú ŋgə́ jî lámád nə́ wāŋ mbií mə́bádá í kə́ ná ji.

30 Éngəles mú ci nə nyə́ ná: «Maríya, kú bə́eg fúndə́. Nəcə wo mə́ bwə́ma nə ocúncésh ɔ́ Zembî.

31 Dugí, wo zə́ bæ nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə́ nə́ Yésus.

32 A bá bæ fwámé múúd. Bwé bá də́ jə́w nyə́ ná *Mwān mə́ Zembî a gwów-gwə́w. Zembî wúsú Yawé mə́ bá yə́ nyə́ ijwūga í mpáám̄bá jé́ Dávid.

33 A bá jwú nə́ bag ɔ́ *Yákwab kandə́gá á kandə́gá, ijwūga byé́ í ábúlé bæ nə mə́shíné.»

34 Maríya mú ci nə éngəles ná: «Jāŋ í bá bæ ntədelé, mə́ kú fwo mpu múdúm?»

35 Éngəles mú bə́sa nə nyə́ nə «ŋkẹ̀nkẹ̀ Shíshim mə́ bá zə́ wódí, ŋkul mə́ Zembî a gwów-gwə́w í mú búdal wo nda gúgúwá í də́ búdal múúd ná. Gwé wé́ í bá sá ná mwān wó bá byá yé́ mə́ bá bæ féeshá, bwé də́ jə́w nyə́ nə́ Mwān mə́ Zembî.

36 Dugí, mbyél wə́ Ilísabet mə́ zə́ bæ nə bum ícwúúlád. A bá námá byá mwámudúm. Nyə́ muud bwé́ á də́ ci ná a ji kundú yé́, bum mú nyə́ ŋkwoond saman dí.

37 Mpug ná sâ cúgə́ nə́ ŋkul bwelé ntə́ Zembî.»

1:17 Mal 3.1, 23-24 (Bible Segond 4.6); Mat 17.10-13; Mak 9.13; Yuá 1.21 1:18 Mət 17.17; 18.11 1:19 Dan 8.16 1:25 Mət 30.23 1:27 Mat 1.16 1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 1:33 Dan 7.14 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sól məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó mé ci ná.» Eɲgəles mú kyey.

Mariya mə ká dǵg Ilisabet

³⁹ Námə fwála dǵǵgú di, Mariya mú ɲwa zhí lɛɛlɛlɛ kə ɲgwála á kóómb Yudea jísə mímbúnj mimbúnj yí.

⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî dí njów, báda Ilisabet.

⁴¹ Ja Ilisabet nyə á gwág məbáda mə Mariya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwô dí, Ilisabet músə lwánd nə ɲkɛɲkɛ Shishim ná cwóó.

⁴² A mú kím məma ɲkwiimbyê, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ bóólúgá búdá bəsh, mwân jí wo mwô dí yé ji námə nə ibwádán.

⁴³ Jí í mpú sâ nə nyǵǵgú mə Cwámba waamá zég mádí yí.

⁴⁴ Nəcə dǵgí, nji málwê mām mə ámə gwág məbáda mwô yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwô dí.

⁴⁵ Wɛɛ mə jəla, wɛɛ muud mə *búgala nə sâ jəsh Cwámba mə sá nə bwé jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná: Zembî waam, wo ji məma Zembî.

⁴⁷ Shishim wām í ɲgə kɔɔs nə məshusug nəcə cugye waamá Zembî.

⁴⁸ Nəcə a mə bále nti mísh dǵg zhizhe lwaá dé á mudá.

Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byəsh bwé bá də ci ná: «mɛɛ mə jəla».

⁴⁹ Nəcə Zembî á ɲkul nyəsh mə sá mə məma ísâ.

Jínə dé dúsə nə gúmə ntɔ sâ jəsh.

⁵⁰ Lám məcéy yé wúsə nə bagá shú búúd bwé ɲwá nyə nə fúndúgá wá kə wóós ikala ikala.

⁵¹ A mə lwóya ɲkúl nyé. A mə sá nə buud bwé də ɲkény mányúúl wá bwé címagú.

⁵² A mə yíl ɲkácíd i búúd íjiya í ící byáɲúd wusə shí, a bân ózhizhe ɔ búúd gwôw.

⁵³ Buud bwé á bə nə məfúfə wá, a mə yə bwo zhwog tɔm

a nyiɲg búúd ɔ tɔm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A mə zə kwiid bag ɔ sól məsáal yé *Izarəyêl,

a mə tǵduga lám məcéy yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbé bísú shú mə *Aburaham bənôɲ mpwoɲ buud nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilisabet bwé á já je bə óɲkwoond olóol nə ndéé Mariya músə nyiɲgə kə bwé dí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lə byeyí í á ka wóós Ilisabet. A mú byá mwámudûm.

⁵⁸ Nə buud bənóɲ bwé á bə jáɲ baɲ wá, nə mimbyêl myé bwé mú gwág ná Yawé mə bul gwág nyə céy lámúd. Bənóɲ bwé mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wóós mwôw mwəamb yí, bwé mú zə nə bwé zə sá nyə ábiwáág. Bwé mú cɛɛl gwiid nyə ná Zakarî nda sóɲgú.

⁶⁰ Nji nyǵǵgú mú ci ná: «Mbô! Jínə dé wə Yuánes.»

⁶¹ Bwé mú ci nə nyə ná: «Muud ɲgwúd nə ɲgwúd cugé nə jínə lá Yuánes njów búúd wán wəsh dí.»

⁶² Bwé mú də lésha nə sóɲgú mwân də fufə nji məbwə jílə nyə jínə á céél gwiid mwân yí.

⁶³ Sóɲgú mwân mú gwáámb nə bwé yəg nyə kwóógú ná a zég cilə cínɔɲg. A mú cilə ná: «Jínə dé wə Yuánes.» Buud bəsh bwé mú bul káam.

⁶⁴ Seegya ntəg ná Zakarî mpu mə bāɲ, jūm mú nyə fəlí ná a je lás. A mú shwal bān kál ɲgə yə Zembî məshwúmb.

⁶⁵ Buud ɔ baɲ bé bwé mú bə nə fúndúgú. Ná ndéé buud bwé mú ɲgə bwiɲg lâɲ á isâ í á sɣy íni shí Yudea á mimbúnj nyəsh.

⁶⁶ Buud bəsh bwé á gwág lâɲ wəɔɲg wá bwé á bə kú bwɛɛ yíl lám cínɔɲg. Bwé mú də jí ná: «Múmwán ɔɔɲg í bá bə jí e? Búbálé, ɲkul mə Yawé í á ɲgə nyín cug mə mwân wəɔɲgúd.»

Zakarî mə cúnda cúnda mə Zembî

⁶⁷ Mwân sóŋgá yé Zakarî mú lwánd nə Nkékəkê Shíshim ná cwóó, a mú cúndə cúndə má Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izəryél nəcə a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo mənnyámád.

⁶⁹ A má wéeshuli sá ŋkácid cugye mpwoŋ buud má sóol məsáal yé *Dávid dí.

⁷⁰ Nyə a shí bwey də jaaw kéel dəŋgá, *buud ə micúndə bé nyə á féesh yág wá də jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yíl sá mənnyámá má mízhízhíh mísúd, a yíl sá məbwə mə bəŋg bwə ŋgə mpii sá wád.

⁷² A má lwágalə ná a ji nə lâm məcəy nə odá; a má téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcə nyə á keen búbélé nə Dá *Aburaham ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shín yíl sá məbwə mə búúd bwə ŋgə lumbəli nə sá wá dí,

sá má bá də yə nyə gúmá kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ŋgə lwóya né sá búsa buud bé, sá ŋgə cugə tətəlí nyədí míshád, ŋgə cugə nda búúd ə kúl jé bwə jéla nə cugə ná,

sá bə ntó mwôw má cug mósú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwə bá də jôw wo ná *muud micúndə má Zembî á gwów-gwôw.

Nəcə wo bá ká Cwámba shwóg, kə kwambələ nyə zhí

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ŋgə zə ná a zə cug bwo,

juu bwo nə *misəm myáŋ.

⁷⁸ Zembî wúsú ji bul bə nə lâm məcəy. A má nti sá məŋkenya má ŋgə zhu gwôw

nda məŋg mə jwôw ja í də cúwo yí,

⁷⁹ má zég kwan bəŋg bwə ŋgə cugə yídúgú shwiy dí wá,

má zég sá ná sá cugəgí ná shεε.

⁸⁰ Mwân nyə á ka námə ŋgə wŋy, *shíshim yé ŋgə ŋwa ŋkul. Nyə á də ji mészí má shwéeshá ná ndéé kə wóós

jwôw nyə á kə lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

¹ Í á zə bə mənî mwôw dí, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ə shí mish-wun bēsh bwə kəg cilya ílāŋ dí.

² Ílāŋ bwelélə sŋy wá cí. Í á bə Kirínus njúl ŋgwəmənə á faan lú Sirî.

³ Ntó buud bēsh bwə á ka kə ŋgə cilya, muud kə ŋgwála í dúgyá nə bεend jé yíid.

⁴ Yóseb mú námə tí Nazarēt faan lú Galilé, bád kə Betulehem, ŋgwála mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcə nyə á bə mwân á njów búúd mə Dávid.

⁵ Nyə á ŋgə kə ílāŋ dí, bá Maríya, mudá í á bə ná bá bwə zə béya yé, Maríya wəŋg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwə njúl nūŋ, fwála lə byeyí mú wóós Maríya.

⁷ A mú byá mwân yé acúmbá, mwámudúm. A mú wá nyə bwámád a bwíg nyə kúl bwə á də wá itəw idəw ná í dúg də yí, nəcə bwə áshígé bə nə bwágə njów ójôŋ.

Obaagələ ó itəw bwə dúg wéŋgales

⁸ Obaagələ ó itəw bwə á bə shí nyəŋgúd bwə ŋgə ji mifum tóón íbugád ŋgə baagələ itəw byáŋ.

⁹ Ŋgwól *éŋgales mə Yawé mú zə wóós bwo na, məŋkənəwa mə Cwámba má mú lyɛ bwo nə məŋkenya ná kesh. Ifwaas í músə jág bíi bwo.

¹⁰ Nji, éŋgales mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcə mə ŋgə zə bí nə jɔjɔ kéel í é sá kúl búúd jēsh məmə mēshusug yí.

¹¹ Cugye má byél bí múús ŋgwála mə *Dávid. Nyə wá *Kříst Cwámba.

¹² Bì é yag nyə nə məyigyé mága: bí é kwey kákény í mbwúg bwámád kúl bwə də wá itəw idəw ná í dúg də yí.»

1:68 Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mət 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2 **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 **2:4** Mat 2.1; Yuá 7.42 **2:11** Mat 20.30-32; Yuá 4.42; Mis 5.31; 13.23; 2Pr 1.11

13 Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wā gwōw bwé mú zə kwey nyíni bwé ngə yə Zembî gúmá səsad ná:

14 Zembî bəg nə gúmá jon ə gwów-gwówád;

wa shí, buud Zembî má gwág nywa wá bwé cágəg ná shee.

15 Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwé má béegya nə bwo kə jon dí yí, obaagulə ó itəw bwé mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sá kágá Betəlehəm kə dág sá í má sīy Zembî má sá ná sá mpúg ga.»

16 Bwé mú ngə kə ná cá-cā, bwé mú kə kwey Maríya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwé də wá itəw idəw ná í dág də yí.

17 Ja bwé má dág nyə yí, bwé mú bwiing sá éngəles nyə ámə jaaw bwo shú má múmwán jəəng yí.

18 Buud bəsh bwé á ngə gwág bwo wá bwé á ngə bul káam sá bwé á ngə bwiing yí.

19 Maríya nyə nyə á baagulə isá byəəng lámúd, a ngə bigas byo.

20 Ná ndéé obaagulə ó itəw bwé mú nyingə bwé ngə yə Zembî gúmá, ngə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwé ámə gwág nə dág yí, nəcé í á bə námə nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwé kə nə kúkény Yésus mpáánzə

21 Ja jwōw lú mwəəmb í á wóós yí, í mú bə fwála ná bwé sáág mwán ábiwáág. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Maríya a kú fwo ηwa bum yí.

22 Ná ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáág ngusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwé mú bád kə nə mwán Yurúsəlem kələ lwóya nyə wé Yawé,

23 námə nda jí cilyá *mbwoomb məcəξ dí ná, ná: «Mwámudúm yēsh mə tééd byēl yé, bwé kənd nyə koogú ná a bəg shú má Yawé.»

24 Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnəga námə nda jí cilyá nda mbwoomb məcəξ dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá nkí icwə í máfaf íbá.

25 Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Síməyon. Nyə á bə tátəlí muud, nyə a wá lám wé Zembî. Nyə á bə nə Nkəkəkē Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəyəēl milám shí yé.

26 Nkəkəkē Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abúle yə a kú fwo dág *Kříst Yawé mə bá nti yé.

27 Muud wəəngú Nkəkəkē Shíshim í á sá ná a kág *Luη má Zembî. Ja óbyəl ə Yésus bwé á zə nə mwán Luη ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəξ í ngə ci ná,

28 nyə á ηwa mwán nyədí mábwd a mú yə Zembî cúncəsh, nyə ná:

29 Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwō í yəg ná shee

nda wó á ci ná,

30 nəcé mísh mām má má dág nda wó zə cəg sə ná,

31 cəgúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ngə dág yí.

32 Jísə məηkenya má bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kúl gwō Izəyəēl í bəg nə gúmá yí.

33 Yésus sóəngú nə nyəəngú bwé á ngə káam sá jēsh Síməyon nyə á ngə ci shú dé dí yí.

34 Síməyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Maríya nyəəngú mə Yésus ná: «Mwán éga Zembî má nti nyə ná a zəg sá ná zhwog buud ə Izəyəēl bwé búlag, zhwog buud wəəl. A bá bə gúl sá má Zembî í bá ntə búúd nkul yí, sá búúd bwé ábúle magulə yí.

35 A bá zə sá ná zhwog buud mitədúgá myáη mí mpúyúg. Wəe ntəg íí, məcey má bá nyisuli wo lámúd nda kafwele.»

36 Ngwól *múúd micúndə á mudá nyə á bə námə cínəng ná Ana, a njúl shilə mə Fanuēl bəend má Azər dí. Mudá wəəngú nyə á bə a mé bul jaas. Nyə a béya a mú cəgə nə ngwúm mimbú zəngbá.

37 Nyə á ji kúsə kə wóós mimbú məwúm mwəəmb nə mínə. Nyə a shígé

du bwelé kə shwóg-shwóg nə Luŋ mə Zembî. Nyə á du sá Zembî iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci idâw, du yə Zembî gúmá.

³⁸ Nyə á bə námá cínəŋgú ja bwá á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akíba; buud bēsh bwá á ŋgə bwánd nə Zembî mə bá zə yíl Yurúsəlem mányámád wá, Ana nyə á ŋgə jaaw lân mə mwân.

³⁹ Ja óbyəl ɔ Yésus bwá á shîn sá isâ byēsh Mácɛɛ mə Yawé mə ŋgə ci yí, bwá á ka nyingə kə bwádí ŋgwála Nazarēt, faan lə Galilê.

⁴⁰ Mwân nyə á ka námá ŋgə wîy, *shíshim yé ŋgə ŋwa ŋkul, a njúl mpaam mə Zembî dî.

Yésus mə nyín mpáánzə Zembî a njúl kəkágə

⁴¹ Obyəl ɔ Yésus bwá á du kə zāŋ páska dí Yurúsəlem mbú wēsh.

⁴² Bwá á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bə nə, Yésus njúl mimbú wúm nə mímbá, bwá mú kə nə nyə.

⁴³ Ja zāŋ í á shîn yí, obyəl bé bwá mú nyingə. Yésus mú lág Yurúsəlem bwá kú mpu.

⁴⁴ Bwá á ŋgə táduga nə Yésus bánəŋ buud ɔ gwoonŋ búsə zhííd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Nə ndéé bwá mú ka zə ŋgə sɔ nyə mímbýél nə mímbíí myán dí.

⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyə ná, bwá mú nyingə nə məsɔ́gú kə Yurúsəlem.

⁴⁶ Í á ka zə bə, bwá mə sɔ nyə ná sɔ sɔ tāŋ mwəw málól, bwá mú kə kwey nyə a njúl tām oyígúli ɔ mácɛɛ *Luŋ mə Zembî, a ŋgə gwágulə bwo, a ŋgə jí bwo minjígá.

⁴⁷ Buud bēsh bwá á ŋgə gwág nyə wá bwá á ŋgə káam fúg nyé nə mampɛsá mé. Bwá á ŋgə káam mbií á nə fúg du jímb lúúd.

⁴⁸ Ja óbyəl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyəŋgú mú ci nə nyə ná: «Mwân waam, jí wó mə sá sé ntúni ní? Wo mpú nə sá shwóŋgú sá mə ŋgə sɔ wo nə milám gwəw?»

⁴⁹ Nyə mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ŋgə sɔ mə nə jí? Bɪ ampúyé nə mə jalá nə du bə ísâ í Dâ dí?»

⁵⁰ Njɪ bāŋ bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí.

⁵¹ Yésus bánəŋ bwo bwá mú shulə kə Nazarēt, a ŋgə magulə ijwúga byán. Nyəŋgú mú baagulə ísâ íni byēsh lámúd.

⁵² Yésus nyə á ka ŋgə wəof, fúg ŋgə kwídali, mpaam mə Zembî ŋgə kwídali, a ŋgə bə jə kágə mísh mə Zembî nə mísh mə búúdəd.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

¹ Í á ka zə bə, ijwúga í *Káázəl Tiber í mə wóós mbú wúm nə tóón dí, Pons Pilát mú bə ŋgwəmuna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarâk* á Galilê, mínyəŋ yé Fílíp nə faan lú Ityurê nə Trakonitídí, Lisanayas nə faan lú Abilən.

² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəŋgú, kéel mə Zembî í á wóós wə Yuánes mwân mə Zakarî a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ŋgə kyey shí nyēsh á fundú ŋgwəɔ Zhurdɛ, ŋgə cúndə ná: «Céndúgá mitódúgá, bí duwan, Zembî nyə é juu bí nə *misám mín.»

⁴ Í á bə ntó nda jisə cilyá kálaad mə *múúd micúndá Izayí dí ná. Nəcə jisə ná:

Muud ŋgə cúndə shí a shwéeshád, a ŋgə ci ná:

«Kwambuləgá zhíí mə Cwámaba, bí ság kwûŋ jé.

⁵ Bəlaləgá íbí byēsh,

bí bwú mímbúŋ mí anúnî nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí ság məbúgə.

Sanduləgá ikúl í ákukwowlá, sá byo nə səndôŋ

⁶ muud yēsh ka bá dúg cugulə Zembî mə bá cug búúd yí.»

2:38 Iza 52.9 **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17 **2:49** Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1**

Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá məkaa; njɪ í ká ná «ŋgwəmuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nɔ́ á ŋkumba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mís 13.1. **3:3** Mís 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6**

2.30-31; Mís 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36

7 Buud bwó á ðu zə wó Yuánes áncuncuma zólə ðu duwan wá, nyə á ka ðu ci nə bwo nó: «Yé iyələkag íga! Bì mé bále fúndə mpimbə Zembî mé bá lwóya yí? Zó ámə kéwəli bí éne?»

8 Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə né bí mé cénd mítédúgá yí. Kúgá bə nji ðúlə téduga ná: «Sə bəŋ sə bí mpwoŋ buud mé *Aburaham» nəcé mə mpú jaaw bí nə Zembî jì nə ŋkul shwǝla məkwoógú mágə, sə mwo bwân ó Aburaham.

9 Mpugá nə zəŋ í wál zə sámb míkǝlélə mí ílí máshugəd. Bwó é cal lí jəsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwó kəl gwo kudad.»

10 Buud bwó mú zə jì nyə ná: «Sə má jələ nə sə jí?»

11 A mú bəsa nə bwo nó: «Muud jí nə ishimí íbá yé kéénzhug ŋgwúd yə nyəŋg cúgə nə ndí yé. Muud jí nə idəw yé sáág námə ntó.»

12 Oŋwenye ɔ tóya bwó mú námə zə ná bwó zə duwan. Bwó mú jì nyə ná: «Yíguli e, sə má jələ nə sə jí?»

13 Nyə nə bwo nó: «Dugá jì búúd nji sá məcçə mé yó bí ŋkul nə bí dág jì yí, bí kú nteŋg.»

14 Ozimbi bwó mú námə jì nyə ná: «Sə bəŋ sə má jələ nə sə jí?» Nyə nə bwo nó: «Kúgá mánda múúd nə sá jé ŋkí ntág nə bí mə lwó múúd mpəl. Maguləgá nə myəna bwó ŋgə jəna nə bí má mé jələ.»

15 Nda búúd bwó á ŋgə bwánd bwó ŋgə téduga ná Yuánes ɔ má jéé bə Mesî ná,

16 Yuánes nyə á ci nə bwo nó: «Mεε mə ŋgə duu bí nə məjúwó. Nji ŋgwól múúd ŋgə zə, a jì nə mpífə cǝ mə. Mə ampíyáyé nə mə cínyug nyə mikwoolú mí məŋgwub. Nywáá mé bá duu bí nə Nkəŋkə Shíshim nə kuda.

17 A mbid fwafuga mbwéd. A bá zə béeğ búúd nda bwó ðu fyaf ŋkwáándə ná; a ŋwa fwámé mpúmá wá ŋkundá déd, a yíl ílwáásə shwu kuda jí kú bwəle jímə yíid.»

18 Yuánes nyə á kwo námə ŋgə jaaw bwo Jǝjǝ Kéel, a ŋgə yáág nə bwo ná bwó máguləg.

19 Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarâk nəcé lésú mé Herodyâd, mudá mé mínyəŋú nə mól mábôw mēsh nyə á ðu sá má.

20 Herod mú kwádulə ðul bôw cíŋŋg gwôw, wá Yuánes mímbwugəd.

21 Í á ka bə gúl ja ná, nda búúd bēsh bwó á ŋgə duwan ná, Yésus mú námə kə duwan. Nə ndéé, ja nyə á ŋgə jəgula yí, jəŋ í mú bəŋ,

22 Nkəŋkə Shíshim mú nyín nə nyúul nda faf í mú shulə nyə nyúúlúd. Kál í mú zhu jəŋ dí ná: «Wo wə Mwân wəamə alám. Lám wám wēsh wúse wódí.»

Impáambá í Yésus (Mat 1.1-17)

23 Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwúm málól. Buud bwó á ŋgə téduga ná a jì mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Heli,

24 Heli mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi, Lévi mwân mə Melukí, Melukí mwân mə Yanay, Yanay mwân mə Yóseb.

25 Yóseb mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Amos, Amos mwân mə Nahum, Nahum mwân mə Həsuli, Həsuli mwân mə Nagay,

26 Nagay mwân mə Maad, Maad mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Símayon, Símayon mwân mə Yósek, Yósek mwân mə Yoda.

27 Yoda mwân mə Yoanan, Yoanan mwân mə Résa, Résa mwân mə Zorobábel, Zorobábel mwân mə Salátíyel, Salátíyel mwân mə Neri;

28 Neri mwân mə Melukí, Melukí mwân mə Adi, Adi mwân mə Kosam, Kosam mwân mə Elamadam, Elamadam mwân mə Er.

29 Er mwân mə Yésus, Yésus mwân mə Elyazar, Elyazar mwân mə Yorím, Yorím mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi.

3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpumə nyəŋg wə misóólágú. 3:9 Mat 7.19 3:16 Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 3:21 5.16 3:22 4.18 **Mwân:** Sòm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14

³⁰ Lévi mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yúda, Yúda mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Yonam, Yonam mwân mə Eliyakim.

³¹ Eliyakim mwân mə Məleya, Məleya mwân mə Məna, Məna mwân mə Matata, Matata mwân mə Natan, Natan mwân mə *Dávid.

³² Dávid mwân mə Yése, Yése mwân mə Yobed, Yobed mwân mə Bowaz, Bowaz mwân mə Sala, Sala mwân mə Naáson.

³³ Naáson mwân mə Aminadab, Aminadab mwân mə Adamin, Adamin mwân mə Arni, Arni mwân mə Hesuron, Hesuron mwân mə Fares, Fares mwân mə Yúda;

³⁴ Yúda mwân mə *Yákwab, Yákwab mwân mə *Izaag, Izaag mwân mə *Aburaham, Aburaham mwân mə Tara, Tara mwân mə Nakor;

³⁵ Nakor mwân mə Seruk, Seruk mwân mə Ragow, Ragow mwân mə Falék, Falék mwân mə Eber, Eber mwân mə Sala;

³⁶ Sala mwân mə Kaynam, Kaynam mwân mə Arfagusaad, Arfagusaad mwân mə Sem, Sem mwân mə *Nówe, Nówe mwân mə Lamék;

³⁷ Lamék mwân mə Matusalem, Matusalem mwân mə Inoog, Inoog mwân mə Yared, Yared mwân mə Maluleel, Maluleel mwân mə Kaynam.

³⁸ Kaynam mwân mə Inos, Inos mwân mə Set, Set mwân mə Adam, Adam mwân mə Zembî.

4

Sátan mə bwówúlá Yésus (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yésus nyə a wú Zhurdê a mə shîn lwánd nə Nkênkê Shíshim ná cwóó. Nkênkê Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád.

² Njwû məjamb mú kə bwówulə nyə wu tân mwôw məwúm mánê. Yésus nyə a shígé də tóo sâ mwôw mœngúd ná ndeé ja mwôw mœng mə á shîn yí a mú gwág zha.

³ Njwû məjamb mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji *Mwân mə Zembî, ciŋg nə kwóógú ga ná í nyéég idâw.»

⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idâw”.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mâ shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág.

⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwûga ná wo jwúg nə məfaan móni mēsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcé mə wá jí nə byo. Mə ji nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé.

⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byô.»

⁸ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wá Zembî woó Yawé. Nji nyə wá wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurésalem, kə təl nyə zhwááŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji Mwân mə Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí,

¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nə *wəérngəles bé ná bwá bááguləg wo.

¹¹ Bwá é ŋkény wo mábwád, kuú wô í nda bwíim bœngá.”»

¹² Yésus mú bəsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû məjamb mə shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Matéédulé mə ísý mə Yésus (Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyiŋgə kə Galilê a njúl nə ŋkul á Nkênkê Shíshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəng yēsh.

¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígulá *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí, buud bēsh bwá ŋgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyə á ka kə Nazarét wú nyə á wœf wá. A mú kə nyíi *mpáánzə

3:31 Natan: 2Sa 5.14   **3:33** Mət 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32   **4:1** Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15   **4:4** Mbá 8.3   **4:6** Mat 28.18; Yuá 12.31   **4:8** Mbá 6.13; 5.9   **4:10** Sôm 91.11-12   **4:12** Mbá 6.16   **4:13** 22.3, 31   **4:14** 4.18

minjígulá jwôw lú Sábaad nda nyə á du bwey sá ná. Nyə á ka tîw tátalí ná a lɔ Kálaad Zembî.

¹⁷ Bwé mú yə nyə ηgwól kálaad Izayí *muud micúndé nyə á cilə yé. A mú wɛɛf kálaad ná ndéé a mú kwey kúkúl jísə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí nəcə nyə a gwááɣulə mə məwúdə ná mə zág bwiiηg mímbúbúwá Jɔjɔ Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zág jaaw mímbwug ná: «Bí mə wú mímbwug dî», mə jaaw wéancím-ncím ná: «Mísh mə mə bân bî».

Nyə á nti mə ná mə zág fεemushi búúd bwé cúgé nə ηkul shwɔ mányúúl wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbû Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndéé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembî, a mú jì shí. Buud bēsh bwé á bə mpáánzə minjígulá wá bwé mú mpu kənd mísh nyádí.

²¹ A mú tééd lásúlə nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág mə ámə lɔ ní í mə bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwé á ηgə ságusə nyə. Bēsh bwé á ηgə káam jɔjɔ íciyá í á ηgə wú nyádí mpu dí yí, bwé ηgə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í du ci ná: “Yé jwówuda, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísá wó á sá Kapernawûm yí. Sáág námə byo wa wódí kwáádá.»

²⁴ A mú nyiηgə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwé abwélé mpu lóg múúd micúndé nyádí kwáádá.

²⁵ Mə jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jɔη í á feed tâη mimbû mílól nə ηkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyēsh yí, zhwoɡ mikúsə mí búdá mí á bə *Izəryél.

²⁶ Njì Zembî nyə a shígé kənd Eli míkúsə myɔɔηg dí! Cwûd! kú bə tóɔ ηgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə

Sarépota, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nûη.

²⁷ Mizúzaamə mí á bə námə Izəryél ηkí bulya ja mə múúd micúndé Elizé nyə á bə yí. Njì, ηgwúd nə ηgwúd í áshígé lwəɣwə; í á bə njì Naaman muud á Sirî.»

²⁸ Buud bēsh bwé á bə mpáánzə minjígulá wá bwé mú nyada nə a lásúlə ntó.

²⁹ Bwé mú tîw shí, wáámb kə nə nyə ηgwála dí tóón, kə bád nə nyə mbúnj dí gwôw. Nəgwála wəɔηg í á bə lwóyá mbúnjíd. Bwé mú kə nə nyə wu gwôw ná bwé kə ságəwo nyə wusə mbúnj dí shí.

³⁰ Njì, nywáá mú cɔ bwo mpádúgá ná ndéé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ηkul ijwûga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawûm, wúl ηgwála á faan lú Galilé. A mú du yə búúd minjígulá mwôw mə ósabaad dí.

³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə jíguli yí, nəcə ciyá jé í á du bə nə kéénd.

³³ Nəgwól múúd nyə á ka bə *mpáánzə minjígulá a njúl nə bów-bôw shíshim jamb, a mú kîm nə ηkulú ná:

³⁴ «Eéekyé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jaηɣulə sê? Mεε mə mpú wo. Wo wé féeshá múúd mə Zembî.»

³⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» Jamb í mú wusə múúd wəɔηg shí na tâm buud. Í mú wú nyə nyúúlád kú sá nyə məbôw.

³⁶ Buud bēsh bwé mú bul káam, bwé ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lósú wí nə kéénd nə ηkul ijwûga ntúga ga? Muud éga mə ηkáánd nə bów-bôw míshíshim, mí wú?»

³⁷ Jínə dé í mú jwɔ kúkúl jēsh faan dɔɔηgád.

*Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mak 1.29-34)*

38 Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúlá, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəəngə ayôñ nə yôñ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwə mú ci ná Yésus ná a sáág sâ shú déd.

39 Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádí, ñkáánd nə ayôñ nə yôñ. Ayôñ nə yôñ mú bíd nyə. Mudá wəəngə mú wəəl cé nə cé tééd ntâg ñgələ ñwa njugú wáñ.

40 Ja jwôw í á ñgə jímə yí, buud bəsh bwə á bə nə mimbəl mimbíi mimbíi wá bwə á zə nə myo wə Yésus. A mú ñgə bəd myo məbwə ná ndeé mí ñgə yál.

41 Zhwog buud məjamb má á ñgə wú má ñgə kím nə: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ñgə ñkáánd nə mwo, a kú magələ ná má ñgəg nə lás ntó, nəcé má á ñgə mpu ná a jisə *Kríst.

42 Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóón kə kúl búúd bwə áshígé bə yí. Buud bwə mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndeé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo.

43 A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kəg námə bwiing Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl míngwəlad. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zəg sá yí.»

44 Nyə á ka kə ñgə cúndə *mámpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden mâ Yudéa* dí.

5

*Yésus mə tééd jówála ómpwíin
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)*

1 Dúl jwôw, Yésus nyə á bə a tál bwûñ lú cwoogú cínú á Genezarêt; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ñgələ gwágələ Milésú mí Zembî.

2 A mú dúg mósól mábá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwə á shulə mósól məəngúd, bwə ka ñgə gusa məwód máñ.

3 Yésus mú kəwa dúl byóól dəəngúd. Dâñ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóól bwúñád

shísh ñgeé bwag. A mú ji shí na byóólád ka ñgə yə buud minjígúlá.

4 Ja nyə á yəw lásələ yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóól dwô kúl jí ñkí jímə yí bií wúsəg məwód məjúwód ná bwə julə óshû.»

5 Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé má ntâñ búlú ncindí kú bií təə sâ. Mə zə wusə məwód ñji nəcé wo má ci.»

6 Bwə mú wusə məwód ná ndeé bwə mú bií ncúlyá oshû, məwód má ñgə nyey.

7 Bwə mú də mas búúd ó gwoong bəñ bwə á bə dúl byóólád wá məbwə ná bwə zəg kwíind bwo. Bwə mú zə, bəñóñ bwə mú wá óshû məbá mēsh dí ná ndeé má mú tééd ná mə nyasəla məjúwód.

8 Nda Shímun Pyēr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwón shí, nyə ná: «Cwáməba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sósól *misəm.»

9 Wəəngə mbií bwə á bií oshû yí í á sá bəñóñ buud bé bēsh ñkñkúúnd.

10 Təem bə Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoong ó Shímun wá bwə á bə námə nə ñkñkúúnd. Ná ndeé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bəeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» 11 Bwə mú zə nə mósól cínú ná ndeé bwə lúgə ntâg isá byēsh, bə Yésus.

*Yésus má lwag zəzaamə
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)*

12 Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ñgwála dí. Ñgwól múúd nyə á bə cínəngú nə zaamə nyúúlúd ná jəəd. Ja múúd wəəngə nyə á dúg Yésus yí, nyə á leel zə jwaagəwo kúd mpwóómbú mándəlúd, jəgəla nə nyə ná: «Cwáməba, ñkí wó magələ wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôñ.»

13 Yésus mú séémb mbwə, kúnəya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magələ. Nyúúl í bəg wo ná səndôñ!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlúd.

14 Nji Yésus mú tál nyə mpándí ná ci a kú jaaw təə muud sâ í má s̄y yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágələ fada nda wó

4:41 Mak 3.11-12 4:43 11.2 * 4:44 Bi ó káləgə, Segond ñgə ci na ná Galilê, í njúl ná í jəlá nə bə Yudéa. 5:4 Yuá 21.2-11 5:11 Mat 8.21-22 5:14 Ləv 14.2-32; Mak 7.36; Luk 17.14

músá ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálúlə wó má yâi ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

15 Lâh má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwə mú bul ngə seengya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námá zə lwəgəwa məbwas máh.

16 Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkál í áshígé bə nə buud yí, kə jəgəla nə Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

17 Yésus nyə á ngə yə buud minjígúlá dúl jwówád. Bóól *Ofarizyên nə *Ōŋkumə ó mácxə bwə á zhu míləəm myêsh myâ Galilê nə Yudéa, bóól zhu námá Yurúsəlem. Yésus nyə á bə nə ŋkul mə Cwáməba shú ná buud məbwas má ngəg nə yál.

18 Ká dóg ná, bóól búúd bwə mú wósos bwə ngə ŋkény mbúmbwúgú táádád. Bwə mú ngə sɔ ná bwə nyíngál nyə njów kənd nyə kál Yésus nyə á bə yí.

19 Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bálə áncuncuma. Bwə mú ntág bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun nə ndéé bwə shul nyə nə táádá jé wə Yésus na tám buud.

20 Yésus mú dóg ná buud bəngú búse nə fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nə *misám myô.»

21 *Oyígúli ó mácxə bənəh Ofarizyên bwə mú tééd ngələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ngə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? Ngwól zə jí nə ŋkul juu búúd nə misám myéd kwon Zembí nyáméfwó?»

22 Yésus músə mpu sâ bwə á ngə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ngə ci bídí mílámúd yí?»

23 Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?”

24 Má ka cəel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myáŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə

nə nyə ná: «Mə ci nə wo ná, wəólúg, wo ŋkényug táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.»

25 Nómá cé nə cé, mbúmbwúgú mú wəól bwə ngə dóg, a mú ŋkény táádá jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmə.

26 Buud bəsh bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúd. Bwə mú yə Zembí gúmə bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú ngə lás ná: «Sə má dóg *ísá í mímbúgú múús.»

*Bwə ádé fəla sâ ágúgwáan nə acwúlú
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)*

27 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dóg ŋwenyɛ tóya bwə á də jəw ná Lévi yé njúl kál bwə á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.»

28 Lévi mú lúgə ísá byəsh, təw bə Yésus.

29 A mú kə sá məma dína nyádí njów. Ōŋwenyɛ ó tóya nə bóól búúd bwə á kə cíngəg áncuncuma, bənəh bwə mú kə də.

30 *Ofarizyên bənəh *Oyígúli ó mácxə bwə mú kə ngə nyímbula nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcé jí bínəh ŋwenyɛ ó tóya nə bóól osóol ó məbəw bí ngə bálə də nə ŋgul yí?»

31 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jí jwówada, í də bə mímbəl.

32 Mə a shígé zə jəw ótətəlí ó búúd ná bwə céndúg mítádúgá, mə á yida zə jəw osóol ó məbəw.»

33 Bwə mú ci nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwə də ci idəw yələ Zembí gúmə, ompwíín ó Ofarizyên bwə də námá sá ntó; wɛɛ bwô bəh ku ci.»

34 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bə yí, a təl zəh, a jəw óshwə bə; ye bí búse nə ŋkul sá nə oshwə bə bwə yídag zə nə məcɛy lámúd bənəh muud bə bwə njúl kál ŋgwúd?»

35 Mbô! Nji mósól mwəw mə ngə zə, bwə bá yíl bwo muud bə yí. Mwəw məngú dí ó óshwə bə bwə ka bá ci idəw.»

5:15 Mak 7.36 5:16 Mat 14.23; 26.36-46; Mak 1.35; 6.46; Luk 3.21; 6.12; 9.18, 28-29; 11.1; Mis 1.14; 2.42; 6.4; 12.5 5:20 7.48; Mat 9.2 5:24 Yuá 5.36 5:28 Mat 8.21-22 5:29 Mat 9.10 5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na jí kál káandé í afwóyɛ kə májúwó ná ndéé í juli yí.

36 A mú námá kənd bwo kaanə ná: «Bwə ádé nyaa káándə ágúgwáan* ηwa kúl cínəngú, kə wá bágá bwoodú káándəd. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a mə nyaa káándə ágúgwáan, kúl jé kú nyiŋgə mpíya nə káándə á bwoodúd.

37 Ntó námá, bwə ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ηkwanǵá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiý shí.

38 Ntó, í jii ná bwə dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanəd.

39 Muud cugé nə ηkul bə ná a shîn ηgul málwəg mə mə lyəη má a nyiŋgə gwág yéesh íkwan. Mbó! Bwə də ci ná málwəg mə mə lyəη má wə másá fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad
(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

1 Í á wósó dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ηgə lína ifambé í *blé. *Ompwíin bé bwə mú ka ηgə búgə mikəŋg mí blé, ηgə nyaməsə ná ndéé ηgə də.

2 Bóólúgá búúd wá gwoonǵ *Ofarizyêη bwə mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí ηgə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

3 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwεε lǵ sá *Dávid nyə á sá ja bənnəη buud bé bwə á gwág zha yí?»

4 Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, ηwa ibuléd í á də bə ci shú yələ Zembî gúmá yí də, a yə námá búúd bé bwə də. Í njúl ná məcɛɛ mə ηgə ci ná nji ofada wə bwə á jəla nə də də byo, kú nə ηgwól múúd shús.»

5 A mú ci nə bwo ná: «Mwân mə Múúd ηgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

6 Í á nyiŋgə bə dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyíi *mpáánzə minjígúlá, a mú də yə búúd minjígúlá. Nǵwól múúd nyə á bə cínəngú nə mbwə mənɔwúm shwáámbúlə.

7 *Oyíguli ó məcɛɛ bənnəη Ofarizyêη bwə mú ηgə fáf Yésus ná bwə dúg ηkí nyə é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwə shwəman nyə.

8 Yésus mú bwey mpu mítádúgá bwə á ηgə téduga bwədí milámúd myá. A mú ci nə muud á mbwə shwáámbúlə ná: «Tówúg tútəlí, wo kág tôw na tām buud.» Muud wəonǵ mú kə, kə tôw.

9 Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílə ná bí ná ye məcɛɛ mə magulə ná sá sáág mənɔwə jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cágug buud, ye ná sá gwúg?»

10 A mú cing mpwóombú ηgə dúg bəsh nyədí mákoogú ná ndéé nyə nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé.

11 *Onkumε ó məcɛɛ bənnəη Ofarizyêη bwə mú bə nə impimbə nda bwə é cwíil. Bwə mú ηgə sənusa məkəl bwámé nə bwámé ηgələ sǵ sá bí nə ηkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Í á zə bə na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbámbánúd kə jəgula nə Zembî. Nyə a shínal bulú ncindí a ηgə jəgula.

13 Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínəngú, a mú gwiid bwo ná *buud ə lwámá.

14 Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid ná Pyêr yé, nə André mínyonú mə Pyêr wəonǵú, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batələmí,

15 nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə kaambulə ləom yé,

16 nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

Yésus mə lwag mímbəl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

17 Yésus nyə á ka shulə wú nə bwo mbánúd zə tôw kúl í á bə mbwaanzulə yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə

kúdə zhwog buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma bwé ngé zhu Yudéa yêsh nə Yurúsəlem, bóól zhu fundú mân̄ á kóómb míngwála myâ Tir nə Sidon.

18 Buud bəəŋgú bwé á zə ná bwé zə gwágulə Yésus zə ngə lwəgəwa məbwas mán̄. Bəəŋg bów-bôw míshíshim mí á də təl cwúnd dí wá bwé ngé yál.

19 Buud bəsh bwé á ngə sə ná bwé kúnýá nə Yésus nəcé nyúl ŋkúl í á ngə wú nyádí ngə lwag bwo bəsh.

*Yésus mə yá búúd minjǎgǎlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

20 Yésus mú bân mísh dág *ómpwíín bə, a mú ci nə bwo ná:

Bí buud ə məbúwa b̄i mə jəla,
nəcé Faan mə Zembî dí shú dún.

21 Bí buud bí ngé gwág zha kidíga wá,
b̄i mə jəla,
nəcé b̄i mə bá bə nə jílá.

Bí bəəŋg bí ngé j̄i məyê kidíga wá, b̄i
mə jəla,

nəcé b̄i mə bá bə nə məshusəg.

22 Buud bwé bá mp̄ii b̄i, bwé ban ná b̄i kú ná də səŋgya nə bwo, bwé lwíy b̄i, bwé ŋwa mínə mán̄ nda sâ nyéé nəcé b̄i ngólə bə *Mwân mə Múúd. Ja í bə nə bí ntó yí, b̄i mə jəla.

23 Jwəw í bə nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kəw nə məshusəg,

nəcé b̄i mə bá kə bə nə məma myəna gwəw. Mpugá nə nda bwé ngé sá bí ni, ntó námə wé ímpáámbé byáŋ í á də sá *buud ə mícúndə yé.

24 Ká məntágula nə bí buud ə kúm,
nəcé wán təəm wêsh ə bí bí nə ndí ni.

25 Məntágula nə bí buud bí nə jílá wá,
nəcé b̄i mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ngé gwo
kidíga wá,

nəcé b̄i mə bá təduwa, bí j̄i məyê.

26 Məntágula nə bí ja búúd bəsh bwé fáág bí, ci nə bí n̄i mənywa yí.

Mbíi ŋgwúd wəəŋg námə wé ímpáámbé byáŋ í á də sá buud ə mícúndə wá məshügá yí.

27 «N̄i, mə mə ci nə bí buud bí ngé gwágulə mə wá nə, cəeləgá mizhízhíŋ mín, bí sá bəəŋg bwé ngé mp̄ii bí wá mənywa.

28 Bwádánúgá nə buud bwé shwó bí wá, bí jəgula nə Zembî shú bəəŋg bwé ngé cúg bí wá.

29 N̄kí muud mə nyífə wo bóónz mbáŋúd, yəg námə nyə wúl mbáŋ. N̄kí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú.

30 N̄kí muud mə gwáámb wo sâ, yəg nyə; nyəəŋg mə mándá wo nə sâ gwô yé, bídúg a kəg nə gwo.

31 Ságá buud sâ bí mə céél nə bwé sáág bí yí.

32 «N̄kí b̄i mə də cəel n̄i buud bwé céél námə bí wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədélê? N̄gáá nə osóol ə *mísəmə bwé də námə cəel n̄i buud bwé céél bwo wá?

33 N̄kí b̄i mə sá búúd mənywa n̄i bəəŋg bwé sá námə bí mənywa wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədélê? N̄gáá nə osóol ə mísəmə bwé də námə sá ntó?

34 N̄kí b̄i mə də kənd íkwálá n̄i wú bí mə bwánd nə búgə nə bwé é nyiŋg bí wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədélê? N̄gáá nə osóol ə mísəmə bwé də námə kənd íkwálá n̄i wú bwé də nyiŋg bwo t̄əŋ ŋgwúd wá?

35 «B̄i b̄əŋ, cəeləgá mizhízhíŋ mín, dūgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwé nyiŋgug b̄i. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myəna; í é mp̄úy nə b̄i búsə bwán ó Zembî a gwów-gwəw. Nəcé nywáá j̄i nə jə lâm t̄əem bə shú búúd bwé aŋgə nə yə nyə akíba wá, t̄əem bə shú bəəŋg wá mbíya milâm.

36 Dūgá lwóya lâm íŋkúŋkwəŋ nda Sóóŋgú wán mə də lwóya lâm íŋkúŋkwəŋ ná.

37 «Kúgá də jéég búúd minjagá, bwé ka námə bá də bə kú jéég bí minjagá.

6:19 Mat 9.20 6:20 Mat 5-7 6:20 Zhk 2.5 6:21 Mbú 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3

6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 6:23 Mat 5.12 6:24 Mat 19.23-24; Zhk 5.1 6:25 1Kr

4.8 6:26 Zhk 4.4; Zhe 5.31 6:29 Rom 12.17; 1Kr 6.7 6:35 yə búúd íkwálá: Ləv 25.35-36 6:37

Mat 6.14-15; Mak 11.25-26

Kúgá ðu yə búúd intúgúlí í mábɛ́ɛ́ mán, bwá ka námá bá ðu bæ kú yə bí intúgúlí í mábɛ́ɛ́ mán. Ðugá juu búúd nə məbɛ́ɛ́ mán, bwá ka námá bá ðu juu bí nə mán mábɛ́ɛ́.

³⁸ Ðugá sá yána, bwá bāg námá ðu sá bí yána. Bwá bá ðu shwu bí isā məma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ngé səw. Nəcə yuug bí é ðu yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá ó bwá bá ðu yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kənd bwo kaaná ná: «Ngwól áncím-ncím ji nə nkul jaand nə ngwól? Ngaá ná bəsh bwá é búla bííd?»

⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwele ntə yíguli; nji, *mpwiín má mpú nwa njígulá yé má ðu námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ngé mpu dág ntand shwú jí mínyəŋə woó júś dí, nji wo kú dág mbwŋ wí dwó júś dí yí?

⁴² Ntədelé wó jí nə nkul ci ná wo yíl mínyəŋə woó ntand shwú júśád wɛɛ kú dág mbwŋ wúsə wo dwó júśád yí? Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwŋ wódí júśád; ja jəŋgə wə wó é ka dág nda wó jí nə nkul yíl mínyəŋə woó ntand shwú júśád ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumə í abúbəw; líí abúbəw kú námá wúmə fwámé íbumə.

⁴⁴ Líí jəsh í ðu mpŋy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ngwúdáanzə dí, kú saag mábudə ngwŋúd.

⁴⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzú, í ka ðu wéeshli jəjə ísā; bəw-bəw múúd yé lám nə bəw-bəw kwəzú, ka námá ðu wéeshli bəw-bəw ísā. Sā múúd ngé bul téduga lámúd yí, gwá wə mpu yé í dú lás yí.

⁴⁶ Bí ngə jəw mə ná Cwámab! Cwámab! Ká nəcé jí bí búś kú sá sá má ngé ci yí?

⁴⁷ Muud yəsh mə zə mádí zə gwágulə lésú má ngé lás ga, a sá nda má ngé ci ná, muud wəŋgə jisə mbií múúd má zə lwágulə bí ga.

⁴⁸ A jí nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njəw yí, a tédé fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə təl mífim

kwóógúd. Ja mpŋ i wós yí, kwŋgú tɛɛm ðu nyífa njəw wəŋgúd, í kú bwele shwágusa, nəcé í bələ fwámé shumyá.

⁴⁹ Nji, nkí muud mə gwágulə lésú má ngé lás yí, a kú sá nda má ngé ci ná, a jisə nda muud mə shúmə njəw mátag dí kú fáág nə ndé kə təl mífim kwóógúd yé. Kwŋgú mə ká nyífa njəw wəŋgúd, í búg shugula shí nə mpuu.»

7

Yésus má lwag səl məsáal mə wúl lúlúú ózimbí
(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lésú yé nə wəsh kúl búúd í ngé gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawŋm.

² Wúl lúlúú múúd í á ðu jwú nə ozimbí təd yí í á bæ nŋ, lwaá dé á lám í á ngə bwə nkí yáág ná í zə yə.

³ Lúlúú ózimbí ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd búbaalé ocúmbá buud wā *Oyúden ná bwá kəg jəgula nə nyə ná a zəg lwag nyə lwaá dé.

⁴ Ocúmbá buud bəŋg bwá mú kə wós wə Yésus, kə bul bul tédé nyə məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwíndág nyə,

⁵ nəcé á cɛɛl lwəŋ búúd jisá, nyə wə nyə a lwə sə *mpáanzə minjígulá nyísá.»

⁶ Yésus mú nwa zhíí, bənəŋ bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə njəw, lúlúú ózimbí mú kənd óshwə bé ná bwá kəg ci nə Yésus ná: «Cwámab, kú bul ntəgula nyúúl, nəcé mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njəw.

⁷ Gwá wə má shígé kwey tətəlí ná mə zəg məmɛ́fwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, səl məsáal waamə yálúg.

⁸ Nəcə mə jí nə omása bwá ngé jwú nə mə wá. Mə jí námá nə ozimbí má ngé jwú nə ndí wá. Nyəŋg yəsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəŋg má é ci ná a zəg yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwŋ ozimbí éne ja nyə á gwág á má lás ntəni yí. A

mú yid dúg búúd bwá á ngə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyé bwəle dúg múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛem bæ kúl búúd *Izərayél dí»

¹⁰ Buud bwá á zə lwámád wá bwá mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbi, bwá mú kə kwey sól məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ngwála á Nayîn, bə́nəŋ *ompwíin bé nə bóól zhwog buud ɔ bwá á ngə kə.

¹² Bwá ngələ shísh ngeé mpumbé ngwála, dúg ná, buud bwá ngə kə nə mbimbə ná bwá ká dəl. Í á bæ cágá lá mwân, nyəngú njúl kúsə. Zhwog buud ɔ ngwála bwá á ngə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wəng yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ngə jii.»

¹⁴ A mú shísh kə kúnnya nə tanə. Buud bwá á ngə nkəny wá bwá mú shigəla. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwámá, juumág! Má ci nə wo ntó.»

¹⁵ Mbimbə mú wəol ji njínjilí, tééd ntág ngələ lás. Yésus mú nwa nyə nyingə yə nyóŋgá.

¹⁶ Buud bəsh bwá mú bæ nə inkuŋkúund. Bwá mú ngə yə Zembí məshwúmb bwá ngə ci ná: «Məma *múúd micúndá mə wóós sádí. Zembí mə zə kwiid kúl búúd jé.»

¹⁷ Lâŋ má Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yēsh nə cínəng məkoogú məkoogú yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíin bé. Nyə á ka jəw óbá cínəngú,

¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwá kág jî nyə ná: «Ye wo wá muud sé ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sé kwóg ná bwánd íshús?»

²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwá mú kə wóós wá Yésus, bwá mú ci nə nyə ná:

«Yuánes Nduu-buud ngə nti sé ná sé zág jî wo ná: “Ye wo wá muud sé á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sé kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námá fwála dəngú dí, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjâm, yíl məjamb, bəny zhwog wəancím-ncím mísh.

²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má dúg yí nə sâ bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwá ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tátəlí, mizəzaamá mí ngə yâl, wəakúmélwə bwá ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuŋkwóŋlə í búúd í mú ngə gwág Jəjə Kéel.

²³ Muud nyə é bæ kú bwəma nə bəngú mádí yé, nywáá má jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwá má nyingə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwá á bæ cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgá ntəŋ nə fufó?

²⁵ Nkí í á shíge bæ ntó, bí á də kə dúg jî? Ye ngwól múúd dúgá bwáád íjimá í mímbwéedí? Mbə, buud bwá dú bwáád íjimá í mímbwéedí də cəgə cəg əlal-ŋkul wá bwá də bæ mínjəw mí ójwú-buudəd.

²⁶ Ká bí á də kə dúg jî? Ye *muud micúndá má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyəng bí á kə də dúg yé má ntə ŋkwóŋ múúd micúndá má Zembí.

²⁷ Nəcé nyə wá Zembí nyə á ci nda jisə cilyá nyádí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lâŋ waamá nə a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhí.”

²⁸ Má ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwá má byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛem bæ ntó, muud mə bul bæ zhizhe Faan má Zembí dí yé, á ntə Yuánes.

²⁹ Buud bəsh tɛem bæ óŋwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wá Yuánes wá, báá bwá á ngə magələ ná Zembí jî tátəlí.

³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bə́nəŋ *Oŋkumə ó

7:12 10j 17.17 7:15 10j 17.22-23 7:16 1.68; 19.44 *múúd micúndá*: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12

mócɛɛ bân buud bwé á ban ná bwé adúwáné wé Yuánes wá, bwé á ban sá Zembî nyə á yagúlə shú dáj dí yí.

31 «Mə kág ná yüiga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci ná búəsə ntudɛɛ?»

32 Búsə nda ikágó bísə shishé ísɛɛngyá dí yí, bíl í ngé kámbula nə bílúgá ná: «Sé má lwɔ bí ilúlwónɔ í ábulya məkəl, bi kú sáág; sé má nyinɔ wá míngwa mí shwíy, bi kú jii».

33 Ntó wá í ngé bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bi ná: «A ji nə jamb.»

34 Mwân mə Múúd mə zə, a ngé də a ngé ngul, bi ná: «Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námə shwə ɔɔwɛnyɛ ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.»

35 Nji buud bəsh bwé ngé bɛ fɔg mə Zembî wá bwé ngé lwó ná jisə jɔjɔ sâ.»

Yésus mə juu ngwól múdá

36 Ngwól *Farizyên nyə a jôw Yésus ná a kág nyádí njów bá bwé ká də. Yésus mú kə nyíi njów mə Farizyên wɔɔngú kə ɔwə jiyə shú dálə.

37 Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísám cínɔng ngwála, nyə á ka mpu ná Yésus ji wé Farizyên éne, a ngə də. Ká dúg hí, mudá wɔɔngú mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí.

38 A mú zə tów Yésus mpásə, ɔgɛɛ kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fím nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywɔ mwo labínda. 39 Ja Farizyên nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wɔɔng yí, nyə á ngə lás nyádí lámád ná: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembî, ɔki a mə mpu múdá ngé kúnya nə nyə éga mbií múdá á jisə yí, a mpu ná a jisə sól misám.»

40 Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cɛɛl jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.»

41 «Ngwól múúd nyə á bə nə buud obá bwé mbíd nyə mpwálá; ngwól

nə mpwálá odanarí mitəd mitóon, ngwólúgá nə odanarí məwúm mətóon.

42 Nda bwé áshígé bə nə *mwaané bwé nyíng nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyɔɔng. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cɛɛl múúd mpwálá wáj yé?»

43 Shímun mú bɛsa ná: «Mə tádúgá ná í é bə nyɔɔng á má bíd nə məma mpwálá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbií í jəla yí.»

44 Yésus mú yid wé mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wə wódí njów, wə shígé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fím mə mwo nə shilú jé.

45 Wo shígé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wə yí, a ji nji a ngé ywó mə məkuú.

46 Wo shígé nywɔ mə məwúdú lúúd; nji nywáá mə nywɔ mə labínda məkuú.

47 Gwé wá mə ká jaaw wo ná, misám myé mí á tɛɛm bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misám myɔɔng myésh; gwé wá á búl bə nə cɛɛlí nə mə yí. Nəcé, muud bwé də juu nə isá cíg-cíg yé a də námə bə nə cɛɛlí cíg-cíg.»

48 A músə ci nə mudá ná: «Wo mə bə nə íjuugá nə misám myô.»

49 Buud bwé á bə dína dí wá bwé mú ngə lás bwádí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ? A bálé juu múúd nə misám?»

50 Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cɔg nəcé búgə gwô. Wɛɛ kaág nə shɛɛ.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

1 Mpásə isá ini, í á zə bə ná, Yésus nyə á ngə kyey míngwála nə мэndád ngə jíguli buud, a ngé cúndə Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî. *Buud ɔ lwámá bə wúm nə óbá bwé á ngə lúgal nyə,

7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 *alubátrə*: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwé á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sòm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8

² Nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Mariya bwá á də jŵw ná Mədalína məjamb zəngbá mə á wú yé,

³ Nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyeə jús isâ í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəəng bwá á də ngə kwíínd Yésus bənŋ buud ə lwámá bé nə məbii máŋ.

⁴ Buud bwá á ka zə seəngya ŋkí jág bulya, bwá ngə wú míngwála myésh, ngə zə nyédí. A mú zə lás nə bwo kandad ná:

⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeəg mpəg. Ja á mə ngə myeəg yí, nyúl mpúmé í mə shugula zhíí nə zhíí. Buud bwá mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shîn lúu.

⁶ Nyúl kə shugula kwóógád, í mú kə ná ndeé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas.

⁷ Nyúl mú shugula ibiin-bíinud. Bənŋ ibiin-bíin bwá mú kə ná ndeé ibiin-bíin í mú káda nywo.

⁸ Njii, nyúlágá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ngwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)*

⁹ *Ompwíin bé bwá mú jí nyə nda kanda wəəng í kə ná.

¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembî nyə a mə sá nə bi báá mpúg mindimba myâ Faan dé; nji a sá nə bóól bəŋ bwá ngəg gwág nji mikaaná; bwá bág, bwá tɛem kənd mísh, bwá kú dóg; bwá tɛem gwágulə, bwá kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembî.

¹² Buud búsə ka bə təŋ nda zhíí nə zhíí wá, jisə bəəng bwá dá gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembî lámúd, nə bwá á bá *búgula nə ndeé bwá *bə nə cug.

¹³ Bəəng búsə təŋ nda kwóógád gwów wá, nyísə bəəng búsə ná, ja bwá gwág Milésú mí Zembî, bwá lóg myə

nə məshusug; nji bwá kú nə mikəələ bwádí cugud, bwá də búgula nji kákúl baan. Bwá ká bwəma nə məkugulə, bwá julə mənnyúul.

¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jisə buud búsə ná, bwá ká shîn gwág Milésú mí Zembî, bwá kə, yágúwó nə təəm nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwá nda wúmə mpúmé nə ndeé í tî.

¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búsə ná, bwá gwág Milésú mí Zembî nə jə mílám myâ tətəlî, bwá bii myə, bwá mú wúmə mpúmé nəcé bələ nə zény.

*Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwoŋú. Bwá də yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwá nyíi njów wá bwá dógug məŋkenya.

¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwên kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwên kú mpûy, kú wóós məŋkenyad.

¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isâ yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəng cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalé á ngə *búgula ná a ji nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəəngú mə Yésus bənŋ omínyəŋú bé bwá músə jé ná bwá zə nyédí. Nji, bwá a shígé bə nə ŋkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulúle bulya.

²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəəngú woó bənŋ omínyəŋú bwô búsə na tóŋn, bwá ngə jii dóg wo.»

²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəəngú waamə nə omínyəŋú báamə wə buud bwá ngə gwág Milésú mí Zembî bwá ngə sá nda mí ngə ci ná.»

*Yésus mə cweel ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus mə kəwa byóólúd bənŋ ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: «Sá línágá mən məga kə faŋwíny.» Bwá músə wú bwúŋúd kə bwag.

23 Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwé ngé júgə. Məma ηkwê músə zə kunj mən, məjúwó mə mú lwándwəla byóólád, í mú bə bwo ηkí wagəwo.

24 Ompwíin bwé mú kə juuməshi nyə né: «Mása, Mása, sé wál zə yə.»

A músə juum, a ηkáánd nə ηkwê, ηkáánd nə ikwê í májúwó, byêsh í mú cwaaləwo, mən mə mú bə né shəe.

25 A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ηgow?» Inkuḅkúúnd í mú bií bwo, bwé ngé bul bî. Bwé mú ηgə nyímbwəla bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! A ká námá lás, tə ηkwê, tə məjúwó í bélé sá nyə məgwág í?»

*Yésus mə yî njumbálu məjamb
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

26 Bwé mú kə səl byóól shí á Ogerazenyê, ná beendya nə Galilé.

27 Yésus ηgə námá wú byóólád təw shí, ηgwól múúd a ηgwəla mú zə bwəma nə nyə. Muud wəngə nyə á bə nə məjamb. Bweyálə nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji njí məshwoḅ dí.

28 Dúgələ múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ηkwimbyé a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwán mə Zembî á gwów-gwów, shwə bən nə iney? Mə jəgəla nə wo, kú beeg təl mə cwúndəd.»

29 Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bów shíshim mpəl dí né í wúg muud wəngə nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwé dúgə wólə nyə nə mikwoolú mí inkwánz, də wá nyə mimbwagə məkuúd shú ná bwé baagələ nyə. Njí nyə á də tí isá ini byêsh, jamb í mú də kə nə nyə íkál í á də bə kú nə buud yí.

30 Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wə zé?» Nyə ná: «Jíná dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb mə á bə nyə nyúúlád.

31 Məjamb mə mú téeg Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí né bwé kág bí ncíməd.

32 Na, məma səonz óḅkuú í á bə í ηgə də cínəng mbəḅəd. Məjamb mə mú téeg Yésus məbwə ná a mágələg nə mə kág nyíi óḅkuú. A mú magələ.

33 Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyíi óḅkuú. Də lú óḅkuú dəng dēsh mú dad wú mbəḅəd kə juwa mən né ndéé fudə.

34 Buud bwé á ηgə baagələ óḅkuú wá, dúgələ bwé mə dúg sá í ámə cə yí, bwé mú wəenzh kə ηgə jaaw buud ηgwəla nə míləm míləm.

35 Buud bwé mú wú kwáádá zə, zələ dúg sá í ámə cə yí. Bwé mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwé mú gwág inkuḅkúúnd.

36 Buud bwé á dúg sóóləgú í á sŷ wá bwé mú jaaw bwo nda njumbálu wəngə í á *dúg cəg ná.

37 Ná ndéé, zhwoḅ buud bēsh wá shí Ogerazenyê bwé mú zə, zə ci nə Yésus nə a kyéyug wú bwádí shíd, nəcé í á bə fwámé inkuḅkúúnd í má bií bwo. Yésus mú nyiḅə kəwa byóólád, nyiḅə nə mpúsa.

38 Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeg nyə məbwə né a ηwág nyə nyédí gwoḅgəd. Yésus mú yidá nyiḅə nyə ná:

39 «Nyíngəg kə wódí njów kə jaaw sá jēsh Zembî mə sá wo yí.» A músə kyey, lína ηgwəla wēsh a ηgə jaaw sá jēsh Yésus mə sá nyə yí.

*Yésus mə gwúməshi shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)*

40 Nyiḅələ Yésus nyə á nyiḅə yí, buud bwé á shwas nyə áncuncuma, nəcé í á bə bwé ngé bwánd nyə.

41 Ká dúg ná, ηgwól múúd nə jínə ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə mínjígúla, mə zə ná ndéé zə kúd məbwóḅ shí, téeg Yésus məbwə né a kág nyíi nyédí njów.

42 Muud wəngə nyə á bə nə súsású ηgwúd nə ηgwúd í njúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jəngə í á ηgə júgəla.

Ja Yésus mə tí njənd kələ wu yí, buud bwé mú zə ηgə shúsə nyə ikóomb byêsh.

43 Ngwól múdá nyə á bə cínəng məcíf mə á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəngə nyə

á keenzh məbii mé mēsh mínjów mí mábyan dí nji a kú yâl.

44 Nyə á ka shísh wə Yésus ηγεε mpásə kwon, a mú kúnya nə nyə lwá lú káándá, məcií tów ntág nyə.

45 Ná ndeé Yésus mú ci ná: «Zə mə kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ηgə kíflya ná ndeé Pyêr mú ci ná: «Mása, buud bwə ηgə bə wo áncuncuma bwə ηgə shúsə wo.»

46 Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd mə kúnya nə mə. Mə mə gwáduga nyúl mpífə mə wú mə nyúúlád.»

47 Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgə lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóombúd, zə jaaw búúd bēsh sâ í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yâl cé nə cé ná.

48 Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág nə shεε.»

49 A ηgə ná lás ntáni, muud mú wóós wúlə wə njwû á mpáanzə minjígúlá, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô mə yə, kú ná bεεg ntágulə Yíguli.»

50 Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bεεg fúndə, bág nji nə búgə, nyə é cugə.»

51 Ja Yésus mə kə wóós njów yí, a mú ban nə ηgwól múúd shús kú nyíi, nji Pyêr nə Yuánes nə Zhâk nə sóηgú mwân nə nyóηgú mwân.

52 Bēsh bwə á ηgə jii súsású jóηgú, ηgə tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.»

53 Nda bân bwə á mpu ná súsású mə yə ná, bwə á yida ηgə cágulə Yésus.

54 Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wóólég!»

55 *Jím mə mwân mú nyiηgə zə nyə nyúúlád, a mú wóól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwə yág nyə sâ mə dâ.

56 Obyól ə mwân bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú

jaaw múúd sâ í ámə cə yí.

9

Yésus mə kənd búúd ə lwámá bé (Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

1 Yésus nyə á ka jów *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúlə lwag bwo məbwas.

2 A mú kənd bwo ná bwə kág ηgə cúndə Faan mə Zembî, kə ηgə lwag mimbâl.

3 A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbaduga í njəond, tə wagatíg, tə baamutálá, kú kə nə búléd, kú kə nə mwaanê; muud kú bwáád íshimí íbá.

4 Bí ó ji njów bí ámə nyíi yííd, bí ka bá tí cínəηgú kə shwóg.

5 Búúd bwə ká bá bə kú lág bí wúl ηgwəla dí, bí wú cínəηgú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəηgú í lwágulə bwo ná bwə mə byaagulə.»

6 Buud ə lwámá bəηg bwə mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiηg Jəjə Kéel, bwə ηgə lwag buud kál jēsh.

Herod mə jág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

7 Herod á tatarâk† mú gwág ísâ byēsh í á ηgə sîy yí. A mú bə kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwə á ηgə ci ná Yuánes mə gwúm;

8 bóól ná Eli wə mə nyiηgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúndə ayág wə mə gwúm éne.

9 Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cúη. Nyáyé múúd nyε mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sə ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

10 *Buud ó lwámá bwə á ka nyiηgə. Bwə mú zə jaaw Yésus sâ jēsh bwə á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bənonη bwə

8:44 Mat 9.20 8:48 Mat 9.22 8:52 Yuá 11.11-13 8:54 Mak 5.41 8:56 Mak 7.36 9:1 10.1-12

9:2 11.2 9:3 22.35 9:5 Mis 13.51 * 9:5 Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kúkúl shí bwə ámə tál mákuú mán yí, bwə mə kál gwo nə buud bí cínəηg wá ná bwə múse sâ nyéé. 9:7 9.19 † 9:7 **Tatarâk:** Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ηgwáməna nyə á ηgə jwú nə mpál nê á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17

wú búúd dí, kə bwáméfwó ηγεέ ηgwála bwá dá jôw ná Betusayída yí.

¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ηgə kə nŋ, bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ηgə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəəηg bwá á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shish wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Ciiηg nə bwo ná bwá nyíηgəg, bwá kág ηgə já mákwáádá nə ibaafá yá wa kúná-kúna, bwá kə sɔ sâ má dá nəcέ sá bí wa bugád.»

¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dá.» Bwá nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji ibuléđ itóon nə oshú óbá. Ka nji ná sáméfwó sá má ká kusə búúd óga bēsh idâw, í ka tɛem kwaga nə bwo.»

¹⁴ Buud bwá á bə cínəηgú je bə budúm otóoshin otóon. Yésus mú ci nə *ompwíin ná bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jēsh nə buud je bə máwúm máttóon.

¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bēsh shí.

¹⁶ A mú ka ηwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A mú fēy byo yə ómpwíin bέ bwá kə ηgə yə buud.

¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛηg íkúl í á lág yí, wá mábwumúd tâη mábwumú wúm nə mábá.

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bə, a má kə koogú kə jəgula nə Zembî, ompwíin bέ bwá mú kə sɛηgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ηgə ci ná mə jisə zə?»

¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ηgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá ná wo jisə Eli, bóólúgá ná wo jisə ηgwól *múúd micúndá ayág má gwúm yé.»

²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bāη bí ηgə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mú bɛsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembî nyə á nti yé.»

*Buud bwá bɛ Kríst wá
bwá bá námá jug*

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwá kú bwɛɛ jaaw múúd ntó.

²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wâ ləəm nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máccɛɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwoη dí jwów lá léɛl.»

²³ A mú ci nə bēsh ná: «ŋkí muud má cɛɛl bɛ mə, a bəg kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé jwów dēsh, bɛ mə.

²⁴ Nəcέ, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəəηg mə jímbál cug jé nəcέ mə yé, a faam.

²⁵ ŋkí muud má bii mábii mēsh má shí ga, nji a yə, ŋkí ntāg ná a ntámá cug jé, wáyé mfíi nyə é bə nə ndí cínəηg yí?

²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ηgə ŋkənwə mənkwənwə mé nə mənkwənwə mə Sóóηgú, bánôη miféeshá mí *wəəηgales myé dí yí.

²⁷ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búúsə wa óga, bwá abálé bwɛɛ yə, bwá kú fwo dúg Faan má Zembî.»

Yésus mə lwóyá mílwaná myé

(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus má shín lás lósú ni, mwôw má mú cɔ je bə mwəəmb, nyə á ηwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bánóη bwá mú bád mbúηád gwôw kə jəgula nə Zembî.

²⁹ Ja nyə á ηgə jəgula yí, mpwoombá nyé í á shwópla, mikáándá myé mí mú bə ŋkí fumə, mí ηgə faan nda njəs.

³⁰ Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwá mú bwá ηgə lésha nə nyə.

³¹ Moyíz bá Eli bwá á lwóya mənnyúúl mílwanád. Bwá mú ηgə lésha nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurúsəlem yí.

32 Na nyə á bə, Pyêr bənôh buud ó gwoonɔg bé bwé mú ígwád ná cúg. Bwé á ka juum, bwé mú dúg Yésus ngé jág ñkə̀nə̀wa, buud obá bwé ngé lésha nə nyə.

33 Ja Moyîz bá Eli bwé á ngə béégya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaále ngólə ji wa. Sé shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlúgá shú má Eli.» Nyə a shígé mpu sâ nyə á ngə ci yí.

34 A ngé ná lás ntáni, seegya ná gúndá í má zə búdal bēsh. Inkuñkúúnd í mú bií bwo ja bwé má dúg gúndá má búdal bwo yí.

35 Kál í mú wú gúndá jəonɔg dí ná: «Mwân waam má á féesh wé éga. Sága nyə məgwág.»

36 Ja kál í má shîn lás ntáni yí, bwé mú dúg Yésus nji nyəmfwó. Bwé mú ji ókúl-ókúl. Bwé á ji mwôw məonɔgúd kú jaaw tə muud sâ bwé á dúg yí.

*Yésus má lwag wúl mbâl jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

37 Jwôw í á bə cínəonɔg yí, bwé má shulə wú mbáñ di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma.

38 Ká gwág íí, ngwól múúd má kîm na məñkúmbə mə búúd dí ná: «Yííguli, má jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə nji ngwúd éne.

39 Jamb í də bií nyə, a mú də kîm, ifúlug í dúgə wóos nyə mpud. Jamb í də jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ngə bíd nyə í má fwo líduga.

40 Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dəonɔgá, bwé shígé kwag.»

41 Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitódúgá e! Mə e bá kə nə bî ntáni kə wóos ngow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wəonɔg.»

42 Mwân ngé shísh wé Yésus íí, jamb mú kadəwo nyə shí, ngə jág sagusə nyə. Yésus mú ñkáánd nə jamb, a lwag mwân né ndéé a nyinɔg kənd nyə wé sóonɔgá.

43 Dúgúlə búúd bēsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembî yí, bwé á káam ntə ñkúl.

Buud bēsh bwé ngé ná káam isâ byēsh Yésus nyə á ngə sá yí, nyə mú ci nə ompwíin bé ná:

44 «Mpugá gwágulə lósú má zə lás ga: *Mwân mə Muúd wál bá zə kaanz məbwə mə búúdu.»

45 Nji bāñ bwé á shígé mpu gwág lósú wəonɔgá, í á bə bwo shwílyá ná bwé kú gwág nda í ké ná. Bwé á ka ngə fúnda jílə nyə lósú wəonɔgá.

Zə má ntə bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

46 Bwé mú zə tééd sənúsálə mákál nə bwé cəel mpu nyəonɔg jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoonɔg dí yé.

47 Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ngə téduga bwé dí mílámád yí. A mú ñwa gúl kəkágə, tál nyé dí kúnə-kúnə.

48 A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lóg kəkágə ga jínə dām dí yé, a má lóg mə. Muud mə lóg ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lóg múúd nyə á nti mə yé. Mpugá ná muud mə ñwá nyəmfwó zhizhe mpádúgá nyín yé, nyə wé jí fwámé múúd ntə bóól.»

*Muud mə bə kú lúmbəli yé ngə magulə
(Mak 9.38-41)*

49 Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sə ámə dúg ngwól múúd ngé balan nə jínə dwô, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sé ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcé a cugé sádí gwoonɔg dí.»

50 Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambulə né a kú ngə sâ, nəcé muud nyé anɔgə nə mpii bí yé, jí bídí kóómbúd.»

51 Fwála í á bə ná Yésus má zə bá ñkâñ wú shí ga dí yí í á ngə shísh. Ntə Yésus nyə á ñwa cigúlá ná tə jí tə jí a ké Yurúsəlem.

52 Nyə á ka lwám bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ñwa zhí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwé kə kwəməsa, Yésus bāg kə shigula cínəonɔg.

⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔɔngá bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcə nyə á ngə kə ngéé Yurúsəlem.

⁵⁴ Nda *ómpwín bé Zhâk bá Yuánes bwé á dúg ntó ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye wó jii ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígal bwo?»

⁵⁵ Yésus mú yid, nkáánd nə bwo, ‡[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔng shíshim í ngé shwambulə bí ni.»]

⁵⁶ Bwé mú nja zhí kə dúl dándúd.

Bɛ́l̄l̄ Yésus
(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ngé kyey zhí nə zhí, ngwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá d̄u bɛ wo kúl jêsh wó bá d̄u kə yí.»

⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə miku, inunú nə maagɛ, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

⁵⁹ A mú ci nə ngwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kég d̄ul sóɔngá waamê.»

⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlɔg mimbimbə myán. Wɛɛ, kaág ngə bwiiɔg buud Faan mə Zembî.»

⁶¹ Ngwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jəna nə njów búúd wám.»

⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká nkêny bɔɔg ná á waad fambá, a nyiɔg yág dúg mpúsə, muud wɔɔngú cugé nə mfíi Faan mə Zembî d̄i.»

10

Yésus mə kənd búúd məwûm zəngbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwám̄ba nyə a shîn lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwín məwûm zəngbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ngég nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí.

² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idâw í mə tí fambá məɔkund məɔkund, nji

buud bwé kə saag wá búsa cíg-cíg. Ntó wé mə cí nɔ́ɔ́: jógulagá nə amédí fambá nə a kándɔg buud, bwé zəg saag.

³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbɛ mpédúgá ɔɔkweny.

⁴ Muud kú kə nə *mwaanê nkí kwám̄. Muud kú nja bóól osílúfaas; muud kú kə ji mábédád zhí nə zhí.

⁵ «Njów wêsh bí mə nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembî sáág ná bí bág ná shɛɛ.”

⁶ Nkí ngwól muud á ná shɛɛ ji cínɔngá, məbédá mún mə kə nyádí; nkí ntó dí, mə nyiɔg zə bídí.

⁷ Bí ó ji njów wɔɔngád, bí d̄u d̄u nə ngul isâ bwé é d̄u yə bí yí, nəcə sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myána. Bí kú bá d̄u kyey mínjów mínjów.

⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lág bí yí, bí ó dá isâ bwé yə bí cínɔng yí,

⁹ bí ó lwag mímbəl myâ cínɔng, bí jaaw bwo ná Faan mə Zembî í mú bí kúnə-kúnə.

¹⁰ Wɔɔng ngwála bí mə nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tâm dánd kə lás ná:

¹¹ “Sə mə kudə yə bí fumbyá a ngwála wán í ámə nada sə məkuú dí yí. Nji mpugá nə Faan mə Zembî í mə shísh kúnə-kúnə.”

¹² Mə mpú jaaw bí nə jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ngwála wɔɔng.

¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námá. Nəcə bímbí lú *máshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ó nûɔ bwé á mbəm námá bwey bwáád míɔkud ji ífî d̄i nə bwé cénd mítédúgá.

¹⁴ Nə ndeé, cígúlé mílósú d̄i, intúgúli í Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín.

¹⁵ Bí b̄aɔ buud ó Kapernawûm, bí ngə téduga nə bí mə bá kə gwôw? Mbê, bí mə bá yidá shulə kə b̄aɔ mínjîm.

¹⁶ Muud mə gwágúló bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bó kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə

9:54 20j 1.10, 12 ‡ 9:55 Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni. 9:61 10j 19.20 9:62 11.2; Flp 3.13 10:1 9.1-6 * 10:1 Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwé á bə nji məwûm zəngbá. 10:4 22.35; 20j 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2 10:11 Mís 13.51; 18.6 10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20

bə ntâg kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíin bwá má kə nyiŋgə nə məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

17 *Ompwíin məwûm zangbá nə óbá† bwá mú kə nyiŋgə nə məshusug bwá ngá cì ná: «Cwámba, tɛɛm bə májamb má ámə ngə bə nə məgwág nə sá ja sá ámə ngə lás nə mwo jíná dwô dí yí.»

18 A mú cì nə bwo ná: «Mə á ngə dúg *Sátan ngá kud wú gwôw nda njəs.

19 Mə má yə bí ŋkul ijwúga ná bi nyáálug onywâ nə wəacəlaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə má múúd ngə lúmbuli nə bí yé‡ nyêsh, sâ kú sá bí.

20 Nji bi kú bul gwág máshusug nə məjamb ngálə magulə ijwúga bín, yidagá gwág máshusug nə mínə mán bələ cilyá gwôw jon dí.»

21 Námə wəla dɔɔŋgú di, Yésus mú kɔɔs nə məshusug má Ŋkɛŋkɛ Shíshim, a mú cì ná: «Pupa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmə nəcə wo á shweel ompuye bənŋ buud ó fəg isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pupa, ntó wə wó á cɛɛl ná í bəg yé.

22 Dâ nyə a cwámbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sóŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sóŋgú, nji mwân nə muud yêsh mwân má céél sá ná a mpúg yé.»

23 A mú yág dúg ómpwíin bə, cì nə nji bwo ná: «Bí bân mísh mán má má jəla nəcə má ngə dúg isâ bí ngə dúg íni.

24 Búbələ mə jaaw bí ná, zhwoğ *buud ɔ mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛɛl dúg sâ bí ngə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cɛɛl gwág sâ bí ngə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jəjə múúd á Samariya

(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

25 Ka dúg ná, ŋgwól *Ŋkumɛ məcɛɛ mə zə bwówalə nyə jî nyə ná: «Yíguli,

mə sáág jí ná mə lógúg cug á kandugə kandugə?»

26 Nyə ntâg nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó du ló cínŋgə ná jî?»

27 A mú bɛsa ná: «Wó jəlá nə cɛɛl Zembî woó Yawé nə lâm wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ŋkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛɛl námə múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.»

28 Yésus nə né ná: «Wo má bɛsa mbií í jəlá yí. Sáág ntó wo bəg du cug.»

29 Nyɛ, cɛɛlələ lwágulə ná a jî tətəlí, a mú jî Yésus ná: «Muud jí mə kúnə-kúnə wə zə?»

30 Yésus mú nyiŋgə lás, a mú cì ná: «Ŋgwól múúd nyə á ngə wú Yurəsalem ngə shulə kə Zheríko. Izhilŋgaanə í mú bií nyə zhíd, déég nyə isâ byé byêsh, yíd nyə ná ndeé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə.

31 Í mú jé ná ŋgwól fada kyéyug zhí nyɔɔŋgúd. A mú dúg múúd wɔɔŋgú, a mú cɔ lúú tál gwôw.

32 Ŋgwól *Levít mú námə zə wóos kúl jɔɔŋgúd, a dúg múúd éne, a cɔ lúú tál gwôw.

33 Nji ŋgwól múúd á Samariya ngə námə kyey yé njɔɔnd í, a mú wóos kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lâm mú bul cey nyə cwú.

34 A mú shísh kúnə-kúnə, a lwag nyə məfán nə məwúdə nə wáan ná ndeé a shín wóolə. A mú ŋkény nyə bəd nyádí jakáas dí, kə nə nyə njów ójŋ kə kweemb nyə.

35 Mán məlâm, muud á Samariya mú ŋwa ódanarí obá, yə múúd njów ójŋ. Nyə nə né ná: «Kweembəgú mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo kɛɛzh shú dé yí, mə é zə nyiŋgə wo ja mə é nyiŋgə yí».

36 Yésus mú jî ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilŋgaanə í á yíd yé kúnə-kúnə yé?»

10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ngə cì ná bwá á bə nji məwûm zangbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbú 12.9 10:19 Sôm 91.13 ‡ 10:19 múúd ngə lúmbuli nə bí yé: Wa jisə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17 10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mís 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31

³⁷ Yígguli mæcɛɛ ná: «Jísə nyɔɔŋ nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Lâŋ má Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bənônɔ *ompwíin bé bwé á ngə kyey yí, bwé á kə nyíi dúl dándúd. Ngwól múdá nyə á bə dánd dɔɔŋ dí ná Mááta, a mú lág bwo nyádí njów.

³⁹ Mudá wɔɔŋ nyə á bə nə mínyɔŋú nə Maríya. Nyə á zə ji Cwámba shí makuú, də gwágulə lésú yé.

⁴⁰ Mááta nyɛ nyə á ngə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójôn. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Maríya má yida bíd ná mə ngəg nə sɛy məmɛfwó ga, sá jɔɔŋ í acíyɛ wo sâ? Cíg nə nyə ná a zég kwiid mə.»

⁴¹ Cwámba mú bɛsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ngə kənd lám gwôw ngə ntágulə nyúúl nə zhwog isá.

⁴² Sâ jí nə mfií yí jí nji ngwúd. Maríya má féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abáɛ kwo ŋwa nyə gwo.»

11

Yésus má jíggúli ómpwíin məjəgula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kákúlúd a ngə jəgula. Ja nyə á yow jəgulálə yí, ngwól *mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, jíggúlig sá jəgulálə nda Yuánes nyə a jígguli bé ómpwíin ná.»

² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí má bá də jəgula yí, bí ɔ bá də ci ná:

Pəpa,
Jínə dwô í bág nə gúmá ntɔ sá jəsh.
Ijwúga byô í zég.

³ Yág sá idəw í jélá nə sá yí jwów dɛsh.

⁴ Juug sá *misám mísú
nəcé sá ngə námə juu buud bwé ngə
byaagulə nə sá wá.

Wo kú bíd ná məbwəbúlán má ntɔ sá ŋkul.»

⁵ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ngwól múúd na bídí jí nə yé shwá. Muud wɔɔŋgə ka kə wə shwá

yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilóol

⁶ nəcé ngwól shwá waamá ngə zhu njɔɔnd dí, a má wóos mə kâ njów mə kú nə sâ má yə nyə.”

⁷ Shé fwógá ná ci nə shwá yé má bɛsa nə nyə nûŋ njów dí cwû ná: “Kú zə ntágulə mə, sánônɔ bwân bâm sá má bwey já shí, mə cugé nə ŋkul wɔɔl zə yə wo ibuléd.”

⁸ Má jaaw bí ná, tɛɛm bə ná a cugé nə ŋkul wɔɔl zə yə nyə ibuléd ná a jí shwá yé, nyə é wɔɔl nəcé ngwól sálə kánɡá ngwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sâ jəsh á ngə gwáám yí.

⁹ «Mɛɛ má ka ci nə bí ná: Gwáámbugá Zembí, nyə é yə bí; sógá, nyə e lwó bí; kudəgá mbê, nyə é juw.

¹⁰ Nəcé muud mə gwáám yé nyə é bii, muud mə sɔ yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwé juw nyə wə.

¹¹ Nyáyé sóŋgú mwân na bídí gwoŋg dí jí nə ŋkul sá ná mwân yé gwáám nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé?

¹² Nkí ntəg nə Mwân yé gwáám nyə kíí, a yidá yə nyə acólaafə?

¹³ Nkámúsá bí, tɛɛm bə nda bí búsa nə mbíya mílám ní, bí má də yə bwân bún isá í ányunywaá. Nkəmsa nə Dá á gwôw; ŋkí bí mə gwáám nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bí.»

Yésus má lwag ákúmalwə a fifi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ngə yíl muud jamb í á wá nyə mánkədád ná a bág fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wɔɔŋgə nyə a tééd lásúlə, buud bəsh bwé mú ngə káam.

¹⁵ Bóól búúd wá cínəŋgú bəŋ bwé mú yidá ci nə Beləzebul* wə ngə yə Yésus ŋkul nə a ngəg nə yíl buud məjamb.

¹⁶ Bóólúgá bwé mú zə nə njígá məbwəbúlán wə Yésus, zə ci nə a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ búúd ŋkwón yí, í ngə zhu gwôw.

10:38 Yuá 11.2; 12.2-3 11:1 5.16 11:2 Ijwúga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7 18.5 11:9 Mat 7.7 11:14 Mat 9.32-34 * 11:15 Beləzebul wə Njwú ibów-bôw í míshíshim. 11:16 Mak 8.11; Mat 16.1

17 Nye mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bóság ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dɔɔng í é jɛɛ nə mpaá. Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóság ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔɔng jímb.

18 Bí ngə ci nə Beluzebul wá ngə yə mə nkul ná mə ngəg nə yíl buud məjamb. Ntó ji ná *Sátan má yida nyiŋgə cuwo, ngə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tɔw na ntədəl?

19 Nkí Beluzebul wá ngə yə mə nkul ná mə ngəg yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nye ngə yə buud bən nkul nyɔɔngə? Ngaá bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsə nə məbɛɛ?

20 Nji, nkí nyinó mbwə má Zembí wá í ngə yə mə nkul ná mə yílúg buud məjamb hí, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa.

21 Ja nkunkul múúd wí nə fwámé ísá í dósomb í ngə baagulə njów yé yí, muud cugé nə nkul kúnnya nə məbii mé.

22 Nji múúd mə ntɔ nyə nkul yé má ká námə zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔɔ mə dósomb á du *búgula má, muud wɔɔng mú ka tɛem ηwa məbii mé ngə kaaw buud.

23 Muud mə bə kú kɛem mə yé ngə lúmbəli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə ná səná sé séɛngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígúlá mimbii

(Mat 12.43-45)

24 «Ja bów-bów shíshim í du wú múúd nyúúlúd yí, í du kə ngə jéɛla máshí má mishwéeshá ngələ sɔ wogá. Nji nkí í bə kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów kúl má á fwo du ji yí.”

25 Í ká zə kwey njów ηgwámbúlá, sá jêsh jɔ kwambulá,

26 í é kə ηwa mílúgá míshíshim zanjá mí njúl nə nkád ntɔ wáméfwó, bónón bêsh bwá mú kə nyí njów,

kwambulə jiya cínəng. Ná ndeé, cug mə múúd wɔɔngə í mú nyiŋgə jág bów, ntɔ mbií í á fwó du bə yí.»

27 Í á ka zə bə, Yésus ngə lás ntáni, ηgwól múdá mú wéeshəli kál mənəkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyéɛng wo yé nywáá má jəla.»

28 Yésus nye mú ci ná: «Buud bwá ngə gwág Milású mí Zembí wá, bwá ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

29 Buud bwá á ka ngə sɛɛngya nkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbee kala búúd í njúl nkí bów, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntɔ búúd ηkwón yí! Bwá abúlé dóg gúl sá í ntɔ búúd ηkwón yí, nji jɔɔng í á bə nə Zhwónas yí.

30 Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntɔ buud ɔ Ninivə nkul ná, ntɔ námə wá *Mwân má Múúd nyə é bə sá í ntɔ búúd ɔ kala ga nkul yé.

31 Jwów Zembí mə bá zə sámb búúd milású yí, Cí á mudá í á wú *mákóól má jwów† yí í bá tɔw tátəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Sélamun. Dugá, sá í ntɔ Sélamun yí jisə wa.

32 Buud ɔ Ninivə bwá bá námə tɔw tátəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntɔ Zhwónas yí jisə wa.

33 Muud cugé nə nkul sá ná, a jida lámba nə ndeé a kə shweel dwo shí tɔwəli. Í du bə a yida tɔl dwo cé lámba dí ná buud bwá nyí njów wá bwá dógúg mənkenya.

34 Jús dwô dúsə lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás hí, nyúúl nywô nyêsh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə nkí bów, nyúúl nywô bə yídúgúd.

35 Ntó, wo ɔ bey nə mənkenya mäsə wódí má má bəg yídúgú.

36 Nkí nyúúl nywô nyêsh í bə mənkenya dí kú nə kákúl jisə yídúgúd

yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lám̄ba í kwan wo n̄a m̄nkenya mé yí.»

Yésus m̄a lás n̄a Ofarizyêñ b̄n̄ñh
Oñkume ó m̄ác̄c̄c̄

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nȳa a sh̄n̄n lás yí ngwól *Farizyêñ nȳa a j̄w nȳa né a k̄ég d̄a nyádí nj̄w. Yésus nȳa á ka nám̄é k̄a, k̄a ji shí k̄ál̄a d̄a.

³⁸ Farizyêñ éne mú k̄áam ná Yésus nȳa a shígé s̄a ngusa bw̄á d̄a s̄a shúshwóógú ná bw̄á z̄óg d̄a yí.

³⁹ Cwám̄ba mú ci n̄a nȳa ná: «Bi b̄ñh Ofarizyêñ bi m̄á d̄a s̄a ná bí gusa kwon̄ b̄alá n̄a kwon̄ shúyá, cw̄u nȳe njúl bí lwándúlá n̄a is̄a í m̄ándá, n̄a b̄ów-b̄ów is̄a.

⁴⁰ Yé ílad íga! N̄gaá ná muud nȳa á s̄a tóón yé, nȳa nám̄é w̄á nȳa a s̄a cw̄ú?

⁴¹ Yidagá k̄eenzh is̄a b̄ísá cw̄u yí, ȳa m̄ímbúbúwá, is̄a byêsh í mú b̄a bí ñkí ñk̄é.

⁴² M̄antágula n̄a bí Ofarizyêñ n̄acé is̄a nda m̄ánt n̄a ru‡ n̄a b̄íl íkáá í d̄a byêsh, bí nḡa ȳa Zemb̄í *ñk̄aw w̄úm á is̄a bȳoñḡú, bí yida m̄pyêny cugál̄a n̄a buud tátalí n̄a c̄eelúl̄a Zemb̄í. Í njúl ná s̄a bí m̄á j̄l̄á n̄a s̄a w̄á ni, kú yida m̄pyêny bȳoñḡú bí nḡá bwey s̄a yí.

⁴³ M̄antágula n̄a bí Ofarizyêñ n̄acé bi m̄á c̄eel k̄a d̄a ji ñji ñjiya ȳa shwóg ja bí b̄úsá *m̄ámpáanzé m̄á m̄ínj̄ígúlá m̄á *Oyúden dí yí; bi m̄á c̄eel nám̄é ná buud bw̄á d̄ág b̄éda bí m̄ab̄ádá m̄á gúm̄á m̄ñkúmb̄a m̄a búúd d̄í.

⁴⁴ M̄antágula n̄a bí n̄acé bi b̄ús̄a nda m̄ashwon̄ m̄ásá kú n̄a m̄aȳigyé; buud bw̄á d̄a kyey mwo gw̄ôw kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ñkume m̄ác̄c̄c̄ mú b̄esa n̄a Yésus ná: «Ȳíguli, ja wó nḡá lás nt̄áni ni, wo nḡól̄a nám̄é lw̄íy s̄a óni.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «M̄antágula n̄a bí *Oñkume ó m̄ác̄c̄c̄ nám̄é, n̄acé bi m̄á d̄a zhimb búúd jil̄a-jil̄a m̄ímbag zám̄abag, í njúl ná b̄ím̄éfwó bi ádé bw̄ele s̄usal nyin̄á ná bi m̄á kwiid bwo n̄a ñkényúl̄a m̄yo.

⁴⁷ M̄antágula n̄a bí n̄acé bí nḡa lw̄ş m̄ashwon̄ m̄a *búúd ó m̄ícúndá ímpáám̄bá b̄ín í á d̄a gw̄u yí.

⁴⁸ Nt̄ó ji ná bí nḡa bwaagul̄a misóólúgú mí ímpáám̄bá b̄ín, bí nḡa gwág myo nywa. B̄ñh bw̄á á gw̄u, bi mú z̄a lw̄ş m̄ashwon̄.

⁴⁹ Gw̄á w̄á jí ná, Zemb̄í nȳa á ci fúg nyé dí ná: “M̄a bá d̄a k̄end bwo buud ó m̄ícúndá n̄a *buud ó lwámá. Bw̄á bá d̄a gw̄u b̄óól w̄á c̄ín̄oñḡú, bw̄á lwágul̄a b̄óólúgá cúwúlí.

⁵⁰ Bw̄á bá d̄a s̄a nt̄ó shú n̄a kala búúd ga í b̄ág t̄ôw k̄oód dí n̄acé m̄acíí m̄a búúd ó m̄ícúndá b̄esh bw̄á á gw̄úyow tééd m̄átéédúl̄é m̄á shí wá.

⁵¹ Í bá b̄a, tééd m̄acíí m̄á Abel z̄a w̄óós mí m̄á Zakarî nȳa á gw̄úyow m̄p̄édúgá *alat̄ar n̄a Nj̄ów Zemb̄í yé.” Haaw. M̄a mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá t̄ôw k̄oód dí n̄acé m̄acíí m̄oñg.

⁵² M̄antágula n̄a bí Oñkume ó m̄ác̄c̄c̄ n̄acé bi a m̄á m̄anda juwuga jí n̄a ñkul juw búúd mb̄ê ná bw̄á b̄ég n̄a mpúyá yí. B̄ím̄éfwó bi anyíiyé mpúyá w̄oñḡúd, bí kú nám̄é nyin̄ḡa bíd ná b̄oñg bw̄á nḡá c̄eel nyíí wá, bw̄á nyííg.»

⁵³ Ja Yésus nȳa a wú nj̄ów w̄oñg dí cúwo tóón yí, *Oȳíguli ó m̄ác̄c̄c̄ b̄n̄ñh Ofarizyêñ bw̄á á nḡa nándul̄a nȳa n̄a zhwoog mishílí nḡa j̄i nȳa is̄a m̄imbií m̄imbií,

⁵⁴ bw̄á nḡá bwéél ná a lásúg gúl s̄a abúb̄ôw.

12

Buud bw̄á jalá n̄a fúnda ñji Zemb̄í
(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja j̄oñḡá, buud bw̄á á s̄eñgya ñkí j̄ág bulya m̄bií bw̄á cúgé n̄a ñkul l̄ş yí, b̄óól bw̄á nḡá nyaal b̄óól. Yésus mú ka z̄a fwo tééd lás n̄a *ompwíín b̄é ná: «Jigá nc̄a n̄a *Ofarizyêñ *l̄avur w̄án, nt̄ó ji ná kw̄aba b̄úsá n̄a ndí yí.

² Kú n̄a s̄a á mb̄údúlá í bá bw̄ên kú búguli, ñkí s̄a á shwoó í bw̄ên kú mpúy.

³ Gw̄á w̄á jí ná, s̄a j̄esh bí m̄á lás yídúgud yí, í bá gw̄íg m̄ñkenyad;

11:37 7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2 **11:41** 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ **11:42** m̄ánt n̄a ru: Jís̄a íkáá bw̄á d̄a lugushi jáám̄b n̄a ndí yí, is̄a nda m̄as̄ab. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52 **11:49** 6.13 **11:51** Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 **11:52** Mat 16.19 **11:53** 20.20 **12:1** Mat 16.6; Mak 8.15 **12:2** 8.17; Mak 4.22

jɔɔŋg bí má nyímbúlá nà muud lwéd kúl fúm yí, bwá bá ŋgà cúndə gwo íkwáláminúd.

⁴ «Má ci nà bí oshwá bâm ná, kúgá dɔ fúndə búúd bí nà ŋkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wɔɔŋg wá.

⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí má jéla nà fúndə yé. Fúndəgá muud jí nà ŋkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd némə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ŋgə ci ná nyə wə bí má jéla nà fúndə yé.

⁶ Nɡaá ná bwá dɔ kusha mímbá-kwáádə mitóɔn ifáda íbá? Tɛem bə ntɔ, Zembí nyə awúsáyé tɔɔ mbá-kwáádə ŋgwúd.

⁷ Bí bāŋ ntāg íí, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shílú bísə bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá dɔ fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembí lámúd cɔ mimbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá némə magulə nyə mísh mə *wáéŋgəles ó Zembí dí.

⁹ Nji, nyɔɔŋg mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá némə nyə mísh mə wáéŋgəles ó Zembí dí.

¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nà Mwān mə Múúd yé mə bá bə nà ijuugá. Nji nyɔɔŋg mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wə Nkɛŋkɛ Shíshim yé nyə abúle bə nə ijuugá.

¹¹ Ja bwá bá dɔ kə nə bí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, nə ósémbye ɔ mílúsú dí, ŋkí ójwú ó lɔɔm dí yí, bí kú bá dɔ yáɣwə mbií bí má bá shwə mánýúúl yí, kú yáɣwə íciyá í kɔɔd.

¹² Nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim mə bá dɔ jíguli bí lésú bí má bá dɔ lás yí cé jɔɔŋgúd.»

Fwámé mǎbii (Mat 6.25-34)

¹³ Nɡwál múúd nyə á ka lás mánkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, cíg nə mínyɔŋɔ waamə ná a káawug sá məbii sóŋgú wúsú nyə a lúgə sə nə ndí má.»

¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílúsú dɔ kaaw bí mənkwəw?»

¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bí ó bey, bí ɔ káálúgə nə ŋkóóg. Nəcé, muud tɛem bə nə məbii mənkwəw mənkwəw íí, cug jí í cúgə mǎbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí mɔɔŋg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwog məbii.

¹⁷ A mú ka zə ŋgə jí lámúd ná: “Mə cugé nə kúl mə é ŋkúnd mǎbii mām yí. Mə é ka sá ntədɛl?”

¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔɔ byām, mə lwɔɔ byɔɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ŋkúnd *blé waamə nə məbii mām cínɔŋg.

¹⁹ Mə músə ci nə lám wām ná: Yé lám, wo mú nə zhwog məbii mə ŋkúndú ná wo é dɔ balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ŋgul wo zhwiimba.”

²⁰ Zembí mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ŋkí mə yíl wo cug gwô búlú gaád isá wó mə shín ŋkúnd íni í bə ísá í zə?”»

²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə dɔ ŋkúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jéla mísh mə Zembí dí yé, nda í dɔ bə nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Má ka ci nə bí ná, bí kú dɔ yáɣwə cug jín ná bí é də jí. Bí kú yáɣwə mánýúúl mán ná bí é bwáád jí.

²³ Cug í ntɔ ídāw, nyúul ntɔ míkáándə?

²⁴ Mpugá dúg íŋkwəlónkwə. Í ádé bɛ mámpəg, kú mwááɣulə mpúmá, í cúgə nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ ídāw. Nji, Zembí ŋgə wíl byo. Nkəməsa nə bî, bí búsə nə mfíí cɔ íŋkwəlónkwə.

²⁵ Zə á na bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcé a ŋgələ yágáwó, a kwádulə jwɔw ŋgwúd nyádí cug dí yé?

²⁶ Nkí bí cugé nə ŋkul sá sásúsá acíg-cíg, bí má ka dɔ yáɣwə bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwá dɔ wíy ná. Bwá ádé yíŋga nə iséy, kú tíŋ míkáándə. Nji mə mpú jaaw bí ná

cî Sólumun nyə á tɛɛm jág bul bæ nə gúmá, nyə a shígé bwɛɛ bwáád nda ofuláwa.

²⁸ Nkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, nkəməsa nə bî; bi wá nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga!

²⁹ Nji bi báá, kúgá də sɔ́ sâ bí é də yí nə sâ bí é ngul yí; kúgá də yágəwo.

³⁰ Ikûl ishús yâ shí mishwun wá í də ngə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá də sɔ́ byo, nəcé Sóóngú wán mə mpú ná í jii bí isâ byəngá.

³¹ Yidagá də tál isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka də kwádulə bí isâ íni.

³² «Yé susɔ́ɔ́zú íncwəmbɛ, kúgá fúnda tɔɔ́ sâ nəcé Sóóngú wán nyə á gwág nywa nə a yó bí Faan dé.

³³ Kushagá məbii mán bi kááwug mimbúmbúwá *mwaanê wəng. Kwəməsagá mimaŋga mí ábúɛ bwɛɛ cósóg myá, nkúndúgá məkwɔ́ɔ́zú mə bá bæ kú bóóg má gwəw kál íjúwâl í cúgé nə nkul kumə, oshê kú námá də yí.

³⁴ Nəcé kál byəng dún mbwúg yí, cínəng wá lám wán í é bæ námá yé.»

*Məcum mə jɔ́ɔ́ sɔ́l məsáal
(Mat 24.43-51)*

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí ji nkasê.

³⁶ Bógá nda buud bwá ngə bwánd mása wán nə a ngə wú zan bá dí wá. Bwá ngə bwánd nə ja nyə é wóós yí, á ká námá kudə mbê, bwá ó juw.

³⁷ Məlwaá mə bá bæ nə, mása wán ká wóós, a zə kwey bwo bwá njúl onkasé má, məlwaá məng má mə mə jəla. Búbélé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú bwo shí ná bwá dág, nyɛ mú ka sɛy nə bwo.

³⁸ Nkí mása mə wóós tām bulú nkí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ngə bwánd ntó, məlwaá məng mə mə jəla.

³⁹ Mpugá nə amédí njów mbəm də mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd nə júwâl búgág nyə njów júwo ísâ.

⁴⁰ Ntó, bi mə jéla nə də ji nkəməsá, nəcé *Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí ábúɛ ngə téduga nə nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ngə lás ni, ye í ngə dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bêsh?»

⁴² Cwámbe mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúsó abúgúlág í njúl nkí kɛ́ mása mə tál nə í bág lúlúú á osóol ɔ́ məsáal í də yə bwo idəw wəla í jəla yí?

⁴³ Sóol məsáal wəng nywáá mə jəla nəcé mása nyə é zə kwey í ngə sá iséy byé.

⁴⁴ Búbélé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh.

⁴⁵ Nji nkí sɔ́l məsáal mə yida ná: «Cwámbe waamə nyə áɛɛɛɛ nyiŋgə», a mú ka ji yídulə ósɔ́l ɔ́ məsáal wá budá nə wa budúm, nə dólə dəg, nə ngulúlə nə ndéé shwág ii,

⁴⁶ mása yé mə bá zə wóós nyə dúl jwáwád məsegyá, wəla á shígé ngə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intágúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúd ó məkəŋ bwá ngə bwəma nə nkəd yí.

⁴⁷ Lwaá dí ná, í ngə mpu sá mása yé ngə jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sâ nda mása mə jí ná, lwaá dəng í də bwəma nə bígá áyíyáág.

⁴⁸ Dəng dí ná, í kú mpu sâ mása ngə jii yí, í mú ngə sá isâ í jálá nə bígá yí nyə é bwəma nə bígá kú bul yáág. Muud yêsh bwá də yə ísâ nkí bulya yé, nyə námá wá bwá də gwáámə nkí bulya yé. Nyəng bwá də yə ísâ kú nə nkágúlə yé nyə námá wá bwá də jii nkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə nə mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii nə kuda jəng í jidug.

⁵⁰ Mə jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgé mə nə shɛ́ tɛ́ nduwán wəng í afwóyé bæ yí.

51 Bì ñgə téduga ná mə á zə sá ná buud bwá cùgəg ná shɛɛ shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə mé yidá zə nə mbéégí d̩.

52 Nəcə í zə bá d̩ bə ná buud otóon bwá ñgə cugə njów ñgwúdá, bwá béégya; olóol lúmbali nə óbá, óbá lúmbali nə olóol.

53 Mbéégí mánkəomú í bá bə; sóñgú lúmbali nə mwân, mwân lúmbali nə sóñgú; nyəñgú lúmbali nə sás dé, sás lúmbali nə nyəñgú yé; mpóómbulú ámudá lúmbali nə cól, cól lúmbali nə mpóómbulú ámudá.»

54 Yésus nyə á ci námə nə buud bwá á bə áncuncuma wá ná: «Bì má d̩ bə ja bí má d̩g ñkúdu í má bád kóómb jwôw í d̩ jímə yí, ñgaá bí ci ná mpú má zə nywô; mpú nywô námə?»

55 Ja ñkwô mə dú kung wúlə ñgɛɛ *mákóol má jwôw* yí, ñgaá bí má d̩ ci ná yásá í é yáág, yásá yáág námə?»

56 Bì bí nə məkəñ. Bì má d̩ mpu yag íyug i shí nə ya gwôw; ká nəcə jí bí ampúyé yag sá í ñgə s̩y mwôw mága dí yí?

57 «Biméfwó bí cugé nə ñkul mpu sámb ná: “Tútálí wá éga.” Nəcə jí?»

58 Ñkí wo má byaagulə nə ñgwól múud ná ndéé a ñgə kə nə wo wá sémbye milású, s̩j̩g ná wo kwámbaləgí nə nyə zhíid. Nəcə nyə a bá kə nə wo wá sémbye milású ná ndéé sémbye milású mú kənd wo wá fulish, fulish kə wá wo mímbwugud.

59 Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ñkul wú mímbwug myəñgú wó kú fwo t̩ wôñ jəñgú kə wóós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwá jalá nə cénd mítádúgá

1 Bóol búud bwá mú zə wóós ja jəñgú zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá bóol búud ó Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fula məcíí máñ nə məcíí má ílám í *mátúnəga byáñ.

2 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bəñg bwá á jɛɛ

ntó nəcə bwá bulúlə bul sá *mísám nt̩ bóólúgá búud ó Galilé bəsh í?»

3 Mbô! Má yida ci nə bí ná ñkí bí mə bó kú cénd mítádúgá, bí bəsh mə bá námə jɛɛ mbií ñgwúdu wəñg.

4 Ñkí ntág ná ye buud wúm nə mwəamb cwámabé á Siloy í á káda í shín gwú wá, bāñ ə bwá á bul bə nə məbyaagulə nt̩ bóol búud ó Yurásələm bəsh?

5 Mbô! Má yidá ci nə bí ná ñkí bí mə bó kú cénd mítádúgá, bí bəsh mə bá námə jɛɛ mbií ñgwúdu wəñg.»

6 A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múud nyə á bə nə *figyē tál nyádí fambá *vînyə. Nyə á ka kə s̩ mpumá lí jəñgú a kú kwey.

7 A mú ci nə muud nyə á d̩ baagulə nyə fambá yé ná: wo má d̩g í? Mimbú mílól ə míga, mə ñgə s̩ mpumá wa figyē égaad mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ñgə fánda laa shí na ntó ñgwas ná jí?»

8 Mbaagulə fambá mú bəsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaad. Mə e fáag na mákoogú məkooɡú, mə shwu mándəlú má kund,

9 ja jəñgú wá í bá jee wúmə yí. Ñkí í ka námə bá nyiñgə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ñgwól múdá jwôw lú sábaad

10 Dúl jwôw lú Sábaad í, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúla dí. Nyə á ñgə yə buud minjígúla.

11 Ñgwól múdá nyə á ka bə cínəñgú nə wúl shishim í á sá ná a jámúg mbúmbɛlí té mímbú wúm nə mwəamb, kú bwele s̩g bə tətálí.

12 Ja Yésus nyə á d̩g mudá wəñg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo má wú mányámá mə jám gwô dí.»

13 A mú bəd nyə məbwə, mudá mú s̩g námə cé nə cé, a mú yə Zembí gúmá.

14 Njwú á mpáánzə minjígúla mú gwág bôw ná Yésus má jág sá nə lwagúla múud jwôw lú sábaad. A mú

12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóol má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 13:3 Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15 13:10 Mak 2.27-28 13:14 MmN 20.9-10

lámusa nə buud ná: «Mwôw búúd básə nə ŋkul sêy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá də lwəgəwa mwôw məŋgúd; kú bə jwôw lu Sábaad.»

15 Cwám̄ba mú bəsa nə nyə ná: «Bi bí buud ɔ mákəŋ. Nəgá bi má də bə jwôw lú Sábaad muud yêsh cinny nteny jé ŋkí kabulí jé kúl í də də yí kə nə gwo kə ŋgulal gwo məjúwó?»

16 Ká, ŋkəmsa nə shilə bag ɔ *Abəraham *Sátan nyə a má wóɔlə té mímbú wúm nə mwəmb éga. Ye í shígé jəla ná nyé ŋkáda nyəŋg í wíinzhug jwôw lú Sábaad?»

17 Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á də lúmbali nə nyə wá bwə á bə nə shwôn ná ŋkwed. Bóólúgá zhwoog buud bəsh bwə á bə nə məshusug nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ŋgə sá yí.

Yésus mə lwáguələ búúd Faan mə Zembí mikaanád

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

18 A mú ka ci ná: «Faan mə Zembí dásə nda jí e, mə kág ná yíga dwo nə jí?»

19 Dásə nda búbumə *mutárud múúd mə ŋwá kə myεεg nyédí fambá yí. Ja í dú kə yí, í də gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.»

20 A mú nyiŋgə ci ná: «Mə yígag ná Faan mə Zembí nə jí?»

21 Dásə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ŋwa wə, a fugə nə məmpíí má ŋgug bələd málóɔl yí, í é sá nə ŋgug wəŋg wêsh í búndəwug.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

22 Yésus nyə á ka ŋgə líina miŋgwəla nə mánđ a ŋgə yə buud minjígúla, a ŋgə kə ŋgəé Yurúsəlem.

23 Nəgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye ŋi búbaalé buud wə bwə bá *dúg cug?» Cwám̄ba mú ci ná

24 «Yáágúgá ná bi nyíig mpumbé ámámánda dí. Nəcə mə jaaw bí ná

zhwoog buud bwə bá sə ná bwə nyíig, ŋi bwə ábúle nyíi.

25 Ja ámadí njów mə bá wəɔl zə fad mbê bí lúg tóon yí, bi mə bá tééd kudələ mbê bi ŋgə ci ná: “Mása, juwúg sə mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.”

26 Bi mú bá ci nə nyə ná: “Nəgá ná shé á də də ŋgul kəl ŋgwúd? Wo á də námá yə buud minjígúla sádí íkúlád.”

27 Nyε nə bí ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, mεε mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bi á ŋgə bε məzhií mâ olíŋgí.”»

(Mat 8.11-12)

28 «Ja jəŋgá, bi mə bá dúg *Abəraham nə *Izaag nə *Yákwab bəŋŋə *buud ɔ micúndá bəsh bwə njúl Faan mə Zembí dí, bi bəŋ bi njúl tóon. Bi mə bá ka bə cínəŋgú ŋi bí ŋgə bwam nə məyê.

29 Buud bwə bá zhu kóomb jwôw í də cúwo yí, zhu kóomb í də jíma yí, zhu *māncwúm mə jwôw* nə *mákóɔl mə jwôw†, bwə zə jí shí zə də dína Faan mə Zembí dí.

30 Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpásə, bəŋg bwə tál mpásə wá, bwə bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

31 Némá wəla dəŋgá, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwə mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ŋgə cəel gwú wo.»

32 A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋg ná: “Dugí mə ŋgə yíl buud məjamb mə ŋgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byām wāŋ mánúd”.

33 Nji í jíi ná mə kəg shwóg múús nə mán nə wāŋ mán. Nəcə í cúgé nə ŋkul bə ná *muud micúndá bwəmagí nə shwíy kəl shúsúd, ŋi Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd

(Mat 23.37-39)

34 «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsəlem!

13:15 14.5; Mat 12.11-12 13:16 bag ɔ Abəraham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9 13:19 Eze 17.23; Mat 13.31

13:21 Mat 13.33 13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 * 13:29 māncwúm mə jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. † 13:29 məkóɔl mə jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. 13:30 Mat 19.30

Wo ηγə sá ná, buud Zembî ηγə nti lwámád wódí wá, wo ηγə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyá lə má á tééd ná má sɛɛηg bwân bwô nda ábiyá kúwó má də sɛɛηg bwân bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó.

³⁵ Ká, dugá njów wán í zə lúg cwúdugá. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná dug mə. Mə bá nyiηgə nyín nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔηg ηgə zə jíná má Cwámaba dí yé”.»

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyêη dí njów kələ də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyêη bwə á ηgə fáf nyə.

² Ka dug ná, ηgwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔηgá ηgə bwás ság májúwó.

³ Yésus mú lás ci nə *Oηkume ó máççɛ bánêη Ofarizyêη ná: «Ye məççɛ míshé má ηgə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aηgê nə magulə ntó?»

⁴ Bwə mú ji ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ηwa mbâl, lwag nyə ná ndɛɛ a mú bíd nyə ná a kág.

⁵ A mú ci nə Oηkume ó máççɛ bánêη Ofarizyêη ná: «Zə jí nə ηkul bə na bídí ná, mwân yé, ηkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáás kə yíl gwo nəcé í bələ jwôw lú Sábaad yé?»

⁶ Bwə mú bə kú nə ηkul ná bwə bɛsa nə nyə.

Zembî wə má də bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dug ná buud bwə á bə féeshá ná bwə zág də wá, bwə á ηgə féesh jí lə nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná:

⁸ «Ja múúd mə jów wo zâη báád yí, kú kə ηwa jiya gúmá. Wo ampúyé ηkí nyə á mə jów námá ηgwól múúd mə jələ ná gúmá ntɔ wo yé.

⁹ Ja múúd wɔɔηgá nyə e wóós yí, bwə é ci nə wo ná: “Yəg nyə jiya”, í njúl ná

bwə á mə jów bíná bêsh. Wo é ka ηgə kə nə shwôn kə ηwa jiya wəámpyal-kogú.

¹⁰ Yidagá sá ná, ja bwə jów wo yí, kaág ηwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə á mə jów wo yé má wóós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ηwa fwámé jiya”. Ja jɔɔηgá, wo é bul ηwa gúmá mísh má búúd bínêη bí á mə bə féeshá wád.

¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyɔɔηg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyêη nyə a jów nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idâw ηkí dína yí, kú ηgə jów oshwə bwô ηkí omínyêηá bwô nə mimbyél myô. Nda ηgə jów buud ɔ kúm bínêη básá mábwugúlu wá. Nda ηgə jów mbií búúd wɔɔηgá, nəcé bwə á bá námá jów wo ján ja, í mú bə ná bwə má nyiηg wo sá wó á sá bwo yí.

¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúbúwá nə ɔ á ijâm, nə buud bwə də nyêsh wá nə wəancím-ncím.

¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwə cúgé nə sá bwə nyiηg wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembî nyə é bá nyiηg wo mwo jwôw á bá gwúmushi ótátálí ɔ búúd yí.»

Kanda məma zâη (Mat 20.1-14)

¹⁵ ηgwól múúd á buud bwə á ηgə də wá, ja á má gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idâw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.»

¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «ηgwól múúd nyə á kwəmsa nə a sá məma dína; a mú jów búúd ηkí bulya.

¹⁷ Nyə á ka kənd sól məsáal yé ja wəla lə dína í á wóós yí, nə a kág ci nə buud nyə á jów wá ná: “Zəgá, isâ byêsh í mú mítéégyá”.

¹⁸ Nji, bêsh bwə mú ηgə yida lwágulə ná bwə cúgé nə fwála ná bwə kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambá, í jii nə mə kág dug gwo, má jəgula nə wo, bídug ná mə bág kú zə.”

19 Ngwól ná: “Mə mə kúnəw kuse mímháág mí íntený íbá íbá tâŋ mímháág mítóon; mə ké sheé myo, mə jəgula nə wo, bídúg nə mə bəg kú zə.”

20 Ngwólúgá ná: “Mə mə kúnəw bá múdá, gwá wə mə cúgə nə ŋkul zə nə ndí yí.”

21 «Sóól məsáal mú nyingə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwá ámə ŋgə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sóól məsáal yé ná: “Nə cá. Kaág wa ŋgwála íkúl búúd bwá də seŋgya yí, nə mínjwóŋ minjwóŋ ké ŋgə ŋwa mímúbúmbúwá nə ə á ijám, nə wəancím-ncím nə bəŋŋg bwá ŋgə nyêsh wá wo zəg nə bwo wa.”

22 Nə ndéé sóól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsə ná njów.”

23 Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhií məzhií nə ífambə ké ŋgə yímbali buud ná bwá zəg nyíi, njów í lwándúg mə.

24 Mə jaaw bí ná buud mə ámə jəw wá, ŋgwúd nə ŋgwúd nyə ákageé təə sá mádí dínad.”»

Bála mpwíin mə Yésus í cúgə tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

25 Zhwog məŋkúmbə mə búúd mə á ŋgə ké sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná:

26 «ŋkí muud mə zə mádí a nda ceel mə ntə sóŋgú bá nyəŋgú, ntə múdá yé, ntə bwán bə, ntə ómínyəŋú bə nə okóól bə, a kú ceel mə ntə námə cug jé gwáméfwó, muud wəŋgə cúgə nə ŋkul bə *mpwíin waamə.

27 Muud mə bə kú ŋkény kwolós jé nyáméfwó ŋgə bə yé, a cúgə nə ŋkul bə mpwíin waamə.

28 «Zə jí nə ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwə cwáməbá yí, a tééd nji lwələ kú fwo ji shí fwo bála tâŋ á jəlá nə kéenzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dóg ŋkí a ji nə bímbí lə mábii á jí nə ŋkul lwə njów nə ndí shínal má.

29 Nəcé í á bá bə ná a shín lím njów nə ndéé a kú nyingə bə nə ŋkul mə shínal

málwəga. Buud bwá bá də dóg wá bwá ka bá də cágula,

30 də ci ná: “Muud éga nyə a tééd nə a lwə njów a kú nə ŋkul mə shínal íséy.”

31 Í kwo námə bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ŋkul tí ké lúmbali dósomb nə wúl cí, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas ŋkí nyə nə buud otóshin wúm a ji nə ŋkul lúmbali nə nyəŋg zəg dósomb dí nyádí nə buud otóshin məwúm mábá yé.

32 ŋkí a dóg nə a cúgə nə ŋkul lúmbali dósomb dəŋgú, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá ké jí nyə ná í jii ná bəŋŋŋ bwá bəg nə shee.

33 Ntó jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyə ayílé lám mábii méd yé, muud wəŋgə cúgə nə ŋkul bə mpwíin waamə.»

(Mat 5.13)

34 «Ca dúsə jə sá. Nji ŋkí ca í cwál, jí bwá é nyingə wá dwo məgwám nə ndí yí?

35 Kú nə sá. Í mú bə kú nə mfíi təə shú mándəlú, təə shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

15

Məshusəg ja múúd misəm mə cénd mítádúgá yí

1 Zhwog zhwog oŋwenye ə tóya nə bóól búúd ə *mísəm bəsh bwá á ŋgə zə wá Yésus ná bwá zə gwágula nyə.

2 *Ofarizyēŋ bəŋŋŋ *Oyíguli ó mácéxə bwá mú ŋgə nyímbala nə nyə ŋgə ci ná: «Muud éga ŋgə mpu ləg buud ə míśəm bəŋŋŋ ŋgə də kul ŋgwúdú!»

Kanda ncwəmbə í á jimb yí

(Mat 18.12-14)

3 Yésus mú ka zə ŋwa bwo mpwokwoond ná:

4 «Nyáyé múúd na bídí jí nə ŋkul sá ná, nyə nə íncwəmbə təd, ŋgwúd á cínəŋg jimb, a kú sə gwo yé? Ngeá ná nyə e lúgə byəŋg yá məwúm ibuú nə ibuu bugád, a fwo ké sə jəŋg í ámə

jímb yí ná ndéé kə wóós ja nyá é kwey gwo yí?

⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyá é bə nə məshusug, a bəd gwo záməbag

⁶ a mú nyingə kə njów, kə sɛɛng óshwá bé nə buud bə́nónj búsə mábwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə má kwey ncwəmbə jām í ámə jímb yí?”

⁷ Má jaaw bí ná məshusug má bá námá bə ntó jon dí nə muud *misəm ηgwúd mə cénd tédúgá yé, ntɔ mbií mäsə nə ηkul bə nə otútəlí ɔ búúd məwúm ibuú nə ibuú bwə anjê nə jii céndúlə tédúgá wá.

Kanda san mwaanê í á jímb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyingə ci ná ηgwól múdá ηgə bə nə misan mí *mwaanê wúm, ηgwúd mú jímb. Ngaá ná nyá é jida lámə, a wááməbələ njów ηgə mpu sɔ san ná ndéé kə wóós ja nyá é kwey wə yí?

⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyá é sɛɛng bé óshwá nə budá bə́nónj búsə mábwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə má kwey san mwaanê wām í ámə jímb yí?”

¹⁰ Gwá wə má jááw bí ná məshusug má də bə *wə́ɛngəles ó Zembî dí ja múúd *misəm ηgwúd mə cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwân á caamá-caamâ

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «ηgwól múúd nyá á bə nə bwán óbá budúm nə budúm.

¹² Á ntombú mú ci nə sósngú ná: “Pəpa, yəg mə nyám ηkəw lú mábii má jélá nə bə nə ndí yí”. Sósngú wánj mú kaaw bwo məbii mé.

¹³ Baalé mwəw má mú cɔ, mwân á ntombú mú kusha nyé ηkəw lú mábii ná ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiímb cug nūη ná ndéé shīn caam byəɔg dé.

¹⁴ Ja nyá á shīn kɛɛzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós ləəm wəɔngúd. Mwân éne mú zə bə mífúfəd.

¹⁵ A mú zə kə nyíi ísəyúd wə wúl mbyágá á shí nyəɔng. Muud wəɔngú

mú kənd nyə nyádí məshíd kə də wífl nyə onkuú.

¹⁶ Ja nyá á ηgə wífl onkuú bəɔng yí, nyá á də bə nə yéesh ná a dá mímwag mí mpúmá onkuú bəɔng bwə á də də myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nyingə lâm, zə téduga ná: “A zhwog idâw ósól ɔ mäsáal ɔ sósngú waam bəsh búsə nə ndí yí e! Mɛɛ mə ηgə fudə nə zha wa?

¹⁸ Mə zə nyingə kə wə sósngú waamê. Mə é kə ci nə nyá ná: Pəpa, mə á má səm nə Zembî, mə səm nə wo.

¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ηwág mə ná mwân woó. ηwag mə nda ηgwól sól mäsáal woó.”

²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sósngú.

«A mú ηgə kə ná ndéé sósngú mú dúg nyə a ηgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlá kə shwiy nyə nyúúlád kúlal nyə.

²¹ Mwân mú ci nə sósngú ná: “Pəpa, mə á má səm nə Zembî, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ηwág mə ná mwân woó”.

²² Sósngú mú ci nə osól ɔ mäsáal bé ná: “Nə câ! Zəgá nə káándé í búl bə káándé gúmə yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwəd, bí wá nyə osílúfaas məkuúd.

²³ Bí ka námá zə nə mwâ nteny a wónjə zə cígə tâη lúm, sə dóg, sə zhwi-imbya.

²⁴ Nəcé mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwə mú téed zāη.

²⁵ «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambá. Ja nyá á ka ηgə nyingə yí, a mú ηgə zə, zə wóós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwaməgə-bwáməg nə isusa.

²⁶ A mú jəw ηgwól mwâ mpáanzə zə jī nyə sâ í ηgə cɔ yí.

²⁷ Mwâ mpáanzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəηjə woó má wóós. Shwóóηgə nyə ámə cígə mwâ nteny á wónjə nəcé mínyəηjə woó mə nyingə zə mpwogé.”

²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bəw, a ban ná nyə anyíyé njów. Sósngú mú cúwo tón kə téeg nyə məbwə.

29 A mú ci nà sósóŋgú ná: “Mə mə sêy nə wo mimbû mimbû kú bwele mpyêny ciyá gwô tɔɔ ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə tɔɔ nji mwâ tɔw ná sánón oshwá bâm sá zhwíimbyag.

30 Nji, mwân woó nyə á shîn kə keenzh wo byɔɔg dwô kála ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á má wóós yí, wo má cígə nyə mwâ nteny a wónhâ.”

31 Sósóŋgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isâ byâm bísə isâ byô.

32 Nji í ámə jii ná sá zhwíimbyag nəcé mínyɔŋhâ woó éne, mə ŋgə dág nyə na nda nyə á yə ná ndéé a má gwúm; nyə a jím, a má nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíil

1 Yésus nyə á nyiŋgə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byɔɔg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búguli wə muud éne ná kulág dɔɔŋgú í ŋgə caam nyə məbii.

2 Muud byɔɔg mú jôw kulág zə ci nə nyə ná: “Wɔɔŋg lâŋ mə ŋgə gwág ga wí ná ji? Zaá shitógud, mə wámúblég nda wó ŋgə kyey nə iséy byô ná.”

3 Kulág mú zə lás lámád ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntadel? Mə cugé nə ŋkul ná mə kég fələ mándəlú, bɛ məmpəg. Sálə námə shwôn ná mə bég muud miŋgwóómbəlú.

4 Mə mə mpu sâ mə zə sá yí. Í jii ná ja bwə é yíl mə íkulág dí yí, mə bég nə buud bwə é də ŋwa mə bwədí wá.”

5 Buud bwə á ŋgə bə nə Mása yé məmpwálá wá, a mú ŋgə jôw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá taŋ ne?”

6 Muud mpwálá ná: “Mə mbid nyə məwúdə məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lógúg, fáb lá mpwálá dwó wə ga; jigú shí wo léélug cilə nə məfwánda məwúm mətɔɔn.”

7 Nyə nə ŋgwól ná: “Wɛɛ ji nə mpwálá taŋ ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé

təd.” Nyə nə né ná: “Lógúg, fáb lá mpwálá dwó wə ga. Ciləg nə məwúm mwɔɔmb.”

8 Mása músə yə kulág á inkwíil nə məshwúmb nəcé a sálə sósólúgú mákyɛ. Nəcə í ŋgə nyín ná buud bwə ŋgə bɛ cug á shí ga wá bwə ŋgə bul kyɛ mpádúgá nyáŋ ntɔ bɔɔŋg básə búúd ɔ máŋkenya wá.»

9 Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Mɛɛ mə ci nə bí ná, balanəgá nə *mwaanê inkwíil ŋgə cɛɛ məshwə nə ndi: ja bí mə bá bə məfúfə dí yí, oshwə bán bɔɔŋg bwə bəg ŋwa bí məbanda má kandəgə kandəgə dí†.

10 Muud mə báágúlə ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə ísâ í anúnî kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísâ í anúnî dí.

11 Nkí bi mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanê inkwíil yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámád yé?

12 Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ŋkán, zə nyə é yə bí jɔɔŋg í jálá nə bə sâ jín yé?

13 Lwaábulə cúgə nə ŋkul sêy nə omása obá ja ŋgwúd, nəcé nyə é mpii ŋgwól, a cɛɛl ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nə ŋgwól, a mpyêny ŋgwól. Bí cúgə nə ŋkul sêy nə Zembî bi ŋgə sêy nə mwaanê ja ŋgwúd»

14 *Ofarizyên, nda bwə á də bul cɛɛl mwaanê ná, bwə á ŋgə gwágulə lósú ni wêsh bwə ŋgə cágulə Yésus.

15 A mú ci nə bwo ná: «Bí ŋgə cɛɛl lwóya mísh mə búúd dí ná bí básə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nəcé sâ búúd bwə dág ná fwámé sâ yí, Zembî nyə mə dág gwo sâ nyéé.

16 *Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə mí á ŋgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála mə Yuánes í, Jɔɔɔ Kéel á Faan mə Zembî wə í ŋgə bwiŋgya, muud yêsh ka ŋgə nádəwo nə ŋkul nyé nyêsh ná á

* **16:6 məfwánda wúm:** Iciyá í gurêk í ŋgə ci gúl sá nda olitres 2100. **16:8** Ifz 5.8 † **16:9** Mól mákál mə ŋgə ci nə ná: Zembî bəg ŋwa bí nyádí njów kandəgə kandəgə. **16:10** 19.17-19; Mat 25.21-23 **16:15** Mat 23.28

ηwa kəw cínəŋ.

¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo ná gwəw nə shí í cəg, ntə nə gúl lálándə kanjá á mbwoomb məcεε í jimbúg.

¹⁸ Muud yēsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, mə sá mínəmb. Muud mə bâ múdá bwá ámə yíl bá yé, mə sá mínəmb.»

Kanda múúd byəg bá Lazâr

¹⁹ «Ŋgwól múúd nyə bə nə byəg, a dúgə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwá də bwáád myá. Nyə á də cəgə cəg áyíyáág, də sá ídína jwəw dēsh.

²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfəŋ məfəŋ, í á də já múúd byəg wəŋg dí mpumbéd.

²¹ Lazâr nyə á də bə nə yéesh ná a dá məmpulú mə á də kud wú múúd byəg dí túwəli dí yí. Nji, ompyê bwá á də zə jáal nyə məfəŋ.

²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəéŋgəles bwá mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí budud. Muud byəg mú námə yə, a mú dəw.

²³ Kə wós nūŋ baŋ mínjîm, muud byəg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááŋgə dí ntúni, a mú bân mísh, a mú dúg Lazâr njóóg Aburaham budud.

²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə ná ηkwəŋú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyinə mbwə məjúwód zə cweel mə jûm; mīŋwiile míga mí ηgə sá mə ηkááŋgə mbíya.”

²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə təəm ja wó á ηgə cəgə yí, Lazâr nyε ηgə bwəma nə micúŋ. Ja ga di, Lazâr micúŋ myé mí mə cwaaləwo, wεε mú cwa bwəma nə ηkááŋgə.”

²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg ná məma bí ncímə jisə shé wa tátám ná buud bwá céél wú wa zə nūŋ wá bwá cúgə nə ηkul lína; bəŋgə bwá céél wú nūŋ zə kəga wá bwá kú lína.”

²⁷ Muud byəg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgəla nə wo: kəndúg Lazâr njów mə sóŋgú waamê.

²⁸ Omínyəŋê bām búsa nūŋ ótəŋ. A kəg lás nə bwo ná bwá ó bεy, bwá kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.”

²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋê bwó búsa nə Məcεε mə Moyîz nə micilyá mí *búúd ə micúndá, bwá bég myo.”

³⁰ Muud byəg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjîm kə lésha nə bwo, bwá é cénd mítédúgá.”

³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ŋkí bwá bə kú bε micilyá mí Moyîz bəŋŋə buud ə micúndá, mpug nə muud tεem gwûm mínjîm kə lésha nə bwo, bwá ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd mínjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cəg í cúgə nə ηkul bə kú nə kwal-bəgú. Nji, ηkwéε muud mə bə bóól kwal-bəgú yé.

² Í yidá nywa nyə ná bwá kəlag nyə məma kwóógú cəŋúđ kul nyə nə dwo māŋ, ntə nə a kwálag ηgwúđ á ikákágə íga bəgú.

³ Bì ó bεy. Ŋkí mínəŋê woó mə sēm nə wo, jumúg nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə.

⁴ Ŋkí ηkúmba jwəw a sēm nə wo ija zəŋgbá, a də námə zə wódí ija zəŋgbá zə də ci ná: “Mə mə cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ə lwámá bwá mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlég sá búgə.»

⁶ Cwámba mú ci ná: «Bì mbām bə nə búgə təə nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə líí sikomôr ga ná: “Munúg kə tōw māŋ”, líí sá bí məgwág.

⁷ Zə á na bídí jí nə ηkul sá ná ηkí a mbid lwaá dé í də waad nyə ifambé ηkí ntəg ná í də wíl nyə iwoó, lwaá dəŋgə ηgə wós wúlə ísáyúđ, nyə nə lwaá ná: “Lεεlugú zə jí shí zə də?”

⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sēy nə mə. Mə ká shîn də

mə ɲgul, wo ka tɛem də nə ɲgul gwó ja?”

⁹ Ye nyə e lɔ lwaá dé nə nyə nə sá ísá byêsh nyə ámə lwám nyə nə a sáág yí?

¹⁰ Ntó námá wó jísá shú dúnúd yé. Ja bí má shîn sá sâ jêsh bwé ámə lwám bí ná bí sáág yí, ɲwagá biméfwó ná: “Sé búsa ozhizhe osóol ɔ māsáal wâ kú nə mfíí, sé má sá nji sâ í ámə bə nə sé sáág yí.”»

Wúl zəzaamá í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ɲgə kyey Samariya nə Galilé, ɲgə kə Yurúsalem.

¹² Ja nyə á ɲgə nyíi dúl dánd dí yí, mizúzaamá wúm mí á zə nə mí zə bwəma nə nyə, nji mí mú tŕw shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí.

¹³ Mí mú bân mákál gwôw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwígúg sá nə ɲkwonjá.»

¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ɲgə kə ná bwé kə ófada dí, bwé mú yâl zhíd, mányúúl bə bwo ná səndôɲ.

¹⁵ ɲgwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má yâl yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ɲgə zə a ɲgə lás gwów-gwôw ɲgə yə Zembî gúmá.

¹⁶ A mú zə kəl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombú shí yə Yésus akíba. Nyāɲ nyə á bə muud á Samariya.

¹⁷ Yésus mú ci ná: «ɲgaá nə bēsh wúm bwé ámə yâl? Ká bóól ibuu búsa ɲgow?»

¹⁸ Ntó nə bwé bēsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembî gúmá nji njôɲ muud éga á?»

¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówúg wo kyéyug wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí
(Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyēɲ bwé á jī Yésus ná: «Faan má Zembî í bá ka zə jáyé ja?» A

mú bəsa nə bwo ná: «Faan má Zembî í abulé zə nda gúl yanɡá-yanɡa sâ búúd bwé bá beny yí.

²¹ Í abulé bə sâ nə bwé ci ná: “Gwé wó jí wa ga”, ɲkí ná: “Gwé wó jí wáádá mí!” Nəcé Faan má Zembî dúsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín ná: «Móól mwôw mə bá bə, bí mə bá gwág yéesh nə bí mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé təɔ nji jwôw ɲgwúd, nji bí kú dúg.

²³ Bwé bá də ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá də kə, bí kú bə,

²⁴ nəcé, jwów Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námá nda njes í də yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná.

²⁵ Nji í bá fwo jī ná a bāg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isá í bá sŕy námá nda í á sŕy ja mə *Nówe dí ná.

²⁷ Buud bwé á də də, də ɲgul, bwé béya, bélushi námá bwân bán nə ndé kə wóós jwôw Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. Mpəɲ í mú zə byaluga nə buud nə ndéé janɡələ ísá byêsh.

²⁸ Ntó námá wó í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwé á də də, də ɲgul, bwé də sá míkus, də bə məmpəg, shumə mínjów.

²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembî nyə a sá nə kuda nə fumbýá ágúgwə í nywóg nda mpú, zə janɡələ búúd bēsh.

³⁰ Mbií ɲgwúd wəɔɲg námá wó í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwôw dəɔɲg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə nə a ké ɲwa sâ. Nyəɔɲg mə bá bə fambá yé, kú ná námá kwo kə kwáádá.

³² Bí ɔ tédúgá sâ í á bə nə mudá mə Lót yí.

17:10 1Kr 9.16-17 17:12 Ləv 13.46 17:14 Ləv 14.2-32; Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 17:16 10.33

17:19 Mat 9.22 17:21 11.2, 20; Mat 12.28 17:22 21.7-24 17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23

17:25 9.21-22 17:28 Mat 19.24-25 17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * 17:31 Ja bwé á də lwó

mínjów yí, bwé də mə kwáminú námá nda mənyung. Kwáminú í á də bə ɲkí lal, buud kə də ɲgə kyey wu gwów, muud jee námá kə woga wu. 17:32 Mat 19.26 17:33 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35

³³ Muud mə bá sɔ́ ná á kaambələ nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búlú jɔɔŋg dí ná buud óbá bwé mbwúg gwonɔ́ŋ ɲgwúɔ́, ɲgwúɔ́ mə bá ɲwiny, ɲgwól lúg.

³⁵ Budá óbá bwé ɲgá jí isá kúl ɲgwúɔ́ dí, ɲgwúɔ́ mə bá ɲwiny, ɲgwól lúg.

³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ɲgwúɔ́ mə bá ɲwiny, ɲgwól lúg.]†»

³⁷ Ompwíín bwé mú jí nyə ná: «Cwám̄ba, sâ jɔɔŋg í bá s̄y ɲgow?» A mú bɛ́sa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínɔŋg wá ómpal ó bá sɛɛŋgya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyə á jí zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jəsh kú teeg mányúul. Gwé wə nyə á kənd bwo kanda ga yí.

² Nyə á ci ná: «ɲgwól sémbye milású nyə á bə wúl ɲgwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud.

³ Wúl kúsá múdá í á bə námá ɲgwála wɔɔŋg dí, í mú də zə ci nə sémbye milású éne ná: “ɲgwól múúɔ́ ɲgá lúmbali nə mə, kyemug mə.”

⁴ Sémbye milású nyə á ka də ban məlú məlú ná nyə alásé lású yé wɔɔŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛɛm bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námá bish tɔɔ muud í,

⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə má gwág nyə kəŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”»

⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «Bí má gwág sâ sémbye milású á olíŋgí éne má ci yí?

⁷ ɲkəm̄usa nə Zembî, ɲkí buud bə nyə á má féesh wá bwé jíilya nyádí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá nə bwé cáág bwánd?

⁸ Má jaaw bí ná nyə é leel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwân mə Múúɔ́ mə

bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

Kanda Farizyêŋ bá ɲwenye tóya

⁹ Bóól búúɔ́ bwé də téduga ná búsa otátəlí, bwé ɲwa bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dāŋúɔ́, nyə ná:

¹⁰ «Buud obá bwé á zə kə *Lun mə Zembî ná bwé ká jəgula nə Zembî. ɲgwól nyə á bə *Farizyêŋ, ɲgwólúgá nye ɲwenye tóya.

¹¹ Farizyêŋ nyə a tɔw tətəlí a mú də jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yé wo cúncésh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúɔ́. Bí ijúwâl, bwé cɛɛl olíŋgí, nə minɔɔmb, tɛɛm bə nda ɲwenye tóya éga, mə cugé nda nyə.

¹² Má də ci ídâw ija íbá ɲkúmba shwéndɛ; má də jəna *ɲkɔw wúm á sâ jəsh má bí yí.”

¹³ ɲwenye tóya nywáá nyə a tɔw shwóg-shwóg. A kú námá she bân tɔɔ mpwoombú ná a yág ɲgeɛ jon dí; nyə á yida də *bí mbwə bəd dí a ɲgá ci ná: “Yé Zembî, bwígúg mə ná ɲkwonjá, mə jí sɔ́l *misám.”

¹⁴ Má jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí ɲjów Zembî mə sá ná a bág tətəlí nyádí míshúɔ́, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcé, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bân nyə gwôw.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúɔ́ bwé á zə námá nə ikúkény wá Yésus ná a kúnýág nə byo. *Ompwíín, nda bwé á dúg ntó ná, bwé mú lás nə bwo.

¹⁶ Yésus nywáá mú jɔw bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zəg mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan má Zembî dásə sâ á mbií búúɔ́ wán.

¹⁷ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yəsh nyə amágúlóyé Faan má Zembî məməgúlá mə kúkágá yé, muud wɔɔŋgá cúgə nə ɲkul nyíi cínɔŋg.»

† 17:36 Sá jísá cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. 17:37 Zhb 39.30 18:1 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 18:5 11.7-8 18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 18:13 5.8; Sòm 51.3, 5 18:14 Sòm 51.19; Mat 23.12 18:17 Mat 18.3

Cí á bulya mæbii
(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

18 Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyé jɔ sâ má sáág ná mæ bííg cug á kandugə kandugə yí?»

19 Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mæ ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəmэфwó.

20 Wo mpú dí məcəξ mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóngú woó nə nyəngú woó.”

21 Cí nə Yésus ná: «Mə ηgə bε məcəξ mání mēsh, tééd wú íkágád zə kumə múús.»

22 Ja Yésus má gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «Sâ ηgwúd í ηgə ná fúfə wo: kaá kusha ísâ byēsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanê wəngú, wo ka bá kə bə nə mæbii gwôw; ság ntó wo ka zə bε mæ.»

23 Cí wəngú mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwoğ mæbii.

24 Yésus mú dúg *[nə a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowalálə ná buud bí nə mæbii wá bwə nyííg Faan má Zembî dí eé.

25 Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyííg luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya mæbii nyííg Faan má Zembî dí.»

26 Buud bwə á ηgə gwágulə Yésus wá bwə á ηgə ci ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?»

27 A mú bεsa nə bwo ná: «Isâ í ntɔ múúd ηkul yí, Zembî nywáá ji nə ηkul sá byo.»

28 Pyêr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə ísâ byēsh, sá zə bε wo.»

29 A mú ci nə bwo ná: «Búbólé, má jaaw bí ná, ηkí muud mæ lúgə tɔɔ njów, tɔɔ mudá, tɔɔ omínyəngú, tɔɔ obyól, tɔɔ bwân shú Faan má Zembî,

30 nyə é nyingə bii ísâ byəng byēsh ηkí bulya té nyə é ηgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yííd.»

Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 Yésus nyə á ka ηwa *ompwíin wúm nə óbá bε, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsalem óga. Isâ byēsh *búúd ɔ mícúndə bwə á cilə shú má *Mwân mæ Múúd yí í zə kə bwəma.

32 A zə kə kaanz mæbwə má íkúl ishúsád, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə mæntənd nyúúlúd.

33 Bwə é fyámusə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw áléel.»

34 Bân bwə áshíégə ηgə mpu gwág nda lésú wəngú í á ηgə kə ná. Í á bə bwo sâ shwoó, bwə kú wámbulə sâ Yésus nyə á ηgə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ηgə shísh Zheriko yí, ηgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ηgə gwáámb buud *mwaanê.

36 Nyə á ka gwág buud bwə ηgə cɔ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ηgə cɔ yí?»

37 Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wə ηgə cɔ éne.

38 A mú kím ná: «Yésus Mwân mæ *Dávid, bwíígúg mæ ná ηkwonú!»

39 Buud bwə á ηgə kyey mpwoombá gwoong dí wá bwə mú ηkáánd nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mæ Dávid, bwíígúg mæ ná ηkwonú.»

40 Yésus mú tów, a mú ci ná bwə zəg nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúnə-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná

41 «Wó jí ná mæ sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, mísh mām má kwóg dúgya.»

42 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcé búgə gwô.»

43 Námə cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ηgə bε Yésus a ηgə yə Zembî gúma. Buud bēsh bwə á dúg sólúgú wəngú wá bwə mú ηgə yə Zembî mæshwúmb.

18:18 10.25 18:20 MmN 20.12-16 18:22 12.33; Mat 8.21-22 * 18:24 ná a má shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 18:27 Zak 8.6; Luk 1.37 18:29 14.26; Mat 10.37 18:31 9.21-22 18:34 9.45 18:38 Mat 20.30-31 18:42 Mat 9.22

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndeé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ngə líina ngwála.

² Ngwól múúd nyə á bə cínəng ná Zashé, a njúl ηwenye tóya, a mbíd zhwog məbii.

³ Nyə á ngə sọ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ηkul mə dúg nyə nəcé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nye njúl ntəg wúlə-wúlə.

⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bəg dúg Yésus ja á bá cọ cínəng shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jəəng dí yí, nyə a bān mīsh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lælɔg shulə nəcé í jii ná mə jíg wódí njów múús.»

⁶ Zashé mú læl shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusəg.

⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bēsh bwə á ngə nyímbala ná: «A mə kə nyíi kə ji múúd misəm dí njów!»

⁸ Zashé nywáá mú tōw tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba e, mə zə kaaw məbii mām tətám ná cāη, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntəg mánda múúd nə sá jé mə nyiηg nyə gwo ija inə.»

⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcé a ji námá múúd á bag mə *Abraham.

¹⁰ Nəcé *Mwān mə Múúd nyə á zə sọ bəəng bwə á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísəη wūm

¹¹ Buud bwə mú gwág lósú Yésus nyə á lās yí. Yésus mú kə nə lósú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwə á ngə tédaga ná, nda a mú kúnə-kúnə nə Yurúsələm ná Faan mə Zembî í zə nyîn.

¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwə kə təl nyə Njwú-buud nə ndeé a mú nyiηgə.

¹³ Ja á mə bə nə a zə tí yí, a mú jōw osól ɔ məsáal bə wūm, zə yə bwo *mwaanē, muud yēsh sáη mína† ngwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanē éne té mə é bə njəənd dí yí.”

¹⁴ Nji, nda búúd ó ləəm yé bwə á də mpíi nyə ná, bwə á kənd buud nyədí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwə á shîn təl nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiηgə. A mú zə wóós, a mú jōw osól ó məsáal bə nyə á kaaw mwaanē wá nə bwə zəg lwágulə nyə nda mákíd máη mə á kyey ná.

¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, saη wō í á mə sá nə mə bíig misəη wūm.”

¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ŭhúəη, wo ji jəjə sól məsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála wūm.”

¹⁸ Sól məsáal ábēē mú námə zə, nyə ná: “Mása, saη wō í á mə sá nə mə bíig misəη mítóəñ.”

¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə mə yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála mítóəñ.”

²⁰ «Ngwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, saη wō wə ga. Mə a fúlə wo nábúkəñ dí nə ndeé mə baagulə.

²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcé wo ji muud ηkúd; wó də ηwa sá jí nə wo dí wo á bwíig yí, wo də saag isā bísé nə wo dí wo á bə yí.”

²² Njwú-buud mú ci nə nyāη ná: “Mə zə sámb wo lósú wō na wódí íciyád. Wo ji bów-bōw sól məsáal. Wo á ngə mpu nə mə ji muud ηkúd, mə də ηwa isā bísé nə mə dí mə a bwíig yí, mə də saag isā bí nə mə dí mə á bə yí.

²³ Ká nəcé ji wó áshígé kə wá mə mwaanē waamə bāη dí, nə ja mə wóós yí, mə zə ηwa nyə nə məbədí gwōw yí?”

* **19:4 sikomâr:** Jísə dúl váál lí í á də bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 1Ib 27.28; 2Ib 1.15; 9.27), təə shíshíη á Zhurdə dí (Luk 19.4); bwə á də námə sá məbóómbú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwə á də bə lí jəəng (Sôm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** Saη mína ngwúd í á də bə odanarî təd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10

24 A mú ci nə buud bwó á bə cínɔŋ wá ná: “Déégúgá nyə saŋ ni bi yég nyɔɔŋ jí nə misaŋ wúm yé.”

25 Bwó mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misaŋ wúm.”

26 Mə mpú jaaw bí né muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyɔɔŋ cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.

27 “Nó ndeé mizhízhíŋ myâm mí á ban né mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcún mə ŋgə dúg.”»

28 Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tɔw shwóg ŋwa zhí kélə Yurúsalem.

Yésus mə zá nyí Yurúsalem
(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

29 Í á ka zə bə, Yésus nyə á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wóós ŋgeé mbún bwé dú jôw ná *Mbún wóolivyé yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá.

30 Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé bi kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl né tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí.

31 Nkí muud mə jí bí né nəc é jí bí ŋgə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wé ŋgə jí gwo.”»

32 Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námə kwey ísá nda nyə á ci ná.

33 Ja bwé mə ciny cwɔ jakáás yí, wəamədí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bi mə ciny gwo nəc jí?»

34 Bwé ná: «Cwámba wé ŋgə jí gwo.»

35 Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás jɔɔŋ, bwé ŋgə yíl mikáándə myán ŋgə jɛel gwo kwonɔd, bwé mú jil Yésus gwôw.

36 Yésus mú ŋgə kə jakáás dí, buud bwé ŋgə taalə mikáándə myán zhíd.

37 Ja nyə á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Mbún wóolivyé yí, ompwíín bəsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ŋgə yə Zembî

məshwúmb gwów-gwôw nəcə məmə misóólúgú mí ŋkúl bwé á dúg myá.

38 Bwé mú ŋgə ci ná:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ŋgə zə jínə mə Cwámba dí yé.

Jon í bəg nə shee,

gúmá jon lə gwów dí cwû.

39 Bóólúgá *Ofarizyên bwé á bə na mənəkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíín bwô né bwé yówug kímúlə?»

40 A mú bəsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí né ŋkí bwé jí kúl-kúl, məkwóógú kîm.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

41 Yésus nyə á ŋgə shísh ŋgwála né ndeé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jí yé nə gwágúlə wə cey lámúd.

42 A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jálá nə sɔ né wo jíig né shee ná! Ká jisə wo shwilyá, mísh mwô kú dúg.

43 Nəcə mól mwôw mə bá bə wo né mizhízhíŋ myô mí bá laá wo nə mimyágá, mí lyɛ wo nə dɔəmb, shúse wo ikóómb byêsh.

44 Bwé bá caam wo nə bwân bwô, lúgə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcə wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zá cəgushi wo yí.»

Yésus mə wíŋg búúd ó míkus Mpáánzə Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

45 Né ndeé, Yésus mú kə nyí *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwé á ŋgə sá mikus cínɔŋ wá,

46 nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wám í bá bə njów mójəgula.” Bi bân mə yida sá né í bəg daage lú íjúwâl!»

47 Nyə á ka də yə buud minjígulá Luŋ mə Zembî jwôw dèsh. Nó ndeé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó məcɛɛ, nə mící mí kúl búúd mí mú ŋgə sɔ né mí gwú nyə.

48 Nji bwá áshígé mpu nda bwá sáág ná, nácé mənəkúmbə mə búúd mēsh má á du gwágulə nyə nə lâm wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow (Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Í á bə dúl jwówád ná, Yésus ngə yə buud minjígúlá *Luŋ mə Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nə *Oyígúli ó məcçç, nə ocúmbá buud bwá mə wós.

2 Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sê. Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísâ íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgâ?»

3 A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá.»

4 Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?»

5 Bwá mú téduga ná: «ŋkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nácé jí bí a shígé *búgula nyə yí?”

6 Sá mə ká məel ci ná í á bə ŋkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sá nə məkwóógú, nácé bēsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.»

7 Bwá mú bəsa ná bwá ampúyé kúl í á ngə wú yí.

8 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ŋkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə mäsáal ó abúbwə (Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá jəŋg məcéd. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála.

10 Fwála lú məmwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sóol məsáal yé ná a kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəŋgú bwá mú kə danğulə cú sóol məsáal nə ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə.

11 Muud fambá mú ŋwa cígúlá ná á nyiŋgə námə kənd ŋgwól sóol məsáal yé. Bwá mú námə kə danğulə cú nyāŋ,

séembəli nyə nə məlwíy ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə.

12 Muud fambá ná á nyiŋgə námə kənd sóol məsáal áléel. Bwá mú kə wá nyāŋ məfəŋ ná ndéé bwá wíŋg nyə.

13 «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cəel yé, ka bwá é gwəçç nyə.”

14 Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá mə wós yí, bwá á nyímbəla bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.”

15 Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntədəl?»

16 Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á mə ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bə ntó!»

17 Yésus mú dúg bwo ná figə-figə, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ké ná jí?»

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí, dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga*.

18 Muud mə bá búl kwóógú dəŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyəŋg kwóógú dəŋg í bá káda yé mə bá cugəli.»

19 Oyígúli ó məcçç bəŋŋə milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná ləsú wāŋ wə Yésus nyə á ngə lás kaanəd ni. Bwá mú tééd ŋgələ sə məzhíí ná bwá bii nyə námə wəla dəŋgúd. Nji bwá á ka ngə fúndə mənəkúmbə mə búúd.

Otówe ə shwóg ó Oyúden bwá bwéel Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

20 Ná ndéé bwá mú ngə baagəsə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wə tətəli. Bwá ká du bwéel ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajəláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mənnyámá mə ŋgwáməna dí, nyədí mpəl dí.

21 Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yígúli! Sə ngə mpu ná ləsú wə nə njígúlá wə bísə tətəli. Wó du námə dúg

20:6 Mat 14.5 20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24 20:17 Sòm 118.22 * 20:17 kwóógú lú lámuga: Í á du bə kwóógú bwá á du tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwá á du bəç ja bwá lám mənnyəŋ mə njəw yí. 20:18 1Pr 2.8 20:19 19.48 20:20 11.53-54

búúd nji nda njígúlá wô wí ná. Wo ñgə jígúli sə cug á Zembî búbálé.

²² Ntó, jaawug sâ. Ye məcəxé máshé má ñgə magulə ná sə jónág tóya mə *Káázəl, ye má aṅgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəñ mán, a mú ci nə bwo ná:

²⁴ «Lwógá ná mə saṅ *danarî†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwə á lúlə wa ga?» Bwə ná: «Jísə Káázəl.»

²⁵ Nyə ntág nə bwo ná: «Ntó, yágá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembî isâ í Zembî.»

²⁶ Bwə mú kú nə sá bwə júmug Yésus mísh má búúd dí yí; bwə mú bul káam mpəsá ni, bwə shwal fad mímpu.

*Osadwisyêṅ bwə bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

²⁷ Gúl bábaalê *Osadwisyêṅ, buud bwə də ci nə mimbimbə mí ábúle gwûm máshwon dí wá, í á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná:

²⁸ «Yígúli, Moyíz nyə á yə sə cəxé ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonhú yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonhə má yə yé mpwon buud.”

²⁹ Ból ómínyonhú bwə á byél wa zəṅbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā mudá, a mú yə kú nə mwân.

³⁰ Nyonhə nyə á bə nə nyə yé mú ñwa mudá,

³¹ álél ñwa námə nyə, nə ndéé bēsh zəṅbá bwə á ñwa mudá wəonhú, bwə ñgə yə kú byá mwân.

³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námə yə.

³³ Ja búúd bwə bá gwûm yí, nyáyé mə bá ka ñwa mudá? Ngaá nə bēsh bwə á shí bə ógwúm bə?»

³⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwə ñgə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád.

³⁵ Nji, bəonhə bwə bá nyîn ná bwə jəlá nə gwûm bwə cugə cug í zág wá, bwə ábúle də sá məbá: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád.

³⁶ Bwə ábúle ná námə bə nə ñkul yə, nəcé bwə bá bə nda *wəñgəles. Bwə bá bə bwân ó Zembî nəcé í bá bə bwə má wú shwiy dí kə cugud.

³⁷ Kóomb á mimbimbə bálə gwûm máshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ñgwiile ñkan dí yí; nyə á jôw Cwámba ná Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab.

³⁸ Ntó jí ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jí yidá bə Zembî á buud bwə ñgə cugə wá. Ntó jí shú déd nə bēsh bwə ñgə cugə.»

³⁹ Bólúgá *Oyígúli ó məcəxé bwə mú lás ci ná: «Yígúli, wo má mpu lás.»

⁴⁰ Bwə áshígé ná nyinṅə bwelə jí Yésus tə njígá ñgwúd nə ñgwúd.

*Ye Mesî jí mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwə mpú də ci nə *Kříst jí mwân mə Dávid yé?

⁴² Ngaá Dávid nyə á ci nyédí kálad Osôm dí ná:

Cwámba‡ nyə á ci nə Cwámba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwə mənchwûm,

⁴³ kə wós ja mə é culushi mízhízhíṅ myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid má bwey jôw *Kříst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwín bə buud bēsh bwə ñgə gwág ná:

⁴⁶ «Bí ó káálúgá nə Oyígúli ó məcəxé bwə céél də męgla nə ñwəṅla ñwəṅla íjud wá, bwə céél námə nə buud bwə dúg bəda bwo məbədə má gúmə mənkhúmbə mə búúd dí wá, bwə námə wə bwə céél dúlə kə jí nji íjiya yā shwóg ja búsə *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí, nə dúlə də jí nji lúú túwəli dí ja bwə dú kə ídína dí yí.

⁴⁷ Bwə də déég míkúsə mí búdá isâ byán byēsh ka də sá igwaa-gwaa í mājəgula ná bwə dúgúg nə búsə ijə i

† **20:24 danarî:** Í á bə mwaanê á Rom bwə á də jəna tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9). **20:25** Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **20:36** 1Yn 3.1-2 **20:37** MmN 3.2, 6 **20:39** Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sôm 110.1; Mis 2.33-35 ‡ **20:42 Cwámba:** Wa, ja ashúshwóógá jíse “Yawé”, mbii í ñgə wu Sôm 110.1 dí yí. **20:46** 11.43; 14.7

búúd. Intúgúli byánj í bá bæ ñkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsá múdá (Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ñgá wá məyána mán jaadó məyána má *Mpáánzó Zembî dî.

² A mú námé dúg wúl mbúmbúwá kúsá múdá ñgá wá isúsánj íbá.

³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mé jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsá múdá ni mé wá məyána cə búúd bēsh.

⁴ Nəcə buud óni bwé ámə ñgá wá óni, bwé ámə ñgá ñwa mámpugə má byəəg dáñád. Ká nyə, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bæ né nyə é ñgá cəgə nə ndí yí.»

Lunj mə Zembî í bá cïm (Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwé á ñgá faag *Lunj mə Zembî bwé ñgá ci ná məlwəga má cínəng məsə nə jəjə mákwóógú, jəjə ísâ búúd bwé á ñgá yə Zembî yí í ñgá kwádələ ijə. Nda bwé á ñgá faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sâ bí ñgá dúg ñkí nywa ni í bá cïm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwəw.»

⁷ Bwé mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jāñ sâ í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná í wál zə sīy?»

Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd ná (Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bāg zə kənd bí jugá. Nəcə buud ñkí bulya bwé bá də zə nə jínə dām zə ci ná: “Mə wə *Kříst,” bwé ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá də bə bwo.

⁹ Ja bí mə bá də gwág milāñ mí móomb yí, bí kú bá də gwág wagəwo. Bí tēem gwág nə buud bwé mú ñgá sá miñgáádə nə ijwū, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii nə ísâ byəəng í ñgág nə tééd fwo sīy; ñji, í ábúlé ləel bæ máshíné mə shí.»

¹⁰ A mú nyiñgə ci nə bwo ná: «Gúl lwəñ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl,

¹¹ shí í bá də jág ntañusa, zha á ifí mpu nə okwaag-jumə ó məbwás í bá də bæ íkúl íkúl, ísâ í áwuwagəwə nə məma ísâ í ntə búúd fəg yí í bá də zhu gwəw jəñ dī.»

Zembî mə bá kwínd (Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Ñji, shúshwóógú nə ísâ íni byēsh í bəg, bwé bá də bíi bí, də lwágulə bí cúwáli, bwé bá də kusha nə bí məbwé mə wəamədí wə *məmpáánzó mə mínjígúlá mə *Oyúden, bwé wá bí mímbwugəd. Bí mə bá də kaad mísh mə ójwú ó ləem nə buud ó anúní dí nəcə jínə dām.

¹³ Nji sóólúgú wəəng wēsh í bá bæ shú ná bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú dām yí.

¹⁴ Bweyugá wá mílúúd nə bí ajáláyé nə bá də kwəməsa mbii bí mə bá də shwə mányúúl yí.

¹⁵ Məməfwó mə bá də yə bí iciyá í lésú nə fəg mbii í bá də bæ ná, buud bēsh bwé bá də lúmbəli nə bí wá, ñgwúd nə ñgwúd kú tí sâ bí mə cí yí, ñgwúd nə ñgwúd kú wá iciyá í oñkwafad.

¹⁶ Obyál bún bwəməfwó, tə omínyəñə bún, tə mimbyél mín nə oshwé bún bwé bá də kusha nə bí, bwé sá nə bí bóól ñkí bulya bí bwəmag nə shwiy.

¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcə jínə dām.

¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí tə bíbíyá.

¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Ñji, ja bí mə bá dúg ígwoəng í dóomb í mə lyə Yurúsəlem nə kesh yí, bí ó bá mpu nə Yurúsəlem wál zə cïm.

²¹ Ná ndéé, buud bwé bá bæ Yudéa wá bwé bāg fúndə kə mímbúmbúñád! Bəəng bwé bá bæ tām ñgwəla wá, bwé

bâg wû; bœng bwé bá bə mpúsə milœm wá, bwé kú bá zə ɲgwála.

22 Nacé mwôw mœng má bá bə mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intúgúli má, sâ jêsh Mícilyá mí ɲgə ci yí í bá bwəma.

23 ɲkwéε budá bwé bá bə nə məbum, nə bœng bwé bá ɲgə nyééng bwân mwôw mœng dí wá! Bwé bá bul ɲkúɲkwon. Nacé məntágula má bá bul bə lœm dí, mpimbə má Zembî í bá bii kúl búúd ga.

24 Bóól bwé bá gwúyow nə ikafwε, bóól kə míkwámúđ ikúl byêsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsalem, tagulə nyaal nyə ná ndεé kə kumə məshíné mə jwanğa dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí

(*Mat 24.29-36; Mak 13.24-32*)

25 «*Məshimbá mə bá wóós jwôw nə ɲkwoond nə wéacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwon í bá bə ífwaasəd, muud kú wœf nacé mǎɲ mə bá sá məma ncíndó, ikwɔ bul ɲɲɲya.

26 Buud bwé bá ɲgə kân nə fúndúgú ɲgələ bwánd cúgé í bá wóós shí mishwun yí, nacé isâ byêsh bísə nə mpífə jon dí yí í bá kúɲgula.

27 Ja jœngə, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd ɲgə zə míɲkúđúđ, a zág nə mpífə nə milwaná.

28 Ja isâ byœng í bá tééd ɲgələ sɲy yí, bi œ bá ság mǎnyúúl íjiyad, bí bân milúu nacé í bá bə wəla bí mə bá zə wú mǎnyámád yí í mú kúnə-kúnə.»

29 A mú kənd bwo kaaná ná: «ɲwagá yuug nə *figyε nə bíl ílí byêsh.

30 Ja mǎncuug mə agúgwáan mə ɲgə kɔ yí, ɲgáá bi mə də mpu cínœng ná ompú bwé mú kúnə-kúnə.

31 Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byœng í ɲgə sɲy yí, mpugá nə Faan mə Zembî í mú kúnə-kúnə.

32 «Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cɔ, isâ ini byêsh kú fwo sɲy.

33 Gwów nə shí í bá cɔ, ɲjɪ iciyá byám kú cɔ.»

Ompwín ó Yésus bwé jəlá nə də ji ɲkwəməsá

34 «Bi ó bey ná milâm mí kág bá wamba bí məzan nə ɲguləga nə zhwiimbyálə nə cug dí ná ndεé, jwôw dœngú zə bá byaluga nə bí

35 nda wód í də byaluga nə cúdú ná. Nacé jwôw dœng í bá bii búúd œ shí mishwun óga bēsh.

36 Jigá ɲkasó, bí də jəgula nə Zembî ja jêsh shú ná bi bâg faam isâ byœng byêsh dí, bi mú bá kə wóós ótútəlí mísh má *Mwân mə Múúd dí.»

37 Yésus nyə á də sá ná, mwásə wēsh a ji *Luɲ mə Zembî a ɲgə yə buud minjígúla; mpwó-bulú, a kə mbámábəɲ á wəolivyé kə cínɲali búlu wu.

38 Buud bwé á ka də zə nyédí cínœng Luɲ ná kúndə mán zə də gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

1 Wəla lu *Páska í á ɲgə shísh. Páska nyə á bə zan bwé á də də ibuléd yá kú nə *lœvur yí.

2 Milúlúú myâ ofada bənbəɲ *Oyíguli ó mǎcεε bwé á ɲgə sɔ məzhíí ná bwé gwú Yésus, bwé á ka ɲgə fúndə mǎɲkúmbə mə búúd.

(*Mat 26.14-16; Mak 14.10-11*)

3 Yúdas bwé á də jôw nə dúl jínə ná Iskariyót yé, a ɲjúl ɲgwól múúd á gwoœng *ómpwín wúm nə óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúđ.

4 Yúdas músə zə kə, kə lésa nə milúlúú myâ ofada bənbəɲ ojwú wə buud bwé á də baagulə *Luɲ mə Zembî wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwé bíg Yésus ná.

5 Bwé mú gwág nywa, bənbəɲ bwé mú bə cúnə ná bwé é yə nyə *mwaanê.

6 Yúdas mú ka ɲgə sɔ fwámé fwála á jí nə ɲkul sá ná bwé bíg Yésus mǎɲkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwín ó Yésus bwé kwəməsa Páska

(*Mat 26.17-19; Mak 14.12-16*)

7 Jwôw lú zâŋ bwé du tééd dólə íbuléd yâ kú nə *lævur yí í mú ka wóós. Jwôw dɔɔŋgú wé bwé du cígə nɔwəmbə *Páska yí.

8 Yésus mú lwâm Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bəg kə də.»

9 Bwé mú jí nyə ná: «Wo ŋə cɛel ná sá kág kwísha gwo ŋgow?»

10 Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ŋgwála yí, bí é bwəma nə ŋgwól múúd ŋgə ŋkəny káágə májúwó; bí ó bɛ múúd wɔɔŋgú kə wóós njów nyə é nyíi yí.

11 Bí mú ci nə muud njów ná: “Yíguli má ci ná wo lwóg sá kúl bənəŋ *ompwíin bə bwé é də dína Páska yí.”

12 Nyə e lwágulə bí fúm ánánî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínəŋg wé bí é kwísha shé zan Páska yé.»

13 Ompwíin bwé mú kə ŋgwála, bwé mú kə kwey ísə námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwé mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwám̄ba
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

14 Ja wəla lə dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənəŋ *buud ɔ lwámá bə.

15 A mú ci nə bwo ná: «Má amə bul jíi ná sənəŋ bí sá dəg *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cúŋ yí.

16 Má jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídāw í Páska kə wóós ja Zembî mə bá féég sóólúgú á cínəŋg nyódí Faan dí yí.»

17 Ná ndeé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembî akíba, a mú ci ná: «ŋwagá bálá málwəg ga bí kááwəlag mpədúgá nyín.

18 Má jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə áŋguléé ná wáan ni; mə bá kwo ŋgul gwo njí ja Faan mə Zembî í bá zə tōw yí.»

19 Ná ndeé a mú ŋwa buléd, a yə Zembî akíba ná ndeé, a mú fēy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúli nyām í mə kaanz shú dún dí wé ga. Dugá sá sóólúgú ga, du tédugá mə.»

20 Námə mbii ŋgwúdu, ja bwé mə shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jíse

sə á gúgwáan í zə s̄y mácií mām dí yí. Nəcə mácií mām mə zə shwiy shí, zə cé bí.

21 «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé jí wa, sənóŋ ŋgə də.

22 Nəcə *Mwān mə Múúd mə zə kə nda cɛɛlá mə Zembî wí ná. Njí məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!»

23 Bwé mú ŋgə sɛŋusa məkəl bwámé nə bwámé, ŋgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wɔɔŋgú na mpədúgá nyánúđ?

Fwámé múúd mpədúgá buud ɔ lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

24 *Buud ɔ lwámá bwé á sɛŋusa məkəl ná bwé cɛel mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoonŋ dí yé.

25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Micí myā ikúl ishús mí ŋgə nteɛŋg ijwūga byāŋ; buud ɔ mpəl bwé ŋgə yida jíi ná buud bwé ŋwág bwo ná ijɔɔ í búud.

26 Í ajéláyé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyɔɔŋg yēsh mə céel bul bə fwó múúd gwoonŋ jín dí yé, yídag bə nda nyə wé mə búl bə mwántombú; nyɔɔŋg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá.

27 Mpədúgá muud njúl shí ŋgə də yé nə nyɔɔŋg ŋgə s̄y nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngaá ná nyɔɔŋg njúl shí ŋgə də yé? Njí, mɛɛ mə yidá ŋwa jíya sóol məsáal mpədúgá nyínúđ.

28 «Bí báá, bí mə kyey nə mə zə wóós wəla lú məkəgulə dām dí.

29 Ná ndeé mə jí nə ŋkul yə bí Faan mə Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná.

30 Mə jí nə ŋkul sá ntó shú ná bí bāg də nə ŋgul mádí táwuli dí ja mə bá bə mádí Faan dí yí, bí jí námə ícaŋgád sámb íbɛend wūm nə íbá yā *Izɛrəyél milósú.»

Pyêr mə bá kíl̄ya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

31 Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwáamb ŋkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá mə du fyá mǎwúdə ná.

32 Nji mεε mə ámə jəgula shú dwô dí ná búgə gwô í bəg kú tag. Nə ndeé, wo ɔ bá ka lələshi ómínyəŋə bwô ja wó é bá cénd kuú njəənd yí.»

33 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mə ji kwéeshá nə təə mímbwug shwá kə, təə shwiy shwá bēsh yə.»

34 Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e kílya ija ilól nə wo ampúyé mə.»

*Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)*

35 A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaanê, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwé ná: «Kú nə sâ.»

36 A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηkí muud ji nə mwaanê, a ηwa; ηkí muud ji nə kwáám, a ηwa; muud cúgé nə kafwεε yé kusha kúúd jé, kusə kafwεε.»

37 Nəcé mə jaaw bí nə micilyá míga mí jəlá nə bwəma cug jâm dí. Micilyá mí ná: “Bwé á sεεŋg bənəŋ izhiləŋgaané.” Ntó ji ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jəlá nə s̄y nda í jí ná.»

38 Bwé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, dūgí ikafwεε íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ni í jəla.»

39 A mú cúwo tóón, kə *Mbán wəolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíín bə bwé mú bε nyə.

*Yésus mə jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)*

40 Ja bwé mə kə wóós kúkúl jəŋg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Jəgulagá nə Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánúd.»

41 Nyε, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəplá dí nə ηkul shúg yí. A mú kúd məbwón shí, tééd ηgələ jəgula nə Zembî,

42 nyə ná: «Pəpa, ηkí wó cεel, yílúg mə bálá məcεy ga! Nji, kú bə nda mə jí ná, í s̄yúg nda wó cεel ná.»

43 [Nə ndeé, ηgwól *éŋgəles mú wóós zhúlə gwôw, zə ηgə lələshi nyə.]

44 Ifwaas í shwiy í mú bul bií nyə, a mú bul nyiŋgə jəgula nə Zembî, gún í mú də wú nyə nyúúlúd nda íbəbəl í mácií də kud shí.]*

45 A músə yəw jəgulələ, a bən zə kóómb ómpwíín bwé á bə yí. A mú zə kwey nə məcεy mə lâm mə má kənd bwo ígwád.

46 A mú ci nə bwo ná: «Nə jí! Bí ηgə já? Wəəlugá, bí jəgulag, bí bəg kú biil məbwəbúlánúd.»

*Bwé zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

47 Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya nə məma kında búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoŋg *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalá nyə.

48 Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd məfúlula dí?»

49 Ja búúd bənəŋ Yésus bwé á bə gwoŋg wá bwé á dúg sá í á ηgə s̄y jəŋg yí, bwé á jí nyə ná: «Cwámba, ye sə gwánág nə ikafwεε?»

50 Ngwól mú wéem kafwεε jé, taad ηgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwə məncwúm.

51 Yésus mú ci ná: «Yəwəgá ntáni». A mú kúnya nə muud éne lwê, í mú yâl.

52 Yésus mú lás nə milúlúú myâ ofada bənəŋ ojwú wâ buud bwé á də baagulə *Luŋ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ηgə zə nə ikafwεε nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaané?»

53 Ngaá nə shé á də bə jwôw dēsh kúl ηgwúd Luŋ mə Zembî dí, bí kú séémb mbwê nə bí mə bií mə. Nji, wəla dán wə mə wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə də kuŋg məyídúgúd yé.»

54 Bwé mú bií nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyí njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ηgə bε bwo nə fwámé cé.

22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 22:35 9.2-3; 10.4 22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jēsh jísá cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgé nə byo. 22:53 19.47; 22.3

Pyêr mæ kíllyá Yésus
(*Mat 26.69-75; Mak 14.66-72*)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tâm mbaadâ bwá mú sɛɛŋgya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínəŋg bwádí.

⁵⁶ Dúl sás í á ðə sêy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na mánkɛnya má kudad. Sás dɔəŋg mú mpu shimal dúg ná ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námá gwoəŋg mæ Yésus dî.»

⁵⁷ Pyêr mú kíllyá nyə, nyə ná: «Amuda, mæ ampúyɛ múúd éne.»

⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ, ŋgwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námá ŋgwól múúd wáŋ.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mæ.»

⁵⁹ Fwála má cɔ je bə wəla ŋgwúd ntáni, ŋgwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bənəŋ Yésus wə bwá á bə. Ngaá a ji námá muud á Galilê?»

⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mæ ampúyɛ sá wó ŋgá ci yí.» Pyêr ŋgá ná lás ntáni, ŋgwúm kúwó mú kwáág.

⁶¹ Cwámba mú yid dúg Pyêr ná shi shi. Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á mæ ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúg múús íí, wo e kíllyá mæ ija ílól.»

⁶² Pyêr mú cúwo tónn kə ðə nyêsh nə yâ.

⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ŋgə cágulə Yésus, bwá ŋgá yíd nyə.

⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyə sâ míshúd ka ŋgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə á mæ yíd wo yé.»

⁶⁵ Bwá mú ŋgə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

Bwá ŋwa cígúlá ná Yésus má jalá nə yə
(*Mat 26.62-66; Mak 14.60-65*)

⁶⁶ Mán mæləm, gúfúgá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myâ ofada nə *Oyígúli ó mácɛɛ bwá á sɛɛŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoəŋg ósémbye ó mílású wá Zembî dî.

⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Kríst, jaawugú sâ». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛɛm jaaw bí, bi ámaguləyé.

⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bi ábɛsayé mæ.

⁶⁹ Nji, tééd kíkídíga, *Mwân mæ Múúd nyə é kə ji shí mbwê mæncwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.»

⁷⁰ Bêsh ntâg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân má Zembî?» Nyə nə bwo ná: «Bíméfwó bí ŋgə ci ntó, mæ jisə nyə.»

⁷¹ Bwá mú ntâg ci ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mæ ká kaad wá Pilât
(*Mat 27.11-14; Mak 15.2-5*)

¹ Gúfúgá búúd jêsh mú tâw kyey kə nə Yésus wə Pilât.

² Kə wós nún, bwá mú ŋgə búgə nyə lósú ná: «Sá á mæ kwey múúd éga ŋgá sá nə lwon búúd jisú mítédúgá mí ŋgág nə búbulə mílúúd, a ŋgá ci nə nyə wə jisə Mesî, Njwú-buud; a ŋgá sá ná bwá kú jóna *Káázel tóya.»

³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa ná: «Wo má ci óni.»

⁴ Pilât mú ci nə milúlúú myâ ofada nə mæŋkúmbə mæ búúd ná: «Mə akwéyɛ ná muud éga má shwey wəŋ.»

⁵ Bwá mú ci nə nyə ná: «A ŋgə shwambulə kúl búúd jisú. A má ŋgə yə bwo minjígúla wú Galilê, wós Yudéa zə kumə wa.»

⁶ Ja Pilât má gwág ntáni yí, a mú jí ŋkí Yésus ji muud á Galilê.

⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lú íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwá kág nə nyə wə Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsələm mwôw məəŋgúd.

Yésus mæ ká kaad wá Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə mæshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nécé bwey nyə á ðə bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á ðə gwág shú dé dí yí. Nyə á ŋgə bwánd nə

búgá ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg.

9 A mú jí Yésus zhwoğ minjígá, nji Yésus kú bəsa.

10 Milúlúú myâ ofada bânôn *Oyíguli ó máceç bwá á bə cínəngá bwá ngá búgá Yésus milésú nə ηkád.

11 Herod bânôn ifulish byé bwá ngá ηwa nyə mpyóη nə mpyóη, ηgə cágələ nyə. Bwá mú bwééd nyə jəjə jud ná ndeé nying nyə ná bwá kág nə nyə wá Pilât.

12 Herod bá Pilât buud bwá á də bə nə ifumuga wá, bwá mú cəç shwá jwôw dəəngúd.

Yésus má nyingə kə kaad wá Pilât

13 Pilât mú σεηηg milúlúú myâ ofada, nə micí nə buud bəsh,

14 a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ηgə shwúguli kúl búúd jín. Ká dəgá, mə má jí nyə minjígá bi ngá gwág. Mee má kwey ná a cugé nə təə wôn isâ byēsh bí ngá cəel bwaagələ nyə yíid.

15 Herod má kwey námá ná a cugé nə məbyaagələ, gwá wá á má nyingə nti sá nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy.

16 Mə zə yə nyə intúgá lí ná ndeé mə bíd nyə.»

*Bwá ban Yésus, cəel Barábas
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)*

17 *[Pilât nyə á də bə nə fúlú ná zaη *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.]

18 Bəsh bwá mú kəm ja ηgwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.»

19 Barábas wəəngá nyə á kə mímbwug dí nəcé bwá á sá ná buud bwá sáág miŋgáádə nə ijwú, bwá gwú námə múúd.

20 Pilât mú kwo lésha nə buud bwá á ηgə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cəel bíd nyə.

21 Bwá mú kəm ná: «Bwambələg nyə kwolós dí, bwambələg nyə kwolós dí.»

22 Pilât mú nyingə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bəw á má sá yí? Mə akwéyé

ná a má shwey wôn í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwá fyámúsəg nyə milwón ná ndeé mə bíd nyə.»

23 Bwá mú nyingə kəm ná a bwambələg Yésus kwolós dí, onkwimbyé ηgə yáág yáágúg.

24 Pilât mú ηwa cígá lá ná a zə sá sá bwá ngá jii yí.

25 A mú bíd múúd bwá á ηgə gwáámə yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcé ciná-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwá kág sá nyə nda bwá dúg ná.

*Bwá ká nə Yésus kwolós dí
(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)*

26 Ja bwá á ka ηgə kə nə Yésus yí, bwá á bii Shímun á Sirēn ηgə wú ífambá, bwá mú zhimb nyə kwolós ná a ηkényúg, ηgə bə Yésus.

27 Zhwoğ buud wá kúl búúd, nə budá bwá á ηgə bə, bwá ngá *bí məbwə íbəd dí†, bwá ngá tədəwa.

28 Yésus mú yid dúg búdá bəəngá, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə, jiiğá biméfwó nə bwān bün,

29 nəcé í bá wós ná buud bwá bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwá abwélé ηwa mábum, kú bwəle nyééηg bwān wá.” Mwôw búúd bwá bá lás ntó má má ηgə zə.

30 Nə ndeé bwá bá ci nə mímbúη ná: “Kádágá sá,” bwə nə inkwúndúgú ná: “Shweeləgá sá.”

31 Nkámúsá ná bwá fwó sá líí á bús nda bwá ngá sá ga, jāη í bá bə nə fumbə ntədəlé?»

32 Ja bwá á ηgə kə nə Yésus yí, bwá á ηgə námə kə nə míl mímbúwá lú mí búúd mímbá ná bwá kə gwú bənón.

*Bwá bwambələ Yésus kwolós dí
(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)*

33 Ja bwá má kə wós kúl bwá də jəw ná «Bwundú lúú» yí, bwá mú bwambələ Yésus kwolós dí, bənón mimbúwá lú mí búúd mímbá myəəηg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə

23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cugé bóól ókáláad wá yágúd. 23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á də lwágələ ná muud má bul gwág sá í ngá sîy yí cəy lámúd. 23:29 21.23 23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12

məncwûm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól.

³⁴ †[Nə ndeé Yésus mú lás ná: «Pupa, juug bwo, nəcé bwə ampúyé sâ bwə ngə sá yí.»] Bwə mú wusə mpaambə shú kaawúlə míkáándə mí Yésus.

³⁵ Zhwog buud bwə á bə bwə tál də dúg.

Mbúwúlú múúd í cénd mítádúgá

Micí mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á də dí cəgushi buud hí, a cəgug nyəmэфwó, ηkí a ji *Kríst, muud Zembí nyə a féesh yé».

³⁶ Ozimbi bwə á ngə námə cágulə nyə; bwə mú shísh nyádí kə yə nyə məlwəg mə ábibeenzhâ.

³⁷ Bwə ná: «ηkí wo ji Njwû *Oyúden, cəgug wómэфwó.»

³⁸ Bwə á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ηgeε lúúd gwów ná «Njwû Oyúden wə éga.»

³⁹ Wúl mbúwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ηgaá wo wə jí Kríst? Cəgugú wómэфwó wo ka námə cəg sâ.»

⁴⁰ Wúl mbúwúlú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo ji námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí?»

⁴¹ Shwə bāη mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcé shwə a sá námə ísâ í jéla nə shwə bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyε, nyə abwélé sá sâ abúbəw.»

⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byó yí.»

⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwíy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwəw í á bə í mú ηgeε tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyēsh nə ηkwed kə wóós məwəla məlól mə mpwó-kugú,

⁴⁵ jwəw í mə shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáanzə Zembí yí í mú seel

tátám nə cáη. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwəw ná: «Pupa, mə mə keel *jím jám wódí məbwəd.» Nə ndeé a mú jímal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbi mə dúg ísâ í á ngə sīy yí, a mú yə Zembí gúmə, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tátálí muud.»

⁴⁸ Buud bēsh bwə á ngə zə nə mikúlə áncuncuma nə bwə zə dúg lugə-lugə sâ wá, ja bwə mə dúg ísâ í á ngə sīy yí, bwə mú ngə nyīngə bwə ngə *bí məbwə íbəd dí nə məcey mə lám.

⁴⁹ Buud bēsh bənəη Yésus bwə á bə nə wəngó wá nə budá bənəη bwə á ngə kyey té wúlə Galilé wá bwə á bə bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg.

⁵⁰ Nə ndeé, ηgwól múúd nə jínə nə Yóseb mú zə wóós, a njúl tátálí muud nə jəjə lám, a njúl námə muud á gwoong mílúlúú myá ləom.

⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shígé bə cáη nə cígulá bwə á ηwa yí nə sâ jēsh bwə á ngə sá yí. Nywáá nyə á ngə ji a ngə bwánd Faan mə Zembí.

⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáamb nyə mbimbə mə Yésus.

⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí nə ndeé kə wá nyúl shwon bwə á bwagulə kwóógúd yí, í njúl bwə nda fwo bwεε bwíηg wúl mbimbə cínəηg cwû.

⁵⁴ Jwəw dəηηg í á bə ntāg jwów bwə dú kwəmusə Sábaad yí, kwəmusálə wəηηg í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bənəη Yésus bwə á də ngə kyey té wúlə Galilé wá bwə á ngə bε Yóseb kə wóós shwon dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínəηg ná.

⁵⁶ Bwə mú nyīngə, bwə kə kwəmusə ísâ í ámpə-məcud nə olabínda. Bwə mú woga jwəw lú Sábaad nda cεε í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwûm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

23:34 Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 † **23:34** Ísâ bísə cilyá íyuug íga dí cwû yí í cúgé bóól ókálad wá yágúd. **23:35** Sôm 22.8 **23:36** Sôm 69.22 **23:37** Mat 27.11 **23:43** 2Kr 12.3 **23:44** Amo 8.9 **23:46** Sôm 31.6; Mis 7.59 **23:47** tátálí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 **23:49** 8.2-3; Sôm 38.12 **23:55** 8.2-3 **23:56** MmN 20.10

1 Jwôw shwénde má dú tééd yí, ná námá mpúmán mpúmán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoŋ dí.

2 Bwé mú kə kwey ná məma kwóógú í ámə də juwal shwoŋ yí í músə í mbwúg koogú.*

3 Bwé mú nyí shwoŋ dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwám̄ba Yésus.

4 Í mú zə bə, bwé ngə nā ntíya, see-gya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo na kúnə-kúnə, bwé njúl nə mikáándá mí ngə ŋkənwə.

5 Inkuŋkúúnd í mú shwiy búdá nyúúlád, bwé mú kúd məmpwoombú shí. Buud obá bəŋg bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí má zə sɔ́ múúd ngə cugə yé mímbimbə dí yí?»

6 A cugé wa, a má gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí bínŋ njúl Galilé ná.

7 Ngaá nyə á ci nə í jii ná *Mwân mə Múúd káánzəg məbwə má búúd ɔ́ *mísámád, bwé bwambələ nyə kwolós dí ná ndeé a mú gwúm jwôw álél.»

8 Budá bwé mú nyiŋgə téduga lésú wəŋg.

9 Ná ndeé bwé mú wú shwoŋ dí kə bwiŋg *búúd ɔ́ lwámá wúm nə ngwúd isá íni byēsh, bwé bwiŋg námá bóól *ómpwíin bēsh.

10 Í á bə, nə Maríya á Magadála, nə Yuána, nə Maríya nyəŋgú mə Zhâk, nə bóólúgá bənŋ bwé á bə wá. Bwé á ngə bwiŋg buud ɔ́ lwámá isá byəŋg,

11 nji buud ɔ́ lwámá bwé á ngə ŋwa bwo nda buud bwé ngə ci isá bíś kú nə wúmbələ yí, bwé áshígé magulə lân wán.

12 Nji, Pyēr mú tŋw, a mú kə nə kúló shwoŋ dí. A mú bəplə, a mú dág nji obándáshi bwé á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyiŋgə kə njów a ngə káam sá í ámə sŋy yí.

Ompwíin obá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

13 Í á bə ná, jwôw ngwúd dəŋgú, *ompwíin ó Yésus obá bwé á ngə kə

dánd bwé á də jôw nə Imawus yí. Wúlə Yurúsalem kə wu í á jee bə okílomáda wúm nə óbá†.

14 Bwé á ngə kə bwé ngə lésha mpédúgá nyán, ngə bwiŋg isá byēsh í á sŋy yí.

15 Í mú kə wóós ná, bwé ngə kə ntáni bwé ngə lésha ngə faas í, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bənŋ bwé mú ngə kə.

16 Nji mísh máŋ mə á bə nda gúl sá í á ngə ntágulə, bwé áshígé yag nyə.

17 A mú ci nə bwo ná: «Myáyé míláj bí ngə zə bwiŋgya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigala, bwé ngə nyín nda bwé má shúsula nə zhwunú.

18 Nyəŋg nyə á bə nə jíná nə Kley-opas yé mú bəsa ná: «Nji wo wá jí nə wo njúl Yurúsalem wo kú mpu isá í má sŋy mwôw mága dí yé?»

19 A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwé ná nyə ná: «Isá í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndá yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ŋkí lal ŋkúl mísh má Zembî nə mísh má búúd bēsh dí.

20 Wo afwóyé gwág nda milúlúú myá ofada nə otówe ɔ́ shwóg bású bwé á kusha nə nyə nə a yág, bwé bwambələ nyə kwolós dí ná?

21 Sá á ngə bwánd nə búgá ná nyə wá nyə é zə yíl *Izəryél mányámád. Nji í áshígé ná bə ntó. Múús jí jwôw álél bwé shínulə sá isá byəŋgú.

22 Í má məel nyiŋgə bə, bóól búdá wá sádí gwoŋg bwé má zə ntágulə sə milúu, nə bwé ámə kə shwoŋ dí mpúmán mpúmán,

23 bwé shígé kwey mbimbə yé cínŋg; bwé mú zə jaaw nə bwé ámə dág *wəŋgəles, wəŋgəles bəŋg bwé mú jaaw bwo nə Yésus ngə cugə.

24 Bóól búúd ó gwoŋg jísú bwé shí námá kə shwoŋ dí, bwé kə kwey isá nda búdá bwé ámə jaaw ná; nji nyə, bwé shígé dág nyə.»

25 Nyə mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí mə bə nə shúg e! A bí caálə *magulə

* 24:2 Mat 28.2 ngə ci nə éngəles wə nyə a bíngal kwóógú dəŋgú kənd koogú. Dúgúg ivəgali í shwoŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osatád məwúm məsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38 24:24 24.12; Yuá 20.3-10 24:25 24.45

nə isâ búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí bísə búbálé e!

²⁶ Ngaá nə í á jii nə *Krîst júgug ntúni nə ndéé a mú nyiŋgə ɲwa gúmá jé?»

²⁷ A mú ka zə sá nə bwé mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembî ɲgá ci nə, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndá.

²⁸ Bwé mú ɲgə shísh kúná-kúnə nə dánd bwé á ɲgə kə yí. Yésus nyə mú sá nda a cɔ kə nə ɲjənd shwóg.

²⁹ Bwé mú yáág nə nyə nə a kú cɔ, bwé nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugá má bii shí, jwəw í mú bul kə.» A mú nyíi ɲjəw nə a ji cínəŋg bwódí.

³⁰ Í mú zə bə ná, ja bə́nəŋ bwé má zə ji shí nə bwé də yí, Yésus mú ɲwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fəy gwo a yə bwo.

³¹ Mísh má mú ka tɛem bəŋ bwo nə ndéé bwé mú yag nyə. Nji, a mú jímb bwo míshúd.

³² Bwé mú ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ɲgə lésha nə sá zhíi nə zhíi ɲgə féég sá mícilyá mí Kálaad Zembî yí, ngaá nə milám mí ámə ɲgə bə sá nə gwɔ́ɔ-gwɔ́ɔ nə fwámé yéesh í?»

³³ Bwé mú tí ɲjənd námə wəla dəŋgúd nyiŋgə kə Yurúsəlem. Bwé mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ɲgwúd bə́nəŋ buud bwé á zə seɛŋgya nə bwo wá.

³⁴ Bwé mú kə jaaw bwo nə jisə búbálé nə Cwámə má gwúm, Shímun shí dág nyə.

³⁵ Bwé mú bwiing bwo sâ í ámə bə nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwé ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fəy buléd ná.

Yésus mə lwágula ompwín bé nyúul

³⁶ Bwé ɲgá bwiing bwo gwo ntúni, Yésus má cúwo, zə təw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.»

³⁷ Məma yáág-yáág íŋkuŋkúúnd í mú shwiy bwo nyúúlád, bwé ɲgá dág nə *jím wə bwé má dág ni.

³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ɲgá búbulə yí? Jí bí ɲgá bə nə məshwán milámád yí?

³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jisə mpú bə mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ifúndə nə iyasə nda bí ɲgá dág mə nə ndí éga.»

⁴⁰ Nyə á ɲgə ci ntúni a ɲgá lwágula bwo məbwə nə məkuú mé.

⁴¹ Bwé á bə bwé mú nə məshusug, bwé ɲgá káam, ɲji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dé wa?»

⁴² Bwé mú yə nyə kál shú mbufá.

⁴³ A mú ɲwa gwo, a mú də bwé ɲgá dág.

⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí nə isâ bísə cilyá shú dām Cɛɛ má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndá nə osóm dí yí byēsh í jəlá nə bá sɪy.»

⁴⁵ A mú bəny bwo fəg nə bwé gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembî.

⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jisə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Krîst mə bá jug nə ndéé a gwúm jwəw áléeləd,

⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd nə buud bwé céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəŋg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoŋ byēsh.”

⁴⁸ Bə wə búśá ówúshined wá isâ byəŋg.

⁴⁹ Nə ndéé, mə bá ntí bí sâ Dá nyə á kaag bí yí. Bə bəŋ jigá wa ɲgwəla kə kumə ja mpífá í bá zhu gwəw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus mə kə gwəw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ɲgwəla kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wósós nūŋ, a mú bəŋ məbwə bwádan nə bwo.

⁵¹ A ɲgá bwádan nə bwo ntúni, a mú ɲgə béégya nə bwo, ɲgə ɲkəŋ kə gwəw.

24:27 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 **Səlugá milám shí:** Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 **Moyíz:** Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 **búúd ɔ mícúndá:** Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 **osóm:** Sòm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22

⁵² Bâŋ bwé mú kúdɔw shí yə nyə gúmé ná ndéé bwé mú nyingə kə Yurúsələm nə məshusug milâm ná cwóó.

⁵³ Bwé mú kə ji *Luŋ má Zembî kú ná kwo wú, da ságusə Zembî.

Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dî. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul ccel yé (13.23; 21.20), mínyəŋə mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ŋgə salan nə bɔɔŋ Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ŋgə jii ná buud bwá mpúg nə Yésus-Kríst jisə Mwân mə Zembî. Sə bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá məsə cilyá wa má məsə shú ná bi máguləg nə Yésus jisə Kríst, Mwân mə Zembî, bí mə ká magulə ntó bí bə nə cug jínə déd».

Tééd lúu 2 kə wóos 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ŋgə káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá nə sə mpúg nə Yésus ji búbálé Mwân mə Zembî.

Tééd lúu 13 kə wóos 21 dí, Yuánes ŋgə bwiing nda Yésus nyə á ŋgə kwəməsa nə a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwûŋ Yésus nyə á cwîny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé məbwád nə (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúúl nə ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúlád (20-21).

Ciyá í á nyεε muud

¹ Mátéédulé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembî.

² Bá Zembî wə bwá á bə mátéédulé mə isâ byêsh dí.

³ Gwá wá í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sâ wo é kwey nə Ciyá dí í á té yí.

⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl məŋkenya ŋgələ kwan buud.

⁵ Məŋkenya mə á ŋgə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshigé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Ŋgwól múúd nyə á bə nə Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə.

⁷ Yuánes nyə á zə nə a zəg bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bēsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jɔɔŋg.

⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə məŋkenya yí.

⁹ Məŋkenya mɔɔŋg mə á bə fwámé məŋkenya, mâ ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bēsh.

¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wá í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shigé yag gwo.

¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə ləg gwo.

¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jínə dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembî.

¹³ Bəŋ bwá mə byél, kú bə byélé í ŋgə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ŋgə byá nə yéesh ján yí, nda nyiŋgə bə nə muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byél byélé á ná Zembî wə mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyεε muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwanə, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sə á beny milwanə myé, mí njúl milwanə mí Mwán mə byél cugə mwə mə Sóŋgú dí yé.

¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ŋgə zə mádí mpúsə; nji, a mə tɔw mə

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 **milwanə mí Mwán mə byél cugə mwə mə Sóŋgú dí yé:** Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36

shwóg, nəcə nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəɔŋg wə éne»

16 Sá bēsh sá á má bə nə kəw nyádí zhwoɔg tɔɔm dí, a ɲə cugə nə sá ɲi mpaam nə mpaam.

17 Nəcə Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb mácxɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé.

18 Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgá lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dúsé námá Zembî yí, dwə wə í á sá ná Zembî mpúyág.

Yésus mə tééd ísɛy

(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

19 Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zó?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jísá yí.

20 Nyə á mpu məm ná: «Mɛɛ dí jísá *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána.

21 Bwá á ka námá jî nyə ná: «Ká wo wə zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúndá?» Nyə ná: «Mbô».

22 Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zó? Sá kág bɛsa nə buud bwá ámə nti sá wá ná jî? Woméfwó ɲə ci ná wo wə zó?»

23 A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə wə kál í ɲə cúndə shí a shwéeshád yí, ɲə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwámba í bág tətəlí” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.»

24 Ofada nə Olevít bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyɛɲ.

25 Bwá mú ka jî nyə ná: «Ŋkí wo dí Kríst, wo kú bə Eli, wo kú nyiɲə bə múúd micúndá, nəcə jí wó ɲə dúu buud yí?» Yuánes mú bɛsa nə bwo ná

26 «Mɛɛ mə ɲə dúu buud májúwód. Nji ɲgwól múúd jî na mpédúgá nyínád, bi ampúyɛ nyə.

27 A ɲə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí máɲgwub məkuúd.»

28 Sá ɲi í á ɲə sɛy Betanî, Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á ɲə dúu buud yí.

29 Nə ndéé, mán məlám, Yuánes nyə a dúg Yésus ɲə zə nyádí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ mə Zembî wə éga, nyə wə má zó yíl búúd ɔ shí ga *sám wáɲ.

30 ɲgaá mə a ci ná: “Muud ɲə zə mádí mpúsə; ɲi, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcə nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wə má á ɲə ci yé.

31 Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jî ná bag ó *Izəɔyél bwá mpúg nyə ná, gwə wə má á zə ɲə dúu buud májúwód yí.»

32 Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ɲə shulə wú gwəw nda faf ná ndéé zə jî nyə nyúúlád.

33 Mɛɛ mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; ɲi muud nyə á nti mə ná mə zég ɲə dúu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jî nyúúlád yé, nyə wə má bá də dúu búúd ɲkɛɲkɛ Shíshiməd.”

34 Mɛɛ mə a shí ntág dúg, mə ɲə bwaagulə ná nyə wə jí Mwân mə Zembî.»

Ompwín wə ashúshwóógú
(*Mat 4.18-22*)

35 Í á ka zə bə mán məlám, Yuánes bənôɲ bóól *ómpwín bé óbá bwá ɲjúl námá na,

36 a mú dúg Yésus ɲə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ mə Zembî wə éga.»

37 Ompwín óbá bəɔɲg bwá mú gwág sá Yuánes nyə á ɲə ci yí ná ndéé bwá mú kə ɲə bɛ Yésus.

38 Yésus mú yid, a mú dúg bwá ɲə bɛ nyə, a mú jî bwo ná: «Bí ɲə sɔ jî?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jî ɲgow?» (Rabi mə ké ná «Yígúli».)

39 Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kúl á də jî yí,

1:17 7.19; MmN 31.18 1:18 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 1:19 5.33

1:20 3.28 1:21 Mat 2.14; Yuá 6.14 † 1:21 Oyúden bwá á ɲə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ɲgwól

Múúd micúndá ɲjúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 1:23 Iza 40.3

1:25 1.33; Mat 21.25 1:27 1.15; Mis 13.25 1:28 10.40; Mat 3.13 1:29 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19;

1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mə Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27;

20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29

nə ndeé, bwə mú ji cínəng nyé dí jwəw dəəngú d. Í á bə jwəw í mú ngeε məwəla mənə mǎ mpwó-kugú.

40 Ompwíin óbá bwə á gwág sá Yuánes nyə á nge ci yí nə ndeé bwə mú bε Yésus wá, ngewólúgá nyə á bə André mínyəñú mǎ Shímun Pyêr.

41 Nyə á ka tééd kə wə mínyəñú yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sə mə bwəma nə Mesí (jínə dəəng í kə ná Kríst).»

42 A mú kə nə nyə wə Yésus. Yésus mú dǎ dúg Shímun nə ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ŋgáá nə wo wə Shímun, shwóóngú nə Yuánes; wo bá zə dǎ jówəw nə Séfas» (jínə dəəng í kə ná Pyêr).

43 Mán mǎlm, Yésus nyə a nwa cígúlá nə a kə Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bεg mǎ.»

44 Fílíp nyə á bə muud á Bətəsayída, dánd mə André bá Pyêr.

45 Fílíp mú ka kə wə Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sə mə bwəma nə Yésus á Nazarét, mwān mǎ Yóseb bwə nge ci ókálad ə mǎcεε mə Moyíz nə bəəng ə *búúd ə mícúndád yé.»

46 Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Ye sá ányunywaá jí nə nkuł zhu Nazarét?»

47 Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél nge zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwá *Izəyél, kú yíl, kú bəd.»

48 Natanaél mú jí nyə ná: «Wεε mǎ mpú mǎ na ntədəł?» Yésus mú bεsa ná: «Mə ámə nge bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyé di, biná Fílíp kú fwo lésa.»

49 Natanaél mú ci ná: «Rabi, wεε jí Mwān mə Zembí, wεε jí Cí á Izəyél.»

50 Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Wo mə *búgala nəcé mə jaawúlə wo nə mə á nge bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyé di; mpug nə wo bá dúg ísá í bá nyiŋgə bul bə í anání yí.»

51 A mú nyiŋgə ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, bí mǎ bá dúg jon nə bagé, *wəéngales ó Zembí bwə dúgá bád dǎ shulə *Mwān mǎ Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

1 Mpəsə mwəw mǎbá, ngewól múúd nyə á nwa bá ngewála á Galilé bwə jów nə Kana yí, bwə á ka sá zaŋ. Maríya á nyəəngú mǎ Yésus nyə á bə cínəng.

2 Bwə á jów námə Yésus nə a kág zān nyəəngú d, təə *ompwíin bé.

3 Í á ka zə bə, mǎlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgé ná nə mǎlwəg.»

4 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bān nə inéy? Wəla dām í afwóyé wós.»

5 Nyəəngú mú ci nə osól ə mǎsáal ná: «Bí ə sá sá jēsh nyə é ci nə bí sáág yí.»

6 Na jí ná, idəpla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwə á dǎ balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idəpla byəəng í á bə cügá nə mǎkwóógú, í njúl nə dəpla ngewúd je kə ílwuŋgá í májúwó nki mwəəmb nki wúm nə íbá.*

7 Yésus mú ci nə osól ə mǎsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na idəpla íníd.» Bwə mú lwándulə byo nə cwós.

8 A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Kagá dəplə ja ní d bí kág yə múúd nge sá dína yé.» Bwə mú dəplə, kə yə nyə.

9 Muud nyə á nge sá dína yé mú kagulə məjúwó mə mə shín nyεε mǎlwəg mǎni; nyə a shígé mpu kúl mǎlwəg məəng mə á nge wú yí, osól ə mǎsáal báá, buud bwə á dəplə məjúwó wá, bwə nge mpu.

10 A mú jəw múúd nyə á nwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwə dǎ sá ídína yí, bwə dǎ tééd fwo yə búúd mǎlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgala nə məəng mə abulé nywa má ja búúd bwə mú nge shwág yí. Ká wεε wo ámə nyiŋgə baagulə mǎlwəg mǎ anyunywaá zə wós wəla ga di?»

11 *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ngewála á Galilé bwə jów nə Kana yí lwóya milwané myé, ompwíin bé bwə mú *búgala nyə.

1:40 Mat 4.18-20   1:41 4.25   1:42 Mat 10.2; 16.18   1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3   1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42   2:1 4.46   2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53
2:6 Mak 7.3-4   * 2:6 Na jí je bə ólitre mǎwúm mwəəmb nki təd.   2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19   2:12 Mat 4.13

12 Ja isâ íni í má shîn yí, a mú shulê kə Kapernawûm, bə́nə́ŋ nyə́ŋgá yé nə omínyə́ŋá bé nə ompwíín bé. Nji, bwá á jì wu nji búbaalé mwôw.

Yésus mə wíŋg búúú ə míkus Luŋ mə Zembî

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

13 Nda zâŋ Páska í á bə í mú kúná-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem.

14 A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ŋə kusha inteny wá, nə bə́ŋg bwá á ŋə kusha itəw nə məfəf wá, nə bə́ŋg bwá á ŋə sá icénd í *mwaanê wá bwá má kə jì nə míkus *Luŋ mə Zembî.

15 A mú ŋwa míkwoolú sá lwóŋ ná ndeé wíŋg yíl bēsh Luŋ mə Zembî, wíŋg námə itəw nə inteny. A mú ŋə lwágəsə omwaanê búúú bwá á ŋə sá icénd wá, shîn lwág itúwəli byáŋ.

16 Nyə nə buud bwá á ŋə kusha məfəf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ŋwa njów má papa nda watála.»

17 *Ompwíín bé bwá mú téduga nda jì cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Ceelí má ŋgé ceeł njów wô yí, í ŋə gwə mə lámúú nda kuda».

18 Oyúden bwá mú zə lás nə nyə ná: «Wo ŋə zə sá isâ íni ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?»

19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwə́ bî nywo nji mwôw málóol.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə nî, məlwə́ga mé má á ŋwa buud mimbú məwûm mənə́ nə mísaman, wəe má ci ná wo é lwə́ nywo nji mwôw málóol?»

21 Ndug nyúúł nyé wə́ nywáá nyə á ŋə jəw ná Mpáánzə yí.

22 Ompwíín bé bwá á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lás wə́ŋgá ja nyə gwûm yí, bwá mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lésú yé.

23 Í á ka ŋə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zâŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwo

buud bwá á *búgula jínə dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ŋə sá má.

24 Nji Yésus nyə a shígé ŋə shwu nyúúł nə bwo, nəcé nyə á ŋə mpu bēsh.

25 Í áshígé nyingə jì ná múud zəg jaaw nyə ná mbéé jì ntúga, keel jì ntúga. Nyəməfwó nyə á ŋə mpu sá jí múúđ lámúđ yí.

3

Yésus bá Nikodēm

1 Ŋgwól múúđ nyə á ka bə gwoŋg *Ofarizyēŋ dí ná jínə ná Nikodēm; nyə á bə námə tówe shwóg *Oyúden.

2 Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sé ŋə mpu ná wo jì yígali ŋə zhu wə́ Zembî yé. Nəcé, múud cugé nə ŋkul sá *máshimbá wə́ ŋə sá mága ŋkí Zembî nyə ayáyé nyə ŋkul.»

3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbalé, má jaaw wo ná, ŋkí múud mə bə kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ŋkul dág Faan má Zembî».

4 Nikodēm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúúł múúđ jí nə ŋkul nyingə byél yé? Ye a jì nə ŋkul nyingə nyíi nyóŋgá mwô dí ja ábēé ná ndeé a mú nyingə byél?»

5 Yésus mú bəsa ná: «Búbalé, má jaaw wo ná, ŋkí múud mə bə kú byél zhíí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ŋkul nyíi Faan má Zembî dí.

6 Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim.

7 Kú káam ná mə ci nə wo ná bî má jalá nə byél byélé ágúgwáan.

8 Ŋkwə́ má də kuŋg kúl á kúŋg yí, wo ŋə gwág ncíndə nyé, nji wo nda mpu kóomb á ŋə zhu yí nə kóomb á ŋə kə yí. Ntó námə wə́ jí nə múud má byél byélé Shíshim yé.»

9 Nikodēm mú ci nə nyə ná: «Jâŋ jí nə ŋkul bə na ntədəl?»

2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sòm 69.10 2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39 3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11 3:3 1.13 * 3:3 Kúl jēsh sá ŋə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bóól bwá ŋə ci ná «byél byélé á gwôw». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63 3:8 Ekl 11.5

10 Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Węę muud ęgə jįguli bwán ó *Izurəyêl yé wo ampúyé ísâ íni?»

11 Bábálé, má jaaw wo ná, sé ęgə lás sâ sé má mpú yí, sé ęgə bwiięg sâ sé á dųg yí, nji bí nda magulə sâ sé ęgə bwiięg yí.

12 Ja má lás nə bí ísâ yâ shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsa nə ękul magulə yâ gwôw na ntudel?

13 Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námə nji *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé.

14 Né ndeé, námə nda Moyíz nyə a bân vuguli nywâ gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwá bág námə bân Mwân mə Múúd gwôw,

15 shú ná muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə.

16 Nəcə, Zembî nyə á cęel buud ɔ shí ga nə mbiya yáag-yáag cęelí, váál á ná, nyə a yána Cúgá lú Mwán dé ná muud yêsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə.

17 Mpugá ná Zembî nyə a shíge nti Mwán yé shí ga dí ná a zág yə búúd intúgúlí, í á yida bə ná a zág sá ná buud bwá fáámug.

18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányięgəyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bə kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgá lú Mwán mə Zembî.

19 Dugá, Zembî nyə a sá ná sémyé mílésú í mpúyúg, nyə a sá ntąga: nyə á nti mąękenya shí ga dí, buud bwá mú yida cęel máyídúgá cɔ mąękenya. Bwá á sá ntó nəcə bôw bwo misóólúgú.

20 Jí ná muud yêsh mə də sá mábôw yé má də mpii mąękenya, nyə ádé kə kúl măsú yí, a fúndá ná misóólúgú myé mí á bá búguli.

21 Muud nywáá ęgə bę obábálé yé má də kə kúl mąękenya măsú yí, í

nyínúg ná a ęgə sá misóólúgú myé váál Zembî ęgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

22 Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənňh *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ęgə duu buud.

23 Í á bə, Yuánes ęgə námə duu buud Inən, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə mąjúwó má á bə wu ękí bulya. Buud bwá á ka də kə, də kə duwan.

24 Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugad.

25 Ompwíin ó Yuánes bənňh ęgwól *Yúden bwá á ka zə sęęusa məkêl shú sâ í dųgyá nə ęgusa yábé yí.

26 Bwá mú kə wá Yuánes kə cı nə nyə ná: «*Rabi, dųgí, muud bíná bí á bə Zhurdę fanwíny wó á ęgə bwaagulə ląę yé yé, a ęgə duu buud, buud bësh bwá mú ęgə kə nyódí.»

27 Yuánes mú bęsa ná: «Muud cugé nə ękul bə nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə.

28 Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á cı ná: “Męę dí jisá *Krist, męę ji nji muud Zembî nyə á nti Krist dí shwóg yé.”

29 Muud mə ęwá bá yé, nyə wə jí nə mudá; shwá yé tál cínəęgú ęgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál məshusug dəęęg wə má jí nə ndí yí, məshusug ntɔ nji.

30 Í jii ná jíná má Yésus ęgəg nə jwɔ, męę dām ęgə jímb jímbúg.

31 «Muud ęgə zhu gwów yé ęgə cɔ buud bësh; nyəęęg ęgə zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dųgyá nə shí yí. Muud ęgə zhu gwów jon dí yé ęgə cɔ buud bësh.

32 A ęgə bwaagulə sâ nyə á dųg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwá áęgê nə magulə sâ á ęgə bwaagulə yí.

33 Muud mə mágúlá bwaagulələ wəęęg yé má lwágulə ná Zembî ji búbálé.

3:11 3.32; 8.26 3:12 12.32; 14.1-3; 17.5 3:13 Mik 30.4; Rom 10.6 3:14 Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 3:15 20.31 3:16 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 3:17 12.47 3:18 5.22 3:19 8.12 3:20 Ifz 5.11-13 3:21 1Yn 2.4 3:22 4.1-2 3:24 Mat 4.12; 14.3 3:26 1.29-34 3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 3:28 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 3:29 Mat 9.15 3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18

³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé má ða lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji.

³⁵ Dâ má cœl Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byêsh mábwád.

³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán né nyə abúgúláyé *Mwân má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyên bwé má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntə Yuánes, a ngə duu buud ntə nyə.

² Nji, Yésus nyəmfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wé bwé á ngə duu.

³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a ká Galilé.

⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya.

⁵ A mú kə wósos ngwéla á Samariya bwé ða jôw ná Sikâr yí, ngwéla wœng í njúl kúná-kúnə nə fambé *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí.

⁶ Bwûŋ mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a mé tag nə njœnd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ngœe tólóg ði.

⁷ A njúl na ntáni, ngwól mudá á Samariya mú wósos né a zé ðə májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág mə májúwó má ngul.»

⁸ Í á bə ompwíin bwé má kə ngwéla ná bwé kə kusə ídúw.

⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwá *Yúden, wo bálé gwáámə mə shilə Samariya májúwó? Jâŋ í ámə té na ntædel?» Mpugá ná *Oyúden bəñəŋ nə buud ə Samariya bwé ádé bə nə wónjóg.

¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngə gwáámə wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋki wo wé má

yida gwáámə nyə májúwó, a mú yə wo májúwó má cug.»

¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntág kú nə ðəŋla; wo é ka ŋwa májúwó má cug ngow?»

¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntə mpáámə jíjú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyəmfwó nyə á ngul májúwó má wa, bwán bə ngul námá, tœ iwoo byé.»

¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yêsh mə ngúl májúwó méga yé, nyə é nyingə gwág shwáásúlə minú;

¹⁴ nji, muud mə bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyingə bwelə gwág shwáásúlə minú, májúwó mœng mə bá bə nyə bwûŋ í bá ða wéeshuli májúwó cé cug.»

¹⁵ Mudá ná: «Cwáməba, yég mə májúwó mœngə mə bág bə kú ná nyingə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyingə jii ná mə zé ðə májúwó wa.»

¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jôw ngwûm woó, biná zág.»

¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ngwûm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci né wo cugé nə ngwûm.

¹⁸ Nəcə wo a má bə nə ogwûm ótœn, nyœng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwûm woó. Wo má bwiiŋg búbálé ná.»

¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, mə dúg ná wo ji *muud micúndá.

²⁰ Odá bwé á ða yə Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bəŋ mə ci nə Yurúsalem wé búúd bwé kág ða nyə gúmá yé.»

²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ mé cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná ða yə Dâ gúmá wa mbún gaád, kú námə nyingə bə Yurúsalem.

²² Bí ngə kænd gúmá kúl bí ampúyé yí; sá bəŋ sá ngə kænd kúl sá má mpú yí, nəcə cugushíle Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí.

²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla ðœng

3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3

ntâg námé wéga, wəla á ná fwámé búúd bwá yə Dâ gúmé wá bwá é yə nyə gúmé nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd i yə nyə gúmé ntó wé Dâ ngó sọ yí.

²⁴ Zembí jì shíshim, buud bwá yə nyə gúmé wá bwá jəlá nə yə nyə gúmé nə shíshim, nə obúbálé.»

²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wé bwá ngó jôw ná *Kříst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isá byēsh.»

²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəng wé ngó lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwá mú ntâg wós, bwá mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, tə muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jii jí?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngó lésha nə nyə yí?»

²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúd ná:

²⁹ «Zəgá kə dóg ngwól múúd má jaaw mə sá jēsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kříst í?»

³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kósmb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwá mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.»

³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε jì ná mə dóg idâw bí ampúyé yí.»

³³ Ompwíin bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?»

³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byâm wé mə sáag sá múúd nyə á nti mə yé mə jí yí.

³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lúg ónkwoond onô ná fwála bwá jəlá nə saag ífambé yí í wósúg í? Ʋhúh. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dágúg, idâw í má shîn wîy ífambé, í mú fwála lú mäsaaag.

³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey njwa myána, a ngə seeng mpumá shú cug á kandugə kandugə; ná ndεé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwé gwág məshusug mbií ngwūd.

³⁷ Wúl kaaná í dɔ ci ná: muud mə bē mpəg yé, nə yé; nyəng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəng ngə ci yí jí búbálé.

³⁸ Mə á kənd bí nə bí kəg saag ídâw kúl bí áshígé wéend gún yí. Bóól bwá á sēy, bwá wéend gún; bí bān mú kə saag ígún byānád.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wəng bwá á *búgula Yésus nəcé bwaagulə ná: «A má jaaw mə sá jēsh má á sá yí.»

⁴⁰ Né ndεé, ja búúd ɔ Samariya bwá á zə wós wé Yésus yí, bwá á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwôw mábá.

⁴¹ Buud bwá mú nyingə jág bul zə búgula nəcé ngəlwə gwág ciyá jé.

⁴² Bwá mú ngə ci nə mudá ná: «Sé ngə búgula ja gaád nəcé sámfwó sá má gwág nyə nə məlwə mäsú, kú ná nyingə bə nəcé bwiingúlwə wô, sá má ka mpu ná nyə wé jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpásə mwôw mábá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé,

⁴⁴ í njúl ná nyəmfwó nyə á bwey bwaagulə ná: «Bwá áde gúmal *múúd micúndá má Zembí nyádí kwáádá.»

⁴⁵ Nji, ja nyə á wós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwá á jεend nyə nəcé bwá á shí dóg sá jēsh nyə á sá Yurúsalem fwála lə zān yí.

⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéeg məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás.

⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wós Galilé. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə á ngə bə ná a zə yə.

⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dóg *máshimbá nə *isá í mímbágú, bí kú *búgula?»

⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Lεeləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.»

⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú

*magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey.

⁵¹ A ηgá ná ka shulə kə, osóol ɔ másáal bé bwé mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ηgə cugə.

⁵² A mú jî bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwé mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ηgwúđ á tām mwásá.»

⁵³ Sóňgú mwán mú yag ná wəla dɔɔng dí wé Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ηgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwé mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēē Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiηgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgá á Bétésda

¹ Ja isá ini í má shîn yí, *Oyúden bwé mú zə bə nə zaη. Yésus nyə á ka námə kə Yurúsəlem zāη nyɔɔngúđ.

² Gúl cwoogú í á ka də bə nūη Yurúsəlem, bwé dúgə jōw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jɔɔng í á də bə nə mənýíngulé* mátóɔn, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwé á gwiid ná Mpumbé Itəw yí.

³ Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mənýíngulé məníd, nə wəancím-ncím, nə wə á íbúgúle í mákuú, nə bɔɔng bwé á bə nə bíl íkúl í nyúúl í má shwáámb wá. †[Bwé á də já cínəngú də bwánd ná məjúwó má búsalag.

⁴ Nəcə, ηgwól *əngəles nyə á də shulə cwoogúđ bíl íja, də zə busal məjúwó. Ná ndeé, mbəl í bwélé kəl nyúúl cwoogúđ ja á má busal yí, í yəl, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ ηgwól múúd nyə á ka bə cínəngú, bwás má ji nyə nyúúlúđ mimbú məwúm málóal nə mwəmb.

⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jî ná: «Ye wó cɛel yəl?»

⁷ Mbəl wɔɔng mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwámba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúđ ja məjúwó mə ηgə busala yí. Í də bə, mə ηgə ná nywá kə, ηgwól múúd nywáá má læel kə.»

⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólág, wo báágúg taηú gwô, wo kyéyug.»

⁹ Muud wɔɔngú mú yəl námə cé nə cé, a mú báág taηú jé ná ndeé tééd njɔɔnd. Isá ini í á ηgə s̄y jwów lá Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yəl éne ná: «Sábaad wé éga, jísə wo ci ná wo kú ηkēny taηú gwô.»

¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Ŋwag taηú gwô wo kyéyug”».

¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nə wo ná: “Ŋwagú taηú gwô wo kyéyug” éne?»

¹³ Nji, muud nyə á yəl yé nyə a shígé ná mpu múúd wɔɔngú; í á bə Yésus má nyɔɔs cínəng búúd bwé á bə áncuncuma wá.

¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luη má Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yəl dí? Wo kú ná nyiηgə sá *sám, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.»

¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wé nyə ámə lwag nyə.

¹⁶ Oyúden bwé mú tééd ná bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcé a sále sóólúgú ni jwów lá Sábaad.

¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bɔɔng ná: «Dā ηgə ná s̄y zə wóós fwála gaád; mɛɛ mə séy námə.»

¹⁸ Ja nyə á mɛel ci ntáni yí, Oyúden bwé mú nyiηgə bul sɔ ná bwé gwú nyə; kú bə nji nəcé á də yád Sábaad í, nyə á nyiηgə námə ci nə Zembî ji Sóňgú yé, ntó ji ná a ηgə təl nyəməfwó cé ηgwúđ nə Zembî.

Ŋkul ijwúga mə Yésus

4:53 2.23 **4:54** 2.11 * **5:2 mənýíngulé:** Sà sə ηgə jōw ná nyíngulé ni í cúgə zhizhe mpumbé; jísə milwəη mí mampin mimbá, bwé ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bég. † **5:3** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpádúgá iyuug íbá ini yí. **5:8** Mat 9.6-7 **5:9** 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 **5:10** MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11 **5:18** sɔ ná bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 **nyə á nyiηgə námə ci nə Zembî ji Sóňgú yé:** 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34

19 Yésus nyə á ka bęsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə ɲkul sá sâ nə lúú yé, a sá námá nji sâ á dág Dâ mə sá yí. Sâ jêsh Dâ mə sá ntâg yí, Mwân mə sá námá gwo.

20 Nəcé Dâ ɲgə cɛel Mwân, a ka ɲgə lwágulə nyə sâ jêsh á ɲgə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyiɲgə ntə míga myá, bí ka bá káam.

21 Mpugá ná, Dâ mə də gwúmushi búúd, də nyiɲgə yə bwo cug; mbií ɲgwûd wəɲgú, Mwân mə də námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə.

22 Dâ nyə asámbe tɔɔ muud lósú, nyə a mə yida yə Mwân ɲkul ná a dág cígal mílósú myêsh.

23 A sá ntó ná buud bēsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bá kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé.

24 Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlə ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiɲgə bwəma nə intúgúli, a mə yida wú shwiy dí kə cugud.

25 Búbálé, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɲg ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mə *Mwân mə Zembí yí. Bɔɲg bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug.

26 Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a mə ka námá sá ná Mwân bég amádí á cug.

27 Nda Mwân jí Mwân mə Múúd‡ ná, Dâ mə yə nyə ɲkul ná a dág sámb mílósú.

28 Kúgá káam sâ jɔɲg; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsá məshwon dí wá bwé bá gwág kəl mə *Mwân mə Múúd yí.

29 Bɔɲg bwé bá bə ná bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwûm məshwon dí, zə lég cug; bɔɲg bwé bá bə ná bwé á sá məbôw wá, bwé bá gwûm

məshwon dí, zə bwəma nə intúgúli.

30 Mɛɛ, mə cugé nə ɲkul sá sâ nə lúú wâm, mə də sámb mílósú nda mə də gwág nə Pəpá ná; mə də cígal mílósú tútəlí, nəcé mə ádé sɔ ná mə sá sâ mə jí yí, nji ná mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ɲgə jí yí.

31 «Í mbəm bə ná məmɛfwó wə ɲgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəɲg í nda bə sá búúd bwé máguləg yí.

32 Ká, muud shús wə ɲgə bwiing lán wâm, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wəɲg wúsə búbálé.

33 Bí á kənd buud wə Yuánes§, nyə á shí ntâg bwiing bí búbálé waamə.

34 Mɛɛ mə aɲgə ntâg bwánd ná muud bwíingug lán wâm; mə ɲgə yida lás ntúni shú ná bí dágúg cug.

35 Yuánes nyə á bə ɲjidá lámba í á ɲgə kwan yí, bí á shí ntâg jí ná bí mə kɔɔs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála.

36 Mɛɛ jí nə wúl bwiingúlə í ɲgə bwiing lán wâm, wəɲ í ntə wəɲg Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə ɲkul ná mə sáag myá, mə ɲgə sá myo, mí ɲgə bwiing lán wâm ná Dâ wə nyə á nti mə.

37 Dâ muud nyə á nti mə yé nyəmɛfwó ɲgə bwiing lán wâm. Bí abwélé gwág kəl dé, kú bwelə dág mpwóombú nyé,

38 ciyá jé í afwóyé ɲwa jiya bídí mílamúd, nəcé bí aɲgə nə búgula muud nyə á nti yé.

39 Bí ɲgə sɔ ná bí mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bí ɲgə téduga ná bí é kwey cug á kandugə kandugə cínɲg; í njúl ná micilyá myəɲg mí ɲgə bwiing lán wâm.

40 Nji bí acéélé zə mádí ná bí bég nə cug.

41 «Mə aɲgə nə jí ná buud bwé gúmálúg mə.

5:20 3.35 5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 5:22 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28
 5:23 Flp 2.10-11 5:24 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 5:25
 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 5:26 1.4 ‡ 5:27 Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé».
 (Wo jí nə ɲkul dág Dan 7.14.) 5:29 11.24 5:30 4.34 5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán
 ní í jəlá nə bə sá í ɲgə síy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34;
 MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11
 5:41 7.18

42 Nji, mə mpú bî, mə mpú ná milâm mín mí acéélé Zembî.

43 Dâ wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bi alágé mə; ŋkí ŋgwól múúd mə zé dé jínád íí, bí yida lóg nyê.

44 Bi bí nə ŋkul búgula na ntudélé bi ŋgə sɔ́ gúmá mənyúúl mə búúd dí? Bi cugé nə ŋkul búgula, nəcé bi aŋgê nə sɔ́ gúmá í ŋgə zhu wə Zembî á ŋgwûd nə ŋgwûd yí.

45 Kúgá ŋgə táduga ná mə bá shwáman bí wə Dâ. Moyíz muud bí á má kə kəl milâm nyádí yé, nyə wə mə bá shwáman bî.

46 Nəcé, bi mbâm ŋgə búgula Moyíz íí, ŋki bi má búgula námə mə, nəcé lán wâm wə Moyíz nyə á cilə yí.

47 Ká, nda bí aŋgê nə *magulə micilyá myé ni, bi é ka *magulə íciyá byâm na ntudél?»

6

Yésus mə yá ncúlyá buud idâw
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú lína máŋ mə Galilê bwə du námə jôw ná Tiberyad yí, kə faŋwíny.

2 Buud bwə mú ŋgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwə á ŋgə dúg a ŋgə lwag mimbêl máshimbád.

3 A mú ka bád mbúmbúŋúd, kə ji shí wu gwôw, bənôŋ *ompwíin bé.

4 Na ji ntâg ná, *Oyúden zaŋ *Páska nyáŋ í mú kúná-kúnə.

5 Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwə ŋgə zə nyádí, a mú ka jî Fílíp ná: «Sə é ka kusə íbuléd ŋgow ná buud óga bwə dág?»

6 Nyə á jî ntó ná a gwágulə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ŋgə bwey mpu sá á zó sá yí.

7 Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sə tɛem kusə íbuléd tâŋ odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yêsh bə nə jé kúkúl.»

8 Nyəŋg *mpwíin mə Yésus bwə á du jôw ná André yé, mínyəŋə mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná:

9 «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd itóŋ wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dəŋg dí nə ŋkul ka sá zhwog buud óga jî?»

10 Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwog ákanda nyə á bə kúkúl jəŋgúd, buud bwə mú shîn ji shí, je bə búúd otóshin otóŋ lólə nji budúm.

11 Yésus mú ŋwa íbuléd, a mú yə Zembî akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwə á bə cínəŋg wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jî yí.

12 Ja búúd bwə mə də ná ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í má lág yí, í kú bə sá yúúdúgá.»

13 Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwə á shîn də yí, í mú lwánd məbwumú wúm nə mábá.

14 Ja búúd óni bwə má dúg Yésus má sá *shimbá yí, bwə mú ŋgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni.»

15 Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwə é zə ŋwa nyə ná bwə kə tâl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbúmbúŋúd nyəméfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey májúwód gwôw

16 Mpwó-kugú, *ompwíin bé bwə mú shulə kə mán.

17 Bwə mú kəwa byóólád, tí kə faŋwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə sɛɛŋgə nə bwo sámbá.

18 Yáág-yáág ŋkwə nyə á ka zə kuŋg, íkwə tów máŋ ná shwuu.

19 Bwə mú ka ŋgə júgə ná ndéé, ja bwə má kə shwóg je bə ókílomáda otóŋ ŋkí ósaman* yí, bwə mú dúg Yésus ŋgə kyey májúwó dí gwôw, a ŋgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwə mú gwág íkukwɛndɛ.

20 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúndə.»

5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbúmbúŋúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36 * 6:19 Osatád məwúm məbá nə otóŋ, ŋkí ntâg məwúm məlól.

21 Bwó mú cæel ηwa nyə byóólúd, nji byóól mú læel kumé bwûη, kál bwó á ηgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

22 Mán mælêm, ncúlyá buud bwó á lúg gúl kóómb mân wá, bwó mú dúg ná byóól í á bæ cínəηgú nji ηgwúduḡá, dwó ntâg wá í á kə nə *ompwíín yí, Yésus nyə a shíḡé bád byóól dəəηḡúd; ompwíín bwó á kə bwáméfwó.

23 Nji, mósólúgá mósól mé á shí wú Tiberyad, nyingə zə kúnə-kúnə nə kál Cwám̄ba nyə á yə Zembî akíba ná ndeé bwó mú də yí.

24 Ncúlyá buud óni bwó mú dúg nə təo Yésus, təo ompwíín bé bwó cúḡé cínəηg. Bwó mú ntâg bád mósól məəηḡúd kə Kapernawûm, kə sḡ Yésus.

25 Bwó mú kə kwey nyə nûη mân faηwíny, bwó mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?»

26 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi aηḡé nə sḡ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ηgə sḡ mə nəcé bí ámə də íbaléd ná ndeé jíla.

27 Kúgá ηgə yáág ná bi bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəəηḡ í kwíínd ná muud cúḡəḡ cug á kandugə kandugə yí; byó wá *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyəəηḡ Dâ nyə a wá məyḡgyé má íjwûga yé.»

28 Bwó mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúḡú mí Zembî wé ntədél, sé sáág jí?»

29 Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sóólúḡú mə Zembî wúsə ná bi búḡalág muud Zembî nyə á nti yé.»

30 Bwó nə né ná: «Wo mə fwo sá jáyé sâ í ntḡ buud fug ná sé dúḡúḡ ná ndeé sé mú *búḡala wo? Wáyé sóólúḡú wo mə fwo sá yí?

31 Osóəηḡú bású bwó á də də *mána ja bwó á bæ shí a shwééshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, ná:

“Nyə á yə bwo idâw í á ηgə zhu jon dí yí”.»

32 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Moyîz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jon dí yí, Sóəηḡú waam wá mə yə bí fwámé idâw í ηḡə zhu jon dí yí.

33 Fwámé idâw í Zembî bísə byəəηḡ í wú jon dí, zə yə búúd ə shí cug yí.»

34 Bwó nə né ná: «Cwám̄ba, dḡg yə sé idâw byəəηḡú ja jêsh.»

35 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mεε jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyingə bwεε gwág zha, muud mə búḡalá mə yé, nda nyingə bwεε gwág shwáásúlə miná.

36 Mə shí jaaw bí ná, bi mə dúg mə, nji bi aηḡé nə *magulə.

37 Búúd bēsh Dâ mə yə mə wá bwó é zə mádí; mə abúlé ntâg wíηḡ múúd mə zə mádí yé.

38 Nəcé, mεε mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηḡə jii yí, kú bæ sâ mə ηḡé jii yí.

39 Muud nyə á nti mə yé, sâ á ηḡə jii yí jisə ná, mə kú jímbal təo muud ηgwúđ á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwûmushi bwo jwów á məzhúḡulá.

40 Mə ηgə ci nə sâ Dâ ηgə jii yí jisə ná, muud yēsh mə dúḡ Mwân, a búḡala nyə yé, a bəg nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúḡulá.»

41 *Oyúden bwó á ka ηgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wá jisə idâw í á wú jon dí yí.»

42 Bwó á ηgə cwaduga ná: «ηḡaá nyə wá Yésus mwân mə Yóseb? Sé mə mpú dí sóəηḡú bá nyəəηḡú? Ká, a zə ηgə ci ná: “Mεε jisə idâw í á wú jon dí yí.”»

43 Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ηgə cwaduga biméfwó nə biméfwó.

44 Muud cugé nə ηkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námə ka julə múúd íí, muud mú zə mádí, mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúḡulá.

45 Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bêsh bwá bá ñwa mínjígúlá wá Zembî”. Kagá mpu ná muud yêsh má gwág Dâ, a ñwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí.

46 Ntó ji ná muud nyə abwéléé dúg Dâ; námə nji muud nyə á zhu wá Zembî yé, nywáá wá nyə a dúg Dâ.

47 Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə.

48 Mə wá jisə ídâw yâ cug.

49 Osóóngá bín bwá á dɔ də mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwá á shí yə.

50 Idâw í ngə wú jon dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə.

51 Mə wá jisə ídâw yâ cug í ngə wú jon dí yí. Múúd mə ká də ídâw byóóngá, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bisə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ɔ shí ga bwá bóg nə cug.»

52 Oyúden bwá mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwá ngə shilə ná: «Nyíga nyə ji nə ñkul yə sá mishwun myé na ntədəléé ná sá dág?»

53 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug.

54 Muud mə dá míshwun myâm ñgul mácií mām yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.

55 Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídâw, məcií mām məñgul.

56 Muud mə dá míshwun myâm, ñgul mácií mām yé mə nada nə mə, mə má ñwa jiya nyédí lámúd.

57 Nda Dâ á cug nyə á nti mə ná, á ngə ntâg sá ná mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wá mə é ngə sá ná a ngəg nə cugə.

58 Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámé bín í á də yí. Bâñ bwá á də, nji bwá á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá má bá cugə kandugə kandugə.»

59 Lású Yésus nyə lás ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wáni, nyə á ngə yə buud minjígúlá myóóng *mpáánzə minjígúlá á Kapernawúm.

60 Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wóóng yí, bóól ñkí bulya bwá á ci ná: «Wáni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ngə nyiñgə gwágulə wə.»

61 Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ngə cwaduga, a mú jí bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bóógá?»

62 Bi mbâm ka meel dúg Mwân mə Múúd ngə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə?

63 Shíshim má Zembî wá í dɔ sá ná muud cugəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind tə sá. Lású má ngə lás nə bí ní wúsə shú ná Shíshim má Zembî í zág bídí zə yə bí cug.

64 Nji, bóól búúd wâ na bídí bwá anğé nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcé, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwá áshígé ngə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé.

65 Nyə á nyiñgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyâñ zág.»

66 Tééd na fwála níid wá zhwoğ ompwíin bé bwá á wú nyédí gwoóng dí kú ná nyiñgə ngə kyey nə nyə yí.

67 Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bí báá bí akyéyé?»

68 Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sá é ká nyiñgə kə wá zé? Wɛɛ ji nə iciyá í dɔ yə búúd cug yí.

69 Sá má magulə, sá má mpu ntâg ná wo jisə Ñkəñkə múúd má Zembî.»

70 Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgaá mə wá mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dɔgá, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.»

71 Nyə á ngə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcé, Yúdas nyə á tɛɛm bə muud á sámbá ómpwíin wúm nə óbá, nyə á bə ná nyə wá má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyonhâ ɔ Yésus kú nà búgá
(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilê. Nyə a shígé cɛel kə Yudeá, *Oyúden bwé á ngə sɔ ná bwé gwú nyə.

² Í á bə ntâg íí, Oyúden zan nyán bwé á du jôw ná Zan məbanda* yí í mú kúná-kúnə.

³ Yésus omínyonhâ bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudeá, *ompwín bwô bwé kág námá dúg mísóólúgú wó ngə sá myá.

⁴ Ja múúd mə céel ná bwé mpúg nyə yí, nyə áde nyingə ngə sá isâ ishwoó ishwoó. Məma mísóólúgú wó ngə sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl dî.»

⁵ Í á bə na, omínyonhâ bé bwáméfwó nda *búgala nyə.

⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bāŋ bi búsa nə fwála ija byêsh.»

⁷ Buud ɔ shí ga bwé cúgé nə ŋkul mpii bî; bwé ngə mpii mē, nəcé mə ngə bwaagalə bwo ná bôw bwo mísóólúgú.

⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mə akéé zāŋ nîd, nəcé fwála dām í afwóyé bwəma.

⁹ Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilê.

Yésus zāŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāŋ dí omínyonhâ bé bwé má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dî.

¹¹ Oyúden bwé á ngə sɔ nyə zāŋ dí, bwé ngə jî ná: «A jî ŋgow?»

¹² Buud bwé á ngə bul lás lésú yé íkínda dî; bóól bwé ngə ci ná: «A jî jɔ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kəl buud jugú.»

¹³ Nji, isâ íni byêsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwóó, bwé ngə fúnda *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tátám†. Yésus mú bád kə Lun mə Zembî kə ngə yə buud minjígulá.

¹⁵ Oyúden bwé mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntədəlé nyə nda sá shikûl?»

¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígulá má ngə jíguli yí í áŋgê nə zhu máméfwó dí; í ngə zhu wé muud nyə á nti mə yé.

¹⁷ Múúd mə ká cɛel sá sâ Zembî mə jî yí, a ka mpu ŋkí njígulá wām í ngə zhu wé Zembî, ŋkí mə ngə té wo nə lúu.

¹⁸ Muud má du té íbwiŋgyá nə lúu yé, a du sɔ ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mə sɔ ná gúmá í kág wé muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tátəlí, a cugé nə məshígá.

¹⁹ Ngaá Moyîz nyə a shí yə bí *mbwoomb məcɛɛ? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagalə mwo. Nəcə jí bí ngə sɔ ná bí mə gwú mə yí?»

²⁰ Buud bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágalə wo. Zə ngə sɔ ná a gwú wo?»

²¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ mə a sá nji sóólúgú‡ ŋgwûd, í má tí bí məkuú shí.

²² Ngaá Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ábîwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábîwáág, odá wé bwé á tééd. Nji, nda Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú du sá ábîwáág wɔŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad.

²³ Bi má magulə ná bi é du sá ábîwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam cɛɛ má Moyîz; ká nəcé jí bí má gwág bôw ja má lwág múúd ncindî jwów lú Sábaad yí?

²⁴ Kúgá ná du ŋwa ísâ nji váál bí ngə dúg yí, dugá ŋwa ísâ váál í jéla yí.»

7:1 5.18 7:2 Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * 7:2 Zan məbanda í á du bə, Oyúden du jî məbanda dí, du tódaga váál Zembî nyə á ngə baagalə bwo ja bwé á ngə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgú vɛguli fəb 486. 7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22 † 7:14 Zan í á du já mwôw zangbá; tátám zan jisə mwôw máləl shwóg, mwôw máləl mpás. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 7:20 8.48 7:21 5.9 ‡ 7:21 Yésus ngə ci lwagúlə nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mat 17.9-14; Ləv 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20

25 Bóól búúd ó Yurúsalem bwá á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwá ngə sọ ná bwá gwú wá éga?»

26 Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dī, bwá nda ci nyə təw sá. Ye micī mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wá jísá *Kříst e?»

27 Sə bāŋ sá má mpú kúl múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kříst mə bá zə yí, muud nyə abáɛ mpu kúl á bá zhu yí.»

28 Ná ndeé, Yésus ngə yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembí, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bí mə mpú mə éé? Bí mpu námá kúl má ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlag; nji bi ampúyé nyə.»

29 Mee mə mpú nyə, mə ngə zhu nyádí, nyə wá nyə a nti mə.»

30 Nji nyə á lás ntáni yí, bwá mú ngə sọ məzhí ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wóós.

31 Í á ka bə na mánkúmbə mə búúd mání dī ná, bóól ŋkí bulya bwá á *búgula nyə; bwá mú ngə ci ná: «Ja Kříst mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *máshimbá cọ múúd éga?»

Bwá cœl bii Yésus

32 *Ofarizyēŋ bwá á ka gwág buud bwá ngə nyímbula ntó lúu má Yésus dī. Bónŋh mílúlúú myá ofada bwá mú kənd ífulísh ná bwá kág bii nyə.

33 Yésus mú ci ná: «Sánŋh bí é ngə na bə fúfwálá ná ndeé, mə mú kə wá muud nyə á nti mə yé.»

34 Bí mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ŋkul bá kə kúl má bá bə yí.»

35 *Oyúden bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búsu bwá á má kə ngə jī mílɔm mí Ogurêk dí wá, kə ngə yə Ogurêk minjígúlá?»

36 A cí nə “Bí mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ŋkul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó mə ké ná jī?»

37 Jwów á məshíné, jwów zāŋ í ká də busulaŋ yí, Yésus nyə a tów tətəlí a mú ci gwów gwów ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə minú, a zóg mádí zə ŋgul.»

38 Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mà cug má é də júg wú nyə lámúd nda mingwəp, námá nda Kálaad Zembí ngə ci ná.»

39 Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Ŋkəŋkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lóg yí; í á bə, Ŋkəŋkə Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúma.

Buud icé íbá

40 Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lású yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Búbále, muud éga wá jísá *Múúd micúndá*»;

41 bóól bāŋ ná: «Kříst wá éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kříst cugé nə ŋkul zhu Galilê.»

42 Ŋgaá Kálaad Zembí ngə ci gúl kúkúlúd ná *Kříst mə bá zhu mpwəŋ buud mə *Dávid dí? Ntó jī ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.»

43 Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dī.

44 Bóólúgá bwá mú ngə jī ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə.

45 Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúlúú myá ofada bənŋh *Ofarizyēŋ bwá mú jī bwo ná: «Bí mə bə kú zə nə nyə? Nəcə jī?»

46 Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwəɛ lás nda muud éne.»

47 Ofarizyēŋ ntág ná: «Bí mə námá bíd ná a kúlug bí jugú éé?»

48 Ye bí mə fwo bwəɛ dúg wúl cí ŋkí ŋgwól Farizyēŋ mə *búgúlá nyə?»

49 Zhwog buud bí ngə dúg bwá ngə *búgula nyə óni bwá ampúyé mácéé, búsa nə məlweemyá.»

50 Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá micī míniíd; a mú ka ci nə bwo ná:

7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § 7:37 Zaŋ í á fwo də ngə sý tāŋ mwów zangbá kú fwo kyeg, í ka kə busula jwów lú mwəomb (Wo jī nə ŋkul dúg sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2

⁵¹ «Ye mæcɛɛ mǎsú má magulə ná shé yág muud mæbɛɛ a kú fwo kaad, sá mpu sâ nyə ámə sá yí?»

⁵² Bwə ná né ná: «Wo á zhu námá Galilê? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúndá nyə a má bwɛɛ zhu Galilê.»

⁵³ †[Bwə mú bwɛɛlyə, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínɔomb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbúmbánj á wəolivyé.

² Ná námá mpúmán mpúmán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembí, buud bəsh bwə mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngólə yə bwo minjígúlá.

³ Ná ndéé, *Oyíguli ó mæcɛɛ bánônj *Ofarizyên bwə mú ngə zə nə ngwól múdá ná a má biil mínɔombud. Bwə mú zə nə nyə zə tál cwánúd,

⁴ bwə ná Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minɔomb.

⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb mæcɛɛd ná sá dúg lúmə váál búdá óga mækwóógú ná ndéé bwə fudə. Ká wɛɛ má ci ná jí?»

⁶ Bwə á jí nyə ntáni bwə ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɛngí ná ndéé bwə ó kə shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyôw shí, a mú ngə cilə nə nyingə jé mándəlúd.

⁷ Bânj bwə mú ngə yáág ngə jí nyə. Ná ndéé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámád yé téédúg ŋkény kwóógú lúmə nyə.»

⁸ A mú nyingə nyôw shí, ngə cilə mándəlúd.

⁹ Ja búúd óni bwə má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwə mú ngə nyɔas ngwúd ngwúd ná ndéé bəsh, tééd ócúmbá wóos óntombú. Yésus mú lág na nyáméfwó nə mudá tál cwánúd.

¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyingə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwə mú

ngow? Kú nə muud mə sámə ná wó jəlá nə yə?»

¹¹ Mudá ná: «Cwáməba, kú nə muud.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Mə asámbe námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísə mənkenya má ngə kwan buud wə shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abáɛ bwɛɛ kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya má cug.»

¹³ Ja *Ofarizyên bwə má gwág ntó yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiing lánj wô ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jini bwiingyá cúgə sá búúd bwə máguləg yí.»

¹⁴ A mú bɛsa bwo ná: «Tɛɛm bə ná mæméfwó má bwiing lánj wám, bwiingyá jám jísə sá búúd bwə máguləg yí; mə mpú kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí.

¹⁵ Bí ngə sámə milésú nji váál dán á buud; mɛɛ mə asámbe tɔɔ muud lésú.

¹⁶ Í ká ntâg bə ná mə sámə lésú, sémbyé wám bə tátəlí, nəcé mə cugé mæméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mə wə búús.

¹⁷ Ngaá jísə cilyá mæcɛɛ mánúd ná buud bwə jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá?

¹⁸ Mə ngə bwiing lánj wám, Dâ muud nyə á nti mə yé ngə námə bwiing.»

¹⁹ Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóngú jí ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóóngú waamâ. Bi mbêm mpu mə, ŋki bi má mpu námə Sóóngú waamâ.»

²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntáni a ngə yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séémb mbwə ná á bii nyə. Bwə á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóos.

Yésus mə zó kyey

7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † **7:53** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. **8:2** Mat 26.55 **8:5** Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14

21 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *səm wún. Bi cugé nə ɲkul kə kúl má zə kə yí.»

22 *Oyúden bwə mú ɲgə ci nə: «Ja á ɲgə ci nə: “bí cugé nə ɲkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwíflya nyúúl?»

23 A mú ci nə bwo ná: «Bi bəɲ bi búsə buud ɔ shí ga, mɛɛ jisə muud a gwôw. Bi bəɲ shug dún dúsə wa shí gaád, mɛɛ shug dām cugé wa shí gaád.

24 Gwə wə mə ámə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misəm mín yí. Nəcə, bí má ká bə kú *magulə nə mə jisə*, bi mə bá yə nə misəm mín.»

25 Bwə mú jí nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda má ɲgə bwey jaaw bí té sə ámə tééd yí ná.

26 Mə ji nə zhwog isâ mə lás nə bî, nə byəɲg bisə nə mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ɲgə ntâg jaaw buud sâ mə á gwág nə nyə yí.»

27 Bwə á shígé gwág na nə nyə á ɲgə ci Zembî Sóɲgú.

28 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bi má bá ka mpu ná mə jisə†, mə aɲgê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wâm, mə ɲgə lás námə nda Dâ nyə a jíguli mə ná.

29 Sá muud nyə á nti mə wə búsə. Nyə a shígé lúgə mə məmé, nəcé mɛɛ má də sá nji sâ á jí nə ɲkul magulə yí.»

30 Ja Yésus nyə á ɲgə lás ntúni yí, zhwog buud bwə á *búgula nyə.

Nə bwán ɔ Aburaham, nə bwán ɔ Njwû məjamb

31 Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bi búsə wámbulə bə *ómpwín bâm,

32 bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bɔɲgú ka bá sá ná bi bəg ofalí.»

33 Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sə búsə mpwɔɲ mə *Aburaham, sə abwélé bə

málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sə ná: “Bí ka bá bə ofalí” yí?»

34 Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *səm yé, jisə lwaá lú misəm.

35 Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá má də ji kandugə kandugə.

36 Nə ndeé, Mwân mə Zembî mə ká yíl bí mányámád íí, bí bə fwámé ofalí.

37 Mə mpú ná bi búsə mpwɔɲ mə Aburaham; ká bí ɲgə sɔ nə bi mə gwú mə, nəcé kéel dām í aɲgê nə jəla nə bî.

38 Mɛɛ ɲgə jaaw sâ mə á dúg wə Dâ yí; bi bəɲ ɲgə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóɲgú wún yí.»

39 Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sóɲgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbám bə ná sóɲgú wún wə Aburaham íí, ki bí ɲgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá.

40 Ká dugá, bi mú ɲgə cɛel gwú mə, í njúl ná mɛɛ má jaaw bí búbálé má á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó.

41 Bí ɲgə sá misóólúgú mí sóɲgú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sə cugé bwân wâ tóón, sá búsə nə sóɲgú ɲgwúd ji Zembî.»

42 Yésus nə bwo ná: «Í mbâm bə nə sóɲgú wún wə Zembî, ki bí ɲgə cɛel mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyédí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə.

43 Ká nəcé jí bí aɲgê nə gwág lésú wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ɲkul gwágulə kéel dām.

44 Sóɲgú wún wə Njwû məjamb, bí ka námə ɲgə cɛel sá isâ sóɲgú wún má dú gwág yéesh yí. A jí ɲgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ɲkul bwele bwiɲg óbúbálé, nəcé óbúbálé bwə cugé nyédí cugud. Yé bwiɲgúlə íjǒǒ í bwey námə də nyîn ná a jí amádí íjǒǒ, nəcé a jí mbíya njínjǒǒ, nyə wə íjǒǒ sóɲgú.

8:23 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sâ Zembî nyə á ci kúl nyə á ləsha nə Moyíz yí. (Wo ji nə ɲkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ɲgə lwágulə nə nyə wə Zembî. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ɲgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛel ci nə «Bí mə bá mpu múúd má jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8

45 Ká bi anḡê nã búgula mã nãcé mɛɛ nḡã jaaw bí obúbálé.

46 Zó á na bídí jí nã nḡkul máalã mã ná mã má sãm yé? Ká, mɛɛ nḡã jaaw bí obúbálé, bí má ban ka *magulã mã ná jí?

47 Múúd mã ká bæ yé mã Zembî, a gwágulã mákéel mã Zembî. Ká bi bânḡ bí agwágúláyé, nãcé bí cugé bõõḡ wá Zembî.»

48 Oyúden bwá mú bɛsa nã nyã ná: «Sá shí mpu ci ná wo jí mwã Samaríya, ná wo jí nã jamb.»

49 Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Mɛɛ cugé nã jamb, mɛɛ nḡã gúmal Sóõḡḡ wãamã, bí bânḡ kú gúmal mã.

50 Mɛɛ mã anḡê nã sɔ ná mã nḡwã gúmá. Muud nḡã sɔ ná mã bég nã gúmá yé jisã, nyã wá mã ðã cígal mílãsú.

51 Búbálé, mã jaaw bí ná, múúd mã ká bæ íciyá byãm, a kú bá bwɛɛ yã.»

52 Bwá nã né ná: «Sá mã ka mpu ja gaád ná wo jí nã jamb. Aburahã nyã á yã, *buud ɔ mícúndá yã; wɛɛ mã ci ná: múúd mã ká bæ íciyá byãm, a kú bá bwɛɛ yã.

53 Wɛɛ mã bul bæ fwámé múúd ntɔ sóõḡḡ wúsú Aburahã muud nyã á yã yé? Wó ntɔ námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á nḡã yã wá? Wo nḡã cɛel ci ná wo jí jí?»

54 Yésus mú bɛsa ná: «Má ká nḡã nḡwã gúmá mãmɛfwó, í bæ ntó cwag. Dã wá nḡã sá ná mã nḡwág gúmá, nyã muud bí nḡã kudã íbãd ná: “A jisã Zembî wúsú” yé.

55 Bí ampúyé ntãḡ námá nyã. Mɛɛ mã mpú nyã. Má ká ci ná mã ampúyé nyã, mã bæ njínjõ ná bã. Ká mɛɛ mã mpú nyã, mã nḡã ntãḡ námá bæ iciyá byé.

56 Sóõḡḡ wãn Aburahã nyã á bwɛy kõõs nã mãshusug nã tãdúgalã ná a bá dúḡ jwów mã bá wóõs yí; nyã a shí námá dúḡ jwów ðõõḡḡ, a kõõs ntãḡ nã mãshusug».

57 Ja Oyúden bwá mã gwág ntãḡnì yí, bwá mú ci nã nyã ná: «Wo afwóyé

kumã mímbú mãwúm mãtõõn, wó ci ná wo a dúḡ Aburahã í?»

58 Yésus mú bɛsa nã bwo ná: «Búbálé, mã jaaw bí ná, Aburahã ndã námá fwo bæ, mã jisã.»

59 Oyúden bwá mú ntãḡ nḡkêny mãkwóógú ná bwá lúmá nyã; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyõõs cúwo tõõn.

9

Yésus mã lwag áncím-ncím

1 Yésus nḡã cɔ ntãḡnì, a mú dúḡ nḡwól múúd ná nyɛ nyã a byél a njúl áncím-ncím.

2 *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyã á byél áncím-ncím nì, í á bæ nãcé *sãm mã zã, ye nyãmɛfwó sãm yé, ye obyãl bé?»

3 Yésus mú bɛsa ná: «Í á shíḡé bæ nãcé sãm, mbô; kú bæ tãõ sãm yé, kú námá nyinḡã bæ sãm obyãl bé. Í á yida bæ ná buud bwá dúḡḡ sã Zembî jí nã nḡkul sã yí na nyãdí.

4 Í jí ná shé sãág iséyí múúd nyã á nti mã yé, té mwásá wúsá ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntãḡ nã nḡkul sêy mpwõbulú.

5 Té mã jí ná wa shí ga dí yí, mã wá jí mãḡkenya mã nḡã kwan buud wã shí ga mã.»

6 Ja nyã á shín ci ntãḡnì yí, a mú sey mãntãnd shí, a fugã mwõ nã mãndãlú ná ndéé, a bwíid áncím-ncím ishwaáfã byõõḡ míshúd.

7 A mú ci nã nyã ná: «Kyeyúḡ kã gusa cwoogú bwá jãw ná Siloy yí» (Siloy mã ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kã, kã gusa ná ndéé a mú nyinḡã a nḡã dúḡya.

8 Ná ndéé, nã buud bánõḡ bwá á ðã bæ mãbwugálu wá, nã bõõḡ bwá á ðã dúḡ a dúḡḡ gwáãmb buud isã wá, bwá mú nḡã kã mãshwãn ná: «Muud éga dí nyã á ðã jí wá a dúḡḡ gwáãmb búúd isã yé?»

9 Í á ka bæ, bõól bwá nḡã ci ná: «Jísã nyã», bõólúḡá ná: «Mbô! A yida bæḡla

8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5   8:47 10.27; 18.37   8:48 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22   8:50 7.18
 8:51 5.24   8:53 4.12   8:55 4.34; 7.28-29   8:58 1.1; 17.5   † 8:58 Váál nḡwúd nã 8.24 nã 8.28.
 8:59 10.31   9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4   9:3 11.4   9:4 5.17   9:5 8.12   9:6 Mak 8.23
 9:8 Mis 3.10

nyə.» Nyəméfwó mú ηgə ci ná: «Jísə mə.»

10 Bwə mú jì nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāη wo yé?»

11 Nyə nə bwo ná: «Muud bwə ηgə jōw ná Yésus yé nyə ámə fugə íshwáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa ná ndéé, mísh mə mú dúgya mə.»

12 Bwə mú shilə nyə ná: «Muud wəηgú jì ηgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

13 Bwə mú kə nə muud nyə á də bə ancím-ncím éne *Ofarizyēη dí.

14 Jwōw Yésus nyə á fugə íshwáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bə ntāg jwōw lú Sábaad.

15 Ofarizyēη bwə mú námə jì múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bəsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə íshwáfá míshúd ná ndéé, mə mú kə gusa, mə músə ntāg dúgya.»

16 Ja bwə mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēη bwə mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə aηgə nə wú wə Zembí. Dugá, nyə agúmálé jwōw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóol misám jì nə ηkul sá mbií *shimbá ni?» Bwə mú bə nə mbéégí mpédúgá nyāη.

17 Bwə mú nyingə jì ancím-ncím ná: «Wεε ηgə dóg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne jì ntədəl?» Nyə ná: «A jì *muud micúndə mə Zembí.»

18 Nji, *Oyúden bwə mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə ancím-ncím ná ndéé mísh mə mú dúgya nyə. Bwə mú ntāg kənd búúd kə jōw obyál bé,

19 zə jì bwo ná: «Ye mwān wán bí mə də ci ná nyə a byél ancím-ncím wə éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?»

20 Obyál bwə mú bəsa ná: «Sə mə mpú ná mwān wúsú wə éne, nə nyə a byél ancím-ncím.

21 Nji, váál í mə zə wóós ja gaád ná a ηgóg nə dúgya yí, sə bāη sə ámpúyé; sə kú námə mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílúgá nyəméfwó, a bəsaη, a cugé ná mwántombú.»

22 Obyál bwə á bəsa ntáni nəcé bwə á fúndə Oyúden. Oyúden bwə á bwey

tōw cūη ná ηkí muud mə məm ná Yésus jì *Kříst í, bwə yíl múúd wəηg *mpáánzə minjígúlad.

23 Gwə wə bwə á shwal ci ná: «Shílúgá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsaη sá í dúgya nə nyə yí.»

24 Ofarizyēη bwə mú nyingə jōw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábεε zə ci nə nyə ná: «Yág Zembí gúmá. Sə mə mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jì sóol misám.»

25 Nyə nə bwo ná: «ηkí a jì sóol misám óo, mεε mə ampúyé. Mεε mə mpú nji sá ηgwúd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.»

26 Bwə mú nyingə jì nyə ná: «Nyə ámə sá wo jì? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?»

27 Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bi mə cεel ná mə nyingəη jaaw bí ja ábεε? Bi wál námə cεel zə bə ómpwíín bé?»

28 Bwə mú lwíy nyə ná ndéé bwə ná: «Wo wə jì *mpwíín yé. Sə báá, sə básə ompwíín ó Moyíz.

29 Sə mə mpú ná Zembí nyə a lésha nə Moyíz, sə ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.»

30 Muud nyə á də bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá mə bēny dí mə mísh íí.

31 Sə mə mpú ná Zembí nyə ádé magulə májəgula mə ósóol ə misám. Nji, muud ηgə yə Zembí gúmá yé, á ηgə sá sá Zembí mə jí yé, Zembí magulə májəgula mé.

32 Sə abwélé námə fwo gwág ná muud mə bēny ancím-ncím a byélé mísh.

33 Í mbām bə ná muud éne nyə aηgə nə wú wə Zembí, a kú bə nə ηkul mə sá tə sá.»

34 Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sá í á byél misámúd ncindí nə ncindí yí, wó cεel zə yə sə minjígúlá?» Bwə mú ntāg wíηη nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá á mæ wíng múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mæ Múúd?»

³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, Mwân mæ Múúd wá zə ná mæ búgúlág nyə?»

³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ngə dóg á ngə lésha nə wo éga.»

³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mæ mæ *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mæ zə sám̄b ɲkúmba lésú. Sémyé lésú wəɲng wúsə ná mæ zə sá nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ngə dúgya wá bə wəancím-ncím.»

⁴⁰ Búbaalé Ofarizyêɲ bwá á bə cínəng wá bwá mú gwág á mæ ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó jî ná sé bí námá wəancím-ncím?»

⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbâm bə wəancím-ncím, bi kú bə nə misám. Ká bí ngə ci ná: “Sé ngə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jǝǝ mbaagulə itəw

¹ «Búbalé, má jaaw bí ná, múúd mæ kə ɲkáál itəw dí yé má ká bə kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsú, kə ntǝ kósgúléd gwəw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləɲgaanó.

² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne.

³ Í də bə, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wán kál. A mú ngə jəw itəw byé, jəw təw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴Ja á má shín cúwâl byəsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəc é ngə yag kál dé.

⁵ Itəw í cúgé nə ɲkul bwele bə njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəc é í ádé yag mákál má ójínə ɔ búúd.»

⁶ Yésus nyə á ɲwa bwo mpwokwoond ni, ɲjî bwá á shígé wámbulə sə nyə á ngə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndeé, a mú ka nyiŋə ci ná: «Búbalé, má jaaw bí ná, mæ wá jisə mpumbé ɲkáál itəw.

⁸ Buud bəsh bwá á téeéd zə nə mæ wá búsə ijúwâl, izhiləɲgaanó, itəw í áshígé gwágulə bwo.

⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mæ kyey mádí yé nyə e dóg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídəw.

¹⁰ Juwâl í də zə ɲjî ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mæ mæ á zə shú ná buud bwá bóg nə cug, bwá bóg nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jǝǝ mbaagulə itəw. Jǝǝ mbaagulə má də kɛenzh cug jé shú itəw byé.

¹² Nyəɲng mbaagulə mæ séy ɲjî shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cúgé nyə byé yí; á də bə, á ká dóg ɲkweny ngə zə, a myaas itəw, a túb; ɲkweny mú zə ngə bií itəw, itəw í ngə ciima.

¹³ A sá ntó nəc é a ngə sêy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mæ wá jisə jǝǝ mbaagulə itəw, mæ mpú itəw byám, itəw byám mpu mæ,

¹⁵ námá nda Də mæ mpú mæ, mæ mpu námá nyə ná. Má kɛenzh cug jám shú itəw.

¹⁶ Mə jî námá nə bíl itəw, byâɲ í cúgé wa ɲkáál gaád. Í jîi ná mæ kyéyug námá nə byo, í é gwágulə kál dām ná ndeé sɔɔnz mú bə ngwúdu, mbaagulə námá ngwúdu.

¹⁷ Də má cɛel mæ nəc é mæ kɛenzh cug jám ná mæ bá nyiŋə ɲwa gwo.

¹⁸ Muud nyə adéégé mæ cug jám; mæmfwó wá má kɛenzh gwo. Mə jî nə ɲkul mæ kɛenzh cug jám, mæ nə ɲkul mæ nyíngə ɲwa gwo: wáda Də nyə á yə mæ wá ci.»

¹⁹ Lésú Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden.

²⁰ Bóólúgá ɲkí bulya bwá á ngə ci ná: «Jamb í má bií nyə, í mú ngə sá

9:37 4.26 9:39 5.22 9:40 Mat 15.14; 23.26 9:41 15.22 10:4 10.27; Mbú 14.4 10:6 16.25
 10:8 Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 10:9 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 10:11 jǝǝ mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze
 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 10:12
 Mis 20.29 10:14 10.27; 2Tm 2.19 10:15 Mat 11.27 10:16 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25
 10:17 3.35; 5.18 10:18 4.34 10:19 9.16 10:20 8.48

nə a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.»

²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí íni; jamb í cúgə nə ηkul bwelə bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudɥwa Yésus

²² Zaη ifúb mpáánzə* í á ηgə s̄y Yurásəlem, í á bə fwála lə ηkwân.

²³ Yésus nyə á ka bə *Luη mə Zembî, a ηgə kyey kál bwə á gwiid nə Nyíngúlé† mə Sólumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə.

²⁴ Oyúden bwə á ka kə lyɛ nyə, kə j̄i nyə ná: «Wo é ka bá səl sé milâm shí jáyé ja? Nkí wo wə j̄isə *Kríst, jaawug sə ná kpwəó.»

²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ηgə shwána. Misóólúgú mə ηgə sá j̄inə mə Dâ d̄i myá mí ηgə námə lwágulə ntó.

²⁶ Mí ηgə tɛem lwágulə ntó, bí ηgə shwána shwánag, nəcé bí cugé mádí səɔnz ítəw d̄i.

²⁷ Itəw byâm í dɥ gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í dɥ bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ηgə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwelə yə, muud nyə abúle námə bwelə déég mə byo mbwád.

²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntɔ múúd yēsh ηkúlɥd; muud cugé nə ηkul déég nyə sâ mbwád.

³⁰ Sá Dâ sə básə nda muud ηgwûd.»

³¹ Oyúden bwə mú nyingə ηkēny mákwóógú ná bwə gwú nyə nə nd̄i.

³² Nji, Yésus mú j̄i bwo ná: «Mə mə lwágulə bí j̄j̄j̄ misóólúgú mí ηgə zhu wə Dâ myá, bí mə cɛel gwú mə nə wáyé?»

³³ Oyúden bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə j̄j̄j̄ sóólúgú; sə mə yida cɛel gwú wo nəcé wo ηgə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ηgə bále ci ná wo j̄i Zembî.»

³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálad məcɛɛd ná: “Bí básə ozembî”

³⁵ Na mə lwágulə nə buud Zembî nyə á ηgə lás nə nd̄i wá, Kálad Zembî mə j̄w bwo nə ozembî. Ká j̄i? Muud nyə ajóláyé nə ȳl sâ Kálad Zembî ηgə ci yí.

³⁶ Bí bāη bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ηgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé mə ηgələ bwaagulə nə mə j̄i Mwân mə Zembî.

³⁷ Nkí mə aηgə nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánagá mə.

³⁸ Nji, ηkí mə ηgə sá myo, bí tɛem ηgə shwána mə, *magulagá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə nə Dâ njul mádí, mə njúl wə Dâ.»

³⁹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə mú nyingə sɔ nə bwə bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdɛ faŋwiny, kál Yuánes nyə á fwo ηgə duu buud yí, a mú kə j̄i wu.

⁴¹ Zhwog buud bwə mú dɥ zə nyédí. Bwə mú dɥ ci ná: «Yuánes nyə a shíge bwelə sá tɔə *shimbá; nji, sâ j̄esh nyə á ci shú mə múúd éga yí j̄isə búbólé.»

⁴² Zhwog buud bwə mú *búgula Yésus kákúl j̄ɔηgúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ŋgwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, lɔəm mə Maríya bá mínyəηê shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka bwás.

² Lazâr nyə á bwás éne nyə á bə ncwúm mə Maríya, Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a f̄im mwo nə shilú yé.

³ Maríya bá Mááta bwə á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ηgə bwás.»

⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mání yí, nyə á ci ná: «Bwas ní í cúgə bwás shwiy,

* **10:22** Bwə á dɥ tóduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ηgeé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sə ηgə j̄w nə nyíngulé ní í cúgə zhizhe mpumbé; j̄isə milwoη mí mámpin̄ mimbá, bwə ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Lav 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sòm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1

í yida bæ bwás i é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân má Zembî ñwág gúmá.»

5 Yésus nyə á ða bul cɛel Mááta bá mínyɔŋɛ shilə Mariya, nə Lazâr.

6 Ná ndeé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ñgə bwás í, nyə á fwo nyiŋgə cíŋgəli mwôw mábá kúl nyə á bæ yí.

7 Mpúsə mwôw mábá mɔɔŋgə, a mú ka ci nə *ompwíín bé ná: «Shé nyiŋgəgá kə Yudéa.»

8 Ompwíín nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnɔw gwú wo nə məkwóógú nŋ Yudéa, wó cɛel námá nyiŋgə kə wu?»

9 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásə wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ñgə kyey məwəla mɔɔŋgə di, nyə abúle ñgə mága, nəcé nyə é ñgə dúg iŋgúnŋəŋ yá shí ga.

10 Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ñgə mága, nəcé kú nə iŋgúnŋəŋ lámúð.»

11 Ja nyə á shîn ci ntáni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr má kə gwád, nji, mə é kə juuməshi nyə.»

12 Ompwíín ntág ná: «Cwám̄ba, ŋkí Lazâr má kə gwə di, nyə é yál.»

13 Í á bæ, Yésus ñgə cɛel ci ná Lazâr má yə, bāŋ bwé ñgə dúg ná a ñgə ci gwó múúd mə ða ja ná á woga nyúúl yí.

14 Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwəó ná: «Lazâr má yə.

15 Mə gwág nywa nəcé mə shígé bæ ja nyə ámə yə yí, sá jɔɔŋg í é sá ná bi búgúlag. Ná ndeé, iŋkyená kúl á jí yí.»

16 Tómas bwé á ða námá nyiŋgə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíín ná: «Íŋkyená, shénəŋ Cwám̄ba bəsh kág námá yə.»

Yésus jí Cug

17 Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey ðəw mwôw mánə.

18 Nda wúlə Betanî kə Yurásələm wúsə jee bæ ókílómadá ólól* ná,

19 zhwoŋ *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milâm nə shwiy mə ncwúm wāŋ.

20 Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á lɛel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyɛ njúl ná shí, njów.

21 Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm bæ wa, ŋkí ncwúm waamə shígé yə.

22 Nji, tɔɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jəsh wó é gwáám̄b nyə yí.»

23 Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.»

24 Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúla yí.»

25 Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə má ða gwúməshi búúd, ða nyiŋgə yə bwo cug. Muud mə *búgúla mə yé, a tɛem yə, a bá nyiŋgə cugə.

26 Muud ñgə ntág cugə yé ká *búgúla mə, a kú bá bwɛɛ yə. Ye wo *magulə ntó?»

27 Mááta ná: «Haaw Cwám̄ba. Mə mə magulə ná wo jisə *Kríst, *Mwân má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.»

28 Ja Mááta má shîn ci ntáni yí, a má kyey kə jôw mínyɔŋɛ shilə Mariya, kə nyímbala nə nyə ná: «Cwám̄ba má wóós, a ñgə jôw wo.»

29 Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wə Yésus.

30 Í á bæ, Yésus kú fwo nyíi baŋ lɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí.

31 Oyúden bənəŋ Mariya bwé á bæ njów bwé ñgə cɛel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ñgə dúg ná a kə jii shwóŋud.

32 Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm bæ wa, ŋkí ncwúm waamə shígé yə.»

33 Yésus mú dúg Mariya bənəŋ Oyúden bwé á ñgə lúgal nyə wá bwé

11:8 8.59; 10.31 11:9 8.12; 12.35-36 11:11 Mat 9.24 11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

* 11:18 Osatád wúm nə ótón. 11:21 11.32 11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 11:25 5.21, 24; 8.51 11:27 1.34; 4.25 11:32 11.21

ngó jii, mbɔɔm mú shwiy nyə nyúúlúd, mitódúgá búbulə nyə lámúd.

³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ngow?» Bwó nə né ná: «Zaá kə dág, yé Cwám̄ba.»

³⁵ Yésus mú ntâg jii.

³⁶ Oyúden bwó mú ngə ci ná: «Bi má dág íi, nyə á bul cɛel nyə ɛ́ɛ.»

³⁷ Bóólúgá wá bwádí sám̄bád bân bwó mú ngə ci ná: «Ŋgaá muud éga wó nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúm̄shí Lazâr

³⁸ Yésus mbɔɔm mú nyiŋgə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwó á dul Lazâr yí. Shwon í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwó ka fad nə dúl kwóógú.

³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwám̄ba, a mə dəw mwôw mán̄p̄ múús, a mú ngə mpə.»

⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dág nda Zembî nyə é ŋwa gúm̄á ná.»

⁴¹ Bwó mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə wo akíba nəcé wo ámə magulə mājəgula mām.

⁴² Haaw. Mə ámə bwey ngə mpu ná wó dū magulə mājəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwog buud bwó mə lyɛ mə óga bwó mpúg ná wo wé wo ámə nt̄i mə.»

⁴³ Ja á mə shîn lás nt̄ni yí, a mú k̄m nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.»

⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwád, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ ini bi bídúg nyə, a kég.»

Ciŋá-cindâ ná Yésus yág

(*Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2*)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwó á zə wó Mariya wá, bwó á dág sá Yésus nyə a sá yí, bwó mú *búgula nyə.

⁴⁶ Nji, bóólúgá bwó á kə *Ofarizyên dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí.

⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bân̄ŋ Ofarizyên bwó mú sɛɛŋg *Gwoonɔg ósɛmbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ngə bul sá *məshimbá. Shé má sá nt̄adel?

⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ngóg nə kə shwóg íi, buud bēsh bwó é búgula nyə ná ndéé, buud ɔ Róma bwó zə nt̄ag íi, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námə lɔom íshé.»

⁴⁹ Ŋgwól múúd wán̄ nə jíná ná Kayíf íi, nyə muud nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wɔɔŋg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sá na lású níid.

⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ŋgwú d yág shú kúl búúd jêsh ncindí, lɔom í nda jɛ wêsh í?»

⁵¹ Lású nyə á lás wɔɔŋgá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wɔɔŋg dí ná, nyə a lás t̄an̄ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú lɔom wêsh;

⁵² kú námə bə nji shú lɔom wáméfwó, a yə shú ná bwân ó Zembî búś íc̄imí ic̄imí wá bwó sééŋgyag bə sá ŋgwúd.

⁵³ Jwôw ni wé bwó á ŋwa cigulá ná bwó gwú Yésus yí.

⁵⁴ Yésus nye mú yow ngálə kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden búś yí; a mú kə kóómb lɔom jísə ŋgɛɛ shí a shwééshá dí yí, bân̄ŋ *ompwíín bé kə ji dánd bwó á dū jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwog buud bwó á ngə wú mákwáádé máŋúd ngə bád kə Yurúsalem ná bwó ké ngə gusa miŋgusa mi yábá†.

⁵⁶ Bwó á ka ngə sɔ́ Yésus ná ndéé, kúl bwó á bə *Lun mə Zembî yí, bwó á ngə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dág ná jii? Nyə ajeyé zə zân̄ dí.»

⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bân̄ŋ Ofarizyên bwó mə ci ná í bég ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí,

11:35 Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7 **11:45** 2.23

11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 **11:49** 18.14 **11:52** 10.16 **11:53** 5.18 **11:54** 5.13; 7.1 **11:55** 2.13; Il̄j 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † **11:55** Oyúden bwó á dū sá miŋgusa ná bwó gusa milâm myán̄ shú zálə də Páska. **11:56** 7.11

bágúlág, bwé kág bii nyə.»

12

Labínda má Mariya
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lág mwôw mäsaman ná *Páska *Oyúden zég bə, Yésus má kə Betanî, dánd má Lazâr Yésus nyə a gwûmushi yé.

² Bóól búúd ɔ dánd dɔɔngú bwé á ka sá dína líu má Yésus dî. Mááta nyə á bə a ngé sá milwámá dína jɔɔngúd, Lazâr njúl sámbá búúd bənêh Yésus bwé á ngə də wád.

³ Mariya mú ka nyə labínda álal-kus bwé á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á nyə labínda ni kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkúúd ná ndeé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud má labínda má mú lwánd njów wêsh.

⁴ Ngwól *mpwíin mə Yésus nyə á bə cínəng ná Yúdas Iskariyôt, mpwíin nyə á bə ná nyə wé má bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne má dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a má ci ná

⁵ «Jí bwé ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóol ná ndeé bwé kwíind mímbúmbúwá nə ndí yí?»

⁶ Nyə a shígé ci ntúni ná a baam nə mimbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcə nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii manja *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínəng.

⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shεε. A má sá sóólúgú ni, ngələ bwey téduga nda bwé bá dɔl mə ní.

⁸ Nəcə bi é də ji nə mimbúmbúwá mwôw mēsh, nji sánêh bí sá ábúlé ji mwôw mēsh.»

⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé má gwág ná Yésus ji Bétanî; bwé á ka ngə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ngə námə kə ná bwé kə dúg Lazâr nyə á gwûmushi yé.

¹⁰ Ná ndeé, milúlúú myá ofada mí mú nyə cigúlá ná bwé jalá nə gwú námə Lazâr,

¹¹ nəcə sá í á bə nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyú Yurúsalem
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zāh dí wá bwé mú gwág ná Yésus ngə zə Yurúsalem.

¹³ Bwé mú ngə nyə mán má lándú ná ndeé, kə lág nyə bwé ngə kím ná:

Hosána! Gúmá í bág nə nyəng ngə zə jínə má Cwámba dí yé,

Njwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembí ngə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúndə.

Dugí njwú woó ngə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sá í á ngə sɔy yí fwála dɔɔngúd. Bwé á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á nyə gúmá yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú má Yésus, sóólúgú wɔɔng námə wé bwé á sá nyə yí.

¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwûmushi nyə yí, bwé ngə bwiing lán yé.

¹⁸ Haaw. Bwé á ngə zə bwəma nə nyə nəcə bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dɔɔngú.

¹⁹ Ntó, *Ofarizyêh bwé mú ka ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg í? Bi cugé nə nkul sá sá. Dugá ləom wêsh ngə kə nyádí!»

Gúmá má Yésus

²⁰ Búbaalé Ogarêk bwé á bád námə zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembí gúmá zāh níid.

12:1 11.1-2   **12:2** Luk 10.40   **12:3** Luk 7.37-38   * **12:3 nâr:** Jisə wúl kəplá í dúgá mpə námə nda ntanga.   **12:4** Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4   **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16
† **12:5 danarî:** Danarî ngwúd í á də kwaga nə myána myá nkúmba jwôw.   **12:7** 19.40   **12:8** Mbá 15.11   **12:9** 11.43-44   **12:11** 11.45   **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49   **12:15** Zak 9.9
‡ **12:15 Siyôn:** Nyə á bə məma mbəh bwé á lwə ngwála á Yurúsalem cínəng gwów yí.   **12:16** 2.22; 17.1
12:17 11.42-45   **12:19** 11.48   **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8

21 Bwó á ka kə dúgya nə Fílíp á mwá Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sé ηgə cεel dúg Yésus.»

22 Fílíp mú kə jaaw André, bá bēsh bwó mú kə jaaw Yésus.

23 Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Wəla mé wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ηwa gúmá yí.

24 Bábálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í amə kə mándəlúd yí, í ká kə jî kú yə, í bwēn gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund.

25 Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jím̄bal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə.

26 Nkí muud mə cεel síya nə mə, a bε mə, í mú bə ná, kúl mə jísá yí, muud ηgə síya nə mə yé bə námə cín̄ηg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

27 «Nda bí mə dúg éga, mitódúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nó jî? Ná Dâ, ság nó mə fáámug nə cún̄ ηgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nó mə zág bwəma nə cún̄ wəηg.

28 Dâ, ság nó jíná dwô í ηwág gúmá.» A ká námə shîn lās ntáni, kál mú wú jōη dí ná: «Mə mə sá, mə é nyin̄gə námə sâ.»

29 Buud bwó á bə cín̄ηgú áncuncuma wá bwó á gwág kál d̄c̄ηgú, bwó mú ci ná jísə njum-mpú; bóólúgá nə ηgwól *éηgəles mə lésha nə Yésus.

30 Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lās na shú dām, í amə yida bə shú dún.

31 Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémyé mílású kíkídíga, cî á shí ga wusəw tóón.

32 Mεε, ja mə bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mádí.»

33 Ja Yésus nyə á ηgə ci ntáni yí, nyə á ηgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí.

34 Zhwog buud óni bwó mú bεsa ná: «Sé á jīg *mbwoomb məcεξ dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyin̄gə zə jaaw sé ná í bá jii nó Mwân mə Múúd bânówúg gwów, ntó

nyε wó jî? Mwân mə Múúd§ wəc̄ηg wá zə?»

35 Yésus mú bεsa bwo ná: «Mən̄kenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsé ná nə mən̄kenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcə, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ηgə kə yí.

36 Ngəgá nə *búgula mən̄kenya té mən̄kenya mäsə ná bídí yí, bí ηgəg nə bə bwân ó mən̄kenya.» Ja Yésus nyə a shîn lās nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwó á búgúláyé Yésus

37 Yésus nyə á tεem sá bímbí lú *máshimbá mən̄i buud bwó ηgə dúg íi, buud bwó áshígé *búgula nyə.

38 Sâ jōc̄ηg í á sá nó ciyá mə Izayí *muud micúndó í bwámag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sé á ηgə bwiiηg yí?

Zó Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

39 Gwó wó í sá nó buud óni bwó bág kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

40 Zembí nyə a shwu bwo ncím míšúd,

a ləlushi bwo milâm, nəcə mísh mán̄ mə á bá dúg, milâm myán̄ mí á bá wám̄balə, bwó á bá cénd kuú n̄jōnd, ná ndéé mə mú lwag bwo.

41 Izayí nyə á lās ntó nəcə nyə á bwey dúg milwanó mí Yésus, a mú lās sâ í dúgyá nə Yésus yí.

42 Í á tεem bə ntó, bóól zhwog buud wá sámbá ótówe ɔ shwóg bwó á shí búgula Yésus. Nji, bwó áshígé bə nə ηkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwó á ηgə fúndə ná *Ofarizyēη bwó á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá.

43 Nəcə bwó á cεel ηwa gúmá mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembí dî.

44 Nji, tεem bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə

12:23 2.4; 12.16 12:24 Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 12:26 14.3; 17.24 12:27 12.23; Mat 26.38 12:28 17.1; Mat 3.17; 17.5 12:31 5.22; 14.30; 16.11 12:32 3.14 12:33 18.32 12:34 Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 § 12:34 Mwân mə Múúd: Ntó mə kó ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo jî nə ηkul dúg Dan 7.14.) 12:35 7.33; 8.12 12:36 5.13 12:37 16.9 12:38 Iza 53.1; Rom 10.16 12:40 Iza 6.10 12:41 Iza 6.1-3 12:42 2.23; 9.22 12:43 7.18 12:44 5.24

yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá nómá múúd nyə á nti mə yé.

⁴⁵ Muud má dúg mə yé, a má dúg nómá múúd nyə á nti mə yé.

⁴⁶ Mεε muud jísá mánkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bág kú nyingə ηgə cəgə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lósú má ηgə lás yé, nji a kú sá nda má ηgə ci nə, mə dí má yə nyə intúgúlí; mə áyəyé nyə intúgúlí nəcé mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ə shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ə shí bwə fáámug.

⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lósú má ηgə lás yí, muud wəəng má bwey bə nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lósú má ηgə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá.

⁴⁹ Mə aηgê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sá má bág də ci yí nə sá má bág də bwiing yí.

⁵⁰ Mə mpú ntâg nə sá Dâ mə ci ná í bág yí, gwə wə í də yə búúd cəg á kandugə kandugə. Ná ndeé, sá jêsh má ηgə lás yí, mə ηgə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lás ná.»

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zaη *Páska í ηgə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ηgə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cəel buud bé ná, nyə á ka nómá cəel bwo kə wóós máshíné má cəg jé.

² Ná ndeé, bənôη buud bé bwə á ka ηgə də; bwə ηgə də ntáni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyôt tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus.

³ Ná ndeé, Yésus nywáá nyə á ηgə bwey mpu ná Dâ nyə a má sá ná a jwúg nə isâ byêsh, a ηgə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə nómá nyingə kə wə Dâ.

⁴ Yésus ηgə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwəla cəçlə kugəd.

⁵ A mú shwu májúwó bíshim dí, tééd ηgə gusa *ompwíin bé məkuú, ηgə fím nə táwəla nyə á cəçlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámba? Wó gusa mə məkuú?»

⁷ Yésus nə né ná: «Sá má ηgə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídiga, wo bá yida shúgəla wáməbələ gwo.»

⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwəle gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamê.»

⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Ŋkí ntó Cwámba, kú gusa mə nji məkuú; gusag nómá mə məbwə, nə lúu!»

¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúul nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi básə ntâg mífúbán, nji kú bə bí bêsh.»

¹¹ Yésus nyə á ηgə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwə wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí básə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shîn gusa ompwíin bé məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándə yé ná ndeé a mú nyingə kə ji shí, də. A mú jî bwo ná: «Sá mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná?»

¹³ Bi má də dí jôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámba.” Bi má də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámba.

¹⁴ Ŋkí mə Yíguli, mə Cwámba, mə má gusa bí məkuú, bi má jəla nómá nə də sá ntó mpédúgá nyín.

¹⁵ Nəcé yuug wə mə má yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dugá síya ntó.

¹⁶ Bábólé, má jaaw bí ná, lwaá í ádé bwəle ntə mása, *muud lwámá nda

12:45 14.9; 5.18 12:46 12.35-36 12:47 3.17; 5.22 12:49 7.16-17 12:50 4.34 13:1 2.4
 13:2 12.4; Luk 22.3 13:3 3.35; 8.14 13:4 Luk 12.37 13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12
 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24
 13:17 Zhk 1.25

bwεε ntɔ múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé.

¹⁷ Bi mə mpu ntó wə ni; bí mə ká də sá ntó, bí mə jəla.

¹⁸ Mə anɣé nə ci bi bēsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ηgá də səη ηgwûd yé mə tééd ná a lumbáli nə mə”.

¹⁹ Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sɛy, shú ná ja í bá sɛy yí, bí bág *magulə ná mə jisə.

²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wām yé, a mə lág mə; muud mə lág ntág mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zó kusha nə Yésus
(*Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23*)

²¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.»

²² *Ompwíin bwé mú ηgə dágya mpédúgá nyán ηgə sɔ ná bwé mpúg muud Yésus ηgá ci yé.

²³ Mpwíin Yésus nyə á də bul cεel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú.

²⁴ Shímun Pyêr mú ηgə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ηgá ci yé.»

²⁵ Mpwíin wəɔηg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jî nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zə éé?»

²⁶ Yésus mú bɛsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd idəwud, muud mə é yə yé, muud wəɔηg wá éci.» Yésus mú ηwa kúl buléd juwo idəw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun.

²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Lεεlɔg sá sá wó ηgá jii ná wo sá yí.»

²⁸ Buud bwé á bə cínəηg wá, kú nə təɔ ηgwúd nyə á mpu sá Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí.

²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, bóól bwé á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a

kəg kusə ísâ í zâη, ηkí ntág ná a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ.

³⁰ Yúdas nyε nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl buléd yí, í njúl mpwóbulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námə ná Zembî ηwág gúmá.

³² Zembî nyəməfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo.

³³ Yé bwán bām, sánəη bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sɔ mə; ná ndéé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.”

³⁴ Mə yə bí cεε agúgwáan, dúsə ná: “Cíilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cεel bí ná, cíilagá biméfwó nə biméfwó.

³⁵ Sâ í é sá ná buud bwé dág mpu ná bí básə ompwíin bām yí jisə cεelí bí é ηgə cíila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kílya Yésus
(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo kə ηgow éé?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bɛ mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bɛ mə.»

³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ηkul ka bɛ wo kíkídíga nəcé jí? Mə jí nə ηkul kεenzh cug jām shú dwô.»

³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo jí nə ηkul bále kεenzh cug gwô shú dām? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóol.»

14

Yésus jisə zhí

¹ «Mitédúgá mí nda bεεg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə.

² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul jí yí. Í mbām bə kú bə

ntó, ñki mə mə námá jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya.

³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ñwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námá bə kúl mə jísó yí.

⁴ Bi mə mpú ntâg zhíí í kə kúl mə zə kə yí.»

⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sá bân nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhíí á wu ntədəle?»

⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wá jísó zhíí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ñkul kə wá Dâ kú cingya mádí.

⁷ Í ká bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námá Sósóŋgú waamâ. Né ndeé, tééd kíkidíga, bi mə mpu nyə, bi mə námá dúg nyə.»

⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sâ.»

⁹ Yésus ná: «ɔ Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwá mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyiŋgə ci ná mə lwóg bí Dâ yí?

¹⁰ Ye wo aŋgê nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû? Lésú wêsh mə ñgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mádí cwû wə ñgə sá misóólúgú myé.

¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námá ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ñgə sá myá.

¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námá sá misóólúgú mə ñgə sá myá; a bá námá sá myɔɔŋg mí búl nyiŋgə ntɔ myá. A bá sá myo nəcə mə zə kə wá Dâ.

¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáám̄b nə jínə dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sósóŋgú ñwág gúmá.

¹⁴ Bí mə ká gwáám̄b *[mə] gúl sâ nə jínə dâm, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwíín Nkɛŋkɛ Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cɛel mə, bi e wá mílúú məcɛɛ mâm dí,

¹⁶ məc ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ñgwól múúd mə bá zə də bándulə bí yé, bínón nyân zə bá ji kandugə kandugə.

¹⁷ Nyân wá Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cugé nə ñkul lóg yí. Bwə cugé nə ñkul lóg nyə nəcə bwə áŋgê nə dúg nyə, bwə ámpúyé námá nyə. Bi bân bi mə mpú nyə, nəcə bínón wə búsá, a bá námá ñwa jiya bídí.

¹⁸ Mə abúlé lúgə bí bwân ónyulú, mə bá nyiŋgə zə bídí.

¹⁹ Í mə lúg bábaalé fwála, buud bwə á nyiŋgəyé ná dúg mə. Bi bân bi mə bá dúg mə mə ñgə cugə, bi ka ntâg bá cugə.

²⁰ Jwâw dɔɔŋgú, bi mə bá mpu nə mə ji Sósóŋgú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mə námá bídí cwû.

²¹ Nkí muud mə gwág ísâ byêsh mə ñgə ci ná í bág yí, a bɛ byo, muud wɔɔŋg mə cɛel mə. Í njúl ntâg ná, muud mə cɛel mə yé, Dâ nyə é cɛel nyə, mə mú námá cɛel nyə, mə sá ná a mpúg mə.»

²² Yûdə, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyɛ wə ntədəl?»

²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúd mə ká cɛel mə, nyə e sá sâ mə ñgə ci yí, Dâ mú bá cɛel nyə; ná ndeé, sá bá zə nyádí zə ji jiya.

²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lésú wâm. Í njúl nə lésú bí ñgə gwág mə ñgə lás ní í áŋgê nə zhu mádí, í ñgə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé.

²⁵ Mə á də jaaw bí isâ íni sánôn bi sá njúl ná.

²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a də sá ná bi dúg téduga ísâ byêsh mə á jaaw bí yí.

²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yé bí mətəla mâm. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə də yə bí ná. Mitédúgá mí nda bɛɛg búbulə bí

14:3 12.26 **14:5** Tómas: 20.24 **14:6** Heb 10.20 **14:7** 8.19 **14:9** 12.45 **14:10** 3.35 **14:11** 5.18, 36; 10.37-38 **14:13** 15.16; 17.1 * **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21

mílúúd, kúgá bə nə ifwaas.

²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí nó: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbəm bə nə bi mə ccel mə, ki bi mə gwág məshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cç mə.

²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú nə bi bág *búgula ja í bá s̄y yí.

³⁰ Tééd kíkídíga, mə á nyingəyé ná ngə bul lésha nə b̄i, nəcé c̄i á shí ga ngə zə. A cúgə yida bə nə tɔɔ zhízhí ná a sá mə s̄a;

³¹ Í yida j̄i ná buud bwə mpúg nə mə ccel Dâ, mə də sá ís̄a nji váál Dâ nyə á cçlə nə mə bág də sá yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú v̄inya

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lá kwoolú *v̄inya, Dâ jisə mbɔɔl.

² L̄w wēsh í nód mádí í kú nə ibumə yí, a yíl wo. Wɔɔng wēsh í ngə wúmə yí, a kwambələ wo shú nə í nyingəg mpu wúmə.

³ Bi mə bwey ntâg bə mífúbán, minj̄ígúlá mə mə j̄ígulí bí myá mí mə bwey fúb b̄i.

⁴ Nadagá nə mə, námə nda mə mə nada nə bí ná. L̄w lí í cúgə nə nkul wúmə ntáni, í kú bə í nód kug líd. Námə váál ngwúd, bí cugə nə nkul bə nə mpumə nkí bí anádáyé nə mə yí.

⁵ Mə wə jísə shug lá kwoolú v̄inya, bi b̄aη mil̄w. Nyɔɔng mə nádá nə mə, mə ηwa jiya nyédí lámúd yé, a bá bə nə ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mə mpú nə bí cugə nə nkul sá s̄a mə kú bə. ⁶ Múúd mə ká bə kú nada nə mə, bwə bá wusə nyə tón, a mú bə nda l̄w kwoolú v̄inya í áshígé wúmə yí. Mil̄w myɔɔng mí də shwáás nə ndéé, bwə cwéég myo kəl kuda dí, mí kə j̄igə.

⁷ Bí mə ká nada nə mə, iciyá byâm ηwa jiya bídí mílámúd í, bí je gwáámb s̄a j̄esh bí mə j̄í yí, í bə.

⁸ Zhí bí bí nə nkul sá nó Dâ ηwág gúmə yí nyísə ná, bi bág nə ibumə mən̄kund mən̄kund í, lwágulə nə bi búse *ompwíin báamə.

⁹ Mə mə ccel bí námə nda Dâ mə céél mə ná; nadagá mádí ccelíd.

¹⁰ Bí mə ká wá míлуу máççç m̄am dí, bí nada mádí ccelíd, námə nda mə mə wá lúu máççç mə Dâ dí, mə nada nyédí ccelíd ná.

¹¹ «Mə mə lás nə bí ntáni nəcé mə j̄i ná məshusug m̄am mə kálag bídí, bi bág nə məshusug kú nə nji.

¹² Ççç d̄am wə: C̄ilagá biméfwó nə biméfwó námə nda mə céél bí ná.

¹³ Gúl ccelí í ányíngé ntɔ jɔɔng ji nə muud mə keenzh çug jé shú óshwə bé yí.

¹⁴ Bí mə ká wá míлуу máççç m̄am dí, bi búse oshwə b̄am.

¹⁵ Mə aηgə ná ηwa bí nó osóɔl ɔ mäsáal, sóɔl mäsáal nyə ádé mpu s̄a mása yé ngə sá yí. Mə ngə ηwa bí nó oshwə b̄am, mə a mə sá nə bi mpúg s̄a j̄esh mə á gwág nə Sóɔngú waam yí.

¹⁶ Bi dí bi a féesh mə; mə wə mə a féesh bí, mə yə bí séy nə bi kág, kə ngə bə nə ibumə, ibumə byɔɔng í ji kandugə. Í ká bə ntó, Dâ də bá yə bí s̄a j̄esh bí mə bá də gwáámb nə jínə d̄am yí.

¹⁷ S̄a mə ngə ci nə bi sáág yí jí ná bi c̄ilag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúd ɔ shí ga bwə ká mp̄ii b̄i, mpugá nə bwə á fwo námə tééd mp̄ii mə.

¹⁹ Bi mbəm bə búúd ɔ shí ga, ki buud ɔ shí ga bwə mə ccel bí nó bi búse buud b̄aη. Ká, bí cugə búúd ɔ shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpédúgá binónj bwo, gwə wə búúd ɔ shí ga bwə ngə mp̄ii bí yí.

14:28 8.14 14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozê 10.1; Sôm 80.9-12
 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10 15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24
 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13; 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24;
 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn
 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16

20 Bi ɔ tédúgá lésú mé á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwεε ntɔ mása”. Kagá mpu ná ηkí bwá á lwágulə mə cúwáí, bwá bá námə lwágulə bí cúwáí; ηkí bwá á bə nə məgwág nə lésú wám, bwá bá námə bə nə məgwág nə lésú wán.

21 Bwá bá du sá bí isâ íni byêsh nəcέ bí bálə búúd bām, bāη bwá ámpúyέ ntâg muud nyə á nti mə yé.

22 Mə a mbəm bə kú zə, zə lésha nə bwo, bwá nda bə nə *sám; ká, bwá cúgέ nə kəod bwá káádug shú sám wāη ja gaád yí.

23 Muud ηgə mpii mə yé ηgə mpii Sóóηgú waamə.

24 Mə a mbəm bə kú sá mísóólúgú mé á sá bwádí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwá nda bə nə sám; ká, bwá á mé dúg mísóólúgú myəəηgú, nji bwá ηgə mpii sá, nə mə nə Sóóηgú waamə.

25 Nji, í ηgə bə ntó shú ná sâ jísə cilyá bwádí máççξ dí yí í bwámag; jísə cilyá ná: “Bwá á mpii mə kú nə sâ mé á sá bwo yí.”

26 «Muud mə bá du zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wə Shíshim óbúbélé mé Dâ. Mə bá ηwa nyə wə Dâ, mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí.

27 Bî, bi mə bá námə du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcέ shé á mé bə sámbá té mótéédúlé.»

16

1 «Mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá biil mábwábúlánúd.

2 Mpugá ná bwá bá du yíl bí *mámpáánzə mé mínjígúlad. Dúl wəla í bá ntâg zə bə ná, buud bwá bá du téduga ná ja nyāη mə gwú ηgwól a bídí yí, a mé yə Zembî gúmə fwámé yə.

3 Bwá bá du sá ntó nəcέ bwá áshígé mpu Dâ, kú námə mpu mə.

4 Nji, mə ηgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dəəηg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga ná mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkèηkè Shíshim mə bá zə du sêy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mótéédúléd nəcέ sánəη bí sé á bə ná sámbá.

5 Ká ja gaád í, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, təə muud a bídí sámbá nyə ashílé ntâg mə ná: “Wo kə ηgow?”

6 Nji, nda mé ηgə jaaw bí isâ íni ná, bi mé shín bul bə nə məçey mílámád.

7 Nji, tεem bə ntó, mə mé jaaw bí búbélé. Í yida bə bí nə mfií ná mə kyéyug; mé ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə bí yé kú zə bídí. Mé ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə.

8 Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə sá nə buud ɔ shí ga bwá mpúg iwushí búsé nə ndí kóómb á *sám, nə otátəlí, nə sémyé mílésú yí.

9 Iwushí búsé nə ndí kóómb á sám yí bísé ná bwá abúgúláyé mə.

10 Bwá nyiηgə bə nə iwushí kóómb á otátəlí dí; byāη bísé nəcέ mə zə kə wə Dâ, bi ányingəyé ná dúg mə.*

11 Bwá ka námə nyiηgə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílésúd; bísé nəcέ Zembî mé bwey sámb Cî á shí ga lésú yé†.

12 «Mə ji ná nə zhwog isâ ná mə ηgəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ηkul jísəw byo kíkídíga.

13 Ja Shíshim á óbúbélé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndeé bí wámbulə óbúbélé bēsh. Nyə abulé du lás isâ nə lúú yé, a bá du kala bí isâ bwá bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isâ í bá sîy yí.

14 A bá sá ná mə ηwág gúmə, nəcέ a bá du lág isâ byām a du jaaw bî.

15 Sâ jēsh Sóóηgú waam jí nə ndí yí jísə sâ jām, gwə wə mé cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lág mádí yí.»

15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sòm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mís 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mís 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * 16:10 Yésus nyə á ηgə çeel cí ná: Zembî nyə e lwágulə otátəlí bé nə kəndúlə Mwān yé kwolós dí shú mísám mí búúd, ná ndeé a mú bān ηwa nyə gwəw nyódí caangád. 16:11 12.31 † 16:11 Iwushí bísé ná buud ɔ shí ga bwá amágúláyé ná Zembî mé bwey sámb nyə lésú yé. 16:13 14.16; 15.26; Mís 16.6-10; 1Yn 2.27 16:14 17.1 16:15 17.10 16:16 14.19

Mæcey mə lâm mə bá nyee máshusug

16 «Í mə lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bi mú nyingə dúg mə.»

17 Bóól *ómpwíin bwé mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ngə c̆el ci yí? A ci ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̆, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námá ci ná: “Mə zə kə wé Dâ.” Ntó mə kə ná jí?»

18 Bwé ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyə mə kə ná jí? Sá ampúyé sâ á ngə c̆el ci yí.»

19 Yésus músə mpu ná bwé wál c̆el zə jí nyə mishíli, a mú ka ci nə bwo ná: «Mə ámə ci nə bí ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bi mú nyingə dúg mə.” Gwé wé bí ngə s̆ biméfwó nə biméfwó ná bi mə wámələ yí?

20 Búbálé, mə jaaw bí ná, bi mə bá jí máyê, bí tədəwa, buud ɔ shí ga bân bwé ngə zhwimbya. Bi mə bá bə nə mæcey mə lâm, nji mæcey mæng mə bá nyee bí məshusug.

21 Ja múdá wəla lə byéyí í də wóós yí, ngəá á də bə nə mæcey. Ngəá ja á mə byá yí nyə ádé ná téduga mæcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá?

22 Námə mbií ngwúd wængá, bí búsa nə mæcey ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwéle déég bí mæn̆ məshusug.

23 Ja jwôw dæng í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jí mə shíli tɔ gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwáám̆ Dâ sâ nə jíné dâm, a yə bí gwo.

24 Wóós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám̆ sâ nə jíné dâm. Gwáám̆búgá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

25 «Mə mə ngə lás nə bí lósú ni wêsh ómpwokwoond d̆. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dængá, mə abúle ná də lás nə

bí ntó, mə bá də jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwɔ́ kpwɔ́.

26 Jwôw dængá, bi mə bá gwáám̆ Dâ isâ nə jíné dâm, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú d̆n, mb̆;

27 nyáméfwó mə c̆el bí. A c̆el bí nəc̆e bí á c̆el mə, bí magulə nə mə á wú wé Zembî.

28 Mə á wú wé Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wé Dâ.»

29 *Ómpwíin bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád ná kpwɔ́ kpwɔ́, kú ná nyingə bə ómpwokwoond d̆.

30 Sá mə mpu ja gaád nə wəe mə mpú sâ jêsh, ná í ajíy̆é ná muud shílag wo shíli. Gwé wé sá mə ka magulə nə wo a wú wé Zembî yí.»

31 Yésus mú b̆sa nə bwo ná: «Bi mə ka t̆em magulə ja gaád ɛ̆ɛ?

32 Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í mə bwey námə bə, wəla á ná bi é c̆ima, muud yêsh kə jé kóomb, bí lúgə mə máméfwó. Nji, mə cugé máméfwó, sá Dâ wé búsa.

33 Mə ngə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bi bóg nə mətəla mádí kwoŋud. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntə; nji bí ó lwóyá íŋkán, m̆e mə ntə *m̆ŋkul m̆a shí ga.»

17*Məjəgula mə Yésus*

1 Ja Yésus nyə á sh̆n lás nt̆ni yí, nyə b̆n mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Sá g ná Mwân woó ŋwág gúmá shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmá.

2 A ŋwág gúmá shú ná a yə g buud b̆sh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ŋkul ná a jwúg nə buud b̆sh ná.

3 Cug á kandugə kandugə jæng jíse ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ngwúd nə ngwúd jíse yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé.

4 Mə mə sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə mə casulə ísáy wo á ci ná mə sáág yí.

5 Dâ, mə á bwey dɛ bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwôw nda fwo bə; ság ja gaád nə mə nyíngəg bə nə gúmá jəŋg wódí koogá.

6 «Buud wo á féesh yə mə mpédúgá buud ɔ shí ga wá, mə á mə sá ná bwé mpúg sâ wó jísé yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô.

7 Bwé mə mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí,

8 nəcé iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á mə bii byo, bwé á mə mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwé á mə ntág magulə ná wo á nti mə.

9 Mə ηgə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcé básə buud bwô.

10 Sâ jêsh mə jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəŋg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwé á mə sá ná mə ηwág gúmá.

11 Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə nún wódí, nji bân básə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seŋgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísé wódí jíné dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bəg sâ ηgwûd námə nda mə nə wo, shwé básé sâ ηgwûd ná.

12 Ja sónŋ sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísé wódí jíné dí yí; mə á dɛ baagusə bwo ná ndéé, tə ηgwûd nyə a shígé jimb, susaalə námə nji nyəŋg nyə á bə ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á mə bwəma.

13 Mə ηgə zə wódí ja gaád; mə ηgə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusəg mām mə kálag bwédí kú nə nji.

14 Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntág mpii bwo; bwé mpii bwo nəcé báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé múúd a shí ga ná.

15 Mə acíyé ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Mə yida ci ná wo báaguləg bwo, Mbúwálú múúd nda sá bwo sâ.

16 Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé muud a shí ga ná.

17 Ság ná bwé ηgəg nə bə obúbálé bwô, bwé ka ηgə béegyá nə məbôw; kéel dwô dásə obúbálé.

18 Wo á nti mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád.

19 Mə tál māméfwó jâm cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béegyág nə məbôw.

20 «Mə aŋgê nə bul jəgula nji shú dán. Mə jəgula námə shú búúd bēsh bwé bá *búgula mə nəcé lán wán wá.

21 Mə jəgula nə wo ná bēsh bwé bəg sâ ηgwúd. Dâ, wo jí mэдí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námə nda shwé básé ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwé bəg námə shwé dí cwû, buud ɔ shí ga bwé máguləg ná wo á nti mə.

22 Mə a mə yə bwo milwaná wo á yə mə myá, ná bwé bəg sâ ηgwúd námə nda shwé básé sâ ηgwúd ná,

23 í bəg ná, mə njúl bwédí cwû, wo njúl mэдí cwû, bwé mú bə sâ ηgwúdu váál í jəla yí, buud bwé mú mpu ná wo á nti mə, wó cəel ntág námə bwo nda wó céél mə ná.

24 Dâ, mə jii ná kúl mə jísé yí, sánŋ buud wo á yə mə wá sé bəg, bwé bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cəel mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw.

25 Dâ, wo muud jí tátəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, mə mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu ná wo á nti mə.

26 Mə a mə sá ná bwé mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyíngə námə ηgə sá, shú ná váál cəelí wó céél mə yí í bəg bwédí ícug dí, mə njúl bwédí ícugud.»

18

*Bwé zə bii Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)*

17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 **bwé bəg sâ ηgwúdu**: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21

17:21 5.18; 17.11 * 17:21 Váál á ná, ηkí muud mə nyíi mə nyúúlúdu, a kwey wo; ηkí a nyíi wo nyúúlúdu, a kwey mə. 17:24 12.26; 17.5 17:25 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 17:26 17.6

1 Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bánôñ *ompwíín bé bwé mú ntɔ́ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á ðə bə nûñ, bánôñ ompwíín bé bwé á ðə bwey kə cínəñg.

2 Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey ðə mpu kúkúl jəñgá, nəcé Yésus nyə á kə ðə seəñgya nə ompwíín bé wu ija ija.

3 Milúlúú myâ ofada bánôñ *Ofarizyêñ bwé á ka kənd kında ózimbi nə ifulísh ná bwé kág bii Yésus. Bwé á ka ñwa iməəs nə málamba nə məkwoɔ́ mə dósmb. Yúdas mú ñwa bwo, bánôñ bwé mú kə fambá jəñgúd.

4 Yésus nyə á ñgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə ji bwo ná: «Bí ñgə sɔ́ zə?»

5 Bwé ná: «Sə ñgə sɔ́ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wé éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánôñ buud óni bwé njúl sámbá.

6 Í á ka bə, Yésus ká námə ci nə bwo ná: «Mə wé éga», seegya nji bwé mú ñgə cúculə nə mikwoñ ná ndéé kə ñgə búla shí.

7 Yésus mú nyiñgə jî bwo ná: «Bí ñgə sɔ́ zə?» Bwé ná: «Sə ñgə sɔ́ Yésus á Nazarêt.»

8 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wé éga”. Nkí mə wé bí ñgə sɔ́ yé, bídúgá búga, báá bwé kág.»

9 Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwəmag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal tə ñgwúd.»

10 Ná ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwəle. A mú wéém gwo, taad ñgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwé á mbwé məncwûm. Sól məsáal wəñg nyə á bə nə jínə né Málkus.

11 Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fəenúg kafwəle gwô kúl í ðə ji yí. Ye mə bág kú ñgul bálá Dâ mə yə mə yí?»

12 Ná ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wáñ, nə ifulísh í *Oyúden bwé mú bii Yésus, wólə nyə məñkəda.

Bwé kə nə Yésus wé Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)

13 Bwé mú tééd fwo kə nə nyə wé Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəñg dí yé.

14 Kayíf wəñg wé nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfií ná muud ñgwúd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kályá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Shímun Pyêr bá ñgwól *mpwíín bwé á ñgə bə Yésus kúl bwé á ñgə kə nə nyə yí. Kələ wós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bánôñ Yésus bwé mú nyíi, nəcé Ajəláci á ofada nyə á ðə mpu mpwíín wəñg.

16 Pyêr nyə nyə a lúg tóón, kúná-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á ðə mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á ðə baagulə mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwû.

17 Mudá nyə á ðə baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ñgá wo jî námə mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.»

18 Osól ɔ́ məsáal bánôñ ifulísh bwé á bə bwé mə jida kuda máág, ka ñgə gwáalə, nəcé yôñ. Pyêr nyə á ka námə ñgə gwáalə kuda cínəñg bwádí.

Ajəláci á ofada mə shílá Yésus mishílí
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Ajəláci á ofada mú ñgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígúlá nyə á ðə jíguli myá.

20 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á ðə lás nə buud bəsh ná kpwoó-kpwoó, mə á ðə yə buud minjígúlá ja jêsh *mámpáanzə mə minjígúlád nə *Luñ mə Zəmbi dí, kúl *Oyúden bəsh bwé á ðə seəñgya yí, mə a shígé ðə lás məshwoó məshwoó.

21 Nəcə jí wó zə ñgə jî mə mishílí yí? Shílog búúd bwé á ðə gwág mə wá sâ

18:1 Mat 26.36 18:2 12.4; Luk 21.37; 22.39

18:11 Mat 20.22; 26.39 18:13 18.24; Luk 3.2

18:20 7.14, 26; 6.59; Mat 4.23; 26.55; Mis 26.26

18:3 7.32, 45

18:9 6.39

18:10 Luk 22.36, 38

18:14 11.49-50

18:15 Mat 26.28

18:17 18.25

18:22 19.3; Mis 23.2

mə á ðu lás yí, bwə mpû sâ mə á ðu ci yí.»

²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bęsa ntúni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bęsa nə Ajəláci á ofada ntúni?»

²³ Yésus mú bęsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, Ŋkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?»

²⁴ Hána mú ci ná bwə kág nə Yésus wə Kayíf, bwə mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kífya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ŋgə gwáalə kuda. Bwə mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo ji námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.»

²⁶ Ŋgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, a njúl nə byêl nə muud Pyêr nyə ámə sámb lwə yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dág bíná nūŋ fambá?»

²⁷ Pyêr mú námə nyingə kífya nyə, ŋgwúm kúwó í wə kwáág ntág.

Bwə kə nə Yésus wə Pilât

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndeé, bwə mú wú nə Yésus wə Kayíf, kə nə nyə luŋ mə ŋgwóməna. Í á bə mán í mə ŋgə ləm. Nji, bwə áshígé nyí luŋ, ná bwə á bá lweegushi ícug nə ndeé bwə kú ná nə zhií bwə dá *Páska.

²⁹ Pilât mú wú luŋ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ŋgə ci ná muud éga nyə ámə sá ji?»

³⁰ Bwə mú bęsa nə nyə ná: «Sə ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sâ?»

³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí kág sámb nyə lésú váál məcęę mún mə ŋgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcęę mäsú mə áŋgê nə yə sə ŋkul ná sə gwúg muud.»

³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyí luŋ. A mú jôw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?»

³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ŋgə ci ntúni nə lúú wô, ye bóól búúd bwə ámə jaaw wo ntó shú dâm?»

³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə ji mwâ Yúden? Ləəm wô nə milúlúú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo ji?»

³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cugé yâ shí ga; í mbəm bə ntó, ki buud bəm bwə mə zə lumbálid, zə kaambulə nə Oyúden ná bwə nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cugé yâ wa.»

³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo ji Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mə ci, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byêl shí gaád í, í á bə shú ŋkúmba sâ: nə mə zég lwágulə búúd sâ bwə jów ná obábálé yí. Buud bēsh búsé búúd wâ obábálé wá bwə ðu gwágulə sâ mə cí yí.»

³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí ná obábálé yí?»

Bwə sámb nə Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé nə múúd éga mə sá gúl sâ mábęę bí mə jí nyə shwiy nə ndí yí.

³⁹ Nji, í ðu bwey bə nə mə dág bíd bí mbwug ŋgwúd fwála lu Páska; nə ndeé, ye bí mə jí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?»

⁴⁰ Bēsh bwə mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíd sé Barábas!» Barábas éne nye njúl zhiləŋgaaná.

19

¹ Ná ndeé, Pilât mú kə, kə sá ná bwə fyámásóg Yésus milwón.

² Ozimbi bwə mú ŋwa ísâ yâ mægwaagulə, bwə lwó *túm gúmá nə ndeé jil Yésus lúúd; bwə mú námə bwéed nyə káándé íci atítí.

³ Bwə mú ðu shísh nyódí ðu zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ŋgə báág nə wo»; bwə mú ŋgə nyífə nyə məmpóónz.

4 Pilât mú nyingə wú luŋ, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgə ŋkúmba sâ á mə sá yí.»

5 Bwə mú zə nə Yésus tóón a njúl nə tùm gúmá á mægwaagulə nə káándə ícî atítî. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.»

6 Dúgúlə mílúlúú myâ ofada bənôŋ ifulish bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə ji kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwambuləg nyə kwolós dî, mee mə adúgə ŋkúmba sâ á mə sá yí.»

7 Oyúden bwə mú fəel ná: «Sə búsə nə dúl cəx, dwó wə í ŋgə ci ná á jəlá nə yə, nəcé a ŋgə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembî.»

8 Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendə.

9 A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ŋgow?» Yésus kú bəsa.

10 Pilât ntâg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə ji námə nə ŋkul mə sá ná bwə bwambuləg wo kwolós dî?»

11 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembî kú yə wo ŋkul nyooŋgá, wo kú sá mə sâ. Gwə wə jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé mə jág bul byaagulə.»

12 Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ŋgə sɔ́ zhíí ná a bíd Yésus, Oyúden bwə mú ŋgə kîm ná: «Wó ká bíd nyə, sə mpu ná wo cugé shwə mə *Káázəl. Nəcə muud yêsh mə ŋwá ícî nə bəd yé mə lwágulə ná a ji zhízhíŋ mə Káázəl.»

13 Nji Pilât nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á du cígal mílúsú yí, kúl bwə á du jôw ná Mbaadə á məkwóógú məkwóógú yí, heburə dí ná Gabáta.

14 Na í á bə í njúl jwów bwə dú kwəməsa *Páska yí, jwów í mú ŋgeé tólóg dî. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.»

15 Bwə mú ŋgə kîm ná: «Nji shwiý, nji shwiý. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwambuləg Njwú-buud wán kwolós dî?» Milúlúú myâ ofada mí mú bəsa ná: «Sə búsə nə Njwú-buud nji Káázəl.»

16 A mú ka yə bwo Yésus ná bwə kág bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwə bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Bwə mú ka bii Yésus, kyey nə nyə.

17 Nyəméfwó mú ŋgə ŋkény kwolós jé, ŋgə wú ŋgwəla, ŋgə kə kúl bwə jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburə dí ná «Golgota.»

18 Bwə mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bənôŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám.

19 Pilât nyə á ka cilə búbóómbúd bwə kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dî ná: «Yésus á Nazarêt, Njwú *Oyúden.»

20 Ncúlyá Oyúden bwə á lɔ́ búbóómbú jooŋg, nəcé kúl bwə á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə ŋgwəla, cilyá í á bə ntâg heburə dí, nə laté dí, nə gurêk dî.

21 Milúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú beeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.»

22 Pilât mú ci nə bwo ná: «Sâ mə mə cilə yí, gwə wə mə mə cilə yí.»

23 Ja ózimbi bwə á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwə á ka ŋwa mikáándə myé bwə kaaw mənəkəw mənə, muud nyé ŋkəw, muud nyé. Í mú ka lág wáma jé á cwú. Jâŋ í á bə síyá ncindí, wú gwôw wóós shí kú nə leedyá.

24 Ozimbi bwə mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúd nyə é ŋwa yé». Í mú sîy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálad Zembî í ŋgə ci ná, ná: «Bwə á kawula mikáándə myâm nji, bwə á jwə bya shú mbwéedí wâm». Ntúni wə ózimbi bwə á sá yé.

25 Í á bæ, nyɔɔŋgá yé bá mínyɔŋh̄
bwá tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə
Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á
Magudála.

26 Yésus mú dúg nyóŋgá, *mpwíin
Yésus nyə á dɛ cɛel yé tál nyə kúná-
kúnə. A mú ci nə nyɔɔŋgá ná: «Dugí
Muda, mwân woó wá éga.»

27 A mú námá ci nə mpwíin ná: «Dugí
nyɔɔŋgá woó.» Tééd wəla níí dí, mp-
wíin wɔɔŋg mú ŋwa nyóŋgá mə Yésus,
kə jil nyádí.

Shwiy mə Yésus

(*Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk
23.44-49*)

28 Ja í má shîn bæ ntáni yí, Yésus ŋgá
mpu ná isâ byêsh í má shîn cishali, nyə
á ka ci ná: «Mə ŋgə gwág shwáásúlə
minú»; ciyá jɔɔŋg í mú sá ná sâ í á bæ
cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál
í jéla yí.

29 Nyúl mpíí í á bæ í tál nə məlwəg
má ábibyenzhâ; bwá mú ŋwa eponzh,
juwo cínəŋg məlwəg má ábibyenzhâ dí,
ka fɛɛn mbúmbwá *ízop dí. Bwá mú ka
kənd gwo kə dásulə nyə.

30 Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má
ábibyenzhâ məní yí, nyə ná: «Súsúsá
jêsh í má bæ.» A mú jweeg lúu, a mú
nyinŋ kənd *jîm jé wá Zembî.

Məcií nə məjúwó

31 Na nyə á bæ, í njúl jwów bwá
dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwá
áshígé ka cɛel ná mimbimbə mí jíg
íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í
á ŋgə ntəg bæ ná nyāŋ Sábaad nyə é cɔ
bóólúgá bēsh*. Ná ndeé, bwá á ka kə jî
Pilât ná a yág bwo ŋkul ná bwá búgég
buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí.

32 Ozimbi bwá mú kə, kə búgə
áshúshwóógú məkuú, búgə námá ábēé.

33 Ja bwá á kə wóós wá Yésus yí, bwá
mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda
ntəg búgə nyə məkuú.

34 Ŋgwól zimbi mú yida ŋwa kwəɔ,
juwo nyə ntəg lú mwəɔ dí, məjúwó nə
məcií mə ó júg ntəg.

35 Muud ŋgá bwiinŋ isâ íni yé nyə a
dúg byo nə mísh mé. Bwiinŋúlə á ŋgá
bwiinŋ yí wúsə nda óbábélé bwá ŋgá
magulə ná; a mpú ná a ŋgə bwiinŋ sâ
jísé bábélé yí. A ŋgə bwiinŋ gwo shú
ná bi búgúlág námá.

36 Í á s̄y ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad
Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təə yasé jé
ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwɛɛ búg.»

37 Í nyinŋə námá bæ cilyá Kálaad
Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá
á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dɛl Yésus

(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk
23.50-56*)

38 Ŋgwól múúd nyə á dɛ bæ Arimaté
ná Yóseb, nyə á dɛ bæ *mpwíin mə
Yésus shwoód a dúgá fúnda *Oyúden.
Ja ózimbi bwá á shîn kə búgə buud ɔ
íkwolós məkuú bwá juwo Yésus kwəɔ
ntəg lú mwəɔ dí yí, Yóseb nyə á ka wá
Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kág yíl
mbimbə mə Yésus kwolós dí. Pilât mú
magulə. Yóseb mú kə ŋwa mbimbə mə
Yésus.

39 Nikodēm muud nyə á fwo kə wá
Yésus gúl búlú dí yé mú námá zə, a
mbíd bíl íkáá í labínda bwá á dɛ jəw ná
aloês† yí fulá nə mîr‡. Fulá wɔɔŋg wêsh
í á jee bæ okílo məwúm málól.

40 Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ŋwa
mbimbə mə Yésus, bwá fúlə wo nə
obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden
bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí.

41 Gúl fambá í á dɛ bæ nūŋ kál Yésus
nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwôŋ njúl
cínəŋgá gúgwáan, bwá kú fwo bwɛɛ
dɛl múúd cwú.

42 Nda jwów dɔɔŋg í á bæ jwów
bwá dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwá
á shwal wá mbimbə mə Yésus shwoŋ
nyɔɔŋgád nəcé í á bæ kúná-kúnə.

19:26 13.23 19:28 Sôm 22.16 19:29 Sôm 69.22 19:31 Mbá 21.22-23 * 19:31 Nyə é cɔ bóólúgá
bēsh nəcé a bwámálə nə Páska. 19:34 1Yn 5.6 19:35 15.27; 21.24 19:36 Sôm 34.20-21; MmN
12.46 19:37 Zak 12.10; Mbá 1.7 19:38 9.22 19:39 3.1-2 † 19:39 aloês: Í á bæ labínda bwá á
dɛ gwáágulə mimbimbə yé. ‡ 19:39 mîr: Nyə á bæ mólól mákúl má líí bwá á dɛ sá bóólól labínda nə míl
mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey fɛél-féélí yé ŋkəw á ofɛél-féélí ó íciyá dí. 19:40 12.7

20

Ompwíin bwá ká dúg shwon
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwôw shwénde má dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyə á kə shwon dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bə kúl í á ngə juwal shwon yí.

² A mú kə nə kúlé wə Shímun Pyêr bá nyəng *mpwíin Yésus nyə á du cœl yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yíl Cwám̄ba shwónud, sá ámpúyé kúl bwá má kənd nyə yí.»

³ Pyêr mú cúwo tóón, ngwól mpwíin cúwo námá, bwá mú kə kúl bwá á dul Yésus yí.

⁴ Bêsh obá bwá á ngə kə nə mikúlá, nji, ngwól nyə á ngə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dí.

⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg nji obándashi bwá á dul Yésus nə ndí wá bwá mbwúgú. Nji nyə a shígé nyí shwon dí cwû.

⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyí shwónud. A mú du dúg óbándashi bwá á bə bwá mbwúg cínəng wá.

⁷ A mú námá du dúg kúl káándá bwá á wóolə mbimbə lúu nə ndí yí, jâŋ í á shígé bə kúl óbándashi bwá á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb.

⁸ Na, ngwól mpwíin, nyəng nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyí shwónud, a mú dúg, a mú *magulə.

⁹ Í á bə nəcə bwá áshígé fwo mpu wámbulə sá í á bə mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwûm.

¹⁰ Ja ómpwíin bwá á shîn dúg ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(*Mak 16.9-11*)

¹¹ Mariya nyə a lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ngə jii. Nyə á ka námá kə bɔɔlə shwon a ngə jii.

¹² A mú dúg wéngəles obá nə mikáándá mí áfufumə bwá njúl kúl mbimbə má Yésus í á bə í mbwúg

yí, nyíga ngəe kóómb lúú, nyíga ngəe kóómb məkuú.

¹³ Wəéngəles bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yíl Cwám̄ba waamə wa, mə ampúyé kúl bwá má kənd nyə yí.»

¹⁴ A ngə ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntəg Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə.

¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí? Wo ngə sɔ zə?» Mariya mú táduga ná muud má du sêy cínəngú fambə wə ngə jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, nkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ŋwa nyə.»

¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jíná dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.»

¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcə mə afwóyé bád kə wə Sóóngú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəŋə bām ná mə zə bád kə wə Sóóngú waamə jísə námá Sóóngú wán yé, wə Zembî waamə jísə námá Zembî wán yé.»

¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dúg Cwám̄ba», a mú ntəg jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwá dúg Yésus

(*Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Námá mpwó-kugú á jwôw ngwúd nə ngwúd ni, jwôw shwénde má du tééd yí, *ompwíin bwá á bə njów. Bwá á ngə ji nə mimpumbé minjuwulá, ngələ fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus mé cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.»

²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúglú mwɔ. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dúgúle Cwám̄ba.

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námá nda Dâ nyə á nti mə ná, má ka námá kənd bî.»

22 Ja á má shîn ci ntáni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Lágúgá Nkêηkê Shíshim;

23 buud bí má bá ðu juu nə *misám wá, bwé bá ðu lág íjuugá; bɔɔηg bí ábúle ðu juu wá, bwé ábúle ðu lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

24 Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyɔɔηg bwé á ðu námé nyiηgə jôw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ompwíín bé dí ní.

25 Bóól ómpwíín bwé á ka jaaw nyə ná: «Sé báá sé ámə dúg Cwám̄ba». Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Má jii ná mə dúgúg məluun mə másún nyádí mábwád, mə wá nyinó cínəηgú, mə juwo mbwé kúl bwé á juwo nyə kwɔɔ ntúg lú mwɔ́ dí yí. Té má afwóyé dúg íyuug byɔɔηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.»

26 Í á ka bə, ja shwéndɛ ncindí nyə a bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwé á nyiηgə bə sɛɛηgyá njów, bən̄n̄η Tómas jāη ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə tōw bwo na tātám, mimpumbé mí njúl minjuwalá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.»

27 Nyə ntāg nə Tómas ná: «Ntiīg nyinó mbwé gwō wa, ðugí məbwé mām; ntiīg mbwé zə wá wa mádí ntúg lú mwɔ́ ðí, yɔwug ηgələ sá məshwán, maguləg.»

28 Tómas mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zɛmbi waam.»

29 Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dúgúlə mə! Buud bwé ηgə magulə bwé kú fwo dúg mə wá, báá bwé má jəla.»

30 Yésus nyə a sá námé mól zhwog məshimbá ompwíín bé bwé ηgə dúg; māη mə cúgé cilyá wa kálaad égaád.

31 Mɔɔηg məsə cilyá wa má məsə shú ná bi maguləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwān mə Zɛmbi, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíín zəηgá bwé dúg Yésus

1 Ná ndeé, fwála í á zə cɔ; Yésus mú námé nyiηgə zə lwóya *ompwíín bé nyúul ncindyə máη Tiberyad. Í á bə ntúga:

2 nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwé á ðu námé nyiηgə jôw ná Wáás yé, nə Natanaël muud á Kana faan lú Galilê, nə bwān ó Zhébedé, nə bóól ómpwíín bé óbá bwé á bə bwé njúl.

3 Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwé ntāg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwé mú kə, kə kəwa byóólád. Nji, bwé áshígé bii tɔ shú búlu níid.

4 Ná ndeé, ja mán í má zə ηgə lâm yí, Yésus mú zə, zə tōw cindú, ompwíín nda mpu ná jisə nyə.

5 A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwān e, bí á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwé ná: «Mbô.»

6 Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kómb byóól á mbwé mənɔwúm, bi é bii óshû.» Bwé mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwé kú ná nə ηkul júgə.

7 Mpwíín Yésus nyə á ðu cɛel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wé éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a mə bwáád míkáándə, mə kúl nyúul májúwó.

8 Bóól bwé mú ηgə zə nə byóól bwé ηgə julə oshû lwándúla wódád né cwóó. Bwé áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûη, í á jee bə nji omáda təd*.

9 Ja bwé má wóós cindú yí, bwé mú kwey kuda máág, oshú bwé mbád cínəηg, nə ibuléd.

10 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshû bí má bii óni.»

11 Shímun Pyêr mú nyiηgə kəwa byóólád, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshû təd nə məwúm mətɔɔn nə ólól. Oshû bwé á tɛɛm bə ntáni, wód í áshígé nyey.

12 Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá ðə.» Tɔɔ muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wə zə?» Bêsh bwé á ηgə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba.

13 Ná ndeé, Yésus mú shísh, a ηwa

20:23 Mat 18.18 20:24 Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 20:26 20.19 20:29 1Pr 1.8 20:30 1.14; 2.11 20:31 3.15; 1Yn 5.13 21:3 Luk 5.5 21:4 20.14; Luk 24.16 21:6 Luk 5.5-7 21:7 13.23; Mat 14.29 * 21:8 Okudé mitəd mimbá. 21:11 Luk 5.6 21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36

íbuléd yə bwo, a ηwa námə óshù yə bwo.

¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyála nyúúl ómpwíín bé dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə cɔ́ bímbí búga bwá céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwán ó nɔwəmbɛ bâm.»

¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábɛé ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.»

¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísâ byêsh, wo mpú ntâg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byâm.»

¹⁸ Bábálé, má jaaw wo ná, ja wó á dɛ bə nɔwəmə yí, woméfwó wo á dɛ cɛɛlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá dɛ téég mábwá, buud oshús dɛ cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.»

¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíín Yésus nyə á dɛ cɛel yé ηgə zə nyádí mpús, mpwíín nyə á jáguwo Yésus bəd dí ja bwá á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?»

²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíín éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nye mə bá shúgula ntudɛl?»

²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə

zə yí, jí í dúg wo cínəng yí? Wɛɛ bɛg mə.»

²³ Tééd fwála ni dí, lâη mú kyey óbúgula bəsh dí ná mpwíín wəəngú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wəəngú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci nə a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínəng yí?»

²⁴ Mpwíín wəəng wə ηgə bwiing isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sá má mpú ntâg ná bwiingúlə yé wúsə nda óbúbálé bwá ηgə magulə ná.

²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbəm ηgə kə mícilyá dí, shí ga bə bíbáyá shú ókálad ɔ mícilyá myəəng.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábéé mə Lúkas Kálaad Zembí dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə lwágulə sə ná Yésus nyə á bwənde fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyəngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkənkə Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byēsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

- (1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkənkə Shíshim nyúúlád jwəw lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.
- (2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndéé kə kumə Róma, shug lú ləməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wá ngə bul nyîn: í bul bə mínjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bənəh oshwə báj; í bul bə ná Nkənkə Shíshim wá nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembí í ngəg nə bwaag.

Zembí nyə á kaag buud Nkənkə Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jēsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jēsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé

² kə wós jwəw nyə á bən kə gwów yí. Jwəw dəngú, nə nkul á Nkənkə Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud

ɔ lwámá bé nyə á féesh wá sá bwá jálá nə bá sá yí.

³ Búúd ɔ lwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micúh nə shwiy dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbií mimbií ná a jisə kuwó, bwá ngə dúg nyə tən mwəw məwúm mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówúd í, bənəh bwá ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuu Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dā nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.»

⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkənkə Shíshim námə mwəw mágáad.»

⁶ Bēsh bwá mú ka jî nyə cən ngwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwuga yá *Izarəyél yí?»

⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bi dí bí ná bi mpúg mǎfwála nə ija Dā nyəmfwó nyə á təl yí.

⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkənkə Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byēsh dî.»

*Yésus mə kə gwəw
(Luk 24.50-53)*

⁹ Ja nyə á shín lās nə bwo ntáni yí, bwá ngə dúg nyə, a mú nkāh kə gwəw, nkúdu mú shweel nyə, mísh máh mə kú ná dúg nyə.

¹⁰ Bwá ngə ná dúg ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwá mə wós bwo na koogú, bwá njúl nə mimbwéedí mí áfufumá.

¹¹ Buud óni bwá mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwən na də dúg jon dí yí? Yésus mə bún kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dúg a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwá mú tí njənd wúlə mbúbánj á wəolivyé, kálə Yurúsəlem,

1:1 Luk 1.1-4 1:2 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 1:4 Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16

1:6 Luk 24.21 1:7 Mak 13.32 1:8 Luk 24.47-48 **bi músə bá bwiing lán wám:** 1.21-22; 2.32; 3.15;

5.32; 10.39; Yuá 15.27 1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 1:10 Luk 24.4 1:11 Luk 21.27; Mbá 1.7

1:12 Luk 24.52 * 1:12 Cə mə Moyíz í á də ci ná nkí muud mə ceel sá njənd jwəw lú Sábaad í, a kú ntə

kílomáda ngwúd.

cínɔŋgú jisə cé zhíí múúd mə kyéy jwôw lú sábaad yí*.

13 Ja bwə mə wóós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów dí gwôw, kál bwə á du sɛɛŋgya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlamî bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoonŋ á məcɛy mə lɔɔm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. 14 Bêsh bwə á du sá zény məjəgula lâm ŋgwúd, bəñɔŋ bóól búdá, nə Mariya nyɔɔŋgú mə Yésus, nə omínyɔŋhə ó Yésus.

Bwə féesh jilá mə Yúdas

15 Dúl jwówád ntáni, obúgula bwə mə sɛɛŋgya je bə tâŋ buud təd nə məwúm məbá, Pyêr nyə á tów shí, a mú ci nə bwo ná:

16 «Bwááŋg ó, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a lás mpu mə *Dávid dí, sá jɔɔŋg jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ŋgə kə nə buud bwə á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sá jisə mícilyá mí Kálaad Zembî dí yí í bwámag.

17 Yúdas nyə á bə námə gwoonŋ jisúd, Zembî nyə a yə námə nyə ŋkəw sáal gaád.

18 Nji, *mwaanê bwə á jəna nə nyə ná a sáag olíŋgí nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wɔɔŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínɔŋg mbúbudí, a mú kɔɔd tâm kug, iság nə incuwa cîm shí nə shí†.

19 Buud ɔ Yurúsəlem bêsh bwə á shí mpu sá jɔɔŋg, nə ndéé bwə á gwiid shí nyɔɔŋg nə Akéludama, ntó mə ké nə “Shí məcîí”.

20 Mpugá nə jisə cilyá kálaad osôm dí ná: “Dénd dé í lágúg wuul, muud kú ná bá ji cínɔŋg”. Í njúl námə kwo bə cilyá ná: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sá búsə nə bóól búúd wa, buud sənɔŋ bwo sá á du ŋgə jaand ja sənɔŋ Cwámba Yésus sá á bə gwoonŋ yí,

22 tééd nduwán mə Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bñ kə jɔŋ dí yí.

Í jii ná ŋgwól múúd á cínɔŋg zág sɛɛŋgya nə sá, sənɔŋ zə ŋgə bwiŋg gwúmúla Cwámba nyə a gwúm yí.»

23 Bwə mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl jínə ná Barsábas, bwə dúgə námə nyŋgə jôw nə Yustos yé, nə Matiyas.

24 Nə ndéé, buud bwə mú jəgula nə Zembî ná: «Cwámba e, wo muud mə mpú mílám mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyɔɔŋg wó mə féesh wa búúd obá óga dí yé,

25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jɔɔŋgá, a kə ŋwa jɔɔŋg í á jəla nə nyə yí.»

26 Bwə mú jwɔ bya shú búúd obá bɔɔŋg, mpaambé í mú féesh Matiyas, bwə músə sɛɛŋg nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd.

2

Nkɛŋkɛ Shíshim mə shulə jwôw lú Pantekôt

1 Ja jwôw lú Pantekôt í á wóós yí, bêsh bwə á bə bwə njúl kakúl ŋgwúd.

2 Seegya nə nyúl ncíndə mú zhu gwôw námə nda ja məma ŋkwô mə du kuŋg yí. Ncíndə nyɔɔŋg í mú lwánd njów bwə á bə yí wêsh nə cwóó.

3 Nə ndéé bwə mú dúg bíl ísá í ŋgə wóós nda məjúm mə kuda. Isá byɔɔŋg í mú ŋgə bóóg ŋgə kə badəwo muud yêsh nyúúlád.

4 Bêsh bwə mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwóó, bwə mú tééd ŋgólə lás mól mákál nda Shíshim í á ŋgə sá nə bwə lásúg ná.

5 Í á bə *Oyúden bwə njúl Yurúsəlem, Oyúden bwə mə wá lâm wə Zembî wá, bwə á zhu ílwoŋ i búúd byêsh bíś jɔŋ dí shí yí.

6 Ja sá ni mə gwíig lɔɔm nə lɔɔm yí, búúd bwə mú zə sɛɛŋgya bwə kú mpu sá bwə cíg yí nəcé muud yêsh ŋgólə

1:13 Luk 6.14-16 1:14 Luk 23.49 1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwɔɔdagí lâŋ ga nə wɔɔŋg wúsə Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwə mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mól mákál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 2:7 1.11

gwág obúgula bwé ngé lás kál lá byélé dé.

⁷ Fug í á jímb bwo mílúúú, bwé ngé jág bul káam, bwé mú ngə ci ná: «Ngáá ná búúú bwé ngé lás óga bēsh búšə buud wā Galilé?

⁸ Ká ntədəlé í mpú zə bə ná sá ngəg nə gwág bwé ngé lás məkál māsú, muud yēsh yag kál lá byélé dé yé?

⁹ Nə Oparut, nə buud ó Mēdi nə bəəng wā Elam, nə bəəng bwé də ji Məzhuputamī nə Yudeá, nə bəəng wā Kapados námá, nə Pōh nə Azī,

¹⁰ nə Frizhī, nə Paməfilī námá, nə Igípten, nə məfaan má Libī mā ngéé ngwála Sirēn, nə buud bwé ámə zhu Róma wá,

¹¹ fwámé Oyúden, nə ojón bwé á zə nyí míšəən Oyúden dí wá, nə buud ó Karēt nə Arabī. Ntədəlé sá ngé gwág buud óga bwé ngé bwíing məma míšóólúgú mí Zembī sádí məkál má byélé dí yé?»

¹² Bēsh fug í á jímb mílúúú, bwé kú ná mpu sá bwé cíg yí. Bwé mú ka ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bə ga?»

¹³ Bóólúgá bāh bwé mú ngə cágula obúgula, bwé ná: «Bwé má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

¹⁴ Pyêr bə́nəh *buud ə lwámá wūm nə ngwúú bwé mú ka zə tōw tām buud. Pyêr mú bān kál gwów-gwōw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ngé ji Yurúsəlem wá, bi ə mpú nti málwə kəga mádí, bi má jəlá nə mpu sá ga.

¹⁵ Buud óga bwé anğē nə fudə nə məlwəg nda bí ngé ci ná. Ngáá nə jwōw dásə ná njí məwəla ibuu mā mpámán mpámán.

¹⁶ Í yidá bə ná sá Zhuwēl *muud micúndá nyə á jaaw yí, gwé wé í má bwə́má ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bə ná, mwōw mā məzhúgúlá, mə bá shwu múúú yēsh Shíshim wām. Zembī má ci ntó.

Bwān bān wā budūm nə wā budá bwé bá cúndə micúndə myām, məncwámá mún má dúg *məntamá má á mísh ná bagə*, icwúcwúúú bín dúg məntamá.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ə māsáal bām Shíshim wām mwōw məəngúú,

təə ósól ə māsáal wá budūm, təə wā budá,

bēsh bwé mú bə búúú ə micúndá.

¹⁹ Mə bá wéeshəli *ísā í mímbúgú gwów jəhə,

mə sá *ísā í ntó búúú njkwón yí shí mishwun.

Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ngúdá yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásé má Cwámá í zág wóós,

məma mwásé ənjənjənwā wəəng, jwōw í bá shwə́lə bə yídúgá, mbyól bə məcií.

²¹ Nə ndéé, múúú yēsh mə bá kīm jōw jínó má Cwámá yé, a bá cəga.

²² «Bag ó *Izarəyēl, gwágúlúgá sá má ngé ci yí. Zembī nyə a wéeshəli bí *məshimbá nə isā í mímbúgú nə isā í ntó búúú njkwón yí. Nyə a wéeshəli byo məbwə́ má Yésus á Nazarēt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó jí ná Zembī nyə á mpu lwóya ná nyə wə́ nyə á nti bí Yésus á Nazarēt wəəngá,

²³ Zembī mú sá ná bi bíig muud wəəngá námé nda nyáméfwó Zembī nyə á njwa cígúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud básé kú bísh mácéx wá, bí sá ná bwé gwúg nyə, bwé músə bwambə́lə nyə kwólós dí.

²⁴ Njí, Zembī nyə a gwūmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á shígé nywá bə nə njkul máánd nyə kandəga.

²⁵ Dávid nyə á wámə́lə ci shú déd ná: Mə á də dúg Cwámá mádí shwóg ja jēsh,

nəcé a jisə mádí mbwə́ məncwūm shú ná sá kú bwə́le fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lám wām wúsə nə məshusəg, jūm dām í ngə kəəs nə jámbá.

2:12 1Kr 14.23   **2:17** Zhu 3.1-5   * **2:17 ntámé á mísh ná bagə:** Wāh mbíí ntámé í də bə wo kú kə gwəd.   **2:21** 22.16; Rom 10.13   **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4   **2:23** 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15   **2:24** 3.15; Luk 24.5   **2:25** Sóm 16.8-11

Ka nyingə bul bæ ná ifúndá byâm í bá
ngə woga nə búgá,

27 nəcə wo abúlé sá ná mə kág myeesh
banj mínjím,
wo abúlé bíd ná jəjə sóol məsáal wô kág
bwo shwónud.

28 Wo a sá ná mə mpúg məzhií mə cug,
wo bá lwándulə mə nə məshusug ja má
bá dúg wó yí.

29 «Bwááŋg, maguləgá ná mə jááwug
bí ná kpwoó ná, mpáámbá íshé *Dávid
nyə a shí yə, nyə á dəw, shwon nyé
nyísə ná wa sádí zə wóós múús.

30 Nji, nda nyə á bæ muud micúndá
ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə
á kaag nyə, a kɛɛn búbálé ná a bá
jil ngwól mwân yé, məbyá mé mâ
nyəmfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí.

31 Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá
gwúm, gwúmúlə wəŋg wə nyə á ngə ci
ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé myaas nyə
banj mínjím, nyúúl nyé í á shígé bwo
shwónud”.

32 «Yésus wəŋgá, Zembî nyə á
gwúmushi nyə, sé bəsh sé búse
owúshined wá lân wəŋg.

33 Mbwə mənchwúm mə Zembî í á
bân nyə gwôw. Nkəŋkə Shíshim Zembî
nyə á kaag yé, a má lág nyə wá Dâ, a má
shwu sé nyə, gwá wá bí ngá gwág bí ngá
dúg nə sá ga.

34-35 Dávid nyəmfwó nyə a shígé kə
gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm ná:
“Jig shí wa mádí mbwə mənchwúm
kə wóós ja mə é culushi mízhízhíŋ myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

36 Yé bag ɔ Izurəyél bəsh, bí má jalá nə
ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á
bwambulə kwolós dí yé, Zembî má sá
ná a bág Cwámba, a bæ *Kríst.»

Obúgula á Yésus á ashúshwóógá

37 Kaand ni nyə á kwiyy buud milâm,
bwá mú jî Pyêr bənəŋ *buud ɔ lwámá
ná: «Bwááŋg e, sé sáág ntudélé?»

38 Pyêr mú bəsa nə bwo ná:
«Céndúgá mitédúgá, muud yêsh
dúwanagi jíná mə Yésus-Kríst dí, Zembî
jwúg bí nə *misəm mín. Ntó, bí mú lág
yána mə Zembî, yána dəŋg wə Nkəŋkə
Shíshim.

39 Nəcə ŋkaagá mə Zembî í dúgyá nə
bí, nə bwân bân, nə bóól búúd bəsh
búsá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dəsh
Zembî mə bá jôw yí.»

40 Pyêr mú námá kwo ngə lás nə bwo
bíl zhwoŋ iciyá na, ngə cwíny bwo,
nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala
búúd á líŋgí níid.»

41 Buud bwá á magulə kaand yé wá,
bwá á duwan. Jwôw dəŋgá, buud
bwá á kwíduli *Də lú óbúgula dí kún-
kúnə buud otóóshin olóol.

42 Obúgula bəsh bwá á də sá zény
bɛɛlə mínjígulá mí búúd ɔ lwámá,
zény cug sɛɛŋgí á omínyəŋə, zény dúlə
féya buléd, nə zény dúlə ji ísɛŋgyá í
májəgulad.

43 Buud bəsh bwá á bæ nə gwóógá,
buud ɔ lwámá bwá ngé bul sá *ísá í
mímbúgú nə *ísá í ntə búúd ŋkwón yí.

44 Buud bəsh bwá á *búgula wá bwá
á də bæ kúl ngwúd, bwá sɛɛŋg isá byán
də bí byo sɛɛŋgí.

45 Bwá á ngə kusha məbii máŋ nə
isá byán, bwá ka də kawula *mwaanə
wəŋgá námá nda múúd yêsh nyə á bæ
nə məyánŋan ná.

46 Bəsh bwá á də sá zény kələ *Lun
mə Zembî jwôw dəsh mbií ngwúd; bwá
də féya buléd mínjów mínjów, bwá
də də ídêw byán nə məshusug, kú nə
muud mə ŋkény nyúul.

47 Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd
bəsh də ŋwa bwo nə məjilə. Cwámba
nyə á də cug buud jwôw dəsh, a də
kwádulə bwo *Də dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgá

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm 16.10 2:32 1.8 2:33
Mbwə mənchwúm mə Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20;
Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 **Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaagyé:** 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm
110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk 3.3 2:39
Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1
2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53 2:47 2.41

1 Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Lun mə Zembî wəla lú májəgula dî, məwəla məlólôl mâ mpwó-kugá.

2 Ngwól múúd nyə á byêl mbúmbwúgá. Buud bwá á ka də nkêny nyə jwôw dēsh də kə jil nyə mpumbé Lun bwá də jôw ná: «Jə Mbê» yí, a ka də gwáámb búúd bwá ká Lun wá kwííndyá.

3 Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ngə bə ná bwá zə nyíi Lun, a mú gwáámb bwo kwííndyá.

4 Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figó-figó, bwá nə né ná: «Ntiig mísh kága.»

5 Muud éne mú kənd mísh bwádí a ngə téduga ná a zə ləg gúl sá.

6 Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá má jí nə ndî yí, gwá wə má yə wo yí. Jínə má Yésus-Kríst á Nazarêt dí, tówúg tətəli wo kyéyug!»

7 Ná ndéé a mú bií nyə mbwə mənkwúmád, bân. Námə cé nə cé, məkuú nə məcugalu má músə lal múúd éne.

8 A mú sáanz tów tətəli ná cədek. A mú tééd ngəla kyey. A mú kə, bənôŋ bwo bwá mú kə nyíi Lun mə Zembî, a ngə kyey, a ngə kôw, a ngə ságusə Zembî.

9 Buud bēsh bwá mú dúg nyə a ngə kyey, a ngə kôw, a ngə ságusə Zembî,

10 bwá ngə mpu yag nyə ná muud nyə á də ji mpumbé Lun bwá də jôw ná Jə Mbê, a dúgə gwáámb búúd mik-wííndyá yé, nyə wə éne. Bwá mú ngə jág bul káam sá í má s̄y yí, ikukwənde bií bwo.

11 Muud éne nyə á shígé ná kwo béegyá nə Pyêr bá Yuánes. Buud bēsh bwo mú zə nə mikúlá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* mə Səlumun yí.

Pyêr mə lás kaand

12 Nda Pyêr nyə á dúg ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ

*Izəryêl, nəcé jí bí ngə bul káam sá í má s̄y ni yí? Jí bí ngə dúg sə ná nkəamə námə nda nkul nyísú wə í má sá ná muud éga kyéyug tətəli yí, nkí ntəg nə sə bulələ wá milám wə Zembî wə í má sá yí?

13 Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab, Zembî odá mə sá ná sóol məsáal yé Yésus bəg nə gúmá. Yésus bí bāŋ bí á kəenzh yé, bí á ban mísh mə Pilát dí yé, í njúl nə Pilát nywáá nyə á ngə cəel bíd nyə.

14 Bì á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tətəli muud, bí yidá jí ná Pilát gwágúg ngwúl buud nkúŋkwóŋələ, a bíd nyə.

15 Muud nyə a té cug yé, bí bāŋ bí a gwú nyə, Zembî nywáá mú gwúmushi nyə. Sá búsə owúshined wá lāŋ wəŋŋ.

16 Nəcé búgúlələ Jínə má Yésus í, Jínə dəŋŋ í má lələshi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlələ Yésus wə í má sá ná a yálúg fwámé yál nda bí bēsh mə dúg éga.

17 Ná ndéé, bwaanŋ, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínôŋ otówe ɔ shwóg bân bí á sá yí, í á bə nəcé ijág.

18 Nji, Zembî nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ɔ micúndá bə bēsh dí ná *Kríst yé má bá bwəma nə micúŋ ná ndéé a yə, sá jəŋŋ wə í má bwəma ntáni ní.

19 Kagá cénd mítádúgá, bí cénd kuú njəond, ja jəŋŋə Zembî mú jímbar *misóm mín;

20 bí má ká sá ntó Cwámaba mə bá sá ná bí bəg ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bəg Kríst wún yé.

21 Í j̄hí ná Yésus wəŋŋə fwóg ji jon dí kə wós ja ísá byēsh í bá kwo s̄y ógúgwáán yí. Zembî nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bə nyə á féesh yág wá.

22 Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: «Cwámaba Zembî mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bì ɔ bá gwágulə nyə sá

3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8 3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23 * 3:11 Nyíngulé: Sá sə ngə jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwəŋ mí mámpin̄ mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bəg. 3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 3:15 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38 3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37

jêsh nyá é bá ci bí yí.

²³ Muud yêsh mæ bá bæ kú gwágulæ múúd micúndá wæŋg yé, nyæ abúle ná bæ máláŋ mâ kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.”

²⁴ Buud ɔ micúndá bêsh, tééd wá Samyéel kala næ bœŋg bêsh bwé á zæ nyédí mpúsæ wá bwé á shí bwey da bwiŋg lâŋ á mwôw mága.

²⁵ Bi búsæ bwân ó búúd ɔ micúndá, bí á ngæ námá byêl Zembí njúl næ sɔ næ impáámbo bín. Nyæ a sá sɔ jœŋgâ ja nyæ á ci næ Aburaham ná: “Minjów mí búúd myâ shí ga myêsh mí bá da lág ibwádán mpwœŋ buud nywô dî.”

²⁶ Shú dán wá Zembí nyæ á tééd wéeshuli sóol mäsáal yé yé, a ntí nyæ ná a zág bwádan næ bí, a sá næ muud yêsh yóswug bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zâ bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwé ngé ná lésha næ buud ntáni, næ ofada, næ njwû á buud bwé á da baagulæ *Luŋ má Zembí wá, næ *Osadwisyêŋ bwé mú zæ wós,

² bwé ngé bul gwág bôw næ Pyêr bá Yuánes ngéle yæ buud minjígúla ngæ jaaw ná buud bwé bá gwûm nda Yésus nyæ a gwûm ná.

³ Buud óni bwé mú bii Pyêr bá Yuánes kæ fad bwo mímbwug dí ná bwé bá lás lésú wáŋ mpwó-mwásé. Næcé í á bæ kugá má bii shí.

⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwé á gwág kéel wá, bwé á *búgula. Tâŋ obúgula í mú bád kæ kumæ kúná-kúná ótóóshin otóón.*

Pyêr bá Yuánes bwé zâ tów kœdud

⁵ Mán mælâm, otówe ɔ shwóg, næ ocúmbá buud, næ *Oyíguli ó mácççé bwé á bæ Yurúsalem wá bwé mú zæ sœŋgya.

⁶ Ajáláci á ofada bwé á da jôw ná Hána yé nyæ á bæ cínœŋg, næ Kayíf, næ

Yuánes, næ Alæguzándra, næ mimbyêl myêsh myâ wáájeláci wâ ofada.

⁷ Bwé mú zæ næ Pyêr bá Yuánes zæ tál bwo cwánád na búúd óni dí. Bwé mú ngæ jî bwo mishíli. Bwé næ bwo ná: «Bi ámæ sá sóólúgá wán ni næ nyáyé ŋkul? Bi ámæ cwééd jíná má zâ?»

⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándúlá næ Nkêŋkê Shíshim mú ka zæ bæsa næ bwo ná: «Yé ótówe ɔ shwóg wâ kúl búúd, yé ócúmbá buud,

⁹ sá tál kœd dí múús næcé sá sála mbêl múúd mænywa. Bí ngæ jî sá sâ sá ámæ sá shú ná a bág mpwogé yí.

¹⁰ Bi bêsh næ bag ɔ *Izarâyêl bêsh, mpugá ná muud bí ngé dúg éga má bæ mpwogé jíná má Yésus-Krîst á Nazarêt dî, Yésus bí á bwambulæ kwolós dí yé. Nyæ wá Zembí nyæ a gwûmushi yé, nyæ wá má sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga.

¹¹ Næcé Yésus jisæ “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lá lámuga† yí”.

¹² Kú næ ngwól múúd jî næ ŋkul yíl búúd mábôw dí yæ bwo cug yé, nji nyæ. Næcé kú næ dúl jíná lá múúd sá má jálá næ *dúg cug næ ndî wa shí mishwun yí.»

¹³ Buud óni bwé mú bul káam dúgúle ná Pyêr bá Yuánes bwé ngæ lás ná kpwœœ-kpwœœ. Bwé á bul káam næcé mpúlæ ná Pyêr bá Yuánes búsæ ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngé yida mpûy ná búsæ buud ó gwoœŋg mæ Yésus.

¹⁴ Nda bwé á ngæ námá dúg muud nyæ á yâl éne tál na bwédí koogú ná, bwé á shígé ná kwo bæ næ sâ bwé cí.

¹⁵ Bwé mú ci næ Pyêr bá Yuánes ná bwé wúg na *mpáánzé milésú á Zembí dí, bwé cúwóg tóón. Osémbye ó mílészú bwé mú ka ngæ sɔ sâ bwé cíg næ bwo yí.

¹⁶ Bwé ná: «Sá sáág buud óga ntudêl? Jísæ mpu bæ ná bwé má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ó

3:24 3.18 3:25 Mæt 12.3; Gal 3.8, 16 3:26 13.46; 18.6; Rom 1.16 4:1 Osadwisyêŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 4:1 Luk 22.4, 52 4:2 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 4:3 5.18 4:4 2.41 * 4:4 Tâŋ ni nyísæ lólæ nji budûm næ budûm. 4:7 Luk 20.2 4:8 2.4 4:10 3.6; 3.15 4:11 Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † 4:11 kwóógú lá lámuga: Kwóógú bwé á da tééd jil mândælúd yí, dwó wá bwé á da bæ ja bwé lám mænyuŋg mæ njów yí. Bwé á da lwô mbií sá ngé dúg mælwóga má shiméd múús yí. (Sâ ga jisá námá Mat 21.42.) 4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11 4:15 5.34-35 4:16 Yuá 11.47

Yurásalem bêsh bwé má mpu ntó, sé cugé nê ñkul sá máshwán.

17 Nji, í á jáláyé ná lân ni í kwágagí nê muud yêsh. Ntó, sé mpúg yáásulê bwo málwê ná ci bwé kú ná kwo lésha nê muud nê jíné má Yésus.»

18 Bwé mú jôw bwo, zê mpu yáásulê bwo málwê nê ci bwé kú ná kwo lésha nê muud nê jíné má Yésus, ñkí ná bwé kwo jíguli búúd gúl sâ jínê dœngúd.

19 Pyêr bá Yuánes bwé mú bêsá nê bwo ná: «Biméfwó faasugâ. Ye í jêla mísh má Zembí dí ná sé yídag gwág nê bí, kú gwág nê Zembí?»

20 Sé bân sé cugé nê ñkul yœw bwiingúlê sâ sé á dúg nê gwág yí.»

21 Buud œ gúfúgá ósémbye œ mílésú bwé mú kwo mpu báásulê bwo ci ná ndéé, bwé músê bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwé dúg ná ñkí bwé yá bwo intúgúlí, í bôw, nêcé buud bêsh bwé á ngê bul ságusê Zembí nê sâ í á sîy yí.

22 Muud nyê á yâl shimbád yé wœng nyê á bæ kala múúd í má cœ mimbú mæwûm mánô yí.

Obúgula bwé jægula nê Zembí

23 Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwé á bíd bwo yí, bwé á kœ búúd bán dí, kœ jaaw bwo lésú wêsh milúlúú myâ ofada nê ocúmbá buud bwé á lás nê bwo yí.

24 Nda bwé á gwág lésú wœng ná, bêsh bwé á bân mákêl jægula nê Zembí lâm ngwúd bwé ná: «Mása, wo wé wo a sá gwôw nê shí nê mân nê isâ byêsh bí cínœng yí.

25 Wo wé wo á balan nê Ñkêñkê Shíshim lás mpu má sóol mäsáal woó mpáámábé jísú *Dávid dí, ci ná:

Nêcé jí ilwœng í búl cugula ntúga yí?
Nêcé jí ikúl í búl wá mílúú mítádúgá mí kú nê wúmbúlé dí yí?

26 Ojwû œ shí bwé má sœngya, otówe œ shwóg bwé béduga ná bêsh bwé zê lúmbuli nê Cwámbe á shí nyêsh bá Kríst yé.

27 Nêcé Herod bá Pons Pilát bwé má bále zê sœngya nê ikúl í cúgé *Oyúden yí nê Dœ má *Izœrœyêl. Bwé má zê

sœngya wa ngwála gaád ná bwé zê lúmbuli nê Yésus, jœjœ sóol mäsáal wô wó á gwágula mæwúdé yé.

28 Bwé sá ná isâ byêsh í bwémag nda wó á bwey ñwa cígúlá nê ñkul nywô nê tádúgá woó ná í bâg bæ ná.

29 Cwámbe e, ntiig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwé ngé cœel juwal sé ná. Ság ná osóol œ mäsáal bwô bwé bwiingug kœel dwô ná kpwoó-kpwoó.

30 Shéémbug mbwê wô, mimbâl mí ngég nê yâl, *isâ í ntœ búúd ñkwón yí nê *isâ í mímbúgú í ngég nê sîy Jíné má Jœjœ Sóol mäsáal woó Yésus dí.»

31 Ja bwé á shîn jægula yí, kúkúl bwé á bæ yí í mú ntanêsa, bêsh bwé mú lwánd nê Ñkêñkê Shíshim ná cwóó, bwé mú ngê bwiing Milésú mí Zembí nê kpwoó-kpwoó.

Obúgula bwé cœgê nê isâ byâñ sœngí

32 Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ngê cœgê lâm ngwúd, nê tádúgá ngwúd. Kú nê muud nyê á ñkwandæwa nê mé mæbii yé. Bêsh bwé á ðæ balan nê mæbii máñ sœngí.

33 *Buud œ lwámá bwé á ngê bwiing lân gwúmúlê Cwámbe Yésus nyê a gwúm nê mæma ñkúl yí, Zembí ngé bul lwágulê bêsh mæma mpáam nyé.

34 Kú ná nê muud á *Dœ lá óbúgula nyê á kwo bæ nê mæyângan. Bœng bêsh bwé á bæ nê mæshí ñkí minjów wá, bwé á ngê kusha myo, ðæ zê nê *mwaanê wœng

35 ðæ zê bwíng búúd ó lwámá shí mækuú. Bwé ka ðæ kaaw búúd nda mæyângan má á ðæ bæ ná.

36 Ntó, ngwól múúd á Shípræ ná jíné ná Yóseb, nyê á bæ mwá *Levít, búúd œ lwámá bwé á kwo gwíid ná Barnábas. Jínê dœng í ké ná «Muud mæ dú bándulê búúd yé».

37 Nyê á bæ nê fambá. Nyê á ka kusha gwo. A mú zê nê mwaanê wœng zê bwíng búúd ó lwámá shí mækuú.

5

Lân má Ananíyas bá mudá yé Safira

1 Nji, ηgwól múúd nə jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwé á zə tōw cún. Muud éne mú námə zə kusha dúl bii dé.

2 Nə ndéé bá mudá yé bwé mú tōw cún, a mú béég ηgwól *mwaanê, a bwíig shú dé. A músə kə nə ηgwól kə bwíig *búúd ɔ lwámá shí məkuú.

3 Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá ná *Sátan jwúg nə lâm wô wêsh wó mú shweel ηgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shíig Nkêñkê Shíshim?

4 Ngaá nə shí í ámə bə shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ngaá nə mwaanê wəəng nyə ámə bə mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shíig wá, Zembî wá wó ámə shíig yé.»

5 Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwé á ηgə gwág lân ni wá.

6 Məncwámá mə á tōw shí, fúlə nyə ná ndéé bwé mú kə dəl.

7 Fwámé fwála í mú cə, je bə məwəla məlól ntáni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sīy yí.

8 Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawág sâ. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəəng wé ni.»

9 Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcé jí bí ámə mpu tōw cún nə bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámaba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə dəl ηgwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd mání. Bwé é kə námə nə wo.»

10 Námə cé jəəngâ, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ηgé námə nyíi njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dəl ηgwúm dí koogá.

11 Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, təə bəəng wá *Də́lú óbúgula, təə bəəng bwé á ηgə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

12 *Buud ɔ lwámá bwé á ηgə sá zhwoɡ *isâ í ntə búúd ηkwón yí, nə *isâ í mímbúgú məñkúmbə mə búúd dî. Bēsh bwé á bə cún ηgwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid nə Nyíngulé* mə Sáləmun yí.

13 Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛəngya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ηgə bul ságusə bwo.

14 Buud ηkí bul bulya bwé á ηgə *búgula Cwámaba, nə budúm nə budá, bwé mú zə ηgə kwíduli gwoong dî,

15 mbií í á wós nə buud bwé á ηgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítəñúd, ηgə zə bwíig koogá lə njwón. Bwé á ηgə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shíshim jé í é kúnya nə wúl mbəl cínəng.

16 Buud bwé á kə cíg wú míləəm myâ kúnə-kúnə nə Yurúsalem, bwé ηgé zə nə mimbəl nə bəəng buud məjamb mə á təl cwúnd dí wá, bēsh bwé mú ηgə zə yâl.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhíy

17 Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ηkəəmú *Osadwisyeñ bəñón bwé á bə cún wá bwé á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwagəwə.

18 Bwé mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dî.

19 Ngwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myâ njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná:

20 «Kəgá nyíi *Luη mə Zembî, bi kág bwiing búúd sá jēsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.»

21 Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luη mə Zembî ná námə mpúmán mpámán, bwé mú ηgə yə buud minjígulá.

Ajəláci á ofada nə buud bəñón bwé á bə cún wá bwé mú sɛəng *Gwoong ósəmbye ó míləsú wá Zembî nə sɛəngyá mílúlúú mí bag ó Izəryél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug nə bwé kág ηwa búúd ɔ lwámá.

22 Ifulísh í má kə wóós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná

23 «Sə ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándólé í tál ngə baagulə. Nji ja sə ámə juw yí sə shígé kwey múúd cwū.»

24 Ja njwū á buud bwé á də baagulə Luŋ má Zembî wá bənŋə milúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo milúúú. Bwé mú ngə jî ná ntó nyə wə ntudəl?

25 Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwé təl kága Luŋ má Zembî, bwé ngə yə buud minjígúá.»

26 Ná ndeé, njwū á Luŋ má Zembî bənŋə ifulísh bwé mú kə ŋwa bwo. Nji, bwé á ngə zə nə bwo ná shee kú cúg bwo, bwé ngə fúnda ná buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógú.

27 Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ó mílósúú. Ajəláci á ofada mú tééd jílə bwo mishíí.

28 Nyə ná: «Ŋgaá sə á shí bwey təl bí ci ná bí kú ná ngə jígúli buud jínə níí. Nji, ja ga, bí má lwándulə njígúá wán Yurúsəlem yəsh. Bí ngə námə cəel yə sə mpwene shwiy mə múúd éne.»

29 Pyêr bənŋə buud ɔ lwámá bwé mú bəsa ná: «Sə má jəlá nə sə mágwág nə Zembî, kú bə búúd.»

30 Zembî odá nyə a gwúmashi Yésus bí á gwú nə məbwə mán bwambulə nyə kwólós dí yé.

31 Nji, Zembî nywáá nyə a má bən nyə nə mbwə mənchwúm yé, a təl nyə amádí á sá jəsh, təl námə nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izəryél bwé céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myəŋ.

32 Sə básə owúshined wá isá byəŋgá, nə sə, nə Nkəkəkə Shíshim Zembî nyə á yə buud bwé ngə sá nyə məgwág wá.»

33 Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwé mú jág nyada nə mbií lósú ní. Bwé

nə bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

34 Nji, ngwól *Farizyēŋ á *Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî, nyəŋg bwé á də jəw ná Gamalyel yé, nyə á bə yígúli məcəcə, buud bəsh bwé dúgá bul gwəŋ nyə. A mú zə təw, nyə ná bwé fwóg wéeshali búúd óni tóón fúfwála.

35 A mú ka zə ci nə buud bə ná: «Bag ó Izəryél, bí ó káálúgá nə sá bí má céél sá búúd óga ní.

36 Nəcé, í afwóyé námə bwey, Tásas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúú ná ndeé buud je bə mítəd minə zə bə nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwé á bə nyə wá bəsh bwé mú cəma, jəŋ í mú shín.

37 Mpúsə wəŋgá, Yúdas á Galilé mú námə zə wóós mwəw íləŋ í á ngə sŋy yí. A mú námə zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwé á bə nyə wá bwé mú námə shín cəma.

38 Gwá wá má cí nə bí ná, fwogá yíl mílám búúd óga dí, bí bíd bwo ná shee. Nəcé, ŋkí mítédúgá myəŋ nə sóólúgá wəŋ í ngə zhu búúd dí, mí é shín jimb mímfwó.

39 Í ká yida bə ná í ngə zhu wá Zembî, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bí ó bey ná bí bəg lúmbəli nə Zembî.» Bwé mú gwág nyə,

40 bwé mú jəw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo mílwóŋ ná ndeé bwé mú təl bwo ci ná bwé kú ná ləsha nə buud jínə má Yésus dí. Bwé mú ntəg bíd bwo.

41 Buud ɔ lwámá bwé mú wú mpwóombú Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî dí. Bwé mú ngə kə bwé ngə bul gwág nywa ná bwé má mpíya nə cúgá jínə má Yésus dí.

42 Bwé á shígé yow bwiŋgúlə Jəjə Kéél má Kríst Yésus. Bwé á də bwiŋg dwo jwəw dəsh, təw Luŋ má Zembî, təw mínjəw minjəw.

6

Bwé zə təl ójaákwon

1 Ja *ómpwíín bwé á zə ngə bul bulya yí, mílígya mí á zə bə. *Oyúden bwé á janəwo nə cug Ogarək wá bwé á ngə

təduwa nə Wəheburê. Nəcə mikúsə myán mí á ngə bwəma nə mpyón mənkəw mə ídəw mā jwəw dēsh dī.

² *Buud ə lwámá wúm nə óbá bwə mú sɛɛŋg ómpwíín bēsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajéláyé ná sá dúg təl bwiingáɫə Milésú mí Zembî, fwo də zə kaaw ídəw.

³ Gwə wá jí ná, bwaanŋ, sɔgá buud zanŋbá na mpédúgá nyínúđ, bɔɔŋg búúd bwə ngə bwiing lāŋ wán ná búsa ijɔɔ i búúd wá, bwə njúl lwándúlá nə Shíshim nə fug wá, sá tálúg bwo ísɛy í kaawúɫə mábiid.

⁴ Sá bāŋ sá é ka wá mílúú nji májəgɫa dí nə bwiingáɫə kéel dī.»

⁵ Buud bēsh bwə mú magulə tédúgá wɔɔŋg. Bwə mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgá nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó. Bwə féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timonə nə Parəmenas, zə bəd Níkwalá muud Antyósh nyə á nyí míswɔn Oyúden dí yé.

⁶ Bwə mú kə nə bwo búúd ə lwámá dí, buud ə lwámá bwə mú jəgɫa nə Zembî, bwə mú bəd bwo məbwə.

⁷ Milésú mí Zembî mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāŋ ompwíín í ngə kwíduli Yurúsəlem, ncúlyá ofada bwə mú magulə búgáɫə Yésus.

Bwə zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam mə Zembî nə ŋkul ná cwóó. A mú ngə sá *isá í mímbúgú nə məma *isá í ntɔ búúd ŋkwón yí, buud bēsh bwə ngə dúg.

⁹ Bóól búúd bənŋh Itiyen bwə mú zə sɛŋusa məkəl. Í á bə bóól búúd wə *mpáánzə mínjígúɫá á buud bwə á wú málwaa dí wá, bwə njúl buud ó Sirên nə Aləguzandrî, zə kéel *Oyúden bwə á zhu Silisî nə Azî wá.

¹⁰ Nji, bwə á shígé bə nə ŋkul mə kwag Itiyen nəcé nyə á ngə lás nə fug Nkɛŋkɛ Shíshim á ngə yə nyə yí.

¹¹ Bwə mú kusə búúd ná bwə zəg máalə Itiyen ná: «Sá amə gwág múúd éga ngə *lás nə Moyíz bá Zembî bwaasúɫə mpu.»

¹² Bwə mú shwambulə búúd bēsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwə mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə milésú á Zembî dī.

¹³ Bwə mú kwəmsa bóól ówúshinəd wə məshígá ná bwə kəg máalə ná: «Muud éga mə də jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məcɛɛ mə Moyíz ja jēsh.

¹⁴ Sáméfwó sá amə gwág a ngə ci nə Yésus á Nazarêt mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz nyə a lúgá yí.»

¹⁵ Buud bēsh bwə á bə *Gwoonŋ ósəmbye ó mílúsú wə Zembî dí wá bwə mú ngə dúg Itiyen ná figə-figə, bwə mú dúg ná mpwoombá nyé nyísə nda mpwoombá *éŋgəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwə ngə ci wə ni jisə bānda bə ntó?»

² Itiyen mú bɛsa ná: «Yé bwáánŋ, yé ódā, gwágúɫəgá. Mpáámə íshé *Abərahám njúl ná shí á Məzhuputamî, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyóđí,

³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wóđí shíd, wo béégya nə njów búúd wə, wo kəg shí mə bá lwágulə wo yíid.”

⁴ Ntó, Abərahám mú wú shí Okaladyɛ dí, a mú kə ji Karan. Mpúsə shwiy mə sóŋgá, Zembî mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga.

⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námə bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwon buud nyé ka bá shúgɫa nə nywo. Í á bə cínəŋgú Abərahám njúl kú fwo bə nə mwān.

⁶ Zembî mú ci nə nyə ná: “Mpwon buud nywə í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaa bwə cúg bwo tāŋ mimbú mitəd minə.

⁷ Nji, lwon búúd í bá wá bwo málwaa dí ni, mə bá yə gwo intágúli,

bag dwô í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.”

⁸ Zembî músə sá bá sɔ. Sɔ jɔɔŋgú mé məyɪgyé wá ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwôw lú mwəmb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá impáámbá í á fwə ibeend wúm nə íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág.

⁹ Impáámbá bíshé íni í á ka zə shîŋ Yóseb. Bwé mú kusha nə nyə ná a kág Igîpten. Nji, Zembî nyə á bə nə nyə.

¹⁰ A mú ŋə sey yîl nyə *íncwaw í ntug byɔɔŋg byêsh dí ná ndeé a kə yə nyə fug mísh má Farawôŋ njwú-buud á Igîpten dî, a sá ná Farawôŋ gwágúg nyə nywa lámúd. Farawôŋ mú tál nyə ŋwámuna á Igîpten yêsh, tɛem bə nyáméfwó Farawôŋ dí njów.

¹¹ Məma zha músə zə bə Igîpten yêsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, impáámbá í íshé kú ná nə sá bwé dág.

¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idâw bíshé Igîpten ná nyə á ka kənd impáámbá í íshé wu ja ashúshwóógá.

¹³ Ja bwé á kwo kə ja ábeé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawôŋ músə zə mpu mpwɔŋ buud nyə á zhu yí.

¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwé kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njów buud yé wêsh tâŋ buud məwúm zanɡbá nə ótón.

¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igîpten, nyə á kə yə wu, bənnəŋ impáámbá bíshé.

¹⁶ Bwé á nyingə nə bwo, kə dəl Síkem, shwɔŋ Aburaham nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «ŋkaagó Zembî nyə á kaag Aburaham yí í á ŋə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dɔɔŋg í á ŋə shísh ná, kúl búúd jé í á ŋə zə bulya, í ŋə bul mpyáanz nûŋ Igîpten.

¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ŋə mpyáanz ntó nə ndeé kə wóós ja wúl

njwú-buud í á ŋwa ijwûga yí, wɔɔŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí.

¹⁹ Njwú-buud wɔɔŋg í á ka zə cugə nə mpwɔŋ buud íshé máshigá dî. A mú cúg ódá nə bów-bôw lâm nyə á bə nə ndî yí nə ndeé a sá ná bwé ŋgég nə myaas ikúkény byáŋ í ŋgég nə fudə.

²⁰ Fwálá dɔɔŋg wá Moyíz nyə a byêl yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyól bə bwé mú wíŋl nyə bwádí njów tâŋ ɔŋkwoond olóol,

²¹ nə ndeé, ja bwé á ka námá kə myaas nyə yí, sás má Farawôŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tâŋ nda yé mwân.

²² Moyíz mú nyíngula mpúyá á Igîpten wêsh dí ná ndeé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbû məwúm mánə yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dúg ómínyɔŋú bə Bag ó *Izurəyêl.

²⁴ A mú dúg ŋwól mwân Igîpten ŋgá sá ŋwól mwân Izurəyêl. Moyíz mú kɛem mwân Izurəyêl, a cú mwân Igîpten.

²⁵ Nyə á ŋə téduga ná kúl jé Izurəyêl bwé é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwé á shígé mpu ntó.

²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izurəyêl óbá bwé ŋgá shuya. A mú ka cɛel béeɡ bwo ná bwé jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí básə ómínyɔŋú, nəcé jí bí ŋgə síya yí?”

²⁷ Nji, nyɔɔŋg nyə á ŋə sá ŋwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sám bə sá milású?”

²⁸ Wó cɛel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igîpten nə kugú ná?”

²⁹ Nji Moyíz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wá nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbû məwúm mánə, ŋwól *éŋgəles mə Cwámiba mú zə lwóya nyə nyúúl míŋgwíled,

7:8 Mæt 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mæt 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mæt 41.37-44
7:11 Mæt 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mæt 45.1, 3, 16 7:14 Mæt 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mæt 23.3-16;
49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN
2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27 7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN
3.1-10

mingwiile mí ngó maŋ kwasa dí nûŋ shí a shwéeshá á mbúmbúŋ Sinayî.

31 Moyîz mú káam sâ nyə á ngə dúg jɔɔŋgú. A mú ka shísh ná a kó mpu dúg. Kál má Cwám̄ba í mú gwíŋg í ngó ci ná

32 “Mə óni, mə Zembî impáámbá byô, Zembî má Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg.

33 Nə ndeé, Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: “Yílúg máŋgwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə.

34 Mə mə nti mísh, mə mə dúg bôw dēsh bwə ngó sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ngó leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

35 «Eŋgales nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyîz wɔɔŋg, bwə jî nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí nə wo zəg də sámb sə milású?”

36 Moyîz wɔɔŋg wə nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ngó sá *isá í mímbúgú nə *isá í ntɔ búúd ŋkwóŋ yí wu, tɛem bə ja bwə á lína mán mə atítí yí, tɛem bə ja bwə á ngə kyey shí a shwéeshá dí tãŋ mimbú məwúm mánɔ yí.

37 Nyə wə nyə á ci nə Bag ó Izurəyél ná: “Zembî mə bá nti bí ŋgwól *múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.”

38 Moyîz wɔɔŋg wə nyə á bə mpádúgá éngales nyə á ngə lésha nə nyə yé bónɔŋ odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbúŋ Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lég milású myá cug wə éngales, a kalá yə shé.

39 Nji, odá bwə á shígé cɛel sá nyə mægwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyiŋgə kə nji Igípten.

40 Bwə mú ci nə Arɔɔn ná: “Ság ozembî bwə é də tów sá shwóg wá. Sə

bãŋ sə ampúyé ná sá í má bə nə Moyîz muud á kə yíl sə Igípten yé.”

41 Bwə mú lúlə mwâ nteny tãŋ zembî áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwə sá máshusug gúmálə sá bwə ámə sá nə məbwə máŋ yí.

42 Zembî nyə á ka ntãg yid bwo kwon, a mú sá ná bwə nyiŋgúlág ngələ yə wəacén-cénî wá jon gúmá. Sá jɔɔŋg wə jíśá cilyá kálaad búúd ɔ micúndəd ná:

Bag ó Izurəyél,

ye bí á cígə mə ocúdu

ŋkí nə bí á sá mə *mətúnuga

mímbú məwúm mánɔ bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

43 Ngaá ná bí á yida də ŋkény banda má Molok*,

nə yuug ácén-céní bí á sá shú má Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombá mánɔlúd

də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sá jɔɔŋg wə í sá nə mə bãg kənd bí míkwám dí

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

44 «Nji, ja odá bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí. Muud nyə á də lésha nə Moyîz yé nyə á ci nə né ná a kág sá banda dɔɔŋgú, a bə yuug nyə á dúg yí.

45 Odá bwə á shí ngə kala banda dɔɔŋgú íkala í búúd byésh í á ngə byél yíid. Bɔɔŋg bónɔŋ Yeshuwa bwə á ntɔ shí Zembî nyə a wíŋg wəamádí yí, bwə á kə námə nə dwo wu, í mú jî wu kə wós fwála má *Dávid.

46 «Zembî nyə á bul cɛel Dávid wɔɔŋgú. Ntó Dávid mú jî Zembî né a sáag nyə mpaam ná a lwóg bag ɔ Yákwab njów Zembî.

47 Sélamun wə nyə á yida lwɔ nyə njów.

48 Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé jî mínjów məbwə má búúd má ámə lwɔ

7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilŋ 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 Ilŋ 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27 **Molok:** Ləv 18.11 * 7:43 Máŋ mábanda má a də bə, bwə laad káandə mbii á ná bwə ká wɛɛf í bə banda. 7:44 banda í á də lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sôm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25

myá, námé nda múúd micúndá nyə á ci ná.

⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsə jiya ícî jâm.

Shí nyísə kúl má dɔ tâl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə ŋkul lwô mə yí?

Cwámba mə shílá ntó.

Ŋgow má ji nə ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ Ŋgaá ná mə wé mə a sá isâ íni byêsh?

⁵¹ «Bí búšə nə nán. Bí ŋgə sá Zembí məlwə. Bí búšə nji bí ó dɔ sá ŋgáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim, námé nda impáámbə bín í a dɔ sá ná.

⁵² Nyáyé múúd micúndá impáámbə bín í á shígé lwágulə cúwúlí yé? Bwə á dɔ gwú bɔɔŋg bwə á dɔ bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wɔɔŋgú wə bí á kɛenzh, bí mú gwú yé.

⁵³ Bí buud bí á lág *mbwoomb mácɛɛ wéŋgəles bwə á yə bí má, nə məmpándí mēsh mā cínɔŋg wá, bí abééyé mwo.»

Bwə gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílású bwə á gwág iciyá íni yí, bwə á shwal gwág Itiyen yáag-yáag mpimbə, bwə ŋgə fúgal məjə.

⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mánkənəwə má Zembí, Yésus tâl Zembí mbwə mənəwúm.

⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ŋgə dúg jon í má bân. *Mwân mə Múúd təl Zembí mbwə mənəwúm.»

⁵⁷ Bwə mú bwú məma óŋkwimbyê, bwə ŋgə fad məlwə mán; bēsh nə lám ŋgwúdú, bwə shwal kə shwiy nyə nyúúlád.

⁵⁸ Bwə julə wú nə nyə ŋgwála, kə lúmə nyə məkwoógú. Buud bwə á ŋgə sá sóólúgú wɔɔŋg wá bwə á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jɔɔŋg wə Sól. ⁵⁹ Bwə ŋgə lúmə Itiyen məkwoógú ntáni, Itiyen mú jəw Zembí, nyə ná: «Cwámba Yésus, lágúg *jím jâm.»

⁶⁰ Né ndeé, a mú kúd mábwoŋ shí, a kím nə ŋkulú ná: «Cwámba, wo kú ló bwo *sám bwə ŋgə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwə á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwúlí mwôw mɔɔŋgú. Obúgula bēsh bwə mú shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə máshí mā Yudéa nə Samariya; í lág cínɔŋgú nji *buud ɔ lwámá.

² Bóól búúd bwə á wá milám wə Zembí wá bwə á kə dul Itiyen, bwə sá námə nyə shwiy mbií áyíyáag.

³ Sól nyɛ nyə á ŋgə yáag ná á janɔlə Dɔ lú óbúgula. Nyə á dɔ ŋgə nyíi mínjów mínjów, dɔ ŋgə bií óbúgula, budá nə budúm, dɔ kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwə á ciima Yurúsəlem wá bēsh bwə á ŋgə kə mázhií mázhií, bwə ŋgə bwiŋg Jɔjɔ Kéel á lân mə Yésus.

⁵ Ntó, Fílíp nyə á shulə kə wúl ŋgwála á Samariya, a mú kə bwiŋg buud ó wu lân mə *Kríst.

⁶ Buud ó wu bēsh bwə mú kənd mílám ísâ Fílíp nyə á ŋgə ci yíid, muud ŋgwúd nə ŋgwúd kú sá nán nəcə bwə á ŋgə gwáduga *məshimbá nyə á ŋgə sá má, bwə ŋgə námə dúg mwo.

⁷ Nəcə zhwoog buud bwə á bə nə məjamb wá, məjamb mə á dɔ wú mə ŋgə kím məma óŋkwimbyê, mimbúmbwúgú nə bɔɔŋg bwə á dɔ nyêsh wá bwə ŋgə yál.

⁸ Ŋgwála wɔɔŋg wēsh í mú bə nə məma məshusag.

⁹ Í njúl ná ŋgwól múúd nyə á dɔ bə ŋgwála wɔɔŋgú nə jínə ná Shímun. Muud wɔɔŋgú nyə á dɔ sá májig, buud bēsh wá Samariya bwə mú dɔ bul

7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 **bí ó dɔ sá ŋgáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim:** Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sôm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sôm 31.6; Luk 23.46 7:60 Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 8:4 2.41 8:7 Mak 16.17; Luk 9.1

káám nyə, nyɛ mú námá də jaaw nyúul ná á bul bə.

¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwá á də ŋwa Shímun nə gwǝǝgá, bwá ná: «Muud éne jisə ŋkul má Zembî, nyɔɔŋg bwá də ci ná í búl ntɔ yí.»

¹¹ Bwá á kənd milām nyádi nəcé nyə á bwey bul sá ná bwá káámúg nyə nə misóólúgá mí jamb myé.

¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔjɔ Kéél Fílíp nyə á ŋə bwiiŋg bwo shú Faan má Zembî nə shú jíná má Yésus-Kríst yí, bwá á ŋə duwan, nə budúm nə budá námá.

¹³ Shímun wɔɔŋgə nyəméfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ŋgá dúg məma ísá í ntɔ búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ŋgə sɪy má, a ŋgə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á bə Yurúsalem wá bwá á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwá má lág Milású mí Zembî. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu.

¹⁵ Bəŋ, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wá wu bwá lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim.

¹⁶ Nəcə, í á bə cínɔŋgá, Nkɛŋkɛ Shíshim kú fwo shulə tɔɔ múúd ŋgwúd dî. Bwá á yida shîn ŋə duwan jíná má Cwámba Yésus dî.

¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ŋə bəd bwo məbwə, bwá mú ŋə lág Nkɛŋkɛ Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwá ŋə lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja buud ɔ lwámá bwá bád bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes,

¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ní, muud yêsh má é bəd məbwə yé lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim.»

²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Bíná mwaanê woó bēsh ná mpaá, nəcé wó ámə téduga ná bwá də kusə yána má Zembî nə mwaanê.

²¹ Wo cugé nə ŋkɔw wa sá gaád, kú nə tɔɔ sá, nəcé lâm wô í cugé tútəlí nə Zembî.

²² Céndúg bów-bôw tédúgá wô ní, wo jəgulaɡ nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóos wo lámád ní.

²³ Mə dúg ná byó íwímbúg í má bul yáág. Olíŋgə bwá má bií wo kwám.»

²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgulaɡá nə Zembî shú dām ná tɔɔ sá ŋgwúd bí má ci na ní í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwá mú shîn lwóya búgá jəŋ, bwiiŋg kéel mə Cwámba ná ndéé bwá mú nyingə kə Yurúsalem. Bwá mú ŋə bwiiŋg Jɔjɔ Kéél zhí nə zhí zhwoɡ milɔɔm myá Samariya dî.

Muud Ityopí má zə lág Jɔjɔ Kéél

²⁶ Ngwól *éŋgəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ŋgeɛ *məkóól má jwəw, zhí í də shulə wú Yurúsalem kə Gaza, zhí nyísə kú jwǝǝla búúd yí.»

²⁷ Fílíp mú námá tí njɔɔnd kú fadulə. Ndug ná ŋgwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ cí mudá á Ityopí bwá á də jəw ná Kandás yé, muud wɔɔŋgə njúl kulág mábii mə cí mēsh dî, nyə á kə Yurúsalem kálə yə Zembî gúmá;

²⁸ nyə á ŋə nyingə a njúl nyádi mátúwa dí, a ŋgə lɔ kálaad má *múúd micúndə Izayí.

²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa éñéd.»

³⁰ Fílíp mú leel kə, a mú gwág múúd éne ŋgə lɔ kálaad má múúd micúndə Izayí. Fílíp mú jî nyə ná: «Ye wo ŋə mpu gwág sá wó ŋgə lɔ ní?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa dí kə jî nyádi koogú.

³² Kákúl micilyá mí Kálaad Zembî nyə á ŋə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda tɔw bwá ŋgə kə nə ndí ná bwá ká cígə yí,

námá nda mwá ncwəmbə bwá ŋgə sámb mimyǝǝ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

33 Bwá á séémbuli nyə, bwá nyaal nyə
ŋkaam nyé nə məkuú.

Zá jí nə ŋkul bá bwiing lân á mpwon
buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sám̄b nyə jé cug shí gaád.

34 Myáágé mú jì Fílíp ná: «Má jəgula
nə wo, féélúg mə, zá múúd micúndə ŋgə
ci yé? Ye nyəméfwó, yə muud shús?»

35 Fílíp mú ka zə tééd lásúla. A mú
zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə Yésus téédúla
na kúkúl mícilyá níid.

36 Bá bwá mú ŋgə kə ná ndeé bwá
mú kə wóós júwó. Myáágé mú ci nə
Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í
ntágúlá ná mə kú duwan yí?»

37 *[Fílíp mú ci nə nyə ná: «ŋkí
wo *búgula nə lâm wô wêsh, wo je
duwan.» Nyə ná: «Mə má *magula nə
Yésus-Kríst jisə *Mwân má Zembí.»]

38 A mú ci ná bwá tálúg mətúwa. Bêsh
obá bwá mú shulə məjúwód, nə Fílíp,
nə myáágé. Fílíp mú duu nyə.

39 Ja bwá á ŋgə səw wú məjúwód yí,
Shíshim mə Yawé í a ŋkény Fílíp kyey
nə nyə, myáágé kú ná nyiŋgə dág nyə.
Nji, a mú kə nə njənd yé shwóg nə
məshusug.

40 Fílíp mú kə bə nji Azot. A mú ŋgə
bwiing Jəjə Kéél mánd nə mánd ná ndeé
kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zá bə mbúgula mə Yésus

1 Na í á bə Sól, nyə ŋgə ná cwambulə
*ompwíin ó Cwámba, a ŋgə gwú bwo.
Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada,

2 ná Ajəláci yég nyə kálaad mə yə
nyə ŋkul ná a kég Damás, a kég ŋgə
dág *mámpáanzə mə mínjígúlá mə
*Oyúden mâ nūŋ. A ká kwey búúd
bwá ŋgə bə zhií mə Cwámba, a bii
bêsh tə budúm tə budá, a wóolə bwo
məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem.

3 Nyə á ka kə ná ndeé ŋgələ shísh
kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya nji
məŋkenya mə mə zhu jəŋ dí zə kwan
kúl nyə á bə yí.

4 A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl
í ŋgə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó
búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?»

5 Nyə ntəg ná: «Wo zá e, Cwámba?»
Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó
ŋgə lwágulə cúwáli yé.

6 Sâ ŋgwúd, wəólúg, wo kúməg
ŋgwála, bwá é jaaw wo sâ wó jéla nə
sá yí.»

7 Buud ó gwoong bə bwá á shigula,
bwá shwal ji ókúl-ókúl, fug jímb bwo
mílúúd. Bwá á ŋgə gwág nji kəl í ŋgə
lás, bwá kú dág múúd nyə á ŋgə lás yé.

8 Sól músə wəól shí, mísh má njúl nyə
ná bagə nji a kú ŋgə dág. Bwá mú bii
nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás.

9 Nyə a já mwəw málól, mísh kú
dúgya nyə, a kú də, a kú ŋgul.

10 Ŋgwól múúd nyə á bə Damás nə
jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə
Yésus. Muud wəong mú dág *ntamá á
mísh ná bagə, Cwámba ŋgə jəw nyə ná:
«Ananíyas!» Nyə ná: «Cwámba, mə wə
éga.»

11 Cwámba mú ci nə nyə ná: «Tówúg,
wo kég njwón bwá də jəw ná “njwón á
tútəlí” yí, kə sə Sól muud á Tárus nūŋ
njəw mə Yúdas. A ŋgə jəgula námə nda
mə ŋgə lás éga.

12 Nyə ámə dág ntamá á mísh ná
bagə, muud bwá jəw ná Ananíyas yé
mə nyí njəw zə bəd nyə məbwə ná
mísh mə dúgyág nyə.»

13 Ananíyas mú bəsa ná: «Cwámba,
mə má bul gwáduga múúd éne,
bímbí lú mábəw á mə sá buud bwó
Yurúsəlem yí.

14 Tεεm bə wa nyəméfwó, milúlúú
myâ ofada mí á yə nyə ŋkul ná a zég bii
búúd bēsh bwá ŋgə kām jəw jínə dwo
wá.»

15 Cwámba mú ci nə nyə ná: «Kaág,
nəcé mə má féesh múúd éne ná a bəg
mə sâ ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden
yí nə ojwú-buud bəŋ nə Bag ó *Izəryél
bwá mpúg jínə dām.

16 Məméfwó mə é lwágulə nyə bímbí

8:35 Luk 24.27 8:36 Mat 28.19 * 8:37 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 8:39 10j 18.12
8:40 21.8 9:1 8.3 9:2 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 9:3 Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 9:5
1Kr 15.8 9:8 13.11 9:11 21.39; 22.3 9:12 Mak 8.23-25 9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24;
Rom 1.5 9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 9:17 19.6

lá minjugú á bá jug shú dâm myá.»

17 Ananíyas mú kə, kə nyí njów, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaang, Cwám̄ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíid ngólə zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwô mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nk̄ɛ̄nk̄ɛ̄ Shíshim.»

18 Bíl ísà í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifufā. Mísh mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan.

19 Ná ndéé, a mú də ídāw, nkul í mú kwo wóós nyə nyúúləd. Bán̄n̄h ompwíin wā Damás bwə á ji baalé mwōw.

20 Kú námá kwo len̄g fwála, Sól mú shwal ngə kə mámpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dī, kə ngə cúndə ná Yésus jisə *Mwān mə Zembí.

21 Buud bēsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam mbií á né fug də jímb lúúd, bwə ngə ci ná: «Ngáá ná buud bēsh bwə á də k̄im jōw jíná ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngáá ná nyə á zə wa né a zə bíi bōng wā wa, a wóolə bwo mən̄kəda kə nə bwo milúlúú myá ofada dī?»

22 Nji Sól nywáá nyə á ngə yáág nə jaawúlə Jəjə Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wā Damás mimpu nə dālə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst.

23 Ja fwámé baalé mwōw mə á cə yí, Oyúden bwə á cwə yuug ná bwə gwú nyə.

24 Sól mú mpu shwushwaga jōng. Bwə á bə bwə mú ngə baagusa mimpumbé mí ngwála* mwásə nə bulú ná bwə gwú nyə.

25 Nda ómpwíin bē bwə a mpu ntó ná, bwə á nwa nyə gúl búlú, wá kúdád, bwə mú nteenguli nyə nyuug dī gwōw kə shul tóon.

26 Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cēel kə sēngya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh

bwə á ngə fúndə nyə, bwə kú fwo *magulə ná a músə mpwíin.

27 Barnábas músə nwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dī. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhíid ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiing kéel Damás jíná mə Yésus dī kú fúndə muud ná.

28 Tééd ja jōngə, Sól bán̄n̄h buud ə lwámá bwə mú báduga gwoong, bán̄n̄h bwə mú ngə kyey ngwála nə ngwála, a ngə bwiing kéel á jíná mə Cwám̄ba, kú fúndə mísh mə búúd.

29 Nyə á də námá lésha nə Oyúden bwə á janəwo nə cug Ogurēk wá, bán̄n̄h də námá séηusa mak̄əl. Nji, bān̄h bwə mú sə ná bwə gwú nyə.

30 Nda ómínyon̄h wā búgə bwə á mpu ntó ná, bwə á kə nə nyə Sezaré, bwə mú kənd nyə Tárus.

31 *Də lá óbúgula í á ka ngə cugə ná shəe Yudéa yēsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoong í ngə lal búgád, óbúgula bwə ngə gwəp Cwám̄ba. Nk̄ɛ̄nk̄ɛ̄ Shíshim ngə sá ná buud nk̄i bul bulya bwə zəg ngə nyí gwoongud.

Pyêr mə lwag Ene, gwúməshi Tabita

32 Í á ka zə bə, Pyêr ngə kyey kálə ngə dúg óbúgula, nyə á ka námá shulə kə dúg bōng wā Lida.

33 A mú kə kwey ngwól múúd nūn ná Ene. Muud wōng nyə á bə mbúbmbwúgú, a mə já shí t̄an̄ mimbú mwəmb.

34 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kříst mə lwag wo. Wəólúg wo báágúg tan̄j gwō.» Námá cé nə cé, Ene mú wəól.

35 Buud bēsh bwə á bə Lida nə mbwaan̄zələ shí á Saroná wá bwə mú dúg nyə, bwə mú cēnd kuú njōnd, yid wə Cwám̄ba.

36 Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe nə jíná ná Tabita. Jíná dōng í kə ná Dórúkas.† Mudá wōngə nyə á bul də sá jəjə mísóólúgú, a də bul yə mímbúbmbúwá isā.

9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33 * 9:24 *mimpumbé mí ngwála*: Bwə á də lwə min̄gwála, bwə sá məma nyuug lyə ngwála wēsh, bwə ka lúgə mímpumbé búúd ə jalá nə də nyí ngwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21 † 9:36 *Dórúkas*: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú.

37 Í á ka zə bə mánì mwôw dí ná Tabita nyə á bwas ná ndéé a mú yə. Bwó mú gusa nyə ná ndéé kə bwííg fúm á njów dí gwôw.

38 Ompwíín bwó á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúná-kúnə nə Zhwópe. Bwó mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwoŋ! Ləeləgú zə kúga, kú neela.»

39 Pyêr mú námá tšw shí, bə́nəŋ buud óni bwé mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwé á kə nə nyə fúm á gwówúđ. Mikúsá myēsh mí mú zə nə məyə nyádí, zə ngə lwágulə nyə ijud nə ikúúđ Dórúkas nyə á də laad bwo ja bə́nəŋ bwé á bə yí.

40 Pyêr mú wéeshəli búúd bēsh tóón, a mú kúd məbwónə shí, a jəgula nə Zembí ná ndéé a mú yid kóómb gwonə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wóólúg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wóól ji njínjilí.

41 Pyêr músə bií nyə mbwəd, tál nyə tútəlí. A músə jôw óbúgala nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó.

42 Sâ jəŋg í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoŋ buud bwé mú *búgula Cwám̄ba.

43 Pyêr nyə á ji cínəŋg Zhwópe fwámé zhwoŋ mwôw, a njul njów mə Shímun nyə á də sá ísəy í ikúúđú í cúđú yé.

10

Isəy nə misóólúgú mí Kə́rənēy

1 Njwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kə́rənēy. Nyə á bə lúluú ózimbí təd, kínda ózimbí ánání dí, kínda bwé á də jôw ná «kínda Italí» yí.

2 Muud wəŋgə nyə á kənd lám wə Zembí, bə́nəŋ njów yé wēsh də bul gwóq̄ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wā kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh.

3 Dúl jwôw, ngəe məwəla məlóol mə mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagá, a dúg *éngəles mə Zembí

mə zə nyí nyə njów, zə jôw nyə ná: «Kə́rənēy».

4 Kə́rənēy mú dúg nyə ná figá-figá ná ndéé nda ífwaas í á bií nyə ná, a mú ci ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwô nə mikwíindyá wó ngə kwíind buud myá mí mə wóós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo.

5 Ntó, kəndág búúd Zhwópe ja gaád, bwé kág jôw ngwól múúd jí núnə ná Shímun bwé də jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé,

6 a njul wə ngwól múúd mə də sá ísəy í ikúúđú í cúđú yé, bwé də námá jôw muud wəŋg nə Shímun. Njów yé wúsə ncindye mən̄.»

7 Ja éngəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kə́rənēy nyə á jôw olwaábulə óbá, nə ngwól zimbí á bəŋg bwé á bul sēy nə nyə wá, a njúl ná nyə a mə wá lám wə Zembí.

8 A mú shín bwíiŋg bwo sâ jēsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə ká wə Kə́rənēy

9 Mán mələm, buud óni bwé nkág bwé mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminá* ná a kə sá məjəgula. Í á bə ngəe tóólóg dí.

10 A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bə bwé ngə ná jáám̄b idəw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyádí nyúúlúđ.

11 A mú dúg jon í mə bəŋ, gúl sâ nda *sanda í kál məlwə mənə dí, í ngə shulə wú jon dí ngə zə shí.

12 Sâ jəŋg í á bə nə mímbí mí ócúđú myēsh: nə bəŋg wā məkuú mənə, nə bəŋg bwé də julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwôw cínəŋg cwú. 13 A mú gwág kál í ngə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówág wo gwúg isâ íní wo dág!»

14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbə, Cwám̄ba. Nəcə mə abwélé də sâ jí nə nyéé mísh mə Zembí dí yí, nkí sâ íci.»

15 Kál í mú nyiŋgə kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembí mə fúb yí, wəe kú bəeg nyiŋgə ci ná jisə sâ abúbôw.»

9:40 Mak 5.40-41 9:43 10.6, 32 10:1 10.30-33 10:1 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * 10:9 kwáminá: Ja bwé á də lwə minjów yí, bwé də mə kwáminá námə nda mənyunŋ. Kwáminá í á də bə nkí lal, buud kə də ngə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. 10:11 7.56 10:12 Ləv 11.1-47; Eze 4.14 10:15 Mak 7.15, 19

16 Í á sá ntáni ija ilóol, sâ jœŋg í mú ŋkâŋ kə gwôw.

17 Pyêr fug má jimb lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í kə ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwə má sɔ njów má Shímun né sɔ sɔ, bwo má kwey, bwə təl mpumbéd.

18 Bwə mú jôw búúd ɔ njów, jî bwo Shímun bwə du jôw ná dúl jíná né Pyêr yé ŋkí cínœŋg wá á du ji yé.

19 Pyêr ŋgá ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í kə ná, Nkêŋkê Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olóol bwə ŋgə sɔ wo.

20 Tówúg wo shúlæg, binónŋ bi kág. Wo kú zhízhigə nəcə mə wə mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bœœŋg, nyə nə bwo ná: «Mə wə éga, mə muud bí ŋgə sɔ yé. Jí bí ámə zə sá yí?»

22 Bwə nə né ná: «Kərunêy wə nyə ámə ntí sá, Kərunêy á lúúú ózimbi təd, a jî tətəlí muud, a gwɔɔ Zembí, lwoŋ buud *Oyúden jêsh í ŋgə jaaw lânŋ yé ŋkí nywa. Ngwól Engəles má Zembí nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyédí njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiŋŋ nyə yí.»

23 Pyêr mú nyíngal bwo njów, bánónŋ bwə mú já. Mán mələm, a mú wœol, bánónŋ bwə mú kə. Bóol ómínyœŋŋ wá Zhwópe bwə mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bɛ yí, bwə mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ŋgə bwánd bwo, a má shín seœŋg mímbýél myé nə bé óshwá ó abúgúlág.

25 Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyíi njów yí, Kərunêy nyə á lælú kə səl nyáméfwó shí, kúdəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá.

26 Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Bánúg, mə jî námə múúd nda wo.»

27 Bá bwə mú ŋgə lésha né ndeé kə nyíi njów. A mú kə kwey ná zhwoŋ buud bwə ámə seœŋgya.

28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwá Yúden jî ci kú seœŋgya nə

mwân ilwoŋ, kú námə shísh nyə kúnə-kúnə. Nji, Zembí má lwágulə mə nə mə ajaláyé nə dúg ŋgwól múúd nda sâ jî nə nyéé mísh má Zembí dí yí, ŋkí sâ íci.

29 Gwə wə í ámə sá ná, nji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə oŋkwafad. Ná ndeé, mə ŋgə ka cœel mpu sâ bí ámə jôw mə nə ndí yí.»

30 Kərunêy mú bɛsa ná: «Í má sá mwôw mánŋ múús, mə á ŋgə sá məjəgula ŋgeə məwəla mələol má mpwó-kugá mádí njów, mə mú dúg nji ŋgwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáándá mí áŋkœŋkœnwá,

31 a ŋgə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembí má magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ŋgə kwíind buud nə ndí myá.

32 Kəndúg búúd Zhwópe bwə kág jôw wo Shímun jî nə dúl jíná né Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə du sá íséy í íkúúdí í cúdí yé, ncindyə mænŋ.”

33 Ntó námə má á ka lælú kənd buud kə jôw wo yé. Wo má mpu sá nə zələ. Ná ndeé, sá bəsh sá təl mísh má Zembí dí ja gaád ná sá má gwágulə sâ jêsh Zembí nyə ámə lwâm wo nə wo jááwəg sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə má mpu ná Zembí nyə a dé dúg búúd məmpwoombá.

35 Jísə nji ná muud yêsh mə gwɔɔ Zembí a sá tətəlí yé, tœ a jî jáyé lwoŋ búúd dí, Zembí mə gwág nyə nywa tœm bə nə a jî jáyé kúl búúd dí, tœ jáyé dí.

36 Nyə á kənd bag ɔ *Izarəyél məkál. A bwiŋŋ bwo Jɔjɔ Kéél ná buud bwə mú nə ŋkul jee cəgə nə Zembí ná shee nəcə Yésus-Kríst, nyə wə jí Cwámba á buud bəsh.

37 Bí mə mpú məma sâ í á ŋgə sîy tééd Galilə kə wóós Yudéa mpásə nduwán Yuánes nyə á ŋgə cúndə yí.

38 Bí mə mpú ná Zembí nyə a gwáágulə Yésus á Nazarê Shíshim, yə nyə məma ŋkúl. Yésus wœœŋgə nyə á ka

10:19 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11

10:28 10.15; Gal 2.12

10:30 10.1-8

10:30 1.10; Luk 24.4

10:23 10.45; 11.12

10:25 14.13-15; Mbú 19.10

10:35 Yuá 9.31

10:36 Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16

10:38 Luk 4.18;

13.16; Yuá 3.2

ngə kə íkul íkul, ngə sâ buud mənɣwa, ngə lwag bəɔng bəsh Njwû məjamb nyə á ngə lwágulə cún wá, nəcé Zembî nyə á bə nyádi.

³⁹ Sá bân sá á shí dúg sâ jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsalem yí, nyə muud bwé á bwambulə kwolós dí bwé gwú yé.

⁴⁰ Zembî nyə a gwûmushi nyə jwôw álél, a sá nə a lwóyag nyúul.

⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búud jêsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwûmulə nyə á gwûm yí, sánón sá á də, sá ngul.

⁴² Nyə a lwâm sá nə sá cundág kéel, sá bwaagulə nə nyə wə Zembî nyə a təl nə a bág samb míkuwó nə mimbimbə milású yé.

⁴³ *Buud ɔ mícundá bəsh bwé ngə bwiing lân yé nə muud yêsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcé jínó dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nkékê Shíshim mú shulə wə buud bəsh bwé á ngə gwágulə lósú yé wá.

⁴⁵ Obúgula bwé á bə misíyá mí ábiwáág wá, bəɔng bəsh bənôn Pyêr bwé á bə gwoong wá, bwé mú káam mbií á nə fag də jím b lúud. Bwé á jág bul káam nə Zembî mə bəle yə búud bwé cúgé Oyúden wá Nkékê Shíshim.

⁴⁶ Nəcé bwé á gwág buud bəɔng bwé ngə lás mákálúd, bwé ngə ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná:

⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə buud óga nə bwé kú duwan, í njúl nə bwé mə lég námə Nkékê Shíshim nda sá?»

⁴⁸ A mú lwâm nə bwé dúwanugí jínó mə Yésus-Kríst dí. Bwé mú ci nə nyə nə bənón bwé kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wə Yudéa bwé á ka gwág nə ikúl í cúgé *Oyúden yí bwé mə námə lég Milású mí Zembî.

² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsalem yí, buud ɔ ábiwáág bwé á ka kə lámusa nə nyə.

³ Bwé nə né ná: «Wo mə kə nyí búud wá kú ábiwáág dí, binón də ídâw səng ngwúd».

⁴ Pyêr mú ka zə tééd jaawúlə bwo sâ í á cə yí nə oféél-féélí bəsh, nyə nə

⁵ «Μεε mə á bə Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wám mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú dúg *ntamá á mísh ná bagó, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwólúlá məlwə mánô í ngə shulə wú gwôw ngə zə mádí.

⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dúg sâ jəɔng, mə mú dúg nə cínəng cwú í á bə, nə ocúdu wə məkuú mánô nə bəɔng wə jugú, nə bəɔng bwé də julə mímwə shí wá, nə inunú yə gwôw.

⁷ Mə mú námə gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówág, wo gwúg isá íni wo dág!”

⁸ Mə ná: “Mbê, Cwámba. Nəcé sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.”

⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja ábèé í ngə wú gwôw ná: “Sâ Zembî mə fúb yí, kú bəeg nyíngə ci nə jisə sâ abábôw.”

¹⁰ Í á sá ntó ija ilól, sâ jəɔng jêsh mú nkəng kə gwôw.

¹¹ Ka seegya ná, námə wəla dəɔngú dí, buud olól bwé mú wós njów sá á bə yí, bwé ngə zhu Sezarê, nə bwé ámə ntí bwo mádí.

¹² Shíshim mú ci nə mə ná sənôn kág, mə nda zhízhigə. Ból obúgula ósaman bwé mú zə, sənôn mú bə búud bəɔng nə ndéé bwé mú kə nə sə njów mə múud bí ngə ci éne.

¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dúg *éngəles təl nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndug búud Zhwópe bwé kág jôw Shímun bwé də jôw nə dúl jínó nə Pyêr yé,

¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wô wêsh yí”.

¹⁵ Mə á ka námə tééd nə mə bwiing

bwo kéel, seegya nji Nkénkê Shíshim mé shwiy bwo nyúúlád námé nda í á bæ nã sá mátéédúlé* dí ná.

¹⁶ Mã mú téduga ciyá Cwámba nyã á ci yí ná: “Yuánes nyã á ngã duu buud nã mäjúwó, bi bãñ bi é duwan nã Nkénkê Shíshim”.

¹⁷ Ntó, nkí Zembí mé yã búúd yána dé nda nyã a yã námé sá ja sá á *búgula Yésus yí, mã wá zã ná mã sáág ngáádã nã Zembí?»

¹⁸ Ja bwá á gwág ntúni yí, bwá á salawo, bwá mú ságusã Zembí, bwá ná: «Ntó ji ná Zembí mé yã ikúl í cúgé Oyúden yí zhií ná bwá céndúg mítádúgá bwá ñwa cug.»

Jəjə Kéel í zə kə ikúl ishúsád

¹⁹ Ja bwá á gwú Itiyen yí, mãma lumbáí í á zã bɛ obúgula, bwá mú shín cüma, ngã kã ikul ikul kã kumã Fenisí, nã Shíprã nã Antyósh. Bwá á ngã bwiing nji *Oyúden kéel.

²⁰ Nji, bóól búúd bwá á bæ cínong bwá njúl buud ó Shíprã nã buud ó Sirên. Bãñ bwá á kã kumã Antyósh, bwá mú bwiing Ogurêk Jəjə Kéel mã Cwámba Yésus.

²¹ Cwámba nyã á ngã kwíind bwo nã ñkul nyé, zhwog buud bwá mú *búgula, bwá cénd kuú njænd, yid wá Cwámba.

²² *Dɔ́ lú óbúgula á Yurásalem í á ka gwáduga lân wæong. Bwá mú kænd Barnábas wu Antyósh.

²³ Barnábas wæong, ja nyã á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyã a lwóya mpaam nyé ná, nyã á bul bæ nã mæshusug, a mú cwíny óbúgula bêsh ná bwá júg gwoong mã Cwámba dí nã milâm myán myêsh.

²⁴ Nyã á bæ jɔ́ múúd, a njúl lwándúlá nã jəjə Shíshim nã búgá ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwá mú kwídali Dɔ́ lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyã á ka kã Tárus ná a kã ñwa Sól.

²⁶ Nda nyã á kwey nyã ná, nyã á zã nã nyã Antyósh. Bá bwá mú jã cínongú

mbû ncindí, bwá ngá seengya nã Dɔ́ lú óbúgula, bwá ngá yã ncúlyá buud minjígulá. Nûñ Antyósh wá *ompwíin bwá á téed gwiidow ná okristen yé.

²⁷ Í á ka zã bæ na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ́ mícúndã bwá á shulã wú Yurásalem kã Antyósh.

²⁸ Ngwól á bwo, nã jínã ná Agabus, músã zã lás nda Shíshim nyã a lwágulã nyã ná. A mú jaaw ná mãma yáág-yáág zha í bá bæ shí nyêsh dí. Zha nyæong í á shí námã bæ fwála Klóod nyã á bæ Káázel yí.

²⁹ Ntó, ompwíin bwá mú ñwa cígulá ná bwá zã seeng mikwíindyá, muud yêsh wá bímbí á jí nã ñkul wá yí, bwá kænd bæong óbúgula wá Yudéa.

³⁰ Bwá á sã námã ntó, bwá mú kænd Barnábas bá Sól nã mikwíindyá, bwá kã yã ócumbá buud wã Yudéa.

12

Engales mə kə yül Pyêr mímbwugud

¹ Baan dæongú Njwú-buud Herod nyã a téed ná a zã ngã jugushi bóól búúd ó *Dɔ́ lú óbúgula.

² A mú gwú Zhâk mínyonê mã Yuánes nã kafwɛɛ.

³ Nda nyã á dúg ná *Oyúden bwá á ngã gwág nywa sã jæong ná, nyã á ka námã bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwá dũ dã ibuléd yã kú nã *lævur yí.

⁴ Nyã á bii nyã ntúni, a mú kã wá nyã mímbwug dí, a tâl íkínda í ízimbi inô ná í báágulæg nyã, kínda ízimbi jêsh nã ozimbi onô. Nyã a ngã téduga ná a bá ka zã tâl nyã kœd dí tâm buud ja zãñ *Páska í bá cɔ́ yí.

⁵ Pyêr nyã á ka bæ mímbwugud. Dɔ́ lú óbúgula dãn, ngá báásulã mæjægula ngálã jægula nã Zembí shú déd kú yow.

⁶ Búlú í á bæ ná Herod mã bá tâl Pyêr kœd dí nda mán yí, Pyêr nyã á bæ a mbwúg gwád ngwóólulá mænkaða nã mikwoolú mí íjkwánz mímbá. Nyã a bæ a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándalé í tâl mpumbéd.

11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20
Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30 11:27
13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3
12:5 Zhk 5.16

7 Ka seegya ná ηgwól *éηgales mə Yawé má jé, kál fúm jəəηg má shwal bæ nə məηkenya ná ηgəη. Éηgales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Nə câ! Wəəłúg!» Mikwoolú mí ηηkwánz mí mú shugala wú Pyêr mábwád.

8 Éηgales mú kwo ci nə nyə ná: «Cεεłəgú kanda wo bwáád mánηgwub.» A mú námə sá ntó. Éηgales ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bεg mə.»

9 Pyêr mú cúwo tóón ηgə bε éηgales, a kú fwo mpu magulə ná sâ éηgales ηgə sá yí jísə búbálé. Nyə á ηgə ηwa nda *ntamá á mísh ná bagá.

10 Ja bwə má cɔ cé ísándalé ashúshwóógú, bwə cɔ ábεê yí, bwə mú jé ηjuwug ηηkwánz á ηγεε ηgwála. Njuwug wəəηg mú juw bwo wáméfwó. Nji bwə á wósós tóón kə ηjwónη dí yí, éηgales mú kyey, béegya nə Pyêr.

11 Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbálé ná Cwám̄ba nyə ámə nti éηgales yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwə ηgə jii sá mə yí.»

12 Nda nyə á shîn mpu ntó ná, nyə á ka kə njów má Mariya nyəəηgá mə Yuánes bwə á kwo də jów ná Márkus yé. Cínəηg wə zhwog buud bwə á bæ bwə mə seηgya, bwə ηgə jəgula nə Zembî yé.

13 Nyə á ka kudə mbê. Nηgwól sół məsáal mudá nə jínə ná Rôd mú shish mbéd kə gwágulə.

14 A mú yag Pyêr kəl ná ndeé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiηgə nə kúlá nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr təl na mbéd tóón.

15 Bwə mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyεε mú námə bwaagulə ná a ηgə jaaw búbálé. Bwə ná: «Éηgales yé wə éne.»

16 Pyêr mú nyiηgə bul kudə mbê. Bwə mú juw, bwə mú dág nyə, fug mú jimb bwo mílúúd.

17 Nyεε mú fufə bwo məbwə nə bwə jig kál-kál. A mú bwiηg bwo

nda Cwám̄ba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bənêη bóól bwáəηg bēsh». A músə kyey kə kál shúsúd.

18 Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú má á têw shí nə á Pyêr, bwə kú mpu sâ í ámə sîy yí.

19 Herod mú kənd búúd məsəgúgú, nji bwə kú kwey Pyêr. A mú təl ísándalé kəəduđ ná ndeé a mú lwám buud nə bwə gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Éηgales mə zə sá ná Herod yág

20 Herod nyə á ka zə bæ nə mbíya zhwunə nə buud ɔ Tir nə bəəηg wâ Sidon. Nda búúd bəəηg bwə á mpu ná məbii mánə má á də bul zhu ləəm mə Herod ná, bwə á ka têw cúnə ná bwə jəlá nə kə dág nyə, a sáág ná bənónη bwə jíig ná shεε. Bwə mú kə kwambulə nə mwâ mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bənêη Herod bwə bwəmag.

21 Jwəw lú mpwəmə dəəηgú, Herod mú bwáád míkáándə mí ící myé ná ndeé a mú kə ji jiya ící dí. A mú ka zə lās nə buud óni kaand.

22 Buud óni bwə mú shwal wá yáηgá ná: «Dáni kəl dásə nji kəl lú Zembî, kú bæ kəl lú múúd.»

23 Ka seegya ná ηgwól *éηgales mə Yawé má yíd nyə nəcé a bálə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú dálə nyə.

24 Milósú mí Zembî myáá mí mú námə ηgə kə nji shwóg nə shwóg.

25 Barnábas bá bân Sól bwə mú shîn sá lwámá bwə á kə Yurúsalem yí ná ndeé bwə mú nyiηgə. Ja bwə nyiηgə ní, bwə mú kə nə Yuánes bwə á kwo də jów ná Márkus yé.

13

Nkəηkê Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

1 Dɔ lú óbúgula í á bæ Antyósh yí í á bæ nə *buud ɔ mícúndə nə oyíguli. Barnábas nyə á bæ cínəηg, nə Símyon

12:7 5.19 12:12 Yuánes bwə á kwo də jów ná Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10 12:18 5.22-24 * 12:20 mwâ mpáánzə: Mwân wəəηgú nyə á bæ kágə mílwámá á fúm má Herod. 12:22 Eze 28.2 12:24 2.41 12:25 11.29-30 13:1 11.27

bwá á kwo du jôw ná Nizher yé, nê Lusyus múúd á Sirên, nê Manaen bá cí Herod á tatarâk* bá wɔɔf kúl ηgwúd yé, nê Sól.

² Dúl jwôw bwá á ηgə sá mísɔɔn bwá ηgə cí idâw yí, Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim nyə á cí nê bwo ná: «Tálégá mə Barnábas bá Sól koogá, bwá zó kə sá sáal mə má féesh bwo ná bwá sáág yí.»

³ Ná ndeé, bwá mú jəgula nê Zembî bwá ηgə cí idâw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwê, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug.

⁴ Ja Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ηwa byóol cɔ kə kóomb ηkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wóos Salaminə, ηgə bwiing Milású mí Zembî *mámpáanzə mə minjígulá mə *Oyúden dî, bwá ηgə kə nê Yuánes tâη kágə mílwámá.

⁶ Bwá mú lína ηkwamə nyɔɔng nyêsh ná ndeé kə wóos ηgwála á Pafos. Bwá á kə kwey ηgwól mwâ Yúden nûη Pafos nê jíná nê Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshígá.

⁷ Bar-Yésus éne bá ηgwámuna Serzhus Polus wá bwá á ηgə cugə. Ngwámuna nywáá njúl nê fəg, nyə á ka jôw Barnábas bá Sól nəcé nyə á bə nê məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî.

⁸ Nji, Elimas‡ mú ηgə laa bwo, a ηgə yida ceel shwúguli ηgwámuna ná a kú *búgala. Jíná lú Elimas í ká ná muud ncidə.

⁹ Sól, bwá jów ná Pwól yé, mə lwánd nê Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim ná cwóó músə ka dúg Elimas ná figá-figá,

¹⁰ a mú lás nê nyə ná: «Yí! yé mása məkəη nê məshígá éga, yé mwân mə Njwû məjamb, yé múúd jí kú ceel ótútəlí éga! Wo ayówé ηgə́lə ceel ntáma jəjə íyuuɡ i Cwámaba?

¹¹ Wo zó dúg ja gaád. Mbwê mə Zembî í mə bií wo. Wo zó fwo bə

áncím-ncím, kú ná dúg mənkenya mə jwôw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shín lás ntáni, gúndə nê yídúgú í mú shulə Elimas míshád, a mú ηgə lyɛda kəkál ηgwúd ηgə sɔ muud bíg nyə mbwád yé.

¹² Nji ηgwámuna nyə á dúg sá í á s̄y ni yí, nyə shwal bə mbúgala, njígulá nyə á gwág shú mə Cwámaba yí í mə bií nyə.

Pwól Antyósh á Písídí

¹³ Pwól bənəη buud ó gwoong bé bwá mú kəwa byóólád Pafos, kə Perzhe kóomb shí á Pamúfilí. Yuánes mú kə béégya nê bwo nûη, nyə mú nyingə kə Yurúsəlem.

¹⁴ Bəη bwá mú tí Perzhe, ηgə kə nê ndeé kə wóos Antyósh á Písídí. Bwá mú kə nyí *mpáanzə minjígulá dí jwôw lú Sábaad, kə ji shí.

¹⁵ Ja lɔ́lə *mbwoomb məcɛɛ nê micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shín yí, otówe ɔ shwóg wá mpáanzə minjígulá bwá mú cí nê bwo ná: «Bwaang, ηkí bi búəsə nê gúl sá bí bí nê ηkul bándulə búúd nê ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwól mú t̄w t̄təlí, a fufə bwo mbwê, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izarəyél nê bəəng bwá ηgə gwɔɔ Zembî wá, bi ɔ gwágulá mə.

¹⁷ Zembî á kúl búúd Izarəyél jísú ga nyə a féesh osóηgá búsu. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kəg bul mpyáanz nûη jiya á Igípten dî. Ná ndeé nyə a yíl bwo nûη nê mbwê ηkúl yé.

¹⁸ A mú ηgə jísəw bwo shí a shwéeshá dí kə wóos je kumə mimbú məwûm mənə.

¹⁹ A mú jangulə ílwoη í búúd zangbá shí á Kanaan ná ndeé a yə ódá shí nyáη tâη lúgí

²⁰ shú mímbú kúnə-kúnə mitəd minə nê məwûm mətɔɔn.

* **13:1 Tatarâk:** Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nê mpál nê á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4 ηkwamə:** Nyísə bwádə lú shí t̄tám məjúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8 Elimas:** Dúl jíná dé wá Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11 **13:13** 13.5; 15.38 **13:14** 17.2 **13:15** 15.21 **13:17** MmN 1.7; Mbá 5.15 **13:18** MmN 16.35; Ilη 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15

«Mpúsə wəəŋgú a mú du wéeshali bwo osémbye ɔ mílúsú ná ndéé zə wósos fwála má *múúd micúndá Samyéł.

21 Ja jəəŋgú bwo mú ji ná bwə bág nə wán njwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwân mə Kís a njúl mbyágá á bæend má Bəŋzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tâŋ mimbú məwúm mánê.

22 Zembí mú yíl nyə, a mú tâl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəəŋg wə Zembí nyə á bwiing lân yé ná: “Mə má dúg ná Dávid mwân mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wâm yé, nyə wə mə bá du sá sâ jêsh má bá du ji ná a sáág yí.”

23 Nyədí mpwəŋ buud dí wə Zembí nyə a lwándúlə mpu yé, a wéeshali Yésus cəgye buud á Izəryél yé.

24 Shúshwóógú ná cəgye wəəŋg zég, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izəryél jêsh nduwán tâŋ yuug ná bwə má cénd mítédúgá.

25 Ja Yuánes wəəŋgú nyə á ngə shínal sáal dé yí, nyə á ngə ci nə buud ná: “Bí ngə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ngə téduga ná má jisə yé. Nji, ngwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí mángwub məkuúd.”

26 Bwááŋg bēsh, təə mpwəŋ buud má *Aburaham təə bí bəəŋg bí ngə gwəzə Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cəg dəəŋg wá.

27 Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bán bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəxlə nyə shwiy. Ntó, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndá shé má du lə ósábaad bēsh dí yí í bwámag.

28 Tεem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbξé ná a yég ná, bán bwə á ci nə Pilát ná a gwúg nyə.

29 Námə nji bwə á shín sá isá byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud.

30 Nji, Zembí nyə a gwúmushi nyə.

31 Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú,

buud bənonjə bwə á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwə á ngə dúg nyə. Buud bəəŋg wə bwə músə owúshined bé kúl búúd jêsh dí.

32 Jəzə kéel dəəŋg námə wə sá ngə bwiing bí yí, ŋkaagá Zembí nyə a kaag odá yí.

33 Zembí nyə a sá ná ŋkaagá nyəəŋg í zég bwəma nə sá bwân gwúmushilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sá jəəŋg wə jisə cilyá Sôm ábēé dí yí, ná: “Wo ji mwân waamá, mə má byá wo múús”.

34 Jí ntó. Zembí nyə a gwúmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jəzə ísá mə á kaag Dávid yí, məŋkaagá má cugé nə ŋkul salan má”.

35 Gwə námə wə á ngə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abálé bíd ná jəzə sóol məsáal wə kág bwo shwóŋud”.

36 Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembí fwála déd. A mú yə, a dəw nə osóŋgú bé, a bwo.

37 Nji, nyəəŋg Zembí nyə a gwúmushi yé nywáá nyə a shígé bwo.

38 Bwaəŋg bí má jəlá nə mpu ntó ná nyə wə má sá ná bí gwágúg kéel ijuugá í *mísám mín. Məcξξ má Moyíz bí á du bξ má má á shígé sá ná bí ngəg nə bə otátálí.

39 Nji Yésus wə jisə ná muud yēsh má búgúlá nyə yé, a bə tátəlí ncindí nə ncindí.

40 Bí ó bey ná sá búúd ɔ micúndá bwə á ci yí, í bwámag nə bí. Bwə á ci ná:

41 Bí buud ɔ mpyóŋ, dəgá,

káámúgá, bí jímbúg!

Nəcé, té bí ngə ná dúgya yí,

mə zə bá sá gúl sá bí ngə dúg,

sá jí ná ŋkí bí mə gwág nji lân

bí kú *magulə yí.»

42 Ja Pwól bá Barnábas bwə á cúwo tóŋn yí, búúd bwə á jəgula nə bwo ná bwə bəg kwo zə bwiing bwo lân ngwúd ni Sábaad mə bá bξ yé.

43 Ja buud bwə á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwə

á wá milám mísɔɔn wáŋ dí wá bwá á bɛ Pwól bá Barnábas bɛnɔŋ kə ŋgə lésha. Pwól bá Barnábas bwé mú ŋgə wá bwo ŋkul milámúd ná bwé wág icug byáŋ mpaam má Zembí dí.

44 Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwé á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bēsh ná bwé zə gwágulə kéel mə Cwám̄ba.

45 Nda bóól Oyúden bwé á dúg bímbí lú ncúlyá buud bɔɔŋg ná, bwé á ka zə mp̄ii Pwól bá Barnábas váál áwuwaɣwə, bwé mú ŋgə shwána bwo, ŋgə lwíy bwo.

46 Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bí wá téédúg gwág Milósú mí Zembí. Nda bí bāŋ má ka ban myo ná, bí má lwágulə ná bí ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bāŋ mə zə lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí.

47 Nəcé Cwám̄ba nyə á ci nə sá ná: «Mə má tál wo ná wo bág mənkenya mā ilwoŋ, ná wo kág nə cug kə wóós íjume í shíd”.»

48 Nji ikúl ishús í á gwág ntúni yí, bwé á bul bə nə məshusug bwé ŋgə ságusə kéel mə Cwám̄ba. Bɔɔŋg bwé á bə féeshá ná bwé dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bə óbúgula.

49 Kéel mə Cwám̄ba í á kyey lɔɔm wɔɔŋg wēsh.

50 Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ɔ lɔɔm bwé á də gwɔɔ Zembí wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwá lí ná ndéé bwé wáám̄b bwo kə ntɔ́ m̄nji mí shí nyáŋ.

51 Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máŋúđš shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum.

52 *Ompwíin bwé mú lág lwándúlá nə məshusug nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

13:44 17.2 13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5

§ 13:51 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé á má tál mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínɔŋg wá, ná bwé músa sá nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3

2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zás nə Hermes: Oɣərɛk bwé á ŋgə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembí.

1 Í á ka bə, ja bwé á wóós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáanzə minjígulá. Bwé á kə lésha nə buud mbii á ná *Oyúden nə Oɣərɛk ŋkí bul bulya bwé *magulə búgá.

2 Bɔɔŋg Oyúden bwé á shígé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíŋúg óbúgula.

3 Nji, Pwól bá Barnábas bāŋ bwé á ji cínɔŋgú fwámé mwɔw, bwé ŋgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ŋgə bul ŋwa ŋkul wə Cwám̄ba. Cwám̄ba ŋgə námé magulə kéel bwé á ŋgə bwiiŋg yí, a ŋgə yə bwo ŋkul, bwé ŋgə sá *isá í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí, nə *isá í mímbúgú.

4 Buud ɔ ŋgwála bwé mú béégya ígwoonŋ íbá, gúl í ŋgə bɛ ishwambulə í Oyúden, gúl í ŋgə magulə *buud ɔ lwámá.

5 Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógá.

6 Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jɔɔŋg ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dérbə, miŋgwála myá Likawani, nə cínɔŋg mákoogú məkoogú.

7 Bwé mú kə ŋgə bwiiŋg Jɔɔ Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Listrə

8 Ŋgwól múúd nyə á bə nūŋ Lístrə kú bwele tɔw tətəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgá, nyə a shígé bwele kyey.

9 Dúl jwɔw, muud wɔɔŋg nyə á ka ŋgə gwágulə nda Pwól nyə á ŋgə lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figə-figə, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ŋkul yál.

10 Pwól mú ci nə né gwów-gwɔw ná: «Tówúg tətəlí nə məkuú mwɔ». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ŋgəle kyey.

11 Buud bwé á bə cínɔŋg wá bwé mú dúg sá Pwól má sá yí. Bwé mú ŋgə lás gwów-gwɔw kál lú Likawani dánúđ ná: «Ozembí bwé má bə nda buud ná ndéé bwé má shulə zə sádí».

12 Bwó mú ηgə jəw Barnábas ná Zəs, Pwól nyε ná Hεrmes* nácé nyə wə nyə á du bæ nə ciyá lósú.

13 Buud bwó á du *búgula Zəs wá bwó á du bæ nə mpáánzə ηgeé nyíngulé ηgwála dí. Fada á yábə wəηgú músə ηwa míngwúm mí nteny nə ikəlugú-kəlugú í du lugushi dánd lú zāη yí, bənōη buud bwó mú zə kə ηgeε nyíngulé ηgwála. Bwó á cεel kə cígə inteny ná bwó sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwó jíguli búúd fwámé Zembí

14 Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwól bwó má gwág ntó yí, bwó mú nyaa mikáándó†, bwó mú sáanz kə nə oηkwiimbyē tām buud,

15 bwó ná: «Buud óga, jáyé ni? Sá búse námá búúd nda bî. Sá ηgə yida bwiing bí Jəjə Kéél ná bí bídúg isá í ikás íni, bí céndúg kuú njoond yid wə Zembí á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə māη nə isá byēsh bísé cínəηg yí.

16 Nyə á ka yida bíd té zhúlə yág ná ilwonη í búúd byēsh í ηgág nə bε byán ijām nə ijag,

17 nji nyε kú bíd ηgólə lwágulə ná a jisə, a ηgé námá sá bwo mpaam. Ntó námá wə á ηgé ntí bí ompú bwé ηgé zhu gwów yé, a ηgé yə bî məfwála məmpəg má jéla nə bugaban yí, a yə bí zhwog idəw, a lwándulə bí məshusug mílámúd».

18 Nji, bwó á tεem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwó á shígé leel magulə ná bwó bíd sálə bwo *mətúnuga.

19 Bóól *Oyúden bwó mú zə wósə bwó ηgé zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwó mú zə kwambulə nə buud ná ndeé bwó mú lúmə Pwól məkwóógú ná lúmə lúmə, bwó julə nyə shí nə shí ná ndeé kə wusə bugád. Bwó á téduga ná a má yə.

20 Nji, *ompwíin bwó mú kə lyε nyə. Pwól mú wəól, a mú nyingə kə ηgwála. Mán məlēm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

21 Bwó mú kə bwiing Jəjə Kéél nūη Dərbə ná ndeé bwó mú bæ nə ompwíin fwámé bímbí. Bwó músə nyingə kə Lístrə, cə kə Ikóniyum kə wósə Antyósh.

22 Bwó á ηgə wá ompwíin ηkul mílámúd, bwó ηgé cwīny bwo ná bwó sáág zény búgá. Bwó á ηgə lwágulə bwo ná bwó mpúg ná: «Sá má jəlá nə ηgə bwəma nə *incwaw í ntəg, sá ηgé ntə ηgə ntə ηgə ntə ná ndeé sá mú ka nyíi Faan má Zembí dí.»

23 Bwó á ηgə sá ná, *Də lú óbúgula dēsh dí, bwó féesh bwo ocúmbá buud, bwó ci idəw jəgula nə Zembí, bwó mú ηwa bwo cwámbulə Cwámba wāη bwó á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwó nyingə kə Antyósh

24 Bwó mú lína Pisidí, kə kumə Paməfilí,

25 bwó bwiing kéel má Zembí Pərzhe ná ndeé bwó mú shulə kə Antalya.

26 Kələ wú Antalya, bwó mú ηwa byóól kə Antyósh wú bwó á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo ná bwó sáág sáal bwó má sá yí.

27 Ja bwó á kə jé yí, bwó á sεεηg *Də lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ηkul ná bwó sáág yí, bul bæ ná ndeé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgá ná.

28 Bənōη *ompwíin bwó mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sεεηgyá á Yurúsalem

1 Bóól búúd bwó á shulə wú Yudéa zə ηgə jíguli óbúgula ná: «ηkí bí mə bá kú síya ábíwáág nda Cεε má Moyíz í ηgó cí ná, bí cúgé nə ηkul *dúg cug.»

2 Buud bəηgú bənōη Pwól bá Barnábas bwó mú zə sēηusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyā. Cígulá í mú zə bæ ná Pwól nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwó kág nə lósú wəηg Yurúsalem kə

14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa mikáándó: Oyúden bwó á du nyaa mikáándó jaá mpimbə má bul bíi lám yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10

lwágulə *buud ɔ lwámá bən̄n̄h ocúmbá buud.

³ *Dɔ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwə mú lina Fenisî nə Samariya, bwə ngə bwiing buud nda ikûl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəɔng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusug.

⁴ Ja bwə má kə jé Yurúsalem yí, nə Dɔ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwə mú lég bwo. Bāh bwə músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî má balan nə bwo sáal dé dí yí.

⁵ Bóól óbúgula bwə á bə ηkəɔmú *Ofarizyēh dí wá bwə mú báásulə né í jì ná ikûl í ngə cénd mítédúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwə bɛ námá Məççə má Moyíz.

⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwə mú ka zə seɛngya, zələ faas lésú wəɔng.

⁷ Buud bwə mú námá bul sēηusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaang, bi má bwey mpu ná Zembî nyə a fēesh mə wa bídí mwəw má ashúshwóógá dí, a kənd mə ná mə kəg bwiing ikûl ishús Jəjɔ Kéél, bwə búgúlág.

⁸ Nyεε muud mə mpú mílām mí búúd yé, nyə a lwágulə né a má magulə ikûl, a yə bwo Nkəηkə Shíshim námá nda nyə á yə sá ná.

⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpédúgá sən̄h̄n̄h̄ ikûl. Nyə a fúb námá bwo mílām nəcé bwə bələ nə búgú.

¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá né təɔ impáámé bísé, təɔ sáméfwó sá á shígé bə nə ηkul mə jísəw yí?

¹¹ Nji sá ngə *magulə né sá má dúg cəg mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námá wə jí nə ikûl yé.»

¹² Buud bēsh bwə mú jí ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isá í ntɔ búúd ηkwónh̄ yí nə *isá í mímbúgú í ngə s̄y ikûl ishús dí ná.

¹³ Ja bwə má sh̄n̄h̄ bwiing yí, Zhâk

mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaang, bi ɔ gwágúlə mə.

¹⁴ Shímun má kúnəw sh̄n̄h̄ jaaw sé nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh̄ ikûl ishúsúđ kə fēesh búúd bwə ngə bɛ jíná dé cínəng wá.

¹⁵ Sóólúgú wəɔng í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndə bwə á ci yí. Nəcə jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpásə isá ini, mə bá kwo zə lwó banda mə *Dávid.

Mə bá seɛng íbúgúlə yā cínəng ná ndéé mə kwo təl banda dəɔng tətəlí.

¹⁷ Ja jəɔngú, buud bēsh bwə bá sɔ Cwámba.

Haaw, buud ɔ ílwoη byēsh mə á jəw ná í bɛg jíná dām yí.

Ntó wə Cwámba nyə á ci yé.

¹⁸ A má sá íyuug byé sá má bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jəɔng wə mé mə dúg ná, ílwoη í búúd í ngə cénd kuú njəɔnd ngə yid wə Zembî yí, sá ajəláyé nə wá bwo məkwowala cəgud.

²⁰ Nji, sá cíləg bwo ná bwə sásúləg məlwaaəwə má ózembî ó áyadúg, nə məlwaaəwə má jaŋgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaaəwə má dálə cúdí nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dálə məcií.

²¹ Sá má mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ lāη ó Moyíz básə míngwála myéshud. Mwəw mə Sábaad mēsh dí, bwə lɔ mícilyá myé *mám্পáánzə má mínjígúlá mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ lú óbúgula dēsh bwə mú dúg ná bwə jəlá nə fēesh bóól búúd bən̄n̄h̄ Pwól nə Barnábas bwə kəg Antyósh. Bwə músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ: nə Yúdə bwə á də námá jəw nə Barnábas yé, nə Sílas.

²³ Bwə mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá má bəda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá,

15:4 15.12 15:7 10.1-43 15:8 2.4; 10.44 15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22 15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 *dələ cúdí*: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 *jaŋgálə múúd biná kú nə bā*: Ləv 18.6-18 *cúdí nyə ámə yə məcií kú shwiy yé*: Ləv 17.15 *dələ məcií*: Ləv 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4 15:24 Gal 1.7; 5.10

bí bəŋg búsə Antyósh nə Sirî nə Sil-
isî wá.

24 Sə mə gwág kúga nə bóól búúd
búsú bwə á zə nə minjígúlá myán nŭŋ
bídí zə sá nə mitédúgá mí búbúlág bí
mílámúd. Sə dí sá á nti bwo.

25 Gwə wə sá bēsh sá amə bə cún
nə sá mə féesh búúd bwə zəg nŭŋ bídí,
bənŋ Barnábas bá Pwól omínyŋŋú
búsú wā ccelí,

26 buud bwə á mə keenzh ícug
byán shú jínə mə Cwám̄ba wúsú Yésus-
Kríst wá.

27 Sə mə ka nti bí Yŭdə bá Sílas nə
bwə zəg báásulə jaaw bí sá sə ŋə cila
ga.

28 Nə Nkēŋkē Shíshim, nə sá, sá
mə dúg nə sá ajáláyé nə zhimb bí wúl
mbag, sá mə cilə bí nji isá bí cúgé nə
ŋkul kwanz yí:

29 bí mə jəlá nə sásulə ocúdu buud
bwə amə cíga shú ózembí ó áyadúg wá,
bí kú də də mácií, kú də cúdu nyə
amə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá
jaŋga. Bí mə ká də sásulə ísá íní, í bə bí
mpwogé. Bí ó ji nə shɛɛ.

30 Yŭdə bá Sílas bənŋ Pwól nə
Barnábas bwə mú béégya nə obúgula,
bwə mú shulə kə Antyósh. Bwə mú kə
seŋg obúgula, yə bwo kálaad.

31 Bwə mú lə kálaad nə ndeé a mú wá
bwo ŋkul mílámúd, bēsh bwə mú bul
bə nə məshusug.

32 Nda Yŭdə bá Sílas bwə á bə *buud
ɔ micúndə ná, bwə á ka námə kwo də
lésha nə obúgula, də cwīny bwo, də wá
bwo ŋkul mílámúd.

33 Bwə á ji cínŋgú fwámé fwála nə
ndeé obúgula bwə mú jəna nə bwo nə
bwə nyíŋgəg nə shɛɛ kə kwey búúd
bwə á nti bwo wá.

34 *[Nji Sílas mú kwey nə nyə
anyíŋgáyé, nyə mə ji wu.]

35 Pwól bá bāŋ Barnábas bwə á ji
námə cínŋg Antyósh. Bənŋ bóól
obúgula bwə ŋgə yə buud minjígúlá,
bwə ŋgə bwiŋg jəjə lāŋ á kéel mə
Cwám̄ba.

36 Mpúsə baalé mwəw, Pwól mú ci
nə Barnábas nə: «Shwə nyíŋgəg ná
kə ŋgə dúg omínyŋŋú búsú míŋgwála
myēsh shwə á bwiŋg kéel mə Cwám̄ba
myá. Í jii nə shwə mpúg nda bwə mú
ŋgə bə ná.»

37 Barnábas nyə á ka námə jii nə bwə
kəg nə Yuánes nyə á bə nə dúl jínə nə
Márkus yé.

38 Pwól nyə mú dúg nə bwə ajáláyé
nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə
mpáŋgələ bwo nə iséy, kə béégya nə
bwo Paməfilí yé.

39 Bwə mú séŋusa məkəl nə ndeé bwə
mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus,
báá bwə mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwól mə zə nyíŋgə kyey, bá Sílas

40 Pwól nyə mú féesh Sílas nə bá bwə
kə. Obúgula bwə mú jəw Cwám̄ba nə a
jáándug nə bwo mpáam nyéd.

41 Pwól mú jaand Sirî nə Silisî, a ŋgə
wá mədɔ mə obúgula ŋkul mílámúd.

16

1 A mú kə wós Dərbə, kumə Lístrə.
A mú kə kwey ŋgwál *mpwíin nŭŋ
nə jínə nə Timoté. Timoté wəŋgə
nyəŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula
Yésus, sóŋgú nyə njúl mwā Gərêk.

2 Obúgula wā Lístrə nə Ikóniyum bwə
á ŋgə bwiŋg lāŋ mə Timoté nə a jii jə
múúd.

3 Pwól nyə á ka ccel nə bá bwə kə.
A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábwiwáag nəcé
ŋgələ beemb *Oyúden wā shí nyəŋg
nəcé nda bwə á bwey mpu nə sóŋgú
jisə mwā Gərêk ná.

4 Míŋgwála myēsh bwə á ŋgə kə
myá, bwə á ŋgə kala obúgula micígúlá
*búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wā
Yurúsalem bwə á ŋwa myá, bwə ŋgə
təl obúgula məkuú shí nə bwə bəg
micígúlá myəŋg.

5 Mədɔ mə obúgula mə mú ŋgə lal,
buud bwə ŋgə kwíduli jwəw dēsh.

6 Pwól nə gwoŋg jé bwə mú lína
Frizhî nə shí á Galátia lína línág nəcé

15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27
15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 **Timoté:** Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp
2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29 16:5 2.41 16:6
10.19

* 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim nyə a shígé magulə ná bwá bwíńgug kéel Azí.

⁷ Ja bwá má kə wóós íjumə í Mishî yí, bwá mú ńwá kə Bitinî, nji Shíshim má Yésus kú magulə.

⁸ Bwá mú ka lína Mishî né ndéé kə wóós Truwás.

⁹ Gúl bulú dí, Pwól mú dúg *ntamá á mísh né bagé, ńgwól múúd Masedwân tál ńgá téég nyə məbwê ná: «Zaá Masedwân, zə kwínd sê.»

¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sọ ná sá má kə Masedwân, sá ńgá mpu búbálé ná Zembî ńgə jôw sá wu ná sá kág bwińg kéel.

¹¹ Sá mú ńwa byóól Truwás, sá kə ná tíń kə wóós Samoturas. Mán məlám sá ó kumə Neyapolis.

¹² Tíle cínəńgú sá mú kə Filipî, ńgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipî wəńgú njúl ńgwála ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínəńgú baalé mwôw.

¹³ Jwôw lú Sábaad sá mú cúwo wú ńgwála, kə bwûń lú ńgwə́, wú sá á téduga ná bwá á kwambələ ńkúmba kál shú məjəgula wá. Sá á ka bə sá njúl nûń, sá ńgá lésha nə budá bwá á sɛɛńgya cínəńg wá.

¹⁴ ńgwól múdá nə jíná ná Lidiya nyə á zhu ńgwála á Tiyatír, nyə á du kusha ijimé í míkáándé mí atítí; mudá wəńgú nyə á du gwə́ Zembî. A mú du gwágulə Pwól né ndéé Cwamba mú bēny nyə lám ná a máguləg lésú má Pwól.

¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé bēsh yí, nyə a téég sê məbwê ná: «ńkí bi má kwey né mə ji mbúgula mə Cwamba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbəli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwól bá Sílas Filipî

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ńgá kə kál sá á du jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sê. Sás dəńg í á du sá ísəy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəńg dúgə yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii.

¹⁷ Sás dəńg mú zə ńgə bɛ Pwól, a ńgá kím gwów-gwôw ná: «Buud óga búsa osóol ɔ másaal ó Zembî á gwów-gwôw. Bwá ńgə jaaw bí zhií á cug.»

¹⁸ Nyə á ka námə du sá ntúni mwôw ńkí bulya né ndéé Pwól mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpásə, a mú lás nə jamb ná: «Jíná má Yésus-Kríst dí, mə yímbəli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músa námə cúwo cé nə cé.

¹⁹ Nda búúd bwá á bə nə nyə wá bwá á dúg ná búgá ján bwá du bə nə məbii yí í mə jimb ná, bwá mú bii Pwól bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmbəy ó mílású dí wú buud bwá á du sɛɛńgya tām dánd wá.

²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwəman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ńgwála ná shwu. Bāń bwá njúl *Oyúden,

²¹ bwá ńgə zə jíguli buud məfúlú má ajáláyé né sá buud ɔ Róma sá bwélég magulə má.»

²² Buud bwá á bə cínəńg áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mpíi bwo. Otówe ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándé, bwá lwām buud ná bwá yídúg bwo nə mílwón.

²³ Bwá mú danğulə cú bwo na né ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ńgə baagəsə sá buud óga.»

²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntúni yí, a kə ntəg fad bwo kál fúm dí cwû, a wá bwo mímbwagə mákuúd.

²⁵ ńgeé tām bulú, Pwól bá Sílas bwá mú ńgə jəgula nə Zembî bwá ńgə sey isusa gúmálələ Zembî. Bwá á ńgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ńgə gwágulə bwo.

²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntańusa mbii á nə mənyunğ mə njów mímbwug má ńgə shwágusa məshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə leel shín juw, mímbwug myēsh məńkəda shín sémb.

²⁷ Mása á njów mímbwug músa juum. A mú dúg mímpumbé ná bagé, a mú ntəg wéem kafwəle ná a gwílyá

nyúul, a ηgá téduga né mimbwug mí má shîn túb.

²⁸ Pwôl músə ka kîm nə ηkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sé bêsh sá búsa wa.»

²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud né bwé zég nyə nə málamba. A mú ηgə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwôl bá Sílas shí məkuú,

³⁰ a mú ηwa bwo kə nə bwo tóon kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?»

³¹ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bəg *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wêsh.»

³² Bwé mú bwiiηg bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bêsh.

³³ Námə wəla dəηgú, tám bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəη ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bêsh bwé mú duwan.

³⁴ A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idúw. Nə nyə nə njów yé wêsh bwé mú kəos nə məshusəg nəcé bwé búgúlalə Zembî.

³⁵ Ja mán í á ləm yí, otówe ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulísh kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwé kəg.»

³⁶ A mú kə jaaw Pwôl ná: «Otówe ɔ shwóg bwé mé nti búúd zə ci nə mə né mə bídúg bí, bi kyéyug. Ntó, bi báá, cúwógá tóon bi kəg ná shεε.»

³⁷ Na wə Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwé ámə yíd sá tám buud kú námə jí sá kəod, í njúl ná sá búsa buud ɔ Róma. Bwé mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwé cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwé zég bíd sá!»

³⁸ Ifulísh í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byêsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə né buud bəηg búsa buud ɔ Róma.

³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milám, wéeshəli bwo tóon, bwé mú jəgula nə bwo ná bwé kyéyug wú ηgwála wəηgúd.

⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwé mú wú njów

mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú də cwîny óbúgula né ndéé bwé músə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Beré

¹ Bwé mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwé kə wóos Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáanzə minjígúla wá.

² Pwôl mú kə bwəma nə Oyúden bəηgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bánəη bwé mú jí mwôw mə Sábaad məlól, a ηgá lésha nə bwo,

³ ηgə jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ηgá ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kríst júgug ná ndéé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kríst wəηg wá Yésus mə ηgá bwiiηg bí éga.»

⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magulə njígúla wəηg. Bwé mú seηgya gwoonη nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwoη Ogurék bwé á də gwəzə Zembî wá bwé mú námə sá ntó, tεem bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəηgá.

⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shîη bwo. Bwé mú kusə wəáməshémbéshə wá nyaan milám bwé á də jí ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambulə búúd ná ndéé təl ηgwála ná shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów ná bwé kə bii Pwôl bá Sílas, zə nə bwo tám buud.

⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bánəη bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ɔ ləom dí bwé ηgə kîm ná: «Məηkúmbə mə búúd mə ηgə wá zhizhəom shí nyêsh myá mí mə wóos wa.»

⁷ Yason nyə a bálε lág bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aηgê nə bísh məcεε mə Káázəl, bwé ηgə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wə wə Yésus.»

⁸ Oηkwimbyê bánə óni bwé mú kənd buud milám gwôw təo ojwú ɔ ləom bēsh.

⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bánəη bóól óbúgula óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidúlə mánnyúul.

10 Obúgula bwé mú léelá kænd Pwôl bá Sílas Berê bulú nà bulû. Ja bân bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúalá.

11 Oyúden wâ Berê bwé á bə nə jə mílâm ntə bəəng wâ Tesaloníka. Báá, bwé á lég kéel nə məjigəwa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembî jwôw dēsh shú ná bwé dúg mpu ŋkí minjígúalá mí Pwôl mísə tətəlí.

12 Zhwog buud bán bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurék, fwámé búdá, nə zhwog budúm námá.

13 Ja Oyúden wâ Tesaloníka bwé á gwág ná Pwôl mə kə námə bwiing Milású mí Zembî Berê yí, bwé á tí námə kə wu, kə wá zhizhəom, kə sá ná buud mitádúgá mí búbúlág mílúúd.

14 Obúgula bwé mú ntâg léel ŋwa Pwôl kænd nyə kóómb á mân. Sílas bá bân Timotê bwé mú lég Berê.

15 Buud bwé á kə lúgal Pwôl wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bân bwé mú nyingə. Pwôl mú nti bwo nə məkál shú mə Sílas bá Timotê ná bwé léélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwôl Atên

16 Ja Pwôl nyə á ŋə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúlə ná buud ə ŋgwəla wəəngú bwé á ŋə gwəqə zhwog ivuguli í ózembî ó áyadúg.

17 Nyə á ka də kə *mpáánzə minjígúalá kə də lésha nə bwo nə bóól búúd bwé á də gúmal Zembî wá, a də námə kə jwôw dēsh tām dánd kə də lésha nə buud á kwéy wú wá.

18 Bóól məma wəáfaas mitádúgá bwé á də námə lésha nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəəng ə Stoyik. Bóól bwé mú ka də jí ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúd ga ŋə cí yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ŋə bwiing lân ózembî sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwôl nyə á ŋə bwiing lân mə Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí.

19 Bwé á ka ntâg ŋwa Pwôl, kə nə nyə buud onání bwé á də səəngya Arey-opagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sə wó njígúalá ágúgwáan wó ŋə kyey nə ndí ni.

20 Wo mə sá nə məlwə məsú mə gwágúg isá í ágúgwáan. Sə mə cəel wámbulə isá byəəngá.»

21 Buud ə Atên bēsh nə ojón bwé á də ji wu wá bwé á də cinguli fwála dán nji dúlə ŋə bwiing nə ŋə gwágulə míláj mí ágúgwáan mí ŋə kúnəw wóós myá.

22 Ná ndéé, Pwôl tál na tətám Arey-opagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ə Atên, mə mə dúg ná íkóómb byēsh dí bi mə jág bul cəel yábá.

23 Nəcə ja mə mə ŋə kyey bídí ŋgwəla ŋə dúg bín isá bí ŋə yə gúmə yí, mə ámə kwey ŋwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga ji shú mə Zembî sə ampúyé é”. Sâ bí bân ŋə yə gúmə kú mpu ni, gwé wə mə mə ŋə zə bwiing bí yí.

24 Zembî nyə á té shí nyēsh nə isá bí sə cínəng yé, á ji Cwamba á gwôw nə shí yé, nyə á dé ji məmpáánzə búúd bwé shúmə nə məbwə má.

25 Sáal dé í á dé s̄ty məbwə mə búúd dí námə nda á jii ná buud bwé sáág nyə gúl sâ. Nyəe muud ŋə yə sə bēsh cug nə məyəwəda nə bíl isá byēsh yé, sâ í cúgə nə ŋkul fúfə nyə.

26 «Nyə a té ilwon í búúd byēsh í ŋə zhu wə muud ŋwúd, ná ilwon byəəng í jígú shí nyēsh dí. Nyə á cəglə buud məfwála mə cug, a tál námə bwo minji mí məshí bwé ŋə ji má.

27 Nyə a sá ntó ná buud bwé s̄q̄g nyə, bwé ŋəg bwówulə ka bwé é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sâ.

28 Nəcə, cug sə ŋə cugə yí, í ŋə zhu nyé dí, nyə wə ŋə sá nə sə ŋəg nə kuwo, nyə wə ŋə sá nə sə bág sâ sə bú sə yí. Sâ jəəng wə bóól ócile ó ókálaad bún bwé á cí yí, ná: “Nəcə sə bú sə mpəg jé”.

29 Nda sə bú sə ka bə mpwon buud nyé ná, sə ajélayé nə téduga nə Zembî jisə nda or ŋkí nda kwóógú bwé də

lúlə *mwaanê nə ndî yí ñkí gúl jimá kwóógú sâ búúd ɔ ikəŋ bwá yágúlá nə milúu nə ndéé bwá mú caag yí.

³⁰ Zembî nyə aŋgê ná nə kənd mísh máfwála búúd bwá á dɛ bə jág dí má. Nji, a ŋgə jôw buud bēsh íkúl byēsh bwo njúl yí nə bwá céndúg mítédúgá.

³¹ Nyə á má tâl ñkúmba jwôw á bá cígal mílású myâ shí nyēsh sémyé á tútəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəŋgə gwúmáshíla nyə á gwúmashi nyə yí.»

³² Nji bwá á gwág Pwól má ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwá mú tééd ŋgələ cágulə nyə, bóólúgá bāŋ ná né ná: «Sé é bá kwo gwágulə wo nə lâŋ wô ni gúl ja.»

³³ Na wá Pwól nyə á zə béégya nə bwo yé.

³⁴ Nji, bóólúgá báá bwá á shí leedya nə nyə, bwá *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwá á dɛ jôw ná Damaris yé, nə bóólúgá námá na.

18

Sáal mə Pwól Kərênt

¹ Ja isâ ini í má shín bə ntáni yí, Pwól músə wú Atên kə Kərênt.

² A mú kə kwey ŋgwól *Yúden nūŋ nə jíná nə Akilas, a njúl muud á Pôŋ. Akilas éne bá mudá yé Priska bwá á ŋgə kúnəw wóós, bwá ŋgə zhu Itali nəcə Klóod nyə a wíŋg Oyúden bēsh ná bwá wúg Róma. Pwól mú seŋgya nə bwo.

³ Nda í á nyîn ná bónónŋ bwá á jíg váál íséy ŋgwúd ná, bónónŋ bwá mú ji kəl ŋgwúd dɛ sēy. Bwá á dɛ laad məbanda nə míkáándá*.

⁴ Pwól nyə á ka dɛ kə lésha nə buud *mpáánzə minjígúla dí mwôw má Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden nə Ogurêk bwá máguləg kéel.

⁵ Ja Sílas bá Timotê bwá á wóós wúlə Masedwân yí, Pwól nyə á ka zə wá

nyúul nyé nyēsh bwiingúla kéel dí, a ŋgə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wá jísə *Kríst.

⁶ Nji, Oyúden bwá mú zə bul fám nyə, bwá dɛ jág lwíy nyə. Pwól mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wân mə jágawə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kóómb búúd bwá cúgé Oyúden wá jaá gaád.»

⁷ A mú wú na kə nyíi njów má ŋgwól múúd bwá á dɛ jôw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəŋgə nyə á dɛ gúmal Zembî, njów yé ni í njúl koogú lə mpáánzə minjígúla.

⁸ Kríspus múúd nyə á bə njwú á mpáánzə minjígúla yé nyə a *búgula Cwámba nə njów yé wēsh. Zhwoŋ buud ó Kərênt bwá á dɛ gwág Pwól wá bwá á búgula námá, bwá mú ŋgə duwan.

⁹ Pwól mú dúg *ntamá á mísh ná bagé gúl búlúd Cwámba ŋgə ci nə nyə ná: «Wo kú fúndə. Wee ŋgag nə lás, wo kú ji kúl-kúl,

¹⁰ nəcə mə ji nə wo, múúd cugé nə ñkul kúnya nə wo ná a sá wo bôw. Mə ji nə búúd ñkí bulya wa ŋgwəla gaád.»

¹¹ Pwól nyə á ji na mbú ncindí nə oŋkwoond ósaman, a ŋgə bwiing bwo Milású mí Zembî.

¹² Nji, ja Galiyôŋ nyə á bə ŋgwámuna íjwúga yá Róma í á tâl Akayî yí, Oyúden bēsh bwá á tów ciŋú-cindê nə Pwól, bwá mú bíi nyə kə nə nyə ósémye ɔ mílású dí

¹³ kə shwáman nyə ná: «Muud éga ŋgə shwúgali buud ná bwá yág Zembî gúmə mbií í yídá lúmbuli nə Məcəx yí.»

¹⁴ Pwól mú nywá ceel lás, nji Galiyôŋ mú ci nə Oyúden ná: «Í mbêŋ bə ná muud éne má shwey gúl wôŋ ñkí ná a má sá gúl sâ áyíyáág, mə lég shwáman jín nda í jóla ná, yé Oyúden.

¹⁵ Nji, nda jísə ná bí ŋgə shuya shú sâ í dúgyá nə minjígúla mín, nə mínə mán, nə məççəx mán ná, biméfwó lásúgá isâ bín. Mə acéélé lás mbií lésú ni.»

17:30 14.16; Rom 2.4 **17:31** 3.15; 10.42 **18:2** Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Máj məbanda má a dɛ bə, bwá laad káándə mbií á ná bwá ká weef í bə banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31

16 A músə nying bwo né bwo wúg njów mílósú.

17 Bêsh bwá mú bií Sostên njwû á mpáánzə minjígúlá, du dangulə cú nyə námə na mpumbé njów mílósúđ Galiyôŋ kú bísh.

18 Pwól nyə á nyingə kwo ji Kərênt fwámé zhwoğ mwôw né ndeé a mú jəna nə obúgula, a mú kəwa byóólúđ kyey kə Sirí, bənnəŋ Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Saŋkrê nə ŋkaagə nyə á sá yí.

19 Bwá mú kə kumə Ifêz, Pwól mú béegyə nə Akilas bá mudá. Nyə mú kə mpáánzə minjígúlá kə lésha nə Oyúden.

20 Bwá mú bií nyə né bənnəŋ bwá nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban.

21 A mú jəna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí mə magulə, mə é bá nyingə zə wa bíđí.» A mú kəwa byóólúđ kyey wú Ifêz.

22 Bwá mú kə səl byóól Sezarê. Pwól mú bád kə, kə bəda *Dɔ lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyoş.

23 A mú ji wu baalé fwála né ndeé a mú kyey. A lína shí Galátia a cɔ Frizhí, a ŋgə yə *ompwíin məcwûŋ ŋgələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos mə bwiing kéel Ifêz nə Kərênt

24 Ŋgwól *Yúden nə jínə né Apolos nyə á bə muud á Aləgzandrí, nyə á ka zə wós Ifêz. Nyə á bə nə cəŋ lósú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel mə Zembí.

25 Nyə a shí jíg ísâ í dúgyá nə zhií mə Cwámba yí. Nyə á bə nə məma yéesh íséy a mú du bwiing ísâ í Yésus, a du jíguli byo njígúlá á tətəlí í njúl né nyə á mpu njí nduwán mə Yuánes.

26 Nyə á ka du bwiing kéel *mpáánzə minjígúlá dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwá mú du gwágulə nyə nə ndeé bwá mú ŋwa nyə bwədí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií mə Zembí né səŋ səŋ.

27 Nda nyə á ka ŋgə cəel kə Akayí né, obúgula bêsh bwá mú wá nyə ŋkul lámúđ, bwá cilə bəŋg wá wu né bwá

bəŋ ŋwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembí í mú sá né a bəg nə məma mfíi shú obúgula.

28 Iciyá í lósú byé í á du sá né məshwán *Oyúden bwá á du cəel sá mə mə bəg zhizhe. Nyə á du mpu lwágulə bwo mícilyá myâ Kálaad Zembí dí né Yésus wə jísə *Kríst.

19

Pwól mə kə Ifêz

1 Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərênt ní, Pwól nyə a shín lína shí á mimbəŋ né ndeé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nûŋ,

2 a mú jí bwo ná: «Ye bí a shí ləg Ŋkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwá nə né ná: «Sə afwóyé námə bwelə gwág né Ŋkəŋkə Shíshim jisə.»

3 A mú kwo jí ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwá ná: «Nduwán mə Yuánes.»

4 Pwól mú ka cɔ ná: «Nduwán mə Yuánes í á bə shú búúd bwá á magulə né bwá cənd mítədúgá wá. Yuánes nyə á ŋgə lwágulə kúl búúd né bwá búgúlag múúd ŋgə zə nyádí mpəsə yé. Muud wəŋg wə Yésus.»

5 Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jínə mə Cwámba Yésus dí.

6 Ja Pwól nyə á bəd bwo məbwə yí, Ŋkəŋkə Shíshim mú zə bwədí, bwá mú ŋgə lás məkálúđ bwá ŋgə cúndə micúndə mí Zembí.

7 Bwá á je bə buud wûm nə óbá.

8 Pwól nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígúlá, nyə a du bwiing kéel cínəŋg təŋ onkwoond olóol kú fúndə mísh mə buud, a ŋgə lésha nə buud, a ŋgə sá né bwá máguləg sâ í dúgya nə Faan mə Zembí.

9 Nda bóól bwá á ŋgə sá lal lúú bwá kú magulə sá nyə á ŋgə cɔ yí bwá ŋgə yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasúlə mpu tām buud né, Pwól nyə á ka ntəg béegyə nə bwo, a ŋwa ómpwíin, a kə du lésha nə bwo jwôw dēsh shikúl mə Tirános dí.

10 Nyə a sá ntó tâŋ mimbû mímbá, í mú sá né buud ɔ Azî bêsh bwé gwágúg kéel mə Cwám̄ba, tɔɔ *Oyúden tɔɔ Ogurêk.

11 Zembî nyə a wéeshuli *məshimbá má álal-ŋkul mábwə́ má Pwól dí,

12 mbií í á bə́ né bwé á dɛ ɲwa onábukən nə mikáándé mí á dɛ kúnɲa nə Pwól myá, bwé dɛ báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myɔɔŋgú, məjamb wû.

13 Bóól óŋkɔɔ́ ɔ Oyúden bwé á dɛ kyey mílɔm mílɔm dɛ yíl búúd məjamb wá, bwé mú zə́ tééd né bwé dɛ jôw jíná má Cwám̄ba Yésus ná í lwágug min-jumbúlu. Bwé á dɛ ci ná: «Mə yímbá lí bí jíná má Yésus Pwól ŋgá cúndə́ yéd.»

14 Ntó, bóól búúd zəŋgbá bwé ɲjúl bwân ɔ wúl lúlúú ófada Oyúden bwé dɛ jôw ná Skéva yé, bwé á ka námə́ zə́ sá sóólúgú wɔɔŋg.

15 Ntó jamb í á zə́ fɛel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə́ Pwól, bí bân wá ozó?»

16 Muud nyə á bə́ nə jamb ni yé mú ncoŋ bwo nyúúlud, figə́ bêsh shí ntɔ́ bwo ŋkul. Nyə a sá bwo né ndéé́ bwé mú wɛɛnzɲ na ɲjów ni dí oshushwáás nə məfáŋ nyúúlud né jəəd.

17 Buud ɔ Ifêz bêsh, tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk bwé mú gwág lâŋ wɔɔŋg, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé́ jíná má Cwám̄ba Yésus í mú jwɔ́.

18 Ncúlyá buud wâ bɔɔŋg bwé á búgula wá bwé mú zə́ ŋgə́ magulə́ məbôw máŋ, bwé ŋgá bágulə́ isâ bwé á dɛ sá yí tām buud.

19 Bóól zhwog buud bwé á dɛ sá májig wá bwé mú dɛ zə́ nə okálaad bɔɔŋg dɛ zə́ ŋkúnd tām buud ná ndéé́ jígal. Bwé á bála bímbí lú okálaad dɔɔŋg ná í á kumə́ misaŋ mí *mwaanê otóóshin məwúm mətɔɔn.

20 Né ndéé́, kéel í á ŋgə́ mpyáanz nə ŋkul mə Cwám̄ba, misóólúgú mí ŋgá sîy.

Məma zhizhə́m á Ifêz

21 Ja isâ ínɪ́ í á shîn sîy yí, Pwól mú zə́ bíi tédúgá né á kyey Masedwân nə Akayî kə́ Yurúsələm. Nyə ná: «Ja má bá

kumə́ Yurúsələm yí, í bá námə́ jɪ́ né mə kə́g Róma.»

22 A mú kənd bóól ósóól ɔ məsáal bé óbá Masedwân, nə Timotê nə Erâst. Nyɛɛ mú lɛŋguli fwámé fwála Azî.

23 Fwála dɔɔŋg wá ícucu í á zə́ bə́ shú zhí mə Cwám̄ba yí.

24 Ngwól álúlə́ igwámúgə́ nə jíná né Dəmitrî nyə á dɛ lúlə́ kwóógú bwé dɛ lúlə́ *mwaanê nə ndî yí, dɛ sá ímpúmpáanzé í zembî á mudá bwé á dɛ jôw ná Artemís yé. Sâ jɔɔŋg í á dɛ sá né buud bwé á dɛ sá ísáɡ-sáɡ í məbwə́ wá bwo bíg fwámé məbíi.

25 Nyə á ka sɛɛŋg buud ɔ ísáɡ-sáɡ bɔɔŋgú nə bóól búúd bêsh bwé dɛ sá mbií məsáal mɔɔŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owɛy, bí mə mpú né iséy íga wá í ŋgá yə́ shé məbugabaan.

26 Bí ŋgə́ dí gwág nda í mú ŋgə́ lís ná! Né, tɔɔ wa Ifêz tɔɔ Azî yêsh, Pwól éne mə shîn sá né zhwog buud bwé máguləg lâŋ yé né ozembî buud bwé lúlə́ nə məbwə́ wá bwé cúgé́ ózembî.

27 Sâ jɔɔŋg í é sá né iséy bísú í bág zhizhe. Kú námə́ bul bə́ ɲjɪ́ ntó, í é sá námə́ né mpáanzé mə Artemís məma zembî á mudá í nyínúg zhizhe, buud bwé mú dúg nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə́ bə́ nə gúmá Azî nə shí nyêsh bwé ŋgá gúmal Artemís yí.»

28 ɲjɪ́ bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyada, bwé mú tééd ŋgələ́ kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə́ sâ anání.»

29 Ngwála wêsh mú shwal tów nə shwuu. Buud bwé mú cíg kə́ mpáanzé isɛɛŋgyá. Bwé bíi búúd ɔ gwoonŋ ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug, buud wâ Masedwân, julə́ kə́ nə bwo wu mpáanzé isɛɛŋgyá.

30 Pwól mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tām buud. ɲjɪ́, *ompwíin bwé mú ban ná a kú kə́.

31 Bóól búúd ɔ Azî bwé á bə́ oshwə́ bé wá bwé mú námə́ kənd búúd kə́ téég nyə́ məbwə́ né a kú təl mákuú mpáanzé isɛɛŋgyá.

32 Í á shwal zə́ bə́ buud ŋgə́ kîm ntáni, nyâŋ kîm yé ŋkwimbyé,

nyâŋ kîm yé. Í mú bæ áfúlukumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámə sɛɛŋg búúd yí.

³³ Bóól búúd bwə mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngə cɔ yí, nyɛ muud *Oyúden bwə á tál shwóg yé. A mú ngə fufə buud mbwə ná bwə gwágúlég, á cɛɛl lwágulə búúd sâ jísə yí.

³⁴ Nji bwə á yag ná a ji Yúden yí, buud bēsh bwə á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» Bwə á kîm ntó nə ndéé je bæ tâŋ məwəla məbá.

³⁵ Muud nyə á də cilə isá í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd nə shɛɛ. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág nə nji wa Ifêz wə mpáánzə mə Artemís məma zembî ámudâ nyísə yé, nji wa námá wə vugali jé í á kud wú gwów yí jísə yé?»

³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sâ jɔŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji nə shɛɛ bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo tədəga.

³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl nə bwə asáyé zembî ámudâ wúsú bəw, kú námá *lás nə né bwaasúlə mpu.

³⁸ Ŋkí Dəmitrî bənəŋ buud ɔ ísəg-səg bə búsə nə ləsú nə muud, ngəá nə míləsú mí də lís njów míləsú, ogwəmuna búsə námə! Bwə kág nə ləsú wəŋ íshwəman dī.

³⁹ Ŋkí bi mə ka bæ nə gúl sâ bí ngə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé sɛɛŋgyád.

⁴⁰ Jɔŋg sə ngə sá múús ga jisə ojwū jee wáámə sə ná sə ngə wá zhizhəəm ləəmud. Sə búsə ná nə ŋkul ka jaaw búúd nə sɛɛŋgya ga jisə shú jí?»

⁴¹ Nji nyə á shîn lās ntání yí, a mú ci nə buud nə bwə bwályág.

20

Pwôl mə wú Ifêz

¹ Ja zhizhəəm ni nyə a shîn yí, Pwôl nyə a jów *ompwíín, a zə cwíny bwo. A mú jəna nə bwo nə ndéé a músə tí kə Masedwân.

² A mú kyey məshí məŋg dí a ngə cwíny obúgula ŋkí bulya nə ndéé a mú kə kumə shí Ogurêk.

³ A mú já cínəŋgú ŋkwoond olóol. Nyə á ka bæ ná a ŋwa byóól kə Sirí. Nji nda nyə á gwáduga nə *Oyúden bwə ngə bwéél nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân.

⁴ Buud ó gwoŋg bə bwə á bæ, nə Sopater mə Pirus muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə Tishik bá Trofîm buud ó Azî.

⁵ Bəŋ bwə á kə shwóg kə bwánd sá Truwás.

⁶ Sə bəŋ sá á ka zə tî njənd Filipî ja mwəw bwə á də də ibələd yá kú nə *ləvur mə á shîn yí. Sə mú ŋwa byóól, sə já zhíd mwəw mátóon nə ndéé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəŋgú mwəw zəŋgbá.

⁷ Sə á ka sɛɛŋgya jwəw shwéndə mə də téd yí nə sə mə zə féya buléd. Nda Pwôl nyə á bæ ná nyə é kyey mán mələm ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, a ka julə kaand nə ndéé kə wóós tām bulú.

⁸ Kúl sə á bæ fúm á njów dí gwów wá, məlámba mə á bæ minjidyá fwámé bímbí.

⁹ Dúl ncwámá í á bæ a njúl vünded, ncwámá dɔŋgú nə jínə ná Etikus. Nyə á ka zə cɔ gwád nə cúg, Pwôl nyɛ ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bií Etikus ná, nyə á yəŋ wú nūŋ bádyé álél* á njówúd zə kadəwa shí. Bwə zə wɛɛl nyə, a mə yə.

¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú lɛɛlú kə, kə ŋkəny ncwámá ni məbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílām gwəw. Jím jé jisə ná nyə nyúúlúd.»

¹¹ Pwôl mú nyiŋgə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg nə ndéé mán mú ləm. A músə kyey.

¹² Bwə mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sə jəŋg í á bæ məma sâ í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sə mú kə shwóg, sə ŋwa byóól kə Asos wú í á bæ nə sənəŋ Pwôl sə é kə

20:1 11.23 **20:4** 19.29 **Timotê:** 16.1 **Tishik:** Ifz 6.21 **Trofîm:** 21.29 **20:7** 2.42, 46 *** 20:9 bádyé álél:** Njów gwów í də bæ wúl njów mbád wúlágád. Kúkál í ngə ciy na ni jisə, wo lɔ mínjów myəŋgú mílól wúlə shí kə gwəw. **20:10** 10j 17.21

nyingə lad gwoonŋ wá. Nyεε, nyə á kyey njwónŋ nə njwónŋ nda nyə á cœl ná.

¹⁴ Pwól mú kə kwey sá Asos. Sá mú ŋwa nyə byóólád sá músə kə Mitilên.

¹⁵ Wúlə cínŋŋá, sá mú kə nə byóól mánŋ ná ndéé mán mələm sá mú kumə ná bæendyá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ŋgeé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milêt.

¹⁶ Pwól nyə á ŋə bul jii ná a kyey mánŋ nə mánŋ, cɔ Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azi. Nyə á ŋə cáás ná ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsəlem jwôw lú Pantekôt.

Pwól mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milêt í, Pwól nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula ó Yésus.

¹⁸ Ja ocúmbá buud bwə á zə wóós nyədí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda mə á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw mə á wóós Azi yí.

¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwám̄ba mə kú bwelə ŋkēny nyúul, mə ŋə sêy nə micúnŋ nə mindəolú mə á ŋə bwəma nə ndí nə mələám̄b *Oyúden bwə á ŋə ndēny mə má.

²⁰ Bi mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sá í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə də yə bí minjígulá tām buud nə bídí minjów,

²¹ mə ŋə báásulə Oyúden nə Ogurêk bēsh ná bwə céndúg mítédúgá zə wá Zembî, bwə búgúlág Cwám̄ba wúsú Yésus.

²² Ja ga, Nkēŋkē Shíshim mə bií mə mbwug, mə wə ŋkág Yurúsəlem kú mpu sá í ŋə bwánd mə shwóg éga.

²³ Sâ jísé yí jí nji ná míŋgwəla míŋgwəla, Nkēŋkē Shíshim ŋə jaaw mə ná mən̄kəda nə *incwaw í ntug wə mə é kə bwəma nə ndí yí.

²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Mə jii nji ná mə mpúg ju kúlá mə ŋə ju yí, mə mpu sá ísəy Cwám̄ba

Yésus nyə á yə mə yí, ísəy í bwiingúlə Jɔjɔ Kéel á mpaam mə Zembî.

²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dúg mpwóómbá nyám, bí buud mə á ji bídí ŋgələ cúndə Faan mə Zembî wá.

²⁶ Mə ka ŋə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ mə ŋkúmba muud na bídí.

²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá mə Zembî wēsh kú shweel tə sá.

²⁸ Bi ɔ mpú baagulə bímfwó, bí mpu námə baagulə səonz jēsh Nkēŋkē Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bi ɔ mpú wíl Dɔ lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə məcií mé yí.

²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ yí, oŋkweny ó ányinyaanə bwə é zə nyí na bídí. Bwə ábúle jagulə səonz jín.

³⁰ Bóól búúd bwə bá də wəɔf na bídí gwoonŋ dí bwə də jíguli bów-bôw mínjígulá də julə *ompwíin ná bwə bég bwo.

³¹ Gwə wə mə cí nə bí ná: “Jigá ŋkasə. Bi ó də téduga ná, tən̄ mimbú mílól, mə á də kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásə, mə nə məzhwíle míshúd.”

³² Ná ndéé, mə mə bəd bí məbwə mə Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ŋkul sá ná bí ŋgəg nə lal búgád, nyə námə wə jí nə ŋkul yə bí mən̄ywa nyə á bwey kwəmasa shú búúd nyə á mə sá ná bwə bág min̄kēŋkē wá.

³³ Mə a shígé wímb̄ *mwaanē ŋkí or ŋkí káándə mə múud.

³⁴ Bímfwó bi mə mpú ná ísə mə á də jii yí nə byəonŋ búúd ó gwoonŋ jām bwə á də jí yí, məbwə mām mǎga mə á də sēy, mə də bii.

³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə nə ntúga wə múúd mə jəlá nə wáduga yé shú ná a kwíindúg bəonŋ búsə kú nə mən̄kul wá. Muud téduga námə íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwéed yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəonŋ mə lég yé, nyəonŋ mə yána ɔ jísé nə ocúncəsh.”»

³⁶ Ja nyə á shín lás ntáni yí, bənónŋ bēsh bwə á kúd məbwónŋ shí, a músə jəgula.

20:17 18.21 20:18 19.10 20:21 11.18 20:22 Nkēŋkē Shíshim: 10.19 20:23 21.4, 11; 9.16
 20:24 21.13; 2Tm 4.7 20:25 28.23 20:26 18.6 20:28 11.23 20:28 1Pr 5.2 20:29 Mat 7.15;
 Yuá 10.12 20:30 Gal 4.17; 1Yn 2.19 20:31 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 20:32 26.18; 1Te 5.23-24;
 2Te 1.11-12 20:33 18.3 20:35 Mat 10.8

37 Buud bêsh bwá músa nḡa bwawuda, bwá nḡa kúlal nyə, bwá nḡa kalwo nyə cúnjád.

38 Bwá á bul gwág cey lámúd nəcə nda nyə á ci nə bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólúd.

21

Pwól nḡa kə Yurúsalem

1 Ja sá á ka tí mənnyúul na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsu bwúnjád, sá mú bɛ zhíí tútəlí kə Kos. Mán mələm sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara.

2 Sá mú kə kwey dúl byóól nḡa cɛel kə Fenisí, sá mú bád cínəḡú kyey.

3 Sá mú nḡa kə ná ndeé sá mú dúg Shíprə nḡa nyín sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirí ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul ísá wá.

4 Sá á ji cínəḡú mwôw zəḡbá nəcə sá á kwey bóól óbúgula cínəḡ. *Ompwíin bəḡḡú, Nkəḡkə Shíshim í á t̄w bwo lúúd bwá mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem.

5 Nda mwôw sá á jəla nə ji cínəḡú má á shín ná, sá á tí njəənd. Óbúgula bêsh nə budá nə ikágá bwá mú kə nḡa lúgal sá kə cúwo nḡwála dí tóón. Ja sánónḡ má kə wóós ncindyə m̄nḡ yí, sá bêsh sá mú kúd mábwónḡ shí jəgala nə Zembí.

6 Sánónḡ sá mú shín jəna. Sá mú kə byóólúd, b̄nḡ bwá mú nyingə kə kwáád.

7 Sá b̄nḡ, t̄lə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemays, sá bəda óbúgula sá á kwey wú sánónḡ sá mú já jwôw nḡwúd.

8 Mán mələm, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wóós Sezarê, sá mú kə nyíi wá Fílíp mbwiingye l̄nḡ mə Yésus nyə á bə nḡwól múúd á buud zəḡbá bwá á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cínəḡ nyádí.

9 Nyə á bə nə mäsás mən̄ḡ má njúl oncwíyê, mäsás məḡḡ má á d̄a cúnda micúnda mí Zembí.

10 Nda sá á ji cínəḡú nḡí bwey jiya ná, nḡwól *múúd micúnda mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus.

11 A mú zə sádí, a nḡa kandá mə Pwól, a wóólə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «Nkəḡkə Shíshim nḡa ci ná muud jí nə kandá éga yé, ntága wá *Oyúden bwá é kə wóólə nyə Yurúsalem yé, bwá kəenzh nyə məbwə má íkúl ishúsád.»

12 Nda sá á gwág ntó ná, nə s̄a, nə obúgula wá Sezarê sá bêsh sá á t̄éeg Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem.

13 Ná ndeé Pwól mú bɛsa nə sá ná: «Nəcə jí bí é zə bəwəli mə l̄m nə yé bí nḡa jii nə yí? Məe mə ji nḡwəməsá ná bwá wálúlag mə mən̄kəda n̄nḡ Yurúsalem, t̄ə bwá gwú ntáḡ mə jínə má Yésus dí, bwá gwúḡ.»

14 Nda nyə á shíḡé magulə s̄a sá á nḡa ci yí ná, sá á shíḡé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í s̄yúḡ nda Cwamba mə c̄el ná.»

15 Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəməsa ná ndeé sá mú kyey bádúlə kə Yurúsalem.

16 Bóól ómpwíin wá Sezarê bwá mú nyíi sádí gwoonḡud. Bwá mú kə nə sá wá nḡwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá j̄ḡa nyádí njów. Muud wəḡḡú nyə á bə nə jínə ná Mənason.

17 Ja sá á kə wóós Yurúsalem yí, omínyəḡú búsú wá búḡá bwá á ləḡ sá nə məshusəḡ.

18 Mán mələm, Pwól mú kə nə sá wá Zhâk, ocúmbá buud bwá mú námə wóós.

19 Pwól mú bəda bwo ná ndeé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembí nyə á balan nə nyə íkúl ishúsád yí. Nyə á nḡa bwiing s̄a j̄esh a nḡa féel.

20 Bwá mú d̄a gwágulə nyə ná ndeé bwá mú ságusə Zembí, bwá mú ci nə nyə ná: «Mwaanḡ, wo má dí dúḡ bímbí l̄a ncúlyá Oyúden bwá mú obúgula yí, bêsh milúu myánḡ mísə ná Mécçə má Moyíz dí ná t̄ny.

21 Bwé má shîn gwáduga lâŋ í ngə kyey yí ná wo ngə jíguli Oyúden básə ikûl íkûl dí wá ná bwé bídúg mæççə má Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ngə námá ci nə bwo ná bwé kú ná ngə sá bwân bāŋ ábiwáág, bwé kú ná ngə bə ijām nə ijag bású.

22 Jāŋ wé jí? Bwé é gwáduga ná wo má zə.

23 Gwá wé jí ná, ság sâ sé má zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wa ónə bwé ámə də ómbyûl.

24 Nwag bwo binón kég gusa ngusa íci, wo ka jóna mətāŋ mún mēsh shú ná bwé kənyag milúu. Ja jəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lâŋ í ngə kyey shú dwô dí yí wúsə ijəŋ, wo ngə ná bə Mæççə má Moyíz.

25 Shú bəŋg búúd bwé cúgé Oyúden nji bwé á má *búgula Yésus wá, sé á shí bwey ŋwa mícígulá, sé mú cilə bwo ná bwé cig ocúdu ó *mátúnuga má ívuguli í ózembí ó áyadúg, bwé yəw dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy mácií myá, bwé yəw jaŋga.»

26 Ntó, jwəw í á bə yí, Pwól nyə á ŋwa buud bəŋg, bəŋón bwé kə gusa ngusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ má Zembí zələ jaaw jwəw ngusa íci wəŋg í bá shîn yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágalə sá á kéénzh yí.

Bwé zə bii Pwól

27 Ja í á ka ngə bə ná mwəw zəŋgbá mənə má zə shîn yí, *Oyúden wá Azí bwé mú dúg Pwól *Luŋ má Zembí dí cwû. Bwé mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwé mú bii nyə.

28 Bwé mú ngə kîm ná: «Bag ó *Izəŋyél, oshwoŋ, zəgá, muud éga wé ngə lumbali nə kúl buud jísú nə mæççə mäsú nə Luŋ ga. A ngə lumbali nə sé mínjígulá myé á ngə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bále námá zə nyíngal Ogəŋk wá Luŋ, a má wá málwaagawo wa féeshá kúl gaád.»

29 Nda bwé á ngə dúg Pwól bá Trofîm muud Ifēz ngwála ná, bwé á téduga nə nyə a nyíngal nyə Luŋ.

30 Ngwála wēsh í mú tōw ná shwuu, buud bwé mú zə wósə áncuncuma. Bwé mú bii Pwól, bwé julə wú nə nyə Luŋ má Zembí, bwé leel ntāg fad mímpumbé.

31 Nda bwé á ngə sə ná bwé gwú nyə ná, lâŋ í mú kə wósə wé lúlúú á ózimbí tóóshin í á ngə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsələm yēsh músə ná shwuu.»

32 Námá cé nə cé, a mú ŋwa ózimbí nə milúlúú mí ózimbí təd, bəŋón bwé mú kə nə mikúlə wú búúd bwé á bii Pwól wá. Nji búúd bəŋg bwé á dúg lúlúú ózimbí tóóshin nə bóól ózimbí yí, bwé á yəw yídulə Pwól.

33 Lúlúú á ózimbí tóóshin músə shísh nyédí, maməsə bii nyə, ci ná bwé wálulág nyə nə mikwoolú mí íŋkwanz mímbá. A mú ka ngə jî ná a mpúg ná muud wəŋg wé zə? Jí nyə ámə sá yí?

34 Nji, na mənəkumbə mə búud dí, í á bə nyāŋ ngə kîm jé, nyāŋ ngə kîm jé. Kakulə jəŋg mú sá ná lúlúú ózimbí kú wambulə sá í ámə sīy yí. A mú ntāg ci ná bwé kág nə Pwól luŋgula ízembid.

35 Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádulə njəw yí, ózimbí bwé á ŋkəny nyə gwəw nəcé buud bwé á bə nji ná bwé sá nyə bəw,

36 nəcé, bēsh bwé á ngə bə nyə bwé ngə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwól ngə kaad mísh má buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bə ná bwé wál zə nyíi nə Pwól luŋgula ízimbí dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbí tóóshin ná: «Ye mə jî nə ŋkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbí ná: «O! wo mpú də lās Gəŋk í?»

38 Ntó jî ná wo dí mwān Igípten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa ná ndéé a mú kə nə izhiləŋgaanə otóóshin onə shí a shwéeshá dí yé?»

39 Pwól mú bəsa nə nyə ná: «Mə mə jî mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisí. Mə jî muud á ngwála wúsə kú bə zhizhe ngúŋgwálá yí. Má jəgula nə wo ná wo yág má fwála, mə fwóg lēsha nə buud óga.»

40 Nda bwé á magulə ná a lásúg ná, Pwól nyə á ka tōw na ícé í mákuú yá bádúlə njówúđ, a mú fufə búud mbwə. Buud bēsh bwé mú ji kúl-kúl ná kufug. Pwól mú tééd lásúlə nə bwo kál lú heburə dí, nyə ná:

22

1 «Yé bwááŋg nə odá, gwágúlégá kəəd má zə kaad bídí míshúđ yí.»

2 Ja buud bwé á gwág ná Pwól ŋgə lésha nə bwo kál lú heburə dí yí, bwé á nyíngə mpu ji okúl-okúl ná kufug.

3 «Mə ji mwân *Yúden. Mə a byél Tárus á Silisî, nji mə á wəf wa ŋgwəla gaád, mə ŋwa námə njígúlá wa wə Gamalyel. Njígúlá wəŋg í á bə njígúlá á ná mə á bə məcəx mə ímpáámə bíshé mbií í á jəla yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bí ŋgə sá múús éga.

4 Buud bēsh bwé á bə zhií ga wá, mə a lwágulə bwo cúwálí á shwiy. Mə á du bií bwo, du wólə bwo, du wusə bwo mímbwugud, tə budŭm tə budá.

5 Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ŋkul mpu bwiiŋg lân wâm. Bwé wə bwé á yə mə okálaad shú bwááŋg wá Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ké bií bəŋg wá nŭŋ mə zə nə bwo wa Yurúsəlem ná bwé zəg bwəma nə íntúgúlí.

6 «Í á ka bə nə mə, mə ŋgə shísh Damás, ŋge tām mwásá, yáág-yáág mənkenya mú zhu jon dí, zə lyə mə.

7 Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ŋgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwálí ntáni yí?”

8 Mə mú jí ná: “Cwáməba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarət, mə wó wó ŋgə lwágulə cúwálí yé.”

9 Buud ó gwoŋg bām bwé á dúg mənkenya nji bwé kú gwág kál í á ŋgə lás nə mə yí.

10 Mə mú ci ná: “Cwáməba e, mə sáág jí?” Cwáməba nə mə ná: “Wólúg wo kəg Damás. Nŭŋ wə bwé é kə jaaw wo sá jēsh Zembî mə ci ná wo sáág yí é.”

11 Nda mísh mə á ntáma mə nə mənkenəwa məŋg nə mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoŋg bām bwé ŋgə bii mə mbwəd.

12 «Ŋgwól múúd nyə á bə nŭŋ ná Ananíyas, nyə á du gwəz Zembî nda məcəx mə cí ná. Oyúden bēsh bwé á bə nŭŋ wá bwé á du ságusə nyə.

13 Muud wəŋgə nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwááŋg Sól e, mísh mə bāŋg wo.” Námə cé jəŋgə di, mísh mə mú dúgya mə, mə mú dúg nyə.

14 A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə a féesh wo ná wo mpúg tádúgá yé, wo dúg tətəlí múúd, wo gwág lésú á mpu yé.

15 Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiiŋg búud bēsh isá wó mə dúg nə byəŋg wo mə gwág shú dé dí yí.

16 Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówág, wo kámbúg jínə dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísəm myô.”

17 «Mə á ka nyiŋgə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nŭŋ dúl jwōw di, mə ŋgə jəgula *Luŋ mə Zembî dí cwú, mə seegya mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlád.

18 Mə mú dúg Cwáməba ŋgə ci nə mə ná: “Né cá! Leeləgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwé ámaguləyé lân wó é bwiiŋg shú dām yí.”

19 Mə mú ci nə né ná: “Cwáməba, bwé bwey mpu ná mə á du kə *məmpáánzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí kə du bií búud bwé á du *búgula wo wá du wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo nə milwón.

20 Ja gwáméfwó bwé á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəŋg mə ŋgə magulə buud bwé á ŋgə gwú nyə wá, mə wə mə á ŋgə baagulə bwo mikáándá.”

21 Cwáməba mú ci nə mə ná: “Kaág, mə mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúluú ózimbî tósšhin

22 Buud bwá á ngə gwágulə nyə nə ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwá mú kîm gwów-gwôw ná: «Jímbálúgá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!»

23 Bwá mú ngə kîm, bwá ngə tí mikáándá, bwá du myεεg mífumbyâ gwôw.

24 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə bwá nyíngálúg nyə lunḡala ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jááwug sâ bwá ngə shwaag nə nyə ntó yí.

25 Nda bwá á wóolə nyə nə mikwoolú mí kúúdu nə bwá zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jî lúlúú ózimbi təd í á bə cínəng yí ná: «Ye bi búsa nə zhí ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lésú?»

26 Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədel! Muud éne ji bále bə múúd ləom á Róma!»

27 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jî Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo ji bále bə múúd ləom á Rómă?» Pwól ná: «Haaw».

28 Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mεε mə a wá zhwoḡ *mwaanê shú ná bwá máguləg nə mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mεε mə ji mbyágá.»

29 Buud bwá á bə ná bwá zə yíd Pwól a lásúg wá bwá mú shîn kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu nə muud ləom á Róma wá á mə sá nə bwá wálúlag ηkəda éne.

Pwól mə kaad mísh mə ósémye ə mílúsú wâ Zembî dí

30 Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sâ *Oyúden bwá á ngə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól məηkəda, a jəw milúlúú myâ ofada nə *Gwoonḡ ósémye ə mílúsú wâ Zembî bēsh bwá zə sεηgya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshád nə a káádug.

23

1 Pwól mú bân mísh dág *Gwoonḡ ósémye ə mílúsú wâ Zembî, a mú ci ná:

«Bwaanḡ, mə ngə sēy nə Zembî lâm nə sán zə wóós múús.»

2 Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bə nyə kúnə-kúnə wá nə bwá nyífág nyə bóonz mpud.

3 Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbeé fifim bwá mə shîn wá fém yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə ji na shí nə wo zə sámb mə lésú nda mácxε mə jí ná, nji wo abéxyé sâ mácxε mə ngə ci yí, wo yida lwâm nə bwá yídúg mə.»

4 Buud bwá á bə cínəng wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwîy Ajəláci á ofada ə Zembî?»

5 Pwól ná: «Bwaanḡ, mə shígé mpú nə jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú nə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajáláyé nə lwîy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

6 Nda Pwól nyə á mpu nə buud búsa na Gwoonḡ ósémye ə mílúsú dí wá búsa bóól *Osadwisyeη bóól *Ofarizyeη ná, nyə á kîm cínəng cwú ná: «Bwaanḡ, mə ji Farizyeη, mwân Ofarizyeη. Mə təl kəodud nəcé mə ngələ bwánd nə búgá nə mimbimbə mí bá gwûm.»

7 Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeη bənəη Osadwisyeη bwá mú sēḡusa mákəl, gúfúgá ósémye ə mílúsú í mú bóóg mánkəw məbá.

8 Nəcé Osadwisyeη bāḡ bwá du ci nə muud mə yə yé cugé nə ηkul kwo gwûm, sâ bwá jów ná *éngales yí í cúgé, gúl sâ cúgé námə ná *jîm. Ofarizyeη bāḡ bwá du magulə ísâ byəonḡ byēsh nə bísə.

9 Í músə zə bə bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó mácxε bwá á bə Ofarizyeη wá bwá mú təw ótətəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sə bāḡ sə adúgé nə muud éga ji nə gúl sâ məbε. Jí nə ηkul bə nə wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ηkí ntāḡ ngwól éngales.»

10 Zhuyâ músə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə nə bwá á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə nūḡ kə yîl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád.

11 Búlú í á bę cínəŋg yí, Cwám̄ba mú zə wóós wə Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ə wá ŋkúl. Wo má bwaagulə lân wâm wa Yurúsəlem, í jii ná wo kág námá bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cɛɛl gwú Pwól

12 Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci idâw nə mən̄gul, bwá ná, ŋkí bwá agwúyɛ Pwól bwá bə nə məzhúŋgúlú.

13 Buud bwá á sá kúdúgú jəŋg wá bwá á bə buud cə məwûm mən̄.

14 Bwá á ka kə dúgya nə milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sé má jôw mázhúŋgúlú sádí ícug dí, sé má ci idâw nə mən̄gul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí.

15 Í jii já gaád ná binón̄ *Gwoon̄g ósém̄bye ó milású wá Zembî bi dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zég nə Pwól bídí ná bi mə zə faas lésú yé. Sé má shîn kwəm̄usa ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

16 Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jəŋg. A músə kə nyíi lun̄gula ízimbi dí kə jaaw Pwól.

17 Pwól mú jôw ŋgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóshin, a ji nə sá á kə jaaw nyə yí.»

18 Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə jôw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zég jaaw wo gúl sâ.»

19 Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nyə koogú kə jî nyə ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?»

20 A mú bęsa nə né ná: «Oyúden bwá má shîn kwambulə ná bwá zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoon̄g ósém̄bye ó milású wá Zembî dí nda bwá cɛɛl kə faas lésú yé.

21 Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cə məwûm mən̄ bwá ŋgə bwéél ná bwá gwú nyə wá. Bwá má ci idâw, ci málwæg, jôw ná bwá bég nə mázhúŋgúlú icug byán̄úd ŋkí bwá bá kú gwú nyə. Bwá ŋgə bwánd nji ná wo

máguləg sâ bwá cí yí, bwá má bwey kwəm̄usa.»

22 Lúlúú á ózimbi tóshin músə bíd mwân ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.»

23 A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəm̄sagá ozimbi mitəd mímbá, nə bəŋg bwá də ju nə ikabulí wá məwûm zan̄gbá nə ifulish mitəd mímbá bwá bāg zə kə Sezarê məwəla ibuú mə mpwó-bulú dí.

24 Bwá kwəm̄sag námá ikabulí shú ná bwá kág nə Pwól a kú shwúg jú kú bwim̄ bəŋgú kə wóós nə nyə wá ŋgwám̄na Felígús.»

25 A mú cilə kálaad ntúga:

26 Mə Klódyus Lísyas, mə cilə lwám ŋgwám̄na Felígús. Wo ə lás ə!

27 Muud má ŋgə ntí wo éga, Oyúden bwá ámə bii nyə, bwá mú shîn bə ná bwá gwú nyə. Sán̄ŋ ozimbi sé mú fɛɛm̄shi nyə nəcé sé ámə gwág ná a ji muud á Róma.

28 Mə ŋgə ka sə ná mə wám̄bulə cwoomb bánón̄ bwá yə nə ndí yí, mə ámə kə nə nyə bwádí Gwoon̄g ósém̄bye ó milású wá Zembî dí,

29 mə mú kwey ná bánón̄ bwá ŋgə sɛŋ̄usa məkəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán̄ yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ŋkul sá ná bwá gwúg nyə ŋkí ná bwá wáág nyə mímbwug dí má.

30 Nda má ámə ka gwáduga ná bwá ŋgə bwéél ná bwá gwú nyə ná, mə má ka ntí wo nyə. Mə má námá jaaw búúd bwá ŋgə wáám̄b nyə wá ná bwá zég bwaagulə nyə məbɛɛ mé n̄ŋ wódí.

31 Ozimbi bwá á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwá mú ŋwa Pwól kyey nə nyə bulú nə bulú kálə nə nyə Antipátris.

32 Mán mələm, bwá mú bíd ná bəŋg bwá á ŋgə ju nə ikabulí wá bwá kág nə nyə shwóg, bāŋ bwá mú nyiŋgə nə mpúsə kə lun̄gula ízambid.

33 Bəŋg bwá á kə nə Pwól wá bwá mú kə kumə Sezarê, bwá músə yə ŋgwám̄na kálaad, bwá lwágulə námá nyə Pwól.

³⁴ Ngwámuna mú lɔ́ kálaad ná ndeé a mú jî Pwôl kóomb mpál shí kwáádé nyé nyísé yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí.

³⁵ A mú ci ná Pwôl ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɔ́ búsé ná lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwâm ná bwé kág jil nyə luŋ má Herod dî.

24

Pwôl má kaad wá Felígús

¹ Mpásə mwôw mətóon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənônɔ́ bóól ócúmbá buud nə ngwól lwóya bwé á dɔ́ jôw nə Tertúlos yé bwé á wóos Sezaré. Bwé mú zə shwəman Pwôl wə ngwámuna.

² Bwé mú jôw Pwôl. Tertúlos mú tééd ngálə búgə nyə lésú, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wə mə sá nə sá búlug mpu cugə nə shee nəcə wóó mbií wó ngə kyey nə ijwûga yí, í mə mpu kwambələ lwoŋ buud jísú.

³ Sə ngə lɔ́ wo kúkúl jêsh nə wəla dêsh shú jɔ́jɔ́ sóólúgú wô wəng.

⁴ Mə abulé ngə julə lwónɔ́ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlég mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jɔ́ fúlú ná.

⁵ Sə mə kwey ná muud éga jisə nkí jág wagawo. Nyə wə jísə lúlúú á nkəomú buud bwé jów nə buud ó Nazarét wá, nyə wə ngə təl *Oyúden bəsh wə shí mishwun ná shwu.

⁶ Nyə a sɔ́ námə ná a séembəli *Luŋ mə Zembî, sə mú ka bií nyə. *[Sə á jî ná sə mə lás lésú yé nda məcɛɛ mäsú mə ngə ci ná.

⁷ Njî Lísyas, lúlúú ózimbî tóoshin nyə á lələ zə nə júdá zə déég sə nyə,

⁸ a mú ci ná buud bənónɔ́ búsé ná lésú wá bwé zág bɛ nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ngə jî nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə məbɛɛ məsh sə ngə bwaagulə nyə má.»

⁹ Oyúden bwé mú mpu bwaagulə lésú ní wəsh ná ntó wə jísə yé.

¹⁰ Ngwámuna mú yə Pwôl lésú, Pwôl mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə

lwoŋ jísú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wəm nə búgə.

¹¹ Mə ngə kúnəw bád kə Yurúsalem ná mə kə yə Zembî gúmá, í afwóyé sə mwôw wúm nə məbá. Wo jî nə nkul je fyal sə mə ngə ci ga.

¹² Bwə abwélé kwey mə Luŋ mə Zembî, nkí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dî, sə muud sə ngə séɛnasa məkəl nkí ntág ná mə ngə wá zhizhəom ngwəla.

¹³ Sə jêsh bwé ngə ci mə ni, bwé cúgə nə nkul lwágulə ná jisə búbálé.

¹⁴ Njî, mə mpú magulə wódí míshúd ná, na zhí bwé mə jôw nə nkəomú ní dí wə mə ngə yə Zembî á impáambə bísú gúmá yé, mə ngə *magulə sə jêsh jísə cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ó *búúd ó mícúndá dí yí.

¹⁵ Sə bwé ngə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá sə yí, gwə námə wə mə ngə bwánd nə búgə yí. Jísə ná buud bwé bá gwúm, tə bəng ó ányunywaá, tə bəng ó abúbəw.

¹⁶ Gwə wə jî ná, məe ngə wə nkul ná mítédúgá myá lám mí bég mə tətəlí ja jêsh mísh mə Zembî nə mísh mə búúd dî.

¹⁷ Mə a cínɔ́li mimbú nkí bulya ná ndeé mə á ka zə nə mə zə yə mímbúbúwá myá lwoŋ buud jám mikwíindyá, mə keenzh námə ílím,

¹⁸ ja jəng wə bwé á kə kwey mə Luŋ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gúfágá búud, kú nə icucu.

¹⁹ Njî gúl búbaalé Oyúden wə Azî wə bwé á bə, bwé wə búsə ná bwé zág təw wo míshúd shwəman mə, nkí búsə nə sə bwé lámusa nə mə yí.

²⁰ Nkí ntó dí, buud óga, bəng bwé təl óga bwé jáawug nkí mə a shí biil nə wónɔ́ ja mə á kaad *Gwoonɔ́ ósémye ó míləsú wə Zembî dí yí.

²¹ Ye njî ciyá mə á ci mə təl tām kəod ná: “Mə təl múús kəodud nəcə mə ngálə magulə ná mimbimbə mí bá gwúm” yí?”

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul

24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga. 24:14 9.2
24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30;
21.17-28 24:21 23.6; 24.15 24:22 9.2

mpu isâ í dúgyá nə zhií Pwôl nyə á ngə bę yí. Nyə á ka bíd bwo ná bwé bāg shúgula zə, nyə nə bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wə mə bá zə faas lású wán yí.»

²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd ná a bááguləg Pwôl, nji a bíd ná a jéég ngə wiinzh nyúul, a kú kaambələ nə buud bé nə bwé kú zə dúg nyə.

²⁴ Baalé mwôw mə mú cɔ. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwé njúl ntáni, a mú jôw Pwôl ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgá búgúlálə Yésus-Kríst yí.

²⁵ Nji, Pwôl mú ka ngə bul lás lású cugálə cug á tútəlí, dúlə mpu bii lám, nə lású sémbyé mílósú í bá zə sŷy yí. Felígús mú gwág íkukwendə, a mú ci nə Pwôl ná: «Fwog je nyiŋgə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.»

²⁶ Nyə á ngə bwánd nə búgá ná Pwôl nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwə wá í á sá ná a dúg bul jôw nyə ija ija zə də lésha nə nyə.

²⁷ Mimbû mí á cɔ mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ngə jí ná Oyúden bwé gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lúgə Pwôl mímbwugud.

25

Pwôl mə kaad wə Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgú. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsalem.

² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wə *Oyúden bwé mú zə shwəman Pwôl nyádí, bwé téég nyə məbwə,

³ ná a bwíígúg bwo ná nkwoŋá, a ntíg Pwôl Yurúsalem. Í á bə bwé mə shîn cwɔ yuug ná bwé zə gwú nyə zhíid.

⁴ Festos mú bęsa nə bwo ná Sezarê wə Pwôl jí mímbwug dí yé, nyəmėfwó Festos mə zə námá kə wu.

⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwé zág sánónh kág. Nkí gúl sâ abúbôw í ngə dúgya nə muud wəŋgá, bwé ka kə shwəman nyə nûŋ.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwádí mwôw mwəmb nkí wúm. A músə shulə kə Sezarê. Mán məlêm nyə á kə ji jiya sémbyé mílósú, a mú ci ná bwé zág nə Pwôl.

⁷ Pwôl mú zə. Oyúden bwé á zhu Yurúsalem wə bwé mú lyɛ nyə, bwé mú ngə jéég nyə məma minjagə bwámėfwó bwé cúgə nə nkul mpu bwaagulə myá.

⁸ Pwôl mú shwɔ nyúul, nyə ná: «Mə afwóyé shwey wôŋ nə məcɛɛ mə Oyúden, kú shwey wôŋ nə *Luŋ mə Zembî, kú shwey wôŋ nə *Káázel.»

⁹ Nji, Festos mú cəel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwôl ná: «Ye wó magulə ná mə kándug wo Yurúsalem, lású wô í kág lís wu mə njúl?»

¹⁰ Pwôl ná: «Mə tál *mpáánzə mílósú mə Káázel dî. Í jii ná lású wám í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, womėfwó mə bwey mpu ntó.

¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə ji nə məbɛɛ, ná mə mə sá gúl sâ á shwiɣ, mə kú ban shwiɣ. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbɛɛ ísâ byêsh búga bwé ngə jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kɛenzh mə ná bwé kág gwú mə. Mə jii ná lású wám í kág wə Káázel.»

¹² Festos bənŋ osémbye ɔ mílósú bé bwé mú də lésha na ná ndéé a mú ci nə Pwôl nə: «Wo mə jii ná lású wô í kág wə Káázel, wo é ka námá kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cɔ. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwé zə báda Festos.

¹⁴ Nda bwé á já cínəŋgú fwámé zhwog mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lású mə Pwôl. Nyə ná: «Felígús nyə a lúgə ngwól múúd wa mímbwugud.

¹⁵ Ja mə á kə Yurúsalem yí, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wə Oyúden bwé á shwəman muud wəŋgá, bwé ná mə máguləg ná a ji nə məbɛɛ.

¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwé cúgə nə nkul kɛenzh múúd ná a yág, muud wəŋgá bənŋ buud ɔ lású

bé bwé kú fwo kaad íí, muud wóonḡá kú fwo bæ nà fwála ná á shwḡ nyé nyúul. Bwé ádé sá ntó.

¹⁷ Sónón bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyiḡə neela, mə mú ji jiya sémyé milésúđ, mán mələm, mə mú jəw ná bwé zəg nə muud wóonḡá.

¹⁸ Buud ɔ ləsú bé bwé mú námə zə, nji ísá bwé á ḡə ci nyə yí í kú bæ nə isá í abúbəw mé mə á ḡə téduga yí.

¹⁹ Bánón bwé á ḡə séḡusa məkəl ísá í yəbá wánúđ. Bwé á ḡə wáamb nyə nə ləsú mə ḡwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wóonḡá nyə á yə, Pwól ka ḡə ci ná a ji kuwó.

²⁰ Məe mə a shíḡe ka mpu sá mə sáag yí. Mə á ka jī nyə ḡkí a ji nə ḡkul magulə ná a kə Yurúsəlem, ləsú yé kəg lís wu.

²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jī ná ləsú yé í kəg wə Káázəl, nyə wə kəg sámb wə. Mə á ka námə ci ná bwé báaguləg nyə njów mímbwug kə wós ja mə é bá kənd nyə wə Káázəl yí.»

²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó mə cəel námə fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól mə kaad wə Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwé á zə nə isá í gúmə byēsh í də bæ ja njwú-buud í ḡə kyey yí, bwé mú zə nyí *mpáánzə milésú, bənón milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wá ḡwəla. Festos mú sá ná bwé zəg nə Pwól.

²⁴ Festos mú ləs ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsə wa wá, bi mə dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wá Yurúsəlem nə bəonḡ wá wa, bwé á shwəman nyə mádí bwé ḡə yáag ná nyə ajəláyé nə kwo cəgə.

²⁵ Jám kósmb di, məe mə a shíḡe dúg ná a mə sá gúl sá abúbəw á jəlá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jī ná ləsú yé í kəg wə *Káázəl ná, mə á ka námə magulə ná mə é kənd nyə wu.

²⁶ Nji mə cəḡe nə fwámé sá mə cíləg Káázəl shú ləsú wóonḡ dí yí. Gwə wə

mə ámə zə nə nyə wódí ná ḡkí wo e sá ná a ləsúg íí, mə je bii sá mə cíləg yí.

²⁷ Nəcə í é bæ kú nə wúmbulé ná mə bíig muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níđ.» Pwól mú séemb mbwə, a mú tééd kəod.

² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í mə bul jəla mə nda mə təl wódí mpwóombúđ múús ná mə zə kaad shú ísá byēsh Oyúden bwé ḡə máag mə íni.

³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byēsh, wo mpú námə ísá bwé də séḡusa məkəl nə ndí yí. Mə ka jəgula nə wo ná wo gwáguləg mə nə ləm jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwé mpú cəg jám té wúlə shí. Bwé mpú nda mə á ḡə cəgə wa mádí lwonḡ buud dí nə wa Yurúsəlem ná.

⁵ Bwé bwey mpu ná kósmb yəbá wúsú dí mə á bæ ḡkəomú í búl bæ nə ḡkúđ yíđ, mə á bæ *Farizyēḡ. ḡkí bwé cəel, bwáméfwó búsə nə ḡkul je bwiḡḡ ləḡ wám.

⁶ Mə mə zə təw kəodud ja ga dí nəcé ḡkaagə Zembí nyə á kaag odá yí, məe ḡḡə bwánd nywo nə búgə.

⁷ Ibəend wúm nə íbá byēsh sá búsə nə ndí yí í ḡə yə Zembí gúmə bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəonḡ í ḡə bwánd ḡkaagə nyəonḡú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándulə wəonḡ wə Oyúden bwé ḡə wáamb mə nə ndí ga.

⁸ Nəcə jí bí bəḡ bí cúḡe nə ḡkul magulə ná Zembí ḡə gwúmushi mim-bimbə yí?

⁹ Məe mə á fwo námə də téduga ná mə jəlá nə bul lúmbəli nə jínə mə Yésus á Nazarət.

¹⁰ Ntó námə wə mə á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoḡ obúgula nə ḡkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námə bæ cún nə buud bwé á də gwú bwo wá.

¹¹ Mə á də kyey *məmpáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, mə də ḡə

lwágulə obúgula cúwáí, də yímbali bwo ná bwá kíflyág búgá jáŋ. Mə á nteɛŋg námə sóólúgú wám, mə kə də bɛ óbúgula míngwəla mishúsád.

¹² Gwá wá í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí má yə mə ŋkul nə lwámá má kág sá yí.

¹³ Mə ŋgá kə ntúni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dúg nji məma mənkenya má má faan cɔ yásə. Mənkenya máni má mú lyɛ sónón buud ó gwoŋg bām.

¹⁴ Sə bēsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ŋgá lás nə mə kál lú aramyɛ dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntúni yí? Mpug ná wo cugé nə ŋkul sá míngáádə nə shushwom*.”

¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwámabá?” Cwámabá ná: “Mə Yésus, mə wá wó ŋgá lwágulə cúwáí yé.

¹⁶ Nji, wóólúg, wo tówúg tútəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bág mə kágé mílwámá, wo bwiing sá wó má dúg yí nə byəŋg byēsh má bá nyiŋgə zə də lwágulə wo yí.

¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh má é lwám wo yí.

¹⁸ Mə lwám wo ná wo kág bēny bwo mísh, bwá wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wá Zembí. Búgá bwá é *búgula mə yí í é sá nə bwá lógúg ijuugá í *mísám myáŋ bwá mú ŋwa jiya, bánón bəŋg búúd bwá mú mĩŋkəŋkə nəcé ŋgələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a shigé mpyēny gwo.

²⁰ Mə á yida tééd njəond, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyiŋgá kə bəŋg wá Yurúsəlem nə bəŋg wá Yudéa yēsh dí, kə námə íkúl ishúsád, mə kə bwiing bēsh nə bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəond yid wá Zembí, bwá mú cugə cug í lwágulə nə bwá má cénd mítédúgá yí.

²¹ Sə jəŋg wá Oyúden bwá á kə bíi mə *Luŋ má Zembí dí, bwá ŋgá sɔ ná

bwo gwú mə nə ndí yí.

²² Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcé Zembí, shú nə méé ŋgáɡ nə bwiing kéel, bwiing íkákágə, bwiing ócúmbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sá *búúd ɔ mícúndə nə Moyíz bwá á bwey jaaw nə í bá bə yí, kú bəd sá gwôw.

²³ Í á bə ná *Kříst má jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmálə, á jəlá nə bá bwiing kúl jisú nə byəŋg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwól má cɛel ná Agurípa búgúlag Yésus

²⁴ Pwól ŋgá kə shwóg nə kəod yé ntúni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwól wo jí lad. Bulálə mpu wô ní í má kənd wo ímpwúfúd.»

²⁵ Pwól nyé mú cí ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású má ŋgá lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg.

²⁶ Njwú-buud má ŋgá lésha nə ndí kú fúndə yé, a mpú isá ini. Mə tédúgá nə mə aŋgə nə kwab ja má cí ntó yí, nyə ajágé tə sá na. Nəcé isá byəŋg í á shigé də sɛy íshwoo máfəfəd.

²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isá *búúd ɔ mícúndə bwá á cí yí? Haaw. Mə mpú nə wo ŋgə magulə byo.»

²⁸ Agurípa mú cí nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáag mə nə mə bág křisten ɛɛ!»

²⁹ Pwól ná: «Í bág ntó tə křikidíga tə jáyé ja. Má jəgula nə Zembí nə tə wo, tə buud bēsh bwá ŋgə gwágulə mə múús wá bí bág nda mə, nji bí kú yidá bə nə mənəkəda nda má jí nə mwo éga.»

³⁰ Njwú-buud mú təw, nə ŋgwəmána, nə Bereníis nə buud bēsh bənón bwá á bə bwá njúl wá.

³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé tə sá búšə nə ŋkul gwú nyə nə ndí yí, kú námə bə tə sá bwá wáláləg nyə mənəkəda yí.»

26:12 9.1-22; 22.5-16 * **26:14 shushwom:** Bwá á də sá wúl mbii shushwom nə líí. Bwá ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. **26:18** Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 **26:20** 9.20, 28-29; Luk 3.8 **26:23** 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 **26:26** Yuá 18.20 **26:28** 11.26 **26:31** 23.29 **26:32** 25.11-12

³² Agurípa mú ci nà Festos ná: «Í mbâm bæ muud éne kú jî ná lésú yé í kág wá *Káázel, wo mbâm je bíd nyə.»

27

Njəənd mə Pwôl kála Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwé kənd sá Italí yí, bwé á ŋwa Pwôl nà míl mímbwug, bwé yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəəŋg í á bæ nà jíná ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánúní bwé á də jōw ná Kında mə *Káázel yí.

² Sə á bád titíma á Adramít í á ŋgə kə məbwūŋ mə Azí yí. Sə á bád cínəŋgú, mú kyey sənəŋ Aristárug muud Masedwān nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bæ nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kág óshwə bé dí, ka bwé é ŋgə yə nyə isá.

⁴ Sə mú tí na. Nda oŋkwə bwé á ŋgə ntágulə sə ná, sə á ŋgə baag kóómb fuundú mən á Shíprə oŋkwə bwé á də bæ bwé mú ŋgə cwaaləwo yí.

⁵ Sə mú ka lína mən mā Silisí nə Paməfilí, sə mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí.

⁶ Cínəŋg wá lúlúú ózimbi wúsú nyə a dúg ŋgwól titíma á Aləgəzandrí təl ná a kə Italí yé. A mú nteəŋg sə titíma wəəŋgúd.

⁷ Sə á ŋgə kə ntúni, júgə cúnə nə cúnə, sə ŋgə kə togútoogú, já zhííd zhwog mwəw ná ndéé sə mú kə wóós ŋgeé Kanídu. Nkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mən á Kərət oŋkwə bwé á də bæ bwé mú ŋgə cwaaləwo yí. Sə á ŋgə kə ŋgeé Salmone.

⁸ Sə mú ŋgə líduga nə ŋgələ baag na fuundú mən ná ndéé sə mú kə wóós kəkúl bwé dú jōw ná: «Jəjə məbwūŋ» yí, ŋgwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəŋgú njí Lasaya.

⁹ Fwála í á bwey bul cə sə. Ka námə nyingə bæ ná nda wəla lá íci í ídāw* í á

cə ná júgə í á zə bæ ŋkí wagəwo. Gwə wá Pwôl nyə á ka zə kéwəli búud,

¹⁰ nyə ná: «Owey, njəənd ga í é bæ sə ŋkí jág ŋkəŋgəla. Mə dúg ná sə é jímbal mímbag mísé, təə titíma, sə je námə gwíł míkug mí búud.»

¹¹ Lúlúú ózimbi nyə mú yida bul bæ nə búgə nə njulye titíma bá amədí, a kú gwág sá Pwôl nyə á cí yí.

¹² Nda bwūŋ dəəŋg í á shígé bæ jə bwūŋ búud bí nə ŋkul cínəŋgəli ŋkwān yí ná, zhwog buud bwé mú ŋgə cí ná sə cəg cínəŋg, sə səŋg ná sə kúməg Fenígús, bwūŋ á Kərət, sə kəg cínəŋgəli ŋkwān wu. Bwūŋ dəəŋg dáá dúsə mbəg ŋgeə mpədúgá *məkóól mə jwəw† nə kóómb jwəw í də jímə yí, í njúl námə mbəg ŋgeə mpədúgá *məncwūm mə jwəw‡ nə kóómb jwəw í də jímə yí.

Məma ŋkwə mə zə kuŋg mən

¹³ Gúl ŋgúŋgúl í də zhu məkóól mə jwəw§ yí í mú ŋgə wəŋlə. Bwé mú téduga ná básə nə ŋkul kə, kə wóós Fenígús. Bwé mú yíl shwamá í də sə ná titíma kú kyey yí, bwo mú ŋgə bə fuundú mən á Kərət.

¹⁴ Kú námə bwey, məma ŋkwə bwé də jōw ná Erakiləŋ* yé mú zhu nūŋ ŋkwaməd zə byaluga nə bwo.

¹⁵ Nda titíma í á shwal təw ná, fwála mə kwo təl nyə yí í a shígé ná bæ. Sə mú bíd, ŋkwə mú ŋgə kə nə sə kóómb í ajələyé yí.

¹⁶ Sə á ka kə cə mpəsə ŋkwamə bwé jōw ná Koda yí, í mú nywá laa sə ŋkwə, sə músə ka tēem balan nə bíbyóól acíg-cíg sə mə fwo bul líduga.

¹⁷ Ofála bwé mú kəl bíbyóól jəəŋg titíma dí gwəw ná ndéé bwé mú ŋgə cəŋlə mikwoolú lyə titíma nəcé bwé á ŋgə fúndə ná ŋkwə nyə a bá kə nə sə ná ndéé sə kə mága bwūŋ á Sírut. Bwé mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sə mú shwal ŋgə kə, kú ná bæ kóómb sə mə céel yí.

27:1 25.12 **27:2** 19.29 **27:3** 24.23; 28.2 **27:9** 2Kr 11.26 * **27:9** *ici í ídāw*: Í á də bæ zan. Bwé á də sə zan nyəəŋg wəla lə bwóógúd oŋkwə bwé njúl ŋkí yáág. † **27:12** *məkóól mə jwəw*: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ **27:12** *məncwūm mə jwəw*: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § **27:13** *məkóól mə jwəw*: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * **27:14** Nkwə wəəŋg mə də zhu ŋgeə mənəwūm mə jwəw.

18 Jwôw í á bę yí í á bæ ñkwô ñgá ná námá zhíng sâ. Sá mú ka tééd wusále mímbag májúwód.

19 Jwôw áléel, ofúla bwáméfwó bwá mú ñgá wusá isâ í titíma májúwód nă măbwê mán.

20 Sá á cugă mwôw ñkí bulya kú ná dúg jwôw jon dí, kú nă tăo acén-cení, ñji wúl mbií yáág-yáág ñkwô ñgă kuñg. Sá mú shîn dúg ná sá bân sá ácugăyé.

21 Í á bæ námá buud bwá má bul já kú dă. Pwôl mú ka ză tôw bwo tătám, a mú ci nă bwo ná: «Owey, bí a mbâm gwág sâ má a ñgă ci yí, ñki sá á shígé tí mákuú Kurêt, sá á mbâm sásulă míga mícûñ nă intáma.

22 Má ka ci nă bí ja gaád ná bi lwóyág inkáñ. Cug múúd í ájímbeé wa tăo ñgwúd. Sá jí nă ñkul ntáma, ñji titíma.

23 Zembí má gwág nă ndí yé, má ñgá yă gúmá yé, ñgwól *éngăles yé nyă áma wóós mádí bulú gaád.

24 Nyă áma lás nă mă ná: “Pwôl, wo kú bæ nă ifwaas. Í jii ná wo kúmăg wá *Káázel. Zembí nyă e cug námá búúd ó titíma gwô năcé wo.”

25 Gwá wá má cí nă bí ná, oshwá bâm, lwóyágá inkáñ. Mă ji nă búgă nă Zembí ná isâ í é bæ nda nyă áma jaaw mă ná.

26 Sá é kă mága nyúl ñkwamá dí.»

27 Í á ka ză bæ, ñkwô má jéñla nă sá ntáni ibulú wúm nă ílól. Bulú wúm nă ñđ dí, sá ñgá ná námá ntân mân bwá jów nă Adriyatík má dí, isâ í tām bulú, ofúla bwá mú gwáduga ná sá mú kúnă-kúnă nă nyúl shí.

28 Bwá mú wusă zhwanğula májúwód, bwá kwey ná í gwaa shí kă wóós ómáda măwúm málól nă zanğbá. Sá mú shísh shwóg, bwá mú kwo wusă zhwanğula, bwá kwey ómáda măwúm mábá nă mwămb.

29 Bwá mú beemb ná sá á bá kă mága gúl kúkúl á măkwóógúd. Bwá mú wá măshwamá mánđ bán titíma dí, bwá ñgá wámmb ná mán í léélug lâm.

30 Ofúla bwá mú ka ză bii tédúgá ná bwá túb. Bwá mú shul bíbyólł ácíg-cíg májúwód nda sâ má cí ná bwá kă wá măshwamá mâ lúú titíma.

31 Pwôl mú ci nă lúlúú ózimbi ná: «ñkí buud ñni bwá bá kú ji titíma dí, bí kú faam nă shwiy.»

32 Ozimbi bwá mú sámb míkwoolú mí bíbyólł nă ndéé í mú wô.

33 Té bwá á ñgă bwánd ná mán í lámăg yí, Pwôl nyă á ñgă cwîny buud ná bwá dăg ídâw. Nyă á ci nă bwo ná: «Í má bæ mwôw wúm nă mánđ múús bi ñjul bi ñgă bwánd, muud kú dă.

34 Má ñgă jii ná bi nyíngăg tééd ñgălə dă, sâ jăñg í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyă ajímbálé tăo ntand shilú ñgwúd wa.»

35 Nji nyă á shîn ci ntáni yí, nyă á ñwa buléd, a jəğula nă Zembí ná ndéé a fêy, a mú tééd dălə.

36 Bêsh mănyúúl má mú lal, bwá mú ñwa ídâw ñgă dă.

37 Sá bêsh sá á bæ titíma dí buud mitəd mímbá nă măwúm zanğbá nă ósaman.

38 Ja bwá á shîn dă jílə yí, bwá á ka ză sđ măzhí mă sá ná titíma ñwág yísa. Bwá mú wusă ídâw májúwód.

39 Ja mán í á ka lâm yí, bwá a shígé yag shí bwá á kă wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwê mân í á ză shúsă cínđu. Mbwaanzulă shé í á ñgă nyîn cínñg. Wu mbwaanzulă wăñng dí wá bwá á dúg ná bwá cêel kă tâl titíma yé ñkí í á bæ nă ñkul sîy ntó.

40 Bwá á kă wiinzh măshwamá mêsh bwo mpángulă mwo májúwód, bwá wiinzh námá míkwoolú mí sá í dă fiinzh titíma yí, bwá mú wêef *sanda ñgúl, ñgúl mú ñgă kă nă titíma kóómb mbwaanzulă shé.

41 Nji bwá nda fwo kumă bwûñ, titíma mú kă mága dúl kú lá shé í á bæ májúwó dí shí kú ñgă nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shé dí í kă yím. Ikwó í májúwó í mú dă ză jiwa bán titíma dí ná ndéé bán titíma í mú shîn wôn.

42 Ozimbi bwá mú dúg ná bwá shîn gwú mimbwug shú nă muud kú gwáág ná ndéé túb.

43 Nji nda lúlúú ózimbi nyă á cêel cug Pwôl ná, nyă á ci nă ozimbi ná bwá kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm

nə bəɔŋg bí nə ŋkul gwáág wá bwá gwáágúg kə cínú,

⁴⁴ bəɔŋg bwá lúg wá bwá ŋgág nə badawo mábóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwá ka ŋgə kə cínú. Ntó wə bēsh bwá á faam nə shwiy yé, bwá mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwól má kumə ŋkwamá á Malta

¹ Ja sá má shín faam nə shwiy ntúni yí, sá mú gwág nə bwá də jŋw nyāŋ ŋkwamá nə Malta.

² Mimbyágá mí shí nyəɔŋg mí á ŋwa sá nə dúl váál ósusa í cúgə kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ŋgə nywŋ yŋŋ í ŋgə fafulə nə, bwá á sɔ məma kuda, bwá mú ŋwa sá bēsh nə sá kág gwáala.

³ Pwól nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəŋgú nə gúŋ kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada.

⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwól mbwád yí, bwá á ŋgə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbalə bə ŋgwíl buud. A má tɛem faam nə shwiy májúwó di, myéndí í á mágúláyé nə a cúgəg.»

⁵ Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námá gwáduga tɔ məɛy.

⁶ Bāŋ bwá á ŋgə téduga nə bwá é je dúg Pwól ŋgə gúsa, gúl ja nə bwá é seegya nji a má yəŋ kadawa shí mbimbə. Bwá á bwánd nə kákáká, bwá kú dúg tɔ sá ábúbdw í bə nə nyə. Bwá mú cénd mítádúgá, bwá ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.»

⁷ Ŋgwól kāŋ nyə á bə kúná-kúnə nə kákúl bwá á bə ni. Kāŋ wəɔŋg njúl kāŋ má Publíyus, lúlúú múúd á ŋkwamá nyəɔŋg. Publíyus éne mú ŋwa sá nə cɛelí, a mú jil sá nyádí kāŋ mwŋw málól.

⁸ Sóŋgú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ŋgə gwŋ nyə, a ŋgə námá bwás ncwú-məcií. Pwól mú kə nyádí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál.

⁹ Í mú ka zə bə nə, míl mímbəl myá ŋkwamə nyəɔŋgú mí mú ŋgə zə nyádí, mí ŋgə zə yál.

¹⁰ Buud bəɔŋg bwá mú bul ŋwa sá nə gúmá, gúmá í ŋgə nyín mimbíi mimbíi. Bwá á yə námá sá isá í njəond ja sá á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínəŋg ŋkwoond olól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cínəŋguli ŋkwān cínəŋg ŋkwamə nyəɔŋgú. Titíma jəɔŋg mé máyigyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwá wə sá á ŋwa kálə nə njəond shwóg yí.

¹² Sá á kə nə ndéé kə shulə Sirakūs, sá mú já cínəŋgú mwŋw málól.

¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ŋgə baag nciindye nə nciindye nə ndéé kə wóss Regyo. Mán mələm, ŋkwŋ á məkól má jwŋw† mú kuŋg. Mpúsə mwŋw mábá sá mú kumə Puzhwoləs.

¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋə búsú óbúgula na. Bwá mú jəgula nə sə nə sánəŋ sá jág mwŋw zəŋgbá. Mpúsə wəɔŋg wə sá á kə kumə Róma yé.

¹⁵ Na, bóól ómínyəŋə búsú wá Róma bwá á gwáduga nə sá ŋgə zə. Bwá á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwá də jŋw nə Minjŋw mí ójŋ mílól yí. Ja Pwól nyə a dúg bwá yí, nyə á yə Zembí cúncəsh, ŋkul bul wóss nyə nyúúlád.

¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwá á bíd Pwól nə a jeg kə ji kúl á cɛel yí, bá ŋgwól zimbí nyə é də baagəsə nyə yé.

Pwól má bwiŋg Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwŋw málól ntúni, Pwól nyə á jŋw otówe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwá zə bwəma nə nyə kúl nyə á də ji yí. Ja bwá á zə seɛŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaəŋ mə a shigé shwey wŋŋ nə kúl búud jishé, kú shwey wŋŋ nə ijám nə ijag ódá bwá á lúgə yí. Nji tɛem bə ntó, bwá á bii mə Yurúsələm, kɛɛzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dí.

¹⁸ Buud bəɔŋg bwá á shí ji mə kəod, bwá mú kwey nə bwá bíd mə nəcé bāŋ

28:2 2Kr 11.27   **28:5** Mak 16.18; Luk 10.19   **28:6** 14.11   * **28:11** Məwáás məɔŋg wə Kastor bá Polugas. Bwá á bə ozembí wá yəbó Ogarék. Buud bwá á də téduga nə ozembí bəɔŋg wə bwá á di baagala ofála. † **28:13** məkól má jwŋw: Í kə ná Sud; wo é kwey féel-féelí yé ŋkəw á oféel-féelí ó íciyá dí.   **28:16** 24.23   **28:18** 23.29

bwá á shígé kwey mə nə məbɛ́ɛ mə
mpíyá nə shwíy má.

¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ngaan
nó, gwá wá má á jî ná lósú wám í zág wá
*Káázel nə ndî yí. Nji ntó cugé ná mə ji
nə məshwán nə lwoŋ búúd jâm.

²⁰ Sâ jooŋg wá má ámə sọ ná shé
dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé
mə ji mánkəda dî nəc é sâ *Izəɾəyêl ngə
bwánd nə búgá yí.»

²¹ Bwá mú bɛ́sa nə né ná: «Sá afwóyɛ
bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudéa shú
dwô dí, ŋki ntâg ná ngwól *mínyəŋh
wúsú má zá jaaw sé wúl bów-bôw lân
shú dwô dí.

²² Nji, sé má jii ná woméfwó jááwug
ná sá tádúgá wô shú nyooŋg ŋkoomə a
búgá wó má kə nyí ni. Sá ngə gwág ná
buud bwá ngə ban nywo kúl jêsh.»

²³ Bánŋ bwá á cɛɛlə ŋkúmba jwôw
bwá bá zə cínŋg nyádí njów yí. Ja
jwôw dooŋg í á jé yí, bwá á zə bwá njúl
buud ŋkí bul bulya. Pwôl mú zə lwóya
búgá jé wú mpámán wóós mpwó-kugá,
a ngə bwiiŋg bwo Faan má Zembî, a
ngə sọ ná bwá máguləg Yésus, a ngə
bwiiŋg bwo ná nyə wá Məcɛɛ má Moyiz
nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á
ngə ci yé.

²⁴ Bóól bwá mú ngə *magulə isá nyə
á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə.

²⁵ Bwá á ka ngə bwílya bwá njúl
məcún məcún. Pwôl mú kwo ci bwo
nji sâ ngwúd ná: «Sâ Nkɛŋkɛ Shíshim
nyə á lás nə impáámbé bín mpú mə
múúd micúndá İzayí dí yí í má mpu
nyîn. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:
“Bí mə bá də kənd málwê, nji bí kú
bwɛɛ wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bí kú bwɛɛ dúg,

²⁷ nəc kúl búúd ga í má shîn lal milâm.

Bwá má shîn juwal málwê,

bwá búdal mísh;

nə mísh mán má á bá dúg,

məlwê mán má á bá gwág,

milâm myán mí á bá wámbulə,

ŋkwuŋgá bwá á bá cénd kuú njənd,

nə ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî má kənd
búúd bwá cúgé Oyúden wá cug jé jooŋg.
Báá, bwá é gwágulə nyə.»

²⁹ †[Ja Pwôl nyə a shîn ci ntáni yí,
Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ngə
jág sɛŋusa məkəl.]

³⁰ Pwôl nyə á já mimbû mímbá
oncindî, a ngə ji njów nyáméfwó nyə á
ngə jána nə *mwaanê yé yí, a dúgá lég
búúd bwá á də zə nyádí wá,

³¹ a ngə cúndə kéel á Faan má Zembî,
a ngə jíguli buud minjígulá mí dúgyá
nə Cwámba Yésus-Kríst myá ná kpwoó
kpwoó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛel jíguli bwo váal bí nə ηkul mpu cəgə sɛɛŋgí, Oyúden bənəŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî má də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənəkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váal múúd ji nə ηkul bə tátəlí mísh má Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli ná buud bəsh búsə osól ɔ mísəm, tɔɔ ikúl ishús, tɔɔ Oyúden. Nə ndeé, buud bəsh búsə nə ηkul dúg cəg nji nə kwíndyá má Nkékəkê Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ηgə kə nə buud wə Zembî.

(2) Nyiŋgələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcé á cɛel bwo, búsə kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cəgə cəg krísten ná.

Pwôl nyə á shínal kálaad nə məbədə bədálə zhwog buud (lúu 16). A cwéed mínə má búdá nə budúm, a sá nə sənəŋ sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá má *Kríst Yésus, mə wə má cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembî nyə á jəw mə nə mə bəg ntó, Zembî nyə á féesh mə nə mə bwíŋgəg Jɔjɔ Kéel dé.

² Bweyúlə Zembî nyə á bwey kaag buud Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg, a sá ná *buud ɔ

mícúndə bé bwə cíləg ηkaagə nyɔɔŋgú Kálaad Zembî dí.

³ Jɔjɔ Kéel dɔɔŋgú dúsə ləŋ mə mwān yé nyə á zə byél mpwəŋ buud mə *Dávid dí yé.

⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə ηkul á Shíshim má Zembî ja nyə á gwúmushi nyə yí; cínəŋg wə nyə á mpu lwágulə nə Cəgye wúsú Yésus-Kríst wɔɔŋgú ji *Mwān má Zembî yé.

⁵ Zembî nyə á féesh mə féeshá á mpaam kwəŋ mə Yésus dí nə mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wɔɔŋg wí nə mə sáág nə ikúl byəsh í bəg nə məgwəg mə búgá, jínə dé í mú ηwa gúma.

⁶ Bí búsə námə búúd ɔ ikúl nə ilwəŋ byɔɔŋgú, bí buud Zembî má jəw nə bí bəg buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, má cílə bí buud bəsh Zembî mə búl cɛel nŋ Róma wá. Nyə á jəw bí ná bí bəg buud bé. Sóŋgú wúsú Zembî bə Cwáməba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ηgəg nə cəgə nə sheɛ.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə téed fwo yə Zembî waamə akíba kwəŋ mə Yésus-Kríst dí shú dún bí bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ηgə gwáduga búgá jín.

⁹ Mə ηgə yə Zembî gúma nə lâm wâm wəsh nəcé mə ηgələ bwíŋg Jɔjɔ Kéel mə mwān yé. Zembî wɔɔŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgə nə bwelə yəw tédúgələ bí bəsh.

¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh májəgula mām dí; mə ηgə jî Zembî ná ηkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nŋ bídí.

¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh ná mə dúg bí. Má cɛel kwínd bí nə ísâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád.

¹² Ntó ji nə mə ηgə jii ná shé bəg kəl ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí má jí námə nə ndí yí, í sáág nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí.

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16

1:2 3.21; 1Pr 1.10-12

1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8

1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9

1:7 nó sheɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15

1:8 16.19; 1Te 1.8

1:9

15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16

1:13 1Kr 9.19-22

13 Bwaanḡ, mə acéélé ná bi bég kú mpu ná má dú yigula ná mə zé nûḡ bídí. Mə ḡgə jii ná séy jâm í bég námá nə mpumá bídí nda bíl ílwoḡ dí. Nji, zə wósós múús íí, məkwowala mə abíde mə ná mə zág.

14 Mə jisə ná mə bwiḡḡgug buud bēsh Jḡḡ Kéel, tə buud bwə mpu cug wá, tə buud bí kú mpu wá; tə ompuye ó isâ tə buud bwə cugé ompuye wá.

15 Gwə wə má ḡgə bul jii ná mə zág námá bwiḡḡg bí buud ɔ Róma Jḡḡ Kéel yí.

Jḡḡ Kéel dásə nyúl mpífə má Zembî

16 Məə mə aḡḡə nə gwág shwôn nə bwiḡḡgálə Jḡḡ Kéel dəḡḡḡ. Nəcə a dásə nə nyúl ḡkúl má Zembî shú cugúlə múúd yēsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala nə Ogurêk bēsh.

17 Nəcə otútəlí ó Zembî* bwə má nyín Jḡḡ Kéel dí. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəḡḡ dí nə búgə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dág cug nəcé bálə nə búgə».

Muud yēsh nyə a má byaagula nə Zembî

18 Mpugá ná Zembî ḡḡə lwóya mpimbə jí í ḡḡə zhu gwôw, a ḡḡə nyada nə buud bwə ḡḡə cugə cug á kú bísh Zembî ḡḡə sá olíḡḡḡ wá, nəcé bwə ḡḡə sá ná obúbálé bwə kú séy.

19 Nəcə, isâ byēsh búúd bwə jálá nə mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ḡḡəḡ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ḡḡəḡ.

20 Jí ntó. Zembî ḡkul nyé á kú nə nji í aḡḡə nə nyín; sâ gwáméfwó á jisə yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwów yí, misóólúgú myé mí ḡḡə lwágulə ḡkul nyé nə sâ gwáméfwó Zembî jisə yí. Múúd mə ká téduga tédúgá á fug, a dág. Buud bwə cugé ná nə kəod bí nə ḡkul kaad yí.

21 Nəcə bwə á má sá ná, bwə má tēem mpu isâ í dúgyá nə Zembî yí, bwə ayáyé nyə gúmá nə akíba mə jálá nə nyə

Zembî yé. Wáḡ faasúlə isâ í mú kú nə mfií, lám ímpwúfú wáḡ í mú yídúgúd ná ḡkwed.

22 Sâ jəḡḡ í má sá ná bwə bég ilad, nji bwə ḡḡə téduga nə bí nə fug.

23 Bwə á má sá ná, gúmá bwə jálá nə yə Zembî jí kú bá bwele fudə yé, bwə ḡḡə yida yə ivugali í isâ í də bwoo yí, ivugali í búúd, nə ivugali í ínunú nə ivugali í ócúdu nə onywâ.

24 Gwə wə jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danḡ-dánḡ nə bwə ḡḡəḡ nə bḡ íwímbúg yâ milâm myáḡ, ḡḡə sá misóólúgú mí ádudaná, ḡḡə séémbəli mənyúúl máḡ bwáméfwó.

25 Bwə á má shwóḡla óbúbálé ó Zembî, yidá ḡwa bwo nda ijḡḡ; bwə ḡḡə yida kənd gúmá isâ Zembî nyə á té yíid, í njúl ná Zembî muud nyə a té isâ byēsh yé, nyə wə má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

26 Gwə wə jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danḡ-dánḡ nə bwə bḡḡ iyéesh í isâ í shwôn. Budá bāḡ bwə má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwə mú yida ḡḡə sá bwə budá nə budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyə á kwambulə bwo ná í bág də bə yé.

27 Námá mbií ḡgwúd wəḡḡḡ, budúm, bwə má lúgə nə bwə báləḡḡ nə budá, bwə mú yida də bə ná, ḡgwól múdúm yə nə yéesh shú ḡgwól. Bwə ḡḡə sá isâ í shwôn, ḡgwól múdúm balan nə ḡgwól nda mudá. Cwaguwálə bwə ḡḡə cwaguwə wəḡḡḡ, bwáméfwó bwə ḡḡə námə ḡwa myána myâ cínḡḡḡ.

28 Nə ndeé, nda bāḡ bwə abíshé nə bwə mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danḡ-dánḡ nə bwə bég milúu kú də mpu faas isâ, ka ḡḡə sá isâ bí kú jəla yí.

29 Bwə mú lwándúlá nə olíḡḡḡ, nə mbíya lám, nə yéesh mábii, nə gwóḡə lám, nə zhíḡ, nə məgwú mə búud, nə ozhuyâ, nə məkəḡ, nə məfúlú kú nə wúmbúlé; bwə kyey nə ontaandé,

1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * 1:17 Mbií Zembî má də cí ná muud jí tətəlí muud yí. 1:18 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 1:19 Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 1:21 Ifz 4.17-18 1:22 1Kr 1.19-20 1:23 Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 1:25 9.5 1:26 1Kr 6.9 1:27 Ləv 18.22; 20.13 1:29 Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

³⁰ sá íkúdúgú, bwé mpíi Zembî, sá mpyór, ñkêny mányúul, sá bəgəwə, bul bə nə fəg sálə mábôw dî, sá míngáádá nə obyól bán.

³¹ Bwé mú kú ná bə máccə, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lâm ínkúñkwon.

³² Í njúl ná bwé ngə mpu cígúlá má Zembî ná buud bwé sá mbií misóólúgú míni wá bwé mپیá nə shwiy í, bāñ bwé sá myo, bwé gwág námá búúd bwé sá myo wá nywa.

2

Buud bēsh bí nə məbɛɛ, tɔɔ Oyúden, tɔɔ íkúl ishús

¹ Gwé wá jí ná, wo muud ngə yə bóól búúd məbɛɛ yé, tɔɔ wo wé zé tɔɔ zé, wo cúgə nə kɔɔd wó jí nə ñkul kaad yí. Nəcə, ja wó ngə yə bóól búúd məbɛɛ wo ngə sá isâ í məbɛɛ impwúd bwé ngə sá yí, woméfwó námá wé wo ngə yə məbɛɛ éne.

² Sá bēsh mə mpú ná, buud bwé ngə sá mbií isâ wɔɔng wá, Zembî ngə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná.

³ Wo wé ngə yə bóól búúd məbɛɛ wo ngə námá sá isâ í məbɛɛ bwé ngə sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembî nyə abúle sámb wo myó milású?

⁴ Ye ná wó yida mpyēny bímbí jə lâm Zembî jí nə ndí yí, nə bálə á ngə bə kú láməsa yí, nə bwándúlə á ngə bwánd yí? Wo ampúyé ná jə lâm Zembî ngə bə nə ndí ni í ngə cındal wo ná wo céndúg mítédúgá?

⁵ Ntó, wo má yidá bə nji míngáádá nə míngáádá*, mpug ná Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ngə sá nə mpimbə jɔɔng í bāg bul yáág shú dwô dî. Jwôw dɔɔngú, Zembî mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílású sémbyé á tútəlí.

⁶ A bá yə múúd yēsh myəna myá misóólúgú nyə á sá myá.

⁷ Bɔɔng bí nə zény ngə́lə kə shwóg ngə sá mənywa, ngə sɔ́ ná bwé ñkəñəwag, bwé bág nə gúmá, bwé cúgəg cug í cúgə

nə ñkul shîn yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə.

⁸ Bɔɔng bwé ngə yida sá míngáádá, kú magulə óbúbálé wá, bwé ngə bə məzhíí má olíingí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo.

⁹ Buud bēsh bwé ngə sá məbôw wá, bwé é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwé bá bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék.

¹⁰ Bɔɔng bēsh báá bwé ngə sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwé bá ñkəñəwə, bwé bə nə gúmá, cug bə bwo ná shee.

¹¹ Mpugá ná Zembî nyə ádé baam nə ngwól múúd ntə ngwól.

¹² Ná ndeé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwele mpu *mbwoomb máccə; ñkí bāñ bwé sá *mísám, bwé bá jə. Jé́lə wāñ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məccə yí. Bɔɔng bwé á mpu *mbwoomb máccə wá, bwé ká ngə sá misám, bwé bá ñwa məbɛɛ námá nda máccə mɔɔng má ngə lwágulə ná.

¹³ Buud bwé də gwágulə máccə gwágulə gwágúlóg wá, bwó dí básé otútəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí wá; nji, bɔɔng bwé ngə bə məccə wá, bwó wé Zembî mə bá ci nə básé otútəlí ɔ búúd wá.

¹⁴ Ñkí íkúl ishús í ngə sá isâ mbwoomb máccə í ngə jí yí í njúl ná bwé áshígé lág máccə, bwé ngə sá isâ byɔɔngú nə fəg byélé. Ntó má lwágulə ná məccə mɔɔng mə á bwey nyíi bwédí cugud.

¹⁵ Cug jáñ í lwágulə ná misóólúgú mí máccə mí bwo cilyá mílámúd; lâm wāñ í ngə námá magulə ntó, misóólúgú mí máccə myɔɔng mí də nyîn námá ja bwé də faas isâ í məbɛɛ nə isâ í ñkáam yí.

¹⁶ Sâ í bá nyîn ná ngəñ jwôw lá sémbyé mílású yí wəni. Nəcə, Jəjə Kéel má ngə bwiing yí ngə ci ná, jwôw dɔɔngú, Zembî mə bá nti *Kříst Yésus zə jaaw nda mítédúgá misé búúd ishwoo

2:1 Sóm 50.16; Mat 7.2   2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15   2:5 Iza 2.11-21   * 2:5 Məkál mə mítáj má ci na ná: wo ngaan ná wo acéndé bów-bów kuú njɔɔnd wô.   2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27
2:11 Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1   2:12 Mat 7.21   2:16 2.6; 1Kr 4.5   2:17 9.4; Iza 48.1

mímwə dí ná.

Oyúden bwá á sá málwâ

17 Wo muud jí nə jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwon, *mbwoomb mácçɛ dí, wo ngə ɲwa gúmá nəcɛ wo mpúla fwámé Zembî.

18 Wɛɛ wo mpú sâ Zembî wɔɔngâ ngə jí yí, mbwoomb mácçɛ í ngə ntág sá ná wo mpúg dɛ féesh sâ jí nə mfíí yí.

19 Wɛɛ wo ngə táduga ná Zembî nyə á yə wo séy lwólə wáncím-ncím zhíí, wo ngə fɛɛn bɔɔng bí yídúgúd wá mɔɲkenya.

20 Wo ngə táduga ná Zembî nyə á yə wo séy jíígúílílə ílad, ná wo jí yígúli íkúkágá, ná mbwoomb mácçɛ í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu!

21 Ká, wó ban ka jíígúli wóméfwó nəcɛ jí? Wo wə ngə cúndə ná buud bwá nda júwo, nji wɛɛ ka ngə júwo nəcɛ jí?

22 Wo ngə ci ná buud bwá nda sá mínɔomb, ká nəcɛ jí wé ngə sá yí? Wo ngə mpíi ozembî ó áyadúg, nəcɛ jí wó ngə júwo isâ í ózembî bɔɔng yí?

23 Wo ngə ɲwa gúmá ná wo mpú mácçɛ, wo ngə nyiŋgə caam mwo; caamúla wó ngə caam mwo ni, wo ngə júwo Zembî gúmá jé!

24 Wo má dúg í? Kálad Zembî ngə ci ná: «Bí ngə sá ná íkúl ishús í ngəg nə *lás nə nyə bwaasúla mpu».

25 Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfíí shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb mácçɛ yí. Wó ká yida ngə caam mácçɛ, wo bə námá mísh má Zembî dí nda muud cúgé síyá ábiwáág yé.

26 Nji, ɲkí muud cúgé síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mácçɛ, a bə mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé.

27 Muud nyə áshígé byél kúl búúd í dɛ síyá ábiwáág dí yé, ɲkí nywáá ngə bɛ mácçɛ, a bá sámɔ wo milású. Nəcɛ wo aŋgɛ nə cugə nda mácçɛ mə jíí ná, í ɲjúl ná wo jí nə mácçɛ micilyá, wo námá nə ábiwáág.

28 Jí ná, bálə Yúden cúgé ɲji síyála íyuug, ábiwáág kú bə ɲji nyɔɔng bwá sá nyúúlúd yé.

29 Fwámé Yúden jí nyɔɔng nyə á má magulə cug Yúden nyádí tádugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyɔɔng nyə á má sɲy lám dí cwú yé; nyâɲ má zhu wə ɲkɛɲkɛ Shíshim, kú bə nəcɛ muud ngələ bɛ mácçɛ. Fwámé Yúden jí nyɔɔng mə ɲwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bə mísh má búúdud yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

1 Ká ɲkí ntó, *Oyúden bwá ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhíí? Ábiwáág jí nə wáyé mfíí?

2 Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé dí, Oyúden bwá ntɔ. Bwá ntɔ nəcɛ, í tééd fwo bə ná, bwá wə Zembî nyə á kala iciyá byé wá.

3 Ká jí? ɲkí bóól Oyúden bwá á bə kú bɛ míççɛlá myâ bə́nɔɲ Zembî, yə sá jɔɔng wə í é sá ná Zembî bəg kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí?

4 Mbô! Í cúgé nə ɲkul bə ntó! Buud bwá jəlá nə mpu ná Zembî má dɛ ci ɲji obábálé, buud bəsh bwá ɲjúl obwiŋgye ó íjɔ́. Sâ jɔɔng wə jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná:

Buud bwá jəlá nə mpu ná iciyá byô bí ɲji obábálé; ɲkí bwá tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

5 ɲkí olíliŋgí bású bwá dɛ sá ná otútəlí ó Zembî* bwá mpúg nyín, sá ka ci cínɔng ná jí? Ye sá é ci ná Zembî má dɛ námá sá ócícéndé ja á dɛ lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúla á buud.

6 Mbô! Í cúgé nə ɲkul bə ntó! Í ká bə ntó, Zembî ka sámɔ búúd milású ntúdelé?

7 «ɲkí íjɔ́ byâm í dɛ sá ná obábálé ó Zembî bwá búlug mpu nyín, mə é ka nyiŋgə ɲwa mábççɛ mə *sám na ntúdele?»

8 Muud jí nə ɲkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw mɔɔng má wéeshúlig

mənywa?» Bóól búúđ bwé ngé ntáma mə jíné wá, bwé ngə ci né mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intágúlí í jəla yí.

⁹ Sá kág ci ná jì? Ye sá Oyúden sá ngə ntə bóól búúđ nə nyúl zhí? Cwûd! Sá ngə kúnəw lwágulə né buud bēsh búsə mánýámá mə mísámúđ, buud bēsh tə Oyúden tə Ogurêk.

¹⁰ Sâ jəng wə Mícilyá mí ngé lwágulə kál mí ngé ci ná:

Kú nə muud jì tətəlí, kú nə tə ngwûd.

¹¹ Kú nə muud jì nə fəg, kú nə muud ngé sə Zembî.

¹² Buud bēsh bwé á mə wú zhíđ bēsh bwé mú ngə cwagəwa ntó, kú nə tə ngwûd jì nə jə lám, kú nə tə ngwûd nə ngwûd.

¹³ Nkwóominú ján jì nda shwon í mə bəh yí.

Júm dán í wéeshúlí nji məshigá, Sâ í wú bwo mpúsə ijá í mpu yí jì nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúngúlú nə iciyá í ófimál í á mə lwánd bwo mímpud né cwóó.

¹⁵ Məkuú mə cáás bwo shí nji kələ gwú búúđ.

¹⁶ Kál jēsh bwé kə yí, bwé ngə gwílyə mənywa mə búud, ngə nyasələ buud mántágulad.

¹⁷ Bwé ampúyé zhí mətəla.

¹⁸ Bwé abwélé bə nə tédúgá né bwé fúnda Zembî.

¹⁹ Sá mə mpú né sâ jēsh *mbwoomb məcəx í ngé ci yí, í ngə dúgya nə buud bwé á yéyəw mbwoomb məcəx wá. Jì ntó shú né muud bág kú bēny mpu, í mpúyúg nə buud ə shí mishwun bēsh bwé á mə byaagulə mísh mə Zembî dī.

²⁰ Gwé wə jì ná, muud tēem sá mísóólúgú məcəx mə ngé jii myá, Zembî nyə abúle ci ná muud wəngú jì tətəlí nəcé ntó. Nəcə məcəx məsə yidá bə shú nə muud mpúg ja á mə sá sém yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wə í sá ná muud nyínúg tətəlí

²¹ Jaá ga jì ná, Zembî mə lwóya otátəlí bē, kú ciingya mbwoomb məcəxđ. Mbwoomb məcəx nə micilyá mí *búúđ ə mícúndá mí ngə yida bwiing otátəlí Zembî mə lwóya wá.

²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jì tətəlí muud. A də sá ntó nə muud yēsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg;

²³ nəcé buud bēsh bwé á mə səm, nə ndéé milwané mí Zembî mí á mə wú bwéđí ícugud.

²⁴ Nji, Zembî nywáá, mə ci ná búsə otátəlí ə búúđ. A mə ci ntó ashwá nə jə lám jé, nəcé shwiy mə *Kríst Yésus í yíl bwo mánýámád.

²⁵ Yésus-Kríst wə Zembî nyə á yána təh cúdu məzəh yé, shú né məcii mé mə shwiyugú, muud mə búgúlá nyə yé bəg nə ijuugá í *mísəm. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jì tətəlí nəcé nyə á ngə bíđ misəm búúđ bwé á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísəw yí.

²⁶ Nyə á ngə jísəw ntó a ngé mpu né Yésus mə bá zə bə *líim ícweel. Ja gaád a mə lwóya shwiy mə Yésus dí né a jì Zembî á otátəlí. Gwé wə á mə sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəngú jì tətəlí muud.

²⁷ Ká muud jì nə nkul nkēny nyúúl na nə nyáyé zhí? Kú nə tə zhí. Nəcə jì? Nəcə, bəxlə məcəx dí wúsə nə mfíí, í yidá bə búgúlálə.

²⁸ Sá ngə téduga nə Zembî mə də ci né muud jì tətəlí muud ja múúđ wəng mə búgula yí; í ádé bə nəcé ngələ sá misóólúgú məcəx mə ngé jii myá.

²⁹ Ye Zembî jì nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúđ bēsh í? Haaw! A jì námə Zembî á bóól búúđ bēsh.

³⁰ Nəcə Zembî jì nji ngwûd. Nyə wə mə bá ci né buud ə ábiwáág bí otátəlí ja bwé búgula yí. Nyə námə wə mə bá sá ná, búúđ bwé cugé búúđ ə ábiwáág

3:9 1.18-2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1-3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7-8
3:18 Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22** 2.11;
 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mat 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** məcii: Mat 26.28;
 Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 **tətəlí:** 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal
 2.16 **3:29** 3.22; 4.11-12 **3:31** 6.15; 8.2-4

wá bwé ká búgula Yésus hí, a ci ná bwé músə otútəlí ɔ búúd.

³¹ Ye ntó ji ná sá má jímbál *mbwoomb mácɛɛ nəcɛ búgá? Mbô! Í cúgɛ ntó! Sá ngə yida mpu təl mbwoomb mácɛɛ fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jísə sá yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dá *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág nə jí?

² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcɛ misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhií ná a nkényúg nyúúl; nji a kú nkény nyúúl mísh má Zembî dî.

³ Ká Kálaad Zembî ngə ci ná ji? Ngaá a ngə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgá jé jəngú,
a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sá má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má dɛ nwa myána; myána myəng mí cúgɛ ná bwé sá nyə mpaam, mísə sá bwé mbíd nyə yí.

⁵ Nji, Zembî má dɛ sá ná muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud má jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágúlə ntó yé, Zembî lə nyə búgá jé, a ci ná a ji tətəlí muud.

⁶ Ntó wá *Dávid ngə lás ja á ngə bwiing mənɔwá má múúd jí ná Zembî nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida nwa nyə ná tətəlí muud yé.

⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembî má juu nə fúlú nyáj a kú
bish mácɛɛ wá,
á má jímbal *mísəm myáj wá, bwé má
jəla.

⁸ Muud Cwamba má bə kú ná kwo lə
*səm yé yé, má jəla.

⁹ Jəlálə wəng, ye wúsə nji shú buud ɔ ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwé cúgɛ nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sá ngə ci ná: «Zembî nyə a dúg búgá

má Aburaham, a mú ci ná a ji tətəlí muud.»

¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham má shîn síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shígɛ bə a má shîn síya, í á bə a kú fwo síya.

¹¹ Nyə á ka lág ábiwáág tən məyigye lwólə ná Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembî nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəcɛ búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóngú á buud bəsh bwé búgúlá Zembî nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcɛ Zembî mə lə bwo búgá ján, a mú ci ná búsə otútəlí ɔ búúd nda Aburaham.

¹² Bəng bwé má síya ábiwáág wá, bwé ka bɛ kuú njənd sóngú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námə sóngú wán.

¹³ Zembî nyə á kaag Aburaham bəndə mpwəng buud nyé ná bwé wə bwé bá bə nə shí nyəsh. Í a shígɛ bə nəcɛ Aburaham mpúlə bɛ mácɛɛ; í á bə nəcɛ Aburaham nyə a búgula, Zembî mú ci ná a ji tətəlí muud.

¹⁴ Í ká bə ná buud bwé ngə bɛ mácɛɛ wá, bwé wə bí nə kəw lá ísə Zembî nyə á kaag yí, mpu ná búgá í má bə kú nə mfíí, nkaagó kú nyingá bə sá múúd mə wámbe nə kənd lám yí.

¹⁵ Nəcɛ mácɛɛ wə má dɛ sá ná mpimbə má Zembî í bíig muud; mácɛɛ má á mbəm bə kú bə, caamúlə mácɛɛ kú námə bə.

¹⁶ Gwé wá jí ná, búgá wá í é sá ná muud lágúg mənɔwá Zembî nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam má Zembî í mpúyúg, nkaagó í mú bə nə mfíí shú mpwəng buud má Aburaham nyəsh. Mfíí wəng í cúgɛ nji shú bəng bwé á lág *mbwoomb mácɛɛ wá; wúsə námə shú bəng bwé ngə búgula nda Aburaham sóngú á sá bəsh wá.

¹⁷ Sá jəng jí sə Mícilyád ná: «Mə a sá ná wo bág sóngú á ncúlyá ikúl nə il-

4:2 Zhk 2.21 4:3 Mat 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23

2.28-29 4:12 Mat 3.9 4:13 Mat 12.7; 22.17

4:16 Gal 3.7 4:17 Mat 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19

4:6 Sóm 32.1-2

4:11 Mat 17.9-11; Gal 3.7; Rom

4:14 Gal 3.18 4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19

won.» Aburaham ji sóngú wúsú mísh má Zembî nyə á búgala yéd, Zembî má ða gwûmushi mímbimbə, ða sá ná sâ í cúgé yí í bág yé.

¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nə búgə yí, Aburaham nywáá nyə á ngə gwaa kənd mísh nə búgə. Nyə a búgala Zembî, a músə bə sóngú á zhwoɡ ikûl nə ilwon. Micilyá mí ngə ci ná: «Bímí ni wə mpwon buud nywô í bá bə yé.»

¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bə nə mimbú kúnə-kúnə nə təd, a ngə mpu ná nyúul má shín kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛm ngə dúg isâ íni ntúni, búgə jé í á shígé shimba.

²⁰ Búgə í á shígé fúfə nyə ná a shwána nkaagə má Zembî. Búgə jé í á yida lulushi nyə, a mú yə Zembî gúmá

²¹ a shwu nyúul ncindî nə ncindî ná Zembî ji nə nkul mə sá sâ á má kaag yí.

²² Sâ jəng wə ciyá jí ná: «Zembî mú lə nyə búgə jé jəngú, a mú ci ná a jí tətəlí muud» yí.

²³ Cilyá í ngə ci ná: «Zembî mú lə nyə búgə jé jəngú» ni, í cúgé nji shú má Aburaham nyəmfwó,

²⁴ wúsə námá shú dúsú. Zembî mə bá námá lə sá jísú búgə, sá bəsh buud sá ngə *magulə ná Zembî nyə a gwûmushi Cwamba wúsú Yésus wá.

²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwûmushi nyə shú ná sá bág otətəlí ə búúd nyədí míshád.

5

Yésus nyə á zə sá nkwambəla

¹ Ná ndéé, nda Zembî má ci ná sá mú otətəlí ə búúd nəcə búgə ná, mpwogé músə mpədúgá sənəh Zembî nəcə Cwamba wúsú Yésus-Kríst.

² Ntó, nda sá bí nə búgə ná, sá mú nə zhií ná sá ciingya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam má Zembî. Mpaam

nyəng dí wə sá ngə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ngə ntəg cugə milúu ná sán nəcə sá ngə bwánd nə búgə jəsh ná sá má bá námá nkənəwa mənknəwa má Zembî.

³ Sə má bul nyingə bə nə milúu ná sán ja *incwaw í ntug í ngə bíí sá yí, nəcə sá má mpú ná incwaw í ntug í jígúlí sá ná sá bág nə zény kələ shwóg.

⁴ Muud nyə á má jíg zény kələ shwóg yé nyə anyingəyé ná ða búla ja móbwbúlán má é ða wóos nyə yí; bələ kú búla wəngú í mú sá ná a mpúg ngə bwánd nə búgə.

⁵ Sə ábúlé samba nə bwándúla sá é bwánd ntó yí, nəcə Zembî nyə a má yə sá Nkənkə Shíshim ná a ngəg nə myeeg sá cəlí mílamúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cəglə yíid, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jəng wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá.

⁷ Muud cugə nə nkul mpu magulə ná a yə jilá má tətəlí muud; muud ji nə nkul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd.

⁸ Zembî nywáá ngə yida lwágulə ná á cəel sə. Ndəm á cəlí jəng nyí ná Kríst nyə á zə yə jilá jísú sá njúl ná ósól ə *mísám.

⁹ Nkámásá ná Yésus fwó sá ntó sá njúl ósól ə mísám, nkəmusa nə ja mácií mé má sá ná Zembî cíg ná sá bí otətəlí ə búúd ga; ngaá ná nyə é ka sá ná sá fáamugí nə mpimbə má Zembî í ngə zə yí?

¹⁰ Zembî nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág nkwambulə mpədúgá sənəh. Nkámásá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíh myé yí, nkəmusa nə ja sənəh mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcə Kríst ngə cugə.

¹¹ Jəsh námá dí cí. Sə búsə nə milúu ná sán nə Zembî shú má Cwamba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sənəh Zembî bág mpwogé jaá gaád yé.

4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 **Zembî má ci ná sá mú otətəlí ə búúd:** 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 **búgə:** Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 **mənknəwa:** 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10 **5:10** 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 **5:11** 8.31 **5:12** Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10

Yésus ji Adam ábêê

12 Sâ má ngá cœel ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcə muud ηgwûd, sám wəəngú mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúd bēsh, nəcə buud bēsh wə bwə á sá sám.

13 Shúshwóógú ná Zembî zág yə Moyîz məcəξ, sám í á bwey dɛ bə shí mishwun; nji, Zembî nyə a shígé fwo dɛ lɔ búúd misám nəcə məcəξ kú fwo bə.

14 Nji, té wúlə wəla má Adam zə wósə wəla má Moyîz í, shwiy í á ηgə bii buud bēsh təə buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamálə məcəξ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vuguli mə múúd nyə á jəla nə zə yé.

15 Sə cúgé nə ηkul yiiga íwushí í Adam nə yána má Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ηgwûd í á sá ná zhwoɡ buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembî í ntə mínji, yána nyə á yə zhwoɡ buud lúú má Yésus-Kríst muud ηgwûd yí í bul bə nə mfíí.

16 Məma salanê jisə mpádúgá sá Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sólúgú íwushí í múúd ηgwûd í á sá yí. Nəcə, sémyé í á bə iwushí í múúd ηgwûd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə má sá misám ná sá sá yí, yána má Zembî dáá í má yida sá ná buud bwə bəg otútəlí ɔ búúd mísh mēd.

17 Jí ntó, iwushí múúd ηgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bēsh. Nji, Zembî má sá búúd mbiya məma yána lúú má Yésus-Kríst muud ηgwûd dí; a má sá bwo mənywa, a sá ná bwə bəg otútəlí ɔ búúd. Bwə bá cugə nəcə *Kríst, bənêη ka bá bə mící.

18 Nda í ká bə ná wusúlə múúd ηgwûd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwə bəg nə intúgúlí ná, ntó námə, Zembî nyə ci ná buud bēsh búsə otútəlí ɔ búúd nəcə sólúgú tútəlí muud ηgwûd nyə á sá yí.

19 Námə nda búúd bēsh bwə á má bə ósól ɔ misám nəcə sólúgú málwə múúd ηgwûd nyə a sá yí ná, ntó námə wə zhwoɡ buud bwə bá bə otútəlí nəcə sólúgú mágwág múúd ηgwûd nyə a sá yí.

20 Zembî nyə á wá *mbwoomb məcəξ shú ná iwushí í mpyáanzúg. Ná ndéé, kúl sám í á mpyáanz yí, mpaam má Zembî í á nyiηgə mpyáanz ntə íwushí.

21 Mpaam má Zembî í á mpyáanz ntə íwushí shú ná, nda sám í á ηgə jwɔ, í dúgə sá ná buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam má Zembî í jwɔg ja gaád, ηgə sá ná buud bwə bəg otútəlí ɔ búúd; ná ndéé, sá mú nə ηkul jee lág cug á kandugə kandugə lúú má Cwámba wúsá Yésus-Kríst dí.

6*Sá búsə mimbə shú sá í dúgyá nə misám yí*

1 Shé kág ci ná ji? Ye shé má jəlá nə ηgə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú ná Zembî ηgəg nə bul nyiηgə sá shé mpaam?

2 Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! Shé á má yə, shwiy dəəηg í á má sá ná shé béégyág nə misám; shé é ka nyiηgə ηgə cugə misámúđ na ntədəle?

3 Ngaá bi mə mpú ná sá bēsh buud sá á ηgə duwan tãη buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námə nduwán wəəηgúđ?

4 Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sánêη Yésus sá mú dəw. Ntó má kə ná, nda ηkúl ayíyáág má Sólúgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan.

5 Nəcə ná, ηkí sá má ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsú, gwúmúlə yé í é bə námə gwúmúlə wúsá.

6 Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á dɛ fwo bə yí í á bə mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwólós dí yí. Í á sây ntó shú ná ηkul misám mí á dɛ bə nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mónyámá má misámúđ.

7 Mpugá ná muud mé yə yé, misám mí ányíngéyé ná jwú nə nyə.

8 Nda sánôñ Kríst sá á yə ná, sá má táduhá ná sánóñ sá é cugə námá.

9 Sá má mpú ná nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyingə yə, shwiy í cugé ná nə ñkul bii nyə.

10 Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béegyág nə misám ja ñgwúd á kandugə; cug á ñgə cugə yí jisə shú má Zembí.

11 Námá mbií ñgwúd wəñgú, bi má jalá nə ñwa bíméfwo ná bi á mé yə, shwiy dəñg í á mé sá nə bi béegyág nə misám; nji bí ka ñgə cugə shú má Zembí, kwonə má Yésus-Kríst dî.

12 Sám í á jáláyé ná nə nyingə jwú ná mənnyúul mán má bá yə máni; mbô, *sám í á jáláyé ná nə sá nə bi dúg ñgə bə iyéesh ya mənnyúul mán.

13 Kúgá ná du balan nə ikúl í nyúul bín du sá olíngí námá nda bí bí ná málwaa má misám. Yidagá yə Zembí mənnyúul mán nəcé bi a shí yə, nə ndéé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúul bín dúlə sá ótátalí.

14 Sám í abulé ná nyingə jwú nə bí; nəcé bí cugé ná íjwúga í mácééd, bi búsa mpáam má Zembí dî.

Sá búsa mikwám mí cug á títalí

15 Ntó wá jí? Sá sáág *misám nəcé sá músə mpáam má Zembí dí, kú ná bə íjwúga í mácéé dí? Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó!

16 Ngaá bi mə mpú ná bí má ká yə múud mənnyúul ná bi é du sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi búsa málwaa má múud bí má sá mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwaa má misám, misám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bə málwaa má Zembí, Zembí ci ná bí bí ótátalí ɔ búud.

17 Akíba nə Zembí nəcé yág íí, bi á du bə málwaa má cug misám; nji ja gaád íí, bi a má kənd milám mín myēsh njígúla í ñgə jíngulow buud bēsh yíid, njígúla bí á lág yí.

18 Bi a mé shwub nə misám, bi músə málwaa má cug ótátalí.

19 Mə lās ná zhizhe lāsúlə á buud nəcé bi ádé leel gwág. Mwôw má mpás íí, bi á du balan nə ikúl í nyúul bín du cugə nda málwaa má mísóólúgú mí áduđanā, málwaa má cug á kú bísh mácéé; zhúgúla a cínəngú í á bə ná bi á du sá Zembí málwə. Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúul bín í bég málwaa má cug ótátalí; zhúgúla a cínəngú í é bə ná bi é ñgə cugə cug Zembí mə gwág nywa yí.

20 Mpugá ná ja bí á du bə málwaa má misám yí, í áshígé du bə bí yímbúli ná bi kəndug milám ótátalí dî.

21 Wáyé mfíí bí á bə nə ndí ja jəñg yí? Ngaá bi mú du gwág mísóólúgú mín shwôn, nəcé mí á du bə myəñg mi kənd múud nji shwiy dí myá?

22 Ká jaá ga, nda Zembí má yíl bí mənnyámá má misámúd sá nə bi bég málwaa mé ná, bi mú ñgə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námá nə cug á kandugə kandugə.

23 Haaw, sám í kwaamb múud shwiy, nji Zembí nywáá mə yə múud cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwonə mə Cwámba wúsú *Kríst Yésus dî.

7

Sá ñgə sēy nə Zembí mbií ágúgwáan

1 Bwaanğ, ja mé ñgə lās nə bí yí, mə mpú ná mə ñgə lās nə buud bwə mpú mácéé wá. Ngaá bi mə mpú ná mácéé má du jwú nə muud nji ja múud ñgə ná cugə yí?

2 Nda mudá, ñkúmba cəé í ñgə laad nyə nə ñgwúm yé té wēsh ñgwúm ñgə ná cugə yí. Nji, ñgwúm má ká yə, cəé dəñgú kú ná bii mudá.

3 Ntó jí ná, mudá má ká ntə wúl njów báád ñgwúm ná nə mísh íí, bwə jəw nyə ná mudá minəomb. Nji, ñkí ñgwúm má yə, cəé kú ná nyingə bii mudá; á ká ntə wúl njów báád íí, a kú bə mudá minəomb.

4 Bwaanğ, jí námá mbií ñgwúd wəñgú shú dún, bi músə buud ɔ

Kříst, sá jɔɔŋg í á mǎ sá ná bi bǎg mimbimbǎ shú sǎ í dúgyá nǎ mǎcɛɛ yí. Bi á mǎ ntɔ mǎbwǎ mǎ múud shúsúđ, múúđ nyǎ a gwúm yé. Í á sɔy ntó shú ná shé wúmǎg Zembí mpumǎ.

⁵ Nǎcé, ja shé á ŋǎ ná bɛ iyéesh í cug múúđ yí, mǎcɛɛ mǎ á dǎ shwambulǎ bǎw-bǎw iyéesh bísú. Bǎw-bǎw iyéesh bísú byɔɔŋgǎ wǎ í á dǎ ŋǎ sɛy sǎdí íkúl í nyúúlǎđ, mpúmǎ a cínɔŋg nyǎ á bǎ nji shwiy.

⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbǎ shú sǎ í dúgyá nǎ mǎcɛɛ mǎ á dǎ bii shé mikwám má; ntó, shé mǎ wú mikwám myɔɔŋgúđ. Shé mú mǎlwǎá mǎ Zembí mbii ágúgwǎan Nkɛŋkɛ Shíshim ŋǎ lwágulǎ shé yí, kú ná bǎ mbii á yǎg shé á ŋǎ bɛ mǎcɛɛ ndǎ mǎsǎ cilyá ná.

Kǎ mǎcɛɛ mǎ ŋǎ kwínd jǐ

⁷ Shé kág ci ná jǐ? Mǎcɛɛ mǎ mǎ yidǎ bǎ *sǎm? Mbǎ! Í cúgǎ nǎ ŋkul bǎ ntó! Nji, mǎcɛɛ mǎ á mbǎm bǎ kú bǎ, mǎ a shígǎ nywǎ mpu sǎ bwǎ jów ná sǎm yí. Nǎcé, cɛɛ í á mbǎm bǎ kú ci ná mǎ ná: «Ci wo kú wǎmb sǎ ŋkán», mǎ a shígǎ nywǎ mpu sǎ bwǎ jów ná iwǎmbǎg yí.

⁸ Sǎm í á ŋwa zhí na mpǎndí níđ, í mú sǎ ná mǎ téédǎg ŋǎlǎ wǎmb isǎ mimbii mimbii. Mǎcɛɛ mǎ kǎ bǎ kú bǎ, sǎm mǎ yǎ.

⁹ Té wǎsh mǎ á ŋǎ ná bǎ kú mpu mǎcɛɛ yí, mǎ á ŋǎ cugǎ. Kǎ, nji mǎ á ka zǎ mpu mpǎndí yí, sǎm mú bǎn lúu,

¹⁰ mǎcɛɛ mú yǎ. Mpǎndí í á bǎ ná í kwǎámbǎg mǎ cug yí, í mú yidǎ kwaamb mǎ shwiy.

¹¹ Nǎcé, sǎm í á ŋwa zhí mpǎndíđ, í mú jwǎŋgulǎ mǎ ná ndéé í mú gwǎflya mǎ.

¹² Sǎ ŋgwúđǎ, mǎcɛɛ máá mǎsǎ ŋkɛŋkɛ sǎ, sǎ mǎcɛɛ mǎ ŋǎ jǐ yí í njúl námǎ ŋkɛŋkɛ sǎ, í njúl tǎtǎlí, ŋkí nywa.

¹³ Kǎ, ye sǎ ányunywaá í mǎ yidǎ bǎ sǎ shwiy shú dáamǎ? Mbǎ! Í cúgǎ ntó! Jǐ ná sǎm í á yidǎ ŋwa zhí sǎ ányunywaá dí ná í zǎ gwǎflya mǎ; ntó, mpǎndí í mú

sǎ ná sǎm í mpúyǎg, í mpúg námǎ nyín ná wúsǎ mbíya bǎw-bǎw sǎ.

Cug mǎsǎm í dǎ wǎ múud mǎnyámǎđ

¹⁴ Haaw. Sǎ mǎ mpú ná mǎcɛɛ mǎsǎ sǎ á *shíshim, mǎcɛɛ mǎ ŋǎ ná bɛ iyéesh í cug múud, mǎ jǐ kwám á *mǎsǎm.

¹⁵ Sǎ gwámǎfwó mǎ ŋǎ sǎ yí, mǎ aŋgǎ nǎ wǎmbulǎ gwo. Mǎ aŋgǎ nǎ sǎ sǎ mǎ céél sǎ yí, nji sǎ mǎ ŋǎ mpii yí, gwǎ wǎ mǎ sǎ yí.

¹⁶ Nda jǐ ka bǎ ná sǎ mǎ ŋǎ sǎ yí mǎ aŋgǎ nǎ cǎel gwo ná, mǎ mǎ ka dúg ná mǎcɛɛ mǎsǎ jɔjɔ sǎ.

¹⁷ Ntó, mǎcɛɛ ná dí ŋǎ sǎ isǎ mǎ ŋǎ sǎ yí, jǐsǎ sǎm í njúl mǎ nyúúlǎđ yí.

¹⁸ Mǎ mpú búbalé ná ŋkul mǎ sǎ mǎnywa yí í cúgǎ cug múúđ jǎmud. Yéesh nǎ yéesh jǎŋ wǎ mǎ jǐ nǎ ŋkul gwág yí; nji, kú nǎ ŋkul mǎ sǎ mǎnywa mǎ ŋǎ cǎel sǎ má.

¹⁹ Ntó jǐ ná, mǎnywa mǎ céél sǎ má, mǎ asáyé mwo; nji mǎbǎw mǎ acéélé sǎ má, mǎ yidǎ mpu sǎ mwo.

²⁰ Nda jǐ ka bǎ ná mǎ ŋǎ sǎ sǎ mǎ acéélé yí ná, mǎ dí ŋǎ sǎ isǎ, jǐsǎ sǎm í njúl mǎ nyúúlǎđ yí.

²¹ Mǎ mǎ ka kwey ná nyúl ŋkúl nyísǎ mǎdí cugud; ŋkul nyɔɔŋg wǎ í dǎ sǎ ná, ja jǎsh mǎ céél sǎ mǎnywa yí, mǎ yidǎ sǎ mǎbǎw,

²² í njúl ná mǎ ŋǎ gwág nywa mǎcɛɛ mǎ Zembí mǎdí lám dí cwú.

²³ Nji mǎ mǎ kwey ná nyúl ŋkúl nyísǎ mǎ nyúúlǎđ í ŋǎ lúmbulǎ nǎ isǎ tǎduga wǎm í ŋǎ magulǎ yí. Nkul nyɔɔŋg í ŋǎ sǎ ná mǎ bǎg kwám á ŋkul mǎsǎm mí nǎ ndí mǎdí íkúl í nyúúlǎđ yí.

²⁴ A ŋkúnkwónǎlǎ mǎ e! Nyúúl ga í ŋǎ kǎ nǎ mǎ shwiyud. Zǎ e bá yíl mǎ mǎga mǎnyámǎđ e?

²⁵ Yé Zembí, akíba nǎ wo kwonj mǎ Cwámǎ wúsú Yésus-Kříst dí!

Í mú ja gaád ná, fǎg nyám í ŋǎ sǎ ná mǎ bǎg lwaá lǎ mǎcɛɛ mǎ Zembí, iyéesh byám byǎŋ í ŋǎ sǎ ná mǎ bǎg lwaá lǎ ŋkul mǎsǎm mí nǎ ndí yí.

* **7:4** Mpumǎ nyɔɔŋg wǎ misóólǎgǎ. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbǎ 5.21; Mat 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Lǎv 18.5 **7:11** Mat 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sǎm 51.7 **7:15** Gal 5.17 **7:18** Mat 8.21; Flp 2.13 **7:23** Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57

8

Shíshim má Zembî wá ngá kyey nà mbúgula

¹ Ntó, jaá ga di, buud bwá mú buud ó *Kříst Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwama nà intúgúlí í *mísám.

² Nkul Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim jí nà ndí yí í má yíl wo mánýámá má mísámád, wo abúlé ná kwo yə shwiy lú mísám, nəcə nkul nywəng wá í dū yə múud mə Kříst Yésus cug.

³ Məcəx má Moyíz má á shígé bə nə nkul sà ntó nəcə cug múúd í cúgé nə nkul bə mwo. Nji, Zembî nyə a shí sá; nyə á nti Mwān yé zə jímbal búúd mísám. Mwān mú zə ηwa nyúúl búúd ó mísám bí nà ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nywəngú intúgúlí í mísám.

⁴ Nyə á sà ntó shú ná shé bág nə nkul mə bə ótátalı bēsh məcəx má ngá jí wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngá kyey nə shé, í é bə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngá kyey nə ndí wá, isá í cug múúd wá bāη bwá dū tál shwóg yí. Bəng Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngá kyey nə ndí wá, bwá dū tál isá í Shíshim shwóg.

⁶ Mpugá ná muud mə bə iyéesh í cug múúd yé, məshíné mé māsə nji shwiy*, í njúl ná muud mə bə iyéesh í Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim yé, məshíné mé māsə cug, nyə é cugə ná shee.

⁷ Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamuga ngələ fām Zembî; í anğē nə sá məcəx má Zembî məgwág, í cugé námá nə nkul bwele sá mwo məgwág.

⁸ Buud bwá ngá bə iyéesh í cug múúd wá bwá cúgé nə nkul nywa Zembî lámád.

⁹ Ká bi bá bi anğē ná bə iyéesh í cug múúd, bi mú ngə bə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim, nəcə a njul bí mánýúúlád. Muud cúgé nə Shíshim má Kříst yé, cugé múúd má Kříst.

¹⁰ Nji, nda jí ná Kříst njul bí mánýúúlád ná, mánýúúl mán má é tεem ngə yə nəcə mísám, *mishíshim mín mí é ngə ηwa cug† nəcə Zembî nyə a má cı ná bí músə ótátalı ó búúd.

¹¹ Nkí bi bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwúmashi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námá sá ná Shíshim yé wəngú í gwúmashíg mánýúúl mán mâ shwiy máni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaang, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngəg nə nyingə bə iyéesh í cug múúd.

¹³ Nəcə, bí má ká ngə bə iyéesh í cug múúd í, bi mə bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngəg nə gwílya misólágú mánýúúl má dū sá myá, bí bá cugə.

¹⁴ Mpugá ná buud bēsh Shíshim má Zembî ngá kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwān ó Zembî.

¹⁵ Nəcə, Shíshim bí á lóg yí í cúgé *shíshim í sá ná bi bág məlwaá, bí nyingə ngə cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lóg Shíshim í sá ná bi bág bwān ó Zembî yí; Shíshim wəngú í yá shé nkul ná shé kímág ná: «Abba‡, Dá!»

¹⁶ Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim nyəmefwó ngə námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwān ó Zembî bábálé.

¹⁷ Nda jí ná shé búsə bwān ó Zembî ná, shé búsə námá nə kowš wá Zembî. Shénəη Kříst shé má bá kowula məkow, nkí shé ngə námá kowula micúη myé. Shé ngə kowula micúη myé shú ná shénəη bēsh bág ηkənəwa mənəkənəwa mé.

Milwaná myâ mwôw má ngá zə má

¹⁸ Jugúlə shé ngá jug mwów mága dí yí í cúgé tə sá ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ηkənəwag yí.

¹⁹ Nəcə, Zembî mə bá zə sá ná buud búsə bwān bə wá bwá mpúyág. Ná

8:1 1.18; 5.1   **8:2** 3.27; 7.7-11   **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21   **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25
8:6 6.21; Gal 6.8   * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dúsə bégyálə nə Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí.   **8:9**
1Kr 3.16   **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24   † **8:10** 8.10 Ból bwá ngə cı ná: «Shíshim má Zembî ngə yə bí cug».
8:11 2Kr 4.14   **8:12** 6.18   **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24   **8:14** 1Yn 2.29-3.1   **8:15** Mak 14.36; Gal
4.5-7   ‡ **8:15** **Abba**: Ciyá ni í kó ná Dá.   **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11   § **8:17** Kow á jəjə isá Zembî
nyə á kwəməsa shú bwān bə yí.   **8:18** 2Kr 4.17   **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2   **8:20** Mət 3.17-19

ndeé, isâ byêsh Zembî nyá á té yí í ngá bwánd sâ jooŋgú nâ milâm ná jig-jig.

²⁰ Nji, ja gaád íí, mólól mánkul má ngá lwáfulá isâ byooŋg ná í ngág nâ bɛ cug á kú nâ shwóg kú nâ shug. Isâ byooŋg dí í á vâŋ ná í ká biil mánkul maoŋgúd, Zembî wá nyâ a nyasulá byo cínŋg. Nji, isâ byooŋg byêsh í ngá bwánd nâ búgá ná

²¹ dúl jwówúd Zembî mâ bá yíl byo lwéfúlí jooŋgúd, nâcé lwéfúlí jooŋg í ngá caam. Ja Zembî mâ bá yíl byo cínŋg yí, í bá ka lág cug fúlí bwân ó Zembî bwá ngá cugá yí nâ mənkanəwa bwá ngá nkanəwa má.

²² Sá má mpú ná, zâ wóós kíkídíga, isâ byêsh Zembî nyâ a té yí í ngá ná jug, ngá leegya nda mudá ngá kwiy minú ná a zâ byá yé.

²³ Í cúgé námá nji isâ byooŋgú; tã sâ booŋg Zembî nyâ a má yâ Shíshim yé tâŋ məkagulá wá, sá ngá námá leegya ngólá bwánd fwála Zembî mâ bá zâ tál sá cé bwân bé dí yí, fwála á bá námá zâ yíl mányúúl mäsú mányámád yí.

²⁴ Nâcé, Zembî nyâ a má cug sá, nji sâ jooŋg í afwóyé ná nyîn, sá ngá ná bwánd bwándúg nâ búgá. Sâ múúd ngá bwánd nâ búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyâ é kwo ná bwánd?

²⁵ Nda jí ná, sâ sá aŋgê nâ dúg yí, sá ngá bwánd gwo nâ búgá ná, sá ngá bwánd gwo nâ jísów.

²⁶ Námá mbií ngwúd wooŋgú, Nkénkê Shíshim ngá námá kwíínd sá tag dúsúd; sá ádé mpu sâ í jíí ná sá gwáámbúg Zembî májəgula mäsúd yí. Nji, Nkénkê Shíshim nyəməfwó má dâ jəgula shú dúsú, dâ leegya mbií míleegya íciyá í lósú bísú í cúgé nâ nkul féég yí.

²⁷ Zembî nywáá muud má dâ bigas ísâ í lám yé, á dâ mpu ísâ Nkénkê Shíshim má dâ gwáámb cínŋg yí; nâcé Nkénkê Shíshim ngá jəgula shú óbúgula námá nda Zembî mâ jíí ná.

Zembî ji cugye

8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 **8:24** 2Kr 5.7; Heb 11.1 **8:25** 2Kr 4.18 **8:27** Sôm 139.1 **8:28** Zhb 2.10; Ifz 1.11 **8:29** Kol 1.18; Heb 1.6 **8:30** 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 **8:31** Iza 50.8-9 **8:31** Sôm 118.6 **8:32** 5.8; Yuá 3.16 **8:34** 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 **8:35** 2Kr 5.14 **8:36** Sôm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22

²⁸ Sá má mpú ntâg ná Zembî má dâ sá sâ jêsh í shúgúlág nkí nywa shú búúd bwá céel nyâ wá, buud nyâ á jôw táduga yéd wá.

²⁹ Nâcé, buud Zembî nyâ á bwey fwo tééd mpu wá, nyâ á bwey féesh bwo ná bwá bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwog omínyəŋə.

³⁰ Buud nyâ á bwey féesh ntó wá, bwó wá nyâ á jôw wá; buud nyâ á jôw wá, bwó wá nyâ á ci ná búsə otátəlí ɔ búúd wá; buud nyâ á ci ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wá nyâ á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nâ nkul yíl shé ceelí má Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyiŋgə ci ná jí? Nkí Zembî ngá kyem sâ, zâ jí nâ nkul nyiŋgə lúmbəli ná sá?

³² Nyâ a shígé jagulá fwámé Mwân yé, nyâ a keenzh nyâ shú dúsú. A tééd fwo keenzh Mwân yé, ngáá ná nyâ é kwádulá yə sá isâ byêsh ashwá?

³³ Zâ jí nâ nkul shwáman búúd Zembî má féesh wá? Ngáá Zembî nywáá nyâ a má bwey ci ná búsə otátəlí ɔ búúd?

³⁴ Zâ jí nâ nkul sám bwo lósú? Ngáá Yésus nyâ a shí yə; bul nyiŋgə bə ná, nyâ a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə mənəcwúm, a ngá jəgula shú dúsú.

³⁵ Jí jí nâ nkul sá ná sá béégyág nâ ceelí Zembî ngá ceeł sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwəlí, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuəgəwə, ye shwiy ná bwá gwú sá?

³⁶ Ngáá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Shwiy í ngá wáámb sá jwów dēsh nâcé wo.

Bwá dúg sá nji nda itow bwá nkág nâ ndí ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ngá jág bul ntə isâ íni byêsh. Nâcé muud ngá ceeł sá yé ngá sá ná sá ngág nâ ntə.

³⁸ Mεε mâ ngá ntâg mpu bábálé ná gúl sâ cúgé nâ nkul béég sá nâ ceełí Zembî ngá ceeł sá yí: tã shwiy, tã cug, tã *wəəŋgəles, tã isâ í ngá wá buud

mányámád yí, tɔɔ cug ga, tɔɔ jɔɔng zág yí, tɔɔ isá í ngé ntɔ buud nkul yí,
³⁹ tɔɔ mən̄kul mâ gwôw, tɔɔ mɔɔng mâ shí, tɔɔ gúl sâ Zembî nyə a té yí, kú nə tɔɔ sâ jí nə nkul béég sá nə cɛelí Zembî ngé cɛel sá kwon̄j mə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus dí yí.

9

Izurəyêl jî féeshá má Zembî

¹ Námé nda má jí múúd má *Kríst ná, búbálé wá má zá lás éga, mə abwííngé ijó; lâm wâm Nkék̄k̄ Shíshim ngé kyey nə ndí yí í ngə magulə ntó.

² Mə ngə ci fwámé ci ná lâm cúgé bwɛɛ bə mə ná shɛɛ, mə jí nə məma mácey mə lâm má ngé kə n̄j shwóg nə shwóg.

³ Mə jí námá nə nkul jee magulə ná məméfwo bág nə məzhúngúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kríst shú bwááŋg wá kúl búúd má á zə byêl byélé á shí ga yí.

⁴ Bwá, bag ó *Izurəyêl, Zembî nyə á n̄wa bwo tâŋ bwân bé, a yə bwo mən̄kən̄wa mé, a sá isɔ nə bwo, a yə bwo məcəɛ mé, a yə bwo zhií ná bwá dág yə nyə gúmá, a kaag bwo mən̄kaagé mé.

⁵ Bwá wá bí nə ímpáámbá í á fwɔ ibɛend, mpwon̄ buud nyáñúd wá Kríst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntɔ sâ jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntó cugé ná n̄kaagé má Zembî í á má yə íyí-yây, mbô. Í yidá bə ná, mpwon̄ buud Izurəyêl nyêsh dí nyísá fwámé Izurəyêl;

⁷ nyêsh tɛem námá bə mpwon̄ buud má *Aburaham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwon̄ buud má á kaag wo í bá zhu yé.»

⁸ Ntó má ké ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí básé

bwân ó Zembî; bɔɔng á byá nə n̄kaagé má Zembî wá, bwó wá básé nyə fwámé bwân.

⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyiŋgə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgé námá n̄j bímbí má ngé ci ni. Gúl sâ í á bə ná, Rəbéka bá mpáámbá jísú Izaag bwá mú bə nə bum lə máwáás.

¹¹ Í á ka bə, bwân kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tɔɔ mánywa tɔɔ məbôw, Zembî mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Nəcə tádúgá yé í dɛ bə n̄j nda nyáméfwó mə féesh ná.

¹² A dɛ féesh múúd, kú bə ná muud nyə á mə fwo sá mísóólúgú, n̄j muud á cɛél jôw yé, a jôw. Ntó, nyə á ci nə Rəbéka ná: «Mwân acúmbâ mə bá bə mwân á ntombú lwaá.»

¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á cɛel *Yákwab, mə mpii Iso.»

Zembî cugé nə olíŋgí

¹⁴ Ntó má ké ná jí? Ná Zembî jí nə olíŋgí? Mbô! Í cúgé ntó!

¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔng má é cɛel gwág nkúnkwónúla yé, mə gwág; nyɔɔng má é cɛel gwág cey lámúd yé, mə gwág.»

¹⁶ Ntó jí ná Zembî má dɛ féesh múúd nə lâm ínkúnkwon̄, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, nkí ntág nə muud bulúlə yímə.

¹⁷ Sá jɔɔng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôŋ ná, «Mə a təl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá nkúl nyâm wódí, jíná dâm jwóg shí nyêsh.»

¹⁸ Ntó jí ná Zembî má dɛ sá ná, muud á cɛél gwág nkúnkwónúla yé, a gwág; nyɔɔng á cɛél sá ná a bág nə n̄n̄ yé, a sâ.

Zembî jí fulí nyádí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nəcə jí Zembî mə nyíngə dɛ jum búúd yí? Nəcə, zé jí

8:39 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izurəyêl: MmN 4.22; Ozê 11.1 **gúmá:** MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 **isɔ:** Mət 17.7; MmN 24.7-8 **məcəɛ:** MmN 20-24 **mən̄kaagə:** 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 **Kríst:** Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16 **9:18** MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 **9:20** Iza 29.16; 45.9

nə ɲkul ləl lúu nə cígúlá Zembî má ɲwa yí?»

20 Eéékýé, yé mwâ muud! Wo wá zó ná wó kaad nə Zembî? Ye mpii nyí nə ɲkul ci nə muud nyə ámə mɛ nyə yé ná: «Nəcə jí wo ámə mɛ mə ntúga yí?»

21 Ɲkí ntâg ná ye məəl məmpií cugé nə zhií ná a mɛg isâ í gúmá, mɛ námá zhizhe isâ nə yagá jé ɲgwúd nə ɲgwúd?

22 Zembî nyə á cɛel lwóya mpimbə jé nə ɲkul nyé; ɲji, buud í á bə ná a jáɲgúləg nə zhwuɲú wá, nyə á yida jísəw bwo kú lámusa.

23 Nyə a jísəw bwo ntó shú ná buud á gwág cɛy lámúd wá bwó mpúg bímbí á jí nə mílwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa ná a bá yé mílwané myəɲɲg wá.

24 Buud bəɲɲgá, jísə sá buud nyə á jôw wá. Nyə á jôw ntâg sá, kú bə ɲji wúlə *Oyúden dí, nyə a jôw námá buud íkúl ishúsúd.

25 Jí námá nda nyə á ci kálaad má Ozê dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bə kúl jâm yí,
mə bá jôw gwo ná kúl jâm;
buud má á shígé bul cɛel wá,
mə jôw bwo ná wəabábə.

26 Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwó bá jôw bwo cínɲɲg ná
bwân ɔ Zembî á kuwô.

27 Izayí nyə a shí námá bwú ɲkágú shú *Izəryél ná:

Buud ɔ Izəryél tɛem bulya nda shɛ á mân,

Zembî mə bá cug ɲji búbaalê.

28 Nəcə, Zembî mə bá sá sósólúgú nyə á ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná mán kú bwánd.

29 Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná:

nda nəcé Cwáməba á ɲkul nyêsh
lúgálə sá búbaalé bwân,
ɲki sá á má zə bə nda Sódóm,
námá nda Gomor.

30 Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná íkúl í cúgə Oyúden yí, í á shígé ɲgə sɔ zhií ná Zembî cíg ná búsə otútəlí ɔ búúd; ɲji, Zembî má ci ná búsə otútəlí ɔ búúd nəcé bwá jéégúlə míkwon wá Yésus.

31 Ká Oyúden bəɲ bwá á ɲgə sɔ ná bwá bə otútəlí nə baagulələ məcəɛ; ɲji, bwá áshígé bə.

32 Bwá á shígé ka bə otútəlí nəcé jí? Nəcə bwá á shígé ɲgə bwánd ná bwá é bə otútəlí nəcé jéégúlə kwon wá Yésus. Bwá á ɲgə táduga ná bwá é bə otútəlí nəcé ɲgélə sá misósólúgú; bwá á ka bwim kwóógú lú mábɔɔgúd,

33 námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bwíg kwóógú lú mábɔɔgú Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.

Ɲji, muud mə jéég kwon cínɲɲg yé nyə abúle sámba.

10

Zembî má cug múúd yêsh mə búgula yé

1 Bwaanɲ, mə ɲgə bul jii ná Zembî yág *Oyúden cug, gwó wé má jí nyə májəgula mām dí yí.

2 Jí búbálé ná bwá á má mpu wá mílúú ázembî dí, mə jee námá mpu bwiiɲ ntó. Ɲji, bwá ɲgə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu isâ bwá jélá nə mpu yí.

3 Jí ná, bwá ampúyé gwág váál Zembî má də sá ná muud bág tətəlí yí, bwá á má ka ba nyán zhií shú ná bwá bág otútəlí mísh má Zembî dí. Bwá á má yida sá míɲgáádə nə otútəlí ɔ Zembî.

4 Jí ná, iséy məcəɛ mə á ɲgə cɛel sêy yí, *Kríst wá nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

5 Í ɲjúl ná, shú bálə tətəlí nəcé məcəɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə məcəɛ yé, nyə é *dúg cug nəcé məcəɛ.»

9:21 Zhe 18.6; 2Tm 2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2 9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20 9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə məmə mbán bwá á lwɔ ɲgwála á Yurúsalem cínɲɲg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14

⁶ Nji, shú bála tútálí muud nəcə búgə, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zó má bá bád kə jonɔd?» Ntó ji ná wó cɛel ná Kríst nyínɔgə shulə.

⁷ «Nda námə bɛɛg ci ná: zó má bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú mínjím?

⁸ Micilyá myáá mí ɔgə ci ná: «Lán wí wo kúná-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wɔɔɔg wó sá ɔgə cúndə yí, lán í ɔgə jíguli buud búgə yí.

⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wô ná Yésus ji Cwámaba, wo búgula nə lâm wô ná Zembî nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cɔg.

¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lâm, Zembî mú ci ná a ji tútálí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cɔg.

¹¹ Nəcə Micilyá mí ɔgə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abále sámaba.»

¹² Ntó ji ná mwâ Yúden nyə aɔgə nə salan nə mwâ Gərêk; bəsh bí nə Cwámaba ɔgwúd. A də bwádan nə buud bəsh bwə jəw nyə wá zhwog zhwog ibwádán.

¹³ Micilyá mí ɔgə ci ná: «Muud yəsh mə bá kám Cwámaba yé, a bá dúg cɔg.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwə é kám Zembî, bwə kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwə é búgula, bwə kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntədəlé bwə é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé?

¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ɔgə mpu ci ná: «A mân jəjə məkuú ná ndɛé məkuú mə búúd bwə ɔgə kyey nə jəjə lán wá e!»

¹⁶ Ká, buud bəsh dí bwə á magulə Jəjə Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámaba e, zó nyə a *magulə lán sá á ɔgə kyey nə ndí yé?»

¹⁷ Í njúl ná búgə í də zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wɔɔɔg wó Kéel má Kríst.

¹⁸ Mə ɔgə ka shílá ná: Ye Oyúden bwə á shígə gwág lán wɔɔɔgú e? O! Bwə á

shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ɔgə ci ná:

Buud bwə á shí gwág mákál shí ga nyêsh dí;

obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndɛé

kə kumə íjumə i shí byêsh dí.

¹⁹ Ká mə nyinɔgə námə jí ná: «Ye bag ɔ *Izarəyél bwə á shígə wámbulə gwág? Bwə á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná:

Mə bá sá ná bí sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwə cúgə námə fwámé lwon búúd,

Mə sá ná bí fímug lwon búúd jí kú nə fag yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás ná, Zembî má ci ná:

Buud bwə á shígə ɔgə sə mə wá bwə á kwey mə.

Bɔɔɔg bwə á shígə ɔgə jí mə tɔɔ sá wá, mə a sá ná bwə mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izarəyél, á ci ná Zembî má ci ná:

Mə má téég məbwə jwəw ncindí ɔgələ jəw bwo,

bwə kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miɔgáádá.»

11

Zembî nyə a shígə myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgə ntó! Ngaá mə jí mwân *Izarəyél, mwân á mpwon buud má *Abraham, bɛend mə Bənzhamê dí?

² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bí mə jág sá Mícilyá mí ɔgə bwiing shú má Eli ja nyə á shwəman Izarəyél wó Zembî yí?

³ Ná Eli nyə á ci ná: «Cwámaba, bwə má shín gwú *búúd ɔ mícúndə bwô, bwə shín caam *wálatâr bwô; mə má lág fwó, bwə ɔgə námə sə ná bwə gwú mə.»

⁴ Nji, Zembî nyə á bɛsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd

buud otóóshin zangbá koogú shú dâm mæmfwó, bân bwé á shígé bwele kúd mábwón shí ná bwé yə Baal gúmá.»

⁵ Nómá mbií ngwúdú wəngú, gúl búbaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád.

⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bæ ná bwé á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bæ sâ mísóólúgú, mpaam kú ná bæ mpaam.

⁷ Ntó má ká ná jí? Ná sâ bwân wá Izurəyél bwé á ngə sọ yí, bwé ábíyé gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féesh yí, gwá wé má bíí gwo. Bóólúgá bân bwé á sá mingáád

⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wóós múús íí
bwé bág minjimbúlá,
mísh mánj má bág kú dúg,
məlwə mánj má bág kú gwág.

⁹ Dávid má ci námá ná:
Iseengyá í dæg byánj í bág bwo láám,
í bág bwo wód, bwé bíílúg ná ndeé,
bwé bág lág myəna mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndeé bwé ngóg nə jújufə nda
wəancím-ncím;

sáág ná bwé jig mányámád kú yowala.

¹¹ Má shílá ná ná, Ja *Oyúden bwé á sandula ntúni yí, ye bwé á búla mbəogú á kandugə? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byánj í á má yida sâ ná Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwé sáág wú.

¹² Dugá, iwushí Oyúden bwé á wush yí í á sá ná buud ə shí bwé bígúg; búlúla bwé á búl yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bé ntúni, nkəməsa nə ja Oyúden bēsh bwé bá magulə *Kříst ná ndeé bwé *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə ná mə bwíingug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná mə ngə gwág nwyá iséy byám byəngú.

¹⁴ Mə ngə gwág byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgə ná mə e shwambulə bag dâm Oyúden ná bwé sáág wú ná ndeé bóól wá cínəngú bwé mú dúg cug.

¹⁵ Yílúla Zembî nyə á yíl bwo málánúdí yí í á sá ná buud ə shí bēsh bwé bííg zhií bwé kwámbulə nə nyə. Í tééd ná bæ ntó, nkəməsa nə ja bwé bá nyingə zə məbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ bwo nda bwé má gwúm gwúmúg íí!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumə á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú má Zembî yí, ngaá ná a má kənd mpúmə nyēsh koogú shú má Zembî íí? Í ká bæ ná mikəplé mí líí mīsə sâ má Zembî, ngaá ná məbwə má líí jəng mə é bæ námə Zembî isá byé?

¹⁷ Sá ngwágá ná bwân ó Izurəyél nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fēy mósól məbwə má líí jəngú, a mú kə nwa wo, wo njúl mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə fēen kúl nyə á fēy məbwə nyədí olivyé dí yí. Wo músə námə ngə ywó məkúl má ngə bád wú mikəplé mí líí jéd má.

¹⁸ Wo ajáláyé nə sá nkwámá nə fwámé məbwə má líí, wo dí ngə nkēny mikəplé, mikəplé wé mí ngə nkēny wo.

¹⁹ Wo é ci ná: «Ngaá ná nyə a fēy məbwə má líí shú ná mēe mə fáanəwog cínəng?»

²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég məbwé má líí nəcé má bələ kú nə búgə; wēe má ka ntág nwa jiya nəcé wo bələ nə búgə. Nji, wo kú bēeg nkēny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgú.

²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə má olivyé yé, wēe wé nyə é jagulə yé? Wo ó bey!

²² Dúgúg ná Zembî jí nə jə lám, a njúl námə nə nkád. A jí nə nkád shú bəng bwé á má búla wá; a njúl nə jə lám shú dwô, nkí wo ngə kə shwóg nə ngələ jéég nyúul jə lám jé jəngúdí; nkí ntó dí, a bá námə fēy yíl wo.

²³ Bəng bwé á búla wá bân íí, bwé ká yow cug jánj á kú nə búgə, Zembî

ηwa bwo, nyingə fεen kúl bwá á fwo du bə yí, nəcέ a ji nə ηkul mə sá ntó.

²⁴ Wεε muud wó á bə mbwə á olivyē nyə á kó ntó yé, Zembî nyə á kə fεy wo zə fεen nyádí olivyē dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó nə wo, ηkəmusa nə bəɔng bwá bwey bə məbwə mâ lí jəɔng wá. Ngaá ná nyə e bá námá zə nyingə fεen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izurəyél jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaanɔ, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembî nyə á ηgə baagələ shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bə nə fug. Jí ná, bóól bwân ó *Izurəyél bwá bá námá bə nji miŋgáádá miŋgáádá ná ndéé kə wóós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wó Zembî yí.

²⁶ Ntó, kúl búúd Izurəyél jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug jáŋ á kú bísh Zembî.

²⁷ Sɔ mə bá sá nə bwo wə ní.

Mə bá sá gwo ja má bá yíl bwo *misám myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ηgə ban Jəjə Kéel ná, Zembî ηgə ηwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sâ jəɔng jí shú mfií wún; nji, nda nyə á bwey féésh im-páámáb byán ná, á bul cεel bwo.

²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyingə déég sâ nyə á mə yána yí, a kú nyingə cénd njúwúlú nyə á mə jəw múúd yí.

³⁰ Nəcέ, yág í, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kidága, a má gwág bí ηkúηkwónúla. A gwág bí ηkúηkwónúla ntó nəcέ Oyúden sálə nyə məlwə.

³¹ Ná ndéé, bwá ηgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná.

³² Nəcέ Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námá gwág bēsh ηkúηkwónúla.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyāŋ məma fwo múúd ná ndéé Zembî e!

A fug nyé nə mpúyá yé í má lal ηkúl e! Muud cugé nə ηkul shwánzələ micígulá myé, muud cugé nə ηkul bigas íyuug á má yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ηgə mpu ci ná:

Zó nyə a má ná fwo mpu tédúgá má Zembî?

Ŋkí ná, zó nyə á má bwεε cwīny nyə?

³⁵ Zó nyə a má fwo yə Zembî sâ

shú ná a kág ηgə bwánd ná Zembî nyingəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcέ, sâ jêsh í zhu wó Zembî; nyə wə má sá ná sâ jêsh í bág; sâ jêsh jísá yí, jísə shú dé. Gúmá bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yála Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Ná ndéé bwaanɔ, nda Zembî má gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánág mənyúul mán tāŋ *mətúnuga mâ mikuwó, mətúnuga yála Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó ji yála Zembî gúmá fwámé yə.

² Kúgá bε məfúlú mâ cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fug ágúgwáan, bí dúg mpu sâ á ηgə jii yí; ntó ji ná sâ jí ηkí nywa yí, sâ í jéla yí, sâ jí kú nə təɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yēsh á gwoonɔ jín; má ci ná, muud kú bul gúmá nyáméfwó ntə mínji. Muud yēsh ηwág nyáméfwó nda á jí ná, bε bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí.

⁴ Mpugá ná muud ji nə nyúul ηgwúdu, í njúl ka bə nə ikúl ηkí bulya; ikúl í nyúul byəɔng byēsh í ádé sēy séy ηgwúdu.

⁵ Námá mbií ηgwúdu wəɔngú, sá má tεem bə ηkí bulya, sá bēsh sá básə sεeŋyá nyúul ηgwúdu dí wó *Kříst, sá

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 **11:26** Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** *Siyôn*: Nyə á bə məma mbán bwá á lwɔ ηgwála á Yurúsəlem cínəɔng gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sôm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13 **11:35** Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6 **12:1** 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27

bêsh sá ngə bə leedyá nda ikál í nyúul muud.

⁶ Zembî nyə á ngə yə sê isâ í yána byé nə jə lâm, isâ í yána byəŋg bísə mimbii mimbii. Nkí Zembî má yə múúd ŋkul ná a cúndág mícúndá, muud wəŋg cúndág nə bímbí lú búgá á jí nə ndí yí.

⁷ Nyəŋg jí ná a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəŋg jí ná a dúg jíguli yé, a jígúlig;

⁸ nyəŋg jí ná a dúg bándalə búúd yé, a dúg bándalə; nyəŋg jí ná a dúg sá yána yé, a də sá dwo nə lâm ŋgwûd; nyəŋg mə də tŋw shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bə nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəŋg mə kwíínd íŋkúŋkwónǵúlə í búúd yé, kwííndág bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə ceel múúd yêsh

⁹ Cílagá ceełí jí kú nə məkəŋ yí. Mpi-igá məbôw, nywílyágá nə mənýwa.

¹⁰ Dugá bə nə mácey mpédúgá nyín nda omínyəŋǵú bwə ŋgá cíla wá. Muud yêsh sǵg ná nyə wə búlug də gúmal bóól búúd.

¹¹ Séyúgá nə Cwámbe mbií á ná bibibi, kú sá íləm, nji zény nə zény.

¹² Bì má jəlá nə bə nə məshusug nəcə bí ŋgə bwánd nə búgá ná Zembî mə bá sá bí mənýwa; bí má ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jíśów; bí ə sá kááfə májəgula.

¹³ Dugá kwíínd búúd ə Zembî bwə ŋgá jí kwííndyá wá, bí də sǵ ná bí dúg lég ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwə lwágulə bí cúwálı wá; dugá bwádan, bí kú lweem.

¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nə məshusug, bí nyíi máshusug məŋgúd; bwə ká bə nə yé, bí jí námə yé dəŋg.

¹⁶ Dugá bə cúŋ mpédúgá nyín. Kúgá də bə isâ í álal-ŋkul; yidagá bə byəŋg bísə ŋkwónǵú á muud yêsh yí. Muud kú

bəeg bə nə tédúgá ná nyəméfwó wə má búl bə nə fəg.

¹⁷ Bì kú də bweel mábôw. Sǵgá ná bí dúg sá mənýwa mísh má búúd bêsh dí.

¹⁸ Nkí jí nə ŋkul bándə, ságá mimbii mín myêsh ná bí cúgəg nə buud bêsh ná shəe.

¹⁹ Yé búúd má búl ceeł wá, kúgá də kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wə dúg lwóya mpimbə də kunda bí; nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Mə wə má bá də kunda, mə wə má bá də yə búúd myána». Ntó wə Cwámbe ŋgá cí yé.

²⁰ Í njúl námə nyiŋgə bə cilyá ná: Múúd ŋgá lúmbali nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idáw;

á ká gwág shwáásúlə miná,

yág nyə sá á ŋgúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo má ŋkúnd nyə

máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə mábôw í ntǵ wo ŋkul; yidagá də sá nə mənýwa mwô má dúg ntǵ mábôw bwə sá wo má.

13

Krísten má jəlá nə sá micí məgwág

¹ Muud yêsh má jəlá nə sá micí məgwág. Nəcə, icí byêsh bí shí ga dí yí í ŋgə zhu wə Zembî. Zembî wə nyə a təl micí myêsh mísə myá.

² Ntó má kə ná, muud mə ləl lúu nə cí yé má ləl lúu nə téegyá isâ Zembî nyə a táág yí. Buud bwə sá ntó wá bwə sá ná Zembî yág bwo intúgúlı.

³ Wo ajáláyé nə fúndə ójwû ja wó də sá mənýwa yí; nji, ŋkí wó də sá mábôw, wo wə má jəlá nə fúndə. Nkí wó ceeł cəgə kú fúndə cí, dugá sá mənýwa, cí nyə é yidá faag wo.

⁴ Mpug ná cí wúsə sół məsáal má Zembî shú dúlə bándalə wo ná wo dúg sá mənýwa. Nkí wó də sá mábôw, wó jəlá nə fúndə; nəcə, cí í də bə nə kafwəle

12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbá 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13

shú ná a dúg yə búúd intágúlí. Cí wúsa sòol mäsáal mə də lwóya mpimbə mə Zembî, də lámusa nə buud bwé də sá olíngî wá.

⁵ Gwá wá jí ná, muud mə jəlá nə magulə íjwúga í cí nə jə lám, kú bul bə nji nəcé fúndələ ná Zembî nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jəng nəmə wá bí mə də jəna ótóya yí. Buud bí ná bwé dúg nwa ótóya bəng wá, Zembî wá nyə á təl bwo ná bwé dúg sá ísəy byəng.

⁷ Yágá muud yēsh sá bí mbíd nyə yí: bí jəna múúd tóya tóya yé; bíl ísá byēsh bí mə jəlá nə jəna yí, bí yə búúd bwé jəlá nə nwa wá; muud mə jəlá nə fúndúgú yé, bí fúndə nyə; nyəng mə jəlá nə gúmə yé, bí yə nyə gúmə.

Cug cēlí

⁸ Kúgá bə nə mpwálá nə muud; mpwálá í bəg nji cēlí ná nyíga cēl nyíga, nyíga cēl nyíga. Nəcə, muud mə cēl bóólúgá yé, ngə mpu bə məcə.

⁹ Ngaá bí mə mpú ná məmpándí mə ngə cí ná: «Cí wo kú sá mínəmb, cí wo kú gwú múúd, cí wo kú júwo, cí wo kú wímb ízhaá sá.» Məmpándí mənə nə mól mēsh mə ngə cí nji sá ngwúd ná: «Cēlúg múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cēl wóméfwó ná.»

¹⁰ Muud jí nə cēlí yé cugé nə nkul sá múúd jí nyə kúnə-kúnə yé məbōw. Ntó jí ná, muud mə cēl bóólúgá yé, ngə mpu bə məcə.

¹¹ Ngəgá nə cugə cug cēlí jəng, nəcé bí mə mpú ná fwála sá ngə cugə ga í músə wəla bí mə jəlá nə juum ígwád yí. Nəcə ja gaád í, jwów Cwámbe mə bá zə yíl shé mənámád yí í mú bul bə kúnə-kúnə ntə jwów sá á magulə Yésus yí.

¹² Bulú mə bul kə. Sá myáásugá isá í də s̄y yídúgúd yí; sá yídágá nwa íkeny í gwáná bwé də lumbuli nə ndí mənkenyad yí.

¹³ Sá cugəgá cug á otátəlí, mbií í jəlá nə mənkenya mə mwásə yí: kú nə idína í álal-ñkul*, kú nə shwágúlə málwəg; sá kú sá jaŋga, kú sá ás̄y-s̄y, kú nə ozhuyā, ku mpii tə muud.

¹⁴ Yidagá nwa *Kříst nda káándə mə bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíngəg ngə kə nə bí cug ábábōwud.

14

Maguləgá bəng bwé afwóyē lal wá

¹ Muud jí ná nə búgə nkí tag yé, bí ó magulə nyə; bí kú sənusa mákəl nə nyə nə yé mbií mítédúgá.

² Jí nə nkul bə ná, ngwól múúd ngə téduga ná a jí nə nkul də sá jēsh, nyəng jí nə búgə nkí tag yé nyə ngə də nji idāw í ífambá.

³ Muud ngə də sá jēsh yé bəg kú mpyēny ngwól; nyəng nyə anğē nə də sá jēsh yé bəg kú dúg ná nyəng ngə də yé ngə jág sá; nəcé Zembî mə magulə námə nyə.

⁴ Wə wá zə mə zə sámb ízhaá lwaábulə iwushí? Nkí á kyabə, í dúg mása yé; nkí á ku, í dúg námə nji mása yé. Nji nyə é kyabə, nəcé Cwámbe jí nə nkul mə sá ná a kyabəg.

⁵ Jí námə ná, ngwól múúd mə dúg ná dúl jwōw í búl bə fwámé jwōw cō dúl, ngwólúgá nyə mə nwa mwōw mēsh cé ngwúd; muud yēsh nádag nə sá nyáméfwó mə kwey ná jí tátəlí yí.

⁶ Muud mə təl nkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú mə Cwámbe; muud mə dá sá jēsh yé ngə də shú mə Cwámbe, nəcé a ngə yə Zembî akíba; nyəng nyə anğē nə də sá jēsh yé ngə námə yə Zembî akíba.

⁷ Mpugá ná muud ngwúd nə ngwúd á gwoong jísú nyə anğē nə cugə shú nyáméfwó, ngwúd nə ngwúd kú námə yə shú nyáméfwó.

⁸ Nkí shé ngə cugə, shé ngə cugə shú mə Cwámbe; nkí shé mə yə, shé yə

13:5 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** *idína í álal-ñkul*: Mbií idína wəng í á də bə, buud də nə ngul ntə mínji, buud sá jaŋga kú nə məsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** *nwa Kříst nda káándə mə bwáád*: Ntó jí ná cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bəg nda a ngə dúg Kříst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20

shú má Cwám̄ba. Nt́o j̄i ná, t̄o shé má cuḡa, t̄o shé má ȳa, shé bás̄a buud ó Cwám̄ba.

⁹ Haaw, s̄a j̄oong w̄a *Kr̄ist nȳa á ȳa, a nȳinḡa gw̄um̄ n̄a nd̄i ȳi, shú ná a jw̄úg n̄a m̄imb̄mb̄a, jw̄ú n̄a m̄ikuw̄ó.

¹⁰ Ká n̄acé j̄i wé m̄a s̄amb̄ *m̄ínyon̄h̄ woó iwush̄i ȳi? Nk̄i nt̄aḡ ná, n̄acé j̄i wé m̄a m̄pȳenȳ m̄ínyon̄h̄ woó ȳi? Mpuḡa ná shé b̄esh shé má bá t̄ow̄ k̄oed̄ d̄i nj̄ow̄ m̄ílás̄ú má Zemb̄i.

¹¹ Mpuḡa ná j̄i cilȳa Kálaad Zemb̄i d̄i ná:

M̄a Cwám̄ba nḡó cuḡa yé m̄a nḡa ci náóó:
«Buud b̄esh bw̄a bá kú d̄ m̄a m̄abw̄on̄,
b̄esh bw̄a bá s̄aḡus̄a m̄a n̄a m̄impu
mȳan̄».

¹² Gw̄a w̄a j̄i ná, muud ȳesh̄ á gwoon̄ḡ j̄is̄ú má bá k̄a bw̄ama n̄a shit̄óḡ m̄ish̄ má Zemb̄i d̄i.

Kú wá ngwól b̄ooḡú zh̄íd

¹³ Nt́o, shé ȳow̄uḡ dúl̄a yéya m̄ab̄x̄é shém̄é n̄a shém̄é; shé ȳid̄aḡa n̄wa ciḡul̄a ná muud nȳa aj̄al̄ayé n̄a wá ngwól b̄ooḡú zh̄íd, kú s̄a gúl s̄a í é búlal ngwól ȳi.

¹⁴ S̄a má zó ci ga, m̄a mpú ná j̄i búb̄alé, m̄a m̄pu nt́o n̄acé m̄a j̄i muud m̄a Cwám̄ba Ȳesus. J̄i ná, gúl s̄a cúgé nk̄i lwaaḡawo ná j̄an̄ yé m̄bií wá cí. Nj̄i, múúd m̄a ká t̄éd̄uḡa ná «s̄a ga j̄i nk̄i lwaaḡawo», s̄a j̄oonḡ mú b̄a nk̄i lwaaḡawo shú d̄éd̄.

¹⁵ Nt́o j̄i ná, nk̄i d̄al̄a wó dá gúl d̄aḡ ȳi í nt̄aḡul̄a m̄ínyon̄h̄ woó, mpuḡa ná s̄ól̄uḡa w̄o w̄oonḡú í cúgé s̄ól̄uḡa c̄el̄i. Kú s̄a ná d̄al̄a wó dá gúl d̄aḡ ȳi í gw̄íflȳaḡ ngwól m̄ínyon̄h̄ woó, í nj̄ul̄ ná *Kr̄ist nȳa á ȳa nám̄a shú d̄é.

¹⁶ Sá j̄i nk̄i nywa shú dw̄o d̄i ȳi, nk̄i wo dúḡ ná í é nt̄aḡul̄a* ngwól múúd ná nd̄eé bw̄a mú j̄aḡ l̄ás n̄a wo, wo bí d̄ j̄an̄ s̄a.

¹⁷ Mpuḡa ná Faan má Zemb̄i í cúgé s̄a í d̄aḡ n̄a m̄an̄gul. Faan má Zemb̄i dúsa s̄a á cuḡ ót̄at̄el̄i, cuḡ á ná sh̄eε, cuḡ

m̄ashus̄uḡ, is̄a íni bȳesh̄ í nḡó zhu wá Nk̄é̄nk̄é Sh̄ishim.

¹⁸ Muud m̄a séy n̄a Ȳesus m̄bií w̄oonḡ yé, Zemb̄i gw̄aḡ nȳa nywa, buud magul̄a nȳa.

¹⁹ Nda j̄i nt́o ná, shé s̄oḡa ná shé s̄aáḡ is̄a í é s̄a ná buud bw̄a cúḡaḡ ná sh̄eε ȳi; is̄a í é s̄a ná buud ó gwoon̄ḡ b̄esh bw̄a nḡaḡ n̄a lal búḡad̄ ȳi.

²⁰ Wo kú b̄eεḡ caam s̄ól̄uḡa má Zemb̄i n̄acé gúl d̄aḡ. S̄a j̄esh̄ jáá j̄i fúb̄án; nj̄i, j̄i b̄ów̄al̄a ná wo d̄aḡ wúl nd̄al̄uḡa í é wá ngwól múúd b̄ooḡú zh̄íd ȳi.

²¹ Í nywa ná wo b̄aḡ kú d̄a cúdu nk̄i ná kú ngul̄ m̄al̄w̄aḡ, wo cíḡ s̄a j̄esh̄ j̄i n̄a nk̄ul̄ wá m̄ínyon̄h̄ woó b̄ooḡú zh̄íd ȳi.

²² Búḡa wó nḡó *búḡula shú s̄ól̄uḡa w̄oonḡ ȳi, baaḡul̄aḡ gwo mp̄ád̄uḡa bin̄a Zemb̄i ob̄a. Muud j̄i ná micíḡul̄a myé mí ad̄é k̄and̄ nȳa m̄ab̄x̄éd̄ yé, a má j̄ala.

²³ Muud m̄a dá wúl nd̄al̄uḡa a nḡó zh̄izhiḡa yé, a má n̄wa m̄ab̄x̄é m̄ish̄ má Zemb̄i d̄i, n̄acé s̄ól̄uḡa w̄oonḡ í cúgé s̄ól̄uḡa búḡa. S̄ól̄uḡa w̄esh̄ múúd m̄a s̄a n̄a mil̄am̄ m̄imb̄a ȳi wús̄a *s̄ám̄.

15

S̄a b̄éḡa yuuḡ Kr̄ist nȳa a lw̄aḡul̄a s̄a ȳi

¹ S̄a buud íbúḡa í á má fif̄a wá, s̄a kúḡa d̄a m̄pȳenȳ ozhiḡu-zhiḡu wá b̄oonḡ bw̄a nḡó ná zh̄izhiḡa wá; s̄a aj̄al̄ayé n̄a d̄a s̄o nj̄i is̄a s̄a má gw̄aḡ nywa ȳi.

² Muud ȳesh̄ á s̄adí gwoon̄ḡ d̄i s̄oḡḡ ná ngwól b̄aḡ n̄a m̄anywa, shú ná nȳan̄ l̄al̄uḡ búḡad̄.

³ Mpuḡa ná *Kr̄ist nȳa a shiḡé nḡa s̄o nj̄i m̄anywa m̄a nȳam̄éfw̄o. Nȳa á yida cuḡa nda j̄i cilȳa Kálaad Zemb̄i d̄i ná, náóó: «Zemb̄i, m̄al̄w̄iȳ bw̄a d̄a lw̄iȳ wo má má má shúḡula n̄a m̄a.»

⁴ Mpuḡa ná s̄a j̄esh̄ Zemb̄i nȳa a s̄a ná bw̄a cíl̄aḡ ȳaḡ ȳi, í á b̄a ná s̄a n̄w̄aḡ nj̄íḡul̄a cín̄onḡ, s̄a b̄aḡ n̄a z̄enȳ k̄al̄a shw̄óḡ, n̄a in̄k̄an̄, ná nd̄eé s̄a mú m̄pu bw̄and̄ n̄a búḡa.

⁵ Zembî muud má ðu sá ná sá bág nə zény kálə shwóg, sá bæ nə ñkánj yé, ká sá ná bi dág bæ cúnj mpédúgá nyín nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug ná.

⁶ Ntó, bi mú bá ðu yə Zembî gúmá bi njúl lám ñgwúd, cúnj ñgwúd, nyə Zembî jí Sóónjú má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ñgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpédúgá nyínád, námá nda Kríst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná Zembî bág nə gúmá.

⁸ Mə ñgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwá wá Kríst nyə á ñwa nyəméfwó tâñ sól mäsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mənkaagó Zembî nyə á kaag osóónjú ó beend má má bwámag.

⁹ Jíga kóómb ði, ikúl ishús í ñgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámád, bwá mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə: Sâ jəñg wá má bá ðu ságusə wo nə ndí tâm ikúl í cúgə Oyúden yí.

Mə bá ðu sey ísusa ságusə jínə dwô.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
binónj kúl búúd má Zembî
ságá məshusug.

¹¹ Í nyíngə námá bæ cilyá ná:

Bí ikúl ishús byēsh ságúsəgá Cwám̄ba,
ikúl í búúd byēsh í ságúsəgá nyə.

¹² Izayí nyə á ci námá ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ñwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús;
ikúl byəñg í bá ðu bwánd sólúgú yé
nə búgə.

¹³ Zembî muud má ðu sá ná buud bwá dág bwánd ísâ nə búgə yé, ságá nə milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusug, mí bæ bí ná shee búgə bí ñgə *búgala yííd. Ja jəñgú ñkul má Nkəñkə Shíshim í mú sá ná bi ñgəg nə kə shwóg nə shwóg ñgə bwánd nə búgə.

Pwôl ñgə bá ceeł sá minjənd

¹⁴ Bwaanğ, kóómb jín ði, məméfwó mə ñgə mpu kú nə məshwán ná bi má lwánd nə jəjə mitédúgá, bi má shîn

námá mpu sá jēsh bí má jéłá nə mpu yí, bi mú námá nə ñkul ðu yéya məcwūñ mpédúgá nyín.

¹⁵ Nji tɛem bæ ntó, mə má ñgə cilə bí nə búbaalé mənyaan bíl íkúlád shú ná bi nyíngəg ñgə téduga isâ bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a sá mə mpaam,

¹⁶ a sá ná mə bág sól mäsáal má *Kríst Yésus shú íkúl í cúgə *Oyúden yí; mə ñgə sá sáal dəñgú tâñ nda fada má ðu sá *mátúnuga ná, ñgə cúndə Jəjə Kéel má Zembî. Iséy byəñg bí ná mə ságá ná ikúl í cúgə Oyúden yí í bág mətúnuga Zembî ñgə magulə má, mətúnuga Nkəñkə Shíshim má tâl koogú shú déd má.

¹⁷ Sâ jəñg í sá ná mə ñgəg nə bəgəwa nə bálə múúd mə Kríst Yésus, mə bəgəwa nə iséy má ñgə sēy shú má Zembî yí.

¹⁸ Jí ntó, mə cugə nə ñkul bwiñg gúl sâ shús, nji iséy Kríst nyə á balan nə mə ná mə ságá yí; nyə a sá ná ikúl í cúgə Oyúden yí í ságá Zembî məgwág; nyə á balan nə iciyá byám nə mísóólúgú myám.

¹⁹ Nyə á balan námá nə ñkul í ðu wéeshəli *məshimbá nə *ísâ í mímbúgú, ñkul má Shíshim má Zembî. Sólúgú wəñg í á s̄y mbií á ná mə á má bwiñg Jəjə Kéel má Kríst tééd Yurúsəlem nə cínəng mákoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri.

²⁰ Mə á bul jii ná mə bwíñgug Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwele cwééd Kríst yí, shú ná mə bág kú ñgə lwó kúl bóól búúd bwá á sá məbwamá yí.

²¹ Mə á yida bə sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndə í á shígə fwo kumə bwádí
wá bwá bá gwág,

bəñg bwá á shígə fwo gwág lánj yé wá
bwá bá wám̄bulə.

²² Sâ jəñg námá wá í á ðu laa mə ija ija ná nda zə nūñ bídí.

23 Ká ja gaád íí, má cúgé ná nə sá má sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímbû mimbû má dɛ bwey bæ nə yéesh ná mə zə nûŋ bídí;

24 mə ɲgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciɲgya zə dág bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dágúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə nɲɔnd shwóg.

25 Nji, ja gaád mə kə Yurúsəlem kə kwíind búúd ó Zembí.

26 Ntó ji ná okristen wá Masedwân nə Akayí bwá á ɲwa cígúlá ná bwá sɛɲg mikwíindyá kənd búúd ó Zembí wá Yurúsəlem búúsé mábúwa dí wá.

27 Bwáméfwó bwá á ɲwa cígúlá, nji í njúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəcə okristen wá Yurúsəlem wá bwá á bæ nə isá í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwá mú kaaw yə íkúl ishús; í jii námá ná íkúl ishús í ɲwág isá í ɲgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo.

28 Ja má é ka bá shîn sá sóólúgú wɔɲgú ná mə má cwámbulə bwo mikwíindyá myɔɲg yí, mə ka bá zə ciɲgya nûŋ bídí kə Kpanyá.

29 Mə mpú ná mə bá zə nə ocúncêsh ó Kríst bēsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

30 Nda shé bēsh búúsé búúd ɔ Cwámba Yésus-Kríst ná, nda jí námá ná ɲkɛŋkɛ Shíshim ɲgə sá ná shé cílag ná, bwaɲg, mə bándúlə bí ná bí wág mənnyúul gwáná má ɲgə gwána yíid, ɲgəgá nə jəgula nə Zembí shú dām.

31 ɲgəgá nə jəgula nə Zembí shú dām ná mə fáámugí, buud búúsé kú *búgula Yésus nûŋ Yudéa wá bwá bág kú nə zhíí bwá sá mə məbɔw; ntág námá ná buud ó Zembí wá Yurúsəlem bwá lágúg mikwíindyá má ɲgə kə nə ndí myá nə jəjə lām.

32 Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bæ nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ɲkí Zembí má magulə.

33 Zembí á mpwogé jíig nə bí bēsh. Amɛn.

16

Məbáda

1 Má cɛɛl ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jí *jaákwon *Dɔ lú óbúgula á Kankrê dí.

2 Bí ɔ lóg nyə tâŋ muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembí yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á má kwíind búúd ɲkí bulya, tɛɛm bæ məmɛfwó.

3 Bí ɔ bádá mə Priska bá Akilas buud sánŋ ɲgə sêy iséy í *Kríst Yésus wá.

4 Bwá á nywá gwíilya byán ícug nəcə cugúlə mə; məmɛfwó námá dí ɲgə yə bwo akíba, mədɔ má óbúgula mēsh má cúgé *Oyúden má má ɲgə námá yə bwo akíba.

5 Bí ɔ bádá námá mə Dɔ í dɛ sɛɲgya bwédí ɲjów yí. Bí ɔ bádá Ipanêt shwə waamá alám; nyə wə nyə a tééd *búgula Kríst nûŋ Azí.

6 Bí ɔ bádá mə Maríya muud nyə á bul jísəw cúŋ shú dán yé.

7 Bí ɔ bádá mə mimbyél myám Andronikus bá Zhuniyas sánŋ sá á bæ mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bæ buud ɔ Kríst nə mə, bwá ɲgə cə bóól *búúd ɔ lwámá.

8 Bí ɔ bádá mə Ampiliyatus, muud má ɲgə bul cɛɛl cug sɛɲgí á sánŋ Cwámba dí yé.

9 Bí ɔ bádá mə Urabê muud sánŋ ɲgə sêy iséy í Kríst yé, bí bádá námá mə Stakis shwə waamá alám.

10 Bí ɔ bádá mə Apeles muud sá á má dág ná ndéé sá magulə ná a jí fwámé krísten yé. Bí ɔ bádá mə buud ɔ ɲjów má Aristobúlus.

11 Bí ɔ bádá mə mbyél wám Herodiyon; bí bádá mə bɔɲg búúd búúsé búúd ɔ Cwámba ɲjów má Narasis wá.

12 Bí ɔ bádá mə Trifɛn bá Trifos budá bwá á má jísəw yíŋgá shú má Cwámba wá; bí bádá námá mə abábə waamá Pɛrasis mudá nyə á má námá bul jísəw yíŋgá shú má Cwámba yé.

13 Bí ɔ bádá mə Rúfus muud Zembí nyə a féesh kwon mə Cwámba dí yé;

bí b́ada námá mē nyɔɔŋgā yé, nyə á bē námá mē t̄n nyɔɔŋgā.

14 Bī ɔ b́ada mē Aseŋkrit bá Flegon, nē Hermes nē Patrobas nē Hermas nē b́ólúgá bwaáŋg bēsh b́anónŋ b́ásá wá.

15 Bī ɔ b́ada mē Filologos bá Zhuli, nē Nere bá ḱóól yé, nē Olémpas nē b́ólúgá búúd ó Zembî b́anónŋ b́ásá wá.

16 Nŋagá nē kúlula mākúlula má buud ó Zembî. Mədɔ́ má óbúgala ó Kríst mēsh má ŋgā b́ada bî.

17 Bwaanŋ, buud bwá dú sá ná buud bwá b́ag mácánŋ mácánŋ wá, bwá ŋgā lúmbuli nē nj́ígúlá b́í á ŋwa yí, oshwon bī ɔ káálúgá nē bwo; kúgá dū kyey nē bwo sámbá.

18 Nacé mbií búúd wɔɔŋg í áŋgē nē sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwá ŋgā sá iséy í mímwɔ́ myánŋ. Bwá dū balan nē jɔ́jɔ́ íciyá í lésú nē jɔ́jɔ́ míkaand, dū jwáŋgala búúd bwá afwóyé kyé wá.

19 Buud bēsh bwá ŋgā gwáduga cug mágwág b́í báá ŋgá cugā yí. Mē ŋgā bul gwág mēshusug nē b́í shú dɔɔŋgā; má jii ná bī b́ag nē fug sálə mánywa dî, b́í bē ná sánŋ ḱóómb á mēbôw.

20 Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Satan b́ídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ká sá b́í mpaam.

21 Timotê muud sá ŋgá sēy séy ŋgwúd yé ŋgā b́ada bî; mimbyél myâm Lusyus nē Yason nē Sosipater bwá ŋgā námá b́ada bî.

22 Mē Tertiyus muud ŋgá cilə kálaad éga yé*, mē ŋgā b́ada b́í mēbáda má sēŋgyá shé á má sēŋgya nē Cwámba yí.

23 Gáyus ŋgā námá b́ada bî. Mē njul nyédí njów, cínɔŋg námá wá Dɔ́ lú óbúgala dēsh í dū sēŋgya yé. Erâst jí bân-mása á wa ŋgwála yé ŋgā b́ada bî, mwááŋg Kwárutus ŋgā námá b́ada bî.

24 †[Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá b́í bēsh mpaam. Amen.]

25 Shé yágá Zembî gúmá, nyə muud jí nē ŋkul sá ná Jɔ́jɔ́ Kéel lúlushig b́í yé. Jɔ́jɔ́ Kéel dɔɔŋg wá má á ŋgā cúndə ja

má á ŋgā bwiinŋ lánŋ má Yésus-Kríst yí. Na Jɔ́jɔ́ Kéel ní dí wá Zembî má sá ná sá mpúg jɔ́jɔ́ yuug jé nyə á ŋgā baagula shwoó dí yí.

26 Zembî á kandugā kandugā má ka sá ná sá jɔɔŋg í búgúlíg ja gaád. Ná ndéé ikúl ishús í mú nē ŋkul jee mpu gwo ja bwá lɔ́ micilyá mí *búúd ɔ micúndə yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú ná bwá búgúlíg nyə, bwá sá nyə mágwág.

27 Nyə Zembî muud ŋgwúd nē ŋgwúd jí nē fug yé, nyə wá ŋwág gúmá kandugā á kandugā nacé sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 16:18

Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timotê: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wá Pwól nyə á ŋwa ná a ciləg kálaad éga yé. 16:23 Erâst: 2Tm 4.20 † 16:24 Míl micilyá mí ayág mí cúgē nē iciyá ini.

16:25 Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 16:26 1.2, 5 16:27 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbá 4.11

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kòrênt nyə á bæ ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá ηjəənd yé ábeê yí, nyə a já Kòrênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəəηg wə nyə á fwə mísəən yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kòrênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wós ónə, óbá wá cínəηg wə básə wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kòrênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəəmú í ηgəg nə bæ mpədúgá nyāη (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpədúgá nyāηúd (lúú 5), bwə yówug dülə kə nə milésú məm páanzə mə milésú mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váal krîsten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishíli bwə á ηgə shíle nyə myá:

- (1) shíli í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdu ó mátúnuga yí, nə váal bwə dúg cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);
- (3) váal íseηgyá í okrîsten nə idúw í Zembî í jéla nə də s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə də yə búúd ηkul nə bwə dúg sá yí (lúú 12 kə wós lúú 14);
- (5) nə váal mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug

nyə á ηgə bæ nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sə wə mə cilə kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Krîst nyə a jôw mə, a sá nə mə bág *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cigála ná.

² Sə ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bág mīηkəηkê mi búúd nəcé binónη *Krîst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú ná bí bág mīηkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh básə íkál íkál bwə ηgə kám b jínə mə Yésus-Krîst mājəgula dí wá, Yésus-Krîst Cwám b a sənónη.

³ Sósəηgú wúsú Zembî bâ Cwám b a Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ηgəg nə cugə ná shee.

Pwôl mə yə Zembî akíba

⁴ Mə ηgə yə Zembî waamə akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwonη mə Yésus-Krîst dí yí.

⁵ Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwonη mə Yésus-Krîst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá.

⁶ Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magula sá jēsh sá á jaaw bí shú mə *Krîst yí.

⁷ Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwám b a íshé Yésus-Krîst zəg lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə.

⁸ Nyə wə mə bá ηgə lələshi bí nə ndeé kə wós məshínéd, bí mú bá bæ kú nə sá mājumá jwôw mə Cwám b a íshé Yésus-Krîst, məma jwôw dəəηg.

⁹ Zembî muud mə jôw bí nə bí cūgəg sēηgí nə Mwân yé Yésus-Krîst Cwám b a íshé yé jì abúgúlag.

Mbéégí də á Kòrênt

¹⁰ Bwaanη, oshwonη, jínə mə Cwám b a íshé Yésus-Krîst dí «Bí bēsh dūgá bæ cūη; mbéégí mənəkəəmú í á jélayé nə də bæ mpədúgá nyín. Yidagá bæ leedyá mbií á ná sá jēsh dí, bí bēsh

1:1 Gal 1.1 **Sostên:** Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23

du bæ nã tãdúgá ngwúdã, bí du ñwa cígúlã ngwúdã.»

¹¹ Bwaang, mã lãs ntó nãcé bõól búúd wã ñjõw mã Klowé bwá mã jaaw mã nã bí ngã bæ nã ozhuyã mpãdúgã nyín.

¹² Sá mã ngã cãel ci yí jí nã bí mú ngã lãs nũñ, nyíga ná: «Mee ngã bẽ Pwõl», nyíga «Mee ngã bẽ Apolos», ngwól ná: «Mee ngã bẽ Séfas», ngwólúgã ná: «Mee ngã bẽ *Kríst.»

¹³ Ye buud bí nã ñkul ba Kríst mãkõw mãkõw? Ye Pwõl wá bwá á bwambulã kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ngã duwan yí, ye bí á ngã duwan jínã mã Pwõl dí?

¹⁴ Mã yã Zembî akíba nãcé mã a shígé duu tã muud nũñ bídí, sãsaalê ñji Kríspus bá Gáyus.

¹⁵ Ntó, muud cugé nã ñkul ci nã bí á ngã duwan jínã dáãmud.

¹⁶ Mã mã nywa wusa, mã á duu námã Stefanã bãnõñ buud ò ñjõw yé. Mã abúgúláyé nã mã a shí nyĩngã duu ngwól múúd.

¹⁷ Nãcé Yésus nyã a shígé ntí mã nã mã zãg ngã duu buud. Nyã á ntí mã nã mã zãg ngã jaaw Jõjõ Kéel, mã zãg ntãg ngã jaaw dwo, kú bæ nã fũg búúd ò kaand bwá du lãs míkaand nã ndí yí, nãcé shwiy Kríst nyã á yã kwolós dí yí í á bá bæ ndã sã cugé nã mfíí yí.

Shwiy mã Yésus-Kríst í lwó fũg mã Zembî

¹⁸ Mpugã ná lãñ shwiy Yésus nyã á yã kwolós dí yí wí sã íkãs shú bõõng búúd bwá ngã jĩmb wá; ñji, í ñjúl ñkul mã Zembî shú shé bãñ buud Zembî ngã cug† wá.

¹⁹ Sá jõõngã, Micilyã mí ngã ci gwo ná:

Mã bá cãég búúd ò fũg fũg nyãñ, mã sã ná mifeeshã búúd bwá ngã faas myã mí bõg cwúdugã.

²⁰ Kã muud fũg nyã é nyĩngã lãs ci jí? Yĩguli mãcẽẽ nyã é ci jí? Lãs mikaand á mwõw mãga nyã é ci jí? Nãgã mã Zembî mã sã mã buud ò shí ga fũg nyãñ í bãg sã íkãs í?

²¹ Jí nã, Zembî mã lwõya fũg nyé. Ñji buud bwá mã ca balan nã fũg á buud mã bwá wãmbulã Zembî mã ndéé, bwá akúmãyé. Zembî mã ka dũg mã á balan mã lãñ sã ngã bwiĩng yí shú mã á cug búúd bwá ngã *bũgula wá; lãñ sã ngã bwiĩng wõõngã buud bwá ngã ñwa wo ndã sã íkãs.

²² Oyúden bwá jĩ dũg *mãshimbã, Ogurêk bwá ngã sõ fũg;

²³ ñji sã bãñ sã ngã cúndã *Kríst bwá á bwambulã kwolós dí yé. Cúndã wõõng wúsã sã mãlwíy shú *Oyúden, í ñjúl sã íkãs shú Ogurêk.

²⁴ Ñji, Kríst jĩ ñkul nã fũg mã Zembî shú búúd Zembî mã jõw wá, tãem bæ Oyúden, tãem bæ Ogurêk.

²⁵ Nãcé kál búúd bwá dũg mã Zembî jisã kãs yí, íkãs yã cĩõõng bíõ nã fũg ntõ búúd fũg nyãñ, kál búúd bwá dũg mã Zembî mã bæ nã ilãm yí, ilãm yã cĩõõng í lãl ñkúl, ntõ búúd ñkul nyãñ.

²⁶ Bwaang, tãdúgãgã mã sã bí á du bæ jaã Zembî nyã á jõw bí yí. Gwoõng jín í á bæ, kú nã zhwog buud bwá mbíd fũg á shí ga, kú nã zhwog ñkácíd í búúd, kú nã zhwog buud bwá á byél ófwámé búúd dí wá.

²⁷ Ñji, Zembî nyã á yida fãésh isã í íkãs yã shí ga shú mã a wá búúd ò fũg shwõn, a fãésh isã í cugé nã ñkul shí ga dí yí shú mã a wá isã í álal-ñkul shwõn.

²⁸ Zembî nyã á fãésh isã í cugé fwámé isã shí ga dí yí, isã búúd bwá mpyëny yí, isã bwá ádé kãnd mísh yí. Nyã a fãésh byo shú mã a sã mã byõõng búúd bwá ngã dũg mã fwámé isã yí í bãg ocwúdugã.

²⁹ Nyã a sã ntõ shú mã muud kú ñkëny nyúúl nyãdí míshãd.

1:12 3.4 **Apolos:** 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 **Séfas:** 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7

1:14 Kríspus: Mis 18.8 **Gáyus:** Rom 16.23-24 **1:16** Stefanã: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** **cug múúd:** Í kã ná, Zembî mã yíl múúd mãnyãmã mã míshãmãd, sã mã a cũgãg cug á cãel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuã 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuã 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21

30 Zembî wé nyə a sá ná bi bág buud ó Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg mə Zembî shú dású; nyə wé mə sá ná shé bág otútəlí ó búúd mísh mə Zembî dí, nyə wé mə sá ná shé bág minḵḵḵḵḵ mi búúd, nyə wé a tḵ tḵ shú ná shé wúg mánýámá mə *mísómúd.

31 Zembî nyə a sá ntó shú ná í bág nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwə yé, bəgəwəg nə sá Cwámba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ngə lás nə fəg kaand

1 Bwaang, ja mə á zə nūḡ bídí mə á zə ngə cúndə *ndímba mə Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ó shí ga, ḡkí ntəg fəg nyáḡ.

2 Mə a shígé cəel lás gúl sá shús nūḡ bídí, mə a lás nḵi sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambələ kwólós dí yé.

3 Mə á bə ntəg nūḡ bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngə lilya.

4 Njígúlá mə á də jígúli bí yí, nə cúndə mə á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yā fəg kaand í də teeg búúd milám yí. Nḵḵḵḵ Shíshim wé nyə á də balan nə ḡkul nyé də báásələ iciyá byām.

5 Í á bə ntó shú nə búgá jín í bág kú kə bḵ fúg á buud, í yídagú bḵ ḡkúl mə Zembî.

Pwól mə lwó fəg mə Zembî

6 Təem bə ntó, kéel sá ngə bwiing yí dásə fəg shú búúd bwə mə fifə cəg krísten dí wá. Nḵi í cúgə fúg á buud ó shí ga, kú bə fəg micí myā shí ga, micí jiya ícǐ jǎḡ í wál bá zə jimb myá.

7 Nḵi sá ngə cúndə fəg mə Zembî í á də bə kú fwo bágúli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmusa fəg nyəngú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmusa nywo nə a bá sá ná sá ḡwág gúmó.

8 Kú nə təə cí* ḡgwúd nə ḡgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəngú. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwámba á milwanə kwólós dí.

9 Bi mə dúg sá Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ḡgə cí ná:

Sá jús í á shígé bwəle dúg yí,

lwə kú bwəle ḡwág yí,

sá í á shígé bwəle wós lám mə múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəmusa ḡwo

shú búúd bwə ḡgə cəel nyə wá.

10 Sá bāḡ wé Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəngú nə ḡkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sḵ ná í mpúg sá jəsh, təem bə ísā í shwoó Zembî jí nə ndí nyédí tédúgád yí.

11 Nda sá buud, zə jí ná nə ḡkul mpu ísā ḡgwól múúd ḡgə téduga yí? Ngáá nḵi *shíshim mə múúd wəngú nyəméfwo? Jí námə mbií ḡgwúd wəngú nə Zembî; muud cugé nə ḡkul mpu ísā Zembî ḡgə téduga yí, nḵi Shíshim mə Zembî wé í mpú.

12 Sá bāḡ, Shíshim sá á ləg yí í cúgə shíshim á shí ga; sá á ləg Shíshim mə Zembî, Zembî nyəméfwo nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg ísā á mə yə sá mpáam nyé dí yí.

13 Sá ádé lás lésú ísā byəngú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim mə Zembî wé í də jígúli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég ísā í Shíshim.

14 Nḵi, muud cúgə nə Shíshim mə Zembî yé nyə ádé magələ ísā Shíshim mə Zembî í də nti búúd yí; ísā byəng bísə ísā í íkás shú dé, a cugé nə ḡkul wámbələ byo, nəcé bwə də wámbələ byo nə Shíshim.

15 Muud ḡgə bḵ Shíshim mə Zembî yé, nywáá mə də wámbələ sá jəsh; nḵi, muud kú wámbələ nyə.

16 Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zə mə fwo mpu tédúgá mə Cwámba? Zə jí

1:31 Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9

10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24

* 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ḡgə námə cí mənḵul mə Sátan mə ḡgə kung shí ga dí má. Wo jí nə ḡkul dúg námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15

3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14

2:3 Mis 18.9; 2Kr

2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26

2:8 Luk 23.34

2:13 2.4; 12.10

2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr

nə ɲkul cwîny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá mé *Kríst.

3

Okrísten wâ Kòrênt bwá á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaɲg, mee mə a shígé bə nə ɲkul mə lás nə bí nda mé jí nə ɲkul lás nə buud bwá ɲgá bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ɲgə yida lás nə bí nda mə ɲgə lás nə buud bwá ɲgá ná bɛ isâ yâ shí ga wá, mə á ɲgə ɲwa bí nda íkúkény cug krísten dî.

² Mə á ɲgə yə bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídâw. Nəcə, bi a shígé bə nə ɲkul mə kwág fwámé ídâw. Wósós námé nə kíkídíga, bí cugé nə ɲkul kwag byo,

³ Nəcə bí ɲgə ná bɛ isâ yâ shí ga. Ja bí ɲgá ná bə, ɲgwól mpíi ɲgwól, bí ɲgá bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ɲgaá ná bí ɲgə ná bɛ isâ yâ shí ga? ɲgaá ná bí ɲgə kyey kuú ɲjənd búúd bwá ɲgá bɛ iyéesh byáɲ wá?

⁴ Nəcə í ɲgə bə nûɲ ná, nyâɲ ná: «Mee ɲgə bɛ Pwól», nyâɲ ná: «Mee ɲgə bɛ Apolos.» Ja bí ɲgá sá ntó yí, ɲgaá bí ɲgə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí? ɲgaá osól ɔ mäsáal Zembî nyə á nti shú ná bi búgúlág nyə wá. Sá á ɲgə sêy, muud yêsh ɲgá sá nda Zembî ɲgá yə nyə ɲkul ná a sáág ná.

⁶ Mee mə á bɛ mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Njí Zembî wá nyə a sá né mpəg í kóg.

⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyɔɔɲg nyə ámə myeeg májúwó yé kú námé bə sâ; Zembî muud nyə ámə sá né mpəg í kóg wá jí sâ.

⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwá təl cé ɲgwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yêsh námé nda nyə á sêy ná.

⁹ Nəcə, sá ɲgə sɛɲgya ɲgə sá Zembî iséy byé. Bi búəsə fambá má Zembî, bi búəsə námé málwɔga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembî wá í á sá ná mə bág nda muud málwɔga á ikáɲ. Ntó, mə á lím njów, bósól búúd bwá ɲgə lwɔ límuga jɔɔɲg dí gwôw. Njí, muud yêsh mə zə lwɔ cínɔɲg yé ká káálúgá nə mbií á ɲgá lwɔ yí.

¹¹ Muud cugé nə ɲkul zə nyiɲgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námé njí jɔɔɲg í bwéy bə ni, njí Yésus-Kríst.

¹² Í yidá bə ná, bósól búúd bwá ɲgə lwɔ límuga jɔɔɲg dí nə or ɲkí kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndî yí, ɲkí ijimá í məkwoógú, bósólúgá lwɔ nə ilíí, ɲkí mimbwu, ɲkí ntâg bíl íkáá,

¹³ njí, jwôw má *Kríst* íí, sósólúgá múúd yêsh ɲgá sá yí í bá nyîn ná ɲgáɲ. Nəcə, í bá cɔ kuda dí jwôw dɔɔɲgá, kuda í bá zə lwó íséy í múúd yêsh, í mú nyîn ɲkí jí fwámé íséy.

¹⁴ Sósólúgá múúd nyə á sá lwɔlə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wɔɔɲgú bə nə mpóógú.

¹⁵ Nyɔɔɲg yé sósólúgá í bá shîn jígə yé, a bá shúb mpóógú; njí nyəméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyé ná bi búəsə *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyé ná Shíshim má Zembî í njul bídí?

¹⁷ ɲkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námé céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə njí shú má Zembî, bí wá búəsə njów wɔɔɲg.

¹⁸ Muud kú ɲgə shiig nyúul. ɲkí ɲgwól múúd mə tédúgá na bídí né a jí nə fəg, mbií fəg á cug gaá, muud wɔɔɲg yídag mpu ná fəg nyé nyísə íkás mísh má Zembî dí, ja jɔɔɲgá a mú bə nə fwámé fəg.

¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwá dúg ná jisə sá fəg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá íkás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî mé də sá ná buud ɔ fúg bwá bílúg məkáɲ máɲúd».

3:1 Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** *Jwáw má Kríst*: Dásə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga milású yí. **3:15** Yúd 23 **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sôm 94.11

20 Í nyingə námə bæ cilyá ná: «Cwám̄ba mə mpú búúđ ɔ fúg mitédúgá myán, a mpú ná mísə ocwúđ».

21 Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ñkêny nyúul nəcə bálə nə wónḡó nə bóól búúđ. Mpugá ná isâ byêsh bíśə isâ bín.

22 Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; tɔɔ shí ga, shí nyín; tɔɔ cug, tɔɔ shwíy, tɔɔ isâ yâ cug ga, tɔɔ byɔɔng yâ cug zág yí, byêsh bíśə isâ bín.

23 Bì bân bí búsə buud ó Kríst, Kríst má Zembî.

4

Njì Yésus wá má bigás Pwól

1 Ntó, dúgúgá sé ná sé búsə osóol ɔ mäsáal ó *Kríst, ná Zembî nyə á yə sé mbag ná sé cúndág isâ í á ðə bæ shwoó dí, nyə á má sá ná sé mpúg yí.

2 Ná ndeé, ja bwé má yə múúđ mbag yí, sâ bwé ðə bul jii dúg yí jí ná a saág iséy byé mbií Mása mə jí yí.

3 Nda mə, tɔɔ bí má bigas mə, tɔɔ wúl ñjów mílású í bigas mə, sá jɔɔng í acíyé mə tɔɔ sâ. Məməfwó mə abígásé námə məməfwó.

4 Mə anḡə nə mpu ná mə má sá gúl sâ májumâ. Njì, ntó cugé ná mə jí kú nə wôn. Njì, muud ñḡó bigas mə wá Cwám̄ba.

5 Gwá wá jí ná, kúgá sám̄b múúđ lású té fwála ðɔɔng í afwóyé wós yí. Kúgá sám̄b té Cwám̄ba nyə afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wá má bá zə sá ná isâ bí íshwoó yídúgúđ yí í nyínúg ná ñḡəñ, mitédúgá myâ mílâm mí mpúyúg; ná ndeé, Zembî mú yə muud yêsh máshwúmb má jálá nə nyə má.

6 Bwaang, mə má ñḡə ñwa iyuug íni byêsh sá Apolos dí shú ná bí jígúg sâ kaaná í ñḡó cì yí, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntɔ sá jí cilyá yí.» Má cɛel cì ná, shú dúsú sá Apolos íí, muud nyə ajáláyé nə bəḡwə nə ñḡwól ntɔ ñḡwólúgá.

7 Zə nyə á fwo jaaw wo ná wó ntɔ bóól búúđ? Jáyé sá wó jí nə ndí ná bwé

á shíḡé yə wo yí? Ñkí sá jêsh wó jí nə ndí yí, bwé á yə wo, nəcə jí wó ká ñkêny nyúúł nə ndí nda bwé á shíḡé yə wo yí?

8 Bí ñḡə tádúga ná bí mú nə sá jêsh bí má jí yí, bí mú lwándúlá nə ibwádán í Zembî, bí mú nə ijwúga, sé bân kú nə ndí. Bí ɔ nywá ka bæ nə ijwúga fwámé bæ, sánñḡ bî bêsh sé bág nə byo.

9 Ká í yidá bæ nda Zembî má təl sé bân *buud ɔ lwámá zhúgúlá sám̄bá, nda buud cígúlá í má bæ ná bwé jəlá nə yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgá-dúg, tɔɔ mísh má búúđ dí, tɔɔ mísh má *wəəngəles dí.

10 Sá mú nda mikás nəcə Kríst, bí bân ntâḡ nda mífufúgú nəcə bálə búúđ ɔ Kríst. Sá mú nda itag-bwool, bí bân nda minḡunḡúlá. Bí mú ñḡə ñwa gúmá, sé bân ñḡó bwəma nə mpyón.

11 Wós nə wəla ga, sé ñḡə yə nə zha yə nə shwáásúlə minú, sé fúfə nə mikáándá. Sá ñḡə bwəma nə bíḡá, sé ñḡə cugə nda minḡ-gwôw.

12 Sá ñḡə wádúga sêy nə məbwê mäsú shú ná sé bág nə isâ. Muud nyə ámə lwíy sé yé, sé bwádan nə nyə; kúl bwé lwó sé cúwúlí yí, sé máánd mílâm.

13 Buud bwé ámə ntáma sé jínə wá, sé cì bwo iciyá í cwéel bwo mílâm yí. Wós nə kíkídíga, buud ɔ shí bwé ñḡə ñwa sé nda isâ í kund, nda shíd máwúðə.

Pwól jí sósñḡú

14 Mə anḡə nə cilə bí isâ íni ná má cɛel wá bí shwôn. Mə ñḡə yida sá ná bí mpúg kuú ñjɔnd bí má jálá nə kyey yí, nəcə bí búsə mə bwân má búł cɛel wá.

15 Nəcə, bí tɛem bæ nə buud məwúm má otóshin bwé ñḡó lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóñḡú, mə muud má á zə bí nə Jɔɔ Kéel yé mə wá jí sósñḡú wún kwon mə Yésus-Kríst ðí.

16 Nda jí ntó ná, oshwon, ñḡəgá nə yagula mə.

17 Gwá wá í sá ná mə ntíḡ bí Timotê, mwân waam má búł cɛel yé; a jí mə

3:22 Rom 8.38 3:23 15.28; Rom 14.7-9 4:2 Luk 12.42 4:4 Sôm 143.2 4:5 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16 4:7 Gal 6.3 4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 4:10 2Kr 11.23-29 4:10 3.18 4:12 Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sêy: Mis 18.3 4:13 Mit 3.45 4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1

abúgúlág cug krîsten dî. Nyə wə nyə é zə sá ná bi bág kú wusa kuú njəənd má ngə kyey cug krîsten dí yí. Kuú njəənd wəəngə wə má ngə jíguli máđə má óbúgula mēsh kúl jēsh yí.

¹⁸ Bóólágá búúd bwə ngə nkēny mənyúul nda sá bwə cí ná mə abulé ná kwo zə nūh bídí.

¹⁹ Nji, nkí Cwám̄ba má magulə, mə wál bá zə wós bí nūh. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ngə nkēny mənyúul óni; mə abulé zə mpu nji iciyá í lésú byáñ, mə bá bul cēel mpu nkí nkul má Zembî nyísə bwədí ícugəd.

²⁰ Nəcə, Faan má Zembî í cúgέ sá á lésú mpu, dúsə sá nkúl.

²¹ Bi má jii ná ji? Ye mə zég nūh bídí nə lwóñ, ye mə zég nə cēelí nə lám nə shee?

5

Okrîsten bwə ajáláyé nə bə nə janğa

¹ Lāñ má bul shîn kyey kúl jēsh ná janğa í ngə sīy nūh bídí. Ná dāñ janğa dúsə ná, təə ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anğé nə sá dwo. Bwə ngə bwiiñg ná ngwól múúd a bídí seengyá ngə cugə nə mudá mə sóñgá.

² Bí ngə ná nkēny mənyúul? Sóólágú wəəngə kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jii ná í céyug bí lámúd, bi yílúg muud wəəngə bídí seengyád?

³ Mee jām kóomb dî, tēem bə ná mə cugé nūh bídí, *shíshim wām wí nūh; mə má bwey sámb lésú wəəngə nda mə ji nūh. Mə má sámb ná muud má sá sóólágú wəəng yé má jág sá.

⁴ Ntó, ja bí é nyiñgə seengyá jíná má Cwám̄ba Yésus dî, shíshim wām í é seengyá nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya nkúl nyé.

⁵ Í jii ná bi bádug *Sátan muud wəəngə móbwəd, a ntámág nyə nyúul ná ndeé, *jîm jé í mú bá *dúg cug jwôw má Cwám̄ba.

⁶ Bi ajáláyé ná nə nkēny mənyúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ngug wēsh í bádúg íi?*

⁷ Yílúgá ləvur† acwúlú shú ná bi bág mbulyá ngug ágúgwāan. Nəcə bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcə bwə á shíbwey cígə *Mwā Ncwəmbə á Páska íshé, mwā ncwəmbə wəəng wə *Krîst.

⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəəngə nə bów-bôw tédúgá nə gwólə lám: ləvur acwúlú wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbúbálé: buléd á kú nə ləvur wə ni.

⁹ Mə á cilə bí ngwól kálaad dí ná binónj buud ó janğa bi kú də kéya.

¹⁰ Mə a shígé cēel ci ná bi bág kú ná bwēle shísh kúnə-kúnə nə búúd ó janğa bēsh wā shí ga, təə buud bēsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, təə buud ó mándá, təə bəəng bēsh bwə ngə yə ozembî ó áyadúg gúmé wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi má jálá nə wú shí gaád.

¹¹ Mə á yida ci ná bi kú də kéya nə buud bí nó: nyāñ ngə ci ná a ji mbúgula, a ngə nyiñgə sá janğa; nyāñ ngə ci ná a ji mbúgula, a njúl nyiñgə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyāñ ná a ji mbúgula, a ngə nyiñgə yə ozembî ó áyadúg; nyāñ ná a ji mbúgula, a dúgə nyeeeg búúd; nyāñ ná a ji mbúgula, a njúl nyiñgə bə shwige məlwæg; nyāñ ná a ji mbúgula, a dúgə nyiñgə mánda búúd nə isá byáñ. Mimbii mi búúd míni, bi kú seengyá nə bwo, binónj kú də səñ ídāw ngwúdud.

¹² Ye sá wə búsé ná sá sámbúg buud bwə cúgə *Də dí wá milású? Ngaá ná buud wā Də dí cwū wə bí má cígal mílósú wá?

¹³ Buud bwə cúgə Də dí wá, Zembî wə má bá sámb bwo myáñ mílósú. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoongəd.

6

4:19 nkí Cwám̄ba má magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15

4:20 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23 **5:3** Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na ji kaaná nda wəəng sá má də ci ná: «Shú ngwūd má də wá bóól bēsh ibwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † **5:7** ləvur: Oyúden bwə á də yíl ləvur yēsh bwədí mínjów, bwə də Páska nə ngug á kú nə ləvur; ntó má ká ná bwə á də gusa mílám myáñ shú zólə də Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ñgwól múúd á sɛɛŋgyá jín má bæ nà lású nà ñgwól, jí í mpú sá ná a lúgá kə nà lású búúd ó Zembî dí, a bálé kə nà ndí ná ikùl ishús í kág sámb yí?

² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwá bá sámb búúd ɔ shí milésú? Ká, ñkí bi wá má bá sámb búúd ɔ shí milésú, ye ilálsú yâ mpádúgá nyín wá í káád bí ñkul yí?

³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wáéŋgəles milésú? Ká ñkəmsa nà milésú myâ isâ í shí ga!

⁴ Nkí bi má ka bæ nà milésú myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg ná bwá sámbúg bí milésú myɔɔŋg wá?

⁵ Bi má jəlá nà gwág shwôn nà sá má ñgá ci ga. Ye sɛɛŋgyá jín jí kú nà tɔɔ muud jí nà fəg yé, muud jí nà ñkul lás lású mpádúgá mwân bá *mínyɔŋɔ yé?

⁶ Ná jí! Mwân bá mínyɔŋɔ bwá ká tɔw míkɔɔd dí? Bwá bálé ntág ká tɔw míkɔɔd myɔɔŋg dí óhááden dí!

⁷ Mpugá ná dúlə bæ nà ishwáman ntáni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wá ni. Nəcé jí bí búsə ñgwól kú jísəw ñgwól bé ólɪŋgí yí? Nəcé jí bí búsə kú bíd ná ñkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí?

⁸ Nji, bi wá má yídá sá ólɪŋgí, bi wá ñgá sha búúd isâ; omínyɔŋɔ bún ntág wá bí má sá mísólúgú myɔɔŋg wá.

⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwá sá ólɪŋgí ntáni wá bwá ábúlé bæ nà kəw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nà bɔɔŋg bwá ñgá yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nà buud bwá sá mínəəmb wá, nà budúm bwá má ñwa mányúul nda budá wá, nà bɔɔŋg bwá sá iland nà bóól búdúm wá,

¹⁰ nà ijúwâl, nà buud bí nà yéesh bálə nà məbii wá, nà oshwégye ó málwəg, nà bɔɔŋg bwá də nyɛɛg búúd wá, tɛɛm bæ búúd ɔ mándá, bwá ábúlé bæ nà kəw Faan má Zembî dí.

¹¹ Ntó námə wá bóól búúd wá gwoonŋ jín bwá á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bî, sá ná bi bəg miŋkəŋkə mi búúd, sá ná Zembî dúgúg bí ná otátəlí ɔ búúd lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagələ nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwá də ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nà ñkul kwíind múúd. Bwá də ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíd ná ñkúmba sá í bíig mə kwám.

¹³ Bóól námə ná: «Idəw bísə shú mwɔ, mwɔ shú idəw. Nə mwɔ nà idəw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgə shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul.

¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwámba yé, a bá námə gwúmushi sə nà ñkul nyé.

¹⁵ Ye bi ampúyé ná mənyúul mán mäsə ikúl í nyúul má *Kříst? Mə ñwág kúl nyúul má Kříst mə sá gwo kúl nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nà bæ ntó!

¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mə ká sɛɛŋgya nà mudá jaŋga yé nyə é bæ nyúul ñgwúd nà mudá wɔɔŋgú? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ñgwúdâ.»

¹⁷ Nji, muud mə ká fula isâ nà Cwámba yé, nyó é bæ *shíshim ñgwúd nà Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlád. Nji, muud mə sá jaŋga yé má də ntáma nyúul nyé nyáméfwó.

¹⁹ Ye bi ampúyé ná mənyúul mán mäsə Mpáánzə má Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkəŋkə Shíshim wɔɔŋg wúsə bídí mányúúlád. Bi aŋgə ná nà jwú nà biméfwó.

²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tɔŋ shú ná bi wúg míkámúd; bi má

jələ nə ka yə Zembî gúmə nə mənnyúul mún.

7

Sá í dúgyá nə bâ yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya nə mudá.

² Nji, í bul jəla ná mudúm yêsh bəg nə yé mudá, mudá yêsh nə yé ηgwúm, buud bwə sásúləg jaŋga.

³ Mudúm nyə ajəlyé nə kaambələ mudá nə nyúul nyé; mudá námə ntó.

⁴ Mudá cugé nə ηkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ηgwúm yé wə jí nə nywo. Námə mbií ηgwúdá, ηgwúm cugé nə ηkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wə jí nə nywo.

⁵ Ngwól kú ban ηgwól; ka nji ná bi mə bə cəŋ ná bi mə béégyá ηkúmba fwála shú ná bi mə kənd mílám mójəgula dî. Fwála dɔɔŋg ká námə shîn, bi ó nyiŋgə fula; nəcə bí a bá bə kú mpu máand mílám ná ndéé *Sátan mú bwówələ bî.

⁶ Na, mə ayímbúlyé bî; mə cwíny bi cwínyəg.

⁷ Mpúlə dúg dí, mə jii ná buud bəsh bwə jíg nda mə. Nji, muud yêsh ji nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyími nə jími.

⁸ Mə ηgə ci nə miŋgwam mi búdúm nə mikúsə mí búdá ná, í nywa ná bwə jíg nda mə njúl ná, kú béya.

⁹ Nji, í ká bə ná bwə ampúyé máand mílám, bwə béyag; nəcə í yida bul jəla ná muud béyag, ntə ná a júgəgí nə yéesh.

¹⁰ Shú bɔɔŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntəg bə mə, Cwámba wə mə tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ηgwúm yé.

¹¹ Mudá ká ntəg béégya nə ηgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a kə sá ηkwambələ nə ηgwúm yé. Ci mudúm kú yíl mudá bâ.

¹² Shú bóólúgá bəŋ, Cwámba dí mə cí, mə wə ηgə ci ja níid ná, ηkí mbúgula Zembî ji nə mudá *hááden, mudá mə

ká céel ná bá bwə baagələ bâ, a kú bεεg yíl mudá wɔɔŋg.

¹³ Nkí mudá wə jí mbúgula, ηgwúm nyə hááden, ηgwúm mə ká céel ná bá mudá bwə baagələ bâ, mudá kú bεεg gwú bâ dɔɔŋg.

¹⁴ Nəcə, mudúm jí hááden yé nyə é bə kúnə-kúnə nə Zembî nəcə mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bə kúnə-kúnə nə Zembî nəcə ηgwúm yé. Í mbəm bə kú bə ntó, mpu ná bwân bəŋ bwə é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúnə-kúnə nə nyə.

¹⁵ Nji, ηkí nyɔɔŋg jí hááden yé mə céel béégya nə ηgwól, a jee béégya nə nyə; í cugé mbúgula yímbúli ná a jíg nə bâ dɔɔŋg. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíg ná shεε.

¹⁶ Ntəg námə ná, wεε mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná ηgwúm woó dúgúg cug? Nkí ntəg ná wεε mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ηgə tál buud icé icé

¹⁷ Sá ηgwúd jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyə a tál nyə yíid, cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cεε mə ηgə yə mádə mə óbúgula mēsh yí, dwó óni.

¹⁸ Nkí Zembî nyə a jəw ηgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wɔɔŋgú jíg nə ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jəw muud a kú bə síya ábiwáág í, muud wɔɔŋgú kú síya ábiwáág.

¹⁹ Síyalə ábiwáág cugé tɔɔ sá, bələ kú síya ábiwáág kú námə bə tɔɔ sá. Sá jí nə mfíi yí jisə nji bεεlə mámpándí mə Zembî.

²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyə á bə a tál ja Zembî nyə a jəw nyə yí.

²¹ Nkí Zembî nyə a jəw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámád nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíi ná wo bəg fulí, wo bε zhíi nyɔɔŋg.

²² Nəcə ná, lwaá Cwámba mə jəw yí í músə fulí, í dúgyá nə Cwámba. Ntə

7:2 1Te 4.3-4   7:3 Ifz 5.21-29   7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11   7:9 1Tm 5.14   7:10 Mat 5.32; 19.9

7:14 Rom 11.16   7:15 jíg ná shεε: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14   7:16 1Pr

3.1   7:18 Gal 5.1   * 7:18 Muud jí síya ábiwáág yé: na ji mwá Yúden.   7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6

7:22 Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16

námá, nyɔɔŋg *Kríst má jôw a njúl falí yé músə lwaá má Kríst.

²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bi wúg míkwámád. Kúgá sá ná bi nyíngəg bæ məlwaá mə múúd†.

²⁴ Bwaanŋ, má nyiŋgə ná námá ci ná muud yêsh bwénúg mísh má Zembî dí cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú bɔɔŋg búśá ná óncwíyê wá, sá má zé ci ga í cúgê ná Cwám̄ba nyə a tál mpéndí; mə cwínyi bí tâŋ nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwám̄ba nyə a gwág mə ŋkúnkwónúálə.

²⁶ Mɛɛ ŋgə téduga ntúga: ja sá má dúg mícún myá wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwé jíg minŋwam.

²⁷ Nji tɛɛm bæ ntó, ŋkí wo má bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ́ ná wo gwú bā. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ́ ná wo bā.

²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyé *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyé sám. Nji, buud bwé béya wá bwé é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ŋgə lás ntúni shú ná mə sá ná bi sásúlóg minjugú myɔɔŋg.

²⁹ Bwaanŋ, mə ŋgə ci nááá, fwála í mú kúkúl. Ná ndɛé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwé cúgəg nda bwé cúgê mímbéyá;

³⁰ bɔɔŋg bwé ŋgə jii wá, bwé cúgəg nda bwé anŋê nə jii; bɔɔŋg bí nə məshusug wá, bwé cugə nda bwé cúgê nə məshusug; bɔɔŋg bwé ŋgə kusə wá bwé cugə nda isâ bwé ŋgə kusə yí í cúgê isâ byán‡.

³¹ Buud bwé ŋgə də shí wá bwé cúgəg nda bwé anŋê nə də shí. Mə lás nə bí lésú ni wêsh nəcə shí shé bí nə ndí múús ga í bá cɔ́.

³² Má cɛɛl ná bi bəg kú nə sâ í kənd bí milâm gwów yí. Muud cúgê mbéyá yé

má də kənd lâm isâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, a də sɔ́ ná Cwám̄ba gwágúg nyə nywa.

³³ Nji, nyɔɔŋg jí mbéyá yé má a də sɔ́ ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm isâ í shíd,

³⁴ lâm í mú də bæ nyə kəw. Ntó námá wá jí nə mudá yé. Mudá cúgê báád yé, tɔɔ nyɔɔŋg jí ná ncwíyê yé má də kənd lâm isâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, shú ná nyân bəg yé mə Cwám̄ba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyɛ má də sɔ́ ná ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lâm isâ í shíd.

³⁵ Mə anŋê nə lás ntúni ná mə cɛɛl kul bí bíid. Í yidá bæ shú mənywa mún. Mə ŋgə jii ná bi sáág sâ í búl jəla yí, ná bi bəg buud ɔ́ Cwám̄ba ncindí nə ncindí, kú bæ kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bæ nə yéesh nə land jé, ná ndɛé a mú cɛɛl ná bwé bəyág nəcə a tédúgá ná nyə e jág sá sás dɔɔŋgú ŋkí a bó kú ná bá nyə, ŋkí a dúg ná bwé jəlá nə béya, bwé bəyág nda á ŋgə jii ná; nyə asáyé sám.

³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúlá nyádí lámúd sâ nda cindal nyə, ŋkí a jí nə ŋkul mpu máánd lâm bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúlá ná bá land jé bwé ányingəyê ná béya, a mpú sâ.

³⁸ Ntó jí ná muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyɔɔŋg mə bó kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jí cɛɛl nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Nŋwúm má ká yə, mudá kú ná bæ cɛɛl, a mú jee bá muud yêsh á cɛél bá yé; nji í jii ná muud wɔɔŋg bəg muud mə Cwám̄ba.

⁴⁰ Nji, í bul jəla ná a jíg kú ná kə báád. Mɛɛ mām məcwûŋ wá mání, mə tédúgá ná mə jí námá nə Shíshim má Zembî.

8

7:23 6.20 † **7:23** Kúgá nyiŋgə bíid nə məfug mə búud má ŋgəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 ‡ **7:30**

Muud nyə ajáláyé nə bíid ná gúl sâ í tówúg shwóg nyádí cugəd. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20 § **7:38** (tééd 36 kə wós 38) Impánzə íni, bóól bwé ŋgə ci ná í jəlá nə bæ ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg ná a jág sá nə baagulé sás dé ncwíyê wəla lu bá cɔ́ a kú kənd nyə báád í, ŋkí a dúg ná í jəlá ná a kəndug nyə báád í, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyé sám, bā í síyúg. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúlá lámúd, kú nə sâ í ŋgə cindal nyə, á ŋgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwa cígúlá nyáméfwó dí lámúd ná a baagulé sás dé ncwíyê, a má mpu sâ. 38 Ntó má lwó ná muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyɔɔŋg mə bó kú kənd yé, á bul mpu sâ.»

7:39 Rom 7.2-3

Sâ í dúgyá nà ocú dú ó mătúnuga

¹ Bóól ózembî bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ngə cígə ocú dú ngə sá ivuguli í ózembî bəəngú *mătúnuga. Shú sá í dúgyá nà ocú dú ó mătúnuga bəəngú yí, shé má mpú ná: «Sá bēsh bí nà mpúyá.» Nji, mpúyá wəəng í də sá ná muud nkényúg nyúul, í njúl ná ceełí í də sá ná gwoong í lálug búgád.

² Múúd mə ká táduga ná a mpú gúl sá, muud wəəngú nyə afwóyé mpu sá jí ná fwámé mpúyá yí.

³ Nji, muud mə céeł Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Ná ndeé, shú dälə ocú dú ó mătúnuga má ívuguli í ózembî ó áyadúg íí, sé má mpu ná ivuguli byəəngú í cúgé təə sá shí gaád, ngwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ngwúđ nà ngwúđ.

⁵ Bóól búúd bwá ngə táduga ná ncúlyá ozembî nà ncúlyá micwamba myāŋ mīsə. Nji, bíl ísā búúd bwá ngə dúg ná ozembî yí í tēem bə jəŋ dí, nkí ntāg shí ga dí,

⁶ shú shé bāŋ, Zembî jí ngwúđ nji Zembî Sóŋgá. Ísā byēsh í zhu nyádí, shé ngə cugə shú dé. Cwamba jí námə ngwúđ, nji Yésus-Kríst; ísā byēsh bísə nəcə nyə, sá búsə námə nəcə nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nà mpúyá ní. Bóól bwá á má janəwo nə yələ ózembî ó áyadúg gúmə, ná ndeé, wóós nə kídiga, ja bāŋ bwá dá cú dú mătúnuga má ózembî ó áyadúg yí, bwá é ngə də bwá ngə táduga ná cú dú éga jí cú dú mătúnuga shú zembî áyadúg. Sā jəəng í mú sá bwo fāŋ lám dí, nəcə í bálə ná nkí tag.

⁸ Í njúl ná sá má dē dí jí nə nkul sá ná sá shíshíg Zembî kúnə-kúnə. Nkí sá má bə kú də, sá kú jímb sá mísh má Zembî dí; nkí sá má dē, sá kú námə kwíduli sē.

⁹ Nji bí ó bey ná sá bí bí fúlí ná bí sáág yí í yídag bə óbúgala ó átutagú kwóógú lú mábəəgú.

¹⁰ Nəcə, wo muud jí nə mpúyá yé, nkí bwá dúg wo, wo ngə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ngəá nə sá jəəng í é sá ná muud jí ná nə lám nkí tag yé ngwág nkul, a kə də ócú dú bwá ámə cígə yə ózembî gúmə wá?

¹¹ Ja jəəngú, mpúyá wə í má sá ná ngwól *mínyəŋə woó jí nə lám nkí tag yé jímbúg, í njúl ná Yésus nyə á yə námə shú déđ.

¹² Nkí bí mə sēm ntó nə omínyəŋə bún, bəwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə sēm nə Yésus-Kríst.

¹³ Gwá wá jí ná, nkí gúl sá má dá í é búlal ngwól mínyəŋə waamə bíđ íí, mə kú ná bá bwele də cú dú, shú ná mə bág kú búlal mínyəŋə waamə bíđ.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fúlí? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngəá mə a shí dúg Cwamba wúsú Yésus? Ye bí cugé ísəy má má sá shú má Cwamba yí?

² Nkí bóólúgá búúd bwá dúg ná mə cugé múúd lwámá, bí kú bə, má jí muud lwámá mə Yésus shú đən. Nəcə bí búsə yuug í ngə lwó ísəy má ngə sēy tāŋ nda muud lwámá mə Cwamba yí.

³ Shú búúd bwá ngə bə nə məshwán nə mə wá, sá má jí nə nkul bəsa nə bwo yí jí ná:

⁴ Ngəá sá bí nə zhíí ná sá ngwág idāw nə məŋgul bídí?

⁵ Ye sá bāŋ wá búsə ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngəá ná bóól búud ə lwámá bwá ngə sá ntó, təə omínyəŋə ó Cwamba, təə Séfas?

⁶ Nkí ntāg ná, ye sá bāŋ Barnábas wá sá cugé nə zhíí ná sá jí kú sēy?

⁷ Zó nyə a má bwele sēy séy ízimbí a ngə jéna nə nyəméfwo yé? Zó nyə a má bwele bə fambá ná ndeé a kú də mpúmə a cínəng yé? Nkí ntāg ná zó nyə a má bwele wíl íntený ná ndeé a kú balan nə mənýāŋ má íntený byəəng yé?

8:1 Mis 15.29; Rom 12.16 **ceelí:** 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13 **9:1** 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 **séy:** Mis 18.3

8 Ye iyuug má ngé ñwa bí ìni bíse nji ijâm nà ijag yâ buud? Ngaá ná bíse námá cilyá máccex Moyîz nyà á cilà mád?

9 Jí mpu bæ cilyá máccex má Moyîz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngé nyaal mpumá ngólà lwáál nywo yí.» Ye inteny wá Zembî ngé bul téduga yí?

10 Ye nyà anḡê nà lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jî ná muud ngé waad mändelú yé ngóg nà waad a ngé bwánd nà búgá ná nyà é bæ nà mfíí; nyöng ngé nyífà mpumá ngólà lwáál yé ngóg nyífà a ngé bwánd nà búgá ná nyà é bæ nà kòw.

11 Sá á bex bî mpög í kwínd bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má ká mwáágulà mpúmá í kwínd sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá?

12 Nkí bóól búúd bí nà zhií ná bwá ñwág mbií mánywa möng bídí, sá bân má ban ka bul bæ nà zhií nyöngú nàcé jî? Nji, sá á shígé balan nà zhií nyöngú; sá ngé yida jísow sá jêsh shú ná sá kú ntágulà ná Jòjò Kéel má *Kríst í bág kú bwiingya.

13 Buud bwá ðu sêy ísèy í Zembî Mpáánzè wá, Mpáánzè wá í ðu námá wíl bwo; böng bwá ðu känd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwá ðu ñwa dáñ kòw lú íðaw alatâr dí. Ngaá bi má mpú ntó?

14 Mbií ñgwûd wöng námá, Cwámbe nyà a wá cex ná buud bwá jáaw Jòjò Kéel wá bwá jèlá nà cugè nà ísèy byöng.

15 Nji mæe má a shígé balan nà mæzhií möng; má anḡê námá nà cilà ntúga ná má lúndal ísâ byöng. Má yidá bul cæel ná má yég, ntò ná má sáág milúndâl. Jâm sâ gúmá wá cí, muud cugé nà ñkul yíl má gwo.

16 Mæe jâm kóomb di, ja má ngé jaaw Jòjò Kéel yí, má cugé nà ñkul cí ná má ngé sa gúl sâ, nàcé jísè má sâ cínúlá Zembî ngé cínal má yí. Mántágula nà má ñkí má bó kú jaaw Jòjò Kéel.

17 Í á mbâm bæ ná má a té nà lâm wâm ná má zé jaaw Jòjò Kéel, má bæ nà zhií ná má jíg myána. Ká, má ngé sá ísèy byöng cínúlád, jísè mbag Zembî nyà á kæel má mábwád yí.

18 Ná ndeé, myáyé myána má ngé ñwa cínöng myá? Myána myâm wé má jááwág buud Jòjò Kéel ashwâ, má ngé cúndà kú lúndal ísâ má jí nà zhií ná má ñwág Jòjò Kéel dí yí.

19 Haaw! Má jî fulí, kú bæ lwaá má múúd. Nji, tæem bæ ntó, má a má sá mámféwó lwaá á buud bêsh shú ná má bág nà fwála má sá ná bímbí lú búúd dêsh dí nà ñkul gwág má yí í búgúlag Yésus.

20 Ja sánöñ *Oyúden básé yí, má cugè námá nda Oyúden shú ná má sá ná bwá kándug milâm wé Yésus. Ja sánöñ buud bwé ngé bex máccex má Moyîz wá sá básé yí, má bex námá máccex möngú nda bwo, í njúl ná í cugé má cínúlá ná má bég mwo. Má bex mwo nji shú ná má sá ná buud bwé ngé bex máccex wá bwé kándug milâm wé Yésus.

21 Ja sánöñ buud bwé ádé bísh máccex möng wá sá básé yí, má cugè nda bwo, námá nda má anḡê nà bísh máccex möng, í njúl ná má ngé bex Cex má Zembî, Kríst jî Cex dâm. Má cugè nda má anḡê nà bísh máccex nji shú ná má sá ná buud bwé ádé bísh máccex wá bwé kándug milâm wé Yésus.

22 Ja sánöñ buud bí nà búgá átutagú wá sá básé yí, má cugè nda bwo shú ná má sá ná bwé kándug milâm wé Yésus. Má a má bæ sá jêsh shú búúd bêsh shú ná mázhí mêsh dí, má cugug bábaalé búúd.

23 Má ngé sá ísâ ìni byêsh nàcé Jòjò Kéel, shú ná má bág nà kòw mánywa Jòjò Kéel í ngé kaag mád.

24 Bi ampúyé ná í ðu bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúlé ná ndeé muud ñgwûd ñwa mpóógú? Jugá kúlé mbií wí ná bi ñwág mpóógú yí.

25 Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwá du ci ísâ ñkí bulya shú ná bwá ñwág *tûm gúmá. Í ñjúl ná tûm gúmá bwá du ñwa yí í du yéel. Sá bân wúsú tûm gúmá í ábúlé yéel. 26 Kúlá mé ñgá ju yí, mæ aṅgê nà ju nda muud nyá aṅgê nà mpu kúl á ñgá kə yé; ja mé ñgá wusə ikúda yí, mæ aṅgê nà wusə ikúda ntó ñgúlád.

27 Mæ ñgə yida jugushi nyúul nyâm, ñgə nywaad nywo sá mé céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mæ shîn cündə Jəjə Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mæ nyiṅgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á s̄y nə buud ə Izurəyêl yí

1 Ntó, ye bwaanḡ, mæ acéélé ná bi bág kú mpu ísâ í á s̄y nə odá yí; ñkúdú í á baagulə bēsh, bēsh bwá á ntə m̄ñj m̄ atítî nə makuú.

2 Ntó jì ná bēsh bwá á duwan ñkúdú, duwan m̄ñj dí t̄ñj *ompwíin ó Moyîz.

3 Bēsh bwá á du də id̄w impwúd Shíshim m̄ Zembî í á du nti bwo yí.

4 Bēsh bwá á ñgul m̄júwó m̄mpwúd Shíshim m̄ Zembî í á nti bwo má, m̄júwó m̄ á ñgə wú kwóógú má. Kwóógú d̄əñḡ í á bə fwámé kwóógú wá í á ñgə lúgal bwo cí, í á bə *Kríst.

5 Nji, t̄em bə ntó, bóól ncúlyá buud w̄ gwoonḡ j̄ñ, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwé wé nyə á jaṅgulə bwo, a mp̄ñgulə mímbimbə mȳñj shí a shwéeshád yí.

6 Isâ íni í á bə nə bwo ntó shú ná í bág shé mæcw̄ñ, shé kú du w̄mb sálə ísâ í abáb̄w nda bwo.

7 Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá w̄ gwoonḡ j̄ñ bwá á sá ná. Sâ j̄əñḡ jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jì shí də, ñgul; bwá mú t̄w, zhwiimbya.»

8 Shé kúgá sá jaṅga nda bóólúgá w̄ gwoonḡ j̄ñ bwá á sá ná. Sálə bwá á sá

jaṅga yí, bwá á yə jw̄w ñgwúdu buud otóóshin mæw̄m mábá nə ólól.

9 Shé kúgá shweenzh Kríst nda bóólúgá w̄ gwoonḡ j̄ñ bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywá bwá mú jaṅgulə bwo.

10 Shé kúgá námá du cwaduga nda bóólúgá w̄ gwoonḡ j̄ñ bwá á cwaduga ná; bân, *éñgales á shw̄y nyə á zə jaṅgulə bwo.

11 Bwaanḡ, isâ íni í á bə nə bwo ntáni shú ná í bág shé mæcw̄ñ. Í á cilya shú ná shé buud shé ñgá cugə mw̄w m̄ m̄zhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé m̄ jálá nə ñgə cugə ná.

12 Ná ndeé, muud ñgá tédúgá ná mæbwábúlán m̄ cúgé nə ñkul sá nyə sâ yé, kə bey ná a búlág.

13 Mæbwábúlán m̄esh bí á m̄ du bwəma nə nd̄í má m̄ du námá bə ñjì isâ bí nə ñkul wóós nə muud yí. Njì, Zembî jì abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bi bwámagí nə mæbwábúlán m̄ ntə bí ñkul má. Ja bí mé bá du bwəma nə mæbwábúlán yí, a bá du lwó bí zhí shú ná bi jísówúg kú búla.

Kúgá fala ísâ í m̄jamb nə ísâ í Zembî

14 Gwé wé jí ná, yé bwáanḡ m̄ búl c̄el wá, fúndógá yálə ózembî ó áyadúg gúmá.

15 Mæ ñgə lás nə bí nda mæ lás nə buud bí nə f̄ug wá. Biméfwó faasugá sá mé ñgá cí yí.

16 Ja sá mé du də id̄w í Zembî yí, sá mé du ñgul bálá; sá mé du yə Zembî akíba shú bálá j̄əñḡ. Ngulúlə sá mé du ñgul bálá j̄əñḡ yí í du bə ná sá bēsh sá mé du ñwa k̄w lú m̄nywa m̄ m̄acíí *Kríst nyə á wéesh̄li shú dúsú má. Féyálə sá mé du féya buléd yí í du bə ná sá bēsh sá mé du ñwa k̄w lú m̄nywa m̄ nyúul Kríst nyə a yána shú dúsú yí.

17 Sá bēsh sá mú mbwəḡdá nyúul ñgw̄ud nda buléd jí ñgw̄ud ná. Ntó jì ná sá t̄em bə ñkí bulya, sá búsa nyúul

9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25
 10:4 MmN 17.6; Ilḡ 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilḡ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilḡ 11.4,
 34; Sôm 106.14 10:8 Ilḡ 25.1-9 10:9 Ilḡ 21.5-6 10:10 Ilḡ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb
 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16
 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27

ngwûd nəcə sá má dɛ kɔwɔla nji bɔléd ngwûd.

18 Fwogá dúg mímbýágá mí *Izɔrəyêl. Buud bwé dɛ də ócúdu bwé dɛ kə *mátúnuga dí wá bwé dɛ fɔla ísâ nə *alatâr, ntó ji ná bwé dɛ fɔla ísâ nə Zembî muud jí ámédí á alatâr yé.

19 Jí má ngó ka cɛel ci yí? Ye ná ocúdu búud bwé dɛ yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsə gúlúgá sâ? Nkí ntâg ná ozembî bɔɔngú bí gúl sá?

20 Mbô! Mə ngə ci ná ocúdu búud bwé dɛ kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwé dú yə bwo yé; í dɛ bə mátúnuga bwé dɛ yə májamb má. Mə acéélé ná bínón məjamb bí dúg fɔla ísâ.

21 Bí cugé nə nkul ngul bálá mə Cwámba, bí nyingə ngul bálá májamb. Bí cugé nə nkul nwa kɔw túwɔli mə Cwámba dí, bí nyingə nwa kɔw túwɔli májamb dí.

22 Ye sá má sɔ ná Cwámba sáág wúú? Sə má lal mənkuł cɔ nyə?

23 Ból búud bwé ngə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nə nkul kwínd múud. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí í dɛ lɔl gwoonj.

24 Muud nyə ajélayé nə sɔ ná nyəméfwó wá bág nə mənɔwə; muud yêsh sɔjg ná ból bwé bág nə mənɔwə.

25 Dagá sâ jêsh bwé kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ngə bɛemb.

26 Dagá, nəcə shí nyí shí mə Cwámba, nə ísâ byêsh bí cínəng yí.

27 Ntó jí ná, *hááden mə ká jôw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií ídêw wêsh bwé é yə bí yí; dagá byo nə milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ngə bɛemb.

28 Nji, nkí ngwól múud má jaaw bí ná cúdu bwé ámə jáám yé nyə ámə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcə muud má jááw bí yé, bí á bá ntágulə nyə lâm.

29 Ja má cí ná lâm yí, mə acíyé lâm wán, má ci jí má múud nyə ámə jaaw bí yé. Nəcə jí lâm má ngwól múud í é zə jum mə, mə njúl fulí yí?

30 Nkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka də, bwé é ka kə ngə jí nə mə íkúduóg nəcə jí, í njúl ná mɛɛ shí yə Zembî akíba?

31 Ntó, tɔɔ bí mə dâ, tɔɔ bí má ngul, tɔɔ bí mə sá jí, ságá sá jêsh nə yéesh ná bí mə yə Zembî gúmá.

32 Kúgá bɛɛg sá ná tɔɔ mwâ Ogurêk, tɔɔ mwâ *Oyúden, tɔɔ muud ngwûd á *Dɔ lú óbúgɔla ó Zembî lánjúwóg búgád.

33 Ságá nda mə; ísâ byêsh dí, má cɛel sá sâ múud yêsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ ná məméfwó bág nə mənɔwə; má dɛ sɔ ná ncúlyá buud bwé bág nə mənɔwə, ná Zembî cágug bwo.

11

1 Ngəgá nə yagɔla mə, námá nda má ngə yagɔla Kríst ná.

Nda sá má jalá nə ji mísəən nə

2 Mə ngə faag bí nəcə, bí ngə táduga mə ija byêsh, bí ngə ntâg námá bɛ minjúgálá má á kala bí myá.

3 Nji, má jí ná bí mpúg sâ ngwûd ná: múdúm yêsh lúluú yé wé *Kríst, múdá lúluú yé wé mudúm, Kríst lúluú yé wé Zembî.

4 Mudúm yêsh mə jágúlá nə Zembî nkí ntâg ná a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl nə tùm lúud yé, a wá lúluú yé Kríst shwôn.

5 Mudá má yídá jəgɔla nə Zembî nkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwé lúu yé, a wá lúluú yé múdúm shwôn. Nəcə, bálə shwé lúu wúsə námá nda a má kɛnyə shilú*.

6 Haaw. Múdá má ká bə kú nə tùm lúud í, í jí ná a sémbyág námá shilú. Nkí jí ka bə sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kɛnyag lúu, í jí ná a dúg cɛɛlə tùm lúud.

10:18 Ləv 7.11-21 10:19 8.4 10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbú 9.20 10:21 2Kr 6.15-16 10:22 Mbá 32.21 10:23 Rom 14.1-15.6 10:23 6.12; 8.7-12 10:24 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 10:25 Rom 14.2 10:26 Sôm 24.1; 89.12 10:28 8.7 10:30 Rom 14.6; 1Tm 4.4 10:31 Kol 3.17 10:32 Rom 14.13 10:33 9.19-22 11:1 4.16 11:2 2Te 2.15; 3.6 11:3 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * 11:5 Wəla mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á dɛ bə sâ shwôn ná bwé dúgúg mudá nə kɛnyá shilú.

⁷ Mudúm nye, nyə ajáláyé nə bwáád tûm, nəcé a ji yuug má Zembî, a ηgə lwó gúmá í mpíyá nə Zembî yí, mudá nye ηgə lwó jəəηg í mpíyá nə mudúm yí.

⁸ Nəcé, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí.

⁹ Zembî nyə a shígé té múdúm nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé mudúm.

¹⁰ Gwá wə jísə ná, mudá má jəlá nə bə nə ndəm lúú; ntó ji shú lwólə *wəéηgəles ná a ji íjwúga í múdúmú.

¹¹ Tεem bə ntó, dúgúlə cug sə ηgə cugə tâη buud ə Cwámba yí, mudá cugé nə ηkul cugə kú nə mudúm, mudúm kú námə cugə kú nə mudá.

¹² Í bə ntó nəcé ná, námə nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námə wə múdúm má də byêl múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wə Zembî.

¹³ Bíméfwó faasugá ná jíga: ye jíjə sâ nə mudá bəg shwə lúú ja á ηgə jəgula nə Zembî yí?

¹⁴ Jísə námə sâ shwôn nə mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá nə cug shé ηgə cugə ga gwáméfwó í ηgə jíguli bí ntó?

¹⁵ Í njúl sâ gúmá shú múdá nye. Nəcé Zembî nyə á yə mudá shilú ηkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu.

¹⁶ Nji ηkí muud má cεel sá məshwán na, sə bāη sə cugé nə fúlú nyəəηg, mədə mə óbúgula kú námə bə nə nywo.

Nda sá má jálá nə də dína mə Cwámba ná

¹⁷ Mə afáágé bî wəəηg lésú má zə lās nə bí gaád. Mə afáágé bî nəcé, sεeηgyálə bí mú də sεeηgya *Də dán dí yí, í ányíηgýé ná bə shú sálə nə bí láləg, í mú ηgə teeg bí teeg teegúg.

¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Də lú óbúgula dán í də sεeηgya yí, mə gwág nə mənəkəómú má mú ηgə bə mpédúgá nyín. Mə ηgə *magulə lân wəəηgú búbaalê.

¹⁹ Mə kə ntāg ci, í jii nə mənəkəómú məəηg má bəg, bəəηg búsə fwámé

óbúgula mpédúgá nyín wá bwə mpúyúg.

²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú də sεeηgya kul ηgwúđ yí, í ádé ná nyíηgə bə shú zálə də ídúw í Zembî.

²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dólə, muud má lεel shín də byé ídəg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwə wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ηgwól njúl nə zha, ηgwól nye má də ηgul ná ndeé cə fudud;

²² ye bí cugé nə minjów ná bí dúg də nə ηgul wu? Nəcé jí bí búsə kú bish Də lú óbúgula ó Zembî yí? Bí má cεel zə də wá búúđ bwə cúgé nə məbii wá shwôn lúúđ í? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wúni sóólúgúđ.

²³ Nəcé, ηjígulá má á ləg nə Cwámba yí, wə wə má á kala bí yí; nəəó: Cwámba Yésus nyə a sá ná, búlú bwə á kusha nə nyə yí, nyə á ηwa buléd

²⁴ ná ndeé, a yə Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyâm í má kaanz shú dán dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.»

²⁵ Námə mbií ηgwúđú, ja bwə má shín də yí, a mú ηwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə sîy mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ηgul gwo yí, bí ə bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.»

²⁶ Ntó má kə ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ηgul bálá wáan ga yí, bí ηgə bwíηg shwíy Cwámba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndeé kə wóós ja á bá nyíηgə zə yí.

²⁷ Sá jəəηg wə jí ná, muud mə dá buléd a ηgul bálá mə Cwámba yé, ηkí á də nə ηgul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúl nə məcií mə Cwámba.

²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyəməfwó nə ndeé, a ka də buléd, a ηgul bálá wáan.

²⁹ Nəcé muud mə dá buléd a ηgul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúúl mə Cwámba yé, a ηgə sá nə sémbyé mílósú í bəg bə ηkí bul nyaan

shú nyáméfwó.

³⁰ Sá jōng wá í sá ná, zhwog buud bwá mú mimbâl mpédúgá nyín, bóól nā ijâm, bóól ñkí bulya bwá á má yə.

³¹ Sá mbâm dā faas sáméfwó, sá kú nyīngə bwəma nā sémbyé mílású.

³² Nji, Cwámba má dā sámb sá mílású, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nā sémbyé mílású ányīnyaanê búúd bwá abíshé Zembî wá bwá bá bwəma nā ndî yí.

³³ Nə ndeé bwaang, ja bí má dā seengya ná bi mā dā yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá.

³⁴ Ñkí ngwól múúd ngə gwág zha, a fwóg tééd dā nyádí njów a ka tēem zə, shú ná bí kú dā seengya ná bi mā zə dā kwaamb sémbyé mílású ányīnyaanê bídí ícug dí.

Shú bíl ísâ byēsh íí, mā e bá zə kwambələ byo ja má bá zə yí.

12

Isâ Zembî mā dā yə bwán bē zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú ísâ Zembî mā dā yə bwán bē zhí a *shíshim dí yí, mā acéélé ná bi dúg bə kú mpu.

² Bi mā mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwá á dā julə kə nā bî bów-bôw zhííd, bí kə ngə bə ózembî ó áyadúg, mbéé ísâ bíśó kú nā ñkul mā lás yí.

³ Nda jí ntó ná, má cēel ná bi mpúg ñkúmba sâ: muud Shíshim má Zembî ngə sá ná a lásúg yé cugé nā ñkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anğē nā sá ná a lásúg yé cugé námá nā ñkul cī nā: «Yésus jí Cwámba».

⁴ Isâ Zembî mā dā yə bwán bē mpáam dí yí bíśə mimbíí mimbíí, ñji Shíshim ngwúd wá í dā kaaw byo.

⁵ Bulya mímíí búúd bí nā ñkul sēy nā ísâ byōng yí; ñji Cwámba ngwúd wá ngə jwú nā ísēy byōng byēsh.

⁶ Misóólágú mí mímíí mímíí, ñji buud bēsh bwá ngə sá myo wá, Zembî ngwúd wá ngə sá ná bwá sáág myo.

⁷ Muud yēsh Ñkēñkē Shíshim mā yə ñkúl ná a sáág sá yé, a yə nyə ñkul nyōngú shú ná í kwííndúg bóól bēsh.

⁸ Ntó, Ñkēñkē Shíshim mā yə ngwól múúd ñkul ná a lásúg lású fug, a yə ngwól ñkul ná a mpúg sâ Zembî ngə jí ná buud bwá sáág yí; Shíshim ngwúd nā ngwúd wá ngə kaaw.

⁹ Shíshim ngwúd wōngə mā yə ngwól múúd búgə álal-ñkul, a yə ngwól ñkul mā lwág mímíí,

¹⁰ a yə ngwól ñkul mā sá *máshimbá, a yə ngwól ñkul mā cúndá mícúndá mí Zembî, a yə ngwól ñkul mā mpú faas mímííshim, a yə ngwól ñkul mā lás mákál mimbíí mimbíí, a yə ngwól ñkul mā féég sá í dā cīy mákál mōng dí yí.

¹¹ Isâ íni byēsh íí, ñji Shíshim ngwúd nā ngwúd wá má dā kaaw byo, a yə múúd yēsh jōng á cēél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl ñji ngwúd

¹² Mpugá ná nyúul mā múud nyí ngwúd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúul tēem bulya ntó, byēsh í sá ñji nyúul ngwúd. Ntó námá wá jí nā *Kříst yé.

¹³ Shé bēsh, tō *Oyúden tō Ogurêk, tō málwáá tō ofúlí, shé á duwan Shíshim ngwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ngwúd. Zembî nyə á ngulal shé bēsh Shíshim ngwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cúgē ñji kál ngwúd, ikál í nyúul bí ñkí bulya.

¹⁵ Ñkí kuú í sheé ná cī nā: «Nda má cúgē mbwə ná, mā cugé kúl nyúul», ye kuú í é yōw bálə kúl nyúul?

¹⁶ Ñkí lwá í sheé ná cī nā: «Nda má cúgē jús ná, mā cugé kúl nyúul», ye lwá í é yōw bálə kúl nyúul?

¹⁷ Ñkí nyúul nyēsh ncindî í sheé ná bə ñji jús nā jús, í ka dā gwág ntədəle? Ñkí nyēsh ncindî í sheé ná bə ñji lwə nā lwə, í ka dā gwág má cud ntədəle?

¹⁸ Bi má dúg íí? Zembî nyə á ngə tál ikál í nyúul byēsh nyúulád nda nyə á cēel ná.

19 Muud ncindî nyə á mbâm sheé bæ nji kúl nyúul ηgwúd nə ηgwúd, nyúúl í á nywá ka bæ ηgow?

20 Ntó, nyúul muud dí, ikúl í nyúúl bí ηkí bulya, nyúúl njúl nji ηgwúd.

21 Júś í cúgé nə ηkul ci nə mbwê ná: «Mə aηgê nə jii wo», lúú kú námə ci nə məkuú ná: «Mə aηgê nə jii bî.»

22 Í yidá bæ ná, ikúl í nyúúl í də nyîn nda bí nə iləm yí, byó wá í yidá bul kwínd yí,

23 byəηg sá má də dúg ná í abálé jəla nə gúmá yí, byó wá sá má də bul ηwa nə gúmá yí; byəηg bí ná í ajáláyé nə nyîn yí, byó wá sá má də bul mpu baagulə yí,

24 í njúl ná ikúl í nyúúl í də nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wəηg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikúl í nyúúl í cúgé nə gúmá yíid.

25 Nyə a sá ntó shú ná mbéégí mənəkəómú í kú bæ nyúul muud dí, ikúl í nyúúl í yidag də bæ, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námə jíga mbií ηgwúdá.

26 Gúl kúl nyúúl í ká jug, bíl jug námə; bwá ká gúmal gúl kúl nyúúl, bíl byêsh bæ nə məshusəg.

27 Ntó, bi básə nyúul má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Də dí yé ji kúl á nyúul nyəηg.

28 Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Də lú obúgula dí ntúga: cé áshúshwóógá, nyə a təl *buud ə lwámá; cé ábeé, a təl *búud ə micúndá; cé áléel, a təl búud ə mínjígulá. Ná ndeé, a mú yə bóól ηkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ηkul mə lwág mímbəl, bóól ηkul mə kwínd búúd, bóól ηkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ηkul mə lás mákəl məshús.

29 Ye buud bēsh wá bí búud ə lwámá? Ye bēsh bí buud ə micúndá? Ye bēsh bí oyígulí? Ye bēsh bwá də sá máshimbá?

30 Ye Zembî nyə á yə bēsh ηkul í də lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwá də lás

mákəl məshús í? Bēsh bwá də féég mákəl myəηgú?

31 Gwágúgá yéesh ná Nkēηkē Shíshim yág bí isá í búl bæ nə mfíí yí.

Mə zə nyiηgə lwó bí nyəηg zhí í ntó mázhíí mēsh yí.

13

Ceelí í ntə sâ jêsh

1 Mə tɛɛm lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wáéηgales í, ηkí mə cugé nə ceelí, mpug nə mə ji nda kún í ηgá bwíim yí, ηkí ntâg yaanηg í ηgá lwanηgula yí.

2 Mə tɛɛm námə cúndə micúndə mí Zembî, tɛɛm mpu míndimba myêsh, tɛɛm bæ nə mpúyá wêsh, mə tɛɛm námə bæ nə búgá jêsh ncindî mbií á ná mə də yíl mímbán ícéd í, ηkí mə cugé nə ceelí, mə cugé təə sâ.

3 Mə tɛɛm námə yána isá byâm byêsh, mə keenzh námə nyúul nyâm ná bwá jéég jígal mə kudad í, ηkí mə cugé nə ceelí, sá jəηgú kú kwínd mə təə sâ.

4 Ceelí jí nə jísow, ceelí jí nə osusa, í cúgé nə zhín, í ádé bəgəwa, kú ηkēny nyúul,

5 í ádé sá isá í shwôn, í ádé sə nji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwunú, í ádé baagulə mábúgú* ,

6 í ádé gwág nywa olíηngí, ceelí í yida də gwág nywa óbúbalé;

7 í də juu sâ jêsh, də búdal, í də bæ nə búgá nə sâ jêsh, í də bwánd sâ jêsh nə búgá, í jísow sâ jêsh.

8 Ceelí í ádé shîn; dúlə cúndə micúndə mí Zembî í bá bæ cwúd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúdugá.

9 Nəcé sá ηgə mpu isá ikúl, sá ηgə cúndə micúndə mí Zembî ikúl.

10 Nji, ja isá byêsh í bá bæ óncindí yí, byəηg bí ikúl yí í bá bæ cwúdugá.

11 Ja má á bæ mwántombú yí, mə á də lás nda mwántombú, mə də téduga nda mwántombú, mə də bála nda

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 12:27 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 12:28 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 12:31 14.1 13:1 8.1; Rom 13.8-10 13:1 2Kr 12.3-4 13:2 12.8; Mat 7.22; 17.20 13:3 Dan 3.19-20; Mat 19.21 13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * 13:5 Bóól bwá ci ná «í ádé lə mábêw». 13:8 12.10; 14.1-5 13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 **Zembî mə wámúlá mə:** 8.3; Gal 4.9 † 13:12 **yên:** Iyên yá fwála dəηg í də sîy nə ηkwánz, ivəguli kú də nyîn ná ηgáη nda iyên yá mwêw mágaád.

mwántombú. Ja mé mú fwámé múúd ga, mæ mé yow isâ í bwân ó ntombú.

¹² Nacé isâ í ngæ nyîn sé nda isâ sé ngá dúg yêñ† dí yí, nda isâ ngúdá í má búdal yí; nji, ja fwála dæng í bá wóós yí, sé mé dúg ná bii-bî-bii. Ja gaád mæ ngæ mpu isâ impál, ja jængû mæ bá wámbulæ, námé nda Zembî mæ wámbúlæ mæ ná.

¹³ Isâ í ábúlé shîn yí bísæ ílól ja gaád, byó wá: búgá, næ dúlæ bwánd næ búgá, næ cæelí; sá í ntó na ílól íni dí wá cæelí.

14

Yéesh isâ bí næ ñkul kwínd múúd yêsh yí

¹ Shúshwóógú næ sâ jêsh íí, fwogá tééd sọ ná bi bæg næ cæelí. Gwágúgá yéesh isâ Zembî mæ ða yæ bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndeé cúndálæ mícúndá mí Zembî.

² Nacé náóó, muud mæ lás mákâl mæshús yé, nyæ alésháyé næ buud, a lésha næ Zembî, nacé kú næ tæ muud nyé é gwág sâ á ngá ci yí. Nji, a ngæ lás næ ñkul Ñkêñkê Shíshim ngá yæ nyæ yí, ngæ ci mindimba.

³ Nji muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ngæ lésha næ buud; a ngæ cúndæ shú ná bwá lálæg búgád, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milâm.

⁴ Muud mæ lás kâl íshús yé ngæ sá ná nyæmfwó lálæg búgád, í njúl ná muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ngæ sá ná *Dọ dêsh í lálæg búgád.

⁵ Má jii ná bi bêsh bi lásúg mákâl mæshús; nji má bul jii ná bi cúndág mícúndá mí Zembî. Nacé náóó, muud mæ cúndá myo yé mæ cọ múúd mæ lás mákâl mæshús yé; susaalê nji ná muud mæ lás mákâl mæng yé mæ féég sâ nyé ámæ ngæ ci yí, shú ná Dọ dêsh í lálæg búgád.

⁶ Ntó bwaang, ñkí má sheé ná zæ nûñ bídí zæ lás næ bí nji mákâl mæshúsúð, mæ é kwínd bí cínongú næ jí? Kú næ tæ sâ! Susaalê nji ná mæ bágúló bí gúl sá Zembî nyæ ámæ lwó mæ yí, ñkí ná mæ yé bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndá má Zembî ñkí ntág njígúlá.

⁷ Jí námé nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwón á bulya mækâl ñkí bínzhá; ñkí isâ byæng í ngá lás ná kpódó kpódó kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ngæ cæel sey jáyé susa?

⁸ Ñkí laag í lás buud nda yag sâ í ngá ci yí, zé nyæ é kwæmusa dóómb?

⁹ Mbií ngwúd næ bî. Ñkí bi mæ lás mákâl mæshús lésú wún kú gwíng sá bí ngá ci yí, buud bwá é ka wámbulæ ná jí bí ngá lás yí? Í é bæ ná bí ngæ lwábuda ntó.

¹⁰ Mækâl má lésú mí ñkí bul bulya shí gaád, nji kú næ tæ ngwúd dí ná buud bwá ða lás kú gwág sá bwá ngá ci yí.

¹¹ Ntó jí ná ñkí mæ ampúyé dúl kál lú lésú nda í ká ná, mæ é bæ múúd ngá lás dwo yé njínæ muud, nyæ bæ námé mæ njínæ muud.

¹² Ná ndeé, nda bí má búl jii isâ Zembî mæ ða yæ bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulagá sọ ná bi bæg næ byæng í é sá ná Dọ í lálæg búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ða lás mákâl mæshús yé jægulag næ Zembî ná a yæg nyæ ñkul ná a dúg féég sâ á ða ci yí.

¹⁴ Nacé ná, ja má jægula yí, má ká jægula kâl lú shúsúð íí, shíshim wâm í ngæ jægula, nji lúu wâm í anğê næ sá sâ.

¹⁵ Ká mæ sáág jí? Mæ é ða jægula shíshim dí, mæ é ða námé jægula næ ikáñ byâm; mæ ða sey ísusa ságusæ Zembî shíshim dí, mæ é ða námé sey næ ikáñ byâm.

¹⁶ Nacé, ñkí wo yá Zembî mæshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyæ é magulæ wo ná: «Amen»? Mbô. Nyæ ámagulæyé, nywáá nyæ ampúyé sâ wó ngá ci yí.

¹⁷ Wo yá Zembî máshwúmb, jí ntó; nji sâ jæng í asáyé ná ngwól múúd lálæg búgád.

¹⁸ Mæ ngæ yæ Zembî akíba nacé má ða lás mákâl mæshús cọ bí bêsh.

¹⁹ Nji, tæem bæ ntó, ja má jí Dọ lú óbúgulad yí, má yidá bul cæel ná mæ cíg íciyá ítóon næ ikáñ byâm jígúlílæ búúd, ntó cílæ íciyá mæwúm má otóóshin kâl lú

shúsúd.

²⁰ Bwaanḡ, kúgá nyingə bæ nə mitédúgá myâ milúu nda ikúkágó. Bágá ikúkágé shú sâ í dúgyá nə məbôw yí; nji shú mítédúgá myâ milúu di, bágá onkwanz ɔ búúd.

²¹ Jí cilyá kálaad məcɛɛ dí nó: Mə bá kənd bóól búúd nə bwé kég lás nə kúl búud jâm; buud bɔɔŋg bwé bá ŋgə lás kəl lə shús. Nji, mə tɛem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abulé gwág mə.

Cwámba má ci ntó*.

²² Ntó ji nó lásúlə mákəl məshús í cúgə yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndə, myâŋ mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden.

²³ Shé shéégá ci nó *Dɔ lú óbúgula dún dēsh má sɛɛŋgya, bi bēsh ka ŋgə lás mákəl məshús. Nkí ozhizhe ɔ búúds, nkí ohááden bwé wóós cínŋg, ŋgáá bwé ci nó bi mú mimbəl myên?

²⁴ Í njúl nə nkí óbúgula bēsh bwé cúndə micúndə mí Zembî, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mə wóós cínŋgá, muud wɔɔŋgá, nyə é mpu nə a má byaagulə nə Zembî, bēsh bwé ŋgə yə nyə məbɛɛ.

²⁵ Í é sá námə nə isâ í də bæ nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlíg, a mú kúd mpwoombá mándəlúd yə Zembî gúmá, ci nó: «Búbálé, Zembî ji bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanḡ, jí bí má jəlá nə ka də sá yí? Ja bí má sééŋgya yí, í dúg bæ ná, muud jí nə sasa yé, sey; nyɔɔŋg jí nə sâ á jígúlíg yé, jíguli; nyɔɔŋg jí nə sâ á bágúlóg yé, bágulə; nyɔɔŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyɔɔŋg jí nə nkul féég kəl dɔɔŋg yé, féég. Sá jēsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád.

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 di, Izayí ŋgə ci nə Izarəyēl ná buud ɔ Asirí bwé bá zə káda bwo, bwé ŋgə lás kəl lú asiriyɛ dán Izarəyēl kú gwág: sá jɔɔŋg í bá bæ Zembî lwólə bwo nə a má gwág bwo mpimbə. Í njúl nə ja Zembî má də nti búúd ɔ micúndə zə lás nə bwo bwé ŋgə gwág yí, í də bæ Zembî ŋgəlé jisəw bwo. † **14:22** Bwé mpúg nə Zembî mə bá yə bwo intúgúlí. ‡ **14:22** Í mpúyúg nə Zembî ji kúl bwé má sééŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23**

Buud bwé ŋgə gwágulə nə báá bwé ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká nó: «Muud má lég kéel wə Zembî yé má də mpu bwánd nə nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5

²⁷ Nkí buud bwé lás mákəl məshús íí, í bég nji buud obá nkí ólól, kú ntə; bwé də lás ŋgwúd ŋgwúd. Í jii námə nə ŋgwól múúd bág a ŋgə féég sâ bwé ŋgə ci yí.

²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwé jíg kúl-kúl Dɔ dí, muud də lás nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî.

²⁹ Shú *búúd ɔ micúndə, buud obá nkí ólól bwé lásúg, bóól ka bigas.

³⁰ Nkí ŋgwól múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á də bæ kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋg nyə ámə ŋgə lás yé fwo təl ləsú.

³¹ Bi bēsh bí bí nə nkul ŋgə cúndə ŋgwúd ŋgwúd shú nə buud bēsh bwé bég nə mpúyá, bwé ŋwa məcwûŋ.

³² *Muud micúndə yēsh má də shi-mal ísâ í də wóós nyə *shishim dí yí*.

³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á nə isâ í síyúg nə shee, námə nda jí mэдɔ má Zembî mēsh dí nó.

³⁴ Budá bwé dúg ji kúl-kúl mədɔ má óbúgulad nəcé jisə bwo ci nə bwé lásúg cínŋg. Bwé jəlá nə yida də sá mágwág námə nda Cɛɛ má Zembî í ŋgə ci nó.

³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jî ŋgwúm yé njów nəcé í ajəlayé nə mudá lásúg gúfúgá óbúgulad.

³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwé á tééd bwiingúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntəg nə ye í á zə nji bídí?

³⁷ Nkí ŋgwól múúd mə tédúgá nə a jí *muud micúndə má Zembî, nkí a tédúgá ntəg nə Shishim má yə nyə nkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋg mə jəlá nə yag sâ má ŋgə cilə bí yí nə jisə mpəndí mə Cwámba.

³⁸ Nkí muud mə bá kú mpu ntó, wo nə Zembî nyə ampúyé nyâŋ múúd.

³⁹ Nə ndeé bwaanḡ, gwágúgá yéesh nə bi cúndəg micúndə mí Zembî, nji bi

* **14:21** Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkəl ni di, Izayí ŋgə ci nə Izarəyēl ná buud ɔ Asirí bwé bá zə káda bwo, bwé ŋgə lás kəl lú asiriyɛ dán Izarəyēl kú gwág: sá jɔɔŋg í bá bæ Zembî lwólə bwo nə a má gwág bwo mpimbə. Í njúl nə ja Zembî má də nti búúd ɔ micúndə zə lás nə bwo bwé ŋgə gwág yí, í də bæ Zembî ŋgəlé jisəw bwo. † **14:22** Bwé mpúg nə Zembî mə bá yə bwo intúgúlí. ‡ **14:22** Í mpúyúg nə Zembî ji kúl bwé má sééŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwé ŋgə gwágulə nə báá bwé ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká nó: «Muud má lég kéel wə Zembî yé má də mpu bwánd nə nyə e lás ja í é wóós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5

kú ban né muud kú lás mákâl mæshús.
⁴⁰ Ságá sá jêsh næ mæjilæ, kú næ ncúg-
 nculê.

15

Krîst nyæ a shí gwûm

¹ Bwaanḡ, mæ zé báásulæ bí Jɔjɔ Kéel má á cúndæ nûḡ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulæ bí má nada næ ndî yí;

² Jɔjɔ Kéel dæḡḡ dúsæ, ḡkí bi má baagulæ dwo nda má á cúndæ ná, í yæ bí cug. Í ká bæ kú bæ ntó, mpu né búgá jín má yæ íyíy-yîy.

³ Shúshwóógá, mæ á fwo tééd kala bí njígulá má á lég yí. Ná *Krîst nyæ á yæ, nyæ á zæ cé *misém mísá nda Mícilyá mí ḡgé ci ná;

⁴ nyæ á dæw, a mú gwûm jwðw áléel nda Mícilyá mí ḡgé ci ná.

⁵ Nyæ a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wûm næ óbá.

⁶ Ná ndeé, nyæ a lwó námá bóól bwáanḡ ɔ íshé nyúúl, bwá njúl buud cɔ mítæd mítæon, bêsh bwá á dúg nyæ ja ḡgwúd; bóól ncúlyá buud wâ cínḡḡ bwá ḡḡ ná cugæ, bóólúgá bwá á má yæ.

⁷ Ná ndeé, nyæ a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bêsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlâ, a má shîn lwó búni bêsh nyúul, nyæ á ka námá lwóya mádí, mæ muud jí nda bwá á sheemb sheembúg yé.

⁹ Jí ná mæ wé má búl bæ kú næ mfíí búúd ɔ lwámá bêsh dí. Í ajáláyé ná bwá jówág mæ ná *muud lwámá, næcé mæ á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembî cúwúlí.

¹⁰ Nji, mæ jí sá má jísé yí næcé mpaam má Zembî. Mpaam nyæḡḡ í á shíḡé yæ íyíy-yîy shú dáámud. Mæ wé mæ á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bêsh; kú ntâḡ bæ ná mæ wé mæ a wáduga, mpaam Zembî ḡḡ sá mæ yí nywé wé í ḡḡ wáduga.

¹¹ Ná ndeé, tæ mæ, tæ bwo, sé ḡḡ cúndæ lâḡ ḡgwúd ni, wé námá wé bí á *búgula yí.

Mimbimbæ mí bá námá gwûm

¹² Nkí sá ḡḡ cúndæ ná *Krîst nyæ a gwûm, ntædelé bóól búúd wâ bídí bwá ḡḡ ci ná gúl sá í cúḡé ná mimbimbæ mí bá gwûm yí?

¹³ Nkí gúl sá í cúḡé ná mimbimbæ mí bá gwûm, Krîst nyæ a shíḡé námá gwûm wé écí.

¹⁴ Nkí Krîst nyæ a shíḡé gwûm, cúndæ sá ḡḡ cúndæ yí wí yíy-yîy cúndá, búgá jín yíy-yîy búgá.

¹⁵ Sá mú bæ ówúshined wâ mæshügâ ja sé má bwáágulá ná Zembî nyæ a gwûmæshi Krîst yí. Næcé ḡkí mimbimbæ mí ádé gwûm, Zembî nyæ a shíḡé gwûmæshi Krîst wé écí.

¹⁶ Næcé, ḡkí mimbimbæ mí ádé gwûm, Krîst nyæ a shíḡé námá gwûm wé écí.

¹⁷ Nkí Krîst nyæ a shíḡé gwûm, mpu ná búgá jín í yæ íyíy-yîy, bi búsa ná *mísém mínúd.

¹⁸ Ntó jí námá ná bæḡḡ bwá á ḡḡ yæ bwá njúl buud ɔ Krîst wá bwá má jím.

¹⁹ Nkí shwúlæ sá ḡḡ shwu mænyúúl næ Krîst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wé má ka bul ḡkúnkwon næ buud bêsh.

²⁰ Ká, jáá jí bábalé ná Krîst nyæ a shí gwûm, a jí muud ashúshwóógá bwelélæ gwûm, ntó má lwó ná bæḡḡ bwá á má kæ íḡwád wá bwá bá gwûm.

²¹ Næcé muud ḡgwúd wé nyæ a sá ná buud bwá bwámagí næ shwiy; ntó muud ḡgwúd námá wé má sá ná buud bwá bâḡ gwûm.

²² Námá nda búúd bêsh bwá ḡḡ bwæma næ shwiy næcé Adam ná, bêsh bwá bá námá nyiḡḡ *dúḡ cug næcé Krîst.

²³ Nji, muud yêsh mæ bá gwûm jé ja, Krîst nyæ a tééd gwûm shúshwóógá,

14:40 14.33 15:1 Gal 1.11 15:2 Gal 2.1-2 15:3 11.23; Iza 53.5-12 15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 15:5 Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 15:7 Luk 24.50 15:8 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 15:9 1Tm 1.12-16 15:9 Ifz 3.8; Gal 1.13-14 15:10 2Kr 11.23 15:11 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 15:15 Mis 1.22; 4.33; 5.30-32 15:17 15.3; Rom 4.25 15:18 1Te 4.13 15:20 6.14; Kol 1.18 15:21 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 15:22 2Kr 5.17 15:23 15.51-52; 1Te 4.16 15:24 Dan 2.44 * 15:24 Na jisæ wæḡḡgales bwá ḡḡ ciy Yûd 1.6 dí wá.

buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zə yí.

²⁴ Nə ndeé, məshíné má shí ka bá bə. Kríst mə bá shîn céég ísâ yâ məyídúgú* í ngé wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngé lwó buud mpêl yí, nə byəəng í ngé ntə buud ηkul yí, nə ndeé a mú nyiŋgə yə Zembî Sónngú icî.

²⁵ Nəcé í jî ná a bāg jwú nə ndeé kə wós ja Zembî mə bá culushi mízhízhí myé myêsh, a nyaál myo nə məkuú yí.

²⁶ Zhízhíhí á bá kə shúgula céég yí í bá bə shwiy.

²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî nyə a má wá ísâ byêsh mányámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná ísâ byêsh yí, í ángé nə cœl cí ná Zembî nyəmfwó jî námá mányámád.

²⁸ Ja ísâ byêsh í bá bə mányámá má Zembî dí yí, nyə muud nyə á wá ísâ byêsh Mwân dí mányámád yé, Mwân má bá námá nyíi mányámád, Zembî mú bə Mása á ísâ byêsh.

²⁹ Nkí gúl sâ cúgé ná mimbimbə mí də gwûm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəle? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé jí?

³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwûm, sé bāh buud bí micúh nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sé ηgə yə wāh cúh nəcé jí?

³¹ Bwaang, mə ηgə faam nə shwiy jwəw dēsh, búbále námá nda bí ηgə sá mə lúu ná sáh ná. Lúu wí mə ná sáh nəcé bí bálə búúd ə Cwámba wúsú Kríst Yésus.

³² Mə a gwána nə ibiin Ifêz. Nkí gwáná jəəng í á bə nji shú ísâ í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa mäsé mə cínəng má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm í, shé mú bə kaaná í ηgə cí ná: «Shé dógá, shé ηgúləgá, nəcé shé é yə mán».

³³ Kúgá shiig mányúul, wúl kaaná wí ná: «Igwəəng í abəbəw í də yád jəjə məcum mə múúd».

³⁴ Kúgá ná nyiŋgə ηgə cəgə nda

mikás. Yəwəgá sálə mísəm. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembî. Mə lás ntáni shú ná bi gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm nə mənyúul məshús

³⁵ Ngwól múúd jî nə ηkul jî ná: «Mimbə mí bá gwûm ntədəl? Mí bá nyiŋgə zə nə nyáyé nyúul?»

³⁶ O, yé lad! Bumə wó bə yí í cúgé nə ηkul kə í kú fwo fudə.

³⁷ Ja wó bə mpəg yí, ye wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í də bə zhizhe bumə *blé ηkí gúl bumə shús?

³⁸ Nə ndeé, Zembî mú yə gwo nyúul á céél yə gwo yí, a yé mpəg jēsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdu nə myé, mishwun mí ínunú nə myé, mí mí óshú nə myé.

⁴⁰ Mənyúul mäsə námá, nə mənyúul mâ jəh, nə mənyúul mâ shí. Mənyúul mâ jəh wāh ηkənwálə wí nə yé, mənyúul mâ shí wāh ηkənwálə nə yé.

⁴¹ Jwəw í də ηkənwə yé mbií, ηkwoond yé mbií, wəacén-céní wāh mbií. Nkámásá wəacén-céní mpədúgá nyāh, jisə, ηgwól yé ηkənwálə í shwəpla nə ηgwól yé.

⁴² Ntó námá wá jí nə gwûmúle mímbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúul í də bwo yí, í gwûm nə nyúul í cúgé nə ηkul bwo yí.

⁴³ Í də dəw í kú bə sâ gúmá, í gwûm í njúl sâ gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwûm í njúl nə ηkul.

⁴⁴ Í də dəw nə nyúul á mishwun, í gwûm nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námá.

⁴⁵ Sá jəəng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó; Adam aməzhúgúlá mú zə bə shíshim í yá búúd cəg yí.

15:25 Sôm 110.1; Mat 22.44

15:26 Mbá 1.18; 20.14; 21.4

15:27 Sôm 8.6

15:28 Rom 11.36

15:30 Rom 8.36

15:31 2Kr 4.10-11

15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8

15:34 Mat 22.29;

Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17

15:36 Yuá 12.24

15:38 Mət 1.11

15:43 Flp 3.20-21

15:45 15.21-22

15:45 Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17

46 Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgula zə.

47 Muud ashúshwóógá nyə á ηwiny mändəlú, mɛyɔw nə mändəlú. Muud ábɛɛ nyɛ nyə á zhu jonɔd.

48 Buud bwá á mɛyɔw nə mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á mɛyɔw nə mändəlú yé; buud bí búud ɔ jon wá búwá námá nda Adam nyə á zhu jon dí yé.

49 Námá nda sá á bɛɛla nyɔɔng nyə á mɛyɔw nə mändəlú yé ná, sá má bá námá bɛɛla nyɔɔng nyə á zhu jon dí yé.

50 Bwaanɔ, sá má ηgá ci yí jí ná, shé cúgɛ nə ηkul bá kə nə mənnyúul má ámishwun nə mæcií shé ηgá cugə nə ndí mága kə ηwa kəw Faan má Zembí dí; tɔɔ sá í dɛ bwoo yí, í cúgɛ nə ηkul ηwa kəw lɛ sá í ádé bwo yí†.

51 Mə zó féég bí ndím̄ba: sá ábálɛ kə ígwád sá bɛsh, nji sá bɛsh mənnyúul má bá yida cénd,

52 ja ηgwúnd námá nda jú s í dɛ káwula ná; í bá bə ja cwôη áməzhúgúlá í bá lás yí. Nəcé cwôη wɔɔng í bá lás, mimimbə mí músə gwúm kú ná nə mənnyúul mäsá nə ηkul bwoo má; sá bəη mikuwó, mənnyúul má mú cénd.

53 Nəcé, í j̄i ná nyúul nyí nə ηkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgɛ nə ηkul bwoo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgɛ nə ηkul yə yí.

54 Ja nyúul nyí nə ηkul bwoo yí í bá cénd bə nyúul í cúgɛ nə ηkul bwoo yí, nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgɛ nə ηkul yə yí, ja jɔɔng wá ciyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntɔ, ntɔlə wúsú wɔɔng í má minə shwiy.

55 Eéé, yé shwiy! Wó ntɔlə wí ηgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ηgow?

56 Shushwom í dɛ zə nə shwiy wá *sám, sám í nwa ηkúl máccɛd.

57 Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sá ntɔg nə ηkul mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé.

58 Ná ndéé, yé bwááηg má búl cɛɛl wá, yímúgá mənnyúul, bí kú shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə Cwám̄ba nji shwóg nə shwóg, bí ηgá mpu ná iséy bí ηgá sá t̄η buud ɔ Cwám̄ba yí í ábálɛ yə íyíy-ȳy.

16

Seηgúlə ísâ shú búud ó Zembí

1 Shú seηgúlə *mwaanê má bá kwíind búud ó Zembí yé, dugá námá sá nda má á j̄íguli mədɔ m̄a Galátia nə bwá dóg sá ná.

2 Jwôw dēsh shwéndɛ má dú tééd yí, muud yēsh á bídí gwoong kándug gúl sá koogú nyádí njów, bímbí dēsh á dóg ná a jí nə ηkul baagula yí. Í aj̄íyɛ ná bí bwándúg ná mə fwóg wóós, bí ka seηg ísâ.

3 Ja má bá wóós yí, mə bá kənd búud bí má bá féesh wá nə okálad, bwá kə kənd mwaanê bí á yána wɔɔngú Yurúsalem.

4 Nkí í bá nyín ná má jəlá nə kə námá, sánɔη sá mú kə.

5 Mə bá zə n̄η bídí mə má fwo lína Masedwân, mə bá ciηgya wu.

6 Mə bá jee jí bídí fwámé fúfwálá, mə jee námá shínal ηkwân jēsh, ná ndéé bí mú bá kwíind mə nə kələ kúl jēsh má bá kə yí.

7 Mə ayídáyɛ cɛɛl ná mə bāg dóg bí mə ηgá cɔ cɔg. Mə ηgə yida téduga nə búgá ná mə bá jí fwámé fwála bídí nkí Cwám̄ba mə bá yə mə ηkul nyɔɔng.

8 Nji, mə bá jí Ifēz kə wóós jwôw lá Pantekôt,

9 nəcé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagé cínəηg tɛɛm bə nə mizhízhíní mí nkí bulya.

10 Timotê ká wóós n̄η, sɔgá məzhíí ná a bəg kú nə sá í sá nyə ífwaas;

15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntó má ká ná mənnyúul má ámishwun nə mæcií mága má cúgɛ nə ηkul bá nyíi Faan má Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwôη; Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozê 13.14 ‡ 15:55 Bwá á dɛ sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká dɛ lúmə ínteny ná í kyéyag. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 16:5 Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mis 19.8-10 16:10 Timotê: 4.17

mpugá ná a ηgə sêy iséy í Cwámba námé nda mə.

¹¹ Mə cɛel ci cínəŋg ná, muud kú mpyêny nyə. Bi ɔ bá kwíínd nyə ná a bāg nyiŋgə zə mádí ná shɛɛ. Mə ηgə ntāg bwánd ná bənəŋ bósól ómínyəŋə bwə bāg zə.

¹² Mwááŋg Apolos nye, mə mə bul cwīny nyə ná bənəŋ bósól ómínyəŋə bwə zəg nūŋ bídí, nji nyə afwóyɛ mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

Məcwūŋ nə məbədə mə məzhúgúlā

¹³ Jigá ηkasə, yímúgá mənyúúl búgəd, ságá isā nda búdúm bwə də sá ná, lələgá məŋkul.

¹⁴ Ságá sósólúgú wán wəsh nə cɛelí.

¹⁵ Bwaanŋ, bi mə mpú ná Stefanas bənəŋ njów búúd yé básə buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula nūŋ shí á Akayí, bwə á mə wá mənyúúl kwííndúlə búud ó Zembí dī.

¹⁶ Ná ndéé, mə ηgə yáág nə bí ná bi máguləg ijwúga í mbií búúd wəŋgú nə bósól bəsh bənəŋ bwə ηgə sêy ηgə wáduga wá.

¹⁷ Mə ji nə məshusug nəcé Stefanas bá Fortunatus nə Akayikus bwə mə zə; zələ wán í mə sá ná bí kú ná bə mə nə fund,

¹⁸ bwə á mə zə sá ná lâm í səlɛg mə shí, milâm səl námə bī. Dugá lə mbií búúd ni.

¹⁹ Mədɔ məsə shí á Azí má mə ηgə bəda bī. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsə bwədí njów yí í ηgə bəda bí məbədə mə buud ɔ Cwámba má, kwo bəda kwo bəda.

²⁰ Omínyəŋə bún bəsh bwə ηgə bəda bī. Ngəgá nə kúlələ məkúlələ mə buud ó Zembí.

²¹ Mə Pwól mə cílə məbədə məga nə mbwə wâm.

²² Nkí muud mə bə kú cɛel Cwámba, ηkwaal nə muud wəŋg. Maranata*.

²³ Cwámba Yésus ké sá bí bəsh mpaam.

²⁴ Mə cɛel bí bəsh kwonə mə Yésus-Kríst dī.

16:12 Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 **Stefanas**: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 **Azî**: Mbú 1.4, 11 **Akilas bá Priska**: Mis 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 **Maranata**: Yúd 14; Mbú 1.7 * **16:22 Maranata**: Ciyá ní í ké ná «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kálaad ábée á Kòrênt éga ngə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wóós mpédúgá Pwôl bánôh Dọ á Kòrênt. Bóól búud bwé á zə ngə jaaw Kòrênt ná Pwôl cúgé muud lwámá mə Yésus. Ná ndeé, Pwôl ngə lwó Dọ ná Zembî wə nyə á sá ná a bág muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyiŋgə námé lwó bwo ná bwé sééŋgə mwaanê nə jọ mílám kənd ókrísten wá Yudéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bí mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bí mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wə yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad mə ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwé á ngə cí ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jọ kəl lú ómínyəŋú wá ceełí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ŋwa cígúlá ná yé, nə *mínyəŋú íshé Timotê, sá wə mə cílá kálaad éga. Sə ngə cilə *Dọ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, nə miŋkəŋkə mí búúd myêsh mísó Akayí myá.

² Sóŋgú íshé Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námé ná bí ngəg nə cugə ná shee.

³ Gúmá nə Zembî, Sóŋgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sóŋgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dú cweel mílám ja jêsh yé.

⁴ A ngə cweel sə mílám *íncwaw í ntəg byêsh sə ngə bwəma nə ndí yíid,

shú ná sə bág nə ŋkul mə cwéél bəŋg bēsh bwé ngə námé bwəma nə incwaw í ntəg wá mílám, váál á mə cweel sə mísú mílám yí.

⁵ Mpugá ná, námé nda sə ngə jág bul jug jugúlə mə *Kríst ná, ntó námé wə Kríst ngə jág bul cweel sə mílám yé.

⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bə sá, mí ngə bə sá shú ná mílám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntəg cweel sə mílám, a ngə sá ntó shú ná mílám mí cwááləwog bí, bí mú jísəw mínjugú mimpwúd sə ngə námé jísəw myá.

⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigó ná bí e tów búgú jínúd ná shím; nəcé, sə mə mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sə ngə jug yí ná, Zembî ngə námé cweel bí mílám nda á ngə cweel sə mísú ná.

⁸ Bwaanğ, sə acéélé ná bí bág kú mpu yáag-yáag incwaw í ntəg sə á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntó sə ŋkul, váál á ná sə áshígé ná nyiŋgə ngə bə nə búgú ná sə é wú cíŋgú mikuwó.

⁹ Mə jaaw bí, sə á shín dúg ná sə mə yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sə kú ná ngə nyiŋgə búgula sáméfwó, búgú jísú jêsh í shwáləg kə nji wə Zembî muud mə dú gwúmushi mímbimbə yé.

¹⁰ Nyə wə nyə á ka fəemushi sə bów-bów shwiy sə á nywá yə jəŋgúd, a bá námé dú nyiŋgə fəemushi sə. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námé nyiŋgə dú fəemushi sə,

¹¹ bí ngə ntəg kwínd sə nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəŋg yí. Ná ndeé, nda jí ná zhwog buud bwé ngə jəgula nə Zembî shú dúsú ná, zhwog buud bwé bá námé yə nyə akíba shú dúsú ja á bá sá sə mpaam yí.

Pwôl mə búgə njənd

¹² Sə jí nə ŋkul sá ná sə bəgəwag yí jísə ná: lám í ngə lwó sə ná sə áŋgê nə cugə nə buud mílám mímbá, sə kú nə sá á shweeləg, námé nji váál Zembî ngə jí yí. Sə ngə ntəg bul cugə cug jəŋgú nə bí, sə áŋgê nə bə məfəg mə

1:1 Gal 1.1 **Timoté:** 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18

1:5 4.10; Sôm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12

buud, mpaam má Zembî wá í ngé kyey nà sâ.

¹³ Sâ ángê nà cilà bí gúl sâ shús, námá nji jwóng bí ngé ló bí ngé námá mpu ni. Mə ji nà búgá ná bí é bá shúgula mpu sâ sá ngé cɛɛl ci yí ncindí nà ncindí.

¹⁴ Mə ji nà búgá ntó nəcɛ bí mú ngə bwɛɛ mpu ná bí bí nà nkul jee bəgɛwə nà sá námá nda sá má bá bəgɛwə nà bí jwów má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí nò.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wá má á ka cɛɛl fwo zə nŭŋ bídí, zə nyiŋgə sá ná bí gwágúg məshusug ja ábɛɛ yí.

¹⁶ Mə á ka cɛɛl né mə bá tí nŭŋ kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nŭŋ bídí ná bí zəg kwəmusa mə njənd kélə Yudéa.

¹⁷ Ye mə á lás mimpu mimbá ja mə á ŋwa cígúlá ná mə sá ntó yí? Ye ntó ji ná micígúlá myám mí mú ngə bɛ nji iyuug yá lâm múúd má jí nà ndí yí, mə ka dɛ bə mə ngé ci, mə ngé shwána?

¹⁸ Zembî nyáméfwó má mpú ná sá ádé bwɛɛ bə nà bí ná, sá ngé ci, sá ngé shwána.

¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembî, sánŋ Silvê nà Timoté sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nà ci nà shwána. Nyə á dɛ bə, á ká ci sâ, ciyá jé bə nji ciyá ŋgwûd.

²⁰ Məŋkaagá mēsh Zembî nyə á kaag má má á bwəma nyádí, shé ka ngə cí Amén nyádí kwon dí, ŋgélə magulə ná Zembî má jəla nà gúmá.

²¹ Zembî nyáméfwó wá ngé ləlushi sánŋ bí cug shé ngə cugə nà Kríst yííd. Nyə námá wá nyə a gwáágulə shé məwúdá má féeshá.

²² Nyə wá nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâŋ bécén ná a bá sá sâ jēsh nyə á kaag yí.

²³ Má ŋwa Zembî wúshinéd ná, má ká shüg mə yə. Mə a shígé cɛɛl káag bí mbag, gwá wá mə áshígé ná nyiŋgə zə nŭŋ Kórênt yí.

²⁴ Sâ ángê nà cɛɛl nywaad bí, sâ ná bí mágúləg; mbô, sá ngə yida wá məbwá

íséy bínád ná bí bág nə məshusug, nəcɛ búgá jín jísə álal-ŋkul.

2

¹ Mə mə á ka ŋwa cígúlá ná mə ányingəyé ná zə nŭŋ zə wá bí məcɛy lámúd.

² Nkí má yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá ná mə gwágúg məshusug? Ngaá bí buud má zə wá məcɛy lámúd wá?

³ Mə á cilə bí kálaad shú ná, ja má zə nŭŋ yí, bí buud má jálá ná sá nà mə bág nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ngə mpu búbálé ná bí báá má dɛ bə, má ká gwág məshusug, í bə námá məshusug mán.

⁴ Mə á cilə ntəg kálaad wəŋgá nə məzhwíle míshúd, mə ngé dúg *incwaw í ntəg, lâm kú bə mə ná shɛɛ. Nji, mə a shígé cɛɛl wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛɛl ná bí mpúg ná mə ngə cɛɛl bí váál á ntə minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ŋgwól múúd nyə a sá ná mə bág nə məcɛy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bí bēsh wá nyə á sá məcɛy mə lâm məŋg wá, mə awáyé jwun sá má ngé ci yííd.

⁶ Muud wəŋgá, bímbí búúd ó *Dɔ bwá á mə ŋkáánd nə nyə yí í má jəla.

⁷ Ná ndéé, má yidá ci ná bí kág bíd nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəcɛ bí má ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lâm māsə nə nkul káda nyə ná ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Ná ndéé, lwógá nyə ná bí má cɛɛl nyə, má wá má cí ntó.

⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə ná mə dúg nkí bí e sá mə məgwág məzhíí mēsh.

¹⁰ Bí má ká bíd múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá ná mə má bíd námá nyə. Nkí mə mə á ka ntəg bíd muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bíd nyə shú dún mísh má *Kríst dí.

1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19 1:18 1.23 1:19 Mis 18.5 1:22 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * 1:22 Məyigyé ná sá músə buud bé. 1:23 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 1:24 1Pr 5.3 2:1 12.21; 1Kr 4.21 2:3 13.10 2:4 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 2:6 7.11 2:7 Kol 3.13 2:9 7.15; 10.6 2:11 1Pr 5.8

11 Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bə nə zhií ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

12 Mə a wóós Truwás ná mə ké bwiing Jɔjɔ Kéel mə Kríst. Nji, tɛem bə nda Cwám̄ba nyə á juw mə mpumbé ná wúngúlún ná,

13 lām í á bul kə mə gwów nə mə bələ kú kwey mwáang Titus. Mə á ka ntág jəna nə buud ɔ nūh, mə mú kyey kə Masedwān.

Sáal á sɔ á gúgwáan

14 Mə yə Zembî akíba, nyə muud má dú sá ja jêsh, kwonj mə *Kríst dî, ná sá dúg ntɔ ntɔlə yé yé. Mə yə nyə akíba, nyə muud ngə balan nə sá shú ná njígúla má Kríst í ngəg nə mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé.

15 Sə bí bānda bə jɔjɔ labínda má Kríst shú má Zembî, sá ngə sá ná buud bēsh bwə gwádúgág məcud má Kríst, tɔɔ bɔɔng bwə ngə *dúg cug wá, tɔɔ bɔɔng bwə ngə jɛ wá.

16 Məcud mɔɔng məsə ka bə məcud má shwiy shú bɔɔng bwə ngə jɛ wá; nji, shú bɔɔng bwə dúg cug wá, məsə məcud má cug, má ngə kə nə bāh cug dî. Ká, zə jí nə nkul sá váal ísɛy byɔɔng yé?

17 Sə báa sá cugé nda bóól zhwog buud bwə ngə ηwa Milású mí Zembî nda sá mákíd wá. Mbô. Sə báa sá ngə mpu ná Zembî wə nyə á ntí sá, sá má ka dɔ lās kú shweel tɔɔ sá mísh má Zembî dî, sənɔh Kríst sá njúl mbádúgá.

3

1 Ye sá ngə nyiŋgə sɔ ja shús ná buud bwə shwúg mənɔyúul nə sâ? Ye í é nyiŋgə ná jii ná sá sáág nda bóólúgá, ná sá zág nə okálad bwə yə sá nkul ná sá sáág ísɛy wá, zə lwó bí? Nkí ntág ná ye sá gwáámbug bí okálad bɔɔngú?

2 Bi wə búsə kálad wúsú, kálad jísə cilyá sádí mílamúd yé, kálad múúd yēsh mə mpú yé, múúd yēsh ngə lɔ yé.

3 Haaw. Í ngə mpu nyin ná bí bí kálad Kríst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sá ná sá kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tindi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntág cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milām mí búúdɔd.

4 Kríst wə ngə sá ná sá ngəg mpu ntó búbalé mísh má Zembî dî.

5 Sə anɔgə nə cɛel ci ná sá má sá gúl sá nə nkul nyísú séméfwó; mbô. Zembî wə ngə sá ná sá bág nə nkul ngələ sá isá sá ngə sá yí.

6 Nyə wə nyə á kwəmsa sá ná sá bég osóol ɔ məsáal wá sɔ á gúgwáan. Sɔ jɔɔng kú ntág bə sɔ á məcɛɛ nda mäsə cilyá ná, í njúl yida bə sɔ Nkɛŋkɛ Shíshim ngə laad yí. Nəcə bɛɛlə məcɛɛ í dɔ gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáa mə yə múúd cug.

7 Məcɛɛ má á bə cilyá mákwóógúd, bɛɛlə mwo í dúgə gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dɔɔngúd váal á ná Moyíz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul nkənəwa, bag ó *Izəɔyél kú ná jisɔw dúgələ nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwanə myá kúl fwála.

8 Milwanə tééd fwo bə ntó sáal í á dɔ kwaamb shwiy yíid, nkəmsa nə dɔɔng sáal Nkɛŋkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwanə myá cínɔng mí é nyiŋgə bul ntɔ?

9 Sáal í á dɔ kwaamb muud intégúlí yí tééd fwo bə nə bímbí lú mílwanə ní, nkəmsa ná sáal í ngə sá ná buud bwə bég otátəlí mísh má Zembî dí yí?

10 Ngaá milwanə mí á nkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ?

11 Nkí sá á kúl fwála í á bə nə milwanə, ngaá sá á kandugə kandugə í é nyiŋgə bul bə nə ndí?

12 Sə báa ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wə sá ngə sá isá ná kpwoó kpwoó yí.

2:12 1Kr 16.9 2:13 1Te 3.1 **Titus:** 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 **Masedwān:** 7.5; Mis 20.1 2:15 1Kr 1.18 2:16 zə jí nə nkul sá: 3.5-6 2:17 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 3:2 1Kr 9.1-2 3:3 MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26

* 3:3 tindi: Í á dɔ bə wúl mbií májúwó nda májúwó má lwaaw; bwə á dɔ juwo kwas májúwó mɔɔngúd ka dɔ cilə nə ndí. 3:5 2.16; Rom 15.18 3:6 Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 3:7 MmN 34.29-30 3:9 Rom 8.2, 33; Gal 3.10 3:13 MmN 34.33-35

13 Sə ángê nə sá nda Moyîz; nyə á du shwu suláya lúúd nə bag ó Izurəyêl bwə nda dúg váal mənkenəwa mâ kúl fwála mə é ngə shîn yí.

14 Ká, milúu mí á mə shilaf bwo nda jwów á kú nə yásê. Í mú du bæ bwo zə wós múús nə, ja bwə lə mícilyá myâ Sə a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milám. Suláya wəngú nyə afwóyé wú, á du jím̄b nji ja múúd mə bæ múúd mə Kríst yí.

15 Jí ntó, ja jêsh bwə du lə mícilyá mí Moyîz yí, suláya mə du búdal bwo milám.

16 Nji, ja múúd mə yíd dúg wə Cwám̄ba‡ yí, ja jəng wə suláya mə wú yí.

17 Nəcə Cwám̄ba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwám̄ba wúsə yí, cínəng wə jiya fulí jisə yí.

18 Sə bēsh buud ósuláya bwə á mə wú mampwoombád wá, sə ngə benyŠ milwané mí Cwám̄ba, nda sə bí nə nkul du dúg gúl sá yēn dí ná; nə ndeé, Cwám̄ba, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sə ngəg nə bəɣla sá sə ngə dúg yí, a ngə kwádələ sə milwané kwádələ kwádələg.

4

Təəm á shíshim

1 Nə ndeé, Zembî nyə a gwág sə nkúńkwónələ, a mú yə sə iséy sə ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sə anğê nə teeg mənýúul.

2 Sə á mə ban mísóólágú mí shwôn mí du síy íshwoo myá, sə ngə cugə nə sán kú nə məkəŋ, sə anğê nə kwíŋg Milású mí Zembî; sə ngə yida lwó buud obábələ, sə mú ka ngə sə mísh mə Zembî dí ná buud bēsh bwə shwúg mənýúul nə sê.

3 Nji, nkí Jəjə Kéel sə ngə bwiŋg yé ngə ná bæ mbúdúla nə suláya, a ngə bæ

ntó shú búúd bwə nkág nə bwə ká jím̄b wá,

4 ohááden, buud zembî á shí ga mə sá nə milúú mí bág shúg nə shúg wá. A mə sá bwo ntó shú nə bwə bəg kú dúg mənkenya mâ Jəjə Kéel á milwané, Jəjə Kéel mə *Kríst muud jisə mbəɣla mə Zembî yé.

5 Sə anğê nə cúndə sá í dúgyá nə sáméfwó yí. Mbô! Sə ngə cúndə sá í dúgyá nə Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. Sə bāŋ sə búsə yida bæ ósól ə mósáal bān lúu mə Yésus dí.

6 Mpugá nə Zembî muud nyə á ci ná: «Mənkenya mə fáánug yídúgúd» yé nyəméfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú nə shé mpúg milwané myé mí ngə nkənəwa Kríst mpwóombád myá.

7 Jí ka bæ na ná, sə buud ngə nkēny təəm wəng wá, sə búsə nda mímbágé mí mpíí, mí du bwíl; í jəlá nə mpu nyín nə fámbám̄bə nə məma nkúl sə búsə nə ndí yí nyísə nkul mə Zembî, kú bæ sáméfwó nkul nyísú.

8 Minjugú mí ngə shúsə sə ikóomb byēsh, nji sə kú fína; bíl íja məfug shîn sə mílúúd, nji sə ngə ná bæ nə búgə;

9 sə bwəma nə cúwəlí, nji sə kú myeesh; bwə ngə bwam sə shí, nji sə kú yə.

10 Sə ngə nkēny shwiy mə Yésus sádí nyúúlúd ja jêsh. Í ngə bæ ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg námə sádí mánýúúlúd.

11 Sə tēem ngə cugə, shwiy í ngə bwéel sə ja jêsh nəcə sə ngələ sēy nə Yésus. Í ngə bæ ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg námə sádí nyúúl á shwiy gaád.

12 Ntó jí nə shwiy í ngə bə sə, bí báá ngə ntāg ŋwa cug cínəng.

13 Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bæ nə búgə, mə ka lás». Váal búgə

3:14 Iza 6.10 † 3:14 milúu mí á mə shila: Ciyá ní jisə námə Ifz 4.18; í ká nə «milúú mí músə bwo kú ná nyiŋgə du mpu bii ísá, kú mpu faas». 3:16 MmN 34.34 ‡ 3:16 Kálaad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyîz nyə á du yid kə wə Zembî yí, nyə á du yíl suláya mpwóombád. 3:17 Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1,

13 3:18 4.6; 1Kr 2.7 § 3:18 Ból bwə ci na ná: «milwané mí Cwám̄ba mí ngə faan sə mampwoombád ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yēn». 4:1 3.4, 6 4:2 2.17; 6.4 4:3 1Kr 1.18 4:4 zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbəɣla mə Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 4:5 1.24 4:6 Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 4:8 1.8; 7.5; 11.23-29 4:10 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 4:11 Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 4:12 Kol 1.24 4:13 Sôm 116.10

jɔɔŋg í ñgá námá gwɔ̂ sá mílámúd, sá ka námá ñgá lás.

¹⁴ Nəcə sá ñgá mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwám̄ba Yésus yé má bá námá gwúmushi sánôñ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú.

¹⁵ Bì má dúg íí, sá ñgá bwəma nə isâ íni byêsh shú dán, shú ná buud bwə búlɔg ñgá nyíi mpaam má Zembî dí ná ndeé, buud bwə yá Zembî akíba wá bwə mú ñgá bul bulya, Zembî mú ñwa gúmá.

Ínkáñ í mbúgala

¹⁶ Gwə wá bí má dúg ná, sá aŋgê nə teeg mənyúul. Tɛem bə ná nyúul búud bwə ñgá dúg ga í ñgá shîn cóóg íí, lâm í ñgá bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dêsh.

¹⁷ Nəcə, bábaalê minjugú sá ñgá bwəma nə ndí máfwála mága dí myá mísə zhizhe sâ, mí ñgá yida kwəmsa sá ná sá bág bə nə gúmá áyíyáág í bá jì kandugə kandugə yí.

¹⁸ Sá báá sá aŋgê nə sɔ̂ sâ í ñgá nyîn yí, sá ñgá yida sɔ̂ sâ í aŋgê nə nyîn yí; nəcə sâ í ñgá nyîn yí í dɛ jì nji fúfwálá, jɔɔŋg í aŋgê nə nyîn yí dɛ jì kandugə kandugə.

5

¹ Nyúul sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá má mpú ná ñkí banda dɔɔŋg í shîn búg íí, sá bí nə njów gwów wá Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəméfwó wá nyə a lwɔ̂ wo, kú bə mábwə má búud.

² Gwó wá jí ná, sá ñgá leegya wa banda gaád, sá má ka bul bə nə yéesh nə njów wúsú á gwôw. Sá ñgá cɛel ñwa nyúul nyísú á gwôw, bwáád nda káándá wa nyíga dí gwôw,

³ ñkí nyâñ nyúul nyí nə ñkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wú.

⁴ Jísə ná, té sá ñgá ná jì wa nyúul á shí gaád yí, micúñ mí ñgá ntɔ̂ sá ñkul, sá ka dɛ leegya. Njí, sá áŋgê nə cɛel béegya nə mbwéedí sá bí nə ndí ga, sá ñgá jii

nə sá má bəd nyúul cínɔŋg gwôw, shú ná nyúul á kandugə kandugə í mínəg nyúul á shwíy ga.

⁵ Zembî nyəméfwó wá nyə á kwəmsa sá shú cug jɔɔŋgú, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tâñ béeñ ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jɔɔŋg í dɛ sá ná sá bág nə ñkul búgád ja jêsh, tɛem bə ná sá ñgá mpu ná, té sá bí ná wa nyúul ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nə Cwám̄ba.

⁷ Ntó jì ná, sá aŋgê nə dúg nyə, nji sá ñgá *búgala ná sánón sá bí sámbá.

⁸ Sá ka ñgá bə nə ñkul búgád, sá ñgá yida jii ná sá wúg wa nyúul gaád kə jì Cwám̄ba dí koogú.

⁹ Nə ndeé, tɔɔ sá má nyiŋgə ná ñgá jì wa nyúul gaád, tɔɔ sá má wú, sá ñgá bul jii nji sâ ñgwú: ná sá ñgég nə cugə váál á cɛel yí.

¹⁰ Nəcə shé bêsh shé má bá kə tɔw bəl-bəl dí kúl *Kríst mə bá kə cígal mílsú yí, muud yêsh ka bá ñwa myəna myá misóólúgú nyə á sá ja nyə á ñgá cugə nyúul dí yí: misóólúgú mí anyun-ywaâ nə myáñ myəna, mi abúbôw nə myáñ.

Séy ñkwambala

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ñgá gwɔ̂ Cwám̄ba ná, sá ka ñgá cɛel sá ná buud bwə máguləg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd.

¹² Sá áŋgê nə nyiŋgə sɔ̂ ja shús ná bí shwúg mənyúul nə sâ. Mbô. Sá ñgá yida cɛel yə bí zhií ná bí jéeg bəgawa nə shé bəlé sámbá. Nə ndeé, bí é bə nə ciyá bí má cí búud bwə ñgá ñkus nə isâ yá tóón nə tóón kú bə yâ lâm dí cwú wá.

¹³ Ñkí sá ñgá nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fug íí, jísə nəcə sá má yə Zembî cug jísú ncindî nə ncindî. Ñkí sá má yida

4:14 1Kr 6.14; Rom 8.11   **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15   **4:16** Ifz 3.16   **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7
4:18 Rom 8.25; Heb 11.1   **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14   **5:2** Rom 8.23-24   **5:4** 1Kr 15.53-54   **5:5** 1.22
5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9   **5:8** Flp 1.23   **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1   **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10;
12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10   **5:11** 4.2; 6.4; 1Kr 9.22   **5:12** 1.14; 3.1
5:14 Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16

nyîn ná sá bí nà fɔg íí, jísə nəcə sá má cɛɛl kwíínd bí.

¹⁴ Nəcə cɛɛlí *Kríst ngə cɛɛl sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwûd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó jì ná bənŋ buud bēsh bwá á yə mísh má Zembî dî.

¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwá ngə cugə wá, icug byán í bág nà mfíí shú dé, kú ná nyiŋgə ngə bə shú dán; nəcə nyə á yə a gwûm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá anɣê ná nà dúg buud mədúgya mâ shí ga. Nkí sá á fwo ngə dúg Kríst mədúgya mâ shí ga, sá anɣê ná nà dúg nyə váál dɔɔŋg.

¹⁷ Bì má jəlá nà ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kríst íí, a músə kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shîn; bí má dúg íí, a músə muud agúgwáan.

¹⁸ Zembî wá ngə sá sóólúgú wɔɔŋg wêsh, nyə muud nyə á zə wə Kríst zə sá ŋkwambələ nə shé yé, nyə á ka námə yə sá séy ná sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg.

¹⁹ Ntó jì ná, Zembî nyə á bə Kríst cwû*, a ka ngə sá ŋkwambələ mpádúgá nyəmɛfwó nə buud ɔ shí ga, kú ná nyiŋgə kənd lâm íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njígúalá lúúd ná sá ngəg nə kala ŋkwambələ nyɔɔŋg.

²⁰ Sá ka ngə sá lwámá Kríst nyə a lwâm sá yí. Ja sá ngə jôw bí yí, Zembî nyəmɛfwó wə ngə jôw bí éne. Sá má jəgula nə bí jíná má Kríst dí ná: «Bídúgá ná Zembî sáág ŋkwambələ mpádúgá binónŋ nyə.»

²¹ Zembî nyə a sá ná Kríst bág *sám jilá íshéd, í njúl ná Kríst nyə a shígé bwɛɛ bə nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bág otútəlí kwonŋ má Kríst dî.

6

¹ Nda jì ná sánŋ Zembî wə ngə sêy ná, sá ka ngə ci nə bí ná: «Kúgá fándá

lóg mpaam má Zembî ntó ná ndeé, bí kú dúg mfíí á cínŋg.»

² Mpugá ná Zembî nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magula məjəgula mwô.

Jwów wo á ngə jii kwííndyá yí, mə a shí kwíínd wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jəlá nə bí kwííndyá wə ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sá anɣê nə bwɛɛ jii ná sá má kwal múúd bɔɔgú, nəcə sá acéélé sá ná buud bwá mpyényúg iséy bísá.

⁴ Sá ngə yida sə ná bí shwúg mənyúúl nə sê mázhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ mäsáal ó Zembî; sá ka ngə bul bə nə jísów: jísów *incwaw í ntug, jísów micúnŋ, jísów yágúwó,

⁵ jísów bígá, jísów mimbwug, jísów ocinúcindá, jísów yíngá iséy, jísów məfúfə məgwá, jísów mázha.

⁶ Sá ngə ci mənyúúl, sá nə mpúyá, sá nda nə milámusa, sá nə jə lâm, Nkəŋkə Shíshim ngə kyey nə sá, sá njúl nə cɛɛlí á kú nə məkəŋ,

⁷ sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífé má Zembî, sá nə məkwoz mə dóómb mâ otútəlí, mǎ lumbá lí nə mǎ kaambələ nyúul.

⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwá saambələ sá; gúl ja bwá mpyaam sá, gúl ja bwá sá sá məshwúmb; gúl ja bwá ŋwa sá nda buud ɔ məshügá, sá báá njúl otútəlí;

⁹ gúl ja bwá ŋwa sá nda ojínə, í njúl ná buud bwá mpú sá, bwá ŋwa sá nda sá ngə júgula, í njúl ná sá ngə cugə, bwá dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú sá,

¹⁰ bwá ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá nji məshusug məshusug, sá njúl mábúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwá bígúg, sá ngə fúfə nə sá jēsh, nji sá mbííd byēsh.

5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9

5:17 Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5

5:18 Rom 5.10

5:19 Rom 3.24-26; Kol 1.20

* **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí.

5:20 Mat 10.40; Iza 52.7

5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15

6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10

6:2 Iza 49.8; Luk

4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5;

Rom 13.12; 1Kr 2.4

6:9 4.10

6:10 isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 **məshusug məshusug:**

8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

11 Yé bwááŋg wâ Kòrênt, sá á jaaw bí isâ byêsh kú shweel tɔɔ ŋgwûd, sá á juw bí milâm mîsú ná wúŋgúlúnj.

12 Sá báá sá afwóyé yow cɛɛlúɔ bî, bí wá bí acéélé lág cɛɛlí sá ŋgó cɛɛl bí yí.

13 Ságá námá sá nda sá ŋgó sá bí ná. Mə ŋgə ci nə bí tâŋ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá milâm mín ná wúŋgúlúnj!»

Kúgá fɔla sámbá nə ohááden

14 Kúgá fɔla sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wímbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ŋkul bə mpédúgá bîshúlə máccɛɛ nə bə́lə kú bîsh máccɛɛ yí? Dáyé kəw mánkenya bə́nəŋ yídúgú bí nə ŋkul bə nə ndí yí?

15 Dáyé váál cúnj wí nə ŋkul bə mpédúgá *Kríst bá Beliár† yí? Jáyé wónjgó mbúgula bá hááden‡ jí nə ŋkul bə nə ndí yí?

16 Mpáánzə Zembî í mə bwɛɛ fɔla jí nə ozembî wâ yadúg? Mpugá né shé báá shé jí Mpáánzə mə Zembî á kuwô, nəcé Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sónónj mə bá cugə, mə bə Zembî wánj, bəŋ bə kúl jâm.

17 Ná ndéé,
wúgá na bwádí, béégyágá nə bwɔ,
Cwámba ŋgə ci ntó.

Kúgá kúnja nə sá ádudaná.

Mə ka bá ŋwa bí nə məshusug.

18 Mə bá bə bí sóónjgú,
bí bə mə bwán wəábudûm nə wəábudâ.
Cwámba á ŋkul nyêsh ŋgə ci ntó.

7

1 Isâ byêsh Zembî nyə á ŋgə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí nə Zembî nyə á ŋgə kaag sá byo ná, yé bwááŋg mə búl cɛɛl wá, shé yílúgá sá jêsh í ŋgó lweegushi shé mənyúúl nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembî nə gwɔɔgá, shé ka ŋgə casúɔ bə́lə nə kuú njəond á cɛɛl yí.

Məshusug mə Pwôl

6:13 1Kr 4.14 **6:14** 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwôl ŋgə cɛɛl ci buud bwó cúgə búúd ó Kríst wá. † **6:15** Beliár mə kə ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 **Títus** 2.13 **7:8** 2.4

2 Juwugá milâm, jil sá cínəŋg. Sá áshígé byaagúlə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg tɔɔ muud.

3 Mə anjé cɛɛl ci nə bí mə jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí ná sá mə cɛɛl bí váál á ná, tɔɔ bí mə yá, tɔɔ bí mə nyinjə cugə, njí sá ŋgó cɛɛl bí.

4 Mə ŋgə jág bul bə nə búgə nə bí, mə ŋgə bəgəwə nə bí, lâm də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə mínji *íncwaw í ntug byêsh sá ŋgó bwəma nə ndí yííd.

5 Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwân yí, sá áshígé bə nə wogá, njí incwaw í ntug məváál mēsh. Nəcé í á bə, buud bə ŋgó lúmbəli nə sá, milâm mí njúl nyinjə bə sá ifwaas ifwaas.

6 Njí, Zembî mə də bə, ja múúd cúgə ná nə bándáyé yí, a wá nyə ŋkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá ná Títus wóósúg, í mú wá sá ŋkul milámúd.

7 Í cúgə ná njí wóósúlə Títus nyə a wóós wə í á wá sá ŋkul milámúd, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ŋkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ŋgó yímə nə bí mə dúg sá yí, nə váál sá ŋgó cey bí lámúd yí, nə váál bí ŋgó cɛɛl ŋkény mbag wâm yí. Məkəl mɔəŋg mə á nyinjə bul sá mə məshusug.

8 Mə mpú nə kálad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bólé, mə a shíŋgi nə dúgúlə nda bí á gwág bíméfwó cey lámúd ja jəŋg dí ná. Njí, mə anyíŋgáyé ná shíŋgi.

9 Mə yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcɛy mə lâm ná, í yidá bə nəcé, məcɛy mə lâm mún mɔəŋg mə á sá ná bí céndúg mítédúgá. Ntó mə lwó ná məcɛy mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú cɛɛl yí. Ntó jí ná sá áshígé sá bí məbôw.

10 Nəcé, múúd mə ká gwág váál məcɛy mə lâm Zembî mə dú cɛɛl yí, muud wəŋgú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyinjə shíŋgi məcɛy mə á sá nyə lámúd má. Njí,

múúd mə ká gwág váál máceey mə lâm mâ shí ga, mə kwaamb nyə shwiy.

11 Bi a gwág váál máceey mə lâm Zembî mə də cœl yí; bi mə ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân mójigəwa e! A wāŋ mpülə kaambulə nyúul e! A wāŋ shíngílə e! A jāŋ gwóǝǝ e! A jāŋ jǝ yéesh e! A jāŋ kááfə e! A wāŋ mpülə súg múúd nyə á byaagulə yé e! Bi a lwó nə milám mín mí á bə otátəlí ja bí á kwambulə lésú wəŋg yí.

12 Kagá mpu nə ja mə á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyingə bə shú múúd bwə á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh mə Zembî dí, bi dúgúg váál bí ngó jigəwa nə sé yí.

13 Sâ í á wá sé ŋkul mílámúd wə ní.

Í á ka ntəg bə, ŋkul mə bə sé mílámúd ntúni íí, sé nyingə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nə ndí má. Nyə á bə nə məshusug nəcé bi bēsh bi a sá nə lâm í jáág nyə shí.

14 Bi mə dúg íí, bəgəwálə mə á ngə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bə nə zhií. Nə ndéé, nda sé mə də bwey jaaw bí nji obúbələ ná, í á shí nyín nə mə a shí bə nə ŋkaam nə mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí.

15 A ji nji ké də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lég nyə nə gwóǝǝ nə mājigəwa yí. Nyə a mə ka nyingə jág bul cœl bí.

16 Mə ji bul bə nə məshusug nə bi mə sá nə mə búgúlág bí.

8

Kwíndúlə ókrísten

1 Bwaŋg, sé ngə jii nə bi mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sēy mэдə má Masedwân dí yí.

2 Ncúlyá *íncwaw í ntug í ngə tí bwo məkuú shí, nji báá búsə nə məshusug ntǝ mínji. Məshusug mœŋg mə wə mə sá nə, məbúwa mə tœm bii bwo nə nywád íí, bwə mə yida lwó nə báá bwə bul bə nə lâm yána.

3 Bwə á mə wá máyəna bímbí í jéla nə məbii máŋ yí, mə jee námə cí nə bwə á

cǝ bímbí í jéla yí; bwə á sá ntəg sóólúgú wəŋgú nə tédúgá wāŋ bwáméfwó.

4 Bwə á zə jəgula nə sé, bwə bul yáág nə sé sáág bwo mpaam nə bwə wáág məbwə sá sé ngə sá buud ɔ Zembî yíid.

5 Bwə á wá ntəg mənnyúul ntǝ váál sé á ngə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byāŋ, nyingə yə sé námə nda Zembî nyə á jii nə bwə sáág nə.

6 Sə á ka námə yáág nə Títus nə nyə muud á tééd nə bi sáág sóólúgú mpáam wəŋg yé, a sáág nə bi cásuləg váál í jéla yí.

7 Ká, bi báá búsə nə isâ byēsh mənjkund mənjkund: bi búsə nə búgú álal-ŋkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cœlí bí á lég nə sé yí. Í jii námə nə bi búlúg wá mílám sóólúgú mpáam wəŋgúd.

8 Mə ayímbúliyé bí, mə ngə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwə ngə jigəwa yí, shú nə mājigəwa mœŋg mə lwóg ŋkí cœlí jín í ngə bānda wú lámúd.

9 Bi mə mpú lâm yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúul məbúwa dí, shú nə bi wə yídag bíg məbúwa méd.

10 Mə jaaw bí váál mə ngə dúg cínəŋg yí, í é kwíind bí. Jí nə, tééd mbú í á cǝ yí, bi á bə buud ɔ áshúshwóógú nə bi mə sœŋg mwaanê; bi a shígé bə shúshwóógú nji sœŋgúlə dí, bi wə bi a tééd bə nə yéesh.

11 Casuləgá tédúgá wún ja gaád. Ságá nə sóólúgú í bwəmag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú məbii bí búsə nə ndí yí.

12 Ja múúd mə sá yána nə í ngə wú nyə lám dí cwú yí, ngəá bwə lég nyə nə sá á jí nə ndí yí; kú bə sá á cúgé nə ndí yí.

13 Í cúgé nə muud ngəg nə yíl bóól búúd mántágula dí nə ndéé nye yidá ngə nyasula nyasulág. Í yidá bə nə buud bēsh bwə bég nə məbii məbímbí.

14 Í jii fwála gaád nə, sâ bí mə búl bə nə ndí cǝ bóólúgá yí, í kəg lwándulə

bwo kúl búśá bush yí; shú ná jəŋg bwá bá námá bul bæ nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí má bá bæ bush yí; na, isâ í mú bæ bí məbímbí,

¹⁵ nda Kálaad Zembî ngə ci ná. A ngə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bæ nə sâ í ngə ntə gwôw.

Nyəŋg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yá Zembî akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bég námá nə váál zény dəŋg shú dún yé.

¹⁷ Nəcə Títus má magulə sâ sá á ngə jii ná í bág yí. A má tí njəond zələ nún bídí nda nyə á du bwey bwánd.

¹⁸ Sə ámə nti bá ngwól *mínyəŋhú wúsú máđə məsh má ngə ságusə sâ á ngə sá shú jəjə Kéel yí.

¹⁹ Sâ í búl bæ yí jí ná mədə má má féesh námá nyə ná sánəŋ wə zág sá sóólúgú mpáam ga. Sə ngə sá wo shú ná Cwámba nyəməfwó ŋwág gúmá, sá lwándulə jəjə íyuug bíśá.

²⁰ Sə ngə bwey mpu káálugə ná buud bwá bág kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sə ngə kala zhwoŋ *mwaanê bwá á má yə sə mbag yé.

²¹ Sə ngə sə ná sá sáág mənywa mísh má búúd dí námá, kú bul bæ nji mísh má Zembî dí.

²² Sə má nti námá ngwól mínyəŋhú wúsú. Mínyəŋhú wúsú wəŋgú, sá á má faas kááfə jé ija ija nə ndéé, a má nyiŋgə námá lwó sá jíga ja nə a jí nə fwámé yéesh, a ngə bul shwu nyúul nə bí.

²³ Títus jí muud gwoŋg waamə, sá wə sə ngə səy nún bídí; bóólúgá bwáŋg bəŋ, mədə wə má ámə nti bwo, bwá ngə zə shú ná *Kříst ŋwág gúmá.

²⁴ Lwógá bwo ná bí má cəel bwo, bí lwó námá bwo ná bí mə mpíyá nə bəgəwálə sə má du bəgəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mədə má ngə dúg.

9

Lósú míkwiindyá

¹ Sə ngə səŋg *mwaanê ná sə má bá kwíind búúd ə Zembî nə ndí. Mə nyiŋgələ cilə bí shú dəŋgú, í bæ nda má ntəŋg.

² Mə mpú ná bí búśə nə məma zény, má du bəgəwa nə zény jín jəŋg búúd ə Masedwán dí míshúd ná: «Buud ə Akayí búśə bwey bæ ŋkwəməsá té mbú í á cə yí.» Wálə bí má wá mányúul sáal dəŋg dí yí í má nyiŋgə gwúməshi bóól ŋkí bulya yéesh.

³ Mə má ka nti bwáŋg shú ná bəgəwálə má du bəgəwa nə bí yí í nda bæ mə ŋkəŋgúg. Í jii ná bí bág ŋkwəməsá nda má á ci ná.

⁴ Mə ngə bəemb ná ŋkí sánəŋ buud ə Masedwán sə má zə, sə zə kwey ná bí cugé ŋkwəməsá; á shwón nə sə buud sə má du bul lə bí wá e, á shwón nə bí námá e!

⁵ Gwə wə mə ámə téed nti bwáŋg shwóg zə sá ná bí kwəməsag məyəna mán yí. Bwə zə səŋg məyəna bí á bwey kaag ná bí mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sóólúgú wəŋgú nə jə lám, kú bæ íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í du bæ, muud mə sá ŋkóóg nə məmpəg má bə yé, kú námá bul bæ nə idəw í səw; nyəŋg mə búl bə yé, bul námá bæ nə idəw í səw.

⁷ Muud yəsh wág məyəna váál á má ŋwa cígúlá nə lám yé yí; muud kú ngə sá a ngə shúsula, kú nyiŋgə sá nda sá cíndúlá; nəcé Zembî má cəel múúd mə wá məyəna nə məshusəg yé.

⁸ Zembî jí ntəg nə ŋkul nyiŋgə bul sá bí mpaam shú ná bí dúg bæ nə isâ í kwágá nə bí məzhíí məsh yí, wəla dəsh, bí du námá bæ nə jwuŋ váál á ná bí du sá míśóólúgú mí anyunywaá myəsh mí jəlá nə sīy myá.

⁹ Í mú bæ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bæ nə yána, a má kaaw mímbúmbúwá isá, otútəlí bé bwə jí kandəgə kandəgə».

¹⁰ Zembî wə má du yə búúd məmpəg nə idəw yá də. A bá námá yə bí məmpəg, a sá ná məmpəg məŋg mə fwúg, bí mú bá bul nyiŋgə ngə sá jəjə

mísóólúgú.

¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bi mú námə bá bul nyingə bə nə yána. Nə ndeé, ja sá má bá də kala búúd isá bí má bá də wá yí, buud bəəng bwə mú bá də lə Zembî nəcə yána dún.

¹² Səəngúlə bí ngə səəng mwaanê ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntəg námə shúg cínəngú, í é sá námə ná buud bwə búlug lə Zembî.

¹³ Buud ó Zembî bwə é dúg ná bí ngə ŋwa Jəjə Kéel mə *Kříst nə məgwág, bí ngə fəla isá nə buud ó Zembî wá Yurúsəlem, nə bóólúgá bēsh, bi aŋgē ntəg sá sóólúgú wəəngú nə mílām mímbá. Ja búúd ó Zembî bwə é dúg ntó yí, bwə é magulə ná bí ngə sá fwámé sá, bwə ka yə Zembî gúmá.

¹⁴ Bāŋ bwə é bul cəel bí*, bwə ka də jəgula nə Zembî shú dún nəcə a má sá bí mpaam í ngə ntə minji.

¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ŋkwónŋ nyə á má sá sá yí.

10

Pwól ji námə sóól məsáal má Kříst

¹ Məməfwó Pwól, mə má teeg kəl nə bí; ŋgaá bi má də ci ná má də bə fufwáás múud ja shé búś kəl ŋgwúd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ŋkúd. Námə nda shé má mpú ná Yésus nyə á bə nə lám ná shəe, nə jə lám ná,

² mə téeg bí məbwə ná: kúgá sá ná mə bág nyingə zə bə nə ŋkúd ja má é wós nūŋ yí. Bóól búúd bwə ngə ci nūŋ ná mə ngə bə iyéesh yá shí ga. Mə jí ŋkwəməsá ná mə zə fwo lwó búúd bəəngú ŋkúd nə ijíjəol.

³ Jí mpu bə búbálé ná sá búśə buud ə shí ga; nji, sá aŋgē gwána nda buud ə shí ga.

⁴ Mpugá ntəg ná məkwəq mə dósmb sá má də kə nə ndí dósmb dí má má cugé məkwəq má shí ga; nji, məsə nə

ŋkul má Zembî, má də céeg íkósúgú í dósmb*. Sá má də caam mbəe fəg məshīgá,

⁵ caam námə sá jēsh í láá búúd zhí ná bwə bəg kú mpu Zembî yí. Sá má də wá tédúgá wēsh mímbwugəd, sá ná í bəg nə məgwág nə *Kříst.

⁶ Ja bí má bá bə bí mú ngə mpu gwág nə Zembî yí, sá má bá ka bə ŋkwəməsá má yə búúd ə məbún intúgúlí.

⁷ Dəgá mpu dág ísá. Nkí muud mə dúg ná nywáá múśə muud má Kříst í, á jəla námə nə mpu ja ŋgwúd á kandəgə ná, nda á jí múúd má Kříst ná, sá búśə námə búúd ó Kříst.

⁸ Í ká bə nə mə ngə nywá bul bəgəwa nə ŋkul Cwámə nyə á yə mə yí, mə kú ntəg gwág shwón. Nji mə mpú ná Cwámə nyə á yə mə ŋkul nyəəngú ná mə sáág ná bí láləg búgəd, kú yida bə ná mə zəg búlal bí.

⁹ Mə aŋgē nə jí ná okálad bām bwə ŋgég nə sá bí ikukwendə.

¹⁰ Mə mpú ná bóól búúd bwə də ci ná okálad mə də cilə bí wá bwə də bə nə mpəl, bwə njúl ŋkí lal ŋkúl; nji ja məməfwó má wós yí, mə njúl zhizhe, lésú wām kú nə mfíí.

¹¹ Muud yēsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bíśə ja má ngə cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wə mísóólúgú myām mí é bə ja má é wós yí.

¹² Sá jisá yí jí ná, sá cugé nə ŋkul ci ná sənəŋ buud bwə ngə sə ná buud bwə shwúg mənyúúl nə bwo wá sá búśə váál ŋgwúd; sá cugé námə nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwálə bwə má ŋwa bwəməfwó nda iyuuug yí í lwó ná fəg í mə ncundəw bwo.

¹³ Sá báá sá acéélé bəgəwa ná ndeé ntə mínji, sá ngə námə bəgəwa nji nə bímbí Zembî nyə á yigula ná sá zəg nə Jəjə Kéel ná ndeé zə wós bídí ni.

¹⁴ Sá aŋgē nə ntə minji, námə ki sá a shígé zə wós nūŋ bídí. Ŋgaá ná sá wə sá á téed zə nə Jəjə Kéel má Kříst nūŋ bídí?

9:11 1.11; 4.15 * **9:14** Na jí námə nə ŋkul bə ná: «Bāŋ bwə é bul bə nə yéesh ná bwə dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17

* **10:4** Sá ngə cəel ci na ná: «məkwəq mə dósmb məsə má də búgə bí ísá byēsh múúd jí nə ŋkul búgula yí.» **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3 **10:15** Mis 19.21; Rom 15.20

15 Sá cugé nə bəgəwa ántə mínji, váál á ná sá kə ngə bəgəwa nə ízhaá iséy. Mbô. Sá má yida téduga ná búgə jín í é ngə lal lalúg íí, iséy bísú í mú ngə nyíngə mpu nyîn kúl Zembî nyə tâl sá ná sá séyúg yí.

16 Ja iséy bísú í é mpu nyîn na bídí yí, sá mú ka cə kə nə jəjə Kéel shwóg, nda kə bəgəwa nə iséy bóól bwə á bwey sá yí.

17 Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sâ Cwám̄ba nyə a sá yí.

18 Muud mə sə ná buud bwə shwúg mən̄yúúl nə nyə yé, nyə dí bwə də magulə yé; nji nyəng Cwám̄ba mə sá ná bwə shwúg mən̄yúúl nə nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Krîst

1 Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bí ɔ jísów mə. Bálé, jísówúgá mə.

2 Mə ngə baag bí mbəəg má Zembî. Nəcə mə a jî bí bâ shú ngwúm ngwûd, nji *Krîst. Mə jî ná mə bág kə nteɛngali bí nyədí bí njúl nda ncwíyê sás dúsə ná ná fwə-fwə yí.

3 Nji, mə ngə fúndə ná bí bág gwaa kənd mítédúgá ná ndéé bí músə bá ngə kyey nə Krîst milám mímbá; nəcə ntó wə nywá nyə á zə nə məkəŋ zə shúg Ifa yé.

4 Mə ngə fúndə ntó nəcə bí ngə bə ná, nji ná muud mə zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bə nyəng sá á cúndə yé, nkí ntág ná bí mə lóg *shíshim ishús, kú bə wəng bí á lóg nə sá yí, nkí ná bí mə lóg kéél ishús, kú bə nyəng bí á lóg nə sá yé, bí ngə mpu jísow isâ íni byêsh.

5 Má yida mpu ná, bəng bí ngə ŋwa ná *buud ɔ lwámá wəashílá-shwánú óni bwə antəyé mə nə tə sâ.

6 Má je bə nə shúg lású; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó isâ byêsh dí nə mázhí mēsh dî.

7 Ntó ná səlúlə mə á səl məméfwo shí, zə bwíing bí jəjə Kéel má Zembî ashwá,

shú ná bí bánúg gwəw yí, mə a sá *sám aá?

8 Ja mə á ngə sēy bídí yí, mədə məshús mə á lóg məbwə məbwə nə mə ngələ yida yə mə myəna shú dún.

9 Ja gwáméfwo mə á bə mífúfə dí nūŋ bídí yí, mə a shígé sá ná muud ŋkényúg mbag wām, bwáŋg bwə á zhu Masedwān wá bwə á shí bwúg mə isâ í á ngə fúfə mə yí. Mə a sá ná bí kú ŋkény mbag wām; mə é də námə sá nji ntó.

10 Námə nda mə jí nə búbálé mə Krîst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgəwálə Akayî yêsh dî.

11 Mə ngə ci ntúni nəcə jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembî mə mpú ná mə cəel bí.

12 Mə áyówéé sálə sâ má ngə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwə ngə cəel ŋkény mən̄yúúl ná sənóŋ sə ngə sēy váál ngwûd óni, bwə bág kú ná nə zhí bwə ŋkény mən̄yúúl.

13 Buud óni bwə cúgə fwámé búúd ɔ lwámá, búsə mbéé osóol ɔ mäsáal wā íbəmb. Bwə á má shweel sâ búsə yí, ka yida də sá ná bwə nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Krîst.

14 Ntó cugé námə sâ ákáámúg, nəcə *Sátan nyáméfwo mə də námə shweel sâ á jísə yí, ka yida də nyîn nda *éngələs á mənkenya.

15 Nda *Sátan mə də sá ntó ná, osóol ɔ mäsáal bé bwə ka námə də sá nda bwə ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwə bá shúgula nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwôl nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

16 Má nyíngə ci ja ábēé ná, muud kú ŋwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ŋwa mə nda mpúfú; sâ jəng í é yə mə zhí ná mə kág námə nywá bəgəwa.

17 Mə mpú ná lású mə zə lás ga í cúgə váál Cwám̄ba mə céel yí, jísə lású

10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 10:18 1Kr 4.4-5 11:2 Ifz 5.25-27 11:3 Mət 3.1-5, 13 11:4 Gal 1.8-9 11:5 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18 11:8 Flp 4.15-18 11:10 1Kr 9.15-18 11:11 1Kr 16.24 11:12 11.5; 12.11 11:13 Flp 3.2; Mbá 2.2 11:15 4.10; Rom 2.6 11:16 12.6

ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sâ má jí nə ñkul bəgəwa nə ndí yí.

18 Nda ncúlyá buud bwé ñgə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zó námá ka bəgəwa jâm ja.

19 Bì báá mifufúgú bí ñgə ntâg jísəw impwúfú kú nə ñjugú.

20 Bwé ñgə wá bí mányámád, ñgə díya nə bí, ñgə nyúg bí, ñgə sá bí isâ ilan ilan, ñgə cwíil bí mampóónz; bí ñgə jísəw isâ íni byêsh.

21 Í mú ka yida nyín ná sá bân sá á bə mifufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námá nda bóól bwé ñgə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyiñgə lás nda mpúfú.

22 Ñkí básə bwán ó wəhebərê, mə ji námá mwâ hebərê; ñkí básə bwán ó *Izərəyêl, mə ji námá mwâ Izərəyêl; ñkí básə onta ó *Aburaham, mə ji námá nta má Aburaham.

23 Bwé ci ná bwé ñgə sá iséy í *Kríst íí, mə je námá lás nda mpúfú ná, məe ñgə bul mpu sá byo cɔ bwo. Mə cɔ bwo nə ñgələ wáduga, cɔ bwo nə ñgələ kə mímbwug dí, nyiñgə bul cɔ bwo nə ñgələ bwəma nə bígá. Mə cɔ bwo nə ñgələ faam nə shwiy ija ija.

24 Oyúden bwé á má búd mə shí ija itóon, də yíd mə zhud á milwón məwúm málóol nə ibuu*.

25 Ijwú i ñgwámuna yíd mə nə milwón ija ílól, buud lúmə mə məkwoógú ja ñgwú†, byóol búg nə mə ija ílól. Mə a má já mân mwásə ncindí nə bulú ncindí.

26 Minjəond má ñgə kə myá mí ñgə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a má ñgə ntɔ wagəwo wagəwo míngwɔɔ, ñgə bwəma nə izhiləngaanə, kúl jâm ñgə ndény mə máláamb, ohááden bwé ñgə kwal mə məbəəgú. Mə a má bwəma nə kakələ mílɔm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a má ñgə ntɔ mân

wáál áwuwagəwê. Bəəng bwé ñgə shiig ná básə námə ókrísten nda sá wá, wá námə məwagəwo.

27 Má də wáduga nə iséy í ayíyáág, mə də ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás má minú; də ci ídêw, jug nə məyôñ, fúfə nə sâ má bwáád.

28 Mə akéé məel ci sâ má ñgə yímə nə ndí jwów dēsh yí: nə mədɔ məsh má bəg wáál í jəla yí.

29 Zó má tag dúl *Dɔ dí ná ndeé mə kú bísh yé? Zó má biil ná ndeé í kú cey mə lámúd yé?

30 Ñkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byâm.

31 Zembî mə mpú ná mə aŋgê nə bwiing ijɔɔ, nyə Sóñgú mə Cwámaba Yésus; gúmá bəg nə nyə kandəgə kandəgə.

32 Ja má á bə Damás yí, ñgwámuna Njwú-buud ánánî Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ñgəg nə baagəsə mimpumbé mí ñgwála ná bwé bíig mə.

33 Nji, buud ó Zembî báá bwé á wá mə kúdád, bwé cɛɛlə míkwoolú ka cínɣali vúnde dí kənd tóón, ka ñgə shul nyuñg nə nyuñg ná ndeé kə wóós shí; ntáni wə mə á faam yé.

12

Isâ múúd cúgə nə ñkul mpu yí

1 Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbô! Í avwóléé tɔɔ sâ. Tɛem bə ntó, mə zó námə fwo yida jaaw isâ Cwámaba nyə a lwó mə *mántamə mâ mísh ná bagád yí, nə byəəng nyə á bəgələ mə *shíshim dí yí.

2 Mə mpú ñgwól múúd má *Kríst nyə á ñkân kə ná ndeé kə kumə jəñ áléel dí. Ñkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bə ntâg nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə mə mpú. Sâ jəəng í má s̄y múús mimbú w̄m nə mínê.

3 Muud wəəngú, ñkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ñkí í á bə ntâg

11:22 Flp 3.5; Rom 11.1 11:23 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 11:23 Mə cɔ bwo nə ñgələ wáduga: 1Kr 15.10 *mímbwug*: Mis 16.23 11:24 Mbá 25.3 * 11:24 Mbá 25.1-3 ñgə lwó nə bwé áshígé jəlá nə yíd múúd cɔ milwón məwúm mánê; bígə Oyúden í á ka də kə shúg milwón məwúm málóol nə ibuu; ntó ji ná, yíl ñgwúđ mawúm mánê dí. 11:25 Mis 14.19; 16.22 † 11:25 *lúmála məkwoógú*: Í á də bə, bwé kúd múúd məbwónɣád ka də lúmə ná ndeé muud yə. Wo ji nə ñkul dɛg lan má Pwól ní Mis 14.19 dí. 11:26 Mis 9.23; 14.5 11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23 11:32 Mis 9.23-25

nji shíshim, mə ɲə ci ná mə ampúyé, Zembî wá mə mpú.

⁴ Nji mə mpú ná nyə a ɲkâɲ kə ná ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ɲkul ciy mákál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhií mə cí yí.

⁵ Mə é bəɣuwa nə váál isâ múúd wəɲɲú nyə a gwág byəɲɲú; nji, shú dâm məmɛfwó, mə yidá bəɣuwa nə iləm mə jí nə ndí yí.

⁶ Mə mbəm cɛel ná mə bəɣuwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwé á bá ɲwa mə ntə sâ mə ɲgə sá yí, nə sâ mə ɲgə cí yí.

⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Ná ndeé, shú ná mə bág kú ɲkêny nyúul nə mpúlə isâ byəɲɲú, nyə á ka bíd ná fimâl bág mə nyúúlúd, ɲgwól *éɲgales mə *Sátan zə yíd mə ná mə kú də ɲkêny nyúul.

⁸ Mə á jəɣala nə Cwám̄ba ija ilóol ná a yílúg mə fimâl wəɲɲɲ.

⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida cí nə mə ná: «Mpaam mə ɲgə sá wo yí í kwagá nə wo. ɲkul í də sɛy iləmud.» Ná ndeé, mɛɛ mə yida bəɣuwa nə lám wêsh ja mə jí nə iləm yí, shú ná ɲkul mə Kríst í ɲgəg nə sɛy mádí cugud.

¹⁰ Gwé wá jí ná, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwé lwíy mə yí, ja cug í ké mə mbwɔ́ yí, ja mə bwámá nə cúwúlí nə yágúwó nəcɛ Kríst yí.

Nəcɛ, mə jí nə ɲkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwôw

¹¹ ɲgaá mə mú ɲgə lás nda mpúfú! Bì wá mə nyasulə mə váál sósólúgú dəɲɲú. Bì wá mə jálá nə sá ná buud bwé shwúg mənyúul nə mə. Nəcɛ ná, tɛɛm bə ná mɛɛ cugé tɔɔ sâ, bəɲɲ bwé ɲgə nyîn nda *buud ɔ lwámá wéashílə-shwánə óni, bwé ántɔ́yé mə nə tɔɔ sâ.

¹² Bì a shí dúg nda məma jísów jâm í á wéeshulí məyígyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntə búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ɲgə sɛy.

¹³ Mósól mádɔ́ mə á ntə bí nə jí? ɲgaá nji nə sâ ɲgwúd ná mə a shígé sá ná bí ɲkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bôw kósomb jəɲɲú.

¹⁴ Mə wál námá nyingə zə nûɲ ja álél, mə é sá námá ná bí bág kú ɲkény mbag wâm. Mpugá ná mə aɲgɛ nə sɔ́ məbii mún, bí wá mə ɲgə sɔ́ wá. Ye bwán wá bwé də wíil obyál? ɲgaá ná obyál wá bwé də wíil bwân?

¹⁵ Mə gwág nywa jâm kósombúd ná mə kéénzhug sâ jêsh, mə keenzh námá məmɛfwó shú dún. Ye í é bə, mə ɲgə jág bul cɛel bí ntó, bí bân nda nyingə mpu cɛel mə?

¹⁶ Shé búsə dí cún ná mə a shígé sá ná bí ɲkényúg mbag wâm? Nji bósól búúd bwé ɲgə cí ná mə á ɲgə kyey nə bí mákəɲú; ná mə a ɲgə ɲwa bí isâ bí kú mpu.

¹⁷ Búúd bēsh mə á də nti bí wá, ye mə a shí bwele nti ɲgwól zə nyúg bí?

¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zág, mə mú nti bá *mínyəɲə wán bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? ɲgaá bí a shí dúg ná sá sɔ́ búsə nə mítédúgá mimpwúd sá ɲgə kyey kuú njoond ɲgwúd?

¹⁹ Bweyálə bí á tééd nə ɲgələ cí ná sá ɲgə bul lás ntúni ná sá ɲgə shwɔ́ mənyúul bídí míshúd. Mbô! Sá ɲgə lás mísh mə Zembî dí, sənôn Kríst sá njúl cún. Yé bwááɲg mə búl cɛel wá, lésú wêsh sá ɲgə ntág lás ga wúsə shú ná bí lálúg búgód.

²⁰ Mə ɲgə bɛɛmb ná ja mə bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ɲgə cɛel yí; bí bân kwey námá mə dúl váál, kú bə váál bí mə cɛel yí. Mə ɲgə bɛɛmb ná mə bág zə kwey ná bí ɲgə bə nə ozhuyâ, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawú-jaawú, nə ikúdúgú, nə inɲúɲ, nə oncúgnulɛ.

²¹ Mə ɲgə bɛɛmb ná ja mə bá nyingə zə nûɲ yí, Zembî waam bág sá ná mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcɛ, ɲkí mə zə kwey ná zhwog buud bwé á ɲgə sá *misəm wá bwé acéndé mítédúgá

nə bwə yówug misóólúgú mí ádadaná, yəw jannga, yəw ásíy-síy bwə á ngə sá yé, mə bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Məcwûn mə ámazhúgúlâ

¹ Ja aléel wə mə wál zə bídí ga. Sá é zə də cígal mílósú nji owúshined óbá ólól bwə mə fwo bwiing mpu ngwûd.

² Ja mə á fwo bæ nûn ja ábeê yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwə á ngə sá *misəm wá, nə bóólúgá bêsh. Mə tééd námə bwey nyingə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nûn ná: Mə ájaguləyé tɔɔ muud ja mə é zə yí,

³ Nəcə bí ngə jii dúg məyigyé mə lwó ná *Kríst ngə lás mǎdí nyúúlúd íí. Bi mə mpú ná Kríst ngə sêy nûn bídí nə nkulú, a cugé nə iləm.

⁴ Jí mpu bæ ná bwə á bwambələ nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ngə cugə nə nkul mə Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá mə ka bæ nə iləm; nji, sónón sá é cugə shú dún nə nkul mə Zembî.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyəméfwó, bigas cug jé, dúg nkí a ngə cugə cug mbúgula. Bi anğê nə kwey məyigyé ná Yésus-Kríst njul bí mǎnyúúlúd íí? Bí mə ká bigas bíméfwó ná ndeé bí nda kwey máyigyé, mpu ná bí cugé ótútəlí ó búgula.

⁶ Mə tǎdúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bí é kwey ná sá báá sá búsa nə məyigyé mɔɔng.

⁷ Sá ngə jəgula nə Zembî ná bí kú ná bæeg sá tɔɔ sá ábúbôw. Sá abúlé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á mə mpu sêy. Sá ngə yida jii ná bí ngəg nə sá mǎnywa, tɔɔ í yida nyîn ná sá bân sá a shígé mpu sêy.

⁸ Nəcə sá báá sá cugé nə nkul í dú julya nə obúbólé yí, sá mə yida bæ nə nkul í dú nywaadulə óbúbólé.

⁹ Sá mə gwág máshusug ná sá bég nə iləm, bí yidá bæ nə nkul. Sá ngə bul jii sá ngwûd, nji ná búgá í fífəg bí.

¹⁰ Gwə wə mə ngə bwey cilə bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja mə bá wóós yí, mə bág bæ kú zə ngə nkáánd nə bí nə nkul Cwámbe nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə nkul nyɔɔngú ná mə zág ngə ntáma buud, nyə á yə mə ná mə sáág ná buud bwə lálug búgád.

¹¹ Bwaanğ, mə shúgúlá ci nə bí nááá, dugá bæ nə məshusug, ngəgá nə sɔ ná búgá í ngəg fífə bí, sɔgá ná muud yêsh məkuú mə tówúg shí, dugá bæ cún, kúgá də sɔ mábyaagula. Ná ndeé, Zembî á ccelí, Zembî á ná shee nyə é bá ji nə bí.

¹² Ngəgá nə kúlula məkúlula mə buud ó Zembî.

¹³ Buud ó Zembî bêsh bwə ngə báda bí.

¹⁴ Mpaam mə Cwámbe Yésus-Kríst í jíig bí bêsh dí, nə ccelí mə Zembî, nə cug seengí mílám mə Nkənkə Shíshim.

13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19   **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10   **13:4** 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8   * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ni í ká ná buud bɔɔngú cug ján jíse mbádúgá nə Kríst.   **13:10** 13.2; 10.8; 1Kr 4.21   **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14   **13:12** 1Kr 16.20   **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəond ngəlá jaaw milán mí Zembî. Njəond ábéé nə aléel dí wə nyə á kə nə milán mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jəlá nə bə máççə mə Moyíz, bul bə ná ndéé ççé lú ábiwáág.

Ná ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okristen wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəng yí (í á jee bə a njúl Iféz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəng, bwə nyíngəg nwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á sîy nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəond ná, nə nda okristen wá Yurúsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə nkul ci ná muud ji tətəlí nə a bəçlə máççə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlálə ná bwə cágəg váál cug Nkənkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkənkə Shíshim wəng nyádí lámád, a wú míkwámád.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Krist. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Krist bá Sónngú wúsú Zembî muud nyə á gwúmashi nyə yé, bwə

wə bwə á féesh mə ná mə bág muud lwámá.

² Nə mə, nə bwaáng* bəsh sánŋə búśá sámbá wá, sé ngə cilə máđə mäsé Galátia má.

³ Sónngú íshé Zembî bə Cwámba Yésus-Krist bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shee.

⁴ Krist nyə á keenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mē bów-bów cug á mwów mágaád. Nyə a sá námə nda Sónngú wúsú Zembî nyə á ci ná.

⁵ Zembî nwaág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwúđ

⁶ Bí mə leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Krist yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəngú éé.

⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bóól búúd bwə mə zə sá ná fəg í jimbúg bî, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Krist í gwígúg dúl váál.

⁸ Mə ci nááá, nkí ngwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəpəla nə dəng sá á bwiing bí yé, tə í nyingə bə séméfwó, tə jisə ná *əngəles nyə ámə zhu gwəw, nkwaal nə nyə.

⁹ Sə á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, nkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəpəla nə dəng bí á *magulə yé, nkwaal nə muud wəng.

¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sánŋə buud wə sə bág cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sół məsáal mə Krist.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwəndə nə fəg nyé.

¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, nkí jíguli mə dwo. Yésus-Krist wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 1:2 1Kr 16.1 * 1:2 Na cugé óminyŋə wá byélé, jisə buud bənŋə bwə ngə búgula Yésus wá. 1:4 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 1:6 Heb 12.15 1:7 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 1:8 1Kr 16.22 1:10 1Te 2.4-6 1:11 1.1 1:13 Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9

13 Ngaá bi a shí gwág sâ mé á ðu sá ja má á bæ náá yáábé *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná má á ðu lwó *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî cúwáílí nà ñkúd, má á ðu cugas bwo ná bwé jéçg.

14 Mæ á ñgæ læel kə shwóg yáábé Oyúden ði cɔ́ bíl zhwog ikala byám mádí kúl búúd ði, má á bul wá lúu mæcum má ódâ ði.

15 Nji, Zembî muud nyə á bwey féésh má má njúl ná mwê má nyóóñgá waam dí yé, múúd nyə á jôw má mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla má wóós yí,

16 nyə a sá ná má mpúg Mwán yé mádí lámád, má kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndéé, má a shígé kə jì tɔ́ mácwûñ wé muud,

17 má kú námá fwo kə Yurúsalem ná má kə bwəma nə *buud ɔ́ lwámá bwé á tééd ñwa jiya nə má wá. Mæ á yida fwo kə shí á Arabî, má nyiñgə zə Damás.

18 Ná ndéé, mpúsə mimbú mílól wə má á ka tæem bád kə Yurúsalem ná má kə bwəma nə Séfas† yé. Mæ a já ntâg nyádí mwôw wûm nə mótóon.

19 Mæ a shígé námá bwəma nə tɔ́ *muud lwámá ñgwûd mwôw wûm nə mótóon mæñgúð, má a dúg nji Zhâk á mínyonñú má Cwámba.

20 Mísh má Zembî dí, má aŋgê nə bwiing ijóó, sâ mé ñgá jaaw bí ga jísə búbálé.

21 Ná ndéé, má á ka zə kə máfaan má Sirî nə Silisî.

22 Nji, mæðɔ́ má *Krîst má Yudéa má áshígé námá fwo mpu má mpwoombú.

23 Bwé á yida ñgə gwág nji lán ná: «Muud nyə á ðu sá shé cúwáílí yé mú ñgə bwiing búgá nyə á ñgə cæel janğulə yí.»

24 Bwé á ka ñgə yə Zembî gúmə nə sâ nyə á sá má jəñgá.

2

Pwôl bánñ bósíl búúd ɔ́ lwámá

1 Ná ndéé, má á ka nyiñgə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wûm nə

mínñ; jân jaa, sá Barnábas wé sá á kə, má ñkág nə Titus sámbád.

2 Mæ á kə ntâg nəcə Zembî wé nyə a lwó má nə a ñgə jii ná má kág. Sónñ otówe ɔ́ shwóg sá á ka kə sɛɛñgya, má mú kə lwó bwo Jɔ́jɔ́ Kéel má ñgá cúndə ikúl ishús yí, ná ñgəñ. Bwó otówe ɔ́ shwóg íí, má á lwó bwo Jɔ́jɔ́ Kéel dɔ́ñgá, nəcə má a shígé jii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, tɔ́ byɔ́ñg má á sá mwôw má mpús yí, tɔ́ byɔ́ñg má ñgá sá mwôw mógá dí yí byêsh.

3 Mæ ñgə ci ná sánñ Titus wé sá á bæ sámbá, a njúl mwâ Garêk; otówe ɔ́ shwóg bwé áshígé námá yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág.

4 Nji bósíl búúd bwé á ñgə shüñ ná búšə gwoonğ dí wá bwé á ñgə ci ná a síyág. Nəcə buud bəñgá bwé á zə nyíi gwoonğ jísúd nda búšə námá ókrîsten nda sá, ndug bwé á yida zə ná bwé zə ñgə baagúsə sá ishwoó ishwoó, ná bwé dúg váál sá ñgə cugə cug á kú nə mənyámá Yésus-Krîst ñgə yə sá yí. Bwé á ñgə baagúsə ntó ná bwé cæel nyiñgə wá sá mənyámád*.

5 Nji, sá áshígé bwelə kúd lúu nə bwo, kú námá bwelə yə bwo zhî; sá á ñgə jii nji ná obúbálé wá Jɔ́jɔ́ Kéel sá ñgə bwiing bí wá bwé bág kú fúfug.

6 Buud bwé á bwey mpúy ná otówe ɔ́ shwóg wá bwé áshígé námá yímbəli má nə tɔ́ gúl sá shús. Mæ má abíshé sá otówe ɔ́ shwóg bəñgə bwé á ðu bæ yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbéé jì jíga, kèel jì jíga.

7 Otówe ɔ́ shwóg bəñgə bwé á yida kwey ná Zembî nyə á yə má mbag ná má bwíñgug íkúl ishús Jɔ́jɔ́ Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwíñgug *Oyúden ná.

8 Nəcə Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wé nyə a sá ná má bág muud lwámá shú íkúl ishús.

9 Ná ndéé, buud bwé á ñgə ñwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci

1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 1:18 Mis 9.26-28 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30 2:1 Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənyámá má məcçə má Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr.

wâ *Dɔ. Omənci-mənci ɔni báá bwá á magulə ná Zembî nyə a má féésh mə fééshá mpáam; báá bwá á ka báda sá Barnábas, lwó ná bwá má magulə ná sá má fula nə bwo ísəy bwá ngə səy yíid, sá kág íkúl ishúsúđ, bāŋ bwá kə Oyúden dí.

¹⁰ Bwá á yida ci ná sá bág də téduga mímbúbúwá myā Dɔ; mə á bwey námá wá lám nə má də sá ntó.

Pwôl bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tām buud, nəcé nyə a sá sá mábɛɛ.

¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg í, nyə á ngə də səŋ ngwúdá nə ikúl ishús†; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwá dú yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə ikúl ishús.

¹³ Dúgúlə bóól *Oyúden bwá á dúg ntó yí, bwá mú námá julə mənnyúúl, Barnábas mú námá nyíi məshígá məŋgúđ.

¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njənd wánj í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiing Jɔjɔ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwá njúl, ná: «Ja wée mwā Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikúl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ŋkul ka yímbəli ikúl ishús ná í ŋwág kuú njənd Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bāŋ, shé á byél Oyúden, shé cugé íkúl ishús í ngə sá *mísám íni.

¹⁶ Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə sálə mísóólúgú mácɛɛ má ngə jii myá; Zembî má ci ná muud ji tətəlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst yí; shé bāŋ shé á má *búgúlá Yésus-Kríst shú ná búgú jəŋg í sáág shé otətəlí mísh má Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ. Shé má mpú ná sálə mísóólúgú mí mácɛɛ í cugé nə ŋkul sá múúd tətəlí mísh má Zembî dí.

¹⁷ Shé ngə sɔ ná Zembî ŋwág shé ná otətəlí ɔ búúd nəcé Kríst; nji, í ká yida ngə nyín cínəŋg ná shé músə osóol ɔ mísám nda ikúl ishús í, ntó ka kə ná jí? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúđ í? Gúl sá cugé nə ŋkul bə ntó.»

¹⁸ Má ká nyiŋgə ngə wəel mácɛɛ má á bwey myaas má, ŋgaá mə nyiŋgə təl məméfwo cé múúd mə cáam mácɛɛ yé?

¹⁹ Jí ná, Mácɛɛ má á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yíŋ; mə ji mbimbə jini kóómbúđ shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú má Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí.

²⁰ Ntó jí ná, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwú. Cug má ngə cugə nyúúl nyām dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngálə búgúlá Mwān mə Zembî, nyə muud nyə á cəel mə ná ndéé a yána cug jé shú dām yé.

²¹ Mə acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nə mfíi. Nəcə, í ká bə ná muud jí nə ŋkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ, mpu ná Kríst nyə a fánda zə yə shwiy kú nə mfíi.

3

Ye búgú, ye mácɛɛ

¹ Heé, yé íwagula-wagula i búúd yā Galátia! Zó má nyiŋgə zə kənd bí mícwagwə dí éne? Ŋgaá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambulə nyə kwolós dí ná?

² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí lágúg Ŋkəŋkə Shíshim, ye sálə mísóólúgú mácɛɛ má ngə jii myá, ye magulálə bí á magulə jɔjɔ lánj sá á bwiing bí yí?

³ Dáni váál wagula wə jí? Ŋgaá bí á ngə mpu tééd cug krísten nə Ŋkəŋkə Shíshim? Bí wál nyiŋgə téduga ná bí é shínál gwo nə mənkuł mún?

⁴ Ow! Zhwoğ mənnywa bí á bwəma nə ndí má* má á bə ntó cwag í? Mbô, má cugé nə ŋkul bə ntó cwag.

2:10 Rom 15.26   **2:12** Mis 11.3   † **2:12** *íkúl ishús*: Na jisə bəŋg ókrísten bwá á shígé bə Oyúden wá.

2:16 3.10-12; Rom 3.20-30   **2:17** Rom 2.17-3.20   **2:19** 6.14; Rom 7.6; 6.2-4   § **2:19** Mə ji mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yí: Ntó má ká nə «mə a má yow ngálə cugə nji shú lá mácɛɛ».   **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14   **3:1** 5.7   **3:2** 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17   **3:4** 4.11   * **3:4** Ciyá ni jí námá nə ŋkul bə ná «Zhwog micúnj bí á má jisəw myá».

5 Zembî muud ngó yə bí Nkênkê Shíshim a ngó sá bí *mëshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcə bí ngələ sá mísóólúgú məcəx mə ngó jii myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcə magulələ bí á magulə jəjə lán sá á bwiing bí yí?

6 Ngaá ntó wá í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgə jé jəngú, a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud».

7 Mpugá gwág cínəng ná buud bənəng Zembî búśə mpwogé nəcə búgə wá, bwə wá búśə bwán 3 Aburaham.

8 Ngaá Kálaad Zembî nyə á bwey jaaw Aburaham jəjə lán ga ná: «ikúl nə ilwon byēsh í bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jəng í á bwey lwó ná ikúl ishús í bá bii búgə ná ndéé Zembî mú ci ná búśə otətəlí.

9 Ntó ji ná, nda Zembî nyə a bwádan nə Aburaham nəcə a búgúlələ ná, Zembî mə bwádan námə nə buud bēsh bwə ngó búgula nda Aburaham wá.

10 Məlweemyá mə ngə yida bə buud bēsh bwə ngó dúg ná baagulələ məcəx wá í é kənd bwo wá Zembî wá; ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Muud mə bé kú baagulə súsúsá jēsh jisá cilyá Kálaad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, nkwaal nə nyə».

11 Í ngə ntəg mpu nyín ná sán sán ná muud cugé nə nkul bə tətəlí mísh mə Zembî dí nəcə misóólúgú mí məcəx; í cugé nə nkul bə ntó nəcə cilyá wúsə ná: «Tətəlí muud mə bá *dúg cug nəcə bələ nə búgə.»

12 Mpugá ntəg ná baagulələ məcəx í cugé bul bə yuug búgə; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágúlə súsúsá jēsh jisá cilyá məcəx dí ná á də sá gwo yé, məcəx yə nyə cug.»

13 Kríst nyə á ka tə tən shú ná nkwaal á məcəx bídúg shé. Nyə a nkény nkwaal wəngú nyádí nyúúlúd nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náə: «Muud yēsh

bwə kéel líd yé, nkwaal nə nyə»†.

14 Kríst nyə á nkény nkwaal wəngú shú ná, nyádí kwon dí, ibwádán í Aburaham í kálag íkúl ishúsəd, shé buud ngó búgula wá shé lógúg Nkênkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud mə Aburaham

15 Bwaang, shé ngwá ná yuug nə gúl sá shé mə dá dúg búúd bwə də sá yí. Ngaá í də bə nə zhizhe kálaad lúgə múúd mə sá yé, á ká sŷ váál í jéla yí, muud kú ná nyingə jímbal tə cilyá, kú námə kwádələ tə gúl sá cínəngú?

16 Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagə yé, *Aburaham nə mpwon buud nyé. Bwə ángē nə ci ná Aburaham nə məmpwon mə búúd mé, nda sá mə cí ná məmpwon məng məsə nkí bulya. Jísə ná «mpwon buud nyé», ntó ji ná *Kríst.

17 Mə ngə cəel ci ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálaad lúgə váál í jéla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məcəx mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məcəx məng mə á shígé bə nə nkul mə cénd sá kálaad lúgə wəng dí, ná mə zə sá ná nkwaagə í yág ntó cwag.

18 Nəcə í ká bə ná muud mə lúg nə lúgə nəcə sálə mísóólúgú mí məcəx, í nda ná nyingə bə sá Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bəxlə nkwaagə nyə á kaag yí.

Mfíi məcəx mə nə ndí yí

19 Ká Məcəx məsə nə wáyé mfíi? Məcəx mə á zə kwídəli shú ná buud bwə dúg mpu ja bwə é də caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə nkwaagə yí í afwóyé wóós yí. *Wəngəles wə bwə á ka zə nə məcəx, nkumba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo.

20 Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ngó sá sá nyəmfwó yí. Zembî ji ntəg fwó‡.

3:6 Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mət 12.3 3:9 Rom 4.16 3:10 Mbá 27.26; Zhk 2.10 3:11 Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 3:12 Ləv 18.5; Rom 10.5 3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † 3:13 Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dī; ntó ji ná, shwiy lú kwólós dúsə shwiy lú mázhúngúlú. 3:14 3.2-5; Zhu 3.1-2 3:16 Mət 12.7; 17.7-8 3:17 MmN 12.40 3:18 Rom 4.14; 11.6 3:19 Rom 4.15 **Wəngəles:** Mis 7.38, 53; Heb 2.2 3:20 Mbá 6.4 ‡ 3:20 Zembî nyə a kaag nkwaagə kú nə kala-məjwú. 3:21 Rom 7.13; 8.2

21 Ye ntó ji ná Mæcɛɛ má ηgə lúmbali nə mənkaagə Zembî nyə á ηgə kaag má? Gúl sâ cúgə nə ηkul bə ntó. Dúl cɛɛ í á mbám bə ná dúsə nə ηkul yə búúd cug íí, muud jee bə tútəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mæcɛɛ.

22 Ká, Kálaad Zembî ηgə lwó ná buud ɔ shí ga bēsh búsə mányámá má *míśámád. Mányámá mæɔng māsə shú ná obúgula bwə ηwág ηkaagə má Zembî, nəcə báá ηgələ búgúlá Yésus-Kríst.

23 Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Mæcɛɛ wə má á ka də fad shé, ηgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí.

24 Ntó má kə ná, Mæcɛɛ má á ηgə kyey nə shé nda muud ηgə fála múmwán yé, ηgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótútəlí mísh má Zembî dí.

25 Ná ndeé, ηgáá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á má wóós? Mæcɛɛ má angé ná nə fála shé.

26 Nəcə, bi bēsh má *búgula, bi músə bwán ó Zembî § kwoη má Yésus-Kríst dí.

27 Mpugá ná bi bēsh buud bí á ηgə duwan tãη buud ɔ Yésus wá, bi a má ηwa Kríst nda káándə má bwáád*.

28 Muud nda ná nyingə də bə nə tédúgá ná mwā *Yúden wə éga, mwā Garêk wə éga; lwaá wəga, fulí muud wə éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bēsh mú sâ ηgwúd kwoη má Yésus-Kríst dí.

29 Nda bí músə búúd ɔ Kríst ná, bi wə músə mpwoη buud má *Aburaham. Ntó, bɛɛlə ηkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi búsə nə kəw† wə Zembî.

4

1 Mə ηgə cɛel ci ná, té wēsh mwán má

lúg nə lúgə yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛem bə ámédí, a ji námə nda lwaá, kú nə kəw ísád.

2 Nyə é ηgə gwág nə buud bwə é ηgə kweemb nyə wá, nə bəɔng bwə é ηgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá cugə ntó ná ndeé kə kumə ja fwála sóónɡú nyə á cɛɛlə í bá wóós yí.

3 Ntó námə wə í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ηgə gwág nə mishíshim mí ηgə kyey nə isá yā shí ga myá*.

4 Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwán yé, zə byél mwə má mudád, íjwúga í Mæcɛɛd.

5 Zembî nyə á nti nyə ná Mæcɛɛ má jwúg nə nyə shú ná a jénág tãη í yíl búúd mányámá má mæcɛɛd yí, zə sá ná shé bəg nə zhií mə bə bwán ó Zembî.

6 Bi músə bwán ó Zembî; mæyigyé mâ cínəng māsə ná Zembî nyə a mé nti shé Shíshim mə Mwán yé mílamád, Shíshim wəɔng í də kím ná: «Abba†, Dâ!»

7 Ntó ji ná wo cugə nyingə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wə músə mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bəg nə dwó kəw ísá nyə á bwíig bwán bə yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

8 Yág ja bí á shígé də mpu Zembî yí, bí á də bə məlwaá má ózembî bwə cúgə námə mpu bə ózembî wá.

9 Ká ja bí má mpu Zembî gaá, bul bə ná ndeé ja Zembî má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ηkul nyingə kə *búgula mbéé ítag-bwool í míshíshim mí ηgə kyey nə isá yā shí ga myá? Ye bí má cɛel nyingə kə bə məlwaá?

3:22 Rom 3.9-30; 11.32 3:23 4.3 3:24 Rom 10.4 3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § 3:26 Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembî» yí, a ηgə cɛel ci bwán bwə mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dúgyá nə bwo yí. 3:27 Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 3:27 Rom 6.3; Ifz 4.24 * 3:27 Cugə mbií wí ná muud mə dág bí yé bəg nda a ηgə dág Yésus. 3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † 3:29 Kəw ni dúsə kəw á jəjə ísá Zembî nyə á kwəmusa shú bwán bə yí. 4:3 4.9-10 * 4:3 Ciyá sá áma ci na ná: «mishíshim mí ηgə kyey nə isá yā shí ga myá» ni, buud bēsh bwə cúgə bul bə nə cún ηgwúd na. Sá bāη sá ηgə ci ntáni nəcə sá má dág ná Pwól ηgə ci mənkuł má də ηgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwə ηgə ci ná jíə «ísá í á tédé shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. 4:4 3.13; Yuá 1.14 4:6 Rom 8.15-16 † 4:6 Abba: Ciyá ni í ká ná «Dâ». 4:7 Rom 4.13; 8.17 4:8 1Kr 8.4-6 4:9 Ifz 1.21; Kol 2.8-23 4:9 1Kr 8.3; Kol 2.15

10 BÍ ñgə bul kaŋusə mósól mwôw, nə bósól òŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbû!‡

11 BÍ ñgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ñgə bæmb nə iséy mə á sá bídí yí í yág íyíy-yíy éé!

12 Bwaanŋ, ñgaá mə a mə sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwə, ñgəgá nə cugə váál mə ñgé cugə yíŦ. Bí a shígé bwele sá mə məbwə.

13 Bíméfwó bí mə mpú ná ja mə á tééd bwiinŋ bí Jəjə Lân ja áshúshwóógú yí, bwás wó í á sá ná mə shígulag bídí.

14 Bwas dəonŋ í á sá ntâg mə nyúúl ñkí dana, ñji bí a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bí á yida lág mə nda mə ji ñgwól *éŋgəles mə Zembî, nda mə wó *Kříst Yésus.

15 Ká məshusug bí á də gwág mə ja jəonŋ má mə á mə ka kə ñgow? Mə ñgə mpu bwaagulə nə bí á də gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbəm bə nə zhíí, bí a nywá jee tí mísh mán yə mə.

16 Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé áá?

17 Yambán bósól búúd bwə ñgé zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jisə ñji nə bwə cəel zə béég bí nə mə shú ná bí nywílyág ñji nə bwo.

18 Jísə jəjə sá ná bí nywílyág nə sá ányunywaá; ñji í jəla nə bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə ñji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí.

19 Yé bwán bəm, mə mú ñgə nyinŋə jug shú dánúd nda mudá ñgé kwiy minú ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndéé kə wós ja Kříst nyó é mpu shín ñwa jiya bídí ícug dí yí.

20 Mə ñgə jii ja gaád nə mə bəg nûŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyínŋáyé ná mpu sá mə sáág shú dán yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

4:10 Mbá 4.19; Mís 7.42; Rom 14.5 † **4:10** Na, Pwôl ñgə jəla nə cí məzan mə Oyúden, ñkí ntâg bíl ísá íkúl ishús í á də sá dálə yə wácén-cení gúmé yí. Nyə a lás námá lésú ñgwúd wəonŋ Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr 9.19-21 † **4:12** Pwôl ñgə jii nə obúgula ó Galátia bwə cúgəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá məcə; məcə mə cúgé nə ñkul sá ná bwə bíg cug, mə cúgé námə nə ñkul sá ná bwə shúbəg cug. **4:13** Mís 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 **Agar:** Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbú 21.2 **4:27** Iza 54.1 **4:29** Mət 21.9 **4:30** Mət 21.10 **5:1** 2.4; 4.5, 9; 5.3

21 BÍ buud mə céél nyinŋə kə nyíi málwaa mə Mécəéd wá, jaawəgá ná mə: yé bí ñgə námə mpu gwág sá Mécə mə ñgé cí yí?

22 Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sóol məsáal.

23 Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə múdá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ñkaagə mə Zembî dí.

24 Budá óbá óni búsa mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayî, sə jəonŋ í byá málwaa: Agar wə éne.

25 Agar wəonŋ wə mbún Sinayî wúsə Arabî yí, a jí ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəonŋú bənnə mimbyágá myé myésh búsa məlwaá.

26 Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wə jí nyóonŋú wúshé.

27 Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusug;

wo wá yánŋá, wo muud wó abwélé gwág məcəy mə byéyí yé.

Nəcə bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwə bul bulya,

cə bəonŋ wə múdá jisə nə báá yé.

28 Bwaanŋ, bí báá bí búsa bwán bwə á byél ñkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá.

29 Ná ndéé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyəonŋ nyó á byél nə ñkul mə Ñkəŋkə Shíshim yé cúwúlí; ntó námə wó í ñgé bə ja gaád yé.

30 Ká Mícilyá mí ñgə cí ná jí? Nŋaá mí ñgə cí ná: «Wíŋŋúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zəg kaaw mənŋkəw nə mwán mə múdá cúgé lwaá yé.»

31 Ná ndéé bwaanŋ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyəonŋ cúgé lwaá yé.

5

1 Krîst nyə a yîl shé mányámád ná shé cùgəg ofulí. Yíímúgá mənyúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mányúúl málwáád.

Jiya fulí

2 Mə Pwól mə ngə ci ná, bí mə ká kə ngə síya ábiwáág íí, sâ *Krîst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií.

3 Mə nyingə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yímbulí ná a bég námə máççç mêsh.

4 Bí buud ngə dúg ná baagulólə Məççç wə í é tál bí otátalí mísh mə Zembí dí wá, bí mə ntáma bínđh Krîst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembí yí.

5 Sá báá, sə ngə ji nə búgə ná Zembí wə mə bá sá ná sə bəg otátalí; Nkənkə Shíshim wə ngə balan nə búgə jísú, ngə sá ná sə ngəg nə bwánd ná Zembí nyə e sá sə sóólúgú wəng.

6 Nəcé, muud músə múúd mə Yésus-Krîst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mfií; sâ ngwúd wə ngə kwíind: nji búgə. Búgə jəng í də ntəg nyín cɛelíd.

7 A jə kuú njənd bí á téd nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhíid ná bí kú ná nyingə bə óbúbálé éne?

8 Váál língúlə bwə mə líng bí ni í ángé nə zhu wə Zembí muud ngə jəw bí yé.

9 Ngaá bí mə mpú ná bábaalé *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ngug wêsh í bádúg?*

10 Jám kóómbúd íí, mə ji nə búgə ná bí mú buud ɔ Cwámə, bí abúle nyingə bə nyúl zhí shús. Nji, muud nyə á mə zə sá ná fəg í jímbug bí éne, təw ná nyə wə zə təw zə, Zembí mə bá yá nə nyə.

11 Bwaang, í mbəm bə búbálé ná mə ngə ná nyingə cündə ábiwáág, bwə ka nyingə wáámə mə nə cúwálí nəcé ji?

Mə ká nyingə ngə jíguli buud ntó, mpú ná mə aŋgə ná jíguli kwolós, sâ í kwál bwo bəgú yí kú ná bə.

12 Buud bwə mə zə zamudan bí óni, bwə jéeg námə kə cwíya mímyáág!

Fwámé jiya fulí

13 Bwaang, *Krîst nyə á mə sá ná bí cùgəg cug fulí. Nji, cug fulí jəngú í ájáláyé nə yida tál bí məkuú shí ná bí sáág isá mílám mín mí ngə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛelí í é sá ná bí dúg bə, ngwól kwíind ngwól, ngwól kwíind ngwól yí.

14 Nəcé, məmpəndí mēsh mə Məççç mə ká bwəma mpəndí ngwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná».

15 Ká, bí mə ká yida ngə kwagula mpədúgá nyín, nkí ntəg ná bí ngə bə, ngwól fɛeg ngwól, ngwól fɛeg ngwól, bí ó ka bey ná í bəg shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

16 Mə ngə yida ci nááá: cugəgá váál cug Nkənkə Shíshim ngə lwó bí yí; ja jəngú, bí anyingəyé ná ngə bə iwímbúg í cug mə múúd.

17 Nəcé, iyéesh í cug múúd í ngə lúmbulí nə iyéesh í Nkənkə Shíshim, iyéesh í Nkənkə Shíshim lúmbulí nə bí í múúd; isá íbá íni í ngə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á nə bí nda sá sâ bí mə cɛél sá yí.

18 Nji, bí mə ká ngə cugə váál cug Nkənkə Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyingə bə málwaa mə máççç.

19 Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə njúúg, myó wə: nə janja, nə misóólúgú mí ádudanə, nə asíy-síy,

20 nə yálə ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ifumuga, nə ozhuyá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə dúlə bə máçún məcún, nə mánkəómá,

5:3 3.10, 12; Rom 2.25

5:5 2.16; Rom 8.23-25

5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23

5:8 1.6-7

5:9 1Kr 5.6

* 5:9 Kaanə ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúsə námə nda kaanə sə mə də

ci ná: «Shú ngwúd mə də wá bóól bēsh ibwool» yí.

5:10 1.7

5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23

5:13 1Kr

6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16

5:14 Ləv 19.18; Rom 13.9

5:15 Zhk 4.1-2

5:16 5.25; Rom 8.2-13

5:17

Rom 7.13-23

5:18 Rom 6.14; 7.4

5:19 Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm

3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15

21 nə məzhún, nə ɪŋguluga, nə idína í álal-ɲkul†, nə bíl váál isâ yâ ntó. Mə tééd fwo bwey kéwəli bí námá nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ɲgə sá váál isâ íni wá bwə ábúlé bə nə kəw Faan má Zembî dî.

22 Ká, ɲkɛɲkɛ Shíshim nywáá má dɛ sá nə muud bág nə cɛɛlí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə milámusa, ɲji jɔ lám, nə jɔ fúlú, mənkaagə mé nda salan,

23 nə lám ná shɛɛ, nə dúlə mpu bii lám; kú nə tɔɔ cɛɛ í ɲgə ban váál isâ íni.

24 Buud bwə músə búúd ɔ Kríst wá, bwə á má bwambələ mbií búúd bwə á dɛ fwo bə yí kwolós dî, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byêsh.

25 ɲkí shé má mpú ná ɲkɛɲkɛ Shíshim wə ɲgə sá ná shé cúgəgú, shé kágá bíd ná nyə wə kyéyug nə shé.

26 Shé yówugá ibəmb, shé yow dúlə ɲgə sɔ məbyaagulə nə dúlə sá ófimál séméfwó nə séméfwó.

6

Dugá wá mábwə

1 Bwaanɲ, ɲkí í wóós ná muud má biil nə iwushí, bí buud ɲgə bɛ Shíshim má Zembî wá, ɲwagá nyə nə lám ná shɛɛ, bí sá ná a cíg sósólúgú wəɔɲg. Bi ɔ dɛ námá káálugə nə bi bílúg mábwəbúlánúd.

2 Dugá sá ná, ɲgwól má ká bə nə məkwowula, bósól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ɲgə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí.

3 Nəcé, ɲkí muud ɲgə tédúgá ná a jì gúl məma sâ, í ɲjúl ná a cúgə tɔɔ sâ, a ɲgə shiig nyəméfwó.

4 Ná ndɛé, muud yêsh fáásug misósólúgú nyəméfwó ɲgə sá myá; á ká dúg ná mí mpíyá nə gúmá, a mú ɲwa gúmá nə nyəméfwó, kú bə mányúúl má búúud.

5 Nəcé muud nyəméfwó má jəlá nə fwo wáduga nə micún myé.

6 Muud ɲgə jíig Milású mí Zembî yé yág muud ɲgə jíiguli nyə yé kəw á isâ byêsh á jí nə ndí yí.

7 Kúgá shiig mányúúl; bwə ádé kə nə məshiigá wə Zembî; mpəg múúd mə bɛ yí, gwo námá wə á bá mwáág yí.

8 Múúd mə ká bɛ mpəg á nyúúl*, mpəg jəɔɲg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág tâɲ mpumə yí. Muud mə ká yida bɛ mpəg Shíshim†, mpəg jəɔɲgú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá má bá mwáág tâɲ mpumə yí.

9 Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád í, shé má bá mwáág mpúmá á mánywa məɔɲgú fwála í bá jəla yí.

10 Ná ndɛé, té shé ɲgə ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bəsh mánywa, bul bə ná ndɛé bəɔɲg búsə óbúgula nda shé wá.

Məshínə má kálaad

11 Bwaanɲ, bi má dúg məma íkanɲá má ɲgə cílə bí nə mbwə wám yí.

12 Buud bwə ɲgə yímbəli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwə ɲgə sɔ ná bwə ɲwa gúmá nə misósólúgú myá buud. Jísə ɲji ná bwə acéélə bwəma nə cúwálí kwolós má *Kríst í ɲgə kwaamb yí.

13 Dugá, buud ɔ ábiwáág bwáméfwó bwə anɲə nə baagulə məcɛɛ, ɲji bwə ɲgə jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə bwo ɲji ná bwə cɛɛl bá dɛ bəgəwa ná bwə wə bwə á sá ná bi síyág ábiwáág.

14 Ká məɛ jám kóómb dî, mə cugə nə gúl sá má jí nə ɲkul bəgəwa nə ndí yí, námá ɲji kwolós mə Cwámə wúsú Yésus-Kríst; nəcé Kríst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dî, shí ga dúg mə nda mə jí kwolós dî.

† 5:21 *idína í álal-ɲkul*: Mbií idína wəɔɲg í á dɛ bə, buud də nə ɲgul ntɔ mɪnɲi, buud sá janɲa kú nə məsus.

5:22 Ifz 5.9 5:23 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 5:24 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 5:26 Rom 12.10; Flp 2.3 6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29

6:3 1Kr 4.7 6:5 Rom 2.6; 14.12 6:6 1Kr 9.11, 14 6:8 Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * 6:8 *bɛ mpəg á nyúúl*: Ntó má kə ná: «Wá lúu ɲgəlé sɔ mánywa má dúgyá nə nyúúl má». † 6:8 *bɛ mpəg Shíshim*: Ntó má kə ná: «Wá lúu ɲgəlé sɔ mánywa mə dúgyá nə Shíshim má».

6:9 2Te 3.13 6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 6:11 1Kr 16.21 6:12 5.2, 11 6:14 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24

¹⁵ Gwé wé má cí ná, síyálə ábiwáág cúgé nə mfíí, nyingələ bə kú síya, nda nə mfíí; sá jí nə mfíí yí jí nji bələ kuk-wuməga ágúgwáan.

¹⁶ Buud bēsh bwé é bε njígúalá ní wá, Zembî ké sá ná bwé cágəg né sheε, ké gwág bwo cey lámád, ké sá námé *Izurəyél yé ntó.

¹⁷ Tээd múús íí, muud nda ná nyingə ntáɣələ mə lúu; mpugá né nyúúl nyâm nyí nə məyíigyé mə ηgá lwó nə mə a mə jug shú mə Yésus má.

¹⁸ Bwaanɣ, Mpaam mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínéd. Amen.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugud, bwə də jəw ókálaad bəəŋg ná «okálaad ə mwâ mimbwug». Bəxələ sâ jisə Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ŋgə nyîn ná kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəŋgú mbwoomb «ókálaad ə mwâ mimbwug» dí, bənəŋ nyəəŋg á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyəəŋg nyə á cilə Fəlməŋ yé.

Minjígúlá mísə kálaad wəəŋg dí myá mí ŋgə nyîn nda sâ mə cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Də ŋgwúd. Shug lú mínjígúlá myəəŋg wə yuug á kandəgə kandəgə Zembî nyə á yágulə yí; yuug ná á sheəŋg ísâ yâ jəŋ nə ya shí byēsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígúlá wəəŋgú məŋkəw məbá.

(1) Nkəw áshúshwóógú í ŋgə lwó ná Zembî nyə á sheəŋg Oyúden bənəŋ ikúl ishús, a sá ná bwə bág kúl ŋgwúd kwəŋ mə Kríst dí (1.3–3.21).

(2) Nkəw ábée í ŋgə lwó ná obúgula bēsh bwə jəlá nə cəgə cəgə á bələ seəŋgyá kúl ŋgwúd, nəcé bēsh bwə músə buud ə Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékəkê mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlag.

² Sónjé wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ŋgóg nə cəgə ná shee.

Mpaam ántə minji

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 **Ifêz:** Mis 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembî nyə a mə yíl sá mánámád: Kol 1.13-14 **məcií:** Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 **Zembî nyə a mə bul bul sá sá mpaam:** Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwə cí na ná: «Zembî nyə a mə yə sá dəsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22

³ Gúmá nə Zembî, Sónjé mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwəŋ mə *Kríst dí, sá sá mənywa mə *shíshim məváił məsh jəŋ dí gwəw yé.

⁴ Nyə á bwey féesh sá kwəŋ mə Kríst dí a nda fwo fwə shí nə gwəw. Nyə a féesh sá nə sá bág minjékəkê, kú nə sá á jumág nyádí míshúd. Njéłə bə cəelí nyə á cəel sá yí,

⁵ nyə á bwey bə nə cəxələ ná a bá ŋwa sá tən bwán bə kwəŋ mə Yésus-Kríst dí, váál jəjə yéesh jé í á bə yí.

⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú ná sá ságúsəg məma mpaam nyə á sá sá kwəŋ mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a mə yíl sá mánámád nəcé məcií mə ábábə yé wəəŋgú, a mə juu sá nə iwushí bísú nyádí kwəŋ dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpaam nyé.

⁸ Zembî nyə a mə bul bul sá sá mpaam nyəəŋgú, juw sá zhí mə bə nə fəg nə ikəŋ.

⁹ Nyə a mə sá nə sá mpúg jəjə yuug jé nyə á ŋgə baagulə shwoó ná a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí.

¹⁰ Nyə á ŋgə baagulə yuug jəəŋg ná a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúla: í á bə nə a bá seəŋg ísâ byēsh yə Kríst ná Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: təw isâ bísə gwów jəŋ dí yí, təw byəəŋg bísə wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a mə ŋwa sá tən kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a téed bwey féesh sá námə nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isâ byēsh nda á cəel ná yé.

¹² Nyə á ŋwa sá tən kəw dé shú ná, sá buud sá á téed fwo bwey kwəy bwágé lúu wə Kríst wá, sá dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

¹³ Nyádí kwəŋ dí wə Zembî nyə á wá bí Njékəkê Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tən məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á

gwág Jɔjɔ Lâŋ ngé cug bí yí, ná ndeé bi mú *búgula nyə yí.

14 Nyə a wá shé Shíshim yé wəɔŋg mílámúd tâŋ béén ná a bá yə sá dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə mɛel yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəɔŋgú ná í bág də ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

15 Sâ jəɔŋg wə bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bi ngé námá cɛel obúgula bēsh yí,

16 mə ayówé ngələ yə Zembî akíba shú dán ja jēsh má ngé wá bí məjəgula mām di yí.

17 Mə ngə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pəpá á milwané yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí;

18 a wág bí ɪŋgúnɔŋ mīsh m̄á lámúd, bi mpúg váál bwágá lúu búúd bwé dū bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwog ɪjimá ísá á dū kaaw mɪŋkɛŋkɛ mi búúd myé yí,

19 nə məma yáag-yáag mísóólúgú á də sá shú sá obúgula myá, mísóólúgú á də sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá.

20 Məma ŋkúl ántə minji nyəɔŋg wə nyə á wɛef gwúmúshílə *Kríst ná ndeé kə jil nyə nyədí mbwə mənɔwūm jəŋ dí gwəw yí.

21 Nyə á bān Kríst gwəw a ntə ísá yā məyídúgú† í ngé wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ngé lwó buud mpəl yí, nə byəɔŋg í ngé ntə buud ŋkul yí, nə byəɔŋg bíś nə ícwám̄ba yí; á ntə sâ jēsh jí nə ŋkul gwíidəw jíná təə wa cug ga dí, təə jəɔŋg cug í ngé zə shwóg yíid.

22 Zembî nyə a mə wá ísá byēsh Kríst dí mányámád, ná ndeé, nda Kríst mə jwú nə ísá byēsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Dɔ lú obúgula,

23 Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngé lwándulə sâ jēsh kúl jēsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cug

1 Bi bān, nə iwushí nə *misəm bí á də sá myá, mí á sá ná bi bág mimbimbə.

2 Bi a wá mənyúúl cug iwushí nə misəmúd yág, ŋwa kuú njəɔnd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ məsa ngé kyey nə lal-lal məjamb mɪŋgúlúd yé, nyə *shíshim ngé lwáfələ buud ɔ mɪŋgáádó yé.

3 Sə bēsh óga, sá á bə námá gwoɔŋg jəɔŋgúd, cug jísú í á ngə bɛ iyéesh yā milām mísú, sá á də sɔŋ njí nə sá mə lwándúlə iyéesh byəɔŋgú nə bów-bəw mítádúgá myā cínəŋg; sá á bwey byél sá njúl námá nda bóól bēsh, sá njúl njí nə Zembî gwágúg sá zhwunú.

4 Njí, Zembî jí bul bə nə lám məcɛy, nyə á cɛel shé nə fwámé məma cɛelí.

5 Gwə wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á nyinɔŋg yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam mə Zembî wə í á mə sá ná bi dágúg cug.

6 Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, ná ndeé, lúu yé dī, nyə a mə kə jil shénəŋ gwəw jəŋ dī.

7 Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəɔŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú nə a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé bān mə jəw nə mpaam yí.

8 Mpugá nə mpaam mə Zembî wə í á mə sá ná bi dágúg cug, bi a mə ka ntəg bii mpaam nyəɔŋgú nə zhií a búgú. Sólúgú wəɔŋg í cúgé sólúgú wán, jíśə yána mə Zembî.

9 Shé ádúgɛɛ cug nəcé fwólə sá wúl sólúgú, mbô. Muud nda jee ŋkəny nyúúl.

1:16 Kol 1.3 1:17 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 1:18 4.4; Kol 1.12 1:19 2Kr 13.4; Kol 2.12 1:20 Mis 2.33; Kol 3.1 1:21 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † 1:21 Na jisə wəɛŋgəles bwə ngé cɪy Yūd 1.6 dí wá. 1:22 1.10; 4.15; 5.23; Sóm 8.7; Kol 1.18; 2.19 1:23 Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jēsh kúl jēsh: 3.19; 4.10 2:1 2.5 2:2 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 2:3 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 2:4 Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 2:5 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 2:6 1.3; Kol 2.12; 3.1 2:7 1.7; Rom 5.20 2:8 Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 2:9 Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 2:10 Tit 2.14

10 Shé búsə yida bæ sâ Zembî nyaméfwó má shîn lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Krîst dî, shú ná shé kág sá jəjə mísóólúgú nyə á bwey kwəməsa shé myá.

Kúl búúd má Zembî

11 Bi buud bí á byêl yág íkúl ishús dí wá, bi ə tádúgá sá bí á də bæ yí, ja *Oyúden bwé á də ηwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl nə bāη bwé á bæ nə nyə nji mányúúlád, məbwé má búúd sála.

12 Bi á də bæ, kú nə wónǵó nə *Krîst, kú nə zhí bí má bə búúd ə Izəryêl; bi á də bæ ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á də kaag buud ə ísə bé yííd, ηgə cugə kú nə bwágú lúu, ηgə cugə kú nə wónǵó nə Zembî.

13 Ká ja gaád íí, bí buud bí á də bæ Zembî shwóg-shwóg wá, məcií má Krîst má á má sá ná bi bág nyə kúnə-kúnə, kwonə má Yésus-Krîst dî.

14 Nyə wé jísə mətəla mäsá, nyə muud nyə á sá ná, a ηwa ká ηwa ká, a sɛɛηg yé. Nəcé yánalə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlú í á də wá mbéégí mpédúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kóógúlú í á də sá ná bwé dág fiima yí.

15 Nyə a má yíl mámpéndí nə ici yá *mbwoomb məcɛɛ, shú ná mwâ Yúden bá bēsh mwâ ikúl bwé bág mbii múúd agúgwáan ηgwúd nyádí kwonə dî, bwé cugə mətala dî.

16 Yǎlə nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ηkwambulə mpédúgá bənəη Zembî, a sɛɛηg mwâ Yúden bá mwâ ikúl bwé bæ sâ ηgwúdá, nyə a shínal ifiimuga.

17 Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bæ shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəəηg bwé á bæ nyə kúnə-kúnə wá ná ifiimuga í má shîn.

18 Nyə wé nyə a má sá ná sá bēsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúmæg wé Dâ nə ηkul mə Nkəηkə Shíshim ηgwúd nə ηgwúd.

19 Ná ndeé, bí cugé ná nyingə bæ ójínə, ηkí ntəg mintəbə. Bi músə buud ə mpwág má Zembî, námə nda míl mǐnkəηkə mí búúd myēsh, bi músə njów búúd má Zembî dî.

20 Bi búsə nda isá í málwǵga bwé ηgə zə lwə nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəəηg wé *buud ə lwámá nə *buud ə mícúndá, Yésus-Krîst wé jísə kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dí yí.

21 Njów wēsh í ka zə ηgə lwíny nyádí kwonə dí ka zə bæ ηkəηkə Mpáánzə má Cwámba.

22 Nyádí kwonə dí wé bí má zə námə ηgə bwəzəda málwǵga dí yé. Bi má ηgə bwəzəda málwǵga dí ná ndeé í mú bæ njów Zembî ηgə jil Shíshim yé yí.

3

Krîst ji námə Krîst á ikúl ishús

1 Gwé wé jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgələ sēy nə *Krîst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, má də jəgula nə Zembî shú dán.

2 Bi a má jəlá nə jee gwág váál Zembî ηgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ηwa mə wá nyádí mísóólúgú, a yə mə iséy ná mə sáág shú dán.

3 Zembî wé nyə a bágulə mə *ndimba má má ndəm cilə bí ni.

4 Ja bí é ηgə lə kálaad éga yí, biméfwó bi é jee dág váál má má mpu ndimba má Krîst yí.

5 Zembî nyə a shígé fwo lwó íkala í búúd í ayág ndimba wəəηgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkəηkə Shíshim zəg wéeshuli nyə, lwó mǐnkəηkə mí *búúd ə lwámá nə *buud ə mícúndá.

2:11 Rom 11.17 2:11 5.8 *ábíwáág*: Gal 5.6; Flp 3.3 2:12 Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 *ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á də kaag buud ə ísə bé yííd*: 2.19 2:13 bí á də bæ Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 *məcií*: 1.7; Gal 1.4 2:14 mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 *sɛɛηg*: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 2:15 2Kr 5.17; Kol 2.14 2:16 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 2:17 Iza 57.18-19; Mis 2.39 2:18 3.12; Rom 5.2 2:19 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 2:20 Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 2:21 1Kr 3.16 2:22 1Pr 2.5 3:1 Kol 1.25 3:1 mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 3:3 3.6 3:4 Rom 16.24; 2Kr 11.6 3:5 Kol 1.26 3:6 ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27

6 A má lwó bwo ná, ja búúd ɔ íkúl ishús bwé má magulə Jɔjɔ Lāŋ yí, bənŋ bēsh *Oyúden bwé músə námə nə kəw ηgwúd mísh má Zembî dí, bənŋ bēsh bwé músə íkúl í nyúul ηgwúd; ηkaagə Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bēsh.

7 Jɔjɔ Lāŋ wəŋŋ wə Zembî nyə a sá mə mpaam, wεεf ηkúl nyé, ηwa mə ísáyúd ná mə kyéyug nə ndí yí.

8 Mə muud mə búl bə kú nə mfíí míŋkɛŋkɛ mi búúd myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam ná mə zég jaaw íkúl ishús tãŋ jɔjɔ mákál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúd cúgé nə ηkul shwánzələ má.

9 Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyé á té isâ byēsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí.

10 Nyə a sá ná mə zég bágulə búbálé wəŋŋ shú ná *Dɔ lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fug ísâ byēsh dí yí, isâ yâ jon, byəŋŋ í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəŋŋ í ηgə lwó buud mpəl yí í mpúg.

11 Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú ísâ íni byēsh, nyə á má ka zə sá sólúgú kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí.

12 Sə músə nə ηkul jee kumə wə Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúd ɔ Kríst, sə ηgə ntəg *búgula nyə.

13 Mə ka ηgə ci ná, bí tεεm dúg nda mə ηgə bwəma nə *incwaw í ntug shú dán éga, bi kú wá mányúul íŋkúŋkwon dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sá gúmá.

Ceelí má Kríst

14 Gwé wé jí ná, mə ηgə kúd Dá məbwón,

15 nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myēsh mínə, təə mya wa shí, təə mya jon dí yé,

16 mə ηgə jəgula nə nyə ná, nda ny-wáá jí nə yáag-yáag mílwané ná, a sáag ná Nkɛŋkɛ Shíshim yé wáag bí məma mpífé mílám dí cwú, ləlushi bí.

17 Mə ηgə námə jəgula ná, nda bi ηgə *búgula nyə ná, a sáag ná *Kríst zég jí bí mílámúd, bi nádag nə cεelí, bi ηgə magulə nji sá í zə nywadulə cεelí yí,

18 shú ná bi bág nə ηkul ná, binŋ míl míŋkɛŋkɛ mi búúd myēsh bí wámbulóg bímbí cεelí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí.

19 Bí bág námə nə ηkul mə mpú cεelí má Kríst í ηgə ná ntə sə fug ní, shú ná mílám mí lwándúg bí nə fug nə cεelí ná cwóó námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

20 Zembî muud jí nə ηkul bul sá sə mənywa ntə bímbí sə má gwáámə nyə yí nə bímbí sə má tédúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ηgə sá ná ηkul nyé í ηgəg nə sēy sádí ícug dí yé,

21 *Dɔ í sáag ná ikala í búúd byēsh í yág nyə gúmá kwon mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ηgwúd

1 Nda jí ntó ná, mə muud jí mimb-wug dí nə ηgələ sēy nə Cwámba yé, mə ci nááá, cugəgá mbii cug í mpíyá nə muud má bii njúwúlú Zembî ηgə jów buud yé.

2 Ntó jí ná, muud kú bwele ηkēny nyúul, də bə nji nə lám ná shεε, kú nə mílámusa, ηgwól jísəw ηgwól cεelíd.

3 Nkɛŋkɛ Shíshim má sεεŋg bí ná bi ηgəg nə cugə búmbə ηgwúd; bulugá wá ηkul ná cug búmbə jəŋŋ í bág kú ntáma; bí ɔ shúgál gwo nə lám mátəla, nəcé lám mátəla wə ηgə báduga bí búmbə ηgwúd.

4 Bí má jəlá nə cugə búmbə ηgwúd nəcé Zembî nyə a jów óbúgula bēsh ná bwé bwándúg bwágé lúu ηgwúd*; ntó,

3:8 búl bə kú nə mfíí: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12**

Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Bóól bwé ci ná gwiid ní mə ká ná «nyə wá nyə a tē». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9

4:3 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4 bwágé lúú:** Ná «bwé bá bə nə cug á kandugə kandugə».

obúgula bêsh búsə mbwəɔɔdá nyúul
ngwúd, bwə á lág Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim
ngwúd,

⁵ búsə nə Cwám̄ba ngwúd, bwə ngə
magulə minjígúla mimpwúd, búsə nə
nduwán ngwúd†,

⁶ Zembî jî nji ngwúd, á jî Sóóngá a shé
bêsh yé; nyə wə mə jwú nə shé bêsh, á
ɔ́ balan nə shé bêsh shú sálə ísɛ́y byé,
a jisə shé bêsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yêsh nyə a shí lág dé
kəw lú yána váál *Kříst nyə á yígula
nyə dwo mpáam dí yí.

⁸ Sá jəwng wə jî cilyá Kálaad Zembî dí
nə:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bii mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwə cí nə nyə á kə gwów yí,
ntó mə ké nə jî? Ngaá ntó mə ké nə nyə
á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí?

¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námá wə
nyə a bád kə zhwááŋgɛ́, cɔ́ jon lə gwów
dêsh; í á bə ntó shú nə shí nə gwów
byêsh í bág nji nyə nə nyə.

¹¹ Məyána nyə á ngə yə buud má
mə á ngə bə nə, nyə a sá nə bóól búúd
bwə bág *buud ɔ́ lwámá, bóól *buud
ɔ́ mícúndá, bóól obwiingye ɔ́ lân, bóól
obaagulə ɔ́ gwoong nə oyíguli.

¹² Nyə a sá ntó shú nə minkɛ̀nkɛ̀ mi
búúd mí bág fwámé nkəwə́sá mə sá
ísɛ́y, ngə́lə sá nə nyúúl mə Kříst, *Dɔ́ lú
óbúgula í lálug.

¹³ Bwə sáág ísɛ́y byəwng nə ndɛ́ kə
wóós nə shé bêsh shé mə bá bə nə váál
búg ngwúd, shé bêsh mpu *Mwân mə
Zembî váál ngwúd, shé bêsh fifə námá
bímbí Kříst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú nə sə nda ná nyingə
bə íkúkágə, sə nda nyingə ɔ́ ngə
yáŋgula nda ifúlə í íntál í ɔ́ yáŋgula
ngwɔ́ɔ́ nə ngwɔ́ɔ́ nə; nda ná nyingə ɔ́
ngə bɛ́ njígúla wêsh í wóós yí, buud

bwə á mə kú nə dólə kul bóól íbíd wá
bwə nda ná nyingə nyúg sə.

¹⁵ Sá mú bá yida ɔ́ jaaw óbúbálé nə
lâm cɛ́lí, sə ka ngə wíy məzhií mêsh
ngə bə nda Kříst muud jí lúu yé.

¹⁶ Nəcé nyə Kříst wə ngə sá nə Dɔ́
dêsh ncindí í bág fwámé téégyá nda
nyúúl muud, kúl nyúúl jêsh jé jiya dí,
misə́sagə myâ mə́bwəɔ́ mə nyúúl ka
ngə laad byo. Dɔ́ ka bə ntó, kúl nyúúl
jêsh ngə sɛ́y váál í jí yí, nyúúl nyêsh ka
ngə wíy nə cɛ́lí.

Kuú njəwng ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ngə cɛ́l lás fwámé lás
Cwám̄ba ngə mpu, ngə cí náaa: kúgá
ná ngə kyey kuú njəwng óhááɔ́n; bwə
ngə sá isá nə milúu myáŋ, milúu ka ngə
zhíŋg bwo ntó kú nə wímbúlé.

¹⁸ Milúu mí á mə shilə‡ bwo, bwə
cúgɛ́ nə nkəw cəg Zembî nyə a mə
yə búúd yíid nəcé shúg dəsə bwo
mílúúd yí nə bimbúlálə mílám mí á mə
bimbula bwo yí.

¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə
məcəy, bwə á mə ka wusə mányúúl
ásíy-síy dí, ka ngə bɛ́ misóólágú mí
ádudanə məváál mêsh, nə mbɛ́ɛ
ncwanğə antɔ́ minji.

²⁰ Nji bí báá, kéel mə *Kříst bí á gwág
yí í áshígɛ́ jíguli bí ntó.

²¹ Ngaá nə kéel mə Kříst wə bí á gwág
yí? Ngaá nə minjígúla myé bí á ŋwa
myá mí á bə óbúbálé wə Yésus?

²² Ká jî? Í jii nə bí myáásug
kukwuməga múúd bí á fwo ɔ́ bə
kuú njəwng ácwúlúd yí, kukwuməga
múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngə́lə bɛ́
məshíigá íwímbúg í ngə shíig nyə yí.

²³ Í jii nə mílám nə mílúu mí ngə́g nə
nyingə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan.

²⁴ Í jii nə bí bwáádúg kukwuməga
múúd ágúgwáan, kukwuməga Zembî
nyə a mə sá nə í bág nda nyə́mɛ́fwó, í

4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 **nduwán**: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5 nduwán ngwúd**: Bwə á ngə duwan shú
mə Cəgye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sôm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10**
1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15**
5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18 mílúu**
mí á mə shilə: Ciyá ní jisə námá 2Kr 3.14; í kə nə «mílúu mí músə bwo kú ná nyingə ɔ́ mpu bii ísá, kú
mpu faas». **4:19** Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak
8.16-17; Kol 3.8-9

ngó bɛ otútəlí nə cug mánkəl í ngó zhu óbúbálé dí yí.

25 Nda jí ntó nó, myaasugá ijǒǒ. Ná ndeé, muud yêsh má jəlá nə bwiing ngwól nji obúbálé, nəcə shé músə leedyá nda ikúl í nyúul muud.

26 Í ká bə ná muud má gwág zh-wuŋá, ké bey ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jímág a njúl ná nə zhwuŋá.

27 Bi kú beeg yə Njwú məjamb zhií.

28 Muud nyə á də júwo yé yówug júwo; a yídag sɛy nə məbwə mé shú ná a bég nə sá jí nə ŋkul kwíind nyáméfwó, kwíind námə ngwól múúd jí nə məyánŋan yé.

29 Muud kú ná nyingə cúwal ícúwáli-cúwali nyádí mpud; ŋkí í jii ná bí lásúg íí, bí ci nji jǒǒ íciyá bíśə nə ŋkul sá nə muud lálug búgəd yí, íciyá bíśə nə ŋkul kwíind búúd bwə gwág wá yí.

30 Zembí nyə a wá bí Nkɛŋkɛ Shíshim tãŋ məyigyé ná á bá yíl bí mánýámád. Kúgá sá nó Nkɛŋkɛ Shíshim wɔŋŋ shúsúlág.

31 Ofimál, nə dálə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tɛem bə dúl váál gwǒlə lám dɛsh, byêsh íni í shínág bídí ícug dî.

32 Yídagá bə nə osusa, bí də gwág búúd bɛsh cey lámúd, bí də sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námə nda Zembí nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

5

Kuú njɔnd cɛelí

1 Ngaá bí jisə bwán Zembí mə búl cɛel wá, ngəgá nə sá nda nyə.

2 Nwagá kuú njɔnd cɛelí námə nda *Kríst nyə á cɛel sé nó; nyə á cɛel sé váál á nó nyə á kɛenzh cug jé yə Zembí shú dúsú, a bə sé *mətúnuga má anywa məcud wə Zembí.

3 Bwə nda ná də cwééd bí nə janga, nə dúl váál mísóólúgú mí ádudanə myêsh, tɔə yéesh mábii. Isâ íni í ájáláyé nə miŋkɛŋkɛ mi búúd.

4 Kúgá ná nyingə də cúwal ícúwáli-cúwali, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bôw fyanŋa. Ntó nyə ajáláyé. Yídagá də lǒ mánywa Zembí ngó sá bí má.

5 Bi má jəlá nə wámbulə mpu ná, tɔə muud janga, ŋkí muud jí nə cug ádudanə yé, ŋkí ntág muud jí nə yéesh mábii yé, ngwúd nə ngwúd nyə abúle bə nə kow Faan má Kríst bá Pɔpá Zembí dî; yéesh mábii jisə dúl váál yələ zembí áyadúg gúmə.

6 Bi kú bíd nə muud zág shiig bí nə mbéé zhizhe kaand. Váál ísâ byɔŋŋ wá í də sá nə mpimbə má Zembí í bíig buud ə məbún.

7 Kúgá də fala sáməbə nə bwo.

8 Yág, bi á bə nə milám yídúgú nə yídúgú; ká, bi músə nə məŋkenya mílámúd ja gaád; ŋwagá kuú njɔnd á mánkenya.

9 Məŋkenya máá mə də bə, nə jǒ lám, nə otútəlí, nə obúbálé.

10 Bi ó də sǒ nji sá Zembí mə gwág nywa yí.

11 Kúgá də nyíi misóólúgú myá məyídúgúd, mí cugé nə mfíí. Yídagá də lwó ná misóólúgú myɔŋŋ mí anywáyé.

12 Isâ bwə dú ngə sá məyídúgúd yí í cugé sá mə dú bwiing, sálə shwôn.

13 Ja mánkenya má mə kwan gúl sá yí, sá jɔŋŋ mú nyín nda jí ná.

14 Nəcə məŋkenya wə mə dú sá nó sá jêsh nyínúg nda jí nó. Gwə wə bí mə gwág gúl ciyá nó:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Wɔlúg wú mí múŋúd,

Kríst ka kwan wo.

4:26 Zhk 1.19-20 4:28 1Te 4.11 4:29 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 4:30 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 4:32 Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 5:2 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 **mətúnuga**: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:3 Gal 5.19-21 5:3 Kol 3.5 5:4 4.29; Kol 3.8 5:5 Rom 5.17 5:6 Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 5:8 yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 **məŋkenya**: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 5:9 Gal 5.22-23 5:10 Rom 12.2; 1Te 5.22 5:13 Yuá 3.20-21 5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 5:16 Kol 4.5

* 5:16 Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bóól bwə ci gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála má cug».

15 Bi ɔ mpú ða baagusa kuú njɔnd wán ná bi kú ngə cugə nda iwagulála, bi cugəg nda buud bwé má kyé wá.

16 Yílúgá fwála míkwámúd*, bɔw mwɔw mága.

17 Ná ndéé, kúgá ða wagula, ðagá mpu wámbulə sâ Zembî mə jí yí.

18 Kúgá ða ngul ná ndéé shwág, váál ínguluga dɔɔng í ða kənd múúd íntíwúlíd. Yidagá ða sɔ ná bi lwándúg† nə Nkékéké Shíshim.

19 Ðugá sey ósôm nə mɪngwa nə isusa yá Zembî ja bí má dú lésa yí; ðugá ságusa Cwámba ísusa dí nə lám wêsh.

20 Ðugá lɔ Zembî Sónngú kwonə má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sâ jêsh dí.

21 Ðugá sá mpédúgá nyín ná muud yêsh jweeg líu magulə ná ngwól jwúg nə nyə nəcə gwɔɔlə bí ngə gwɔɔ Kríst yí.

Cug á njɔw bâ

22 Budá o, bídúgá ná ogwúm bún bwé jwúg nə bî váál í jálá nə Cwámba yí.

23 Nəcə mudúm má jwú nə mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ lí óbúgula ná; Dɔ dɔɔngú, nyə á cug dwo, dásə nyúúl nyé.

24 Ná ndéé, váál Dɔ í ngə sá Kríst məgwág yí, ntó námá wé búdá bwé jálá nə sá ógwúm bán məgwág məzhí mēsh yé.

25 Bi bān ogwúm, cɛɛlugá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á ná nyə á kɛenzh cug jé shú Dɔ.

26 Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bág nkékéké Dɔ,

27 í nyínúg nyə milwanə mi cúwula nda mudá, kú nə lám, kú nə mbwad, nkí gúl váál sâ ni, nji nkí nké, kú nə sá á jumág.

28 Váál cɛɛlí jɔɔng wé ngwúm má jálá nə cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tân nyúúl

nyé á nyəmɛfwô. Muud mə cɛɛl múdá yé yé, á cɛɛl nyəmɛfwô.

29 Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəmɛfwô, mbô. Muud yêsh má ða wíl nyúúl nyé, ða nwa njugú nə nywo námá nda Kríst ngə nwa njugú nə Dɔ ná,

30 Dɔ dúsə nyúúl nyé yí, sá básə ikúl ya nyúul nyé nyɔɔng.

31 Sâ jɔɔng wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntúní ná, mudúm má bá lúgə sónngú bá nyɔɔngá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bæ nyúul ngwúdú.»

32 Ndímba ni wúsə ayiyáág; má jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bənɔn Dɔ lí óbúgula.

33 Nji, í dúgyá námá nə bî: muud yêsh cɛɛlug mudá yé nda nyəmɛfwô, mudá yág ngwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyɔl

1 Bwân ɔ, ságá obyɔl bún váál məgwág má jálá nə Cwámba má, ntó ji tətəlí.

2 Nəcə nyúl mpándí í ngə ci ná «gúmálúg sónngú wô bá nyɔɔngú wô», mpándí nyɔɔng ntâg ɔ í tééd bæ nə nkaagə,

3 nyísə nə nkaagə ná: «Wo dúgúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád».

4 Bi bān obyɔl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njɔnd wán í bág cindal bwán ná bwé dúg sá bí mɪngáádá. Yidagá ngə wíl bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njígúlá í ngə zhu wé Cwámba yí.

A málwaá nə omása

5 Yé málwaá, ságá omása bún bā wa shí məgwág; məgwág mɔɔng má dúg bæ nə gwɔɔgə nə məjigəwa, nə lám ngwúd, váál məgwág í jálá nə *Kríst yí.

5:17 1.17; Rom 12.2 5:18 Mik 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ngə cɛɛl ci ná «bi shwágúg nə Nkékéké Shíshim» nda búúd bwé dú shwág nə málwəg ná. 5:19 Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 5:25 3.19 5:26 gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mət 2.24 5:32 Mbú 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21 6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 6:6 1Kr 7.22

6 Í kú ntâg du bæ nji bwé má fwo fála bí, nda sá má cí ná bí ngə sọ ná buud ɔ bwé gwágúg bí nywa. Dugá sá mágwág má ná bí búsa mɛlwaa má Kríst, bi ngə læel sá sá Zembî mæ jíí yí.

7 Séyúgá nə bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bí ngə sêy nə Cwám̄ba, kú bæ búúd.

8 Ngaá bi mæ mpú ná tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgé lwaá yé, muud yêsh mæ sá jɔjɔ sóólúgú yé, mæ bá nwa myóna wó Cwám̄ba?

9 Bi bân omása ntâg íí, cugəgá nə mɛlwaa mún váál ngwú dɔɔng, Yɔwugá cwambulá. Ngaá bi mæ mpú ná nə mɛlwaa mún nə bí, Mása wún á binón bēsh ji gwów jonɔd, nyə ádé ntâg baam nə ngwól múúd ntɔ ngwól?

Lúmbúli má mbúgula

10 Ciyá má zó jóna ci bí yí jí ná, nwaagá yáag-yáag nkúl mæ Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwon dí.

11 Nwagá mækwɔɔ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, bi bág nə nkul mæ du tál kuú ja Njwú mæjamb má du zó nə zhwog mækəŋ mé zə du cɛel nyúg bí yí. 12 Buud dí sá ngə lúmbuli nə ndí wá. Sə ngə lúmbuli nə isâ yá mæyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə isâ byēsh í ngə lwó buud mpəl yí, nə byɔɔng í ngə bæ nə minkwón wa shí á mæyídúgú yí, nə mæjamb mäsé gwów jon dí má.

13 Gwé wé má cí ná, nwaagá mækwɔɔ mæ dóómb mēsh Zembî mæ yó búúd má, du ji nə ndí, bi bág bæ kú fúfug ja máfwála má bá nkanɔla bí yí, bí lúmbuli ná ndéé ntɔ, bi tál ná shím.

14 Bi ɔ yím mányúul! Bi ɔ du cugə nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bág bí tən nda kandá ízimbî. Bí du námé cugə ótútəlí dí, ótútəlí bwé bág bí nda wama ínkwanz bwé du búdal bæd nə ndí yí.

15 Ságá ná mækuú mún má dóg bæ kwéeshá kélə bwiing Jɔjɔ Lân í dú wá búúd matala mílámúd yí.

16 Na isâ íni byēsh dí, bí ka námé du bii búgə nda bunú, gwé wé í é du jíímé ílá íkuda Múúd Lúmbúli nyé é du wusə bí yí.

17 Ságá ná cug á kandugə kandugə í bág bí nda tūm ínkwanz zimbî má du búdal lúú nə ndí yí; bí nwa Milású mí Zembî, kafwɛɛ mæ Nkəŋkə Shíshim ɔ ni.

18 Nkəŋkə Shíshim dóg yə bí mæváál má májəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé tɔɔ jáyé, bí du jəgula nə Zembî, du téeɔ nyə mæbwə. Bi ɔ yáag ná bi dóg sá sóólúgú wɔɔng kú bwɛɛ káád. Bi ɔ du wá búúd ɔ Zembî bēsh bídí májəgulad.

19 Bí du námé wá mæ shú ná Zembî wág mæ Kéel dé mpu dí, mæ dóg jaaw búúd *ndím̄ba á Jɔjɔ Lân ná kpwɔɔ kpwɔɔ,

20 wám lwámá Zembî nyə á yə mæ wé Jɔjɔ Lân, tɛem bæ né í má kənd mæ mímbwug dí. Dugá wá mæ májəgula dí ná mæ dóg bwiing Jɔjɔ Lân wɔɔng nə kpwɔɔ kpwɔɔ váál í jəla yí.

Mabádá

21 Shú ná bi mpúg cé má tál yí nə sá má ngə sá yí, mwááŋg Tishík má búl cɛel yé, sóol mäsáal mæ Cwám̄ba, sóol mäsáal abúgúlág ngə zə, nyə é zə bá jaaw bí.

22 Mə wé má nti nyə ná a zág jaaw bí nda má jisə ná, a zə wá bí nkul mányúúlúd.

23 Zembî Sóóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwé ɔ sá ná bí bwááŋg bēsh bi cugəg ná shee, bwé ɔ sá námé ná bi cugəg cɛelíd nə búgád.

24 Buud bēsh bwé ngə cɛel Cwám̄ba Yésus-Kríst nə váál cɛelí í cúgé nə nkul shín wá, Zembî ké sá bwo mpaam!

6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 6:10 Yuá 15.5; 1Kr 16.13 6:11 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 6:11 Zhk 4.7 6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 6:13 Rom 13.12 6:14 Iza 11.5 6:15 Iza 52.7; Rom 10.15 6:17 Iza 40.2; Heb 4.12 6:18 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12 6:23 bi cugəg ná shee ... bi cugəg cɛelíd: 2Kr 13.11 6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Filipi yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipi yí

Pwôl nyə á fwə Dɔ mə Yésus á Filipi ja nyə á ngə sá njəənd mísoon yé ábēé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga bábaalē mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dī (1.13). Nyə á cilə ná a yá ókrísten wá Filipi akíba, a wá bwo nkul mílámúd nəc é bul cɛel bwo.

Shug lə lésú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byēsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntɔ isâ byēsh nə buud bēsh.

Pwôl nyə á ka təl njígúla mənkwə zanjá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə du dúg bíl isâ byēsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida lésha nə Zembî (4.6).
- (7) Du faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbáda

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwaá mə *Kríst Yésus sá wə mə cíl kálaad éga. Sə ngə cilə bí bēsh buud 3 Filipi bí búsə búúd 3 Zembî kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə bínón otówe ɔ shwóg bân nə *ojaákwon bân.

² Sónngú wúsú Zembî bá Cwámbe Yésus-Kríst bwə 3 sá bí mpaam, bwə 3 sá námə nə bí ngég nə cugə nə shee.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə du yə Zembî waamə akíba ja jēsh mə dú téduga bí yí.

⁴ Ja jēsh mə du jəgula nə Zembî shú bí bēsh yí, mə du jəgula nə məshusug.

⁵ Mə du jəgula nə məshusug ntó nəc, té wúlə jwəw ashúshwóógá zə wós múús í, bí ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel.

⁶ Mə ngə mpu búbolé nə Zembî muud nyə á mə téed bí jɔ sóólúgá wəng yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwəw mə Kríst Yésus*.

⁷ Mə jəlá nə bə nə mbíi tédúgá wəng shú dánúd nəc bí búsə mə nkí jág nywa lámúd. Bí búsə mə nkí jág nywa lámúd nəc bí ngə nywa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dí, nywa kəw shwəplələ Jɔjɔ Kéel dí, ngələ lwó nə a jɔ tətəlí.

⁸ Zembî jɔ wúshined waamə ná yéesh mə ngə gwág bí bēsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí.

⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə mäsə nə cɛelí jín í ngég nə kwíduli kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə ísâ.

¹⁰ Í bág ntó shú nə bí dúg mpu ísâ í búl bə nə mfíi ísâ í ányunywaá dí yí. Ntó bí músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwəw mə Kríst.

¹¹ Jwəw dɔngú bí bāg bə njɔ nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmág shú nə buud bwə yég Zembî məshwumb yí.

Pwôl tɛm bə mímbwug dí, a jɔ nə məshusug

¹² Bwaang, mə jɔ nə bí mpúg nə ísâ byēsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngég nə kə shwóg ngə mpu bwiingya.

¹³ Gwə wə í mú nə, tɔ ozimbi bwə ngə baagulə lun mə ngwámuna wá bēsh, tɔ kúkúl jēsh í, í mə mpúy nə mə jɔ mímbwug dí nəc *Kríst.

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19   **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3   **1:6** 2.13 *jwəw mə *Kríst Yésus*: 1.10   * **1:6** *Jwəw mə Kríst*: Dúsə jwəw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí.   **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1
1:8 1Kr 16.24; 2Kr 5.14   **1:9** Kol 1.9-10   **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 *jwəw mə Kríst*: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16   **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17   † **1:11** *mpumá*: Mpumá ga wə misóólúgá.   **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9

14 Bóólúgá ncúlyá bwááŋg sánónŋ ɲgə bɛ Cwám̄ba wá, bálə má má zə bə mímbwug dí ga í má sá ná bwé yídag mpu shwu mányúul nə Cwám̄ba, bwé mú ɲgə bálə cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

15 Bóól bân ɲgə bwé ɲgə cúndə Kríst nə lâm íwímbúg, ɲgə fendya nə mə; bóólúgá bá bwé ɲgə cúndə nə jɔ lâm.

16 Búga báá bwé ɲgə sá nə cɛelí, bwé ɲgə mpu ná ɲkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwɔɔlag Jɔɔ Kéel.

17 Bóólúgá bân, ja bwé ɲgə cúndə Kríst yí, bwé anɲɛ nə cúndə nə jɔ lâm, bwé ɲgə sá nji ɲgələ fendya nə mə. Bwé tádúgá ná fendyálə nə mə í é sá ná mímbwug myâm mí búlug cɛy mə lámád.

18 Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nə sâ! Təo bwé sêy nə bów-bów yuug, təo bwé sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wá bwé ɲgə bwíiŋg yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá məshusug, mə é də námə bə nji məshusug nə məshusug.

19 Mɛɛ mə mpú ná, nə məjəgula bí ɲgə jəgula shú dām má, nə shúgálələ Shíshim má Yésus-Kríst ɲgə shúgal mə yí í bá sá ná micúŋ myâm mí shúgúlág mə təom.

20 Mə abúlé bwɛɛ bə nə məsáám nə mbií má ɲgə bwánd sá má ɲgə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná təo jáyé ja, təo kíkídíga, təo má cugə, təo mə yá, Kríst nyə é ɲwa gúmá mádí nyúúlád.

21 Nəcé, cug jâm jêsh jísə nji shú má Kríst; má ká ntâg yə, shwíy bə mə nə mfíí.

22 Nji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísɛy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá má féeshúg yí.

23 Mə mú ɲgə zhízhigə mpédúgá iyéesh íbá: mə jí nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ɲgwúd; jân ɔ jí mə sá má búl cɛel yí.

24 Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfíí ná mə ɲgəg ná cugə wa shí mishwun shú dúnád.

25 Nəcé ntó, mə ɲgə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é jí kəl ɲgwúd sánônŋ

bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə məshusug búgád.

26 Ntó, ja má é nyiŋgə zə bídí yí, zələ wâm í mú sá ná bí bág nə milúu ná sán kwonŋ má Yésus-Kríst dí.

Bí má jələ nə wá ɲkúl gwánád

27 Sá ɲgwúd jí ná, bí má jələ nə cugə mísh má búúd dí, mbií cug í mپیá nə Jɔɔ Kéel má *Kríst yí. Nəcé, təo ná mə zə dúg bí, təo mə anyiŋgé zə, má jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ɲgə yím mányúul cug á yéesh ɲgwúd dí, bí ɲgə gwána gwáná á magulələ Jɔɔ Kéel, bí njúl lâm ɲgwúd.

28 Bín̄da bwɛɛ bə nə ifwaas nə buud bwé lúmbáli nə bí wá. Inkán bín í é sá ná bwé mpúg ná búsé zhíí á shwíy dí, bí bân njúl zhíí á cugud; Zembí wə má sá ntó.

29 Nəcé ibwádán í ɲgə zhu bí wə Zembí yí bíse ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlələ, jísə námə bí ibwádán ná bí bwəmagí nə micúŋ shú déd.

30 Bí má jələ nə ɲwa dán kəw gwáná bí á dúg mə ɲgə gwána yííd, gwáná bí ɲgə gwág ná mə ɲgə ná gwána yí.

2

Muud yêsh səlɛg nyəmɛfwó shí

1 ɲkí cug sɛɛŋgí á bínónŋ *Kríst í wá bí ɲkul mílâm dí, ɲkí cɛelí í yá bí inkán, ɲkí bí mú ɲgə cugə sɛɛŋgí nə Shíshim má Zembí, ɲkí bí mú nə lâm inkúnkwonŋ ná ɲgwól gwág ɲgwól cɛy lámád íí,

2 ságá ná məshusug mām má bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ɲgə cugə mbií ɲgwúd yí, bí mbíd mbií cɛelí ɲgwúd, lâm ɲgwúd, bí ɲgə cugə leedyá.

3 Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh səlɛg nyəmɛfwó shí, gúmal bóól búúd ntɔ mbií á gúmal nyəmɛfwó yí.

4 Muud nda sɔ nji mənywa mâ nyəmɛfwó; muud yêsh sɔɔg ná bóól bwé bág námə nə mənywa.

⁵ Ngəgá nə cugə mpédúgá nyín nda búúd bwé da cugə kwon mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndî yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ηgwúd nə Zembî. Nji, tɛɛm bə ntó, mfíí nyə á bə nə ndî wɔɔηgâ,

nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembî.

⁷ Nji, nyəmféwó nə lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndî yí, a yidá zə bə mbií ηgwúd nə lwaá, a bə múúd,

buud bēsh mpu námé dág nə a ji muud.

⁸ Nyə á səl nyəmféwó shí, sá mágwág nə ndéé magulə shwiy, shwiy yələ kwolós dí ntág.

⁹ Gwə námá wə Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndî yí,

a yə nyə jíná í ntó míná mēsh yí.

¹⁰ Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ byêsh, tɔɔ byɔɔηg bí jon dí gwów yí,

tɔɔ byɔɔηg bí wa shí yí,

tɔɔ byɔɔηg bí shí ga dí shí yí,

í dág kúd mábwón shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

¹¹ buud bēsh bwé máguləg nə Yésus-Kríst ji Cwámba,

bwé lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

Bi má jəlá nə faan mənkenya

¹² Bwááηg má búl cɛɛl wá, nda jí ntó ná, bi má da bwey bə nə mágwág. Í ajíyé ná məgwág mɔɔηg má dág bə nji ja má jí nūη bídí yí. Í jii ná bí búlug bə nə məgwág ja má cúgé nūη bídí ga. Ságá nə cugúlə Zembî má cug bí yí í nyínug bídí ícug dí; ságá ntó nə gwóógé nə məjigəwa.

¹³ Nəcé Zembî wə ηgə sá ná bi bág nə fwámé iyéesh, bí sá mísólúgú á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sólúgú wēsh kú cwaduga, kú sənəsa məkəl,

¹⁵ shú ná bí bág kú nə sá á jumág, kú nə cúcwán lú mábwan. Bi má jəlá

nə bə bwân ɔ Zembî, kú nə sá á jumág na kala búúd á lílɪŋgí bínónη ηgə cugə nííd, bi ηgə faan mpédúgá nyánúđ nda imɔɔs í wá mənkenya shí gaád yí;

¹⁶ nəcé bí ηgə kala bwo kéel á cug kuú njɔɔnd wúnúđ. Sá jɔɔηg í bá sá ná mə bāg bə lúu ná sán jwôw mə *Kríst, nəcé í bá mpúy ná mə a shígé ηgə wáduga nə micúŋ nə mindɔɔlú ntó ηgwas.

¹⁷ Séyúlə bí ηgə sêy nə búgə yí í má bwey bə bí *mətúnuga. Í ká bə ná mə yág, shwiy dām zə casulə mətúnuga mán mɔɔηgâ, mə bə nə məshusug, mə kala bí bēsh məshusug mɔɔηgâ.

¹⁸ Mbií ηgwúd wɔɔηgâ námá, í ji ná bí bág nə məshusug, bí kala mə məshusug mɔɔηgâ.

Pwól má kənd Ipafərodit Filipî

¹⁹ Mə ηgə bwánd nə búgə ná Cwámba Yésus nyə e sá ná mə léélug nti bí Timotê shú ná nyúúl bāg námá zə lal mə ja á bá nyingə nūη zə jaaw mə məcwama mán yí.

²⁰ Kú nə ηgwól múúd má jí nə ndî wa ná sá sə ηgə bə nə məcəy mə lâm mbií ηgwúd, nə ndéé a ji nə ηkul mpu wá lúú isâ í dúgyá nə bí dí yé.

²¹ Bēsh bwé mú ηgə wá milúu nji isâ í dúgyá nə bwəmféwó yííd, kú bə byɔɔηg í dúgyá nə Yésus-Kríst yí.

²² Biméfwó bi mə mpú ná Timotê nyə a shí lwó bí sá á jisə yí. Námá nda mwân má da nada nə sóónɡú ná, ntó wə nyə á má nada nə mə, sá sə ηgə bwiing Jɔjɔ Kéel yé.

²³ Nyə wə má ηgə téduga ná mə é nti ja má é wámbulə nda má é shúgula ná yé.

²⁴ Cwámba má lwó mə bábálé ná məmféwó mə é léelá zə nūη.

²⁵ Nji mə ámə kwey ná í bul jəla ná mə ntíg bí *mínyonə waamə Ipafərodit bí á nti ná a zəg da kwíínd mə ja má jí kwííndyá yé. Nyə a má zə

2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 **2:10** Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 **2:18** 3.1; 4.4 **2:19** 1.1 **2:20** Mis 16.2 **2:21** 2Tm 4.10 **2:25** 4.18

wá nyúul, kwiid mə nə iséy, zə bə mə muud gwoonɔ lúmbálíd.

²⁶ Mə ntí nyə nəcə a nɔə bul bə nə yéesh ná a dúg bí. Nyə a shígé nɔə bə ná shɛɛ nda nyə á mpu ná bí a mə gwáduga bwás dé ná.

²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lúg kúnə-kúnə ná á yə. Ká Zembí nyə a bwíg nyə ná nkwonjá. Kú námə bə nji nyə, Zembí nyə a bwíg námə mə ná nkwonjá ná mə á bá bə, mósól məcəy mə lám káda mósól.

²⁸ Mə mə ka lɛɛlú ntí nyə shú ná bí gwágúg məshusug nə nyinɔələ dúg nyə, byám ímpimbə í mú námə bóóg.

²⁹ Bí ɔ lág nyə tâɔ muud mə Cwámba, nə zhwoɔ məshusug. Dugá nwa mbií búúd dé nə məjilə,

³⁰ nəcə nyə a mə nywá zə yə nəcə iséy í *Kríst. A zələ ná a zə wá mbwə wún í á nɔə fufə mə mádí iséyúd yí, a mə nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yələ Kríst lám

¹ Bwaanɔ, mə shúgúlá ci nə bí ná, dugá bə nə məshusug tâɔ buud ɔ Cwámba. Mə akáádé nɔələ báásulə bí isá impwúd. Mə báásúlá bí byo ntó shú ná bí sásúlég isá í abúbôw.

² Bí ɔ káálúgə nə bów-bôw ósól ɔ mäsáal, mbɛɛ ómpyə bɔonɔ, bí ɔ káálúgə nə bwo, wán ábiwáág* bwə á síya yé cugé nə mfíí.

³ Shé bân wə búásə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé nɔə yə Zembí gúmə nə zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búásə milúu ná sán nə bələ kwonɔ mə Yésus-Kríst dí wá, shé buud shé anɔə nə nwa gúmə mísóólúgá mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə jì nə məzhií ná mə jee nkwonnyúul nə mísóólúgá mí cug múúd. Nkí muud jì nə nkwonnyúul nə mə jee nkwonnyúul nə mísóólúgá, mə wə jí ná mə búlɔg nwa gúmə jɔonɔ.

⁵ Nəcə bwə á sá mə ábiwáág jwôw lú mwəmb mpúsə byélé dâm; mə jì mwân *Izarəyél byélúlə bɛɛnd mə Bənzhamɛ dí, mbyágá heburə. Kósomb bɛɛlə məcəɛ, mə á bə *Farizyên.

⁶ Shú wələ lúu mísɔon *Oyúden dí, mə á dɛ lwó Dɔ lú óbúgula ɔ Yésus cúwálí. Kósomb cugələ tətəlí nda məcəɛ mə jí ná, mə á bə kú nə kúl búásə nə nkwonnyúul mə yí.

⁷ Məfúlú mə á dɛ bə mə isá í mfíí mání, mə mú nɔə dúg mwo múús kú nə mfíí nəcə mə músə muud mə *Kríst.

⁸ Mpúlə mə mə mpu Cwámba waamə Kríst Yésus yí, ja mə dúg mfíí á cínɔnɔ yí, mə mə kwey ná bíl isá byêsh bíśə zhizhe. Nəcə Kríst í, mə a mə myaas isá byêsh, mə dúg byo shíd məwúde shú ná mə bág nə nyə cug jám jêsh dí,

⁹ mə bág muud yé ncindí nə ncindí; ja jɔonɔ mə jee tów Zembí míshúd, kú bə nəcə tətəlí waamə nə mə nɔə bɛ məcəɛ, í yidá bə nəcə tətəlí mə Zembí; a mə kalá mə nyə nəcə mə nɔə *búgula Kríst.

¹⁰ Mə mə dúg isá byêsh shíd məwúde ntó nəcə mə nɔə jii nji ná mə mpúg Kríst, mə bə nə nkwonnyúul í á sá ná a gwúmúg yí, mə nwa dâm kəw á micúɔ myé, mə dúg máméfwó nda mbimbə nəcə shwiy dé,

¹¹ shú ná tɔə wáyé mbií tɔə wáyé, mə bág gwúm nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə mə kumə məshíné, nkí ná mə bii sá jêsh. Mbô! Mə nɔə ná wá nkwonnyúul ná mə bííg dáás nə mbwə wám nəcə *Kríst Yésus mə bii mə nə mbwə yé.

¹³ Bwaanɔ, məméfwó mə anɔə nə ci ná mə mə bwey bii dáás. Mbô! Nji, tádúgá wám wí nji nkwonnyúul; nji náəə, mə mə yíl lám cug mə á fwo dɛ cugə yííd. Mə ka nɔə nádəwo ná mə ká nji shwóg.

¹⁴ Mə nɔə wá nkwonnyúul nyám nyêsh ná mə cásuləg njɔonɔ, mə bii dáás Zembí nɔə

2:29 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á dɛ bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Aburaham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembí. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 **mə nwa dâm kəw á micúɔ myé:** 2Kr 4.10-11 **a gwúmúg:** Mis 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25

jôw sá ná sá kág ñwa nûñ gwów kwonj má Yésus-Kríst dí yí.

¹⁵ Shé bësh buud shé mú óñkwanz ɔ búúd cug sɛɛŋjí á sɛnôñ Yésus dí wá, shé bág nà tédúgá ñgwúd wɔɔŋg. Nkí bí mæ bá nà tédúgá íshús gúl súsúsá dí íí, Zembî nyæ é fɛɛn bí mænkenya cínɔŋg.

¹⁶ Sá ñgwúdú, nda shé má bwey bæ ntága éga, shé kyéyugá kuú njɔɔnd ñgwúd.

¹⁷ Bwaanŋ, yagulagá mæ. Mpugá ðu dúg buud bwá ñgá cugæ mbií cug bí á dúg sá ñgá cugæ yí.

¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú njɔɔnd wáñ í ñgæ lwó ná bwá ñgæ lumbali nà sá Kríst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwolós dí yí. Mæ a shí bwey ðu jaaw bí gwo, má nyinŋæ jaaw bí gwo jaá gaád nà mæzhwíle míshúd.

¹⁹ Zembî mæ bá janŋulæ bwo, næcé bân, iyéesh byáñ wá bisæ bwo wáñ Zembî, bwá yidá ðu mamada nà sá í jálá nà sá bwo shwôn yí, milâm myáñ mí ká nji ísâ í shíd.

²⁰ Shé bân nyíshé mpwág nyísæ gwôw, wú shé ñgá bwánd ná Cwámba íshé Yésus-Kríst mæ bá zhu, zæ cug shé wá.

²¹ Nyæ wá mæ bá zæ cénd shé mænyúul má mántágula shé búsé nà ndî mága, sá ná má ñkénwag nda nyúul nyé; a bá sá sá ntó næcé a ji nà mpífá í ðu sá ná a wág ísâ byêsh nyádí mányámád yí.

4

¹ Gwá wá má cí nà bí ná, yé bwáanŋ má búl cɛɛl wá, bwáanŋ má ñgá gwág yéesh wá, yímúgá mænyúul sá jêsh í dúgyá nà Cwámba yíid. Bwaanŋ má búl cɛɛl wá, bí wá ñgá wá mæ mæshusug lámúd, bí wá ñgá sá ná bwá ságúság ísý byâm.

Krîsten má jálá nà cugæ lâm ná salú

² Mæ ñgæ yáág nà Ivodî mæ yáág nà Sɛtish ná bwá dúg bæ cún ñgwúd tân buud ɔ Cwámba.

³ Wɛɛ ntâg íí, fwámé shwá waamá shwá ñgá sêy séy ñgwúd yé, mæ ñgæ cí nà wo ná wo kwíndúg bwo. Ngaá wo mpú ná sɛnôñ bwo, nà Kulaman nà bóól búúd ɔ gwoonŋ, sá á gwána shú Jɔjɔ Kéel. Buud bɔɔŋgú míná máñ mæsæ cilyá kálaad á cug dí.

⁴ Dugá bæ nà mæshusug ja jêsh tân buud ɔ Cwámba. Mæ nyinŋæ cí gúl ja ná: dugá bæ nà mæshusug.

⁵ Fúlú nyîn á ná shɛɛ í dúg nyîn, muud yêsh dúg. Cwámba wál bá zæ.

⁶ Bí nda yágawo tao sâ. Nji, dugá lwó Zembî iyéesh bín, tao bí tál jáyé cé tao jáyé, bí ðu jægula nà nyæ, ðu téég nyæ mæbwâ, bí dúgá yæ nyæ akíba.

⁷ Ja jɔɔŋgá, Zembî nyæ e sá ná bí bág ná shɛɛ; sóólúgú wɔɔŋgú, í ñgæ ntɔ ikán byêsh yí, í é sá ná milâm mín nà mitédúgá mín mí nádag wá *Kríst Yésus.

⁸ Bwaanŋ, má nyinŋæ shúgula cí nà bí ná, kændugá milâm sâ jêsh jí búbálé yíid, í jálá nà gúmá, jí tútálí, í cúgé fulá nà mæbôw, jí ná buud magulæ yí, jí ñkí nywa bwiinŋulæ, í njúl sâ á jɔ fúlú, sâ á ságúság yí.

⁹ Sâ jêsh bí á jíg mádí yí, bí á lég nà mæ yí, bí á gwág má cí yí, bí dúg má sá yí, ságá gwo. Ná ndɛé, Zembî á mpwogé nyæ é bá ji nà bî.

Pwôljî nà mæshusug nà cé jêsh á tályí

¹⁰ Mæ má bul bæ nà mæshusug cug má ñgá cugæ nà Cwámba yíid næcé mæcɛy bí ñgá gwág mæ má má má ka tɛɛm nyinŋæ nyîn. Mæ mpú ná bí á ðu bwey bæ nà mæcɛy nà mæ, nji bí a shígé ðu bæ nà fwála mæ lwóyá mæcɛy mɔɔŋg.

¹¹ Mæ alásé ntága næcé mæ bálæ máfúfæd. Mbô! Mæ a jíg cug dúlæ bæ nà mæshusug nà mbií cé jêsh má tál yí.

¹² Mæ mpú ðu cugæ mántágula dí, mæ mpú námá ðu cugæ mábugubaanud. Ja jêsh, tao kúl jêsh íí, mæ a má jíg cugálæ nà jílá, mæ jíg cugálæ nà zha; mæ mpú

du cugə tɔɔmɔd, mə mpú námə du cugə
máfúfəd.

¹³ Mə ji nə ŋkul jísəw mbií cug wêsh
nəcə mə ji nə muud ŋgə lələshi* mə yé.

¹⁴ Nji tɛɛm bə ntó, bi a mə mpu sá ná
ŋwaálə kəw *íncwaw í ntug byám dî.

¹⁵ Bí buud 3 Filipî, bí mə mpú ná ja
íséy í jɔjɔ Kéel í á ŋgə bwɛɛ tééd yí, ja
má á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ
lú óbúgula 3 Yésus í á wá lâm ná í du
yéya isâ nə mə; nji bi námə wə bí á sá
ntó.

¹⁶ Gwə wə í á bə ná mə njúl ná Tesa-
loníka, bi á nti mə mikwíindyá cɔ ja
ŋgwúd.

¹⁷ Mə aŋgê nə lás ntúga ná mə ŋgə sɔ
ná buud bwə yág mə isâ. Mə ŋgə yida
sɔ ná Zembî kwádúlág bí mpumá iséy
bí ŋgə sá yíid.

¹⁸ Mə a mə shîn bə nə isâ byêsh í jéla
yí, ntɔ námə bímbí í jéla yí. Məcwúm
bí á nti mə nə Ipafurodit má mə á
mpu nyiŋgə zə lwándələ mə ná cwóó.
Məcwúm mɔɔŋg mósə mə nda bi á
nti mə labínda á nywa məcud, mósə
jɔjɔ mətúnuga Zembî ŋgə magələ a ŋgə
gwág nywa má.

¹⁹ Zembî waamá nyə é lwándələ bí
nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwog tɔɔm
yé wúsə kwon mə Yésus-Kríst dí ná.

²⁰ Zembî sósŋgú wúsú ŋwág gúmá
kandugə á kandugə. Amen.

Məbáda

²¹ Bì ɔ bəda mə muud yêsh jí múúd
mə Zembî kwon mə *Kríst dí yé.
Omínyonê bâm sánón búsə wa wá bwə
ŋgə bəda bí.

²² Buud 3 Zembî bəsh bwə ŋgə bəda
bí, bul bə ná ndéé bɔɔŋg wá njów mə
*Káazel.

²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Kríst í
jíg mítédúgá mínúd.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 5 Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bósól búúd bwá á zə shiig okristen wá Kolósia nə bów-bôw mínjúgúlá. Bwá á ngə júguli nə, shú nə muud mpúg Zembí, a dág cug í, á jəlá nə yə mənkuł mə míshishim gúmá, a bɛ íjám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulé bíl íci í ídêw nə mənkuł... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembí mə yə búúd kwonj mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wá bwá á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembí nyə á nti nə a zág cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntɔ mampífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə ji ntó nəcé nyédí wə nkul mə Zembí í á dɛ wú, í ka ngə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wá Kolósia, a mú jəgula nə Zembí shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwûŋ mâ váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shîn nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembí nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonjê wúsú Timotê, sá wá mə cíl kálaad éga.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 **1:3** Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23 4.1; 2.10; Flp 1.27 **1:11** Rom 5.2; Ifz 1.18;

² Sá mə cilə bí minjêŋkê mí ómínyonjê búsu búse Kolósia wá, omínyonjê ó abúgúlág nəcé shé bələ búúd ɔ *Kríst. Sónjé wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cágəg nə shee.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Sá ngə yə Zembí akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Sónjé mə Cwámba íshé Yésus-Kríst;

⁴ nəcé sá mə gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus í, bí ngə námə cəel obúgula bêsh.

⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə nə Zembí mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mə bwíng bí gwów yí. Bi a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milású myâ obábálé, Jɔjɔ Kéel nyə á bwele wósós bídí yí.

⁶ Ja Jɔjɔ Lâŋ wəonj í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jêsh nə. Í á tééd wúmélə námə jwów bwá á bwele jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów dəonjé, bí a wámbulə nə mpaam nyəonj nyísə búbálé.

⁷ Ipafras muud sá mə búl cəel wá nyə a júguli bí ntó; a ji shwá wúsú sánónj sá ngə sêy yé. A ji jílá jisú nûŋ bídí ngələ sêy nə Kríst shú dán, a ngə sêy mbií á búgúlág.

⁸ Nyə wá nyə á jaaw sá mbií cəelí Shíshim mə Zembí mə yə bí yí.

⁹ Sâ jəonj wá í sá nə, tééd jwów bwá á bwíing sá lán wán yí, sá mə dɛ jəgula nə Zembí shú dán ja jêsh nə a yág bí fug nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sâ jêsh á ngə jî yí.

¹⁰ Ntó, bí mú bə nə nkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámúd məzhíí mêsh, bí ngə sá jɔjɔ mísóólúgú mimbii myêsh, bí ngə nyinjə bul mpu Zembí.

¹¹ Sá ngə námə jəgula nə Zembí nə a lúlushig bí məzhíí mêsh nə məma nkúl nyé ántɔ minji, shú nə bí bəg nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mə bwámá nə məkugulə yí.

¹² Dugá yə Zembí Sónjé akíba nə məshusug, nyə muud nyə á mə sá nə

1:4 Ifz 1.15 **1:5** 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 **1:6** Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; **1:7** Ipafras: 4.12; Flm 23 **1:8** 1Kr 8.1 **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9 **1:10** Ifz

bi bág nà ñkul bii dán kəw lú isâ nyə á mé kwəməsa shú búúd bé yí, bwé ñgə cəgə mənkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádí á isâ byêsh

13 Nyə a tí yîl shé mpəl á məyídúgúd, ntəɛɛguli shé Faan mə Mwán yé abábə dî.

14 Mwán yé wəɔɔng wə nyə á balan nà ndí zə tɔ̄ t̄n̄, yîl shé mənámád yé, a juu nt̄g shé *misám.

15 Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nà ñkul dúg yé. A ji Mwán acumbâ mə Zembî*, á nt̄ isâ byêsh Zembî nyə a té yí.

16 Nəcə nyádí wə ñkúl mə Zembî í á ñgə wú†, í ka ñgə té isâ byêsh yâ gwôw nà shí yé. Isâ byêsh, nà byəɔɔng í ñgə nyîn yí, nà byəɔɔng í ángê nà nyîn yí, t̄ɔ̄ otówe ɔ̄ shwóg wâ məyídúgú, t̄ɔ̄ byəɔɔng bísə nà icwamba yí, nà byəɔɔng í ñgə wá buud mənámád yí, nà byəɔɔng í ñgə lwó buud mpəl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəméfwo.

17 Nyə á də bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ñgə shúgal isâ byêsh.

18 A ji lúu á *Dɔ̄, Dɔ̄ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jísə shug lú cəg ágúgwáan, a ji muud áshúshwóógú bwelélə gwûm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóomb byêsh.

19 Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyəméfwo jig wə *Kríst ncindí nà ncindí.

20 Zembî nyə a gwág námə nywa ná á nyiŋgə sá ñkwambulə mpədúgá nyə nà isâ byêsh, t̄ɔ̄ byəɔɔng bí wa shí yí, t̄ɔ̄ byəɔɔng bí gwów yí. Nyə á ka nt̄i Mwán yé Kríst zə yə kwolós dî, shwiy d̄ɔ̄ng dí wə Zembî nyə a wá mətəla mpədúgá bən̄n̄ isâ byêsh yé.

21 Bi b̄n̄, bi a shígé də bə nà wón̄gó nà Zembî yág, mitédúgá mín nà bów-

bôw mísóólúgú mín mí á sá ná bi bág mizhízhiŋ myé.

22 Zembî mə sá ja gaád ná, shwiy nyúul mə Kríst í á yə yí, í sáág ñkwambulə mpədúgá binón̄ nyə, shú ná a bág kə t̄l bí nyədí míshúd bi njúl miŋkəŋkê, kú nà lág, kú nà sá á jumúg.

23 Í bá bə ntó ñkí bi mə nada nà búgə fwámé nada ná bós, kú fúfug; ñkí bi mə bə kú magulə ná gúl sâ í zág t̄l bwándúlə bí ñgə bwánd sâ bí á gwág Jɔ̄jɔ̄ L̄n̄ dí yí. Jɔ̄jɔ̄ L̄n̄ wəɔɔng wə osóol ɔ̄ másáal ɔ̄ Zembî bwé á cündə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə ji ñgwól sóol məsáal ñgə cündə Jɔ̄jɔ̄ L̄n̄ wəɔɔng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

24 Mə ñgə gwág məshusug ja mə ñgə jug shú dán ga. Nəcə jugúlə mə ñgə jug mádí nyúúlád yí, mə ñgə jusa *incwaw í ntug nyúúl mə *Kríst í jálá nà bwəma nà ndí yí, nyúúl mə Kríst nyəɔɔng wə *Dɔ̄ lú óbúgula.

25 Mə á zə bə sóol məsáal Dɔ̄ d̄ɔ̄ngúd nà yələ Zembî nyə á yə mə iséy ná mə bwíiŋgug bí L̄n̄ yé wêsh ncindí yí,

26 mə bwíiŋgug bí *ndimba nyə á ñgə baagulə shwoó dí ikala i búúd í dúgə cɔ̄, də c̄ɔ̄, də c̄ɔ̄ yí; nyə a mə ka zə wéeshali byo, lwó miŋkəŋkê mi búúd myé.

27 Nəcə á c̄eel ná bwé mpúg bímbí ndimba wəɔɔngú jí nà milwaná íkúl ishús dí yí, yuug jé j̄ɔ̄ng jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bi je ñgə ji nà búgə ná bi mə bá ji nyədí jiya gúmád.

28 Kríst wəɔɔngú, nyə wə sə b̄n̄ ñgə bwiiŋg yé. Sə ñgə bwiiŋg sə ñgə sá ná muud yêsh sáág nc̄ə, sə ñgə lwó muud yêsh sâ í jálá nà s̄y yí. Sə ñgə sá iséy byəɔɔngú nà bímbí lú fág d̄esh sá bí nà ndí yí, nəcə í j̄i ná sə sáág ná muud yêsh mə bá t̄w mísh mə Zembî dí yé fífəg búgád.

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 1:15 Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3

* 1:15 **Mwán acumbâ:** Ciyá ni í ñgə lwó mfíí Yésus jí nà ndí yí, kú bə fwo-byél. 1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ñgə wéeshali ñkul mə Zembî, ñgə té isâ nà ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58

1:18 lúu á Dɔ̄: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; **muud áshúshwóógú:** Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í də yə nyúul cəg í dúgə lwó nyúul məzhíí ná, a ñgə yə Dɔ̄ dé cəg, a ñgə lwó bwo məzhíí.

1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 1:23 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 1:25 Ifz 3.1-3 1:26 2.2; 4.4; Ifz 3.6 1:27 gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 1:28 Ifz 4.13 1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13

29 Shú dɔɔŋ wá mé ŋgá líduga nɔ cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jɔɔŋgú nɔ ŋkul mə Kríst í ŋgá nyîn mádí cug dí yí.

2

1 Mə ŋgə bul jii ná bi mpúg ná mə ŋgə cúná məma cúná shú dán, nɔ shú ókrísten wá Lɔwdisê, nɔ shú bóólágá bēsh bwá abwélé dúg mə wá.

2 Mə ŋgə cúná shú ná milâm mí səlɔg bwo shí, ná bwá céélagí, cɛlí jɔɔŋg í sáág ná bwá búlɔg bə leedyá; mə ŋgə námá cúná shú ná bwá bííg íbwádán múúd mə də bii ja fág í mú nyə lwándúlá yí, bwá mú mpu ndimba Zembí nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndimba wɔɔŋgú wúsə: Kríst.

3 Nji nyádí wá múúd jí nɔ ŋkul kwey sá jēsh í dúgyá nɔ fɔg nɔ mpúyá yí.

Pwôl ŋgə kéwuli obúgula

4 Mə ŋgə ci ntáni shú ná muud nda zə nɔ jɔ mbúlá kaand zə shiig bî.

5 Mpugá ná, tɛem bə ná mə cugé nûŋ bídí, *shíshim wâm wí nûŋ; mə jí nɔ məshusug nɔ ŋgələ dúg ná bí ŋgə mpu táág isá bídí ícug dî, búgá bí ŋgə *búgula *Kríst yí í təl ná shîm.

6 Ná ndeé, nda bí á mə lóg Kríst Yésus ná nyə wá jí Cwamba wán ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí.

7 Bî é cugə ntó bi mə nada nɔ nyə, bi ŋgə magulə nji sá í ŋgə zhu nyádí yí, bi ŋgə kyey nɔ búgə jín nji nda bwá á jíiguli bí ná, bi dúgə bul lɔ mánywa bwá sá bí má.

8 Bî ó bey ná muud zəg nɔ dúl váál mbeé faasúle íciyá zə sá ná bi gwágúg nji nɔ nyə, mbeé máshigá wá mání. Məshigá mɔɔŋg mə ŋgə ŋwa ŋkul íjâm nɔ ijag dî, nɔ míshíshim mí ŋgə kyey nɔ isá yá shí ga myáád*, kú bə wá Kríst.

9 Nəcə Zembí nyəméfwo njul nyúúl mə Kríst dî ncindî nɔ ncindî.

10 Kríst wɔɔŋg dí wá isá í ŋgə zhu bí shú ná bi bəg lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nɔ isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nɔ byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí.

11 Bî a síya wán ábiwáág Kríst dí kwoŋud; mbwə mə múúd dí í á sá bí nyə. Nyâŋ nyə á zhu wá Kríst, nyə a yíl ŋkul *mísám mí á də bə nɔ ndí bídí mílâm dí yí.

12 Ntó jí ná duwanələ bí á duwan yí, bínŋ Yésus bí á dɔw, bínŋ mú gwúm. Jí ntó nəcə bi a búgula ŋkul mə Zembí í á gwúmushi Yésus yí†.

13 Ná ndeé, nɔ iwushí bí á də wush yí, nɔ bələ bí á bə kú nɔ ábiwáág yí, í á sá ná bi bəg mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembí mə nyiŋgə yə bínŋ Kríst cug, a mə jímbal shé iwushí byēsh.

14 Nyə a mə yíl mícilyá mí á ŋgə lwó ná shé á jag sá myá. Mícilyá myɔɔŋg wá mí á də bə nɔ mampándí mə á də bwaagulə sə məbɛg má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dî, caam myo.

15 Isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nɔ byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, Zembí nyə a mə déég byo ŋkul dɔɔmb nyâŋ, a ŋgə julə kə nɔ byo mbaadé nɔ mbaadé tām buud, ŋgələ lwó ná í músə mikwám myé.

16 Ntó, muud nyə ajáláyé nɔ cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nɔ dəg nɔ mɔŋgul yí, ŋkí ntāg sá í dúgyá nɔ zan məcúwo mə mbyól ŋkí osábaad yí.

17 Məcəg má isá íni mə á bə nji tâŋ nda shishîm í á ŋgə lwó ná isá í ŋgə zə yí; nji, wá Yésus-Kríst wá fwámé isá bísə yé.

18 Muud nyə ajáláyé nɔ kənd bí koogú nɔ ijwad nyúúl í məshigá, nɔ ŋgələ yə *wəŋgəles gúmá. Buud bwá sá mísóólúgú myɔɔŋg wá bwá də bul wá lúú isá bwá də dúg mántamád yí, bwá ŋkény mányúul ntó cwūd, í njúl ná

2:2 1.26-27; Ifz 5.2

2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19

2:4 2.8; Rom 16.18

2:5 1Kr 5.3

2:7

1.23 2:8 1Tm 6.20

* 2:8 *míshíshim mí ŋgə kyey nɔ isá yá shí ga myá*: Ofeeshe ɔ Kálaad Zembí

bēsh bwá cugé bul bə cáj ŋgwūd na ciyá nííd. Sá bân sá ŋgə ci ntáni nəcə sá mə dúg ná Pwôl ŋgə ci mɔŋkul mə dá ŋgə jwú nɔ muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwá ŋgə ci ná jisə «isá í á téeéd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9. 2:9 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 2:11 Ifz 2.11 2:12 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † 2:12 Sá bí nɔ ŋkul féég na ná «bí ŋgə búgula ná ŋkul mə Zembí í á gwúmushi Yésus yí í

má yíl bí mányámá mə mísámád». 2:13 Ifz 2.1, 5 2:14 Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 2:15 2.9-10 2:16

Rom 14.1-6 2:17 Heb 8.5

2:18 Ifz 1.21

milúú myáŋ wá mí ngé fwɔ mitédúgá myáŋ.

¹⁹ Bwá ánádáyé nà Krîst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wá ngé wáil kug nyúul wêsh, a ngé námá mpu táág ísáy í mabwɔɔ mə nyúul nà misasagá, shú nà nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

Cug má krîsten

²⁰ Binôŋ *Krîst bi á yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná bi béégyág nà bów-bôw *míshishim mí ngé kyey nà isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngé ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nəcé jí bí ngé magulə ná bwé ngég nà yímbali bí nà mampándí másé ná:

²¹ Ci wo kú nwa sâ ga! Ci wo kú də jíni! Ci wo kú kúnya nà jími!

²² Mampándí mənɪ mə ngə dúgya nà isâ bísé ná, wó ká shîn balan nà jâŋ, í shîn yí. Másə nji məcɛɛ nà minjígúla myâ buud.

²³ Mampándí mɔɔŋgú mə ngə jígali ná muud sáág míl mísóólúgú bwé á má ngə wá yábéd myá, yə wééngəles gúmá, səl mányúul shí, cūg nyúul. Minjígúla myɔɔŋg mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgé nà nkul sá nà muud mpúg máánd íyéesh yâ lâm yé.

3

¹ Ngeá bi mə mpú ná binónŋ Krîst bi a gwúm? Ntó, ngəgá nà sɔ isâ í dúgyá nà cug á gwów kúl Krîst njúl Zembî dí mbwə mənɔwúm yí.

² Wágá milúú isâ í dúgyá nà cug á gwów yíid, kú bə byɔɔŋg yâ shí gaád.

³ Nəcé, binónŋ Krîst bi á yə, cug jín jísə shwoód wá Zembî kúl Yésus jísé yí.

⁴ Ja Krîst muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúul yí, binónŋ mə bá nyîn, bi ngé námá nkənəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ngəgá nà gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda

janŋa, nə misóólúgú mí áduɔdanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bôw íyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bálə nə məbii jísə yálə nkúmba zembî áyadúg gúmá.

⁶ Bów-bôw isâ íni wá í dɔ sá ná mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ málwâ.

⁷ Kúú njɔɔnd wán í á bə námá ntó ja bí á dɔ ná bɛ isâ byɔɔŋg yág yí.

⁸ Ná ndeé, ja gaád íí, myáásugá isâ byɔɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwɔlə lâm, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwáí-cúwáli.

⁹ Kúgá ná dɔ bwiingya íjɔɔ mpédúgá nyîn, nəcé, nda múúd mə dɔ yíl káándé ná, bi a má yíl mbií múúd bí á dɔ fwo dɔ bə yí nə misóólúgú myé myêsh,

¹⁰ bi a má bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔɔŋgú, Zembî mə dɔ sá ná í nyíngág ngə bul bə gúgwáan ngə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A dɔ sá ntó shú ná buud bwé mpúg nyə váál í jəla yí.

¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyiŋgə dɔ bə nə tédúgá ná mwâ Garêk wá éga, mwâ *Yúden wá éga, nkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fəlí muud wá éga. Mbô, bíni í cúgé ná nə mfíí, nji Krîst wá jí nə mfíí, a njul ntág múúd yêsh ngé *búgula yé lámád.

¹² Ntó jí ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bəg minkɛŋkɛ mí búúd, á bul céel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó jí ná: bí gwág búúd cey lámád, bə nə jɔ lâm, muud kú bwele nkény nyúul, dɔ bə nji lám ná shee, kú nə milámusa.

¹³ Dugá bə nə jísów mpédúgá nyîn. Nkí ngwól *mínyonŋ wó mə byaagulə nə wo, wo juu nyə námá nda Cwámaba nyə a juu bí ná.

¹⁴ Sâ í ká bul bə wá céelí; gwé wá í é sá ná bi mpúg bə leedyá.

2:19 1.18; Ifz 4.16 ‡ **2:19** Váál lúu í dɔ wáil kug nyúul, dɔ námá mpu táág ísáy í mabwɔɔ mə nyúul nə misasagá yí, ntó námá wá Krîst muud jí lúú yé ngé wáil Dɔ lú óbúgala dɛsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; **nkənəwa:** 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mat 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 **3:12** Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4

15 Krîst nyə a jêw bí zə sɛɛŋg búmbə ɲgwûd shú nə bi cágəgí mpwogé mpédúgá nyín. Ságá nə mpwogé wɔɔŋg lwándúg bí milámúd. Dugá lɔ́ mánywa.

16 Ságá nə Kéel má Krîst í lwándúg bí milámúd nə cwóó; dugá yéya mínjígúla, bí du sá nə nyíga kéwali nyíga, nyíga kéwali nyíga nə fug nyín nyêsh; bi dógé sey ósôm nə mingwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi ɲgá lɔ́ Zembî.

17 Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jínə má Cwám̄ba dí, bi dógé lɔ́ Zembî Sóóŋgú kwon yéd.

Cug á mpédúgá okrísten

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

18 Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwé jwúg nə bî. Ntó í jéla nə buud ɔ Cwám̄ba yé.

19 Budúm ɔ, cɛɛlɔgá budá bín, nda du ɲwa bwo nə ɲkád.

20 Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhí mēsh, ntó ji jɔ́ sâ mísh má Cwám̄ba.

21 Yé ósóóŋgú, kúgá du sá nə bwân bín bwé dóg gwág ízhunú, mənyúul má á bá tag bwo.

22 Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun məgwág; kú bə ɲji ja bwé ɲgá dóg bí yí, í á bá bə nda bí ɲgə sɔ́ nə bi nyínúg mísh má búúdu. Ságá bwo məgwág nə lám ɲgwûd, váal í yó Zembî gúmé yí.

23 Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sóólúgú í ɲgá wú lám dí cwú yí, nda sá má cí nə bi ɲgə sá shú má Cwám̄ba, kú bə shú búúdu.

24 Dugá sá ntó bi ɲgá mpu nə Cwám̄ba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəmsa tɛŋ myəna shú búúdu bé yí.

25 Nəcé muud yêsh mə sá ólíŋgí yé mə bá ɲwa myəna myâ olíŋgí bé, na ji kú nə susaalê.

3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15 **3:18** Ifz 5.21-6.9 **3:24** Ifz 6.8 **3:25** Zhk 2.1 **4:1** Ləv 25.43 **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19 **4:2** Flp 4.6; 1Te 5.17 **4:3** Rom 15.30 **4:4** 1.26 **4:5** Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onezîm: Flm 10-12 **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; **Márkus**: Mis 12.12 **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23

4

1 Yé omása, balanugá nə osóol ɔ mäsáal bün váal dúsé tətəlí kú nə ɲkwíllí yí, mpugá nə bi bí námə nə Mása jon dí.

Pwól mə cwíny okrísten (Ifz 5.14-17; 6.18-20)

2 Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá lúu cínɔŋgú bi dógé yə nyə akíba.

3 ɲgəgá námə jəgula nə Zembî shú dúsú nə a júwug mpumbé shú kéel sá ɲgá bwíŋg yé nə mə bwíŋgug *ndím̄ba má *Krîst, sâ í má sá nə mə kəg mímbwug dí yí.

4 ɲgəgá nə jəgula námə nə Zembî shú nə mə bwíŋgug kéel dɔɔŋgú nə sán sán nda í jíi nə mə sáag nə.

5 Buud bwé cúgə *Dɔ́ dí wá, bi ɔ́ du bə nə fug ja í wóós nə bínɔŋ bəg yí. Mpugá balan nə məfwála mɔɔŋg mēsh.

6 Iciyá bín í dóg bə ja jêsh ɲji iciyá í mpaam, ɲkí nywa nda bwé ámə wá ca, shú nə bi dóg mpu bəsa nə muud yêsh váal í jéla yí.

7 Mwááŋg Tishik má búl cɛɛl yé, sóol mäsáal mə Cwám̄ba, sóol mäsáal abúgúlag, nyə e bá jaaw bí isâ byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwé waamé sá ɲgá sêy nə Cwám̄ba yé.

8 Mə ɲgə bul nti nyə ná a zəg lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milám shí.

9 Mə mə nti bá *mínyɔŋə waamé abúgúlag má búl cɛɛl yé, Onezîm, mbyágá á nûŋ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ɲgá cɔ́ káadé yí.

Məbádá

10 Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ɲgə bəda bí, tɔə Márkus mínyɔŋə mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkál ná: «A ká zə nûŋ, bi ɔ́ ləg nyə váal í jéla yí».

11 Yésus jí nə dúl jínə nə Yustos yé ɲgə námə bəda bí. Mpédúgá *Oyúden bwé á má *búgula Yésus wá, ɲji ólóol óni wə sənɔŋ ɲgá séy Faan mə Zembî wá; bwé á má bul wá mə ɲkul lámúd.

¹² Ipafras, mbyágá á nûŋ bídí ŋə námé bəda bí. Sól məsáal mə Yésus-Kríst wəŋgú nyə aŋgê nə yəw gwánále shú dún məjəgula méd. A ŋə jəgula né bí tówúg búgəd nə shîm, bí bəg okrîsten bwə á má lal wá, bí dúgə bə cún ja jêsh nə sâ Zembî ŋə jíi nə bí sáág yí.

¹³ Mə ŋə bwiŋŋ lán yé nə a ŋə bul ŋwa njugú shú dún nə shú bəŋŋ wâ Ləwdisê, nə bəŋŋ wâ Ierapolis.

¹⁴ Lúkas, jwówuda má bul cəel yé ŋə bəda bí, tə Démas.

¹⁵ Bí ɔ bədá sá bwááŋŋ wâ Ləwdisê, bí bəda námé Nəmfâ, nə Dɔ í du səŋgya nyédí njów yí.

¹⁶ Ja bí mə bá shîl lə kálaad éga yí, bí ɔ bá kənd Dɔ á Ləwdisê nyə, bwə ó bá lə, bí ka námé bá lə nyəŋŋ mə bá wú bí wu yé.

¹⁷ Cígá nə Arship nə a kwéémbug séy Cwámba nyə á yə nyə yí, shú nə a sáág gwo váál í jála yí.

¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə məga nə mbwə wâm: Bí ɔ tédúgá nə mə jí mímbugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

4:14 Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; **Démas**: 2Tm 4.10
4:18 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

4:15 Ləwdisê: Mbú 3.14

4:17 Arship: Flm 2

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábée yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəonng wə nyə á fwə Dɔ́ á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á leel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Silas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bənnə gwoonng jé bwə á bə Atən yí, nyə á kənd Timoté nə a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timoté nyə á ka kə, a mú nyíngə, kə bwəma nə gwoonng Kərênt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə nkul ci nə kálaad wəonngú ji nə mənkwəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcə məkəl á mə bii má mə lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jəlá nə bə yuug yí.
- (2) A nyíngə báágulə jaaw bwo iséy nyə á téed yí, a ngə ntág cəel nə bənnə bwə nyíngəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo nə bwə wáág nkul nə ngələ kwambələ kuú njəond wán (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə nə zíy mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwún nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə mə cíl bí kálaad éga, sənəng Silvə nə Timoté. Sá mə cilə bí *Dɔ́ á Tesaloníka, Dɔ́ dúś Dɔ́ mə

Zembî Sónngú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. Zembî ké sá bí mpaam, ké sá námə nə bí cágəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sə anğə nə bwəle yəw ngələ wə bí məjəgula məsúd.

³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónngú íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shíləg; cəelí jín nda bə á shwánəg; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúə álal-nkul.

⁴ Yé bwáəng Zembî mə cəel wə, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu nə Zembî nyə a féesh bí.

⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiing bí yé nyə a shígə bə nji iciyá í mpu; Nkənkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəonngú nə nkul mə Zembî, sə ngə *búgula nə mílám mísú myəsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí ləg Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkənkə Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntəg dí nə líid.

⁷ Sâ jəonng í mə sá nə obúgula bəsh wə Masedwán nə bəonng wə Akayí bwə mú də nwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nún bídí nda kwólón; ləng í mə kyey kúl jəsh nə bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci nə kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyíngə bə sâ sá bwiingəg.

⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə ləg sə fwámé ləg ná; nə bí a mə yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú nə bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó.

¹⁰ Bwə ngə námə jaaw nə bí ngə bwánd Mwán yə nə a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá nə shé fááməgí nə mpimbə mə Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaang, ngaá ná biméfwó bi mə mpú ná njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə ná sá á fándá zə ngə kyey ntó?

² Bi mə mpú ná sá á zə wóós bídí sá mə fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgə Filipî. Nji, Zembî wúsú nyə á yə sá inkáŋ í á jəla yí. Inkáŋ byəng wá í á sá ná, mizhízhíh mí á tɛem ngə lumbuli nə sá məzhií mēsh hí, sá báá sá á ngə námá bwiing bí Jɔjɔ Kéel mə Zembî.

³ Bi mə jəlá nə mpu cínəng ná sá a shígé ngə bwiing bí Kéel dəngú nə mitédúgá mí iwushî, sá áshígé ngə sêy nə milám mímbá, kú sá ísêy í mókəŋ.

⁴ Í yidá bə ná, Zembî nyə á fwo faas sê ná ndéé a mú magulə sê, a mú yə sá Jɔjɔ Kéel ná sá kág ngə bwiing. Ntó, lású sá á ngə lás yí, sá a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwə fáagug sê; sá á ngə yida lás mbií á ná Zembî gwágug sê nywa, nyə muud mə də dúg mitédúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bi mə mpú ná sá a shígé bwele jwəngulə múúd nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanjé, Zembî ji wúshined.

⁶ Sá áshígé ngə sɔ gúmá tə bídí, tə bóól búud dí.

⁷ Í njúl ná sá á shí bə nə zhií ná sá zág lwó bí mpəl. Ngaá nə *buud ɔ lwámá ó *Kríst bí nə nkul lwó búud mpəl? Nji, sá á yida ngə bí nə lâm mácey nda nyəngú mə nkəngulé bwân yé.

⁸ Mətag məng mə á sá ná, sá á tɛem yə bí Jɔjɔ Kéel, sá á ngə jii júg ná sá mə yá námá bí icug bísu yá séméfwó, nəcé bí á shîn zə bə sá wəalám.

⁹ Bwaang, ngaá bí ngə téduga wádúgálə sá á ngə wáduga sêy yí. Sá á ngə cúndə bí Jɔjɔ Kéel séméfwó sá dúg sêy bulú nə mwásá shú ná tə muud ngwúd nə ngwúd nda nkəny mbag wúsú.

¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námá wúshined ná kuú njəond sá á ngə kyey

nə bí obúgula yí í á bə kuú njəond Zembî mə céel yí, kuú njəond á otátəlí, nda nə sá á jumúg.

¹¹ Bi mə mpú námá ná sá á ngə ngə muud yēsh a bídí nda sóŋgú mə də ngə bwân ná.

¹² Sá á də cwîny bí, də lul bí mənyúul, sá də báásulə bí ná bí kyéyug kuú njəond Zembî mə céel yí. Bi mə jəlá nə cugə ntó nəcé Zembî nyə á jəw bí ná bí bág buud ó Faan dé, ngə dán kəw nyédí gúmád.

¹³ Sá ngə námá yə Zembî akíba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembî sá á bwiing bí myá, bí á ləg myo nda mísə ná. Bi a ləg myo ná mísə Milású mí Zembî, kú bə kéel yá buud ɔ shí ga. Milású mí Zembî myəng wá mí ngə sêy bí obúgula dí ícugud.

¹⁴ Nə ndéé bwaang, bí a mə sá námá nda mədɔ mə Zembî mäsə Yudéa mə ngə bə Yésus-Kríst má. Buud ó ləom bún bwə á mə námá wáamb bí nə ifumuga námá nda *Oyúden bwə á wáamb mədɔ məngú nə ifumuga ná.

¹⁵ Oyúden bəng bwə á gwú Cwámbe Yésus-Kríst, bwə gwú *buud ɔ mícúndá, bwə á jág námá bul wáamb sá nə ifumuga. Zembî nyə angə nə gwág bwo nywa, bwə ngə lumbuli nə buud bēsh.

¹⁶ Bwə ngə ntágulə sê ná sá nda bwiing íkúl ishús Jɔjɔ Kéel, bwə acéélé ná íkúl byəng í dúgug cug. Sálə bwə ngə sá ntó yí, bwə ngə casulə *səm wəŋ ná í bəg ncindí. Bwə á mə ka bwəma nə mpimbə mə Zembî.

Pwôl nə yéesh ná a ká dúg ókrísten wá Tesaloníka

¹⁷ Bwaang, sá bəŋ jísú kóómb dí, tɛem bə ná sá á mə béégya nə bí fúfwálá mísh mäsú nda ná dúg bí, milám mísu myáá mí leedyá nə bí. Ntó, nda sá á bul bə nə məma yéesh ná sá nyíngəg dúg bí ná, sá á ngə yáag ná sá mə zə nūŋ bídí.

¹⁸ Búbálé sá á mə yáag nkí ja ngwúd nkí ija íbá ná sá mə zə dúg bí, nə ndéé

mə Pwôl; ká, *Sátan nyə a mə ntágulə né sé nda zə.

¹⁹ Ye bi ampúyé ná bi wə ngə sá ná sé ngəg nə bwánd Cwámba Yésus nə búgə? Ngaá məshusug mészú mə ngə zhu bídí? Bi wə jí *túm gúmá sé mə bá ngə bəgəwa né ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyingə zə yí.

²⁰ Mpugá ná bi wə bí sé sâ gúmá, bi wə bí sé sâ məshusug.

3

Pwôl nyə á kənd Timotê Tesalonika

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sé áshígé ná nyingə jísəw ngələ ji nda gwáduga bí ná, sé á dúg ná í nywa né sé lúgúg fwó Atén.

² Sé mú nti *mínyəŋú wúsú Timotê muud bá Zembî bwə ngə námə sêy séy bwiingúlə Jəjə Kéel yé. Sé mú nti nyə né a zəg sá ná bi bəg nə inkáŋ búgə jínúd, zə cwîny bí.

³ Haaw. Í á jii ná bi bəg nə inkáŋ búgə jínúd shú né məntágula mə nda tí múúd məkuú shí. Biméfwó bi mə mpú né məntágula mənî mészə dúsú kəw Zembî nyə á yə sé yí.

⁴ Ngaá ná ja sé á bə nún bídí yí sé á shí bwey ngə jaaw bí ná sé é bwəma nə məntágula? Ntó námə wə í má bə éga, bi mə mpú ntó.

⁵ Né ndéé, nda mée mə áshígé ná nyingə jísəw ngələ ji nda gwáduga bí ná, mə á nti Timotê ná a zəg wámbulə nda bí ngə cugə cug búgə jín ná. Mə á ngə bəemb ná Mása məbwəbúlán nyə a bá bwəwalə bí ná ndéé njugú sé á ŋwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Né ndéé, Timotê mə wós wa wúlə nún bídí. A mə zə nə sé jəjə məkəl ná bí ngə ná kə shwóg nə búgə jín nə cəelí jín. A jaaw námə sé ná bí ngə ná téduga sé tédugələ ányunywaá, bi njúl nə məma yéesh ná bi mə dúg sé, nda sé bí námə nə yéesh ná sé mə dúg bí ná.

⁷ Gwə wə jí ná, bwaanğ, məfúfə nə məbwəbúlán mə tsem ngə ntágulə sé,

mənyúúl mə mə bul nyingə lal sé nə gwádugələ búgə jín.

⁸ Sé mə nyingə cugə ja gaád nəcé sé mə gwág ná bi mə nada nə Cwámba.

⁹ Sé bí bul bə nə məshusug nə bí mísh mə Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sé bí nə ŋkul yə nyə akíba yí.

¹⁰ Sé ngə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásé sé ngə jəgula né shé nyíngəg dúgya, sé zəg lwándulə sâ í ngə ná fúfə bí búgə dí yí.

¹¹ Sónğú íshé Zembî nyəməfwó bá Cwámba íshé Yésus bwə sáág nə zhií zələ nún bídí í bəg sé ná wan wan.

¹² Bí ngə cila mpədúgá nyín, bi ngə námə cəel bóól búúd bəsh. Cwámba sáág nə cəelí jəŋg í ngəg nə yáág yáágúg námə nda cəelí sé ngə cəel bí yí.

¹³ A sáág nə milám mí bəg nda ŋkúnkulə bí, bi bəg bə nə kuú njəənd Zembî mə cəel yí, kú nə sâ á jumúg mísh mə Sónğú íshé Zembî dí ja Cwámba íshé Yésus bəŋŋ buud bé bəsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəənd

¹ Né ndéé bwaanğ, sé á shí lwó bí kuú njəənd Zembî mə cəel yí, bi mú námə ngə kyey wə. Né ndéé, kəgá nə kuú njəənd wəŋg shwóg ngə yáág yáágúg; sé ngə bándulə bí ntó jínə mə Cwámba Yésus dí.

² Bi mə mpú məcwîŋ sé á cwîny bí nə ŋkul mə Cwámba Yésus má.

³ Nkúmba sâ Zembî ngə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á cəel yí. Kwanzugá jaŋga.

⁴ Muud yəsh cúgəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mə cəel yí, ŋwa nyə nə məjilə;

⁵ kú bə bəw-bəw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembî wá.

⁶ Muud nda nyúg *mínyəŋú na sâ nííd, nda ntə mínji. Nəcə Cwámba mə du kunda búúd ísá ínííd; sé á shí bwey du jaaw bí ntó, sé ngə námə nyingə báásulə jaaw bí ntó.

2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3:1 Mis 17.15 3:2 Timotê: 1.1 3:3 Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12
3:4 Mis 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10
2.17 3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb
10.10 * 4:4 Bóól bwə ci na ná: «Muud yəsh cúgəg nə yé múdá». 4:7 4.3; 1Pr 1.15-16

⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyə a jôw shé yí í áshígé bæ ná shé ngóg nə kə shwóg ngə sá ísâ í ádadaná; í á yida bæ ná shé cùgəg mbií á céel yí.

⁸ Ná ndéé, muud mə bán məcwûŋ mǎga yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ngó yə bí Nkɛŋkɛ Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nə cɛelí á mpádúgá omínyɔŋâ yí, í ajíyé ná mə cílɛg bí, nəcé mə mpú ná Zembî nyəmɛfwó nyə á mə jíígulí bí nda bí mə jǎlá nə cǐila mpádúgá nyín ná.

¹⁰ Bí ngə ntâg námá bwey lwóya cɛelí jɔɔŋgú nə omínyɔŋâ ó íshé bêsh wá Masedwân yêsh. Bwaanɔ, sá mə bándúlé bí ná bí kóg nə cɛelí jɔɔŋg shwóg ngə yáag yáagúg,

¹¹ bulúgá sɔ cug mǎtǎla, muud bul sɔ ná a dúgúg nji sâ í dúgyá nə nyə yí, sɔ ná a séyúg nə məbwé mé nda sá á cwíny bí ná.

¹² Ságá ntó shú ná bí cùgəg cug í é bæ nə məjilə mísh mə buud bwé cùgé *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwé ngóg nə nkény mbag wán.

Zembî mə bá gwûmushi omínyɔŋâ ó íshé

¹³ Bwaanɔ, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá nə okristen bwé á mə kə ígwád wá yí. Í jii ná bí dúg mpu, shú ná bí kú dɛ bæ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwé áŋgɛ nə bwánd nə búgə wá.

¹⁴ Shé ngə *magalə ná Yésus nyə á yə a mú nyingə gwûm, shé mǎguləgá námá ná, bɔɔŋg bwé á yə bwé ngə *búgala Yésus wá, Zembî mə bá gwûmushi bwo a mú kə nə bǎnɔŋ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ngə jaaw bí Cwámba nyə a ci wé ga: ja Cwámba mə bá nyingə zə yí, shé buud mə bá bæ shé ngə ná dúgya wá, shé ábúlé kə shwóg, lúgə bɔɔŋg bwé mə yə wá mpásə.

¹⁶ Nəcé í bá bæ ná, buud bwé bá gwág kál ngə cúndə, wúl kúkúmá

*wééŋgəles ngə wéeshuli kál, laag mə Zembî ngə lás, Cwámba nyəmɛfwó mú shulə wú jɔŋ dí, buud bwé á yə bwé njúl búúd ɔ *Kríst wá bwé mú tééd gwûm.

¹⁷ Bwé ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bæ shé ngə ná dúgya wá, shé mú sɛɛŋgya nə bwo ná ndéé sánɔŋ mú nkâŋ kə míŋkúdád kə bwəma nə Cwámba nûŋ míŋgúlád; sánɔŋ sá mú ji kandugə á kandugə.

¹⁸ Dugá wíya ŋkul mílámúd nə iciyá íni.

5

Muud nyə ampúyé jwów Cwámba mə bá zə yí

¹ Bwaanɔ, í ányíŋgáyé jii ná mə cílɛg bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sɔy yí.

² Nəcé bimɛfwó bí mə mpú ná sán sán ná jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í dɛ zə mpwó-bulú ná.

³ Buud bwé bá ngə ci nó: «Húúŋ! A mǎŋ mǎtǎla e! Kú nə tɔɔ sâ í kánd múúd lám gwów!» Í bá bæ, buud bwé ngə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námá nda mǎcɛy mə míná mə dɛ wóós múdá á bum məshúga ná. Bwé ábúle faam.

⁴ Ká, bwaanɔ, bí báá cugé yídúgúd*. Jwów dɔɔŋgú í ábúlé wóós bí nda júwâl.

⁵ Bí báá básə bwán ó mǎŋkenya bí bêsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú.

⁶ Nda jí ntó ná, shé ajáláyé nə kə ígwád nda bóól búúd bwé ngə kə ígwád ná; shé mə jǎlá nə ji ŋkasə, shé dɛ cunal íyéesh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwé dɛ kə ígwád wá bwé dɛ kə ígwád íbulú, ɔŋgule dɛ fudə nə məlwəg íbulú.

⁸ Shé bǎŋ buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ŋwág búgə nə cɛelí búdal íbud dí tǎŋ

4:8 1Kr 6.19-20 4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 4:10 2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12
4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 4:13 5.1-2; 1Kr 15.51-52 4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 4:14 Rom 14.9;
1Kr 15.3-4, 12, 20 4:15 1Kr 7.10, 25 4:16 1Kr 15.23 4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 5:2
1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú
3.3; 16.15 5:3 Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * 5:4 Buud bwé afwóyé magalə Yésus wá bwé ngə ŋkúnkula
nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: básə yídúgúd. 5:5 Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 5:8 Ifz 6.11-17

nda búduga í ñkwánz ózimbi bwé du bwáád bəd dí yí, shé ka ñgə bwánd nə búgə nə Cwám̄ba mə bá sá ná shé fáám̄ug nə intúgúlí, bwándúlə wəɔŋgú í bə shé nda t̄um ñkwánz zimbi mə du búdal lúúd yí.

⁹ Nəcə ná, Zembî nyə a shíge féesh shé ná shé zég yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dágúg cug zhí mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dî.

¹⁰ N̄gaá ná Yésus wəɔŋg wə nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sən̄ñ sá cugəg, tə shé mə ji ñkasə, tə shé mə nyiŋgə kə ígwád.

¹¹ Ná ndeé, dugá sá ná, bóól wá bóól ñkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ñgə bwey sá ná.

Məcwûñ mâ məzhúgúlá

¹² Bwaan̄g, sá ñgə námá ci nə bí ná, bəɔŋg bwé tál bí shwóg bwé ñgə wáduga ñgə cwîny bí cug krísten dí wá, dugá ñwa bwo nə məjilə.

¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cəel bwo nə fwámé cəelí nəcə séy bwé ñgə séy yí. Cugəgá nə shee mpédúgá nyín.

¹⁴ Bwaan̄g, sá ñgə yáág nə bí ná bí dág lás nə bəɔŋg bwé acéélé séy wá; bí sá ná bəɔŋg búśá nə ñkwo wá bwé wíinzhug mənyúul, ná bəɔŋg búśá nə iləm wá məkuú mə tówúg shí; bégá nə jísów, du jísow búúd bēsh.

¹⁵ Bí ó bəy. Muud nda bweel məb̄wə ñgwól mə sá nyə má; yidagá du síya mánywa mpédúgá nyín, du námá sá búúd bēsh.

¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jēsh,

¹⁷ du jəgula nə Zembî kú káád,

¹⁸ du yə Zembî akíba nə məfwála mēsh má cug jín. Bí buud bí búśá búúd ɔ *Kríst Yésus wá, isâ Zembî mə jí ná bí dág sá wé íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə ná Shíshim mə Zembî bág kú séy séy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyēny íciyá í *búúd ɔ mícúndé ó Zembî.

²¹ Dugá faas isâ byēsh, bí du bii ñji byəɔŋg í nywá yí.

²² Bí ɔ káálúgə nə mbií məb̄wə wēsh wúsə nə ñkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbáda

²³ Zembî á mpwogé nyəméfwó kə fúb bí ikóómb byēsh; kə baagulə bí ikóómb byēsh, nə *shíshim, nə *jîm, nə nyúúl, byēsh í bág bə kú nə sá á jumág ja Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí.

²⁴ Muud ñgə j̄ow bí yé ji abúgúlag; nyə wə mə bá sá sóólúgú wəɔŋg.

²⁵ Bwaan̄g, dugá jəgula nə Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáán̄g bēsh məkúlulə mə buud ó Zembî.

²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwám̄ba dî ná bí l̄og bwáán̄g bēsh kálad éga.

²⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst kə sá bí mpaam.

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúlá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwé mú bə myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bæ nə cé. Bóól óbúgula bwé á magalə nə jwów mə Cwámba í á mə bwey bæ (2.2), bóólúgá bwé á ban nə bwé ányíngáyé ná sêy nəcé shí i zə shîn (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad nə a sùgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ónkwoond mpúsə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bæ a njúl námə Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

- (1) Pwôl mə tééd yə Zembî akíba nəcé buud bwé ngə gwáduga búgá ókrísten wá Tesaloníka búsə nə ndí yí; a mú ji Zembî nə bwé bág nə zény kálə shwóg tə bwé bwəmə nə cúwálí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bæ nə Yésus wál zə yí: Mbúwúlú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə óbúgula bwé jísówúg (2.13-3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwé mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sóná Silvē nə Timotê. Sə mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúsə Də mə Zembî Sósngú bá Cwámba Yésus-Kríst yí.

² Zembî Sósngú bá Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə nə bí cágəg nə shəe.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaanğ, sə búsə nə sə dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cəg dí yí. Í jəla nə sə dúg yə nyə akíba, nəcé búgá jín í ngə lal lalúg hí, cəelí bí ngə ciila mpédúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg.

⁴ Sâ jəng í mə sá nə sáméfwó sə ngə bwiing mósól mэдə mə Zembî lân wán nə milúú nə sán. Milúú mísə sə nə sán nə bí nəcé bí búsə nə zény kálə shwóg, buud bwé ngə tɛem wáám bí nə cúwálí bímbí bwé ngə wáám yí, búgá jín í atágé, bí ngə jísəw məntágula.

⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó nə Zembî mə də cígal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó nə bí mə mpíyá nə Faan mə Zembî bí ngə jug nə ifamuga yá cínəng yí.

⁶ Búbálé jisə nə Zembî ji tətəlí muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwé ngə lwó bí íni.

⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə inkácid í *wáéngəles byé yí.

⁸ Bwé bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwé ngə ban magulólə Jəjə Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgúlí.

⁹ Buud bəngú intúgúlí byán í bá bæ ná, bwé bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á milwaná yí.

¹⁰ Í bá bæ jwów á bá zə nə gúmá jé í nyínúg búúd bé dí yí, nə bəng bəsh bwé á *búgula nyə wá bwé bényug nyə. Bí mə bá bæ gwoonğ jəngúd, nəcé bí á magulə sâ sə á bwiing bí yí.

¹¹ Gwə wá í sá nə sə ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sə ngə jəgula nə Zembî íshé sáág nə bí cágəg cəg í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sə ngə námə jəgula nə a kwííndúg bí nə ŋkul nyé, bí

sáág mǎnywa mēsh bí ngé gwág yéesh ná bi mǎ sá má; a sáág námǎ ná búgǎ jín í nda ná bæ á shílǎg.

¹² Ntǎ, bi e sá ná jínǎ má Yésus Cwámǎ íshé í nǎwág gúmǎ, bi mú námǎ nǎwǎ gúmǎ nyádí. Mpaam má Zembí íshé bá Cwámǎ íshé Yésus-Kríst wǎ í e sá sǎólǎgú wǎwǎg wēsh.

2

Isá í bá sǎy shúshwóógú ná Cwámǎ zǎgyí

¹ Bwaanǎ, shú zǎlǎ Cwámǎ íshé Yésus-Kríst má bá nyingǎ zǎ yí nǎ nda shé má bá sǎenǎgǎ nyádí ná, sǎ ngǎ ci nǎ bí nǎ

² bi kú fǎnda lǎel cugǎla ntǎ, námǎ nda sá má cí ná jwǎw dǎwǎg í má bwey wǎós. Tǎo ná ngwǎl múúd má jaaw bí ná *shíshim í ámǎ jaaw nyǎ gúl sǎ, tǎo muud má jaaw bí jí, tǎo muud má jaaw bí ná sǎ wǎ sǎ ámǎ cilǎ, kúgǎ fǎnda bæ nǎ ifwaas ntǎ.

³ Muud tǎem zǎ jwǎngǎlǎ bí ntǎdelé, kúgǎ bǎ nyǎ. Nǎcé Cwámǎ nyǎ abúle fǎnda zǎ ntǎni; dúl fwǎla í bá fwo bæ buud bwǎ bá nǎgan nǎ Zembí mbií áyíyáág, Mǎsa minǎgǎádǎ ngé sǎ ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yé má bá fwo lwóya nyúul ná ngǎn, mǎsa wǎwǎgǎ nyǎ má bwey bæ ná a bá jǎǎ.

⁴ Mǎsa wǎwǎgǎ mǎ bá zǎ bǎn lúu, lúmbǎli nǎ sǎ jǎsh bwǎ jǎw ná zembí yí, bwǎ ngé yǎ gúmǎ yí. A bá sǎ ntǎ ná ndéé kǎ nyíi *Mpǎánzǎ Zembí kǎ ji wu, nyǎmǎfwǎ kǎ kudǎ bud ná nyǎ wǎ Zembí.

⁵ Mǎ á dǎ bwey jaaw bí sǎ ni mǎ njúl ná nún bídí; bi anyínǎgǎyé ná tǎdǎga ntǎ?

⁶ Ja gǎád bi má mpu sǎ í ngé bii Mǎsa wǎwǎgǎ ná a nda lwóya nyúul yí. A bá námǎ kǎ lwóya nyúul nji ja fwǎla dǎwǎgǎ í bá wǎós yí.

⁷ Tǎem bæ ntǎ, sǎ *ndímǎ í ngé sǎ ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yí í ngǎ bwey sǎy. Í bá sǎy ná ngǎn ja sǎ í ngé laa gwo yí í bá wú yí.

⁸ Ná ndéé, Mǎsa á kú bish Zembí mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwámǎ mǎ bá yǎmb nyǎ ngúl nǎ mpu yé, a mú jimb, zǎlǎ Cwámǎ Yésus mǎ bá zǎ a ngé nǎkǎnǎwǎ yí, í bá zǎ shínal nyǎ ná mǎn.

⁹ Mǎsa á kú bish Zembí yé wǎwǎgǎ mǎ bá zǎ nǎ nǎkul mǎ *Sátan zǎ ngǎ sǎ *mǎshimbǎ mimbií mimbií, nǎ isǎ í ntǎ búúd nǎkul yí, nǎ *isǎ í mímbǎgú ngǎlǎ shǎig buud.

¹⁰ A bá zǎ sǎ ólǎingǎ, zǎ shǎig búúd bwǎ jǎlǎ nǎ jimb wǎ. Bwǎ bá jimb nǎcé bwǎ á bæ nda cǎel óbǎbǎlé shú ná bwǎ dúgǎg cǎg.

¹¹ Sǎ jǎwǎgǎ wǎ Zembí mǎ bá nti bwo nyúl nǎkul í bá zǎ kǎnd bwo jugǎ yí, shú ná bwǎ *mǎgǎlǎg ijǎǎ.

¹² Ná ndéé, buud bēsh bwǎ ngé bæ kú magǎlǎ sǎ jí búbǎlé wǎ, bwǎ ngé yida gwág nywa olǎingǎ wǎ bwǎ bá bwǎma nǎ intǎgǎlǎ.

Obúgǎla bwǎ yímǎgǎ mǎnyúul

¹³ Nji, yé bwaánǎg Cwámǎ mǎ céel wǎ, sǎ bǎn sǎ má jǎlǎ nǎ dǎ yǎ Zembí akíba ja jǎsh nǎcé sǎ nyǎ á má sǎ bí yí; nǎcé Zembí nyǎ a má féesh bí ná bi wǎ téédǎg* dúg cǎg nǎ sǎlǎ Shíshim yé í sǎ ná bi bǎg minǎkǎnǎkǎ mi búúd, bi mú magǎlǎ sǎ jí búbǎlé yí.

¹⁴ Cúndǎlǎ sǎ á zǎ ngǎ cúndǎ Jǎǎ Kéel bídí yí, Zembí nyǎ á balan nǎ wǎ, a mú jǎw bí shú ná bi dúgǎg cǎg, bi bǎg nǎ milwanǎ mí Cwámǎ wúsú Yésus-Kríst.

¹⁵ Ná ndéé bwaanǎg, yímǎgǎ mǎnyúul; sǎ á jíǎgǎli bí minǎjǎgǎlǎ, míl sǎ lǎs nǎ mimpu bi ngé gwág, mílǎgǎ sǎ cilǎ bí cilǎg, nadagǎ nǎ minǎjǎgǎlǎ myǎwǎg.

¹⁶ Sǎólǎgǎ íshé Zembí nyǎ á cǎel shé a sǎ shé mpaam, wǎ shé nǎkul mǎnyúulǎd, sǎ ná shé ngǎg nǎ bwǎnd nǎ búgǎ. Nǎ Cwámǎ íshé Yésus-Kríst nyǎmǎfwǎ, nǎ Sǎólǎgǎ íshé Zembí wǎwǎgǎ

¹⁷ bwǎ wág bí nǎkul mǎnyúulǎd, bwǎ sǎ ná bi yímǎgǎ mǎnyúul sǎ ányunywaǎ jǎsh bí má sǎ yíid, tǎo lǎsú ányunywaǎ wēsh bí má lǎs yíid.

3

Cwámba jisə abúgúlág

¹ Nə ndeé bwaanɔ, jəgʉlagá nə Zembî shú dúsúd. Jəgʉlagá nə lâŋ mə Cwámba í léélug mpyáanz, buud bwə ɲwág námə wə nə gúmə nda nũŋ bídí.

² Jəgʉlagá námə nə a yílúg sə mányámá mə íbów-bów i búúd í ányinyaanê dí; buud bēsh dí bwə ɲgə magulə *búgula.

³ Nji Cwámba nywáá ji abúgúlág, nyə wə mə bá sá nə bi yímúg mənyúul, a sá nə Mbúwálú múúd nda sá bí məbów.

⁴ Sə bí nə búgə tâŋ buud ɔ Cwámba nə bí ɲgə sá nda sə ɲgə ci nə bi sáág nə, bi é ɲgə námə nə sá nji ntó.

⁵ Cwámba sáág nə milám mín mí céélug Zembî, mí bág nə zény kálə shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwə séyúg nə məbwə máŋ

⁶ Bwaanɔ, sə ɲgə cwĩny bí jínə mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí nəəə: bi a lóg ɲjígúlá nə sə; *mínyəŋə wún yēsh mə bə nda bə ɲjígúlá wəŋgú, a yida ɲgə ji kú sēy yé, sásúlágá nyə.

⁷ Biméfwó bi mə mpú nda bí mə jálá nə ɲgə yagula sə nó. Ja sə á bə nũŋ bídí yí, sə áshígé ɲgə cugə cug íləm.

⁸ Sə áshígé də bíd nə buud bwə wílúg sə ashwá. Mbô. Sə á yida də wáduga sēy bulú nə mwásə shú nə mbag wúsú í bág kú badəwo múud məbagud.

⁹ Ntó cugé nə sə áshígé bə nə zhií mə sá nə buud bwə ɲkényúg mbag wúsú. Sə á bə nə zhií nyəŋgú, nji sə á yida cəel lwó bí yuug bí mə jálá nə yagula yí.

¹⁰ Ngaá nə ja sə á bə nũŋ yí sə á shí bwey də jíguli bí nə ɲkí muud nyə acéélé sēy nə məbwə mé a nda námə nyiŋgə də də?

¹¹ Ká, sə ɲgə gwág nə bóól búúd wá gwoonɔ jín bwə mú ɲgə cugə cug íləm; bwə lúgə sēy nə məbwə máŋ, búsə nji ɲgólə kənd milám ízháá isád.

¹² Mbií búúd wəŋgú, sə ɲgə yímbuli bwo, ɲgə bándulə bwo jínə mə Cwámba Yésus-Kríst dí nə bwə ɲgəg nə sēy nə

shεε, bwə bág də ídāw bwə á sēy nə məbwə máŋ yí.

¹³ Bwaanɔ, bi bāŋ bí nda káád sálə mánywa.

¹⁴ Muud mə bə kú sá mágwág nə sá sə ɲgə ci wa kálaad éga dí yé, bi ó ɲwa nyə jínə, bi mú béegyá nə nyə shú nə í sáág nyə shwôn.

¹⁵ Bi nda yida ɲwa nyə nda zhízhíŋ, mbô. Yidagá lámusa nə nyə nda múúd mə lámusa nə *mínyəŋə ná.

Ibwádán nə məbádá

¹⁶ Cwámba á mpwogé nyəméfwó kə sá nə bi cugəg mpwogé ija byēsh mázhií mēsh dí. Cwámba jíig nə bi bēsh.

¹⁷ Mə Pwól wə mə cílə məbádá mēga; ntúga wə mə də sán ókálaad bām yé. Mbwə wām wə í ámə cilə.

¹⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst kə sá bí bēsh mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú mə Timotê yí

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sósngú mwâ Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábêé wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwé ngə jôw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwé á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəng nyə á cilə Titus yé búsa wəng mbwoomb bwé jów ná «okálaad ɔ məwíl sənz». Bwé jów bwo ntó nəcə búsa nə məcwūng shú óbaagulé ɔ incwəmbə nə bóól ótówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənkwə məbá:

(1) Minjígú lá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashíge ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwé ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwé ngəg nə sá isâ nə jɔ lâm, bwé ngə ságusə Kríst muud mə yíl sé míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílé kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sé ngə bwánd nə búgə yé, bá Cugye wúsú Zembî wə bwé á njwa cígú lá nə mə bəg muud lwámá.

² Mə cilə wo Timotê fwámé mwān waamə mə á byá cug krísten dí yé. Zembî Sósngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwé ɔ sá wo mpaam, bwé ɔ gwág wo cey lámúd, bwé ɔ sá námə nə wo cágəg mpwogé.

Minjígú lá myá məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwān yí, mə a yágə nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwé ngə jígúli minjígú lá mishús nūng wá, wo tálúg mpándí ná bwé kú ná kwo jígúli minjígú lá myəng. Jígú nūng, wo tálúg bwo mpándí nyəng.

⁴ Gú lá jí námə ná, nə mikanda, nə lɔlə mábyél ná lɔ lɔ kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpándí ná bwé kú də kənd mílám mbií isâ byəngú. Isâ byəng í ádé kwínd múúd ná muud bəg tédúgá mə Zembî. Í yidá də shwambulə búúd ná bwé dóg sənəsa mákál.

⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgala bwé bəg nə fwámé cɛlí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná sán, búgə jé kú nə məkəng yé, nyə wə mə də cɛl búúd fwámé cɛl yé, váál cɛlí jəng wə mə jí ná bi bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwé á mə yíl mílám jɔ minjígú lá míniid, bwé á mə kə cwagəwa bə dúlə lás mbeɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug.

⁷ Bwé ngə jii ná buud bwé ngwág bwo nda *Onkume ɔ məcɛɛ mə Zembî, nji í njúl ná bwé anɡé nə wámbulə sá bwé ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwé ngə lás nə inkáng yí.

⁸ Sə báá sé ngə mpu nə məcɛɛ məsə jɔjɔ sá ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jálá yí.

⁹ Nda jí ntó ná, sé dógá mpu ná məcɛɛ mə áshíge təlɔw shú múúd jí tətəlí yé. Mbô. Mə á yida təlɔw shú búúd bí kú bísh məcɛɛ wá, nə buud ɔ málwə, nə buud bí kú bísh Zembî wá,

1:1 muud lwámá: 2.7 **Cugye:** Tit 3.4 **bwánd nə búgə:** Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 **mwān waamə:** 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 **buud bwé ngə jígúli minjígú lá mishús:** 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwé á də baagulé məbyél máng micilyá, də lɔ micilyá myəng míscəɛn, sá jəng wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21

nə bóól ósóól ɔ *mísám, nə buud básá kú gwɔɔ Zembî wá, nə bɔɔng bwé ηwá ísâ í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwé gwú ósóóngú wá, nə bɔɔng bwé gwú ónyɔɔngá wá, nə bóól ógwûl ɔ búúd bêsh.

¹⁰ Mæçç mə á tálw námá shú búúd ó janğa, nə budúm bwé sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwé kúshá kænd bóól míkwám dí wá, nə obwiingye ó íjɔɔ, nə bɔɔng bwé kéén jíná mə Zembî máshügád wá. Mæçç mə á tálw shú sâ jêsh í lumbali nə fwámé njígúlá yí.

¹¹ Fwámé njígúlá wɔɔng í ηgə bɛ jɔjɔ lâη mə Zembî á milwaná búúd bwé du ságusə nə nywáá mə jəla yé. Jɔjɔ Lâη wɔɔng wé bwé á yə mə nə mə zég ηgə bwiing yí.

Pwôl ηgə yə Yésus akíba

¹² Mə ηgə yə Cwámba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a mə ləlushi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey nə a ji nə ηkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá nə mə bág nyə sóól məsáal.

¹³ Í njúl nə mə á du bul jág lás nə nyə yág, mə á du jugushi buud bé mə njúl ηkí jág gwɔ lámb; nji, nywáá nyə a mə bwíg mə nə ηkwonjú nəcé mə á ηgə sá ísâ byɔɔng jág dí, mə kú nə búgá.

¹⁴ Cwámba íshé nyə a mə sá mə mpaam ntɔ mínji, nyə a mə sá nə mə bág nə búgá, nə cɛlí í ηgə zhu wé Kríst Yésus.

¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlag, sá mə jəlá nə magulə gwo sá bêsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósóól ɔ *mísám; ósóól ɔ mísám bɔɔngú dí, mə wé jí áshúshwóógú.

¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ηkúηkwónúle shú nə jɔ lámb mə Kríst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búgula mwôw mə ηgə zə má, yuug nə bwé bá lág cug á kandugə kandugə.

¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyîn nə mísh yé, á jí Zembî nji nyə ηgwúd nə ηgwúd yé, a ηkánuwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jɔjɔ gwáná

¹⁸ Timotê mwân waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bɛ nə iciyá *búúd ɔ mícúndá bwé á ci shú dwó yág yí. Iciyá byɔɔng í sá yə wo ηkul nə wo gwánág jɔjɔ gwáná.

¹⁹ Ngagú nə gwána wo mbíd búgá, wo njúl nə lâmb nə sán. Bóól búúd bwé á mə du ban dúlə gwágúle lâmb nə ndéé búgá ján í á mə nyasála nda byóól í du búg ηgwɔɔ nə.

²⁰ Imene bá Aləguzándrə básə sámbá búúd jɔɔngúd; mə a mə cwámbulə *Sátan bwo shú nə bwé ηwág njígúlá nə bwé nda ná bá bwele *lás nə Zembî bwaasúle mpu.

2

Du sá májəgula shú múúd yêsh

¹ Sâ mə ηgə tééd fwo yág nə ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nə mingwóómbúlú wé Zembî, du jəgula nə nyə, du gwáámbyə nyə ísâ, du lɔ nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bêsh í,

² shú ójwú-buud nə shú búúd bêsh bí nə minkwón wá. Sâ jɔɔng í é sá nə shé cágəg nə shɛɛ, kú nə intúgúlí, nəcé cugálə cug í yə Zembî gúmá yí, nə cugálə mbií cug í jəla yí.

³ Ntó jí jɔ sâ, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó.

⁴ Á jii nə buud bêsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbúbélé.

⁵ Nəcé, Zembî jí nji ηgwúd, lí-nji námə ηgwúd mpédúgá Zembî bənôn buud, lí-nji jɔɔngú jisə muud, nyə wé Yésus-Kríst.

1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16
1:13 Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16**
Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20**
Imene: 2Tm 2.17 **Aləguzándrə**: 2Tm 4.14 **Sátan**: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3**
Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bēsh bwə bág ofalı*.

Nyə á sá sóólúgú wəɔng námə fwála í á jəla yí,

zə lwó búúd ná Zembî ngə jii ná bēsh bwə dúgúg cug.

7 Shú dəɔng wə Zembî nyə a təl mə mbwiingye lân yí, nyə a sá ná mə bág *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jígúlig ikúl í cúgé *Oyúden yí obábálé bwə jálá nə *búgula wá. Bábálé mə aɔgə nə bwiing ijó.

Cug búdúm nə budá də dî

8 Mə ka jii ná budúm bwə dúg sá mājəgula kúl jēsh. Bwə dúg jəgula bwə ngə bân mábwə wə Zembî, məbwə mə njúl kú nə məbyaagula. Bwə dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuwa.

9 Mə jii námə ná budá bwə dúg bwáád mbií í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asó mīsh; bwə nda də síya mífind mí ázəgá-dúg, nda də bwáád ísâ í or, nkí ntəg oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándé mí álal-kus.

10 Bwə dúg bwáád mímbwéedí mí jálá nə budá bwə ngə cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəɔng wə jəjə mīsóólúgú.

11 Mudá mə jəlá nə də ŋwa njígúlá a njúl kúl-kúl, kú bwelə bân lúu.

12 Mə ayáyé múdá ŋkul ná a jígúlig, nkí ntəg ná a jwúg nə mudúm. A dúg ji kúl-kúl.

13 Jí ná, Adam wə Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə.

14 Adam ntəg dí nyə á magulə məshigá. Mudá wə nyə á magulə məshigá, a mú caam məcə.

15 Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byále á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bág nə zény búgá, nə zény cəlí, nə zény cugələ mbií Zembî mə cəl yí, a mbíd lám ájjilə.

3

Sâ í dúgyá nə otəwe ə shwóg wā Də yí

1 Sâ jí kú nə məshwán wə ga: nkí muud mə gwág yéesh ná a sá séy dúlə fála *Də mə Zembî, jəjə mpwóómbá iséy wə múúd wəɔng ngə jii ni.

2 Í ka jii ná təwe shwóg bág kú nə sâ á jumág, a bág ŋgwúm mə múdá ŋgwúd; a bág muud mə də cunal iyéesh yé, a də shimal ísâ, a mpíya nə gúmá, a bág muud mə də mpu ŋwa ójón yé, a njúl ná a ji nə ŋkul mpu jígúli.

3 Nyə ajáláyé nə bə ŋgulə məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú də yá, kú bə múúd icwoomb. A bág kú cəl *mwaanê.

4 A jəlá nə sá ná njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəənd, bwán bə kú nə mabún, bwə ngə cugə mbií cug í jəla yí.

5 Nkí muud mə yidá bə kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəənd í, ntədəlé nyə é mpu kweemb Də mə Zembî yé?

6 Muud mə fála Də yé nyə ajáláyé nə bə múúd ngə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ŋwa nyáməfwó nda gúl məma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Də ná, nə ndéé a mú bwəma nə intúgúli Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí.

7 A jəlá námə nə bə váál múúd dí ná buud bwə cúgé Də dí wá də lə nyə ná jə múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyóŋ nə ndéé a biil láám bə Njwú məjamb dî.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

8 Námə mbií ŋgwúd wəɔngú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jə fúlú, a nda də lás sâ ŋgwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu málwəg dî, a nda də sə *mwaanê nə məcií míshúd.

9 A jəlá nə magulə *ndimba a búgá lám á fúbánúd.

10 Muud mə cəl bə jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwə fwóg faas váál múúd á

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 **fwála í á jəla yí:** Gal 4.4; Tit 1.3 * 2:6 Bwə á də jána ŋkúmba təy shú ná ŋkúmba kwám í bág falı. Təy nyəɔng wə Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd bēsh yí. 2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 2:8 1Pr 3.7 2:9 1Pr 3.3-5 2:10 5.10 2:11 1Kr 14.34 2:13 Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 2:14 Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 3:2 Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 3:3 2Tm 2.24 3:7 2Kr 8.21; Mis 6.3

jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumág íí, a mú ka sêy séy jaákwon.

11 Budá* bwé jəla námə nə bə nə jə fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwáli bwo milám yí, bwé mpúg də cunal íyéesh byán, bwé bəg ɔ abúgúlág məzhií mēsh.

12 Jaákwon mə jəlá nə bə ηgwúm mə múdá ηgwúd, bwán bə kú bwεε bən mílúú, a jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəond.

13 Bəəng bwé sá ísέy byán váál í jəlá wá, buud bwé é ηwa bwo nə məjilə. Búgə bwé ηgə *búgəla Yésus-Kríst yí í é sá nə bwé dúg ləsha nə buud kú nə ífwaas.

14 Mə ηgə cilə wo kálad éga nə búgə nə mə wál bá zə nún.

15 Nji, ηkí mə bə kú lεεl zə, kálad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njəond í jəlá nə muud á njów mə Zembí yí. Njów mə Zembí wəəng wə Də mə Zembí á kuwó í ηgə shúgə ηgə baagulə obúbələ yí.

16 Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ηgə yə sə yí wí məma ndímba ánúní.

Kríst nyə á zə byél muud,
Nkəkəkə Shíshim nyə a lwó nə a ji tətəlí,
*wəəngəles bwé á beny nyə,
cúndá yé í á mə sáy ílwoη í búúd byēsh dı,
ncúlyá buud bwé á mə búgəla nyə wa shí mishwun,
Zembí nyə a bən nyə gwəw, yə nyə gúmə jé.

4

Gwánág ni ibów-bəw i minjígúla

1 Nkəkəkə Shíshim ηgə ci nə sán sán nə mwów mə áməzhúgúlá di, bóól búúd bwé bá yíl mílám ísá í dúgyá nə búgə yííd, bwé yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí máshígá, kə ηgə bə minjígúla mí mínjumbúlu.

2 Bwé bá kə ηgə cwagəwa bə mikaand mí ijəjə búúd ɔ kwába bwé

bá də shúg bwé nə ndí myá. Buud ɔ mákəη bəəng iwushí í á mə nada bwo lámúd nda məyígúyé múúd nyə a lánd nə ηkwánz ágúgwə* má.

3 Bwé tál búúd mpándí nə ci muud kú bā; bwé ciləshi búúd bíl ídāw, í njúl nə Zembí nyə á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwé mpú obúbələ wá nə, bwé dúg də byo nə akíba.

4 Sā jēsh Zembí nyə a té yí jí ηkí nywa; kú nə təw sá í jəlá nə myeesh yí; í jii nji nə sə dúg yə Zembí akíba shú sá jēsh sə mə ηwá yí.

5 Nəcé nə, nə Milású mí Zembí, nə məjəgəla í də sá nə ísá byēsh í bəg ínkəkəkə í ísá.

6 Jígúlig ómínyəηú bwə ɔ abúgúlág ísá íni, ntó nyə e lwó nə wo ji jəjə sóol məsáal mə *Kríst Yésus, bwé á wíl wo nə jəjə íciyá í búgə nə fwámé njígúla, wo ηgə námə mpu bə njígúla wəəng.

7 Dugú ban mbií míkanda ícwúcwúul í búdá í də kənd, mikanda mísə kú bísh Zembí myá. Yidagú wá ηkúl nə wo ηgəg nə cugə cug í yə Zembí gúmə yí.

8 Igwiimbí í də lələshi nyúul yí bí nə búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yə Zembí gúmə yí, jáá jí nə mfíí məzhií mēsh, ηkaagə njúl námə nə muud mə cugə cug jəəng yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé jəəng cug í ηgə zə yííd.

9 Ciyá ga jí abúgúlág, sá mə jəlá nə magulə gwo sə bēsh.

10 Ciyá jəəng jí nə, sə ηgə wáduga ηgə gwána nəcé sə ηgə bwánd nə búgə nə Zembí á kuwó mə bá lə sá sə ηgə sá yí. Zembí á kuwó wəəng wə jí cugye á buud bēsh, bul bə nə ndé obúgəla.

11 Ísá wó jəlá nə jígúli búúd wə íni, wo ci nə bwo nə bwé bəg minjígúla myəəng.

12 Muud nyə ajəláyé nə mpyény wo nə wo ji mwántombú. Yidagú sá nə obúgəla bwé ηwág yuug wódí, yuug ləsú á mpu, yuug kuú njəond, yuug

3:11 Tit 2.3 * 3:11 Na ji nə ηkul bə búdá ɔ ójaákwon, jí námə nə ηkul bə ójaákwon ɔ ábudá. 3:15 Ifz 1.23; 2.19-22 3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 4:1 1.10 4:1 2Tm 3.1 * 4:2 Bóól bwé ci nə: «Milám mí á mə bimbəla bwo». 4:3 bā: 1Kr 7.1 ídāw: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 4:4 Mət 1.31; Mis 10.15 4:6 1.10 4:7 1.4 4:8 6.6 4:10 Tit 3.4 4:12 1.5; Tit 2.7

ceelí, nə yuug cug á kú asíy-síy.

¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ɔ wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî íseeyád. Wo ɔ wá námə lúú dúlə sá ná obúgula bwə bág nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jíiguli bwo dí. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ɲkul nə fəg ja *búúɔ ɔ mícúndə bwə á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwə lúúɔ yí; wo nda bæeg ɲwa yána má Zembî dɔɔɲgá nda zhizhe.

¹⁵ Kəndúg lám ísá íníɔ, wo wá lúú sáal dwo dí, buud bəsh bwə dúgúg nda wó ɲgə buguban ná.

¹⁶ Wo ɔ mpú baagəsə cug gwô, mpu baagəsə mínjíígúlá wó ɲgə jííguli buud myá. Nadagú mínjíígúlá myɔɔɲgúɔ. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúɔ bwə ɲgə gwágulə wo wá.

5

Lásələ nə buud bwə sá íwushí wá

¹ ɲkí í wós ná wo lámásá nə cúmbá muud íí, wo kú ɲkáánd nə nyə, wo ɔ lás nə nyə tâɲ nda shwóóɲgá. Wo ɔ də námə lás nə mənɔwámá tâɲ nda omínyɔɲɔ́ bwo,

² lás nə ocúmbá budá tâɲ nda onyɔɲɔ́ bwo, məsás tâɲ nda okóól bwo, nə kúlágú í jéla yí.

Sá í dúgyá nə mikúsə mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsə mí búdá mí cugé ná nə jíígúwé myá.

⁴ Kúsə í ká bə nə bwân nə onta, bwə jəlá nə tééd fwo jííg dúlə cugə nə buud ɔ ɲjów bəɲ nda Zembî mə jíí ná; bwə mpúg ná wíílúlə obyəl bəɲ bwə á wííl bwo yí wúsə mpwálá bwə jəlá nə nyɲg yí.

⁵ Kúsə múdá í mə mpu lúg kú ná nə jíígúwé yí í də kənd búgə jəsh wə Zembî. Mbií kúsə wɔɔɲg í də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáámə nyə kwíindyá nda káád.

⁶ Shú myɔɲg mikúsə mí búdá mí ɲgə ná bə mənywa mə cug myá, bwə mpúg ná bwə tɛem bə míkuwó, bwə mə yə.

⁷ Kalagú míkúsə mí búdá məlúbúgá məga shú ná bwə cágəgú kú nə məjumá.

⁸ ɲkí muud mə bə kú kweemb búúɔ bə, ná ndéé buud ɔ ɲjów yé ntəg íí, nyíni múúɔ mə kílya búgə jé, a mə bə mbúwúlú ntə *hááɔen.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsə múdá sámbá á mikúsə míɔɔn mə jəlá kweemb myá dí, í jíí ná kúsə wɔɲg í bág nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwôw; í jíí námə ná a bág kúsə í á bə nə ɲjí ɲgwúm ɲgwúɔ yí.

¹⁰ Í jíí námə ná a bág ná nyə a shí də sá jəjə míɔóólúgú mí dúgə nyín, a bág ná nyə á mpu jííguli bwán bə, nyə á də ləg búúɔ nyədí ɲjów, də gusa búúɔ ɔ Zembî məkuú, də kwíínd íntəgúlá-ntəgula í búúɔ. A bág ná nyə á də sá fwámə míɔóólúgú mimbíí mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ mikúsə myá məsás; nəcé myəɲ, iyéesh byəɲ í də gwúm, bwə mú ɲgə yow sála sáal mə Zembî, bwə mú bə nə yéesh ná bwə kə məbáád.

¹² Ja nyəɲ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntə ɲkəl nyə á təl ná á jíí fwó yé.

¹³ Bwə də bə cíɲgá, bwə mú kú ná nyɲgə sá tɔɔ sá, ɲjí ɲgələ jəla mínjów mínjów; jələlə wɔɲgú kú ntəg bə ɲjí ná bwə cugé nə sá mə sá, ɲjí bwə fwáfula, bwə wá mimpu ízhaá ísád, bwə cí ícígə-cígə.

¹⁴ Gwə wá jíí ná, mə yidá jíí ná kúsə wí sás yí í kəg báád kə byá bwán, baagulə ɲjów bə mpwogé shú ná buud bwə ɲgə lúmbuli nə sá wá bwə bág kú nə zhíí mə cí sá sá ábúbôw.

¹⁵ Mə cí ntó nəcé bóól ɲkí bulya bwə mə bwey wú fwámə zhííd kə bə zhíí mə *Sátan.

¹⁶ ɲkí ɲgwól mbúgula á mudá jíí nə mikúsə nyədí ɲjów búud dí, í jíí ná a ɲkényúg mbag á mikúsə myɔɲgú shú ná í nda nyɲgə bə mbag á *Dɔ mə Zembî. Dɔ í ɲkényúg mbag á myɔɲg mí kú nə jíígúwé myá.

Sâ í dúgyá nà otówe ɔ shwóg wâ Dɔ yí

17 Ocúmbá buud bwé ngá mpu kyey nà Dɔ wá bwé mpíyá nà gúmá ikóómb ibá, ná ndéé bɔɔng bwé má wá mányúúl bwiingúlá jɔjɔ kéel nà jígúílíle óbúgula dí wá.

18 Kálaad Zembî ngə ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ngə nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí», a nyingə námé ci ná: «Sóol mäsáal má jəlá nə bə nə myána.»

19 Nkí bwé zə shwáman ngwól Acúmbá muud á Dɔ má Zembî, wo é jisə magulə shwáman jɔɔngú buud obá nkí ólól bwé má fwo bwiing mpu ngwúd.

20 Bɔɔng otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tām buud; sâ jɔɔng í é sá ná bóól bwé bág nə ifwaas.

21 Má ngə ci nə wo mísh má Zembî dí, mísh má Yésus-Kríst dí nə mísh má *wəéngəles Zembî nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúlá míni, kú kə nkəómá, kú yag múúd mpwoombá.

22 Wo nda jigəwa bəd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémád. Wo ó baagulə wóméfwó ná fwó-fwó.

23 Wo kú ná də ngul nji məjúwó; dəgú námé ngul bábaalé məlwəg nə məcɛy má də bii wo ija ija mənɪ.

24 Bóól búúd myán mísh mí mí də búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bān myán zə də mpúy fwála má fwo cɔ.

25 Jɔjɔ mísóólúgú mí də námé bə, bóól búúd myán leel nyín. Nji, míl tɛem bə nda leel nyín, mí ábúle bwēn shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

1 Obúgula bí məlwaa wá bwé jəlá nə magulə ná omása bān bwé mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá ná buud bwé nda *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, tɔɔ nə njígúlá wúsú.

2 Bɔɔng ómása bān bí óbúgula wá, bwé nda mpyeny bwo ná jisə omínyɔɔnə bān. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sēy nə bwo, bwé ngá mpu ná óbúgula Zembî mə céél wá bwé wá bwé ngé balan nə məbwé má ísəy mán. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wənɪ, wo yáág nə bwo ná bwé máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

3 Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwamba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntāg ná a bíd njígúlá í dúgyá nə cug í yə Zembî gúmá yí,

4 nyān múúd má jág bul nkēny nyúul, a má bul námé bə nə jág. Í mú nyə nda bwas á ná a dúg ngə shuya ózhuyā ó dúlə ngə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínɔng yí? Nɡáá nji zhín nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə bɛemb bóól búúd?

5 Í də námé bə buud mítédúgá mí má lánɡəwo wá, də sɛnɔsa mákál ná sɛnɔsa sɛnɔsa, kú nə məshíné. Nəcə buud mítédúgá mí má lánɡəwo wá bwé ampúyé ná óbúbólé, bwé má yida dúg ná cug í yə Zembî gúmá yí jisə bwo zhí bwé é bii kúm yí.

6 Cug í yə Zembî gúmá yí í yida námé bə zhí múúd mə bíi kúm yí, nji í bə ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusag nə sâ á jí nə ndí yí.

7 Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námé nə nkul kə nə sâ ja shé má kə yí.

8 Ntó ji ná, shé má ká bə nə idəg nə mikáándá, bímbí dɔɔngú kwaga.

9 Buud bwé də yáág ná bwé cɛel bə nə kúm wá, bwé də bágulə mányúúl ná məbwábúlán má wáámbúg bwo, bwé mú biil láámbúd ná ndéé, bwé mú bə nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúlə bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔng wá í də sá ná muud kweemushi nyáméfwó ná ndéé a yə yí.

5:17 1Te 5.12 5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1 5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14 6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 6:3 1.3-7 6:3 1.10; Gal 1.6-9 6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 6:8 Mik 30.8-9 * 6:10 Na ji kaaná búúd bwé á də bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí.

10 Mpugá ná, «ceelúle *mwaanê wúsə kɔɔlɛ á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwá á wá mǎnyúúl ceelí jɔɔng dí ná, bwá á béégya nǎ kuú njɔɔnd búgá kǎ ngǎ gwaa cwagəwə; bwá á má tâl bwáméfwó cwúnd dî.

Gwánág fwámé gwáná

11 Nji, wεε muud má Zembî, túbúg isâ íni. Yidagú sɔ ná wo cúgəg títəlí, wo kándug lâw wá Zembî, wo bág nǎ búgá, nǎ ceelí, nǎ jísów nǎ lám mətəla.

12 Mpug ná cugələ cug búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jɔɔng shú ná wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jɔɔng wá Zembî nyə á jôw wo ná wo zág ŋwə yí. Njúwúlú wɔɔng wá wó á bwaagələ zhwoog buud bwá ngá gwág yí.

13 Mə zə tâl wo ŋkəl mísh má Zembî dî, nəcé nyə wá ngá yə isâ byêsh cug. Mə tâl námə wo ŋkəl nyɔɔngú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magələ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé.

14 Ŋkəl nyɔɔng nyísə ná wo mpúg baagələ mámpándí má á yə wo má, wo sá ná wo cúgəgí nǎ mwo kú sá sâ májumâ, kú fufug ná ndéé kǎ wóós jwów Cwáməba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí.

15 Nəcé, Zembî wá má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wóós yí, Zembî muud jí Ajəláci anúnî yé, Cí í jwú nǎ micí myêsh yí, Cwáməba míl micwáməba myêsh mí ngá gwɔɔ yé.

16 Nji nyáméfwó wá jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nǎ mbií mǎŋkenya mísh má múúd má cúgé nǎ ŋkul jísəw yí; muud ngwúd nǎ ngwúd nyə afwóyé bwεle dúg nyə, muud cugé námə nǎ ŋkul dúg nyə. A ŋwág gúmá nǎ ŋkul á kandugə kandugə! Amen!

17 Buud bí nǎ kúm á cug ga wá, tálúg bwo mpándí ná ci bwá nda ŋkêny mǎnyúul, bwá nda kǎ wá búgá jáŋ kúm dɔɔng dí, nəcé í bá cɔ. Bwá yidag kənd

mílám wá Zembî muud ngá yə sá isâ byêsh nǎ jɔ lâw yé, nyə wá ngá sá ná sá ngəg nǎ balan nǎ isâ byɔɔngú shú mǎnywa mǎsú.

18 Cíg nǎ bwo ná bwá dúg sá mǎnywa, bwá dúg sá jɔjɔ mǎsólúgú mǎŋkund mǎŋkund; bwá dúg sá vǎal yána í ngá wú lám dí cwú yí, bwá dǎ bə kwéeshá ná bwá dǎ kaaw mǎbii máŋ nǎ bóól búúd.

19 Í ká yidá bə ná dán kúm wá ngələ sá mbií mǎsólúgú míni, í é kwəməsá bwo cug í ngá zə yí, kú nǎ sá í ntágələ.

Məbádá

20 É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda dǎ kənd mǎlwə mbeé zhizhe mikaand mí ngá lúmbəli nǎ búgá myáád, wo ɔ sásúlə námə ŋŋkwafad ɔ búúd bwá ngá jaaw mǎnyúul ná bəsə nǎ mpúyá wá.

21 Bóól búúd bwá á jaaw mǎnyúul ntó wá bwá á má lǎngəwo wú búgád.

Zembî ká sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyé á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábeé má Timotê ηgə nyîn ná Pwôl nyə á bə Róma ja nyé á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bə Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyé á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə ná (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bə nyə fwámé múúd gwoonη á cəelí yé (1.2), yə nyə məcwûη.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê jî nə ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jəjə Lâη bwə də jug, də bwəma nə cúwáíí ná, a bándúlá Timotê ná a yímág nyúul ja məkəgəlu má bá yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbi má Kríst», lwóya íηkán. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə ná a jíig ncé nə buud bwə də té mbeε ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í də sá ná buud bwə wúg búgə dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ηgə ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkánηgúla ηkánηgala cé nyáméfwó tál yí, a ηgə lə Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó ná nyə a má gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lâη ná ndeé kə wósós məshíné má cug jé (4.7). A ηgə jî ja jêsh ná buud bwə lə kálaad éga wá bwə gwánág gwáná jəonηgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhíη, ηgə gwána nə búgə, nə jísów, nə cəelí, nə nadâ.

Məbádá

¹ Mə wé ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jî ná mə bág *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú ná mə

bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá yə bwo wé Kríst Yésus yí.

² Má cilə wo Timotê mwân waam má búl cəel yé. Zembî Sósŋgú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámúd, bwə ó sá námá ná wo cúgəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwə á də yə gúmá yé akíba. Nyə námá wé má ηgə yə gúmá mitédúgá myâ lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo mádí májəgala dí ja jêsh, tə ibulú tə mimwásá.

⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jî ná shwə dúgyág mə búlug bə nə məshusəg.

⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəη, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámé gwô Loyís bá nyəonηgú woó Enís bwə á bə nə ndí yí. Mə ηgə mpu búbálé ná búgə jəonηg námá wé wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwə wé má bándúlá wo ná: ηgagú nə gwíing sâ Zembî nyə á yə wo ja má á bəd wo məbwə yí.

⁷ Nəcə *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í də sá ná muud búlug bə nə ηkul, nə cəelí, a də jwú nə lâm yé yí.

⁸ Ntó má kə ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ηgələ bwiing lâη má Cwámba íshé tām buud, wo nda námá gwág mə shwôn nda má jí mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námá nda mə shú Jəjə Kéel, shwə ηgə *búgala ηkul má Zembî.

⁹ Nəcə nyə wé nyə á cug shé, a jôw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígé jôw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgú, í á bə nji nəcə nyáméfwó nyə á ηwa cígúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cəglə shé mpaam nyəonηg kwonη mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd.

¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyəonηgú ja gaád nə zálə cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wé nyə a

má zə caam ŋkul shwiy í á du bæ nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shîn yí.

¹¹ Jɔjɔ Kéel dɔɔŋ wá Zembî nyə á təl mə nə mə ŋgág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bæ nə zhií mə jíígúlí búúd.

¹² Gwá wá má ŋgá jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcέ mεε mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú búbálé ná a jí nə ŋkul mpu baagulə sâ jêsh má yé nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ŋwa gwo jwôw á məzhúgúlâ.

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág nə mə yí, ŋwag byo tân yuug, ŋwag byo nə búgú nə cεlí í ŋgá zhu wá Kríst Yésus yí.

¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá má Nkɛŋkɛ Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azí bêsh bwá á má myaas mə, tεem bæ Fizhêl bá Erumozhên.

¹⁶ Cwám̄ba gwágúg njów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nəcέ nywáá nyə á du wá mə ŋkul nyúúlád, kú gwág mə shwôn ná mə jí mímbwugud.

¹⁷ Nyə á yida ŋgá sɔ mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə.

¹⁸ Cwám̄ba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgúlâ. Wo ntâg wá má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Iféz yí.

2

Pwôl ŋgə cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kríst Yésus í lúlushig wo!

² Sâ jêsh wó á gwág má á jíígúlí zhwoɡ owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bân bwá bág nə ŋkul mə jíígúlí bóólágá búúd.

³ Jísówúg dwó kow lú mínjugú tân nda fwámé zimbí mə Kríst Yésus.

⁴ Muud ŋgá sêy séy ízimbí yé, ja á cεel ná mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyiŋgə kənd lám zhizhe ísád.

⁵ Bwá du bwééd ŋwiimbe igwiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda máccɛ mə ígwiimbí mə cí ná.

⁶ Mbɛye məmpəg nyə á wáduga yé, nyə wá má jálá nə fwo tééd mwáágulə mpúmá.

⁷ Faasúg ísâ má ŋgá cí yí, Cwám̄ba nyə e sá ná wo wám̄búlág byêsh.

⁸ Wo ɔ tádúgá Yésus-Kríst nyə á byêl mpwon buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel má ŋgá bwiing wá ní.

⁹ Mə jí mímbwug dí nda zhiləŋgaané nəcέ mə ŋgələ bwiing Milésú mí Zembî myɔɔŋg. Nji, mə tεem bæ mímbwug dí, muud cugé nə ŋkul wóolə Milésú mí Zembî mən̄kəda.

¹⁰ Gwá wá í sá ná mə ŋgág nə jísow ísâ byêsh, shú ná buud Zembî nyə a féesh wá bwá bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwá ka bá bæ nə milwané mí ábúle bwele shîn yí.

¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná: Nkí shénôŋ Yésus shé á yə, shénónə má bá námá nyiŋgə cugə.

¹² Shé má ká yím mányúúl, shénónə ka bá jwú.

Shé má ká kíílya nyə, a bá námá kíílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sá sâ á cí yí, nywáá bæ námá nji abúgúlág, nəcέ a cugé nə ŋkul kíílya nyáméfwó.

Wo ŋgə sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísâ íni. Yímbúlíg bwo mísh má Zembî dí ná bwá bág kú du bɛ dúlə bigas íciyá ná ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jɔɔŋg í akwíindé tɔɔ sâ, í yida kweemashi búúd bwá gwágulə wá.

¹⁵ Wáág ŋkúl ná wo dúg nyîn mísh má Zembî dí ná wo má ntɔ mákugulə, wo jí sɔɔl məsáal cugé nə sâ shwôn yé, sɔɔl məsáal ŋgá bwiing búbálé má Zembî mbií í jála yé.

1:11 1Tm 2.7   **1:13** 1.5; 1Tm 1.10   **1:14** 1Tm 6.20   **1:15** 4.16   **1:16** Onezifôr: 4.19   **2:2** 1Tm 1.10; 4.14   **2:5** 4.7-8   **2:8** Rom 1.3-4; 1Kr 15.4   **2:9** 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14   **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24   **2:11** Rom 6.8   **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17   **2:13** Rom 3.3-4   **2:14** 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9   **2:15** 1Tm 1.10   **2:16** 1Tm 1.4

16 Wo nda du kænd málwê mbéé zhizhe mikaand mí ngó lúmbèli nà búgá myáád. Buud bwé du lás mbií mikaand myɔɔng wá bwé bá ngə kə nji shwóg-shwóg nə Zembî.

17 Iciyá byán í bá du də búúd nda fəŋ ŋkwaambá í du də múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wɔɔng.

18 Bwé ngó jaaw buud ná gwúmúshílə sá ngó ci ná Zembî mə bá gwúmúshi búúd yí í á mə bwey bə. Ja bə ngó ci ntó yí, bwé mə shwáda wú óbúbáléd kə koogú, bwé ngə sá ná bóól búúd búgá í shwágúság.

19 Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembî nyə lám yí, jáá jí ná námə ná shím; Zembî nyə á cilə cínɔng lámuga jɔɔng dí ná: «Cwám̄ba mə mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiŋgə námə cilə ná: «Muud yêsh mə du kám̄b Cwám̄ba yé mə jəlá nə béégya nə olíŋgî».

20 Njów mə fwámé múúd í ádé bə nji nə ishúyá bwé á lúlə nə or ŋkí ntâg kwóógú bwé du lúlə *mwaanê nə ndí yí; í du námə bə nə byɔɔng ísâ bwé á caag nə ilí yí, nə byɔɔng bwé á mɛ nə yagé yí. Bíl bísə byɔɔng bwé du balan nə ndí məfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwé du balan nə ndí ja í cúgé fwála gúmá yí.

21 Muud mə myáás bów-bôw mínjígúlá mə ámə ngə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wɔɔngú nyə é bə ŋkəŋkə múúd, a bə nə mfíí shú mə Zembî muud njów, a bə kwéésha ná búsa nə ŋkul balan nə nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

22 Túbúg íyéesh í ngó bul julə məsás nə mən̄cwámá yí; wo yida sɔ́ ná wo cágəg cug á tətəlí, cug búgá, cug cɛlí, cug á ná shɛɛ. Bin̄ŋ buud bwé ngó jôw Cwám̄ba nə milám fúbán wá, bí cágəg gwo nə lám wêsh.

23 Dugú ban sɛŋúsálə búúd bwé du sɛŋusa məkəl kú nə wúmbúlé nda mikás yí. Nəcə sɛŋúsálə məkəl wɔɔngú í ábweyé nə du shúgula ózhuyâ.

24 Í njúl ná sóól məsáal mə Cwám̄ba nyə ajəláyé nə du bə nə ozhuyâ, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yêsh, a du mpú jígúli búúd, a du bə nə jilələ lám.

25 A jəlá nə du sá ná, bɔɔng bwé sá nyə ŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shɛɛ, a ngó bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgá ná ndéé bwé zə mpú óbúbálé,

26 bwé mú nyiŋgə bii fwámé mítédúgá ná ndéé bwé mú cugya wú ŋkwaang mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwé dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bów-bôw ísâ í bá sây mwów mã məzhúgúlá dí

1 Mpug ná mwów mã məzhúgúlá dí, mólól məfwála mə bá bə ŋkí lal cug.

2 Nəcə buud bwé bá bə nə ibíí, bwé bul cɛel *mwaanê. Bwé bá bə nə bəgəwa, bwé du ŋkény mányúul, du *lás nə Zembî bwaasúlə mpú, sá obyól báj məlwə, nda du lɔ́ mánywa, kú gwɔɔ Zembî.

3 Bwé bá bə nə ŋkúd, bwé ábúle du magələ juu búúd, bwé bá du sá íkúdúgú, du sá ísâ nə jwuŋ, du bə nə mən̄yaan, kú cɛel mánywa.

4 Bwé bá du bə ŋgwól kusha ŋgwól, ŋgwól kusha ŋgwól, bwé bá bə nda bwé cúgé nə milúu, du jág ŋkény mányúul, bwé bá cɛel məshweesh mə cug ntə Zembî.

5 Bwé bá du nyîn nda buud bwé ngó gwɔɔ Zembî wá, nji bwé nda mpú ŋkúl mə Zembî í du cénd búúd yí. Wo ɔ́ bá du tów búúd bɔɔng shwóg-shwóg.

6 Bóól bɔɔng bwé du kyey nə mínjígúlá myán mínjów mínjów; budá bwé ngó wáduga nə kúdá lú *misám, íyéesh mimbii mimbii í ngó kə nə bwo cɛ kə nə bwo cɛ wá, bwé du biil mínjígúlá myɔɔng dí, nda óshú bwé du biil ŋkwaang dí ná.

7 Búsə nji bwé ó du ŋwa mínjígúlá, nda ka bwele mpú óbúbálé.

2:17 Imene: 1Tm 1.20 2:19 Ilŋ 16.5; Yuá 10.14 2:20 Rom 9.21 2:21 3.17 2:22 1Tm 6.11
2:23 2.16 2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8 2:25 1Tm 2.4 3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18 3:2
Gal 5.19-21 3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16 3:6 Tit 1.11 3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5

⁸ Námé nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli nà Moyîz ná, ntó námé wá óyíguli bɔɔŋg bwá ngá lúmbuli nà obábálé yé. Mitédágá mí mú bwo oncúg-nculê mílúúd, jáŋ búgá í á mé yə íyíy-yíy.

⁹ Nji, sóólúgú wán í ábúlé buguban, nəcé buud bēsh bwá é mpu ná bāŋ bwá ngə cugə íwushí dī námé nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpŷy ná.

Nadagú ni ísâ wó á jíg madíyí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóómb di, wo á bɛ minjígúlá myâm, wo ŋwa kuú njɔɔnd wâm, wo mpu íyuug mé ngá yígula yí, nà búgá jám, nà cug mé ngá cugə kú nà milámusa yí, nà cɛlí jám, nà zény mé jí nà ndí shú kálə shwóg yí.

¹¹ Wo mpú nda búúd bwá á wáámb mə nà cúwálí ná, wo mpú bímbí jugúla mé á jug Antyósh nà Ikóniyum nà Lístre yí. Byáyé ífamuga mé áshígé jísow yí? Nji, isâ íni byēsh í á tɛem ngə wáámb mə, Cwám̄ba nyə á ngə sá ná mə fáámug.

¹² Mpug ná buud bēsh bwá cɛél cugə cug í yé Zembî gúmá kwon mə Yésus-Kríst wá bwá bá bwəma nà cúwálí.

¹³ Nji, bɔɔŋg bí mímbúwúlú wá nà bɔɔŋg wá məshígá bwá bá yida ngə jág bul sá məbôw, bwá ngá yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwá ngá námé yílow.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú nà ísâ wó á jíg wo magulə nà lâm wô yí; wo mpú ntâg buud wó á jíg isâ byɔɔŋg bwádí wá.

¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myɔɔŋg mí nà ŋkul sá ná muud bág nà fug shú cug búúd bwá ngá bii nà búgúlálə Yésus-Kríst yí.

¹⁶ Zembî wə nyə a lwó buud cilyá wēsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wēsh wúsə nə mfíí shú jígúílə búúd obábálé, nə bágúlé íwushí, nə ságúle yíl búúd íwushí dī, nə jígúílə búúd cug á tútəlí,

¹⁷ shú ná muud mé Zembî bág nə ŋkul kwag sá jēsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wēsh wí ŋkí nywa yí.

4

Timotê bwíŋgug Jəjə Kéel

¹ Mé ngə lás nə wo mísh mé Zembî bá Yésus-Kríst dī. Mə lás nə wo, námé nda *Kríst Yésus mə bá nyingə zə ná, námé nda á bá zə sámb búúd mílósú tɔɔ mímbimbə tɔɔ mikuwó ná, námé nda á bá zə təl íjwúga byé ná.

² Mə lás nə wo ná, cúndág Ciyá mé Zembî, báásúləg tɔɔ fwála í jəla, tɔɔ í ajəláyé; dugú lwó búúd iwushí byán, dugú jum, də cwíny; ísâ íni byēsh dī, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúílə.

³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná də cɛel gwág fwámé njígúla. Bwá bá yidá də bɛ íyéesh byán, də sɛɛŋgya nə oyíguli bwá də jaaw bwo isâ í də lugə bwo málwád yí.

⁴ Bwá ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwá bá yida də gwágulə míkaanó.

⁵ Nji wɛɛ dugú cunal iyéesh byô ja jēsh, wo ɔ jísow micúŋ, wo ɔ wá nyúúl bwíiŋgúle Jəjə Lánúd, sá ísəy byô mbíí í jəla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdú bwá zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njɔɔnd dām í mé wóós.

⁷ Mə á mé gwána jəjə gwáná, mə mé casulə kúló mé á ngə ju yí, mə a mé baagulə búgə.

⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ŋkwəmusá, túm gúmá í lwó ná Zembî mé cɪ ná mə jí tútəlí yí. Cwám̄ba, muud jí sémbye mílósú atútəlí yé, nyə wə mé bá yə mə yuug jɔɔŋg jwôw dɔɔŋgú; nyə abúle yə nji mə, a bá námé yə bɔɔŋg bēsh bwá ngə cɛel ná a nyíngəg zə wá.

Isâ í lâm

⁹ Wáág ŋkúl ná wo lálug zə kwey mə.

¹⁰ Démas mé myaas mə nəcə a jág bul cɛel cug á mwôw mága. Nyə a mé

3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 **jugúla mé á jug:** Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4 **4:6** Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 **4:10** Flp 2.21 **Démas:** Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4

kə Tesaloníka, Kresáns mə kə Galátia, Titus kə Dalmatî.

¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ɔ ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíínd mə íséyád.

¹² Mə a mə kənd Tishik Ifêz.

¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mə káándé yôη mə á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ɔ bá námə zə nə okálaad, bul bə ná ndeé bəəηg bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbôw. Cwámbe mə bá yə nyə myəna myâ misóólúgú myé.

¹⁵ Wo ɔ də námə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsu.

¹⁶ Jwów mə á tééd kə shwɔ nyúúl mpáanzé milású yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíínd mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî ké juu bwo nə bów-bów sóólúgú wáη wəəηgúd.

¹⁷ Nji, Cwámbe nyə a shí kwíínd mə, nyə á lələshi mə mbií á né mə á bwiing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə mājə mə zhwambáηkwuη dî.

¹⁸ Cwámbe nyə e bá námə də yíl mə bíl ísá í məbôw byēsh dí, a mú bá sá né mə kэг nyí Faan dé á gwówád kú shwúg júkú bwíim bəəgú. A bég nə gúmə kandugə á kandugə! Amen.

Məbáda

¹⁹ Wo ɔ bádá mə Priska bá Akilas nə njów búúd mə Onezifôr.

²⁰ Erást nyə a lúg Kərênt, mə a lúgə Trofîm Milêt a ηgə bwás.

²¹ Wáág ηkúl né wo zág ηkwân nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwááηg bēsh bwé ηgə bəda wo.

²² Cwámbe jíg nə *shíshim wô! Zembî ké sá bí mpaam.

4:11 Lúkas: Kol 4.14 **Márkus:** Kol 4.10 **4:12** Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27
Aləguzándrə: 1Tm 1.20 **4:16** 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 **4:18** 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 **4:19** Priska bá Akilas: Mis 18.2 **Onezifôr:** 2Tm 1.16-17 **4:20** Erást: Mis 19.22; Rom 16.23
Trofîm: Mis 21.29 **4:22** Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyé á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bæ váál krísten á né nyə a shígé bæ kúl Oyúden dî (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá nkwambulə mpédúgá Pwôl bánñ nə obúgula wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zó cilə nyə kálaad éga yí, í á bæ nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərênt yí; í á bæ Pwôl mə tál ná a ngéng nə fála ngə kwambulə isâ yá Dɔ á nñ ngkwamá nyəng dî (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug læ kálaad ná námé mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njənd múúd mə jəla bæ nə ndí shú ná bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábēé wúsə məcwûñ á ngé cwîny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda i búúd nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ dí yí: nə icwúcwúúl í búdúm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwîny míngwəól wá), nə məcwámá, nə məlwaá (2.1-15). Lúú álél í nyiñgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə ná shee ngə kwanz mbéégí mánkəomú yí (3.1-11), ná ndeé, a mú kə shínal kálaad nə məcwûñ nə məbáda (3.12-15).

Olɔye ɔ kálaad éga búse nə nkul læl gwág nə Pwôl nyə anɔgə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəméfwo yí. Isâ á ngé lás cínəng yí bíse isâ í dúgyá nə Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njənd ótówe ɔ shwóg, nə kuú njənd obúgula bēsh.

Məbáda

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst ná mə nkényúg mbag á sálə né míféeshá mí búúd myé mí bág nə búgá. Mə ji ná mə

sáag ná buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud mə kənd lám wə Zembî wá.

² Í bág ntó shú ná bwé ngéng nə bwánd nə búgá ná bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəngú shí nə gwów í nda fwo bæ. Zembî nyə á dé bwé bwiñg ijó.

³ Ja dāñ fwála í á wós yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg nkaagá nyə á kaag nyəngú. Lāñ wəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ngéng nə bwiñg yí.

⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kóomb á búgá sə bēsh ngé *búgula yí. Zembî Sónɔgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ó sá wo mpaam, bwé ó sá námé ná wo cugəng nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táag isâ yá Zembî Kərênt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nñ Kərênt yí, í á bæ shú ná wo shínúg táag isâ byēsh, wo tál ócúmbá buud ó *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci ná wo sáag ná.

⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bæ múúd ngé cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bæ ngwúm mə mudá ngwúd. Bwán bé bwé jəlá nə bæ obúgula, bwé nda bwé bæ nə njagə ná bwé ngə bæ nə intíwúlí, nkí ntāg ná bí nə məbún.

⁷ Í ka jii ná tówe shwóg mə də fála Dɔ yé bág kú nə sá á jumúg, nəcə a ji tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajáláyé nə bæ mbií múúd í də téduga ná nyəméfwo ji nə nkul sá sá jēsh yí, kú bæ mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bæ ngule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda də sɔ *mwaanē nə məcii míshúd.

⁸ A bág muud mə də mpu nwa ójɔñ yé, a dúgá cəl isâ í ányunywaá, a də cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgá sɔ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám.

⁹ A jəlá nə bæ múúd mə wá lám njígúla ábúgúlag sə ngé jígúli yíid. Ntó, nyə é bæ nə nkul mə bándúlə búúd ná

bwá bég fwámé njíggúlá, a lwó búúd ɔ ɔŋkwafad iwushí byañ.

Bów-bôw mínjígúlá mí jǎlá nǎ shîn

10 Mǎ mpú ná zhwoġ obúġula bí nǎ mǎlwâ; í bul bæ ná ndéé sámǎá *Oyúden bwá á magulǎ Yésus wá. Bwá dǎ sá míkaand kú nǎ wúmbáǎlé, dǎ shiig buud nǎ myo.

11 Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, nǎcé bwá ŋgǎ tǎl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nǎ ŋǎlá jígguli bwo isǎ bí kú jǎla yí; bwá ŋgǎ jígguli isǎ byɔɔŋǎ nǎ shú ná bwá bég nǎ myǎna bów-bôw zhí jɔɔŋǎd.

12 Wúl mbyágá á Kǎrêť í á dǎ cúnǎ micúndǎ yí í á cí ná: «Buud ɔ Kǎrêť básǎ ja jêsh nǎ bwiingúlǎ ijǔǔ, nǎ gwǔǔ-gwǔǔ mílǎm ndǎ ɔŋkweny, mílǎlǎm dǎ tǎduga nǎ dǎg.»

13 Ciyá nyǎ á cí jɔɔŋǎ jí búbǎlé. Ná ndéé, ŋkáándǎg nǎ bwo fwámé ŋkáándǎlǎ, bwá bég nǎ fwámé búgǎ,

14 bwá ndǎ kǎnd mílǎm mbéé míkanda mí Oyúden dǎ, bwá ndǎ bǧ mǎcéǧ mǎ búúd bwá ŋǎ ban obǎbǎlé wá.

15 Buud bí ná fwǔ-fwǔ wá, isǎ byêsh bí ná mǎmǎ bwo ná fwǔ-fwǔ; nǎ, shú bɔɔŋǎ bí nǎ nyéé wá, bwá ŋgǎ ban ná bwá abúǧúlǎyé wá, kú nǎ tǎǎ sǎ jí bwo ná fwǔ-fwǔ, fǧ nyǎŋ nyí nyéé nǎ nyéé, lǎm wǎŋ nyéé nǎ nyéé.

16 Bwá ŋgǎ cí ná bwá mpú Zembî, nǎ isǎ bwá ŋǎ sǎ yí í njúl sǎ shús. Bwá cúǧé á cǎlǧ, bí nǎ mǎbún, bwá cúǧé nǎ ŋkul bwǎle sǎ sǎ ányunywǎ.

2

Minjígúlá shú ɔcwǎmbǎ buud

1 Wǎe jaawǧ búúd nǎ sǎ í ŋǎ bǎma nǎ fwámé njíggúlá yí.

2 Cíǧ nǎ ɔcwǎmbǎ buud ná bwá dúǧ cunal íyéesh byǎŋ, bwá jǎlá nǎ mpíya nǎ gúmǎ, cǧǧ cǧ íkǎŋ, bwá jǎlá nǎ bæ nǎ lǎl-lǎl búǧ nǎ mǎma cǎlí, nǎ fwámé jíśw.

3 Cíǧ nǎ ɔcwǎmbǎ budǎ ná bwá cúǧǧ ná mǎmǎ mbii cǧ Zembî mǎ gwǎǧ nywa yí, bwá ndǎ dǎ cí búúd iciyá í bǎwǎlí bwo mílǎm yí, bwá ndǎ bæ mǎlwǎá mǎ mǎlwǎǧ. Cíǧ nǎ bwo ná bwá dúǧ bæ nǎ jǔǔ mǎcwún,

4 shú ná bwá jíggulíǧ míŋgwǎl mbii bwá jǎlá nǎ cǎl ɔgwúm bǎŋ nǎ bwǎn yí,

5 nǎ mbii bwá cúǧǧ cǧ íkǎŋ yí, bwá baagulǎ mǎnyúul nǎ shú ɔgwúm bǎŋ, kǎnd mílǎm íséy yǎ mínjów myǎŋǎd, bæ nǎ jǔ mǎfúlú yí. Bwá ɔ jíggulí ŋgwǎl wêsh mbii á jǎlá nǎ magulǎ íjwúǧa í ŋgwúm yé, shú ná buud bwá ndǎ *lǎs nǎ Mílsǎ mí Zembî bwaasǎlǎ mpu.

Minjígúlá shú ŋgwúnzhǎ

6 Yǎágǧ nǎ mǎncwǎmǎ ná mǎ cúǧǧ cǧ íkǎŋ mǎzhí mǎsh.

7 Womǎfwó téédǧ sǎ ná bwá ŋwǎǧ yuug míśólǧǧa mí ányunywǎ wódí, wo dǎ bæ tǎtǎlí ja wó jíggulí bwo yí, wo ŋwa mínjígúlá myô nǎ mǎjila.

8 Iciyá wó cwéed wódí mpu dǎ yí í bǎǧ kú nǎ mǎdana, í bǎǧ iciyá búúd bwá cúǧé nǎ ŋkul jum wo nǎ ndí yí. Ntǎ nyǎ e sǎ ná buud bwá ŋǎ lúmbǎlí nǎ sǎ wá bwá bǧ kú nǎ zhí ná bwá mpyaam sǎ, bwá yidǎ bæ nǎ shwôn.

9 Yǎágǧ nǎ mǎlwǎa ná mǎ magulǧ íjwúǧa í ɔmǎsa bǎŋ mǎzhí mǎsh, bwá sǎǧ ná ɔmǎsa bǎŋ bwá gwǎǧǧ bwo nywa; bwá ndǎ dǎ fǎdǎlǎ iciyá nǎ ɔmǎsa bǎŋ.

10 Bwá ndǎ dǎ júwo ɔmǎsa bǎŋ isǎ; bwá yidǎǧ bæ bwo buud ɔ abúǧúlǎǧ ija byêsh. Ntǎ nyǎ e sǎ ná, njíggúlá sǎ ŋǎ jíggulí shú mǎ Cǧye wúsú Zembî yí, buud bwá ŋwǎǧ wǎ nǎ gúmǎ.

Zembî nyǎ a mǎ lwóya mpaam nyé

11 Zembî nyǎ á mǎ lwóya mpaam nyé í ŋǎ yǎ muud yêsh cǧ yí.

12 Mpaam nyɔɔŋǎ í ŋǎ jíggulí sǎ ná sǎ bǎnǧ cǧ á kú bísh Zembî, sǎ ban íyéesh yǎ cǧ ga; ntǎ sǎ mú cǧǧ cǧ íkǎŋ wa kala búúd gaád, cǧ á tǎtǎlí, cǧ á kǎndǎlǎ lǎm wó Zembî.

13 Sá má jəlá nə cugə ntó té sê ngə bwánd jəjə jwôw mə Cwámba nə búgə yí. Nəcə jwôw dəəngú, Zembî wúsú ánánî, Cugye wúsú Yésus-Krîst mə bá lwóya mílwanə myé.

14 Nyə a yána nyəməfwó shú dúsú, zə yíl sê mənámá mə cug sá á ngə cugə kú bîsh máccəx yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə nkəwəməsá ja jêsh ná í sá jəjə mísóólúgú yí.

15 Sâ wó jəlá nə jaaw búúd wəni. Dugú cwîny búúd, də nkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyəny wo.

3

Okrîsten cug ágúgwáan ján

1 Báásúlág óbúgəla bēsh nə bwə nda də sá lal lúu nə micí nə otówe ə shwóg, bwə máguləg ijwúga byán, bwə də bə nkəwəməsá nə bwə sá sá jêsh jí nkí nywa yí.

2 Bwə nda mpyaam múúd, bwə dág sásulə ózhuyâ, də bə nə yéesh nkəwəmbəla, də bul cugə nə muud yêsh ná shəe.

3 Shé mpúgá ná shé á fwo námá də bə kú nə fəg, njí mīngáádá, ngə bə bów-bôw mázhí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbii mimbii í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə iwímbúg, nda bə sá múúd jí nə nkul cəel yí, shé á ngə mpiiya shémé nə shémé.

4 Njí, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lám jé nə cəelí jé á ngə cəel buud bēsh yí,

5 nyə á cug sê, kú bə nəcə sá sálə mísóólúgú myâ tátəlí, njí nəcə nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nə ngusa nyə á gusa sá yí, nə séy Nkənkə Shíshim nyə á sēy yí. Nəcə ngusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkənkə Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan.

6 Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəəng nyúúlád mənəkund mənəkund kwon mə Cugye wúsú Yésus-Krîst.

7 Nyə a sá ntó shú nə sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ngə bwánd nə búgə nə sá má bá bii yí, nəcə a mə ci mpáam nyé dí nə sá mú otátəlí ə búúd.

Məcwûŋ

8 Ciyá ní jí abúgúlág. Má ka jí nə wo lásúg gwo nə inkán, buud bwə ngə *búgəla Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jí jə sá, í njúl nə mfíi shú búúd bēsh.

9 Njí, wo ə də kwanz mbéé sənúsálə mákəl, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*, nə ozhuyâ, nə icigá-cigə buud bwə də ngə ci shú máccəx mə Moyíz yí. Isá íni byēsh í cúgə nə mfíi, bíse ocwûd.

10 Muud mə sá mbéégí mənəkəmə yé, wo ə nkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo nkáánd ja ábēē; nkí a ké shwóg í, bí béégəyá sámbá nə nyə.

11 Mpug ná mbií múúd wəəng mə ŋwa bów-bôw zhí, sálə á ngə sá *mísem ní, a ngə gwílya nyəməfwó.

Məbádá

12 Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dág ngwól á bwo mə wós nûŋ, wo ə bá ləel zə kwey mə Nikopolis, nəcə cínəng wə mə má cəxlə ná mə ké cínəli nkəwán yé.

13 Wo ə sə ná sá í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos njəənd bwə é sá yíid.

14 Í jí námá ná omínyəŋə búsu bwə jígúg dólə shimal sá jəjə mísóólúgú, də ju míkúlə mí wós məshígá myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmé.

15 Buud bēsh sánəŋ búse wa wá bwə ngə bádá wo. Wo ə báda óshwə búsu sánəŋ sá bí nə búgə ngwûd wá.

Zembî ká sá bí bēsh mpaam.

2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 3:4 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 3:6 Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 3:7 Rom 3.24 3:9 1.10-16 3:9 1.14; 1Tm 1.4 * 3:9 Oyúden bwə á də baagulə məbyél mán micilyá, də lə micilyá myəəng míseən, sá jəəng wə Pwól ngə ban na yí. 3:10 Mat 18.15-17 3:12 Tishik: Kol 4.7-8 3:13 Apolos: 1Kr 1.12 3:14 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyə á cilə Fulmôñ yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú má Fulmôñ yí

Fulmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dí. Nyə á bæ shwá mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dí. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ñwa cigúlá ná a nyiñg kənd nyə wé mása yé, a ka cilə mása wəñg kálaad éga, ná a légúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôñ nə buud bəñón bwé ñgá ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgá nə zény Fulmôñ ji nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sâ á ñgə jii ná Fulmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábáda mâ məshíné di, Pwôl ñgə cwééd zhwog buud á ñgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, ji nə ñkul bæ ná Onezîm wé nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Fulmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad má Fulmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ñwa shwá yé Fulmôñ nə mətag: kú yímbáli nyə nə tɔ́ sâ, kú yə nyə ñkúmba wáda, a ñgə mpu ná Fulmôñ ji nə ñkul ban sâ á ñgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, ccelí Krîst nyə á ccel sá yí, í ñgə fəen sá məñkenya ñgə kwambələ wəñgɔ́ mpədúgá sá buud.

Məbáda

¹ Mə Pwôl wé má cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ñgələ sêy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timotê sá ñgə cilə wo, abábə wúsú Fulmôñ, wo muud ñgə námá bəduga nə sá ñgələ sêy nə Yésus yé.

² Sá má cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoonɔ́

wúsú ñgələ lúmbəli dəomb. Sá má cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sɛɛñgya Fulmôñ dí njów yí.

³ Sónɔ́gú wúsú Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá nə bi cúgəg nə shɛɛ.

Fulmôñ nyə á bæ nə fwámé ccelí nə fwámé búgá

⁴ Má də yə Zembî waamə akíba ja jəsh má tédúgá wo mádí májəgula dí yí.

⁵ Má də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ñgə kə shwóg nə búgúlálə Cwámbe Yésus, wo ñgə námá lwó ná wó ccel búúd bəsh Zembî nyə a má féesh wá.

⁶ Mə ñgə jəgula nə Zembî ná búgá í ñgə sɛɛñg shwá yí í wúmág, wo mpúg bímbi lú mánywa *Krîst má sá sá má.

⁷ Mwaanɔ́, mə ámə bul bæ nə məshusug, nyúul bul bæ mə nə ñkul nə dúgələ nda ccelí gwô í má ləlashi okrîsten mənyúul ná.

Fulmôñ nyiñgəg ñwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mə ji nə zhií kwonɔ́ má *Krîst dí ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sâ.

⁹ Nji, tɛɛm bæ ntó, má yida téég wo məbwə nəcé ccelí Zembî ñgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyiñgə bæ mímbwug dí ja gaád nəcé mə ñgələ sêy nə Krîst Yésus.

¹⁰ Mə téég wo məbwə shú má Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cug krîsten dí mə njúl wa mímbwug dí yé.

¹¹ Nyə a shígé fwo də bæ wo nə mfíí ja bíná bí á fwó də cugə yí; jaá ga di, a músə shwá bəsh nə mfíí.

¹² Má nyiñg nyə ná a nyiñgəg zə wódí, a ñgə zə tən nda gúl kúl nyúul jâm.

¹³ Mə ámə nywá yidá jii ná a jíg wa mádí koogú té má jí mímbwug dí nəcé Jɔ́jɔ́ Kéel yí, a ñgəg nə sêy nə mə jilá gwô dí.

¹⁴ Nji, mə shígé ccel ná mə sá gúl sâ shwá nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlid, í jii ná wo sáág nə jɔ́jɔ́ lām.

¹⁵ Jí nə ñkul bæ ná Onezîm nyə a béégya nə wo búbaalé fwála shú ná wo nyíngəg lág nyə kandugə kandugə.

¹⁶ Nyə ányingəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntə lwaá, nyə é bæ wo *mínyəñâ wó búl cɛel yé. A má bæ mə abábə, nyə é nyingə bul bæ shú dwô dî; nəcɛ, a ji fwo bæ múúd woó, a má nyingə bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwá wá má cɛél ci ná, ñkí wo mpú ná mə ji wo shwá, ñwaág Onezîm nda wó jí nə ñkul ñwa mə ná.

¹⁸ Ñkí nyə á byaagulə nə wo, ñkí ntâg ná a ji nə wo mpwá alá, lóg né mə wé mbíd wo nywo.

¹⁹ Mə Pwôl mə ñgə cilə nə mbwé wâm ná mə bá jéna wo mpwá alá nyɔɔñg; mə abá lé cɛel nyingə jaaw wo ná cug gwô ji námə wo mpwá alá wó mbíd mə yí.

²⁰ Ná ndɛé mwaanğ, ság mə kwíindyá má ñgə jî wo ni jíná má Cwámba dî; námə nda shwá bí ókrîsten ná, səlug mə lâm shí.

²¹ Mə ñgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá sâ má ñgə jî ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isâ cɔ jíní.

²² Má jî námə ná wo kwámbuləg mə bwágə, mə ñgə dúg ná shé wál bá zə nyingə dúgyá, məjəgula mún má ñgə gwííg.

Məbá dá

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí nəcɛ ñgólə sɛy nə *Krîst Yésus yé ñgə bəda wo.

²⁴ Buud ó gwoonğ ísɛy bâm Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ñgə námə bəda wo.

²⁵ Mpaam mə Cwámba Yésus-Krîst í jíg bídí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e téduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətédálé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbádá mäsé ímpánzə yâ məshíné má lúu 13 wá má sá ná muud mpúg ná jísə kálaad nə bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándələ okristen ná bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé má Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd búsə nə ŋkul téduga ná í dū cug búúd yí.

Kálaad má bwey na námə lwó mátédáléd ná Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma mánjkəw məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4-10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19-12.11).
- (3) Baalé mácwûŋ nə ibwádán (12.12-13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á dū lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə mícúndə bé.

² Né ndéé, mwów má məzhúgúlá mágá dî, a má lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋgə wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə ná a bág lág nə isâ byêsh.

³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhiígim mbəğla má Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə mənkwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wəéngəles

⁴ A ntə *wəéngəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán.

⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éngəles ná: «Wo ji Mwân waamə, mə má byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân».

⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéngəles ó Zembî bəsh
bwé kúdág məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəéngəles ná:

A dū sá ná wəéngəles bé bwé bəg nda
fufə,
a sá ná osól ə mäsáal bé bwé bəg nda
ngwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwúga byô í bá ji kú nə
zhúgá.

Otútəlí wə bwé ngə lwó nə wo ngə jwú
nə faan dwô.

⁹ Wo á ceel otútəlí, wo mpii fúlú a kú
bísh mácçé;

sâ jəŋgə wə jí ná, yé Zembî,
Zembî woó nyə a gwáágulə wo
məwúdə má məshusəg;
ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə
gwoŋgə bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwáməba, mátédálé dî, wo wə wo á
fwə shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwə mwô.

¹¹ Isâ byəŋgə byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándə,

¹² wo bá báág byo nda bwé dū báág
jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda káándə.

Nji wəe wo njúl nji mbií ngwúd,

mimbú myô kú bwele shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éngəles ná:

Jig shí wa mádí mbwə mənkwúm
kə wós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô,
mí bə wo sâ wó dū təl mákuú yí!

1:2 Mwân: 5.8 **sála:** Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3

Ifz 1.21; Flp 2.9

1:5 Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5

1:8 Sôm 45.7-8

1:10 Sôm 102.26-28

1:3 2Kr 4.4; Kol 1.15 **mbwə mənkwúm:** 8.1

1:4

1:6 Sôm 89.28; 97.7

1:7 Sôm

104.4

1:13 8.1; Sôm 110.1

1:14 Sôm 34.8; 91.11

14 Wəéngəles bâŋ ná wə ozá? Ngaá bēsh búsə mishíshim mí ngó sêy nə Zembî, Zembî ka dɛ kənd bwo ná bwá kág ngə kwínd buud bwá bá ŋwa cug tâŋ ilúgí Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî má cug shé

1 Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg wá mílúú sá bwá á jaaw shé yíid, ŋkwanǵá sá á bá kwab zhíí.

2 Shé mpúgá ná kéel *wəéngəles bwá á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul; muud yēsh nyə á caam məcɛɛ, nda bísh dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgúlí í á jəla yí.

3 Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bísh shísha məma cug bwá ngó jaaw shé yí, shé nda bá bwəle faam. Cwám̄ba nyəməfwó wə nyə a tééd jaawúlə lán á cug jəŋgá, buud bwá á gwág nə nyə wá bwá mú zə báásulə shé wə.

4 Shú lwólə námə ná kéel dəŋg dúsə fwámé kéel, Zembî nyəməfwó nyə a wéeshuli isâ í ntə buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbii. A mú námə yə bwo idáás Shíshim má dɛ dáás búúd yí, nda nyə á cɛel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bə muud

5 Haaw. Kala búúd sá ngó ci ná í bá bə yí, wəéngəles dí bwá bá jwú nə gwo, Zembî nyə a shígé sá nə í bág bə ntó.

6 Í yidá bə cilyá Kálad Zembî dí ná: Yé Zembî, wo ngə téduga muud nəcé a jii jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga múúd nəcé í bələ jí?

7 Wo má səl nyə shí fúfwála, cə wəéngəles.

Nə ndéé, wo má sá ná a ŋkánəwag, a bág nə gúmə nda cî.

8 Wo má wá isâ byēsh mánnyámá má múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg nə isâ byēsh yí, tɔɔ sá ngwúd nə ngwúd í

alágé. Nji, shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ngə jwú nə isâ byēsh.

9 Nji, sâ shé mú ngə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála cə wəéngəles yé, a mú ngə ŋkənəwa, a njúl nə gúmə nda cî, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembî nyə á baam nə bwo yí.

10 Zembî wə nyə a té isâ byēsh, nyə wə ngó sá ná byēsh í ngóg nə kyey mpwogé, nyə námə wə nyə á jii ná ncúlyá zhwog bwân bə bwá ŋkánəwag məŋkənəwa mé. Í á ka jəla ná a sáág ná micúŋ mí bííg Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán ó Zembî bwá bííg cug yé, micúŋ myəŋg mí mú məel sá ná Zembî jílug nyə jiiya í á jəla nə nyə yí.

11 Ntó, nə Yésus muud ngó sá ná buud bwá bág miŋkəŋkə mí búúd yé, nə buud á ngó sá ntó wá, bēsh búsə nə shug ngwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn jówúlə bwo ná omínyəŋə bə yí.

12 Ntó wá á cí ná: Mə bá dɛ bwiŋg omínyəŋə bəm bímbí lá múúd wo jí yí, mə sɛy wo isusa í gúmə ja bwá sééŋgyá nə bwá gúmal wo yí.

13 A nyiŋgə námə ci ná: Məc jəm júgúwé jēsh í bá bə nyádí. Nyə námə ná: «Mə wə éga, nə bwân Zembî nyə á yə mə wá».

14 Nda jí ná bwân á ngó ci óni búsə nə mishwun nə məcíí ná, Yésus nyə á ŋwa námə nyúul muud, a bə nə mishwun nə məcíí shú ná a yág, shwiy dé mú culashi ŋkúl mə Njwú məjamb, nye muud nyə á ngə kyey nə shwiy yé.

15 Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bēsh mánnyámá, nəcé bwá á ngə cugə ŋkúmba cug nji ngálə fúndə shwiy, cug mánnyámá.

16 Í má mpu nyîn ná Yésus nyə a shígé zə kwiid wəéngəles; nyə á yida zə kwiid mpwəŋ buud má *Abərahám.

17 Sá jəŋg wə í á sá ná a céndúg bə nda omínyəŋə bə məzhíí mēsh, shú ná

2:1 6.4-6 2:2 Mis 7.38, 53; Gal 3.19 2:3 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12 2:6 Sóm 8.5-7 2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sóm 22.23 2:13 Iza 8.17-18 2:14 2.17; Yuá 1.14 *Njwú məjamb*: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbú 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2

a bág bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísáy váál Zembî mə céel yí. A ji Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl búúd *misém myáñ.

¹⁸ Yésus ji nə ηkul kwíínd búúd məbwábúlán mə ηgé fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəméfwó nyə á fwo námá bwəma nə məbwábúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntə Moyîz

¹ Ná ndeé yé míñkəñkə mí ómínyəñê bām, bí buud Zembî nyə a mə námá jôw ná bi bág ηwa ηkəw cug á gwówád wá, kəndugá mitédúgá wə Yésus. Nyə wə sá ηgé magulə tām buud ná a jí *muud lwámá mə Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé.

² Nyə á sá ísáy byé váál í á kwaga mísh mə múúd nyə á nti nyə yí, námá nda Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí ná.

³ Mpugá ná Zembî nyə a dúg ná Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmá ntə Moyîz, námá nda múúd mə lwə njów mə də ηwa gúmá ntə njów wáméfwó ná.

⁴ Bi mə mpú ná njów wəsh í də bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembî wə mə də lwə ísá byəsh.

⁵ Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí. Nyé, nyə á bə sól məsáal, ηgələ lwó ná sá Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbalé.

⁶ Kríst ηgə sá ísáy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwân á njów mə Zembî. Njów mə Zembî wəñg wə shé, ηkí shé mə ké nə ñkáj shwóg, kə námá shwóg nə ηgələ bə nə milúú ná sáj nəcé sá ηgə bwánd nyə nə búgá.

Zembî mə də yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwá wə Nkəñkə Shíshim ηgə ci yí, ná:

Nkí bi mə gwág kəl dé múús í,

⁸ kúgá sá núñ

nda ja búúd bwə á sá míngáádé yí.

Jwəw dəñgú, buud bwə á kə nə məkəgula

wə Zembî núñ shí a shwéeshá dî.

⁹ Osóñgú bún bwə á shweenzh mə cínəñg

ná bwə dúg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl ná bwə á shí dúg

ísá mə á sá bwo

¹⁰ tññ mimbú məwúm mənə yí.

Nda bwə á də she ná bwə dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəñgú,

mə mú ci ná: «Búsə ja jəsh nji dúlə wush;

bwə afwóyé mpu zhí mə ηgé lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwéle kumə

kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaanğ, bi ó bey ná ηgwól múúd gwoonğ wán bág nə bów-bəw lâm, lâm á kú nə búgá ná ndeé a mú yid kwon nə Zembî á kuwô.

¹³ Yidagá də sá ná, jwów dēsh búúd bí nə ηkul jôw ná «múús» yí, ηgwól cwíny ηgwól, ηgwól cwíny ηgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shüñg tə muud á bídí gwoonğ ná ndeé nyāñ mú bə nə núñ.

¹⁴ Nəcé shé músə *Kríst buud ó gwoonğ bé, ηkí shé mə bí búgá məbwə məbá kə wós məshínéd, námá nda shé á tééd mətéédúléd ná.

¹⁵ Shé kúgá wusa ná jisə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Nkí bi mə gwág kəl dé múús í,

kúgá sá núñ

nda ja búúd bwə á sá míngáádé yí.

¹⁶ Ozó bññ bwə á gwág kəl mə Zembî ná ndeé bwə mú sá míngáádé wá? Nğáá í á bə buud bēsh Moyîz nyə a wú nə ndí Iğipten wá?

¹⁷ Ozó Zembî nyə á nyada nə ndí tññ mimbú məwúm mənə wá? Nğáá í á bə buud bwə á sém ná ndeé mimbə myáñ mí mú ηgə mpəñguli shí a shwéeshád wá?

2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilñ 12.7 3:6 Mwân: 5.8 *bwánd nyə nə búgá*: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sóm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilñ 20.2-5 3:11 Ilñ 14.21-23 3:14 3.6 3:16 Ilñ 14.1-35 3:17 Ilñ 14.29; 1Kr 10.5, 10 3:18 Ilñ 14.1-4

18 Ozə nyə á kɛen ná bwə ábúle bwele kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Ngaá í á bə buud bwə á sá nyə miŋgáád wá?

19 Haaw! Shé má dúg na ná bwə á shígé kumə kúl Zembî nyə á kwəməsa bwo wogá yí nəcə jí? Nəcə bwə á ban ná bwə abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

1 Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwə yówəlag; ŋkaagə nyɔɔŋ nyí ná. Bi ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwoɔŋg jín bág shúb wogá jɔɔŋg.

2 Shé á shí námə gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wəŋ gwágúlə bwə á gwág yí í á shígé kwíínd bwo tɔɔ sâ, nəcə bwə á shígé *búgəla sâ bwə á gwág yí.

3 Shé báá obúgəla shé mú ŋgə yɔwəla, kú bə bwo, nəcə nyə á ci shú dánúđ ná:

Mə mú ka kɛen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwele kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí». Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísɛy byé byêsh.

4 Shú sâ í dúgyá nə jwəw á zəŋgbá yí, sá má mpú ná Zembî nyə á ci gúl kákúlúđ nyóđí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yɔwəla nə ísɛy byé byêsh jwəw á zəŋgbá».

5 Gwə námə wə á cí wa jíga kákúlúđ ná: «Mə abúlé bwele sá ná bwə yówəlag».

6 Ntó jí ná cígúlá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná bóól búúd bwə yówəlag. Nji, buud bwə á tээđ gwág kéel wá, bwə á shígé yɔwəla, nəcə məlwə.

7 Nda jí ntó ná, Zembî má təl dúl jwəw búúd bwə é ci ná «múús» yí. Nyə á zə təl jwəw dɔɔŋgú mimbú mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyîz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

8 Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówəlag ja bwə á shín nyí shí á cəplá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyiŋgə ci ná dúl jwəw lú wogá dúsə.

9 Ntó má lwó ná gúlúgá wogá jisə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwəw lú zəŋgbá yí.

10 Nəcə, muud Zembî mə sá ná a yówəlag yé, nyə é yɔwəla nə ísɛy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yɔwəla nə byé ná.

11 Nda jí ntó ná, shé wágá məŋkul ná shé bág yɔwəla nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú ná muud nda bá shúb nəcə sálə mbií məlwə bwə á sá má.

12 Mpugá ná Milésú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwəli ntə kafwəle jêsh bwə də jəw íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlúđ kə kumə kúl mí bээg *jím bá *shíshim yí; mí də bээg məbwəzə mə nyúúl nə óshú ó íyasəd. Milésú mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitádúgá nə iyug yá lám, bísə ŋkí bəw, ŋkí bísə ŋkí nywa.

13 Kú ntəg nə tɔɔ sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isá byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyóđí míshúđ, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

14 Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jəŋ lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jisú shwóg, kú bwele tag.

15 Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgə nyɔɔŋ jí nda gwág shé cey lámúđ nə tag dúsú yé. A yidá bə nyɔɔŋ jí ná nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíí mēsh nda shé, nji a nda sá *səm yé.

16 Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyóđí caŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúđ a sá shé

4:4 Mət 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15 4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 4:14 5.8; 8.1 **Ajəláci á ofada:** 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. 4:15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19

mpaam, a kwíínd shé ja shé má jí kwííndyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwá du féesh múúd yésh mə bád Ajəláci á ofada yé mpádúgá buud, bwá təl nyə ná a dúg sêy nə Zembî shú dán. A du kala isâ bwá yá Zembî yí, du sá *mátúnuga shú ná *mísám myáŋ mí jímbúg.

² A ji nə ŋkul mpu micúnŋ íwugálu nə minjé-gwôw mí ŋgá bwəma nə ndí myá, nəcé a ji námá múúd nə iləm námá nda bwo.

³ Sâ jəŋg wá jí ná, á jəlá nə du sá mátúnuga shú jímbálələ mísám myâ nyəméfwó, nə myəŋg myâ kúl búúd námá.

⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wá má du jəw búúd bwá ŋwá jiya jəŋg wá námá nda nyə á jəw Arəŋ ná.

⁵ Ntó námá wá jí nə *Krîst yé. Krîst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wá nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo ji Mwân waamê, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námá ci gúl kúkúlúd ná: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Krîst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kîm, a jii, məzhwííle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə məgwág nə Zembî.

⁸ Təem bə ná nyə á bə *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə micúnŋ, mí mú jíŋguli nyə məgwág.

⁹ Zembî mú sá ná a bág váál í jəlá yí. A mú bə ámadí á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwá sá nyə məgwág wá.

¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béegyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya isâ sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féesgúg bí byo, í bul kwowəla, nəcé bí ádé ná ləel mpu gwág.

¹² Bweyələ bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii ná muud jíŋgúlg bí isâ bwá jəlá nə fwo tééd mpu mínjíŋgúla mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənyá má bəl, kú bə fwámé idəw.

¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənyá má bəl yé nyə afwóyé wámələ nda á cúgəg tətəlí mísh má Zembî dí ná; a ji ná kúkény.

¹⁴ Nji, buud bwá á má lal wá, báá wá bwá jəlá nə fwámé idəw, nəcé bwá á má jíŋg cug ná ndeé milám mí á má janzələ bwo nə dúlə wá mímbéégí mpádúgá mənywa nə məbəw.

6

¹ Ná ndeé, shé kəgá shwóg, shé jíŋgúgá isâ í Zembî í jəlá nə buud bwá má lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyiŋgə kə mpás kə du ŋwa mínjíŋgúla mí *Krîst myâ mətéédulé. Shé kúgá nyiŋgə tééd límələ límuga ja shús. Ntó ji ná shé kúgá nyiŋgə ŋgə ŋwa mínjíŋgúla myâ nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná;

² nə mínjíŋgúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág mínjíŋgúla mí dúgyá nə gwúmələ mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílósú á kandugə kandugə yí.

³ Mbô! Shé ányiŋgəyē ŋgə bē bini; ŋkí Zembî má magulə, shé má zə yida ŋwa mínjíŋgúla mí jəlá nə buud bwá á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məŋkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwá á shí bə nə kəw á isâ Zembî ŋgə yə buud bé yí, bəŋŋə bóólúgá bwá á shí lág Nkəŋkə Shíshim,

⁵ bwá á shí kagələ mənywa mə Milósú mí Zembî, bwá á shí námá

5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 5:4 Arəŋ: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sóm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 **məgwág**: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé ŋji nduwán óbúgula bwá du duwan yí, Oyúden bwá á du námá bə nə wəŋ nduwán nə myáŋ mísóólúgú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16

kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwôw mə zág má yí.

⁶ Mbií búúd ni, ja bwé mə yid kwon nə Krîst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyiŋgə sá ná bwé nyiŋgəg kənd mílâm wə Krîst. Nəcə banúlə bwé mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwé ŋgə nyiŋgə bwambulə nyə kwolós dí jáŋ ja, ŋgə nyiŋgə sá ná a nyiŋgəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndéé í kə ídâw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwé á bə məmpəg wá bə nə mfií.

⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə mægwaagulé, í lág kúnə-kúnə ná Zembî lwéemug nywo nəcé í cugé nə mfií; zhúgúlá zhúgúlâ, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwááŋg mə búl cəel wá, tɛem bə ná sá ŋgə lás ntáni, sé ŋgə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhííd, bi ŋgə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí.

¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíŋgə ná a bá wusa sâ bí ŋgə sá yí nə mbií bí mə céél nyə yí. Cəelí jəŋg í ŋgə nyîn nə séyúlə bí ŋgə sêy nə buud bé wú yág zə wóós múús yí.

¹¹ Sá ŋgə bul jii ná muud yêsh á sámbá jín yáágúg nə ŋgələ cugə cug jəŋgú cé cug, ja jəŋgú bi mú bá bii isâ bí ŋgə bwánd nə búgə ná í bá bə yí.

¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ŋgə sá nda buud bwé mə jéég mányúúl wə Zembî kú nə mílámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham ŋkaagə yí, nyə á kəen ŋkaanə. Nda jí ná ŋgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kəen jínə dé nyəméfwó,

¹⁴ nyə ná:
Búbálé, mə bá bwádan nə wo,
mə sá ná mpwəŋ buud nywô
í búlɔg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə lâm jisów ná ndéé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná.

¹⁶ Ja múúd mə də kəen ŋkaanə yí, á də kəen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, ŋkaanə mú já, muud kú ná sá məshwán.

¹⁷ Ntó, Zembî nyə á cəel ná buud bwé á lág nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg nə nyə abúle nyiŋgə cénd cígúlá á mə ŋwa yí, a mú kəen ŋkaanə.

¹⁸ Ná ndéé, nə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə kəenúlə nyə á kəen búbálé yí, ŋgwúd nə ŋgwúd á na í cugé nə ŋkul salan, nəcé Zembî cugé nə ŋkul bwiŋg íjəp. Nyə á kaag, a nyiŋgə kəen búbálé nəcé jí? Í á bə shú ná mányúúl mə lálɔg shé buud shé mə kə shwaaw nyədí, ŋgə bwánd sá á mə kaag shé wá.

¹⁹ Bwándúlə shé ŋgə bwánd nə búgə wəŋgú, wúsə shé shwamá shú ná lâm nda ŋkúŋkulə. Nda jí ntó ná, shé mə bá kumə kúl Zembî jisə yí, línálə kə mpúsə sanda†.

²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sé ŋgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada mə Zembî á gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lúmbali dəmb nə bóól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ŋgə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhííd kə bwádan nə nyə.

² Ja jəŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ŋkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dóómb dí yí. Jínə lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə ná «njwú-buud á mpwogé».

6:8 Mat 13.7, 22   **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21   **6:12** 11.1-12; Luk 21.19   **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12   **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22   **6:18** Ilŋ 23.19   **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3   † **6:19** Lóg Mat 27.51, ŋkí Mak 15.58, ŋkí ntâg Luk 23.45 jisə sanda í á də wá nji mpódúgá fúm á ci nə mpáanzá nyêsh yí.   **6:20** 4.14 **Melukisedek:** Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4   **7:1** Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6

3 Melukisedek nyə a shígé bə nə sósŋgá, kú nə nyəŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá ná a bəǵlag *Mwân má Zembî ná, a ji fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

4 Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámbé jísú Aburaham yə nyə ŋkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí.

5 Buud bēsh bwə á də tōw ofada mpwəŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Mácəx mə Moyîz í ŋgə yə bwo ŋkul ná bwə dúg gwáámb búúd ə *Izəryél ŋkəw wúm á isâ byáŋ. Ntó ji ná bwə jəlá nə ŋwa kəw dəŋg ómínyəŋá bāŋ dí, í njúl ná ómínyəŋá bāŋ búsə námə bwân ó Aburaham.

6 Sá ŋgwúdí, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwəŋ buud nyáŋ; nji, tɛem bə ntó, nyə á ŋwa kəw dəŋg wə Aburaham, a bwádan ntāg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembî nyə á kaag məŋkaagə má kúl jé yé.

7 Shé mə mpú kú nə məshwán nə fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud.

8 Jísə na ná, jígə kósomb dí, ofada bwə də ŋwa kəw dəŋg wá, bēsh bwə də bə búúd bwə bá yə wá. Nji, Micilyá mí ŋgə ci ná Melukisedek nywáá ŋgə ná cəgə.

9 Sá bí nə ŋkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ŋwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kəw dəŋg na məbwə mə Aburaham dí.

10 Sá bí nə ŋkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugúlu dí cwú*.

Yésus ji mbií fada mə Melukisedek

11 Məcəx Moyîz nyə á yə buud ə *Izəryél má mə ŋgə ci ná ofada bwə dúg zhu bɛend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛend mə Lévi í á shígé mpu sá

nə isâ í bəg váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyingə ji ŋgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál mə Arəŋ.

12 Nə ndéé, ja jiya fada í mə cénd yí, í ji námə nə məcəx mə á də fwo bə má mə céndúg.

13 Shé mə mpú nə muud sə ŋgə ci éne nyə a byél bɛend shúsú; təŋ mbyágə ŋgwúd nə ŋgwúd á bɛend jəŋg í á shígé fwo bwelə sɛy *alatâr dí.

14 Buud bēsh bwə mpú nə Cwámba wúsú nyə a byél bɛend mə Yúda dí, Moyîz nyə á shígé ntāg bwelə cwéed bɛend jəŋgá ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sɛy fada yí.

15 Í mə nyingə mpu nyín nə isâ í á cénd, nəcé wúl mbɛɛla mə Melukisedek í á tōw fada.

16 Nyə atówé fada nə nyə a byél byélé dəŋg, kú námə bə nə micɛɛlá mí búúd wə mí tál nyə; cəg ŋkúl jé wə í sá nə a bəg fada, nəcé cəg jé jəŋg í cúgə nə ŋkul shín.

17 Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgə bwiŋg lāŋ yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek».

18 Na mə lwó nə cəx acwúlú í á mə kəndəw koogú, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfíí.

19 Məcəx mə Moyîz mə á shígé mpu sá nə isâ í bəg váál í á jəla nə bə yí. Zembî mə yida yə sə fwámé sâ ántəntəp sə mə jəlá bwánd nə búgə yí, sâ jəŋg wə í mə sá nə shé shíshúg Zembî kúnə-kúnə.

20 Sâ í búl nyín cínəŋg yí jí ná, Zembî nyə á də ŋkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkəl ja bósúgá bwə á də tōw ofada yí.

21 Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ŋkəl mə Zembî ná, Zembî Cwámba nyə á kɛen ŋkaanə ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə.» Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanə nyé nyəŋg.

7:5 Ilh 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó ji ná Lévi nyə á bə Aburaham məbwugúlad. 7:14 Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 7:17 5.6 7:19 9.9; Rom 3.20 7:21 7.17

22 Keenúlə Zembî nyə á keen ntó yí í lwó ná sɔ́ Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntó jɔɔŋg áshúshwóógá.

23 Gúl sâ jí námá ná, ofada wâ beend mə Lévi bwé á bə ŋkí bulya nəcé shwiy í á də sá ná bwé bág kú sêy kandugə kandugə.

24 Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwelə yə, sêy fada jé í ábúlé bwelə shîn.

25 Ntó jí ná, buud bwé cingyá wá Yésus ná bwé shish wá Zembî wá, Yésus jí nə ŋkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nəcé a jí kuwó, nyə é də jəgula nə Zembî shú dáj ja jêsh.

26 A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nəcé a jí ŋkəŋkə múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpédúgá bəñəñ osóol ɔ́ *mísám, a njul jiya gúmá í ntó íjiya byêsh yíid.

27 A cugé nda bóól wáájəláci wá ofada. Bwé á də bə jwów dēsh í, nyāñ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga mɔɔŋgə ja ŋgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí.

28 Məcɛɛ mə Moyíz mə də ŋwa buud bwé njúl kú bə lwándúlá məzhií mēsh, də təl bwo wáájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkəl mpúsə Məcɛɛ, a təl Mwān yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhií mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dī

¹ Lúú ciyá á isâ sá ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsa nə ndí wé ni; nyɔɔŋg nyə á mə kə jí jiya gúméd jon dí, mbwə məncwúm mə Zembî á ŋkul nyēsh dí yé,

² nyɔɔŋg ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāñ banda

mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

³ Bwə də təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwé yə Zembî yí, a də námá sá mátúnuga. Í á jíi ná wúsú Ajəláci á ofada bág námá nə jé sâ á kálá Zembî yí.

⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwé ŋgə kala Zembî isâ wá búsa, bwé ŋgə sêy nda Məcɛɛ mə Moyíz mə ŋgə ci ná.

⁵ Wáj yələ bwé ŋgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sá jee námá ci ná jísə shishím á fwámé iséy byɔɔŋg. Nəcé, ja Moyíz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sâ jêsh bə yuug mə á lwó wo mbəñúd yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wá jí lí-nji mpédúgá sənəñ Zembî shú sɔ́ í ntó yí. Sɔ́ jɔɔŋg í ntó nəcé məŋkaagə mé mə ntó mɔɔŋg má sɔ́ áshúshwóógá.

⁷ Sɔ́ áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumág íí, í á shígé nywá nyiŋgə jíi ná sɔ́ ábɛé í zág sɛy, zə cénd gwo.

⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó. Fwála mə bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jɔɔŋgú nə kúl búúd

Izəyél,

nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāñ sɔ́ í ábúlé bə nda jɔɔŋg

má á sá nə osóŋgú bāñ

jwów mə á bii bwo mbwəd

wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwé á shígé baagulə jāñ sɔ́ ná,

mə á shígé ná námá ŋgə bish bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mə bá sá nə kúl búúd *Izəyél yí,

í bá bə ná,

ja mwəw mɔɔŋg mə bá cɔ́ yí,

mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítédúgád,

mə cilə bwo mwo mílámád.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

7:22 8.6 7:24 6.20 7:25 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 8:1 4.14 **mbwə məncwúm**: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 8:2 8.5 8:5 9.9; 10.1; Kol 2.17 **banda mátúnuga**: 9.2; MmN 25.9, 40 8:6 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * 8:7 Na jí sɔ́ í á sɛy mbəñ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). 8:8 Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

mə bá bæ Zembî wáŋ,
bwá bæ kúl búúd jâm.

11 Muud nyə abáɛ ná nyiŋgə
jíguli múúd jí nyə kúná-kúnə yé,
ŋkí *mínyəŋə yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».
Nəcé bēsh bwá bá mpu mə,
bēsh, tééd nə mwántombú kala nə
cúmbá muud.

12 Mə bá juu bwo nə olíŋgí báj,
mə yíl *mísám myáŋ mádí tédúgád.

13 Ja Zembî ŋgá lás lósú sɔ́ á gúgwáan
yí, a mə ŋwa nə sɔ́ áshúshwóógú dé
fwála í á mə ntɔ́. Sâ jisə nə dé fwála í
á mə ntɔ́ yí, í mú sâ acwúlú, jâŋ í wál
bá zə kəndəw koogú.

9

*Yələ búud bwá á du yə Zembî gúmá
yágyí*

1 Sɔ́ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə
kúl búúd jé yí í á bæ nə məcɛ́ mə dúgyá
nə yələ Zembî gúmá má nə banda
*mátúnuga kúl bwá á du bwəma nə
Zembî wa shí gaád yí.

2 Bwá á lwɔ́ banda dɔ́ŋgú í njúl
ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bæ nə
cé lámba, nə túwəli, nə ibələd cínəŋg
túwəli dí, ibələd í íci shú gúmá mə
Zembî. Bwá á du jɔ́w kóómb jɔ́ŋg nə
«kúl jisə ci yí». 3 Jɔ́ŋg kóómb í á du
bə mpúsə *sanda ábɛ́ yí, bwá á du jɔ́w
gwo nə «kúl í búl bæ ci yí».

4 Cínəŋg cwú, í á du bæ nə *alatâr
bwá du jígal Zembî olabínda yé, nə
*wóle sɔ́; bwá á shîn bwadulə alatâr
nə wóle sɔ́ or kúkúl jēsh. Wóle jɔ́ŋg
í á du bæ cwú, nə kwúmbu *mána, nə
fiidye mə Arəon í mə kɔ́ íkáá shwógúd,
nə məkwóógú mə á bæ nə cilyá məcɛ́
mə sɔ́ má. Kwúmbu mána nyə á bæ síyá
nə or.

5 Bwá á mə ivuguli í osherubê* íbá,
bwá təl búduga wóle jɔ́ŋg dí gwów
shú dələ lwó nə Zembî á milwanə jisə

cínəŋg; ivuguli byɔ́ŋg í á bæ í mə læsh
məfafugá du wá gúgúwá kúl ófada bwá
á du myɛɛg məcií shú cweelələ Zembî
mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála
mə fáád ísâ byɔ́ŋg.

6 Nda bwá á shîn táág ísâ íni byēsh
ntúni ná, ofada bwá á du nyíi banda
dɔ́ŋgú dí nji kóómb áshúshwóógú dí
jwów dēsh, du kə sá ísəy byáŋ.

7 Kóómb ábɛ́ jâŋ, nji Ajəláci á ofada
nyəməfwó wə nyə á du nyíi cínəŋg.
Nyə á du nyíi cínəŋgú ja ŋgwúd ŋkúmba
mbú. Ja á kə ntâg nyíi cínəŋg yí, á jələ
nə kə nə məcií mə cúdú á kə myɛɛg shú
déd nə shú íwushí yâ kúl búúd.

8 Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim ŋgə lwó na sóólúgú
níd nə zhií í kə fwámé kúl Zembî njúl
yí í á shígé bæ mbəg té wēsh séy í á ŋgə
ná s̄y kóómb banda áshúshwóógú dí
yí.

9 Sâ jɔ́ŋg jisə tãŋ yuug shú mwôw
mága. Yuug jɔ́ŋg í lwó nə, wo tɛem
yə Zembî ísâ, wo tɛem sá *mátúnuga,
ísâ byɔ́ŋgú nə *mátúnuga məŋgə mə
cúgə nə ŋkul sá nə lâm í bəg wo váál í
jéla yí.

10 Bísə nji mícɛ́lâ búúd bwá á ŋgə
cɛ́lə shú sâ í dúgyá nə dəg nə məŋgul
nə miŋgusa mí íci yí; ísâ byɔ́ŋg mfíí
wáŋ í á shîn ja Zembî nyə á wá mícɛ́lâ
mí agúgwáan yí.

Kríst ji matúnuga

11 Kríst nyə a mə zə, tãŋ Ajəláci
á ofada, zə sá nə sá bəg nə kəw á
fwámé ísâ í á mə bwey zə yí. Nyə a
nyíi banda *mátúnuga ánání dí, fwámé
banda mátúnuga, kú bæ dɔ́ŋg búúd
bwá á lwɔ́ nə məbwə yí. Ntó ji nə dãŋ
banda mátúnuga í cúgə sâ á shí ga.

12 Nyə a nyíi cínəŋg ja ŋgwúd á
kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcií mə
íncwəmbə nə inteny, nyə a yána məcií
mé, a yíl sá mányámád kandugə.

8:13 8.6 9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 *cé lámba*: MmN 25.31-39 *túwəli*: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 *wóle sɔ́*: MmN 25.10-16 *mána*: MmN 16.32-35 *fiidye mə Arəon*: Ilŋ 17.21-25 *məkwóógú mə á bæ nə cilyá*: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 *Sherubê*: Jisə dúl váál éŋgales. 9:6 10.11; Ilŋ 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilŋ 19 9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 *məcií mé*: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 9:13 Ilŋ 19.1-10.17

13 Ja ófada bwé á dɛ myεεg buud mæcií má íncwəmbɛ nɛ inteny, gúl ja ifí í cwɔ myəólú nteny yí, isâ byəɔng í á dɛ sá ná muud nyúúl í bág fúbán†.

14 Nkámúsá ná isâ íni í fúb búúd, nkəmusa nɛ mæcií má *Kríst. Kríst nyə á ηwa nyəméfwó, yə Zembî tân *mətúnuga mäsú má njúl kú nɛ tɔɔ cúcwán lú mábwam. Nyə á sá námá nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá ná mæcií mé má sá ná milâm mí bág shé mifúbán, shé mú yəw mísóólúgú mí dɛ kánd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Mæcií má Kríst mäsə mbyûl á sɔ á gúgwáan

15 Sâ jəɔng wé í á sá ná *Kríst bág líí-nji mpédúgá sánɔn Zembî shú Sɔ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwé wúg míkwm mí caamúlə bwé á dɛ caam mæcɛɛ bwé njúl ná Sɔ á Cwúlú dí yí; bəɔng Zembî má jəw wá bwé mú bə nɛ kəw á jɔjɔ isâ nyə á kaag yí.

16 Shú ná bwé wééfug kálaad lúgá, í dɛ jii ná bwé téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə.

17 Nəcé kálaad lúgá cugé tɔɔ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ηgə ná cugə yí. Múúd wəɔng mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nɛ nkul.

18 Gwə wé bí má dúg ná micɛɛlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy.

19 Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lɔ kúl *Izarəyêl jêsh məmpándí má á bə cilyá Mácɛɛd má ηgwúd ηgwúd yí, nyə á ηwa mæcií má ikála nɛ bwán ó inteny fula nɛ məjúwó, a mú ηwa mbúmbwé *ízop nɛ kúl káándá átítî í njúl síyá nɛ mimyɔɔ mí nɛwəmbɛ, ηgə juwo cínəngú, ηgə myεεg kálaad mæcɛɛd, ηgə myεεg námá búúd bəsh wá kúl búúd.

20 Nyə á ηgə myεεg ntó a ηgə kâlə ná: «Mæcií má sɔ wé mága, sɔ Zembî ηgə ci ná bi má jələ nɛ baagulə yí.»

21 Moyíz nyə á myεεg námá mæcií məɔng banda *mətúnuga dí nɛ isâ byêsh bwé dɛ balan nɛ ndí dúlə sá mísəɔn yíid.

22 Mæcɛɛ má Zembî má lwó ná bwé dɛ fúb zhwog isâ nɛ mæcií; mæcií má ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísəm nda bə.

23 Ntúni wé ófada bwé á dɛ fúb isâ yé, í njúl ná isâ byəɔng í á dɛ bə nji ivəguli yá fwámé isâ bísə jon dí yí. Ntó ji ná bwé jələ nɛ fúb isâ byəɔngú nɛ mətúnuga mə búl ntɔ má.

24 Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mətúnuga búúd bwé á lwɔ nɛ məbwé yíid; banda dəɔng í á bə vəguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jon dwáméfwód, kúl á təl Zembî míshúd shú dúsú yí.

25 Nyə a shígé nyíi wu ná a bá dɛ kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má dɛ kə «kúl í búl nkɛ yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada má dɛ ntəg kə nyíi kúl jəɔngúd nɛ ízháá mæcií, kú bə mæcií mé nyəméfwó.

26 Í á mbəm jii ná Kríst yánag cug jé ija ija, nkɛ Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nɛ gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ηgwúd á kandugə mwów mǎ məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zəg shínal mísəm.

27 Nkúmba cígúlá wúsə ná muud má jələ nɛ yə nji ja ηgwúd ná ndéé a mú bá kə təw kəɔdɛd.

28 Námá mbií ηgwúd wəɔngú, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ηgwúd ná a nkény zhwog buud mbag mísəm wán. A bá zə ja ábɛé kú ná bə shú zələ nkény mbag mísəm, í bá bə shú zələ yə búúd bwé ηgə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nɛ muudyêsh

1 Mácɛɛ Moyíz nyə a təl má má cugé wámbulə bə fwámé isâ í á jələ nɛ zə bə yí, mäsə nji ishishîm. Mæcɛɛ məɔng má jígúli ná buud bwé dúg sá *mətúnuga

† **9:13** Í á dɛ bə ná, ja múúd má bə nɛ məlwaagwə yí, bwé cígə íncwəmbɛ nɛ inteny ηwa mæcií, bwé jígal cwɔ myəólú nteny ηwa ifí byé, bwé mú myεεg múúd wəɔngú mæcií nɛ ifí byəɔng ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. **9:14** Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 **ízop:** Ləv 14.4, 6; Ilh 19.6 **9:22** Ləv 17.11 **9:23** 8.5 **9:26** 7.27 **9:28** 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 **10:1** 8.5

məmpwûd mbû wêsh kú yow. Nəcə mé cúgê nə ŋkul sá ná buud bwé céél shísh wá Zembî wá bwé bág váál í jéla yí. ² Í á mbâm bæ ná mé du sá ntó, ŋki bwé á mé bwey yow sálə mátúnuga məwəŋg, ŋki buud bwé du sá mwo wá bwé á mé bwey bæ váál Zembî mə céél yí ja ŋgwûd á kandugə, bwé nda ná du gwáduga mílám myánúđ ná búsa nə məbyaagula.

³ Ká, mətúnuga məwəŋg mé yidá du báásulə bwo *mísám myán báásulə báásúlág mbû wêsh,

⁴ nəcə məcií mé íntený nə ikálá mé cúgê nə ŋkul jímbal mísám.

⁵ Sá jəwəŋg wé í á sá ná, ja *Kríst nyə á bæ ná a zé shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo təw mətúnuga,

ŋkí ntəg ná bwé yág wo təw sá.

Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdu bwé á du jígal álatâr dí oncindî wá,

nə mətúnuga mé mísám,

byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembî,

mə zé sá sá wó jí yí,

nda kálaad woó ŋgə ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mətúnuga,

kú jii ná bwé yág wo isá,

kú jii ná bwé jígalág wo ocúdu álatâr dí oncindî,

kú jii mətúnuga mé mísám.

Isá byəwəŋg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô.

Í njúl ná Məcəŋg mé Moyíz mé ŋgə gwáám byo.

⁹ A mú nyiŋgə ci ná: «Mə wé éga, mə zé sá sá wó jí yí». Ntó ji ná a mé yíl mísólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*.

¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sá Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul nyé ja

ŋgwûd á kandugə, a mú sá ná shé bág minjəkəkê mi búud.

¹¹ Fada yêsh mé du təw tətəlí jwów dêsh du sá ísáy mé Zembî. A du sá mətúnuga məmpwûd ja jêsh, nji mé kú bwele jímbal mísám.

¹² Ká Kríst nywáá, sólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bæ nji ŋgwûd. Nyə a mé kə ji shí mbwê məncwúm mé Zembî dí, jíla á kandugə.

¹³ A mú ka ŋgə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhíŋ myé, wá nyə myo mákuú dí shí.

¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúul nyé ja ŋgwûd yí, nyə a mé sá ná shé buud mú ŋgə bæ minjəkəkê wá, shé bág váál í jéla yí, kandugə kandugə.

¹⁵ Njəkəkê Shíshim ŋgə námə bwaagulə shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámə mé ci ná:

«Sə mé bá sá nə bwo yí, í bá bæ ná,

ja mwəw məwəŋg mé bá cə yí,

mə bá wá bwo məcəŋg mām mílámád,

mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myán mádí mítédúgád,

mə yíl námə mísólúgú bwé á du sá kú bísh məcəŋg myá.

¹⁸ Ja múud mé bii íjuugá í mísám myé yí, í á nyiŋgəyé ná jii ná muud wəwəŋgá sáág mətúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə

¹⁹ Bwaəŋg, shwúlə Yésus nyə á shwu məcíi mé yí, í á mé sá ná shé jéég nyíi kúl í búl ŋkê yí kú nə ifwaas.

²⁰ Nəcə nyə a mé juw shé zhí agúgwáan í ké nə buud cəg dí yí. Zhí nyəwəŋg nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúul nyé.

²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ŋgə kyey nə njów mé Zembî yé.

²² Shé kágá shísh Zembî kúná-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúul nə nyə ncindî nə ncindî. Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcə Yésus a mé myeeg shé

10:4 9.12-13 **10:5** Sôm 40.7-9 * **10:9** Ntó ji ná Kríst mə yíl mətúnuga nə isá í acwúlú, a cénd byo nə mətúnuga mə cəg jé nyə á yána yí. **10:10** 7.27 **10:11** 9.6; MmN 29.38 **10:12** 8.1 **10:13** Sôm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 **zhí agúgwáan í ké nə buud cəg dí yí:** 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26

mæcií mé, milâm mí mú shé mifúbán; nyə a mé gusa shé mənyúul nə məjúwó mé an̄kâl-ŋkâl.

23 Shé kándugá milâm ŋkaagó shé ŋgá bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ŋgə zhizhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé ŋkaagó yé ji abúgúlág.

24 Shé bíigá mítádúgád ná shé dúg wíya mægwə mənnyúúlúd ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, shú ná shé cúgəgí cug cɛɛlí, shé ŋgá sá jəjə mísóólúgú.

25 Bóól búúd bwé mú də mpyēny jilə ísɛŋgyá bíshéd, kúgá ŋwa fúlú nyəŋg, Yidagá də ŋgə wíya ŋkul mənnyúúlúd, ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, bul bə ná ndéé ja bí ŋgá dúg jwəw mé Cwámba í ŋgá shísh kúnə-kúnə ga.

26 Shé á mé shín mpu sâ jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcé, ŋkí shé mé ka nyiŋgə ŋgə sá *misəm nə kwo, mósól *mátúnuga mí nə ŋkul yíl myāŋ mísəm máá mé cúgə ná.

27 Í mé yida lúg nji ŋgólə fúndə yáág-yáág sémyé Zembî mə bá sámb shé milésú yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mízhízhíŋ mí Zembî yí.

28 Muud yēsh nyə á caam mæcɛɛ mé Moyíz yé, bwé á gwú nyə nə ŋkúd ja ówúshined obá ŋkí ólól bwé bwáágulə yí.

29 Ŋkámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáám mæcɛɛ mé Moyíz yé, ŋkəməsa nə muud mə ŋwá *Mwān mé Zembî nda sâ cwag yé. Muud wəŋgú mé dúg ná mæcií mé sə mé á sá nə a bəg ŋkəŋkə múúd má mäsə zhizhe, a mé lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wəŋg mə jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí?

30 Ŋgaá ná shé mé mpú múúd nyə á ci nó:

Mə wé mé bá də kunda,
mə wé mé bá də yə búud myəna
mí jəlá nə misóólúgú myāŋ myá.
Nyə á ci námə ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə milésú».

31 Í bul jág wagəwo né muud kúdug Zembî á kuwô mábwád.

32 Yidagá téduga mwəw mənkenya mé Zembî mé á bwɛɛ kwan bí má. Bi a jísəw lal-lal gwáná, jísəw mícúŋ.

33 Í á də bə, bíl íja bwé lwíy bí, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí ŋwa minjugú mí bóól búúd bwé á də bwəma nə mbií mínjugú mín wá.

34 Jí ná bí á də ŋwa micúŋ mí búúd bwé á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwé á də déég bí isá yí, bí á də bíd bwo nə məshusug, nəcé bí á də mpu ná bí búšə nə fwámé mábii, məŋg mə bá ji kandugə kandugə má.

35 Né ndéé, kúgá bɛɛg yəw yímúlə mənnyúúl íŋkánúđ, nəcé bí mə bá bə nə məma myəna.

36 Ntó, í jii né bí bəg nə zény kələ shwóg shú ná, bí mé ká sá sâ jēsh Zembî ŋgá jii né bí sáág yí, bí ləg sâ nyə á kaag yí.

37 Nəcé, nda jí cilyá Kálaad Zembî dí nó,
í mé lúg wuwálá cíg-cíg,
muud ŋgá zə yé kə wóós,
nyə á bweyɛ.

38 Zembî mé nyiŋgə námə ci nó:
Muud jí tətəlí mádí míshúd yé,
nyə é nti lâm mádí, a mú dúg cug.
Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

39 Nji, shé cugé mbií búúd bwé də cúculə nə kwon né ndéé kə jimb wá. Shé mé yidá bə bəŋg búšə nə búgá né ndéé bwé mú bii cug wá.

11

Búgá sá mé dúg nə obúgula ó ayág yí

1 Búgá jísə cidəwálə lám mé múúd í kə cidəw nə gúl sâ ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgá jísə námə magulələ lám mé múúd í mágúlə gúl sâ ná, tə nyə an̄gə nə dúg gwo, jísə búbálé yí.

2 Obúgula ó ayág bwé á bə nə búgá jəŋg. Gwə wé í á sá ná mínə máŋ mé nyíig Mícilyá mí Zembî dí.

10:23 3.6 10:24 13.1 10:26 6.4-6 10:27 Iza 26.11 10:28 Mbá 19.15; 2Kr 13.1 10:29 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 10:30 Mbá 32.35, 36 10:32 6.10 10:33 1Kr 4.9 10:34 11.26; 13.14 10:35 3.6; 6.11-12 10:37 Aba 2.3-4 10:38 Rom 1.17; Gal 3.11 11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 11:3 Mat 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18

3 Búgə wə ngə sá ná shé ngəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwəw í mú bæ. Ntó ji ná sâ jêsh shé ngə dúg yí í á zhu sâ shé aŋgê nə dúg yíid.

4 Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî *mætúnuga má njúl ŋkí nywa cə mé má Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel ji tətəlí muud. Ná ndeé, tɛem bæ ná Abel nyə a má bwey yə, a ngə ná lás nyádí búgə nyə á *búgula yíid.

5 Búgə í á sá ná Inoog ŋkánúg kə wə Zembî kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dúg nyə nəcə Zembî nyə a sá ná a ŋkánúg. Kálaad Zembî ngə ci ná shúshwóogú ná a ŋkánúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd.

6 Í njúl ná, nda nəcə búgə, muud nda bwelə nywa Zembî lámúd. Ntó ji ná, muud mə céél shísh Zembî kúná-kúnə yé má jəlá nə magulə ná Zembî jisə; á jəlá nə magulə námə ná buud bwə ngə wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ngə yə bwo myána.

7 Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwŋ mə Zembî a mú bwey mpu sá í á bæ ná í zə sŷy yí, sâ jəŋgú nda fwo bæ. Nyə á ŋwa ciyá má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəŋg ná buud ə shí bwə á bæ nə məbɛɛ. Ná ndeé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg ná a ji tətəlí muud.

8 Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njəənd kálə ləəm í á bæ ná Zembî mə bá yə nyə tən lúgí yí, a nda fwo mpu kúl ləəm wəŋg í á bæ yí.

9 Búgə í á sá ná a kág ngə cugə nda njŋ ləəm Zembî nyə á kaag nyə yíid. Nyə á də ngə ji məbanda dí, *Izaag ji námə ntó, təə *Yákwab, bwó buud bwə á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á də ngə ji ntó nəcə nyə á ngə bwánd ngwála álal-límuga í á bæ ná Zembî nyəmɛfwó mə bá cwə yuug, nyəmɛfwó lwə yí.

11 Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara zəg bæ nə ŋkul mə bii mpwoŋ buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé ji abúgúlág.

12 Sá jəŋg wə í á sá ná, muud ngwúdú zə bæ nə mpwoŋ buud, nyúúl má shín bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jŋ, nda shɛ á bwŋ lú ngwəzə.

13 Obúgula ó ayág óni bēsh bwə á ngə yə bwə ngə ná búgula Zembî, nji bwə nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwə á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwə mú shwas mwo. Bwə á magulə ná búə ojŋ wa shí gaád, ijigə-jigə.

14 Ja bwə lás ntáni yí, bwə lwó ná ngəŋ ná bwə ngə sə wúl ləəm í bá bæ bwo nyán mpwág yí.

15 Ləəm wán í á mbəm ná ngə nyiŋgə sá bwo fund íí, bwə á nywá námə je bæ nə fwála mə nyiŋgə nə mpás, kə wu.

16 Nji mpŋlə dúg dí, bwə á ngə jii ná bwə kə ləəm á gwəw, ləəm í búl nywa cə wəŋg bwə á də ji yí. Sá jəŋg wə Zembî jí nda gwág shwŋn ja bwə jŋw nyə ná Zembî wán yí; ŋgaá nyə á má kwəməsa bwo fwámé ngwála?

17 Zembî nyə sá Aburaham məkugulə ná a yánág cágə lú mwán dé Izaag, sá mætúnuga. Búgə í á sá ná Aburaham mágúləg, a ngə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə.

18 Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə má bá byá wo mpwoŋ buud má á kaag wo yí.»

19 Nji, Aburaham nyə á bæ nə búgə ná Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntó, Izaag nyə á bæ Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə né ndeé a má nyiŋgə gwúm yé.

20 Búgə í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí.

11:4 Mat 4.3-10 11:5 Mat 5.21-24 11:7 Mat 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 11:8 Mat 12.1-2 11:9 Mat 35.12, 27 11:10 13.14 11:11 Mat 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * 11:11 Bóólúgá bwə ci ná ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bæ mbyəl a mú cwúcwúúl, fwála lə byá má bwey ntə, Sara ntág kundú. 11:12 Mat 15.5 11:13 11.9; 13.14; Mat 23.4; 47.9; Sôm 39.13 11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 11:17 Mat 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 11:19 Rom 4.17 11:20 Mat 27.27-29, 39-40 11:21 Mat 47.31-48.20

21 Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ηgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ηgwûd ηgwûd ná ndeé a mú jwaagəwo nyədəí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

22 Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jááwəg buud nda bwân ó *Izərayél bwá bá wú Igípten, wósó nə nda bwá bág sá íyasá byé ná†.

23 Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyəl bé bwá shwéeləg nyə tən onkwoond olól nəcé bwá á dúg ná nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpəndí njwú-buud nyə a təl yí í á shígé sá bwo ífwaas.

24 Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bənəg ná bwá kú də jəw nyə ná mwân má shilə mə Farawôn.

25 Nyə á yida cəel ná bwá cúgúg bənəŋ kúl má Zembî, ntə ná a kəg bə mənəywa má kúkúl wəla cəg *mísómúd.

26 Nyə á kwey ná í nywa ná bwá sáag nyə isá í shwôn námé nda bwá bá sá *Kríst ná, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təəm ntə wəəŋg á kúm á Igípten. Mísh mé má á ηgə dúg nji myəna á bá bii mwəw má zág má yí.

27 Búgə í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá má cí ná nyə á ηgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgə nə ηkul dúg nyə.

28 Búgə í á sá ná Moyíz fwəg *Páska, a cí ná búúd ə Izərayél bwá myéegəg məcií bwədəí mímpumbé mí mínjəwád shú ná *əŋgəles á shwiy nda gwú bwân bəŋ ó acúmbā.

29 Búgə í á sá ná bwân ó Izərayél bwá ntəg mənə má atítí nə məkuú nda bwá á ηgə kyey zhizhe shíd; ja búúd ə Igípten bəŋ bwá á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó má á zə byaləga nə bwo, má mú shîn gwú bwo.

30 Búgə í á sá ná mənəyŋg má Zheríko‡ má shínúg shugəla shí ja bwân ó Izərayél bwá á də ciŋgya cínəŋg ηgwála tən mwəw zəŋgbá yí.

31 Búgə í á sá ná Ráhab mudá jəŋga bəg kú yə ja búúd bwá á sá Zembî mŋgáádá wá bwá á yə yí. Nəcé, nyə a ləg buud bwá á kə ηgə bigas ηgwála shwoó wá.

32 Mə nyíŋgəg ná jaaw bí ji? Má ká cí ná má bwiŋg bí milən mí Zhedeyon nə Barak nə Sáməson nə Zhəfaté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ə mícúndá, fwála fúfə mə.

33 Nəcé, búgə í á sá ná bwá lúmbúlig nə məfaan məshús, bwá ntə mwo; bwá á ηgə kyey nə ləəm ótətəlí dí ná ndeé bwá mú bii isá Zembî nyə á kaag yí; bwá á fad ozhwambəŋkwəŋ mimpu.

34 Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkúl í á bə ná bwá gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas má á də bii bwo, Zembî mú də yáləshi bwo, bwá mú bə ŋkəŋ ó dósmb, julya nə igwoŋg í dósmb yá míl míləəm.

35 Bósləgá búdá, buud bəŋ bwá á yə wá bwá á nyiŋgə gwúm, bənəŋ nyiŋgə cəgə.

Bósləgá búúd bwá á yida bwəma nə cúgá áyiyáag bwá fudá fudəg. Bwá á ban ná bwá cúgə nə ηkul cuwó kwəŋ nə Zembî shú ná bwá fááməgí nə cúgá. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə nə fwámé cəg ja bwá bá gwúm yí.

36 Bósl bwá á bwəma nə cóógá, bósl bígə, bósləgá kə mímbwug dí ηgwówúlá məŋkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz.

37 Bwá á gwú bósl nə məkwóógá, bwá shigə bósl ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bósl nə ikafwəle. Bósləgá bəŋ, bwá á ηgə kyey kə cə kə cə, bwá dúgə bwáád nji íkúúdú í ncwəmbə nə íkúúdú í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwá

11:22 Mət 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á cí ná bwá bág ηwa íyasá byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwədəí ləəm Zembî nyə á bwey yə impááməb byəŋ yíid. 11:23 MmN 1.22; 2.2

11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 ‡ 11:30 Buud ə fwála dəəŋg bwá á də lwə məma mənəyŋg tən ləŋgəla lyələ ηgwála wəsh, ka ləgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32

OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15

11:37 2Ib 24.21

ngé bwəma nə cúgá, buud bwé ngé jugəshi bwo.

³⁸Váál búúd dán í áshígé bə ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwé á ka ngə jé gwów máshí mə ashwéeshád nə mímbúnjúd, bwé dúgá ji míku mí mákwóógád nə míku mí мэ́ndəlúd.

³⁹Tεem bə ná Zembí nyə á faag buud bəɔngú nəcé búgá jáŋ, bwé á yə bwé kú fwo bii sâ Zembí nyə á kaag yí.

⁴⁰Jí ná, Zembí nyə á ngə bwey kwəməsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndεé, nyə a shígé jii ná bwé téédúg kə bə váál í jála yí, sé bāŋ lág mpús.

12

Zembí mə də súg bwān bé

¹Nda shé bāŋ jíshé kóómb di, kúdə zhwog buud óni bwé mə lyε shé, cug bwé á cugə yí í ngə lwó shé sâ bwé jəw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isá í ngé ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misəm mí ngé lεel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlá Zembí mə kwəməsa ná shé júg yí.

²Shé kándugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwɔ shé búgá mílámúd yé, nyə námə wə mə bá sá ná búgá í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwōn dəsə shwiy dəɔŋg dí yí. Nyə a shígé bísh dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúméd ja gaád, *caangé mə Zembí dí mbwə məncwūm.

³Kəndugá mitédúgá nyédí, nyə muud ósól ɔ misəm bwé á jág lúmbali nə ndí nji a ngé jíswə jíswúg yé. Kəndugá mitédúgá nyédí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílámúd.

⁴Bí ngə lúmbali nə sâ bwé jəw ná sém yí, nji lúmbálí jəɔŋg í afwóyε bə lúmbálí á shwiy.

⁵Ná ndεé, ye bi mə wusa lósú Zembí ngé lás nə bí tāŋ bwān bé shú wálə bí ŋkul mílámúd yí? Ngaá á ci ná:

Mwān waam,

ja Cwám̄ba mə súg wo yí,
kú ŋwa sâ jəɔŋgú nda fyan̄ga.

Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundūd.

⁶Nəcé Cwám̄ba mə də súg múúd yēsh á céel yé;

nyəɔŋg yēsh á mágúlá nə a ji mwān yé yé,

á də yə nyə intúgúlí.

⁷Ntó, jíswúgá minjugú bí ngé bwəma nə ndí myá, mísə shú ngəlá súg bí. Mpugá ná Zembí ngə ŋwa bí cínəŋgú nda bwān bé. Ye mwān abyág nyə a mə bwεε cugə sóŋgú nda də súg nyə?

⁸Zembí ká bə kú súg bí nda á də súg bwān bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwān bé, bi mə yidá bə nyə nda bwān bwé á zə nə ndí gwól dí wá.

⁹Gúl sâ bí mə jálá nə nyiŋgə táduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwé á byá shé wa shí ga dí wá, bwé á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ngaá shé mə jálá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug í?

¹⁰Osóŋgú bwé á byá shé wá bwé á də súg shé nji shú kúkúl wəla mbií bwé á də kwey mətəla yí; Zembí nywáá ngə súg shé shú mánywa mə íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí.

¹¹Intúgúlí bwé yə shé ná bwé súg shé yí, í ádé fwo bə shé sâ məshusug, shé mə də shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlí byəɔŋg í də wúmə mpúmá: shé cugə ná shεε, cugə cug á otátəlí.

¹²Ntó, ləlushigá məbwé mún mə má káád mən̄i, bí ləlushi məbwóŋ mún mə ngé tagəwa mən̄i.

¹³Dugá kyey nji mázhií məsə tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwé nda ləŋgəwo kə koogú, bwé yídag lal məŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cugəgí nə buud bēsh ná shεε, bí wá ŋkul ná bi cugəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə

nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwám̄ba.

15 Bì ɔ mpú də dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bì ɔ mpú námá də dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəəm nə ndéé *Dɔ́ mú yúúd.

16 Bì ɔ mpú də dúg ná muud nda wá lúú jaŋgad, ŋkí ntâg ná a mpyêny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídâw.

17 Bì mə mpú ná, shínúlə nyə á shîn kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə mətíle mə lúgá yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tɛem nyiŋgə jii, wéeshəli mázhwíile, nyə a shígé bə nə ŋkul cénd sâ í á bwey s̄y yí.

18 Bì a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbún búúd bí nə ŋkul kúnə nə ndí yí, mbún í ŋgə jígə nə kuda; bí a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgú á ikukwendε, kú námá nyiŋgə bə kúkúl ŋkwə nyə á ŋgə kuŋg yí.

19 Bì a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwə á gwág kál dɔəŋg wá bwə á jəgala ná í kú na kwo ci bwo tɔə ciyá.

20 Nəcé bwə áshígé bə nə ŋkul kwiig mpándí Zembî nyə a təl yí. Mpándí nyɔəŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sâ jêsh í kúnə nə mbún yí, bwə gwú gwo nə məkwóógú.»

21 Isâ bwə á dúg cínəŋg yí í á bə ŋkí jág wagəwo, Moyiz nyəməfwó mú ci ná: «Mə ŋgə lilya nə ifwaas.»

22 Bì bəŋ bí á yida shísh kúnə-kúnə nə mbún Siyôn*, ŋgwála má Zembî á kuwô, Yurúsəlem á joŋ dí gwôw kúl ncúlyá *wəəŋgəles bwə ŋgə sá zaŋ yí. Wəəŋgəles bɔəŋg búsa ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúgé nə ŋkul lɔ́ yí.

23 Bì a shísh kúnə-kúnə nə sɛəŋgyá

bwân wə acúmbâ mínə má mú bwo micilyá joŋ dí gwôw wá; bí a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə də sámb milású mí búúd bəsh yé, bí a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwə mú váál í jəla yí

24 Bì a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sá bəg mifúbán yé. Nyə wá jí lí-ŋji mpédúgá sənəŋ Zembî shú sɔ́ á gúgwáan, məcií mé má ŋgə lás fwámé lésú cɔ́ má má Abel†.

25 Bì ɔ káálugə! Kúgá ban ná bí agwágúláyé múúd ŋgə lás nə bí yé. Nəcé, muud nyə á ŋgə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwə káálúgəg yé, buud bwə á ban ná bwə agwágúláyé wá, bwə á shígé faam nə intágúlí. Ŋkómúsá ná bwə fwó bə kú faam, ŋkəməsa nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ŋgə lás nə shé joŋ dí, shé cugé nə ŋkul bá faam.

26 Yág í, kəl dé í á sá ná shí í júŋgyag; ŋji, ja gaád í, a má kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja; ŋji, jân ja, kú ntâg bə ŋji shí wá í bá juŋgya, gwôw í bá námá juŋgya.»

27 Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isâ í də juŋgya yí í bá wú, nəcé byəŋ bísa isâ nyə á té yí; í ka bá lág ŋji isâ í cúgé nə ŋkul juŋgya yí.

28 Ná ndéé, shé yágá Zembî akíba nə a yálə shé faan í cúgé nə ŋkul ntaŋməsa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyə é gwág nywa yí, s̄y nə gúmá nə fúndúgú.

29 Nəcé Zembî íshé jí kuda í də cum-bal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cəg Zembî mə céel yí

1 Kúgá yəw ciilələ bíməfwó nə bíməfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg.

12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17 Mət 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21

12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbá 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbún

bwə á lwɔ́ ŋgwála á Yurúsəlem cínəŋg gwôw yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10

† 12:24 Məcií mə Yésus má ŋgə lás lésú íjuugá Zembî mə juu sá mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel m̄ŋ mə á

ŋgə jii nə Zembî kúndagí nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 12:26

MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2

Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8

2 Bi kú wusa dúlə ηwa ójón bídí mínjów. Mpugá ná sálə bóól búúd bwə sá ntó yí, bwə á ηwa *wəəngəles bwə nda mpu ná í á bə wəəngəles.

3 Bi ó də téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cəy námə nda binón bəsh wə búsə mímbwugəd. Bi ó də téduga námə bəəngə bwə ηgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bəsh wə ηgə bwəma nə minjugú myəəng.

4 Bi bəsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isā í mábwam gwonú báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ə mínəəmb intágúlí.

5 Kuú njəənd wán í nda bəeg bə ηgálə bə zán *mwaanē. Bi mə jəlá nə gwág máshusəg nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəməfwó nyə á ci ná: «Mə abulé bwelə béégya nə wo, mə abulé bwelə myaas wo».

6 Gwə wə jí ná, shé búsə nə ηkul lās nə inkáŋ, ci ná: «Cwamba ηgə kwíínd mə, mə afúndáyé ná təə sá; muud nyə e sá mə jí?»

7 Bi ó də tédúgá ótówe ə shwóg bún bwə á bwíing bí Milésú mí Zembí wá, kəndugá mitédúgá dúg nda ícug byán í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwə á bə nə ndí yí.

8 Yésus-Kríst ji mbií ηgwúd wú yág, wós múús, kə ná ndeé kú nə zhúgá.

9 Bi kú bíd ná minjígúlá mishús mísə mímbií mimbii myá mí yílúg bí zhíd kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam mə Zembí wə í wág bí ηkul mílámúd, kú bə məcəx mə dúgyá nə idəw má. Məcəx məəng mə aŋgē nə kwíínd buud bwə ηgə bə mwo wá təə sá.

10 Shé bāŋ shé búsə nə *alatár jí ná, buud bwə ηgə ná sēy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgə nə zhí mə ηwá idəw cínəng.

11 Ajəláci á ofada nyə á də kə nə məcií mə ócúdu «kúl í búl ηkē yí», də kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg

*misám. Nji, ocúdu bəəngú mikug myán, bwə á də wú nə myo ηgwála də kə jígal bugád.

12 Ntó námə, shú ná Yésus ηwág məcií mə má nyəməfwó kə sá ná kúl búúd í bəg ηkēηkē kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád ná ndeé a yə.

13 Ná ndeé, shé wúgá ηgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényúg námə shé nda bwə á mpyény nyə ná.

14 Nəcə shé cugé nə ηgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ηgə sə wəəng ηgwála í bá zə bə yí.

15 Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jēsh, mətúnuga ó məcií. Ntó ji ná mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd ná jíneé dé dúśə nə mpífə.

16 Bi kú wusa dúlə kwíínd bóól búúd nə dúlə yána isā bín, nəcé mbií mətúnuga wəəng wə Zembí mə də gwág nywa yí.

17 Ótówe ə shwóg bún bwə ηgə ji ηkasə shú *míshíshim mín, bwə bá námə kə jaaw Zembí sēy bwə á sēy shú dán yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byánúd, shú ná bwə ság sēy ján nə məshusəg kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfíí.

18 Dugá jəgula nə Zembí shú dúśə. Jísú kómb di, sə ηgə mpu ná milám mísə sə ná sán, sə ηgə ntāg námə she cugə ja jēsh mbií í jəla yí.

19 Mə téeg bí məbwə ná bi jəgulag nə Zembí, a ság ná mə lálug nyiŋgə zə kwey bī.

Ibwádán nə məbádá

20 Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwamba íshé, mbaagulə itəw anání yé, nyə á cə sə á kandugə kandugə nə məcií mə.

21 Zembí wəəngú yág bí ηkul ná bi ság sá anyunywaā jēsh á céel yí. A ság ná shé bəg váál á gwág nywa yí, kwonj

13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sóm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 13:11 9.7; Ləv 16.27 13:12 11.26; Mat 27.31-33 13:14 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbá 21.2 13:15 Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 13:16 Gal 6.10; Flp 4.18 13:17 Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 13:18 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 13:20 mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sə: 8.6 məcií: 9.12 13:21 Ifz 2.10; Flp 2.12-13

mə Yésus-Krîst dî. Yésus-Krîst ηwág gúmá kandugə á kandugə! Amen!

²² Bwaanɔ, mə jəgɔla nə bí ná bí jísówúg lésú mə ηgə yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad nyəməfwó mə mə cilə bí yé nyə agwááyé.

²³ Mə cɛɛl jaaw bí ná bwə mə bíd *mínyɔηú íshé Timotê; á ká lɛɛl wóós wa, sá sé mú zə dúg bí.

²⁴ Bí ɔ bóda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembî bēsh. Bɔɔηg wā Itali bwə ηgə bóda bí.

²⁵ Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

Kálad Zhâk nyó á ciló yé Isâ í dúgyá nò Kálad mò Zhâk yí

Zhâk nyó á ciló okristen shú ná bwá mpúg kuú njònd bwá jálá nò kyey mpódúgá nyáŋ dí yí nò váál bwá jálá nò cugə nò buud bwá cugé okristen wá yí.

A ngə ci isâ ŋkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nò fúg yí: fúg í ðu wú wá Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nò mabúwa nò kúm, məkugulu nò məbwəbúlán, fwámé yəbá í jálá nò ðu nyîn nò misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngə lámusa nò dálə ŋwa búúd nò mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nò búgə nò misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nò fwámé fúg (3.1-18).
- (6) Cug á mpódúgá buud mimbii myēsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nò nadâ mójəgula, nò mik-wíindyá (5.7-20).

Ŋkúmba sâ á ngə bándulə okristen yí jísə nò «búgə jí kú nò misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbádá

¹ Mə Zhâk, lwaá mó Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst, mə wé mó cílé bí kálad éga. Mə bádá bí bwán ó íbēend wúm nò íbá bí á mó ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulu mə ðu lulushi búgə mə múúd

² Bwaanğ, məkugulu mēsh bí mə bwámá nò ndí má má jálá nò bə bí nji sâ məshusug, tə məsə wáyé mbií tə wáyé.

³ Bí má jálá nò gwág məshusug ntə nò mpúlə nò búgə jín í ká ntə məkugulu, bí bə nò jísów.

⁴ Nji, í jii nò jísów jəŋg gwáməfwó í cásuləg bí séy jé milámúd, shú ná bí bəg ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tə jə fúlú ŋgwúd.

⁵ Í ká bə nò fúg í ngə fúfə ŋgwól múúd á gwoonğ jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcé Zembî má ðu sá yána nə muud yēsh, á ðu ntəg sá dwo nə jə lám, kú nə məjumá.

⁶ Nji, í jii nò muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgə, kú bə nə milám mímbá. Muud mə sá milám mímbá yé jì nda ikwə í mən ŋkwə mə ðu yəngulə kənd ká kənd ká yí.

⁷ Mbií múúd wəŋg kú yímbe nə təduga nə nyə é ləg sâ wə Cwámba.

⁸ Nəcé muud məzhigə jí milám mímbá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céel sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí nə mabúwa yé gwágug məshusug nò Zembî nyə a má bən nyə gwəw.

¹⁰ Nyəŋg mə yídá bə nə kúm yé bəg nə lúú ná sán nə a bələ shí, nəcé a bá cə nda fuláwa á jugá, kú bwey.

¹¹ Fuláwa mə ðu bə, yásó í ká námə shigushi, məgwə mə mə shwéesh ká, fuláwa mú bwaambəwo, ijə byé í mú shîn. Námə mbií ŋgwúd wəŋg wə múúd kúm mə bá ngə bwaambəwo, misóólúgú myé myēsh mí ngə shîn yé.

¹² Muud mə jísów məkugulu kú fúfug yé nywáá mə jəla, nəcé á ká bá shîn ntə məkugulu, a bá ləg cug á kandugə kandugə, mpódúgá nyəŋg wə Zembî nyə á kaag buud bwə ngə cəel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə məbwəbúlán yí, a nda bəeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcé muud cugə nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námə bwówulə búúd.

¹⁴ Í yídá bə ná, muud nyəmfəwó iyéesh byé wə í ðu julə nyə, kənd nyə lám *mísámúd;

¹⁵ ná ndeé, ja íwímbug í mə ŋwa bum yí, sám í mú byél; ja sám í mə wíy yí, í

mú sá né muud yág.

16 Yé bwááŋg má búl cœel wá, kúgá shüig mányúul!

17 Fwámé ísâ Zembî má ðu yə búúd yí, nə mənɣwa mēsh sé ŋgə bwəma nə ndî má, má ŋgə zhu gwôw, wə Sóŋgú má ðu wéeshali máŋkenya yé; a ji nji mbií ŋgwûd kú cénd.

18 Sóŋgú wúsú wəŋgú nyəmэфwó nyə á bə nə jəjə tédúgá jé né a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəŋgú wúsə shú ná shé bág mpumá ashúshwóógú á ísâ á má té yí.

Du gwágulə, ka du sâ

19 Yé bwááŋg má búl cœel wá, bi má jəlá nə mpu né muud má jəlá nə ðu lœel gwágulə, nji nda lœel lás, nda lœel gwág mpimbə.

20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgé nə ŋkul wéeshali sâ jí tətəli mísh má Zembî dí yí.

21 Gwá wə má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagawo mēsh nə mbíya gwólə mílám; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembî nyə á bə bídí yí, bí lóg dwo nə lám né shœ; dwá wə dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dúgúg cug.

22 Ságá nda kéel má Zembî í ŋgə cí ná, bi kú ðu gwágulə gwágúlóg, bi a bá ŋgə shüig bimэфwó.

23 Nəcé, ŋkí muud mə gwágúlá kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ŋgə cí ná, muud wəŋgú jí nda muud má shîn dúg mpwóómbú yên dí,

24 ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lœel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná.

25 Nji, muud mə mpú kənd mísh məcœx má Zembî ði nda ðu gwágulə nə ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məcœx mœŋg má cúgé nə iwushî, máá má ðu yíl búúd mányámád. Nji, shú né í bég ná a má jəla, í jii né a nádag nə mwo, a ðu sá nda má ŋgə cí ná.

26 Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá né a ŋgə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ŋgə shüig nyúul nda yidá ðu bii mpu yé, muud wəŋgú yábə yé wúsə sâ cwag.

27 Yábə Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yábə wúsə ná: ðu téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ŋgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala məlwaagawo má cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpádúgá buud mí anywáyé

1 Bwaanŋ, kúgá ðu sá ná, bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwanó, bi ŋgə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól.

2 Nəcé ná, ja í wóós ná, bi njúl seŋgyá jínúđ, ŋgwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námə zə nyíi nə isala.

3 Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəli», ŋkí ntâg ná: «Jig wa kúl má ðu təl mákuú gaád».

4 Ja bí má sá ntó yí, ngaá ná bi má wá mímbéégí mpádúgá buud wə ní? Ngaá ntó má lwó ná bí ŋgə bigas buud bi njúl nə bów-bôw mítédúgá?

5 Yé bwááŋg má búl cœel wá, gwágúlógá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí né mí bég nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwé ŋgə cœel nyə wá Faan, ngaá nyə a má sá námə né mimbúbúwá mí bég nə kəw Faan dœŋgúđ?

6 Ká bi bāŋ bi ŋgə dúg mímbúbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozé bwé ŋgə lwó bí cúŋ, ngaá mikúkúm? Ngaá bwó wə bwé ŋgə kə nə bí mämpáánzə má mílósú?

1:17 Mat 1.14-18; Mat 7.11 1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9
1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9 2:8 Löv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9

7 Ngaá bwó wé bwé ngé jág lás nà jɔjɔ jíná lá Krísten búúd bwé á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ngə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ngé ci ná: «Cɛɛlug múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Nkí bi mə lwándúlá cɛɛ dɔɔngá, bi mə sá jɔ sósólúgá.

9 Nji, ja bí má dɛ wá mímbéégí mpádúgá buud yí, bi má dɛ sɛm; Məcɛɛ mə lwó ná bi má jəla nə intúgúlí í búúd bwé má caam mácɛɛ wá.

10 Mpugá ná múúd mə ká bɛ mampándí má Məcɛɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ngwúduɔ, a má byaagələ nə mēsh.

11 Nəcé muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá mínɔmb» yé, nyə námá wé nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múúd». Nkí wɛɛ wo ádé sá mínɔmb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ.

12 Ntó, dɔgá lás, nə dɛ sá ísâ bi ngé mpu ná bwé bá sámb bí milású bɛɛlə cɛɛ í dɛ yíl búúd mánnyámád yí.

13 Nəcé, buud bí kú gwág búúd cɛy lámúd wá, bwé bá bwəma nə sémyé mílósú á kú nə məcɛy mə lâm. Buud bwé ngé gwág bósól nkúnkwónúla wá, inkwónkwon í dɛ ntɔ sémyé mílósú wán.

Búgá jí kú nə misósólúgá yí jí fudá

14 Bwaanɔ, nkí muud má ci ná a jí nə búgá, nji misósólúgá kú nyîn, wəŋ mbií búgá í é kwíind nyə jíd? Í é cug nyə?

15 Nkí *mínyonɔ wán á mudúm nkí á mudá ngé fúfə nə sâ má bwáád, nkí ntâg ná a ngə fúfə nə idâw yâ dân jwôw,

16 ngwól múúd á gwoonɔ jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ká ná shɛɛ; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ngé jí nyə yí, ntó nyə é kwíind nyə jíd?

17 Ntó námá wé búgá jísá yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misósólúgá, búgá gwó jísə fudá.

18 Nji, ngwól múúd jí nə nkul ci nə ngwól ná: «Wɛɛ jí nə búgá, məɛ nə misósólúgá.» Lwóg ná mə búgá gwó

nda nə misósólúgá, məɛ mə e lwó mádí misósólúgád nə mə jí nə búgá.

19 Wo ngə *magələ ná Zembî jí nji ngwúud, wo ngə mpu sâ; nji, məjamb mə ngə námá magələ ntó, mə ngé lilya.

20 Wo muud jí kú mpu dɛ faas ísâ yé, ye wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nə misósólúgá yí í akwíindé tɔɔ sâ?

21 Ngaá Zembî nyə á nwa mpáámbo íshé *Aburaham ná tətəlí muud mísh méd nəcé a yánələ mwán yé *Izaag tãŋ *mətúnuga *alatâr dî.

22 Wo adúgé? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misósólúgá, byêsh í ngé sêy; misósólúgá wé mí á zə sá ná búgá jé í bág ncindí.

23 Ná ndéé, í mú bə nda Kálaad Zembî ngé ci ná; ná: «Aburaham nyə á *búgəla Zembî, Zembî mú lɔ nyə búgá jé jɔɔngá, a mú ci ná Aburaham jí tətəlí muud; bwé mú gwiid nyə ná shwé má Zembî.»

24 Bi má dúg hí? Zembî má nwa múúd ná tətəlí muud nəcé misósólúgá, kú bə nji nəcé búgá.

25 Ntó námá wé Ráhab mudá janɔ nyə á bə yé. Ngaá ná Zembî nyə á nwa nyə ná tətəlí muud nəcé sósólúgá nyə a sá yí? Nəcé, buud bwán ó *Izurəyél bwé á kənd wá, Ráhab nyə a lég bwo nyádí njów, a mú sá ná bwé kyéyug zhí shúsúd.

26 Nyúúl nyísá kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misósólúgá yí jísə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sâ

1 Bwaanɔ bi mə mpú ná sə buud ngé jígəli wá, Zembî mə bá bə nə nkúd wúsú sémyé mílósúd ntɔ bósól búúd wánúd. Ntó, í ajíyé ná bi bág zhwoɔ oyígəli nkí bulya,

2 nəcé shé bēsh shé má dɛ kwab mímbíí mímbíí. Múúd mə ká bə kú dɛ kwab nə ləsú á mpu yé, nyíni nyɛ mə

bə vǎál í jǎla yí, nywǎá ji námǎ nə ɲkul mpu bii nyúúl nyé nyêsh.

³ Nǵaá nə shé má dǘ shwaam íkabǎli inkwǎnz mpu dí shú nə í sǎág shé mǎgwág, nə ndéé shé ka bə nə ɲkul mǎ kǎnd bwo mǎnyúúl oncindí kǎl shé má céel yí? ⁴ Námǎ nda ititíma, bísə mǎma ísǎ í anǎní, onkwǎ ó anǎní wǎ bwǎ dǘ sǎ nə í kyéyǘg. Nji, tǝem bə ntó, ɲkúɲkwaawé cǐg-cǐg wǎ má dǘ sǎ nə titíma kǎg kǎómb jêsh muud ɲǵǎ julǎ nyə yé má céel yí.

⁵ Ntó námǎ wǎ jǘm dǘsǎ yé. Í tǝem bə kǎkǎl nyúúl cǐg-cǐg, dǘsə nə ɲkul dǘ mamǘda nə í ɲǵǎ sǎ mǎma ísǎ. Bi má dǘg í? Kukúdá cǐg-cǐg í jígal mǎma jugǎ.

⁶ Jǘm dǘsə námǎ kuda, dǘsə jiya olíɲǵí sǎdí íkǎl í nyúúlǘd. Í ɲǵǎ lweegushi nyúúl nyêsh. Jǘm í ɲǵǎ wǎ shé kuda ícǘg dí, wú byélééd kǎ wǎóos shwiyǘd. Kuda jǎǵɲǵ í ɲǵǎ zhu kuda á kandǘgǎ dí.

⁷ Muud nyə a má kwǎáf mímbii mí ócúdu myǎ jugǎ myêsh, tǎo inunú, tǎo ocúdu bwǎ julǎ mímwǎ shí wǎ, tǎo ocúdu wǎ mǎn, nyə a má kwǎáf bêsh.

⁸ Nji, kú nə tǎo muud ɲǵwú d nə ɲǵwú d jí nə ɲkul kwǎáf jǘm yé. Jǘm dǘsə bǎw-bǎw sǎ cǘgǎ nə ɲkul ji nə shee yí, dǘsə nə gwoog nə cwǎó.

⁹ Shé má dǘ balan nə jǘm íshé, dǘ sǎǵusə Sǎóɲǵǎ íshé Cwǎmba, shé dǘ námǎ balan nə jǘm dǎǵɲǵ dǘ lweem búúd Zembí nyə kwambǎlǎ yuug jéd wǎ.

¹⁰ Mpu ɲǵwú d nə ɲǵwú d í wéeshǎli íbwádǎn wéeshǎli mǎlweemyǎ. Mbǎ bwaanǵ! Í ajǎlǎyé nə dǘ bə ntó.

¹¹ Ye ncwun nyí nə ɲkul wéeshǎli mǎjǘwó má ancúncwǎn nə mǎ águgwulú luun ɲǵwú d dí?

¹² Bwaanǵ, ye líí *figyê jí nə ɲkul wúmǎ íbumǎ í olivyê? Ye fambǎ *vǎnyə jí nə ɲkul wúmǎ íbumǎ í figyê. Ncwun í dǘ wéeshǎli mǎjǘwó mǎ ca nə ca yí í cǘgǎ nə ɲkul nyinǵǎ wéeshǎli zhizhe

mǎjǘwó.

Fwǎmé fǘg í dǘ zhu wǎ Zembí

¹³ Zǎ jí nə fǘg nə cǎɲ nə bídí yé? Muud wǎǵɲǵ lwóyǎg ntó jǎ kuú ɲǵǎnd jéd, a dǘg sǎ ísǎ nə lám nə shee, nə fǘg.

¹⁴ Í kǎ yida bə nə bí ɲǵǎ bə nə mbíya lám, nə mǎfendyǎ mílámú d íí, kúǵǎ yǎmbê nə ɲkény mǎnyúúl nə bí búsə nə fǘg; jísə bí íjǎǎ.

¹⁵ Fǘg nyǎǵɲǵ í ǎɲǵê nə zhu wǎ Zembí; nyísə fǘg á shí ga, fǘg á iyéesh í nyúúl muud, fǘg minjumbǎlu.

¹⁶ Nǎcé, kǎl jí nə, bǎó l mpíi bǎó l, bǎó l fendya nə bǎó l yí, ísǎ dǘ sǎy ncúg-nculê, bǎw-bǎw mǎsǎó lǵǎ dǘ bə mímbii mímbii.

¹⁷ Fǘg í dǘ zhu wǎ Zembí yí nyǎá í dǘ bə nə fwǎ-fwǎ, í dǘgǎ céel mǎtala. Fǘg nyǎǵɲǵ í ádé bə nə cwambǎlǎ, í dǘ bə fǘg á ɲkwambǎlǎ, í dǘgǎ bul gwág búúd cey lámú d, dǘ bul sǎ jǎ mǎsǎó lǵǎ, kú nə mbéégí mǎɲkǎómǎ, kú nə mǎkǎɲ.

¹⁸ Buud bwǎ ɲǵǎ wǎ mǎtala mpǎdǘgǎ buud wǎ, bwǎ ɲǵǎ bǝ mpǎg mǎtala dí. Mpǎg jǎǵǎ ka ɲǵǎ wúmǎ bwo cǘg á otǎtǎlí.

4

Mbúǵula nyə ajǎlǎyé nə bə mílǎm mímbǎ

¹ Jí í ɲǵǎ sǎ nə bí bǎg nə icwoomb nə igwǎná? Nǵaá nə jísə nǎcé iyéesh í zhwiimbyǎlǎ nə cǘg í ɲǵǎ sǎ lúmbǎlí mǎnyúúl mǎn dí?

² Bí ɲǵǎ wǎmb ísǎ, nji bí kú ɲǵǎ bii byo; nə ndéé, bí mú ɲǵǎ bə nə yéesh gwúlǎ búúd. Bí ɲǵǎ jí ísǎ, nji bí cǘgǎ nə ɲkul bii byo; nə ndéé bí mú ɲǵǎ bə nə ozhuyǎ, ɲǵǎ gwǎna igwǎná. Bí ǎɲǵê nə bii nǎcé bí ǎɲǵê nə gwǎám b Zembí.

³ Bí tǝem ntǎg námǎ gwǎám b íí, bí kú bii, nǎcé bí má dǘ gwǎám b nə bǎw-bǎw tédǘgǎ, nji shú nə bí mǎ lwándúlǎ iyéesh bín yǎ zhwiimbyǎlǎ nə cǘg.

⁴ Bí búsə osǎó l ǎ mǎnǎó mb; ye bí ampúyé nə bí má kǎ bǝ mǎnywa mǎ shí ga, bí má fǘm Zembí? Ntó jí nə

3:3 Sóm 32.9 3:6 Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19

3:9 Mat 1.26-27 3:12 Mat 7.16 3:13 Rom 12.16

3:17 Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11

3.16 4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15

3:7 Mat 9.2 3:8 Sóm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29

3:14 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4 3:15 1.5, 17

3:18 Mat 5.9 4:1 Rom 7.5; 1Pr 2.11 4:2 1Yn

muud mə cê shwá nə shí ga yé, mə bə zhízhíh mə Zembî.

⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:
Zembî nyə acéélé ná
gúl sâ í zág shwə wú nə Shíshim
nyə á sá ná í zág ji shédí yí*.
Ye bi mə tádúgá ná ja Mícilyá mí ngə ci
ntó yí, jísə zhizhe icígá-cígə?

⁶ Mbô! Zembî mə yidá bul bə nə
mpaam. Sâ jəng wə Mícilyá mí ngə ci
yí, ná:

Zembî mə də lúmbuli nə buud
bwá də nkény mányúul wá;
nji, bəng bwə səl bwáméfwó shí wá,
a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá nə Zembî jwúg nə
bî; dugá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə
e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg.

⁸ Shíshúgá Zembî kúná-kúnə, nyə e
shísh námá bí kúná-kúnə. Yé osól ɔ
*mísám, gusagá məbwə; bí buud wá
milám mímbá, fúbúgá mílám.

⁹ Maguləgá məntágula mán, bi gwág
bíméfwó cəy lámád, bi mú jii mányúul.
Kúgá ná ngə gwo, yidagá jii; yəwugá
dúle fánda gwág máshusug ntó, yidagá
shúsula.

¹⁰ Səlugá bíméfwó shí mísh mə
Zembî dí, a mú bá bən bí gwəw.

¹¹ Bwaang, kúgá də ciya íciyá í
ábúbəw. Wó ká ci *mínyəngə woó nə
muud ciyá ábúbəw, nkí ntág nə wo
jéég nyə njagá, mpug ná wo mə jág
lás nə məcəx, wo mə jéég mácəx njagá.
Nkí wo jéég mácəx njagá, mpug ná wo
cúgé múúd mə báágúlá mácəx yé, wo
mə yidá bə múúd mə də jéég mácəx
minjagá yé.

¹² Muud nyə á təl məcəx, á də námá
balan nə mwo yé, ji nji ngwúd. Nyə wə
jí nə nkul sá nə muud cágəg, nyə námá
wə jí nə nkul sá nə muud yág. Wo wə
zó nə wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé
məbəx?

¹³ Bi bəng ntág í, bi mə də ci ná: «nkí
múús nkí mán sá é kə ngwála shús
ngwála kəl, kə ji wu mbú ncindí ngə sá
mákíd bii mwaanê»

¹⁴ Í njúl nə bi ampúyé nda cug jín í é
bə mán ná; bi búsə nda ngúdó í də wós
fúfwálá nə ndeé í mú jimb yí.

¹⁵ Bi mə jəlá nə yidá də ci ná: «nkí
Cwamba mə magulə, sá é cugə, sá sá sá
shús sá kəl.»

¹⁶ Nji bi mú ngə nkény mányúul nə
bəgəwə dán dəng; váál nkényá nyúul
dəng dēsh dúsə nkí bəw.

¹⁷ Muud mə mpú də sá mányəwə yé,
á ká bə kú sá mwo, a mə səm.

5

Mikúkúm mí ó káálugə

¹ Bi bəng mikúkúm ntág í, jügá
mənyúul; kímúgá ɔnkwiimbyé nəcé
məntágula mə zó bii bí.

² Kúm dán í mə bwo, mikáándé mín
mí mə díya óshê.

³ Or wún nə *mwaanê wún mú
nə myángulá; myángulə wəng í bá
bwaagulə bí məbəx mán. Í bá námá
céég də bí mənyúul nda kuda í də də ná,
nəcé bi mə nkúnd kúm mwəw mágaád,
í njúl nə shí í wál zə shín.

⁴ Dugá, bi á ban nə bi ajónáyé nə
olwaábulə bwə á də saag bí məmpəg
ífambə wá. Myóna bí á mə mánda
myəngú mí ngə kím ngə shwəman
bí, Cwamba á nkul nyēsh mə gwág
ɔnkwiimbyé olwaábulə bwə ngə kím wá.

⁵ Bi mə cugə wə shí mishwun, ngə
gwú iyéesh bín, ngə cugə cug nyanjá.
Bi a mə bwaag nda mimyáágó mí
ócúdu bwə bá cígə jwəw lú zəng myá.

⁶ Bi mə də bə ná, muud kú nə məbəx,
bí yə nyə məbəx, bí gwú nyə, a kú ləl
lúu nə bí.

Mbúgula bəg nə jísəw

⁷ Ná ndeé bwaang, ngəgá nə jísəw, kə
kumə jwəw Cwamba mə bá zə yí. Bi mə

* **4:5** Ból bwə ci ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág ji shédí yí í bul bə nə wú». **4:6** 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sôm 101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20 **4:14** Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20 **5:4** MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 **5:5** Zhe 12.3; 25.34 **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3

du dí dóg í? Mbɔɔl mæmpæg mæ du ngə bwánd né nyə é bii jəjɔ mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A du jísəw ná ndeé ompú wâ mətéédúlé nə wâ məshíné nywɔ̂.

⁸ Jísówúgá námá ntó; máándúgá milám, nəcé Cwám̄ba wál bá nyiŋgə zə.

⁹ Bwaanɔ̂, bóól bwé nda du təduwa nə bóól, bi a bá ŋwa mábɛɛ́. Dugá muud mə zə sám̄b shé milású yé təl mpumbéd íí.

¹⁰ Bwaanɔ̂, *buud ɔ̂ mícúndé bwé á du lás nə ŋkul mə Cwám̄ba wá bwé á jug, bwé kú lám̄sa; ŋwagá yuug nə bwo.

¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ngə ci ná buud bwé á bə nə zény kələ shwóg wá, báá bwé má jəla. Ŋgaá bi a shí gwáduga ləŋ má Zhwòb; nyə á bə, a ngə tɛem dóg mícúŋ, a ngə kə ŋji shwóg nə shwóg. Bi a shí námá dóg cé Cwám̄ba nyə á kə shúgula təl nyə yí. Zembî ji bul bə nə lâm íŋkúŋkwon, á du gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaanɔ̂, sâ bí má jəlá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bi kú du keen jon lə gwôw, kú keen mándəlu mə shí, kú námá keen tɔɔ nyúl ŋkaané íshús. Dugá ci ŋji «Haaw» ja í jəlá nə bə haaw yí, ci «Mbô» ja í jəlá nə bə mbô yí; dugá sá ntó shú ná bi bág bə kú ŋwa mábɛɛ́ ja Zembî mə bá cígal mílású yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ngə bwəma nə minjugú, a jəgulaŋ nə Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nə məshusug íí, a séyug isusa ságusə Zembî.

¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ngə bwəas íí, a jówúg ocúmbá buud wâ *Dɔ̂ lú óbúgula, bwé zəg jəgula nə Zembî shú dé, bwé ngə shúlə nyə məwúdə jíná má Cwám̄ba dí.

¹⁵ Bwé ká sá májəgula mɔɔŋgú nə búgá, mbəl í é cugə, Cwám̄ba nyə é wɛel nyə təl tətəlí. Í ká ntəg bə né nyə a sá *mísəm, Cwám̄ba juu nyə nə myo.

¹⁶ Nó ndeé, dugá sá nó ŋgwól kə magulə mísəm myé wə ŋgwól, ŋgwól

jəgula nə Zembî shú má ŋgwólúgá, shú ná bi dóg yəl. Məjəgula mə tətəlí muud mäsə mə aŋkál-ŋkálá, má du sɛy.

¹⁷ Eli nyə á bə námá nda shé. Nyə á jəgula nə Zembî nə lâm yé wəsh nə ompú bwé tówúg kú ná nywɔ̂. Ompú bwé á shí təw kú nywɔ̂ təŋ mimbú mílól nə oŋkwoond ósaman.

¹⁸ A mú nyiŋgə jəgula gúl ja, jon í mú nywéləshi mpú ná ndeé mándəlú má mú sá nó mæmpæg mə wúmóg.

¹⁹ Bwaanɔ̂, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí má béegyə nə obúbálé, a kə ngə gwaa cwagəwa, ŋgwól má ká sá ná a nyíŋgəg nə mpús íí,

²⁰ mpugá ná muud mə sá ná sóɔl misəm wúg kóomb nyə ámə ngə cwagəwa yí, a nyíŋgə nə mpús yé, a má sá ná *shíshim yé í fáámug nə shwiy; a má sá námá ná Zembî bəg kú ná kənd mísh ncúlyá mísəm myéd.

5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 **5:12** Mat 5.34-37 **5:13** 1.5-6; Mis 16.25 **5:14** Mak 6.13 **5:15** Mat 9.2; Mak 16.18 **5:16** Sòm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 **5:17** 1Oj 17.1 **5:18** 1Oj 18.42-45 **5:19** Gal 6.1 **5:20** 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyəməfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bə ciimá ntáni ímpál í shí ítóon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten básə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósól ɔ mäsáal básə nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á nə buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə jûm okrîsten yí.

Məbá dá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cíl kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí.

² Féeshúle Zembî Sónngú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula nə a bá sá yí; nyə á ka sá nə Nkəjkə Shíshim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námə sá nə bí cágəg nə shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmə nə Zembî, Sónngú mə Cwámə wúsú Yésus-Krîst. Gúmə nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámúd, a gwúməshi Yésus-Krîst, a mú sá nə sá byélug ncuncumbə cínəng gwúmúle wəng dí yé. Byélúle sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá nə sá bəg nə bwágé lúú í ábúle bwele bə nə məsám yí,

⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lá mánywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúle bwele ntáma, kú bwele kə məbwam, kú bwele jumə má.

⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bii mbaagulá wəngú nə zhí a búgə wá, shú nə bí bág ŋwa cug á mə bwey shín kwəməsa búúd bé yí, cug í bá nyîn nə ngəŋ mwów mə məzhúgúla dí yí.

⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tsem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulu mimbií mimbií, mə ngə sá bí məcey mə lâm búbaalé fwála ja gaád.

⁷ Məkugulu məng mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfíí ntə or, sâ í dú ntáma yí; nə ndeé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə nə, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulu shú nə í mpúyug nə jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwumb, ŋwa gúmə, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí.

⁸ Bí ngə ceel Yésus wəngú í njúl nə bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug mə ntə ŋkwón, mbii məshusug múúd cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí.

⁹ Məshusug məng məsə nəcé bí mə bii myána mí búgə jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ mícúndə bwə á cúndə nə Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpáam

1:1 2.11; Zhk 1.1   1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 **məcií:** 1.19   1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5   1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3   1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13   1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7

1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14   1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21   * 1:10 Tééd na kə wós mpánzə 12, jisə sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí.

wá, bwá á wundə micilyá, sô ná bwá wámbálə cug míshíshim mín mí mé bii ní*.

11 Bwá á ηgə sô ná bwá mpúg fwála ísâ byəŋg í á bə ná í bá sîy yí, nə váál í á bə ná í bá ηgə sîy yí; nəcé Shíshim mə *Kříst bwá á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcey í á bwey bə ná Kříst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmə í á bwey bə ná í bá bę cínəŋg mpásá yí.

12 Zembî nyə á ka lwó bwo ná lán bwá á ηgə bwiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dán. Ná ndeé, Nkəŋkə Shíshim mə ka wú gwôw zə sá ná obwiŋgye bwá bwíŋgug bí lân wəŋgú. *Wəŋgəles bwáméfwó bwá ηgə ceel kənd mísh ísâ yâ lán wəŋgú.

Kuú njəond á buud ó Zembî

13 Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ηkí yísa, cunalugá íyéesh bín, ságá ná bwágé lúú jêsh í bág bí nji mpáam mə Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kříst mə bá lwóya nyúú yí.

14 Ságá nda bwán wá məgwág, kúgá ná ηgə bę íyéesh í ayíyáag bí á də bə nə ndí bí kú fwo mpu Kříst yí.

15 Muud nyə á jôw bí yé nyə ádé seŋgya nə məbôw; nda jí ntó ná, bí mə jəlá nə də sásulə məbôw kuú njəond wún wêsh dí.

16 Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bágá mŋkəŋkə mi búúd, nəcé mə jí ηkəŋkə.»†

17 Dá mə də sámb búúd milésú nda í jəlá ná, kú kə múúd ηkəomú; Dá wəŋg ntəg ó bí mə dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ηgəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí,

18 bí ηgé mpu ná Zembî nyə á jəna tâŋ yílulə bí mbéé cug bí á lég nə impáambé bín yíid. Tâŋ nyəŋg í á shígé bə ísâ nda or ηkí kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndí yí, ísâ bí nə ηkul ntáma yí.

1:12 Ifz 3.9-10 **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18

Í ηgə ceel ci ná: dugá sásulə misám, nəcé mə ádé seŋgya nə misám.

1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 **1:20** Ifz 1.4 **1:21** gúmə: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sóm 34.9

19 Tâŋ Zembî nyə a jəna yí í á yida bə ijímé í məcií, mə njúl nda məcií mə mwâ ncwəmbə jísə kú nə sá á jumúg, kú nə təw cúcwán lú məbwam yé, məcií mə Kříst.

20 Zembî nyə á bwey tâl Kříst ntó a nda fwo fwə shí nə gwôw; a mə ka zə sá sóólúgú wəŋg shú dán mwów mə məzhúgú lá mógáad.

21 Nyə gwúməshi Kříst, a sá ná a ηwág zhwog gúmə, shú ná búgə nə bwágé lúú í bág bí nyádí.

22 Nda bí á mə ηwa obúbalé nə məgwág ná, məgwág məŋg mə á mə fúbəshi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé cülalə á omínyəŋú, kú nə məkəŋ. Cülagá mpédúgá nyín nə milám mífúbán, cüla ntó kú yəw.

23 Bí mə jəlá nə cüla kú yəw, nəcé, bí buud bí á mə byél ncuncumbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgé ntəg mpəg jí nə ηkul bwo yí; jísə mpəg í cúgé nə ηkul bwo yí, gwá wá Milésú mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə.

24 Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Buud bəsh búsa nda ikáá,
ijəə byáŋ nda fuláwa.

Káá í dá shwáás, fuláwa kud,

25 nji Milésú mí Zembî myáá

mí njúl kandugə á kandugə.

Milésú mí Zembî myəŋg wá Jəjə Lán bwá á bwiŋg bí yí.

2

1 Ná ndeé, yəwugá məgwə mə lâm, yəw məkəŋ, nə kwába, nə zhíŋ, nə ojaawá-jaawú.

2 Yidagá gwág yéesh mílészú mí Zembî námə nda íkúkény í dá gwág yéesh bəl ná. Milészú mí Zembî mísə bí mán mánýá, fwámé mánýá kú bə má fulá. Bí mə jəlá nə gwág myo yéesh shú ná mí sáag nə bí ηgəgə nə wəy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dí.

3 Í é bə ntó ηkí bí a mə kagulé Cwáməbə ná ndeé bí kwey ná á nywa.

1:15 Ləv 19.2 † **1:16** Dúgúg cilyá ní Ləv 19.2 dí.

1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9;

1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr

1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10;

1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11

2:1 Ifz 4.25;

Mísəən agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwámba kúná-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwə á myaas yí, í njúl ná dáá wə Zembî nyə a féésh ná dásá jimə shú dé dí yí.

⁵ Bi músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ngə sɛɛngya ná ndéé bi mú bæ njów á *shíshim shú ísɛy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga mâ shíshim, nyə é də magulə lúú má Yésus-Kríst dí má.

⁶ Jísə Kálaad Zembî dí ná: Dugá! Mə a má féésh jimə kwóógú, mə bwíng dwo Siyôn* tâɲ kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sám̄ba.

⁷ Zembî má sá ná bí buud ngə *búgula wá bi ɲwág gúmá. Nji, buud bwə aɲgə nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəyɛ bwə á myaas yí, í má bæ kwóógú lú lámuga†.

⁸ Í nyiɲgə námá bæ kwóógú lú mábɔɔgú, kwóógú í é də búlal búúd yí.

Bwə é də bwim cínəɲgú nəcé bwə má ban ná bwə *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl bwo ná bwə bág shúgula ntó.

⁹ Bi báá bi búsə mpwon buud Zembî nyə á féésh yí, bi búsə kínda ófada ɔ Cí, lwon búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féésh bí ná bi dúg bwiiɲgə məma ísá byé, nyə muud nyə á jôw bí ná bi wúg yidúgúd zə mənkenya mé má mímbúgú dí yé.

¹⁰ Bi a shígé bæ kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé də gwág bí cey lámúd, a mú ngə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəənd ósól ɔ másáal ɔ Zembî

2:4 Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ məma mbán bwə á lwə ngwála á Yurúsalem cínəɲg gwów yí. **2:7** Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † **2:7** Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á də bæ kwóógú bwə á də tééd jil mánalúd yí, dwó wə bwə á də bæ ja bwə lám mənuyɲg mə njów yí. **2:8** Iza 8.14; Rom 9.33 **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 ‡ **2:18** Ciyá sə má cí na ná «lwaábulə» ni jisə námá Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. **2:19** 5.12

¹¹ Yé bwááɲg má búl cɛel wá, bi búsə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə njúl ízhaá shíd ná bwə bá cə wá. Ná ndéé, mə ngə yáág nə bí náá: yɔwugá ngələ bɛ iwímbúg í cug múúd, í cɛel gwíílya bí *mishíshim.

¹² Dugá bæ nə jə kuú njəənd na cug bínəɲ ohááden ngə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwə céél də ntáma bí mínə ná bi búsə mimbáwúlú yí, bwə yídag də dúg jəjə mísóólúgú mín ná ndéé bwə mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búsə búúd ɔ Cwámba ná, bídúgá ná tówe shwóg yêsh búúd bwə má tâl yé jwúg nə bí; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wə jí ájəláci,

¹⁴ ogwáməna jwú ná bwo wə njwú-buud nyə á tâl ná bwə dúg yə ósól ɔ mábôw intúgúlí, də ságusə íjəɔ i búúd wá.

¹⁵ Nəcə sá Zembî ngə jii yí ji ná bi dúg sá mənɲwa, mənɲwa məɲg má é də sá ná míkás mi búúd mí bág kú ná nə sá mí é cí bí yí.

¹⁶ Ngəgá nə cugə cug fulí; nji, cug fulí jəɲg í á jəláyé nə ka yida bæ bí búduga dúlə shweel mágwə mə lám; dugá yida ɲwa bíméfwó ná bi búsə salawús má Zembî dí.

¹⁷ Gúmálúgá muud yêsh, bí cɛel ómínyəɲú bún wá búgá, ɲwa Zembî nə gwəgəgə, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulə

¹⁸ Yé ólwaábulə‡, bídúgá ná omása bún bwə jwúg nə bí, ɲwagá ijwúga byán nə fwámé gwəgəgə; tɔɔ omása búsə nə bów-bôw fúlú wá, kú bul bæ nji bəɲg búsə nə jə fúlú wá, ɲkí ntâg bəɲg bwə ádé yá wá.

¹⁹ Mpugá ná, jisə jəjə sóólúgú ná múúd jisówúg məntágula á ngə bwəma nə ndí a kú nə məbɛɛ má; a jisówúg

kú lámusa næcé nywáá bálə múúd má Zembî.

²⁰ Nkí muud má jísəw bígə á bwámá nə ndí næcé a sálə mábôw yí, dáyé dúmá nyé é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ŋə yida jísəw njugú wo ŋé sá mənywa, jísə jəjə sá mísh má Zembî dî.

²¹ Zembî nyə a jôw ntâg bí né bi zəg cugə ntó. Nğáá *Kříst nyə á jug shú dún? Nyə a lwó bí yuug né bi bág də bę zhíí nyé.

²² Nyə muud nyə á shígé bwele sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwele lás ləsú mákəŋ yé,

²³ nyə muud nyə á də bə, bwə ŋə lwîy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambələ búúd, a yida də jôw nji Zembî muud má dá cígal míləsú tútəlí yé;

²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misám míśú nyédí nyúúlád kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí, sá kág yida ŋə cugə shú ótútəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáag-yáag mǎfəŋ bi bəŋ bi mú yál yé.

²⁵ Nəcə bí á bə nda incwəmbə í á jimb nə zhíí yí. Ká, ja gaád í, bi má nyiŋgə zə wə muud ŋə wíl *mishíshim mín ŋə baagələ myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námə nda sá amə ci nə bóólúgá ná, maguləgá ná ogwúm bən bwə jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tɛem bə ná bóól bwə ŋə bə nə məshwán, kuú njəond mə búdá bəŋ í é sá ná bwə máguləg Miləsú mí Zembî ntúni muud nda lésha nə bwo.

² Bwə é magulə nji nə dǎlə dág nda bí ŋə cugə nə lám ŋgwúd ná, nə nda bí ŋə mpu yə bwo gúmá ná.

³ Kúgá də sá nyanğá á nyúúl dí tóón, də fendya mílúu, də bwáád ōŋkaaw nə ivuŋgá í or nə mikáándé mí álal-kus.

⁴ Yidagá də sá nyanğá í á búle bwele fyóomb yí, nyanğá á lám dí cwû: fúlú á kú də yá, də bə ná shee, jəŋ nyanğá wə í búl bə nə mfíí mísh má Zembî dî.

⁵ Budá bwə á gwág nə Zembî yág wá, bwə á də bwánd sá jəsh nə búgə wə Zembî wá, ntó wə bwə á də sa nyanğá yé, bwə dágə magulə ná ogwúm bəŋ bwə jwúg nə bwo.

⁶ Í á bə budá nda *Sara mudá mə *Abəraham, nywáá nyə á də bə nə məgwág nə ŋgwúm yé, a də jôw nyə ná Cwámba. Bi músə bwán ó *Sára wəŋg ka ŋə sá mənywa kú bíd ná ifwaas í zəg sá bí mitédúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bi bəŋ budúm ntâg í, námə nda má ŋə ci nə budá ná, ŋgəgá nə cugə nə budá bən bi ŋə mpu ná bəŋ bəsə váál búúd átutagú. Nwágá bwo nə gúmá ná Zembî ŋə námə yə bwo dán kəw á cug á ŋə yə bí mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú ná məjəgula má dág bə bí kú nə mimyágə.

Cug á mpádúgá omínyəŋá

⁸ Má cɛel ci nə bi bəsh ná: bəgá lám ŋgwúd, bí ka də gwíigya məcəy, də ciila cɛelí á omínyəŋá nə omínyəŋá, də bə nə lám iŋkúŋkwəŋ, muud yəsh sələg nyəmǎfwó shí;

⁹ kúgá də bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá də bə, múúd mə ká sá bí mábôw, bí bwádan nə nyə, næcé sá Zembî nyə a jôw bí né bi dág sá wə cí, a ka námə bá shwu bí ibwádan.

¹⁰ Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Nkí muud má cɛel cugə fwámé cug, cug á ná a wɛef nyúul,

á jəlá nə bə kú də jág lás nə buud, kú də bwiŋg íjəjə;

¹¹ á jəlá nə yəw sálə mábôw, a də sá mənywa,

a də sə mǎzhí mēsh ná mpwogé bəg,

a də wá ŋkul nyé nyēsh ná mpwogé wəŋg kəg shwóg nə shwóg.

2:20 4.14   **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5   **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15   **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31   **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28   **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20   **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24   **3:3** 1Tm 2.9   **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8   **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3   **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17   **3:10** Sòm 34.13-17; Zhk 1.26

12 A sáág ntó nəc é mísh má Cwám̄ba
má ngə dúg otətəlí ɔ búúd, a ngə
gwágulə məjəgula máŋ;
a má yida nywaadulə mpwóombú nə
buud bwé ngé sá məbôw wá.

Cug á fwála lə cúwáí

13 Bí má ká ntâg bæ nə cim bú sála
mánywa, zó nyə e sá bí məbôw?

14 Nkí bi má ka ntâg jug nəc é ngə
cugə tətəlí, bi báá má jəla. Kúgá bæ nə
ifwaas nə buud bwé mpíí bí wá, kúgá
bíđ nə mitédúgá mí bág bí nə búl-bul-
búl.

15 Yidagá ngə yə Cwám̄ba wún *Kríst
gúm é mílámád, bi də bæ kwéeshá ja
jêsh ná nkí muud mə jî bí sâ bí ngé
*búgula yí, bí mpu shwɔɔla búgá jín.

16 Shwɔɔlələ wɔɔng í jəlá nə yida bæ
nə lám ná shɛɛ, nə lám ná sáŋ, lám kú
bɛɛmb tɔɔ májumá; ntó nyə e sá ná ja
bwé ngé ntáma bí míné yí, buud bwé
ngé ci ná bi anɣê nə kyey fwámé kuú
njɔɔnd ókrísten wá bwé bág nə shwôn.

17 Nəc é, nkí Zembî mə bíđ nə muud
júgug nəc é a ngələ sá mánywa, ntó bul
jəla, ntɔ jugulə nəc é məbôw.

Yésus nyə á ntɔ kál jêsh

18 Nəc é ná, *Kríst nyəm éfwó nyə á
zə yə ja ngwúd nəc é *mísám mín, nyə
á zə cé buud ɔ mábyaagula, nywáá kú
nə məbyaagula, shú ná a ká nə bí wé
Zembî. Bwé á gwú nyə nyúul, Zembî
mú sá ná Nkɛŋkɛ Shíshim nyíngəg yə
nyə cug.

19 Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔngú nkul nyé
wé í á sá ná a kág nə Jɔjɔ lân kə cúndə
*míshíshim mí á bæ mímbwug dí yí,

20 míshíshim mí búúd bwé á də sá
míngáádé yág ja Zembî nyə á ngə jísəw
məbɛ́ mə búúd *Nówe ngé caag byóól
yí. Byóól dɔɔng dí cwú wé búbaalé
buud í á faam nə məjúwó* tâŋ buud
mwɔɔmb yé.

21 Məjúwó mɔɔng má á bæ mpwok-
woond á nduwán, nda í ngé cug bí ja
gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í
yíl múúd məbwam mə nyúul, í yida
lwó nə muud má yid wé Zembî nə
lám áŋkíŋkɛ†, a má dúg cug nə zhií á
gwúmúlə Yésus-Kríst nyə a gwúm yí.

22 Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów,
a njul Zembî dí mbwê mənchwúm; isá
byêsh í ngé lwó buud mpəl yí nə
byɔɔng í ngé ntɔ buud nkul yí, byêsh í
mú mányámá méđ.

4

Icug í jəlá nə cénd

1 Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í
á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bí é jug
námə nda nyə, bí ngé mpu ná muud
nyúul í má jug yé, nywáá má yíl lám
*sámád.

2 A má yíl lám sámúd ná, té á jí ná wa
shí gaad yí, a bég kú ná ngə nyíngə bɛ
íwímbúg, a yida ngə cugə váál Zembî
ngé jii yí.

3 Bímbí bí á má bɛ cug óhááden yág ní
í á má kwaga; bi a wá mányúul ásíy-síy
dî, nə íwímbúgud, nə fud málwəgud,
nə ídína í álal-nkul* dî, nə ínguləgud, nə
mbeé yálə ózembî ó áyadúg gúmád.

4 Ná ndeé, ohááden bwé ngə káam ná
bí anyíngéyé ná ngə fula sámbá nə bwo
íntíwáí byɔɔngúd; bwé mú ka ngə lwíy
bí lwíy lwíyúg.

5 Nji, bwé bá tów kɔɔdud mísh má
Zembî dí nə mísóólúgú myɔɔngú, nəc é
Zembî wál bá zə sámb búúd bêsh
mílású, tɔɔ bɔɔng bwé bá ná bæ míkuwó
wá, tɔɔ bɔɔng bwé á bwey yə wá.

6 Sâ jɔɔng wé í á sá ná Jɔjɔ lân í
kág námə ná ndeé buud bwé á yə wá
gwág, shú ná, ja bwé má shín bwəma
nə cígúlé mílású á buud míshwun dí
yí, bwé káág námə bwəma nə cug má
Zembî *shíshim dî.

3:13 Rom 13.3 3:14 4.14; Mat 5.10 3:15 1.3-5; Kol 4.6 3:16 2.15 3:18 2.21; Rom 5.6-8; 6.10;
Heb 4.15; 7.27 3:19 Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 3:20 Mat 6.14-22 * 3:20 Jí námə nə nkul bæ ná «májúwó
má á cug búbaalé buud». 3:21 Rom 6.3-4; Heb 10.22 † 3:21 Jí námə nə nkul bæ ná «muud ngə gwáám̄b
Zembî lám áŋkíŋkɛ». 3:22 Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwê mənchwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 4:1
2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-nkul: Mbií ídína
wɔɔng í á də bæ, buud də nə ngul ntɔ mínji, buud sá janɣa kú nə məsəs. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr
10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18

Cug óbúgula té sá ngá bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné má ísâ byêsh má músə kúná-kúnə. Kúgá də wagula, dugá cunal íyéesh bín shú ná bi dág sá májəgula.

⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé mácey má omínyəŋə nə omínyəŋə, váál mácey dəŋg í də búdal ncúlyá *misám.

⁹ Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bi ə də sá ntó kú cwaduga.

¹⁰ Nwagá bíməfwó tən ikulág má á má bii mpaam má Zembí mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yêsh kwínd bóólúgá nə jé sâ Zembí nyə á téduga nyə nə ndí yí.

¹¹ Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás íí, í bág nda a ngə kala sâ Zembí nyə ámə cí yí; ŋkí muud mə kwínd bóólúgá, a kwíndug bwo nə ŋkul Zembí má yə nyə yí; í jii ná misóólúgá mín myêsh mí yəg Zembí gúmə lúu má Yésus-Kríst dî, nyə muud jí nə gúmə, nə ŋkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwə ngə bwəma nə cúwáli wá bwə májəla

¹² Yé bwááŋg má búl cəel wá, ja mákugulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajəláyé nə bə yí.

¹³ Yidagá gwág məshusug ná bí ngə ŋwa dán kəw lú mácey *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bág gwág məshusug, bí kəos ja á bá lwóya mílwané myé yí.

¹⁴ Búúd bwə ká fiiim bí nəcə bí bələ ókrísten íí, bi má jəla; mpugá nə Shíshim má Zembí, Shíshim á gúmə wúsə bídí.

¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajəláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntəg ná nyə ámə júwo, ŋkí sá móól mábəw, ŋkí ná nyə ámə sá íshwígali.

¹⁶ Nkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten íí, a kú bəeg gwág shwôn, a yidag yə Zembí gúmə nə jínó lú krísten.

¹⁷ Mpugá nə fwála lu cígúlé mílúsú í má wóos, í é fwo tééd nə buud wə njəw má Zembí. Ja í ká bə ná cígúlé mílúsú í tééd nə sá yí, buud bwə ngə bán ná bwə ámagúláyé Jəjə Lánj má Zembí wá bən bwə bá bə ntədél?

¹⁸ Nkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dágúg cug,

í ka bə ntədélé nə muud jí kú bísh nyə yé bá bən sóol *misám?

¹⁹ Ná ndeé, buud bwə ngə jug nəcə Zembí nyə ámə jii ná bwə júgug wá, báá bwə kág shwóg nə mənýwa, bwə bédug ijim byán mábwə má múúd nyə á té bwo yéd, á dú námə sá sâ jəsh á cí yé.

5

Məcwúŋ

¹ Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwə ngə bə nún bídí wá. Mə ji námə cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námə bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyin myá.

² Mə yáag nə bí ocúmbá wá Də náaa: wíllúgá ítəw Zembí nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dág byo nə lám wəsh váál Zembí má jí yí, kú bə nda sâ cindála ná muud ngə cindal bí, mbə; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédugá. ³ Buud Zembí nyə á bəd bí mábwəd óni, kúgá yida mpáámbəwo bwo gwəw nda bi búsə bwo omása, yidagá ŋwa bíməfwó tən iyug səənz jəsh í jəla nə bə yí.

⁴ Ná ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá ləg *túm gúmə á mílwané í cúgé nə ŋkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə má cí nə bí mənəcwámá náaa: bídúgá nə ocúmbá buud bwə jwúg nə bí. Mpédúgá nyin ntəg íí, muud yêsh səlúg nyəməfwó shí, nəcə Zembí má də lumbáli nə buud bwə də ŋkény mənýúúl wá; nji, bəəŋg bwə səl bwəməfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sôm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4 5:5 Mik 3.34; 29.23; Ifz 5.21; Zhk 4.6

⁶ Səlugá biméfwó lal-lal mbwé má Zembî dí shí, nyəméfwó ka bá bân bí ja fwála dɔɔŋg í bá bæ yí.

⁷ Yílúgá isá byêsh í ŋgá kənd bí milám gwów yí, bəd nyə mábwəd; mpugá né nyə wé ŋgá baagulə bí.

⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ŋkasə. Muud lúmbáli wán Njwú məjamb ŋgə kuŋg nda zhwambəŋkwuŋ mə dú báam ná, a ŋgə sɔ muud á céégúg də yé.

⁹ Dugá ləl lúu nə nyə, bí kú fúfug búgód, bí bwey də mpu né omínyəŋə bín búsé shí nyêsh dí wá bwé ŋgə námə jug váál bí ŋgə jug ní.

¹⁰ Nji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wé nyə a jəw bí ná bí bəg buud ɔ *Kříst Yésus bí mú bæ nə kəw lú mílwané myé. Zembî wəɔŋgá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadulə bí, a wá bí ŋkul, a sá ná bí bəg kú ná bwelə shwágusa.

¹¹ A ŋwág ŋkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silvê wə mə amə ŋwa ná a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Mee ŋgə ŋwa nyə né *mínyəŋə waamə abúgúlág. Mə amə ci né a zəg cilə mə wá, mə wág bí ŋkul mílámúd, mə báásulə námə bí ná bí təl fwámé mpáam mə Zembî dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dúsé *Babilɔn, Zembî nyə á féesh námə nda bí yí í ŋgə bəda bí; ncwémá dām Márkus ŋgə námə bəda bí.

¹⁴ Ŋgəgá nə kúlulə məkúlulə mə cɛlí.

Zembî ké sá ná bí bəsh buud bí músə búúd ɔ Kříst wá, bí cágəg nə sheɛ!

Kálaad ábeê Pyêr nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ábeê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbuli nə buud bwə á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bísə námə nda bilúgá yâ kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16).

Pyêr nyə á ka tâl icé í lésú byé ntúga:

(1) A bóda búúd, a mú ka báásulə mǎfúlú mǎ krîsten (1.3-21).

(2) A mú bǎgələ ísəy nə kuú njəond mímbǎwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbǎwúlú mí dǎ cǎgələ búúd bwə ngə bwánd zíyé mǎ Kríst wá, bwə dǎ cí nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímbǎwúlú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nǎcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwə bǎg fwo dúg cǎg.

Kálaad éga jǐ nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwə búl gwág nywa yí:

(1) Cwámǎ nyə a mǎ yə shé isâ byêsh í jǎlá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwûd dásə mísh mǎ Cwámǎ dí nda mímbû tóshin, mímbû tóshin nda jwəw ngwûd (3.8).

Mǎbádá

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wə mǎ cílá kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nə Cǎgye wúsú nyə á mǎ sá nə jə lám jé nə, bóól búúd bwə lǎgúg námə búgá í njúl nə mbii mfíi búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wə mǎ cílá kálaad éga wá.

² Kǎlə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámǎ wúsú Yésus yí í

búlug kwádulə bí ibwádán, í bul sá nə bí bǎg nə shɛɛ.

Cǎg krîsten mə jǎlá nə cǎgə yí

³ Mpugá nə Cwámǎ nyə á mǎ yə shé isâ byêsh í jǎlá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cǎgə cǎg í yə Zembí gúme yí. Nyə á yə shé isâ byəngǎ njúl Zembí nyéd, sǎlə nyə á mǎ sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nǎcé Zembí nyə a jəw shé nə zhíí á mǎnkənwə mé nə jə fúlú jé.

⁴ Mǎnkənwə nə jə fúlú jé jəng wə í á sá nə shé bíig mǎmə isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə mǎmə mfíi shú dúsú. Nyə a sá ntó shú nə, ja bí mǎ bíi mǎmə isâ byəng yí, bów-bəw isâ í ngə wá mǎlwəagəwo shí ga dí yí í bǎg kú ná nyingə julə bí, mǎfúlú mǎn mǎ yídagá bə nda mǎfúlú mə Zembí.

⁵ Nǎcé ntó, wágá njul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgá nə, bí kwádúlag jə fúlú búgá jəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá,

⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lám, kwádulə zény kǎlə shwóg tǎo jí tǎo jí, kwádulə kəndúle lám wə Zembí,

⁷ kwádulə mǎcəy mǎ omínyəngǎ nə omínyəngǎ, bí kwádulə cǎelí cǎelúle búúd bêsh.

⁸ Nǎcé, jə mǎfúlú mǎni, bí mǎ kǎ bə nə mwo mǎ ngə kwíduli kúdúlig íí, mwə wə mǎ é sá nə bí bǎg kú dǎ báag mǎbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámǎ Yésus-Kríst fwámé mpúlə.

⁹ Mpugá nə jə mǎfúlú mǎni, muud cúgé nə mwo yé, jisə nda muud mǎ yə mísh a ka ngə bwówulə zhíí bwówulə bwówúlag yé, a mǎ wusa nə Zembí nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *mísm myé mí ayág.

¹⁰ Gwə wə mǎ cí nə bí nə, bwaang, wágá njul nə njúwúlú Zembí nyə a jəw bí yí, nə féeshulé nyə á féesh bí yí, bí njwág byo nə mǎjilə. Bí mǎ kǎ sá ntó, bí nda bá bwelə bufa mǎbəwəd.

¹¹ Ntó, Zembí mú bəgushi bí zhíí nə sǎng kǎlə nyíi faan á kandugə kandugə

má Yésus-Krîst, Cwám̄ba n̄a Cugye wúsúđ.

Obúgula bwá jalá n̄a nada n̄a njígúlá bwá á ηwa yí

¹² Gwá wá jí ná, m̄a bá ða báásul̄a bí isâ íni t̄em̄ b̄a n̄a bí m̄a bwey mpu byo, bí m̄a bwey nám̄a nada n̄a búbál̄é bí á jíḡ yé.

¹³ M̄a dúḡ ná jísa mpwogé ná, té m̄a jísa ná wa banda ga dí yí, m̄a dúḡ báásul̄a bí isâ byoongú, bí b̄aḡ kú wusa m̄anyúul.

¹⁴ N̄acé m̄a ηḡa mpu ná m̄a wál̄ bá z̄a wú banda ðoongúđ, Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst nȳa á m̄a lwó m̄a ntó.

¹⁵ M̄a e wá ηkúl̄ ná bí b̄aḡ ða t̄aduga isâ byoongú ja j̄esh, t̄em̄ b̄a ja í bá b̄a m̄a má kyey yí.

Njígúlá má Pyêr wúsá búbál̄é njígúlá

¹⁶ Sá á sá ná bí mpúḡ nda Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst m̄a bá nyiηḡa z̄a n̄a ηkul̄ ná. Mpugá ná ja sá á ȳa bí njígúlá w̄oonḡ yí, sá á shígé ηḡa bwiηḡ bí mil̄aη búúđ bwá á té n̄a milúu ná ndeé bwá mpu sh̄in̄ tááḡ myá. Jísa ná sá á dúḡ cé ícwám̄ba jé n̄a mísh̄ mású.

¹⁷ Haaw, nȳa a l̄oḡ gúma n̄a milwaná mí ηḡa zhu wá Zembî Sóongú. Nȳa a l̄oḡ byo ja kál̄ lá íc̄i m̄a Zembî á milwaná í á c̄i n̄a nȳa ná: «Mwân abáb̄a waam̄a óga; nȳadí wá lâm̄ wâm̄ wêsh̄ wúsá yé.»

¹⁸ Sá óga sá á gwáḡ kál̄ ðoongú í ηḡa zhu gwôw̄ jon̄ dí ja s̄ón̄ sá á b̄a mbám̄b̄aη Zembî nȳa a féesh̄ yííd.

¹⁹ Ná ndeé sá ηḡa wá milâm̄ mísú oncindî íciyá í *búúđ ò mícúndád. Í bul̄ jal̄a ná bí k̄onduḡ mísh̄ íciyá byoongúđ n̄acé bísa shú ðánúđ nda lám̄ba í ηḡa gw̄ê yídúgúđ yí, í gw̄ê ntó ná ndeé k̄a wós̄s ja ác̄en-c̄ení a kúndá mán̄ má bá f̄een̄ bí m̄aηkenya milám̄ád yí.

²⁰ Fwogá tééd̄ bwey mpu ná, micilyá mí búúđ ò mícúndá mísé Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ηḡa zhu mítádúgá mí búúđud.

²¹ N̄acé, kú n̄a t̄oo cúndá m̄a Zembî ηgwúđ í á bw̄eε zhu t̄ádúgá m̄a

múúđud. Nji, buud bwá á ða cúnd̄a jína m̄a Zembî dí wá, Nk̄eηk̄e Shíshim̄ wá nȳa á ða sá ná bwá cúnd̄aḡ.

2

Oyíguli ò másh̄iḡá bwá bá b̄a

¹ Nji, *buud ò mícúndá w̄a m̄ash̄iḡá bwá á shí nám̄a ða b̄a kúl̄ búúđ *Iz̄ar̄aȳêl̄ ði. Oyíguli ò másh̄iḡá bwá bá nám̄a ða b̄a bídí gwoongud. Bwá bá z̄a n̄a b̄ow-b̄ow m̄injígúlá mí agw̄ílya buud, z̄a ηḡa nyiηgal̄ myo na gwoonḡ dí nyima. Bwá bá k̄a n̄a íb̄amb̄ byáη ná ndeé k̄a shwána M̄asa wáη nȳa á wá lal̄-lal̄ tâη shú ná bwá b̄aḡ f̄ul̄í yé. Ntó, bwá mú bá leél̄ j̄eε kú bwey.

² Buud ηk̄i bulya bwá é b̄e ás̄iy-s̄iy wáη w̄oonḡ, kuú n̄j̄oond̄ wáη í mú sá ná cuḡ kr̄isten̄ í b̄aḡ s̄a cóógú.

³ Oyíguli ò másh̄iḡá b̄oongú, nda bwá ηḡa s̄j̄ m̄azh̄íí m̄esh̄ ná bwá b̄aḡ n̄a zh̄woḡ m̄abii ná, bwá é ða z̄a nyúḡ bí n̄a mikaand̄ mí másh̄iḡá shú ná bwá díyá n̄a b̄i. Mpugá ná intágúlí byáη í m̄a bwey b̄a, Zembî wál̄ bá z̄a jaηgul̄a b̄wo.

⁴ Mpugá ná Zembî nȳa a shígé jagul̄a *w̄aéηḡales bwá á sá *sám̄ wá; nȳa á wus̄a b̄wo Tar̄atar dí. Bús̄a feedyá n̄iη kúl̄ yídúgú í búl̄ b̄a ná kulúđ yí, bwá ηḡa bwánd̄ s̄embyé míl̄ású.

⁵ Nȳa a shígé nám̄a jagul̄a búud ó ayáḡ. Nȳa á n̄ti m̄ama m̄paη áyiyááḡ z̄a jaηgul̄a búud bwá á b̄a kú bísh̄ nȳa wá, nȳa á baagul̄a n̄ji b̄óól̄ búud zaηgbá b̄án̄oη *Nówe, n̄acé Nówe nȳa á ða cúnd̄a ná buud bwá b̄éḡ t̄átel̄í m̄a Zembî.

⁶ Zembî nȳa á jaηgul̄a m̄iηgwála myá Sód̄om̄ n̄a Gomor, a cumbal̄ jígal̄ myo n̄a kuda, mí b̄a ífiî. Nȳa á lwó yuuḡ c̄iηḡ ná buud bwá dúgúḡ, bwá mpu ná, mwôw̄ má ηḡa z̄a má, nȳa abúle jagul̄a búud bí kú bísh̄ nȳa wá.

⁷ Nji, nȳa á f̄em̄ashi Lót, t̄átel̄í muud nȳa ásh̄iḡé ða b̄a ná sh̄eε n̄a dúgúla ás̄iy-s̄iy búúđ ò íηgwúmbú bwá á ηḡa sá yé.

1:12 Yúd 5   1:13 té má ηḡa ná cuḡa wa nyúul̄ mishwun̄ dí yí: 2Kr 5.4   1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19   1:16 Mat 17.1-8   1:19 Sóm̄ 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11   1:21 2Tm 3.15-16
2:1 Yúd 4-13   2:1 Mat 7.15   2:3 1Tm 6.5   2:4 1Pr 3.19-20; Yúd 6   2:5 3.6; 1Pr 3.20   2:6 Mat 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7   2:7 Mat 19.1-16

⁸ Nacé tâtálí muud mə Lót ja nyə á du cugə nə buud bəɔŋg yí, nyə á du dúg isâ bwá á du sá yí, a du gwág byəɔŋg bwá á du lás yí: í á du bə nyə lâm á tâtálí yéd íí, cúgə jwôw dēsh.

⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóɔgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú du tí yíl bwo mákugulad. Nji, a ngə táág osól ó mábôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémbyé mílósú.

¹⁰ Buud bwá bá bul bwəma nə intúgúli byəɔŋg wá, í bá bə bəɔŋg bwá ngə bə bów-bôw íyéesh yâ milâm myán, bwá ngə sá isâ í shwôn wá, bwá ngə mpyeny jiya ícwamba mə Zembî wá.

Buud bəɔŋg búsə buud ó ímami, búsə nə mpyaam, bwá cúgə nə ifwaas nə zhwog gúmə mə Yésus, bwá yida *lás nə gwo bwaasúla mpu.

¹¹ Í njúl ná wəɛngəles bwá ntə bwo nkúl dí, búsə inkácid cə bwo; nji báá bwá ádé jág lás nə gúmə jəɔŋg mísh mə Cwamba dí.

¹² Buud bəɔŋg búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwá du byél ná bwá bá biil máláábúd ná ndéé bwá bwoo wá. Sá bwá ampúyé yí, bwá lás nə gwo bwaasúla mpu. Bwá bá námə du yə shwiy lú ocúdu, bwá bwoo námə nda ocúdu,

¹³ Í mú bá bə bwo myána shú ólíŋgí bəɔŋg. Bwá gwág shweesh ná bwá dúg sá isâ yâ bów-bôw íyéesh byəɔŋg mpwómwásé izhulun. Bwá ngə zhwiimbya nə məshügá mán. Ja bwá zó ídína bín dí yí, bwá zó sá isâ í shwôn, zə wá bí məlwaagawo ídínad.

¹⁴ Mán mədúgya məsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwele káád sálə mísəm; bwá ngə shüg buud bwá afwóyé mpu mínjígúla wá nda búúd bwá du shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná; myán mílâm mí á mə janawo nə yéesh mábi; búsə nə məzhúngúlú mə Zembî ícug byánúd.

¹⁵ Bwá mə lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwân

mə Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgí shú ná a ngág myána cínəɔŋg yé.

¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənkondug nacé məlwə mé məɔŋg. Myoolú jakáas í á lás nə kəl lú múúd shú ná í culushi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəɔŋg.

¹⁷ Oyíguli ó məshügá bəɔŋg búsə nda məncwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minkúdu mí du fanda bándawo gwów ntó ná ndéé mí shín nyiŋgə cəma nə nkəwə mpu nda nywə myá. Jáj jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwá du kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə du shüg búúd bwá mə shín faam ná bwá béégyá nə mísəm wá, nyiŋgə du kə nə mbéé íwímbúg yâ mənyúul mán, nə asíy-síy, du kə shüg bwo nə ndí nda bwá dú shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná.

¹⁹ Oyíguli ó məshügá óni bwá ngə kaag buud cug fulí í njúl bəɔŋg bwáméfwó, asíy-síy mə ngə bwo məlwaá. Nacé muud yésh jisə lwaá á sá í mə ntə nyə nkul yí.

²⁰ Mpugá ná buud bwá mə mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Krist fwámé mpu wá, bwá mə faam nə yéesh isâ í nyéé yâ shí mishwun. Nji, bwá ká nyiŋgə kə wá mənyúul isâ byəɔŋgúd bwá bíd ná í ntəg bwo, cé bwá é təw yí í jág nyiŋgə bul bôw, ntə cé bwá á fwo bə bwá tál yí.

²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwá jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwá shín mpu mpəndí mə Zembî *búúd ó lwámá bwá á kala bwo yí ná ndéé bwá mú yida myaas mpəndí nyəɔŋg.

²² Ntó ji ná, sâ ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í mə bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə mə nyiŋgə də ígwíle byé,» nkí ntəg ná: «Ŋkuú ngə námə shín gusa, a mə nyiŋgə kə bíduga íshwáfád.»

3

Jwôw mə Cwamba í bá wóss

2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10   2:10 Yúd 7-8   2:11 Yúd 9   2:12 Yúd 10   2:13 Yúd 12   2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6   2:15 Ilh 22.7, 17; Yúd 11   2:16 Ilh 22.28-31   2:17 Yúd 13   2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16   2:20 1.11; Mat 12.45   2:21 Luk 12.47-48   2:22 Mik 26.11   3:1 1Pr 1.1

1 Yé óshwá bâm má búl cœel wá, kálaad ábeê mæ cilálæ bí wá éga. Tœ kálaad ashúshwóógú dî tœ nyíga dí, mæ ngæ cœel gwûmushi bí mitédúgá, bi bæg næ fug nyísá ná sán yí.

2 Má jii ná bi tédúgág íciyá *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembî bwá á ci yág yí, bí téduga námé mpándí mæ Cwámba næ Cugye wúsú *búúd ɔ lwámá bwá á kala bí yí.

3 Í bul jii ná bi téédúg fwo mpu ná, ja mwôw mâ ηγεε máshíné má cug ga má bá wósó yí, buud ɔ cóógú bwá bá zæ næ cóógú jáŋ zæ ngæ sá isâ næ milúu myán.

4 Bwá bá námé du ci ná: «Ŋgaá næ nyæ á kaag ná a bá nyiŋgæ zæ? Ká ŋkaagé nyœŋg í á má ka shúgula ηgow? Odâ bwá á má ngæ shîn yæ isâ í njúl námé nji nda í á ngæ bwey bæ tééd mátéédúlé má shíd ná.»

5 Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bæ yág ná, nji Zembî nyæ á ci ciyá yí, jon læ gwów í mú bæ, mændalú má mú námé bæ, má ngé zhu májúwód.

6 Májúwó námé wá Zembî nyæ á balan næ ndí má; nyæ a sá ná shí a yág nyêsh í jaŋgawog májúwód ná ndéé isâ í shí byêsh í mú jêŋ.

7 Ná ndéé, næ ciyá jé ηgwúd næ ηgwúd jœŋgâ, Zembî má tâl jon næ mændalú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zæ jaŋgulæ byo jwôw lá sémybé mílúsá, jwôw búúd bí kú bish nyæ wá bwá bá jêŋ yí.

8 Yé óshwá bâm má búl cœel wá, ŋkúmba sá bí má jála næ bæ kú wusa yí jisæ. Jwôw ηgwúd dúsæ mísh má Cwámba dí nda mimbû tóshin, mimbû tóshin nda jwôw ηgwúd.

9 Bóól búúd bwá ngæ téduga ná Cwámba ngæ neela næ sálæ sá nyæ á kaag yí. Mbô! Nyæ aŋgê næ neela. A ngæ yida bæ næ jisów næ bî, nyæ acéélé ná bí bóólúgá bí jimbúg. A cœel ná bi bêsh bæg næ fwála mæ cénd kuú njœnd.

10 Næcé, jwôw má Cwámba í bá zæ wósó nda júwâl í dæ zæ ná. Jwôw

dœŋgú, jon í bá sá mæma ncíndá, í mú jimb. Isâ í jon byêsh í bá bumb ηgwiile í mú shîn nyê. Shí næ misóólúgá mí shí í bá shîn jígæ*.

11 Nda í ká bæ ná isâ byœŋg byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbii búúd bí má jálá næ bæ yí! Kuú njœnd wán næ gúmá bí má yó Zembî yí í jálá næ bæ nda Zembî mæ cœel ná.

12 Bi má jálá næ ngæ bwánd jwôw má Zembî næ mæjigawa ná í léélug wósó, jwôw jon í bá bumb ηgwíile, isâ í jon í mú nyê næ mægwô mâ ηgwíile wœŋg yí.

13 Sá ngæ bwánd jon læ gwów á gúgwáan næ shí a gúgwáan nda nyæ á kaag ná. Cínœŋg wá isâ byêsh í bá bæ nda tátalí má Zembî mæ jii ná.

Bi ɔ mpú du dúg

14 Gwá wá má cí næ bí ná, yé óshwá bâm má búl cœel wá, nda bí ngæ bwánd jwôw dœŋg ná, wágá ŋkul ná í bâg zæ kwey bí bi njúl kú næ cúcwán lá mábwam, kú næ sá á jumúg mísh má Zembî dí, binónŋ ná shee.

15 Mpugá ná Cwámba íshé ngæ bæ kú lámusa næcé á cœel cug búúd. Sá *mínyœŋâ íshé Pwôl nyæ á cilæ námé bí wá cí. Má búl cœel nyæ, á jî næ fug má Zembî.

16 Gwá námé wá á ngæ cilæ ókálaad bé bêsh dí kúl á ngæ lás lésú isâ impwúd íga yí. Nji, okálaad bé bœŋg bí næ bíl íkúkúl bísæ ŋkí kwowula gwágúlæd yí. Íkúkúl byœŋg wá í ngæ bæ ná, buud bí næ jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwá ngæ kwíŋg byo, námé nda bwá ngæ kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólúgá wánŋ wœŋg í bá jaŋgulæ bwo.

17 Bi bâŋ oshwá bâm má búl cœel wá, mæ má kéwuli bí óni. Bi ɔ ka bey ná buud básé kú bish mœcéŋ wá bwá bâg julæ bí cwaguwálæ wánŋ bwá ngæ cwaguwá níid. Bi ɔ bey, bi a bá wú kúl bí má jála næ tôw ná shím yí.

3:2 Yûd 17 3:3 Yûd 18; 2Tm 3.1 3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 3:5 Mæt 1.6-9; Heb 11.3 3:6 2.5; Mæt 7.11-21; Mat 24.37-39 3:8 Sôm 90.4 3:9 3.15; 1Tm 2.4 3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7
* 3:10 Bóól bwá ci ná: «í ábúlé ná kwo bæ», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bæ e?» 3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbá 21.1, 27 3:15 3.9; Rom 2.4 3:17 Yûd 24-25 3:17 Mak 13.5; 1Kr 10.12; 1Pr 4.7 3:18 1.11

18 Yidagá ηgə wîy, mpáam mé Zεmbî
nə mpúyá mpŭlə Cwámba nə Cəgye
wúsú Yésus-Krîst dî. A ηwág gúmə tééd
kíkídíga kə wós kəndəgə á kəndəgə.
Amén.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛɛm bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dɔɔng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúɲ nə bów-bôw mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwôw mɔɔng dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

- (1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔg nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígúlá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Krîst jì nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúlá wɔɔng dî.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á dɛ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bāɲ dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh māsú, sá mpu beny gwo, məbwə māsú kúnnya nə gwo. Sâ jɔɔng wə Ciyá má Zembî í dɛ yə búúd cug yí.

² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiiɲg ná jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey dɛ bə wə Zembî Sóɔngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəc é á zə lwóya nyúul sádí.

³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námə jaaw bí yí shú ná shé bəg námə nə wónɔg. Wónɔg jɔɔng jí ntāg íí,

nə shé, nə Zembî Sóɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst.

⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú ná məshusug má bəg shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí.

⁶ Shé má ká ci ná shénɔɲ Zembî básə nə wónɔg, nji shé ngə nyiɲgə cugə bów-bôw cug íí, shé ngə bwiiɲg ijɔɔ, kuú njɔɔnd íshé í aɲgə nə bɛ obúbálé.

⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembî nyəmɛfwó jí mənkenya ná, ntó jí ná shé básə nə wónɔg shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh.

⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísám, shé ngə shiig mənnyúul, búbálé cugé shé mílamúd.

⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíɲgí bēsh shé á sá wá, nəc é a jí tətəlí, a njúl abúgúlag.

¹⁰ Shé má ká cí ná shé aɲgə ná nə nyiɲgə sá mísám, shé má cí ná Zembî jí nə ijɔɔ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílamúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda dɛ sá *mísám. Nji, ɲkí í wóos ná muud mə sá sám, mpugá ná shé básə nə muud ngə kyem shé mísh má Sóɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí.

² Nyə a yána nyəmɛfwó tāɲ cúdu icweel shú mísám míshé; í á shígé námə bə nji shú mísám míshé shémɛfwó, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məcɛɛ mé.

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 **cug**: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 1:2 bwiiɲg: Yuá 15.27 1:4 Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 1:5 1Tm 6.16 * 1:5 mənkenya: Ciyá ní í bádúgá zhwog isâ shú má Zembî: nə otətəlí, nə obúbálé, nə jɔ lám, nə məsāɲ. † 1:5 yídúgú: Ciyá ní í bádúgá námə zhwog isâ: nə ijɔɔ, nə olíɲgí, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. 1:6 2.4 1:7 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 1:9 Sôm 32.3-5 2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 2:2 4.10; Yuá 1.29 2:4 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6

4 Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagula məcɛɛ mé, a ji nə ijǝǝ, obúbálé bwá cugé nyə lámád.

5 Nji, muud ngə bɛ ciyá mə Zembî yé ngə mpu cɛel Zembî váál í jəla yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bɛ yí jí ná:

6 muud mə cí ná a mə nada nə Zembî yé mə jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

7 Yé búúd bām mə búl cɛel wá, cɛɛ mə cíl bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan nə bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəng dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí.

8 Nji, tɛem bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námá bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug mə Kríst dî, í ngə námá nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mənkenya mə mú ngə ŋwa jiya.

9 Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mənkenya dí, nji a ngə yida mpii *mínyəŋə yé, a ji ná yídúgúd.

10 Muud ngə cɛel mínyəŋə yé yé, nywáá mə ŋwa jiya mənkenya dî; a cugé nə tɔə sâ jí nə ŋkul kwal nyə bɔəgú yí.

11 Nyəəng ngə mpii mínyəŋə yé yé jí ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋgə nə mpu kóomb á ngə kə nə cugé jí yí, nəcé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílām isâ yâ shí gaád

12 Yé bwán bām, mə cílə bí, nəcé Zembî mə juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

13 Bí ocúmbá buud, mə cílə bí nəcé bi á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Bí ngwíinzhá, mə cílə bí nəcé bi á mə ntə Mbəwálú múúd.

14 Yé bwán bām, mə cílə bí nəcé bi mə mpu Sóəngú íshé.

Ocúmbá buud, mə cílə bí nəcé bi á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Ngwíinzhá, mə mə cílə bí nəcé bi mə lal mənkuł, Míləsú mí Zembî mí á mə ŋwa jiya bídí mílámád, bi a mə ntə Mbəwálú múúd.

15 Kúgá bɛ mənnywa mə shí ga, ŋkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mənnywa mə shí ga yé cugé nə ŋkul bɛ Dâ.

16 Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bísó kú nə Zembî yí, nə dúlə wám̄b sâ jêsh mísh mə dóg yí, nə dúlə ŋkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í áde zhu wə Dâ, í du zhu cug á shí gaád.

17 Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔə iwám̄búg byé námá. Muud mə sá sâ Zembî ngə jii yé nywáá nyə é cugə kandəgə kandəgə.

Bóól búúd bwá ngə lúmbuli nə Kríst

18 Yé bwán bām, fwála lú məshíné mə shí wə mú ngə bwey bə ga. Sə á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kríst ngə zə; nə ndéé, buud ɔ lúmbúlı bəəng bwá mú ŋkí bulya ja gaád, gwá wə í ngə sá ná shé mpúg nə məshíné mə shí mə mú ngə bwey bə.

19 Buud ɔ lúmbúlı bəəng bwá á wú shédí *Dɔ dî, ntə mə lwó ná bwá áshígé námá fwo bə búúd ɔ íshé. Bwá á mbəm bə búúd ɔ íshé, ŋki bwá á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlıg nə bêsh óni di, kú nə tɔə ngwúd nyə á bə muud wúsú.

20 Nji, bi báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yələ bí Ŋkəŋkə Shíshim*, nə ndéé bi bêsh bi mə mpú obúbálé.

21 Ja mə ngə cílə bí ga, mə acíyé ná bi mə jág obúbálé; mə ngə yida ci ná bi mə mpú obúbálé. Bi mə mpú námá ná sâ jêsh jí ijǝǝ yí í cugé nə ŋkul wú obúbálé dí cwú.

22 Ká zə jí nə ijǝǝ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli nə Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sóəngú bá Mwán bêsh.

23 Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyé námá Zembî

2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11 2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sòm 119.165; Rom 14.13 2:11 Yuá 12.35-36 2:12 Mis 4.12 2:13 1.1-2 2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21; 1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 2:19 Mis 20.30 2:20 2.27 * 2:20 Bóól bwá ci ná «yələ bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7 2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9

Sóónǵú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus ji Kríst yé, a mpú námá Sóónǵú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi má bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔŋǵú í ŋwág jiya bídí mílámúd. Í ká ŋwa jiya bídí mílám di, bí nada nə Zembî Mwân bá bêsh Sóónǵú.

²⁵ Ná ndeé, ŋkaagó Kríst nyəmэфwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ŋgə yímə ná mə cílǵ bi wáni, shú ná bi mpúg buud bwə ŋgə cɛel yíl bí zhíid wá.

²⁷ Bi báá, bi a shí lǵ Nkɛŋkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdá yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔŋǵ má ŋwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ŋgwól múúd jíǵǵúlig bí. Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jíǵǵúli bí sâ jêsh, njíǵǵúlá yé wúsə búbálé, nda bə íjǵǵú, nadagá nə Kríst nda njíǵǵúlá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bâm, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bə kú bɛɛmb tɔɔ sâ ja á bá nyiŋǵə zə yí, bí nda gwág shwôn shíshúle nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ŋgə cugə cug ótútáli

²⁹ Bi mə mpú ná *Kríst ji tútáli muud mísh má Zembî dɛ; mpugá námá ná muud yêsh mə cúgə cug ótútáli yé ji məbyá mé.

3

¹ Bi má dúg mbií cɛelí Sóónǵú íshé Zembî nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á ná a jɔw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búšə bwán bé, sâ jɔɔŋǵ wá í sá ná buud ɔ shí ga bwə bág kú nyiŋǵə mpu shé nəcé bwə afwóyé mpu Sóónǵú íshé.

² Yé búúd bâm má búl cɛel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Só má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénónǵ má bá bə mbií

ŋgwûd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná.

³ Ntó ji ná, muud yêsh ŋgə bwánd nə búgə ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ŋgə sásulə *mísəm nəcé Kríst cugé nə səm.

⁴ Muud yêsh ŋgə sá mísəm yé ŋgə caam məcɛɛ má Zembî. Sálə səm wúsə caamúlə məcɛɛ má Zembî.

⁵ Bi mə mpú ntág ná Kríst nywáá muud cúgə nə ŋkul sá səm yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísəm.

⁶ Ntó ji ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísəm shwóg. Muud yêsh ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námá nyə.

⁷ Yé bwán bâm, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ŋgə sá isâ otútáli yé ji tútáli muud nda Kríst jí tútáli muud ná.

⁸ Nyɔɔŋǵ ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg yé, ji muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tééd nə sálə mísəm. Ná ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólúǵú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mábyá má Zembî yé nyə ádé ná nyiŋǵə sá mísəm nə ilan; cug má Zembî í á má ŋwa jiya nyádí lámúd nəcé a ji məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg.

¹⁰ Mbéégí í dɛ bə mpədúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í dɛ wá mbéégí wɔɔŋǵ yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá isâ otútáli yé, cúgə mwân má Zembî, tɛem bə nyɔɔŋǵ mə bə nda cɛel *mínyɔŋǵú yé yé.

Shé cɛilagá mpədúgá íshé

¹¹ Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi má bɛ *Kríst yí dúsə ná shé cɛilag mpədúgá íshé.

¹² Shé kúgá ŋwa kuú njɔɔnd mə Káan muud nyə a gwú mínyɔŋǵú yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyɔŋǵú nəcé jí? Í á bə

nacé misóólúgú myé mí á bæ ñkí bôw, mínyonê nywáá myé mí njúl otátalí.

¹³ Bwaanɔ, bi kú káam mpiílə búúd ɔ shí ga bwá ñgá mpii bí yí.

¹⁴ Shé má mpú ná shé á bæ mim-bimbə, ñji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nacé shé mú ñgə cila mpédúgá íshé. Muud jí kú cɛel bóól yé jí ná mbimbə.

¹⁵ Muud yêsh mə mpií *mínyonê yé yé jí ñgwúl buud. Bi mə mpú ntág ná ñgwúl buud ñgwúd nə ñgwúd cugé nə cug á kandugə kandugə.

¹⁶ Shé má mpú sâ bwá jôw ná cɛelí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námə nə yána ícug bisú shú ómínyonê búsú.

¹⁷ Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dúg mínyonê yé ñgá fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye a jí nə ñkul ci ná a ñgə ná cɛel Zembí?

¹⁸ Yé bwán bâm, shé kúgá də jaaw cɛelí ñji mímpu dî, shé dúgá cɛel fwámé cɛel, misóólúgú mí cɛelí də nyín.

¹⁹ Ntó wá shé é mpu ná shé ñgə bɛ fwámé zhíí yé, mílám mí mú já shé shí mísh má Zembí dî.

²⁰ Ja jəonɔgú, tɛɛm bæ ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bæ námə ñji ná shɛɛ, nacé Zembí má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jí nə ñkul kənd sá lâm gwów yí.

²¹ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, ñkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésa nə Zembí kú nə ifwaas,

²² a yə shé sâ jêsh shé má gwáámb nyə yí, nacé shé ñgə baagulə məcɛɛ mé, ñgə sá sâ á gwág nywa yí.

²³ Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kríst jí *Mwân má Zembí, shé cílag shémé nə shémé nda nyə á ci ná.

²⁴ Muud mə báágúlə məcɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembí, Zembí nyə á má ñwa jiya nyédí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembí nyə á má ñwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé

má də mpu ná Zembí nyə á má ñwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, bí nda də kənd lâm míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bi dúg mpu ñkí mí ñgə zhu wá Zembí. Dugá sá ntó nacé ncúlyá *buud ɔ mícúndə wá íbəmb bwá mú shí gaád.

² Məyigyé bí é də yag Shíshim má Zembí yí məsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyə á zhu wá Zembí zə ñwa nyúul muud yí, í ñgə zhu wá Zembí.

³ Shíshim wêsh í yídá ban láslúlə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wá Zembí zə bæ múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí má *Kríst bí á gwág nə a zag yé; a má bwey wóos ja gaád.

⁴ Yé bwán bâm, bi báá bi bí bwán ɔ Zembí, bi a má ntág bwey ntə búúd ɔ mícúndə wá íbəmb; bi á ntə bwo nacé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəonɔg wúsə búúd ɔ shí ga mílámúd yí.

⁵ Buud ɔ mícúndə wá íbəmb óni búsə buud wá shí ga; gwá wá í sá ná bwá lásúg námə ñji nda buud ɔ shí ga, buud ɔ shí ga ka námə də gwágulə bwo.

⁶ Ká, shé báá bí bwán ɔ Zembí. Muud mə mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé má Zembí yé nyə agwáguləyé shé. Na wá sá má də yag Shíshim óbúbəlɛ, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpédúgá íshé

⁷ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, shé cílagá mpédúgá íshé, nacé cɛelí í ñgə zhu wá Zembí. Muud yêsh jí nə cɛelí yé jí məbyá má Zembí, a mpú námə Zembí.

⁸ Muud cugé nə cɛelí yé nyə afwóyɛ mpu Zembí, nacé fúlú má Zembí nyí ná a jí nə cɛelí.

3:14 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14 mimbimbə:** Ntó jí ñgálə cugə kú nə wónɔgə nə Zembí; **mikuwó:** ntó jí bálə nə wónɔgə nə Zembí. **3:15** Mat 5.21-22; Mbú 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 **4:8** 4.16 **4:9** Yuá 3.16

9 Sâ í lwó cœlí Zembî nyə á cœel shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lá Mwán dé shí gaád shú ná shé ηgág nə cugə nyádi kwonɥd.

10 Cœlí jəɔŋg cúgə ná shé wá a cœel nyə; nyə wá a cœel shé, a mú nti Mwán yə nda cúdú icweel shú *mísám míshé.

11 Yé búúd bām má búl cœel wá, nda Zembî nyə á cœel shé ntáni ná, í jii ná shé kág ciila mpádúgá íshé.

12 Muud nyə abwélé dág Zembî. Nji, shé má ká ciila mpádúgá íshé, í mú nyîn ná Zembî má ηwa jiya shédí mílámúd, cœlí jé í músə shé mílámúd mbií í jéla yí.

13 Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ηgá sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má yə shé Shíshim yé.

14 Sá báá sá á shí dág nə mísh mésú ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ə shí ga. Sá ηgə bwiŋg ná jí mpu bə ntó búbálé.

15 Muud yêsh mə lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ηwa jiya nyádi lámúd.

16 Shé báá má mpú cœlí Zembî ηgá cœel shé yí, shé ηgə námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nə cœlí; muud yêsh má nada nə cug cœlí yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya nyádi lámúd.

17 Sâ í lwó ná cœlí má Zembî jísə shé mílámúd váál í jéla yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lá sémyé mílósú. Shé má shwu mányúul nəc shé búsa wa shí gaád námə nda Yésus nyə á bə ná.

18 Cœlí í ádé seɛŋgya nə ifwaas; fwámé cœlí í yidá də shínal ífwaas. Nəc ifwaas í lwó ná muud ηgə mpu ná nyə é bwəma nə intágúlí. Ntó jí ná, muud mə sá ífwaas yé cœlí má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jéla yí.

19 Shé báá ηgə bə nə cœlí nəc Zembî nyə á fwo tééd cœel shé.

20 Nkí múúd má ci ná á cœel Zembî, nji a ηgá mpii *mínyonɥ yé, a jí nə ijó. Nəc sá ηgə dág omínyonɥ búsu nji sá cugə nə ηkul dág Zembî. Ntədəlé sá búsa nə ηkul cœel Zembî sá nda ηgə cœel omínyonɥ búsu yé?

21 Cɛ́ *Kríst nyə á yə sá ntág wá ga: muud mə céel Zembî yé, céelug námá mínyonɥ yé.

5

Búgá í ntə mábwbúlán mâ shí mishwun

1 Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus jí *Kríst yé má byél byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céel mbyəl yé nyə é cœel námá mwán mbyəl nyə ámə byá yé.

2 Shé má də mpu ná shé ηgə cœel bwán ó Zembî ja jí ná shé ηgə cœel Zembî nyəmfwó shé ηgá baagulə məcɛɛ mé yí.

3 Haaw, cœlúlə Zembî wúsə ná shé má bɛ məcɛɛ mé. Məcɛɛ mé má cúgə ntág sâ cúŋ.

4 Nəc muud yêsh má byél byélé á Zembî yé ηgə ntə mábwbúlán mâ shí mishwun. Búgá sá ηgá *búgula Kríst wá ηgá sá ná sá ηgág nə ntə ntó.

5 Zá jí nə ηkul ka ntə mábwbúlán mâ shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus jí *Mwân má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwân má Zembî yí

6 Yésus-Kríst wá nyə á zə nə məjúwó nə məcíí. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcíí námá. Nkɛ́nkɛ́ Shíshim jí wúshined ná jí ntó búbálé. Nkɛ́nkɛ́ Shíshim ηgə bwaagulə ntó nəc nyə wá obúbálé.

7 Owúshined búsa ólól*:

8 nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcíí; bêsh ólól bwá ηgə bwiŋg sá ηgwúd.

4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12 4:20 2.9 4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23 5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37 * 5:7 Míl mícilyá mí ayág mí ηgə lás na ímpánzə íní dí ntága: 7 Owúshined búsa ólól jon dɛ́: búsa ná: nə Sónɣá, nə Ciyá, nə Nkɛ́nkɛ́ Shíshim; bêsh ólól búsa sá ηgwúd. 8 Owúshined bwá njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcíí; bêsh ólól búsa cán.

9 Shé má dɔ magulə bwaagulə́lə ówúshined wá buud bwé dɔ bwaagulə́ yí; yé má Zembî wá í búl bæ, nəc Zembî ngə bwaagulə́ lán má Mwán yé.

10 Muud mə búgúlá *Mwân má Zembî yé má dɔ gwáduga Zembî ngə bwaagulə́ nyə lámúd ná ntó ji búbélé. Muud mə bá kú *búgula Zembî yé má ngwa Zembî ná mbwiingye ijóó, nəc a má bæ kú magulə́ sá Zembî ngə bwaagulə́ shú má Mwân yé yí.

11 Bwaagulə́lə wəɔng wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəɔng í ngə zhu wé Mwán yé.

12 Muud jí nə Mwân mə Zembî yé ji nə cug; muud cúgé nə Mwân má Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

13 Má cilə bí isá íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná má *Mwân má Zembî wá.

14 Shé mú nə nkul mílámúd mísh má Zembî dí ná ja shé má gwáámɔ nyə sá yí, ngwóómbúlú wəɔng í ká bá váál á jí yí, a gwágulə́ shé.

15 Nda shé má mpú ná á dɔ gwágulə́ mājəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bíi sá shé má gwáámɔ nyə yí.

16 Nkí muud mə dúg *mínyəɔhú yé ngə sá *sám, sám wəɔngú nda bæ sám í dɔ kə nə muud shwiy dí yí, a jəgɔlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəɔhú yé wəɔngú cug. Í é bæ ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəc wúl sám í dɔ kə nə muud shwiyud, mə aɔgə nə cí ná muud jəgɔlag nə Zembî ja jí sám wəɔng yí.

17 Misóólúgú myá lílɔngí myésh mísə misám, nji míl mísám mísə, myəɔ mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

18 Shé má mpú ná muud yésh má byél byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân má Zembî má dɔ kyem mbií múúd wəɔngú, Mbúwúlú múúd kú ná nə nkul mə sá nyə sá.

19 Shé má mpú ná shé bəɔ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyésh nyəɔ í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

20 Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fug mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wá má sá ná shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

21 Yé bwán bəm, bi ó dɔ bəy ózembî wá yadúg!

Kálaad ábêê Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábêê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jôw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu né nyə á jəla nə bæ wúl lúlúú ná a jee bæ nə dúl bímbí lú íjwúga. A ngə cilə Cwám̄ba múdá Zembí nyə á féesh yé, bən̄hə bwán b́é, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyíngə báásulə bwo cɛ lú cɛelí (4-6), nyíngə báásulə ná bwé ó káálúgá nə buud ɔ máshúgá (7-11) bwé ngə ci ná Yésus nyə a shígé bæ nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúl wa yí jí né a lwó váál ókrísten bwé cúgəg nə buud ɔ máshúgá bəəng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwé nda d̄ə jəend váál búúd dəəng, bwé á bá nyíngula bów-bów mísóólúgú myáñúđ». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ngə báda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgá jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wó mə cílə wo Cwám̄ba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binóhə bwán bwô. Mə ngə cɛel bí fwámé cɛel. Məméfwó ntəg námə dí ngə cɛel b̄i, bóól búúd bēsh bwé á má mpu óbúbálé wá bwé ngə námə cɛel b̄i.

² Sə ngə cɛel bí ntó nəcé óbúbálé bwé á mə ηwa jiya shédí ícugəd, bwé

bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóónɡú bá Mwân yé Yésus-Kríst bwé bá sá shé mpaam, bwé gwág shé cɛy lámúd, bwé sá námə né shé cúgəg ná shɛɛ. Bwé bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə ciila nó.

Cúlagá, bí ngə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bæ nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwé ngə cugə mbií óbúbálé bwé ngə j̄i yí, ngə bɛ cɛɛ Dá nyə á yə sá yí.

⁵ Ná ndɛɛ, Amuda, cɛɛ mə zə cilə wo ga í cúgə gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəəng dúsə ná shé cílag shémé nə shémé.

⁶ Bálə nə cɛelí wúsə ná muud bɛ mácɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á j̄ig té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwé wé cí, ná bí cílag, dwé wé bí mə jálá nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshúgá bwé mú shí mishwun, bwé ángé nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wé Zembí zə ηwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud məshúgá wé éne, a ngə lúmbulí nə Kríst.

⁸ Bí ó bey. Í aj̄yé ná bí bág shúb sá sá á ngə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá j̄i ná bí bág lág myəna myēsh myá cínəng.

⁹ Muud yēsh mə bá kú bɛ njí nj̄ígúlá mə Kríst, a yidá nteəng yé, a cugé nə Zembí. Nyəəng mə bɛ njí nj̄ígúlá wəəng yé, nywáá ji nə Sóónɡú bá bēsh Mwân.

¹⁰ Ná ndɛɛ, ηkí ηgwól múúd mə zə n̄hə bídí a kú ngə j̄ígulí nj̄ígúlá wəəngá, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jəend nyə.

¹¹ Nəcé muud mə jéénd mbií múúd wəəng yé mə nyíngula bów-bów mísóólúgú myéd.

^{1:1} 3Yn 1 * ^{1:1} **Cwám̄ba múdá:** Bwé ngə ci ná í cúgə ηkúmba múúd; jisə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ηkul dúg Iza 54, bwé ngə lás nə Siyôn cínəngá nda ηgwól múdá. ^{1:4} 3Yn 3 ^{1:5} Yuá 13.34; 1Yn 4.11 ^{1:6} Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 ^{1:7} 1Yn 2.18 ^{1:9} 1Yn 2.23 ^{1:10} Rom 16.17 ^{1:12} 3Yn 13-14 † ^{1:12} **tíndí:** Í á d̄ə bæ wúl mbií májúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á d̄ə juwo kwas məjúwó məəngáđ ka d̄ə cilə nə ndí.

¹² Mə ji nə zhwog zhwog isâ mə jááw bî, nji mə shígé cɛɛl cilə bí byo fábud nə tíndi†. Mə ji yídá bə nə búgá né mə e bá zə nûŋ zə lésha nə bí, bi njúl mə njúl, shú né shé bág bə nə məshusug músó kú nə zhúgó má.

¹³ Bwán ó *mínyəŋâ shilə woó Zembî nyə á féésh yé bwé ŋgə báda wo.

Kálaad aléel Yuánes nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námə wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwə yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəɔng jé cəg, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sómbû, nyə á ngə námə bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njəɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajəláci á Dɔ, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntág ngə magulə ná á baagulə ójónj ó ázembî.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námə ci ná muud bwə á dɛ jəw nûŋ ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bə námə fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngələ bəda oshwə (13-15).

Ja wólə kálaad éga yí, wo é dúg ná wól ká dɛ baagulə ójónj, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntág áməkuu-mə-sómbû.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus mə ngə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə mə cílə wo kálaad éga.

² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembî ná wo búgubanugí ikóómb byêsh, wo bág mpwogé námə nda *shíshim wô í ngə búguban ná.

³ Mə ci ntó nəcé mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyəŋə óshé bwə á wóós wa yí. Bwə á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njəɔnd wô wí námə nji obúbáléd.

⁴ Mə dɛ jág bul bə nə məshusug ja mə gwág ná bwán bəm kuú njəɔnd wáj wí nji obúbáléd yí.

⁵ Wey, wo ngə nkêny mbag ómínyəŋə óshé, bwə njúl ntág ojônj; wo ngə sá jə sóólúgá í ngə mpíya nə búgá gwô.

⁶ Bóólúgá bəɔng bwə á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Mə jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəɔnd wáj dí yí, wo ɔ sá mbií í jálá nə Zembî yí, ntó í é bə jə sâ.

⁷ Mpug ná bwə ngə kə njəɔnd ni dí ná bwə kə ngə bwiing jəjə lánj mə *Kríst. Ja bwə ngə ntág kə ni, bwə áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo təɔ kwíindyá.

⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni budud. Sá mə ká sá ntó, sá mə wá məbwə ísɛy bwə ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dún kákáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛel ná nyə wə dúg ci yé, nyə anɣê nə magulə sá bísú íciyá.

¹⁰ Sâ jəɔng wə í bá sá ná, nkí mə zə nûŋ, mə zə lwó bów-bəw mísóólúgá myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndɛé, nyə ashúgé bímbí dəɔngú, a ngə ban ná nyə alógé bwáang mə ngə nti ná bwə zág bwiing jəjə lánj wá. A ngə bə, nyəmfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyiingə ntágulə bəɔng bwə ngə cɛel lág bwo wá ná bwə kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí.

¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwə dɛ sá məbəw wa, dugú yagula bəɔng bwə dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé mə Zembî; nyəɔng mə dɛ sá məbəw yé nyə afwóyé mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bəsh bwə ngə ci ná Dəmitrî ngə kyey jə kuú njəɔnd, obúbálé bwə ngə nyín nyádí cəg dí wá bwə ngə námə bwaagulə ntó. Təɔ séməfwó sá ngə námə ci ntó, wo mpú ntág ná sá mə dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwog isâ mə cílə wo; nji mə acéélé cilə wo fəbúd nə tíndí*.

1:1 2Yn 1 1:3 2Yn 4 1:5 Heb 13.2 1:6 Tit 3.13 1:11 1Yn 2.29 1:13 2Yn 12 * 1:13 tíndí: Í á dɛ bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á dɛ juwo kwas məjúwó məɔngúd ka dɛ cilə nə ndí.

¹⁴ Mə jì yidá bə nə búgə ná shwé wál
bá zə dúgya, shwé ka lésha, wo njúl mə
njúl.

¹⁵ Zembî ká sá ná wo bág ná shεε!
Oshwé bwô bwé ηgə bída wo. Wo ɔ
bída námé mə oshwé bâm, ηgə bída
bwo ηgwúd ηgwûd.

Kálaad Yûdә nyә á cilә yé Isâ í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lọ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәмéfwó ngә jaaw jínә dé ná nyә wә «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínyәñhú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә anğê nә dúgya nә ñkúmba Dọ, a ngә dúgya nә okrísten bēsh. Kéel dé í ngә námá bul bә nda dé Pyēr nyә á cilә kálaad yé ábēê dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bәәng bēsh bwә á ngә lúmbali nә buud bwә á ngә kyey nә wagawo wagawo mínjígúlá wá, bwәмéfwó bwә ngә cugә cugә mısám.

Yûdә nyә a tééd kálaad yé nә isâ bwә ða námá ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zә lúmbali nә mimbáwúlú mí búúd myәәngú nә ñkulú, buud sá ngә ci ná bwә á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjígúlá zә nyíngal Dọ mә Yésus dí wá, a lwó mábõw bēsh bwә bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdә mú ci nә okrísten báá ná bwә yímúg mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bę minjígúlá bwә á bwey ñwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yálә Zembî gúmá, «Zembî ngwúd nә ngwúd ngә cug shé nәcé Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijọ́ bí nә mәma mәma ñkúl, a ka námá lwó ná mәma mәma kwíindyá nә bwágó lúú í ngә zhu okrísten wә Zembî nә wә Yésus-Kríst í, zhí á Nkẹ́nkẹ́ Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínyәñhú má Zhâk, mә wә má cílә kálaad éga. Má cilә bí buud Zembî Sóóngú mә céel wá, buud nyә á jõw wá,

á ngә baagulә kә wóós ja Yésus-Kríst mә bá zә yí.

² Zembî búlug ngә gwág bí cey lámád, a búlug sá ná milâm mí bóg bí ná shēē, a búlug cēel bí.

Oyíguli ó máshügá búsa

³ Yé óshwá bām mә búl cēel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cílәg bí isâ í dúgyá nә cug Zembî má yә shé bēsh yí. Mә má ka kwey ná jísә mә yímබáli ná mә cílәg bí, wá bí ñkul mәnyúúlád. Zembî nyә á yә míféeshá mí búúd myé búgә ja ngwúd á kandugә. Ságá lúmbáli shú kaambalälә nә búgә jәәngá.

⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bísh Zembî wá bwә á má zә nyíi bídí gwoong dí nyima. Buud bәәngú bwә má yid mpaam má Zembî wúsá, í yida bә nda nywә wá í ngә ye bwo ñkul ná bwә sáág ásíy-síy; bwә ngә shwána Mása nә Cwámба wúsá Yésus-Kríst. Bweyálә búúd bәәngú intágúli byán í á bwey bә cilyá.

⁵ Tēem bә ná bi má bwey mpu isâ íga byēsh ná sán sán, má cēel báásulә bí ná Cwámба nyә á yíl kúl búúd jé mányámád Igípten ñji, nyә á zә jaᅅgulә bәәng bwә áshíge shwu mәnyúúl nә nyә wá.

⁶ *Wәéngәles bwә áshíge baagulә cé ján wá, bwә á yida mpángulә jiya ján wá, Cwámба nyә a wá bwo míkwoolú myá kandugә kandugә dí, yídúgúd ngәlә bwánd mәma jwõw Zembî mә bá zә cígal mílésú yí.

⁷ Ntó námá, buud ọ́ Sódóm nә Gomor nә mingwála bәnónә bwә á bә mәlaad wá, bwә á wusә mәnyúúl ásíy-síy dí nda wәéngәles bәәng, bwә ná bwә kә nә jaᅅga ná ndéé kә jaᅅga míshwun mí cúge mbií ngwúd nә myán myá. Nda bwә á sá ntó ná, bwә ngә yóola nә intágúli yá kuda á kandugә kandugә: mәma yuug wәni.

⁸ Ná ndéé, buud bwә á má zә nyíi bídí gwoong dí nyima óni, bwә ngә námá sá isâ mbií ngwúdә wәәngá. Bwә ngә yád

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3 1:2 2Pr 1.2 1:3 1Tm 1.18 1:4 2Pr 2.1-22 1:4 Gal 5.13; 2Pr 2.1 1:5 MnN 12.51; Ilᅅ 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13 1:6 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 1:7 Mәt 19.1-24; 2Pr 2.6 1:8 2Pr 2.10

mənyúul máŋ nda buud bwé ŋgé cugə cug í dɛ bæ mántaméd wá, bwé ŋgə ban jiya ícwám̄ba má Zembî, ŋgə lás nə wəéŋgəles wá mílwané *bwaasúlə mpu.

⁹ Í njúl ná Míshiyêl, kúkúmá wəéŋgəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwû məjamb bwé á sɛŋusa məkəl shú mbimbə má Moyîz yí, nyə a shígé bwelə lás nə Njwû məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembî ŋkáándúg nə wo.»

¹⁰ Nji, bāŋ bí ná, sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúlə mpu; bwé ŋgə cugə nda ocúdí, dɛ sá isâ nda bwé cúgé nə milām; Zembî mə bá jaŋgələ bwo.

¹¹ Məntágula nə bwo, nəcé bwé ŋgə bɛ kuú njəond mə Káan; bwé má wá mənyúul ócícéndé dí ná bwé sɔ *mwaanê nda Balaam bwé má yə shwiy nəcé bwé má sá míŋgáádé nda Korê.

¹² Sɛɛŋgyálə bínónə má sɛéŋgyá ídína dí yí í yidá bæ bí bəɔgú; bwé sá ŋgúlúgú dɛg kú gwág shwôn, bwé yáág nji nə bwáméfwó. Búsə nda mɪŋkúdí mí dɛ bándawo ntó ná ndɛé ŋkwô mú zə caam myo mpú kú nywô myá. Búsə nda ilí í má bæ kú wúmə wəla lɛ mpúmá dí, í má mun ná ndɛé í má shwáás yí.

¹³ Námə nda ikwô í māŋ í dɛ wusə vúl nə isâ í məbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námə wé bwé dɛ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myáŋ mísh má búúd dí yé. Bwé nyiŋgə námə bæ nda wəacén-céní wá jəŋ bwé má wú lwəŋ wáŋúd ŋgə ntāŋ ntó wá; Zembî má kwambələ bwo jáŋ jiya kúl yídúgú á ná kulád jí kandugə á kandugə yí.

¹⁴ Inəɔg muud á kala búúd zaŋgbá mpúsə má Adam, nyə a cúndə cúndé wáŋ ná: «Cwám̄ba ŋgə zə nə wəéŋgəles bé, búsə bímbí múúd cúgé nə ŋkul lɔ yí.

¹⁵ A zó sám̄b búúd bēsh milású, zə bwaagalə búúd bí kú bish Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myáŋ myâ kú bish Zembî, nə iciyá í mpyóŋ byēsh ósól ɔ

*mísəm bəɔŋg bwé á lás nə nyə yí.»

¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wé dɛ tɛdɛwə nə məlal má cug; kuú njəond wáŋ í ŋgə bɛ nji bów-bôw íyéesh byáŋ; bwé dɛ lás məma míkaand, bwé faag múúd nji nyəɔŋg bí nə ŋkul ŋwa mfii nyádí yé.

Məcwûŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bāŋ oshwé bām má búl cɛel wá, tédúgágá isâ *búúd ɔ lwámá ɔ Cwám̄ba wúsú Yésus-Krist bwé á jaaw yág yí.

¹⁸ Ngaá ná bwé á ci nə bí ná, «Ja í bá zə bæ ná cug á shí ga í wál zə shîn yí, buud ɔ cóógú bwé bá bæ, kuú njəond wáŋ í bá ŋgə bɛ nji iyéesh byáŋ yâ kú bish Zembî.»

¹⁹ Bwé wé óni; bwé ŋgə sá ná buud bwé ŋgəg nə béégya, bwé ŋgə cugə nji nda isâ í shí í ŋgə kə bwo mílúúd ná, bwé cúgé nə Shíshim má Zembî.

²⁰ Bi bāŋ oshwé bām má búl cɛel wá, wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi dúg dɛ cwinya, bóól cwíny bóól shú ná cug jín jēsh í bág nji isâ bí á *búgula yííd. Dugá sá məjəgula bi ŋgə bɛ kwíindyá Nkɛŋkɛ Shíshim mə kwíind bí yí.

²¹ Cwám̄ba íshé Yésus-Krist mə bá zə lwó ná a gwág shé cɛy lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ŋgə bwánd wəla dəɔŋg yí, ŋgəgá nə cugə bi ŋgə mpu ná Zembî ŋgə cɛel bí.

²² Gwágúgá buud bwé ŋgə ná zhízhigə wá ŋkúŋkwónjələ.

²³ Bəɔŋg bwé mú ŋgə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ŋkúŋkwónjələ. Nji bí ɔ bɛy, mpiigá isâ bwé ŋgə sá yí, bí mpii tɔɔ káándé bwé ámə sá məbôw nə ndí yí.

Zembî ŋwág gúmá

²⁴ Né ndɛé, Zembî jí nə ŋkul sá ná bi bág kú bwim bəɔgú, bi ka bá kə tōw nə məshusug nyádí mílwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé,

²⁵ nyə Zembî ŋgwúd nə ŋgwúd ŋgə cug shé nəcé Cwám̄ba íshé Yésus-Krist

1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 **Míshiyêl:** Mbá 12.7 **1:10** 2Pr 2.12 **1:11** Káan: Mat 4.3-8; 1Yn 3.12 **Balaam:** Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 **Korê:** Ilj 16.1-34 **1:12** 2Pr 2.13, 17 **1:13** Iza 57.20; 2Pr 2.17 **1:14** Mat 25.31 **Inəɔg:** Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5 **1:17** 2Pr 3.2 **1:18** 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 **1:20** Kol 2.7 **1:22** 1Te 5.11 **1:23** Zak 3.2 **1:24** Flp 1.10; 1Te 5.23 **1:25** Rom 16.27

γέ, α ηwág gúmá, nə icwám̄ba, nə ηkul,
nə ijwûga, tééd mátéédúléd, zə wós̄s
múús, kə kumə kandugə á kandugə!
Amen.

Kálaad Mbúgúlú mɔ́ Yuánes Isâ í dúgyá nɔ́ Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ηgə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrísten bwə á ηgə bwəma nɔ́ cúwálí nɔ́cé Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo ηkul, bwə kág shwóg búgula Yésus, bwíg lúú nji nyédí.

Só bí nɔ́ ηkul ci ná məma mənkwɔw məsə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zanjbá shú mádɔ́ zanjbá mǎ Azí Minɔ́r, faan dúsó nɔ́ shí bwə ηgə jɔ́w mwɔ́w mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes mǎ ηkǎη kə gwɔ́w, a mǎ kə dúg zhwoɡ isâ (4.1–20.10):
  - (a) kında á jɔ́η í ηgə yə Zembî gúmǎ (milúu 4 nɔ́ 5);
  - (b) kálaad á mífeedyá zanjbá (6.1–8.1);
  - (c) micwɔ́η zanjbá (8.2–11.19);
  - (d) ηkɔ́ndú bənɔ́η ibiin íbá (12.1–13.18);
  - (e) Mwǎ Ncwəmbɛ nɔ́ buud 144 000 bwə á wú mǎkwámúɔ́ wá;
  - (f) wǎéngǎles jaaw nda cigúlé mǎlǎsú í bá bə nǎ (14.1–20);
  - (g) íbálá zanjbá yǎ mpimbə mǎ Zembî (15.1–16.21);
  - (h) Babilɔ́n mǎ bá bwíl, nɔ́ biin, nɔ́ muud micúndǎ á íbəmb nɔ́ Sátan bwə jɛ (17.1–20.10).
- (3) Milúu 21 nɔ́ 22 mí ηgə cúndə nǎ Zembî ηgə kwəməsa nǎ á bá té ísǎ ncuncúmbə.

Kálaad mǎ kǎ shín nɔ́ jɔ́jɔ́ ηkaagǎ Múúd nyə a gwúm yé ηgə kaag yí, nǎǎǎ: «Haaw, mǎ wál bá nyinjə zə» (22.21).

Mətéédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ηgə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə

nǎ a lwóg ósɔ́l ɔ́ məsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə nǎ í zǎ sɔ́y yí. *Kríst nyə á ka kənd *éngǎles yé nǎ a kág lwó sɔ́l məsáal yé Yuánes isâ byɔ́ɔ́ηgǎ.

² Yuánes nyə á ka bwaagulə nǎ isâ byēsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí.

³ Muud ηgə lɔ́ íciyá kálaad éga ηgə cúndə yé, nywǎá mǎ jəla, tɛɛm bə bɔ́ɔ́ηg bwə ηgə gwágulə isâ bísǎ cilyá cínɔ́ηg yí, bwə ηgə baagulə byo wá, bwə mǎ námə jəla, nǎcé isâ byɔ́ɔ́ηg í wál zə sɔ́y.

Məbádǎ

⁴ Mə, Yuánes wǎ mǎ cílǎ mǎɔ́ɔ́ mə Zembî zanjbá məsǎ Azí mǎ.

Zembî nyə á bə yé, á jísǎ yé, á ηgə zə yé, bənɔ́η mishíshim zanjbá mí tǎl nyə mpwóombú caɔ́ηgǎd myǎ bwə ó sǎ bí mpaam, bwə ó sǎ námə nǎ bi cǎgəg nǎ shɛɛ.

⁵ Yésus-Kríst muud jísǎ wúshinɛd abúgǎlǎg yé kǎ sǎ námə bí mpaam, a sǎ nǎ bi cǎgəg nǎ shɛɛ. Nyə wǎ jísǎ muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a njúl Cí í jwú nɔ́ micí myǎ shí ga myēsh yé.

Nyə muud mǎ céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshǎli mǎcií mé shú nǎ a cǎg shé nɔ́ *misǎm yé,

⁶ nyə a sǎ nǎ shé bǎg buud ó faan dé, ofada ó Sóóηgú yé Zembî, nyə Yésus ηwág gúmǎ nɔ́ ηkul, kandəgə á kandəgə. Amen.

⁷ Dugá, a ηgə zə míηkúɔ́d, muud yēsh mǎ bá dúg nyə, tɛɛm bə bɔ́ɔ́ηg bwə á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byēsh í bá ηgə tǎɔ́wə shú déɔ́. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwámǎba ηgə ci ná: «Mə ji Alúfa, mǎ Oméga*, mǎ jisə, mǎ á bwey dɔ́ bə, mǎ ηgə námə zə, mǎ ji ǎηkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh nǎ bagǎ

⁹ Mə *mínyɔ́ηǎ wún Yuánes, mǎ muud shé ηgə bwəma nɔ́ məntágula məmpwúɔ́, shé tǎl cé íci ηgwúɔ́, shé

1:1 14.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nǎ Oméga: Bísə, nǎ kanǎ áshúshwóógú nǎ ǎməzhúgǎlá yǎ kǎl lú gurɛk. Ntǎ mǎ kǎ nǎ «mətéédúlé nǎ məshíné». 1:9 22.8

nə zény ηgwûd kálə shwóg nə Yésus yé, bwá á kənd mə míkwám dí ηkwamé bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nəcə Milású mí Zembî, nə mə wálə cug jâm nə mə ηgə bwiing lánj mə Yésus.

10 Í á ka zə bə, jwów mə Cwámba†, Nkəηkə Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ηgə cugə nji *shíshim dî; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í ηgə lás gwów-gwôw nda cwôη.

11 Kál dɔɔηg í á ηgə ci ná: «Cilág sá jêsh wó ηgə dúg yí kálaad dî, wo kándug mádɔ zəηgbá mágăd: ná *Dɔ á Ifêz, nə dɔɔηg á Simirnə, nə á Pergâm, nə á Tiyatîr, nə á Sardes, nə á Filadelfî nə á Ləwdisê.»

12 Mə á ka yid nə mə dúg múúd nyə á ηgə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lámba zəηgbá í njúl síyá nə or.

13 Mə mú dúg ηgwól múúd tál na mpédúgá ícé í lámba, a ηgə bɛɛla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ηgə wɔɔla kə wóós mánćindúgúd, nə fwáηgə or fífú nyə kugud.

14 Lúu yé nə shilú jé í á bə ηkí jág fumə, cɔ máfumə mə fám. Mísh mé mə á ηgə lwenya nda miηgwiile.

15 Məkuú mé mə á ηgə faan nda ηkwánz bwá mə gwáηg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ηgə shwag nda ikwó í mánj í də shwag ná.

16 Nyə á bə a mbíd wəacén-cénî zəηgbá nyédí mbwê mənćwúmúd, kafwɛɛ í á ηgə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóómb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwôw ja í mə mpu cwíil yí.

17 Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyédí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwê mənćwúm yé nyúúlád, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúndə,

18 mə ji mətéédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔηg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə ban mínjim mádí jwónz lú mbwád.

19 Cilág sá jêsh wó mə dúg yí, nə sá í ηgə síy yí, nə byɔɔηg í é zə bə yí.

20 Mə zə féég wo *ndimba wəacén-cénî zəηgbá wó ηgə dúg wa mádí mbwê mənćwúm dí óga, nə ndimba ícé í lámba zəηgbá bísá síyá nə or yí: wəacén-cénî zəηgbá óni búse *wəəηgales wá mədɔ zəηgbá, ícé í lámba zəηgbá í njúl mədɔ zəηgbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

1 Cilág *əηgales á *Dɔ dúsó Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cénî zəηgbá nyédí mbwé mənćwúm dí yé, á ηgə kyey mpédúgá ícé í lámba zəηgbá bísá síyá nə or yé, ηgə ci ná:

2 «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ηgə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛɛl ηgə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binónj mimbáwálú mí búud ηgóg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwá də ci ná búse *buud ó mílwámá bâm mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwá ηgə shüig.

3 Wo jí nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micúη shú dâm dí ná dúg dúg, nji wo aηgə nə kə mpús.

4 Nji mə ηgə ná jum wo nə sá ηgwûd, jí ná wo anyíηgə ná cɛɛl mə nda wó á fwo də cɛɛl mə ná.

5 Tédúgág kúl wó ηgə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tédúgá, wo nyíηgəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógá. Nkí ntó dí, mə zə nûη, zə yíl cé lámba gwô kúl í də tów yí.

6 Í njúl ná mə ηgə gwág wo nywa nəcə wó mpii mísóólúgú mí búud bwé ηgə bɛ Níkwalá wá, námə nda mə mpii mísóólúgú myɔɔηg ná.

7 Muud jí nə məlwê mə gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkəηkə Shíshim ηgə jaaw mədɔ mə Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ηkul ná a dág bumé líí á cug í tál *Paradis mə Zembî dí yí.»

1:10 17.3 † 1:10 Na jí jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwá də yə Cwámba gúmá yí. 1:11 4.5 1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16 zəηgbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Mət 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43

Kálaad á Dɔ́ á Simirnə

8 Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsá Simirnə yé ná: muud jísá mátéédálé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyiŋgə gwúm yé, ŋgə ci ná:

9 «Mə mpú bímbí wó ŋgə bwəma nə micún yí, mə mpú ná wo ŋgə cugə mábúwa dí, í njúl ná wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bəŋgə bwə ŋgə shiig ná búsə *Oyúden wá bwə ŋgə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgə fwámé Oyúden, búsə buud wá Dɔ́ mə *Sátan.

10 Wo zə bá jug, nji sá jəŋg í ajéláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb mə bá zə sá ná bóól búúd bín bwə kág mímbwugud; sá jəŋg í bá bə bí məkugulə shú ná sá bí búsə yí í mpúyág. Bí é jug tãŋ mwôw wúm. Wo ə baagulə kuú njəənd wô kə wóós jwów lá shwiy, mə ka bá bwéed wo cug nda *túm gúmá.

11 Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shíshim ŋgə jaaw mədɔ́ mə Zembí yí. Shwiy ábée í ábúle ná bí múúd mə bá ntɔ́ yé.»

Kálaad á Dɔ́ á Pergâm

12 Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsá Pergâm yé ná, muud jísá nə kafwəle njəwá íkóómb íbá yé mə ci ná:

13 «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caəŋgə mə *Sátan jí nún. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo mə nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔ́ ja bwə á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nún bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kíflya búgə wó ŋgə *búgula mə yí.

14 Nji mə ŋgə ná jum wo nə búbaalé ísá: wo ji nə bóólúgá búud na bwə ŋgə bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ə *Izarəyél bwə dág ocúdu buud bwə ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá, bwə wúsəg námə mányúul jaŋga dí shú nə bwə bəg nə bəəgú bwədí ícugud.

15 Wo ji námə nə buud bwə ŋgə jíguli minjígúlá mí búud bwə ŋgə bɛ Níkwálá wá.

16 Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námə wóós nún, zə lúmbəli nə buud bəəŋgú nə kafwəle jí mə mpu dí yí.

17 Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shíshim ŋgə jaaw mədɔ́ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔ́ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ́ á Tiyatîr

18 Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsá Tiyatîr yé ná: *Mwân mə Zembí, muud jí nə mísh mə ŋgə lwenya nda mingwíile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ŋgə ci ná:

19 «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔ́ cɛelí gwô, tɔ́ búgə gwô, tɔ́ sáal dwó, tɔ́ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ŋgə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ́ mí ashúshwóógú.

20 Nji mə ŋgə ná jum wo nə sá ŋgwúd. Wo ŋgə dág mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ŋgə yad ná a jí mudá micúndə mə Zembí, a ŋgə shiig osóol ə másáal bām ná bwə ŋgəg nə sá jaŋga, bwə ŋgəg nə də ocúdu buud bwə ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá.

21 Mə a mə yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yəw jaŋga.

22 Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə bwíig nyə bwágə *incwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bánónə bwə á sá minəəmb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwə acéndé mítédúgá ná bwə yəw mísóólúgú mí abúbôw myé myəəŋg.

23 Mə bá námə gwú bwán bə bəsh, mədɔ́ mēsh mə ka bá mpu ná mə wə mə bigas mítédúgá nə iyéesh í búud, mə bá jéna nə muud yēsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé.

24 Nji, bí bəəŋg óbúgula wá Tiyatîr bí aŋgə nə bɛ minjígúlá mí múdá wəəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísá bwə ŋgə

2:8 1.8, 18 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 **Sátan**: 3.9; 2Kr 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8 2:12 1.16 2:14 2.20; Ilŋ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sóm 78.23-25; Yuá 6.48-51 **kwóógú**: Zak 3.9 **jíná ágúgwáan**: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilŋ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20 2:23 22.12; Zhe 11.20

jôw ná mindím̄ba mi *Sátan dí wá, m̄a á nyiṅgəyé ná bá káág bí wúl mbag.

²⁵ M̄a jí n̄ji ná, bí mpúg bii sá bí bí n̄a ndí yí k̄a kum̄a ja m̄a bá nyiṅgə zə yí.

²⁶ Muud m̄a bá nt̄ə yé, múúd m̄a bá síya n̄a m̄a ná ndeé k̄a wóós ja shí ga í bá shîn yé, m̄a bá yə nyə ṅkul ná a jwúg n̄a ikúl byêsh,

²⁷ a ka bá d̄a fála byo n̄a ṅkúd nda muud m̄a bwú mímbágé mí mp̄í yé.

²⁸ Nám̄a nda D̄a nyə á yə m̄a ṅkul ná, m̄a bá nám̄a yə nyə acén-cení m̄a d̄a faan mp̄umán mp̄umán yé*.

²⁹ Muud jí n̄a m̄elw̄ə m̄a gwág yé, k̄a mpú gwág ís̄a ṅk̄eṅk̄e Shíshim ṅgə jaaw m̄əd̄ə m̄a Zembí yí.»

3

Kálaad á D̄ə á Sardes

¹ Cilág *éṅgales á *D̄ə d̄úsá Sardes yí ná: muud jis̄a n̄a mishíshim mí Zembí zanjbá n̄a w̄acén-cení zanjbá yé m̄a ci ná: «M̄a mpú mísóólágú myô myêsh. Buud bwé ṅgə bul gwáduga ná wo jí kuwó, í njúl ná wo jí mbimb̄a.

² Jiḡa ṅkas̄ə, wo l̄ulushig s̄úsúsá í m̄a lúg ni, í á bá yə. N̄acé m̄a m̄a d̄ug ná mísóólágú myô mí afwóyé b̄a mílwándúlá mísh m̄a Zembí waam d̄i.

³ Tédúgág nda wó á lág njígúlá ná, n̄a nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyiṅgəg baagulə njígúlá w̄əṅg. Wó k̄a b̄a kú jí ṅkas̄ə, m̄a zə nda júw̄al, wo kú mpu ja m̄a é wóós yí.

⁴ N̄ji, b̄óólágú búúd w̄a wódí D̄ə dí n̄ūṅ Sardes bwé a shígé wá nyéé myán̄ míkáándád. B̄an̄ wá s̄ón̄ṅ m̄a bá kyey s̄ambá wá, n̄a mikáándé mí áfufumá n̄acé í j̄alá n̄a bwo ntó.

⁵ Ná ndeé, muud m̄a bá nt̄ə yé, m̄a bá bwééd nyə káándé áfufumá. M̄a abúlé jímbal jíné dé kálaad á cug d̄i. M̄a bá magulə nyə mísh m̄a Sóóṅgú waam b̄ón̄ṅ w̄éṅgales béd.

⁶ Muud jí n̄a m̄elw̄ə m̄a gwág yé, k̄a mpú gwág ís̄a ṅk̄eṅk̄e Shíshim ṅgə jaaw m̄əd̄ə m̄a Zembí yí.»

Kálaad á D̄ə á Filadelfi

⁷ Cilág *éṅgales á *D̄ə d̄úsá Filadelfi yé ná: ṅk̄eṅk̄e muud, Muud á obábálé, muud jí n̄a juw̄aga njów m̄a *Dávid yé; muud jí ná, á k̄a juw, muud nda fad; á k̄a fad hí, muud nda juw yé, á ci ná:

⁸ «M̄a mpú mísóólágú myô, m̄a m̄a juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé n̄a ṅkul fad yí. M̄a juw wo wə n̄acé wo cugé mpu b̄a n̄a ṅkul, n̄ji wo m̄a baagulə k̄éel d̄am kú k̄ílya m̄a.

⁹ M̄a bá yə wo buud básé D̄ə m̄a *Sátan dí óni, bwé ṅgə ci ná básə *Oyúden, bwé nda b̄a fwámé Oyúden óni; bwé ṅgə shiig. M̄a bá sá ná bwé zág kúd wo m̄ampwoombá shí, bwé mpu ná m̄a á c̄eel wo.

¹⁰ Nda wo á baagulə k̄éel d̄am n̄a zény ná, m̄améfwó m̄a bá nám̄a baagulə wo ja fwála lú mákugulə í bá zə kwaga n̄a shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga m̄a bá bwəma n̄a m̄akugulə m̄əṅg.

¹¹ M̄a wál bá nyiṅgə zə. Biig sá wó jí n̄a ndí yí ná kpwiny, shú ná muud kú bá déég wo *t̄um gúmə wô.

¹² «Muud m̄a bá nt̄ə yé, m̄a bá t̄al nyə Zembí waam dí Mpáánzə ná shîm, a nda bá nyiṅgə wú cínəṅ. M̄a bá cilə nyə jíné m̄a Zembí waamá n̄a jíné lú ṅgwála m̄a Zembí nyúúúlád. ṅgwála w̄əṅgú wé Yurúsalem agúgwáan m̄a bá wú gwów wé Zembí yé. M̄a bá nám̄a cilə nyə jíné d̄am agúgwáan nyúúúlád.

¹³ Muud jí n̄a m̄elw̄ə m̄a gwág yé, k̄a mpú gwág ís̄a ṅk̄eṅk̄e Shíshim ṅgə jaaw m̄əd̄ə m̄a Zembí yí.»

Kálaad á D̄ə á Lowdisé

¹⁴ Cilág *éṅgales á *D̄ə d̄úsá Lowdisé yí ná: muud jis̄a am̄en yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámê, amádí á s̄a jêsh Zembí nyə a té yí, a ṅgə ci ná:

2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Nám̄a nda 22.16, acén-cení m̄a d̄a faan mp̄umán mp̄umán yé jis̄a yuug á ṅkul D̄a m̄a bá yə múúd w̄əṅg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 *kálaad*: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14 3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20

15 «mə mpú mísóólágú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú təla. Wo ɔ nywá bə ŋkí təla, ŋkí ntâg ŋkí gwô, yáa.

16 Ná ndeé, nda wó jisə fwaalá, kú təla, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwííle.

17 Wo mú ŋgə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byəɔg, mə anyíngáyé jii tɔɔ sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji ŋkúŋkwóŋá, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás.

18 Ntó, gwágúlég mácwûŋ mága: zaág mádí, zə kusə or mə á mə shîn fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándé mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyiŋgə bə shushwáás, nda nyiŋgə bə nə shwôn. Zaá kusə cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg.

19 Mɛɛ mə də lás nə buud mə céel wá, mə də súg bwo. Ləlúg ŋkúl, céndúg mítédúgá.

20 Dugí, mə təl mpumbéd mə ŋgə kudə. Múúd mə ká gwág kál dâm, a juw mpumbé, mə nyíi nyédí njów zə də nə nyə kəl ŋgwûd.

21 Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a zág, sá zə ji mádí caaŋgéd; nəcé ja mə á ntɔ yí, mə á zə námá, sá pəpá zə ji nyédí caaŋgéd.

22 Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shishim ŋgə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

4

Gúma mə Zembí

1 Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nûŋ joŋud. Kál mə á fwo gwág í ŋgə lwɔ nda cwôŋ yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sɔy yí.

2 Kú námá bwey, Nkəŋkə Shishim mú zə sá mə nda mə ŋgə cugə nji *shishim dí. Mə músə dúg məma *caaŋgə, muud njúl cínəŋg.

3 Muud wəəŋgú ké də lwenya nda jɔjɔ mákwóógú bwə də jôw nə zhâspə nə sardwân má, njumbú í mə lyɛ nyə caaŋgə, njumbú wəəŋg ŋgə lwenya nda kwóógú bwə də jôw nə emerôd yí.

4 Bíl ícaaŋgə məwûm məbá nə ínɔ í njúl na caaŋgə ni dí mákoogú məkoogú, ocúmbá buud məwûm məbá nə ónɔ bwə njúl ícaaŋgə byəəŋgúd. Bwə nə míkáándé mí áfufumə, nə mitûm mí gúmə lúúd, mí njúl síyá nə or.

5 Minjəs mí mú də dagəwa, mí ŋgə zhu na caaŋgéd, nə məjɔŋé, nə ŋkél mpú. Mə mú dúg ilámba zəŋgbá minjidyá na mpwóómbú caaŋgéd, ilámba byəəŋg bíse mishíshim zəŋgbá mí də tɔw mish mə Zembí dí myá.

6 Mə dúg námə gúl sá cínəŋg mpwóómbú caaŋgéd nda məma mân, nə ŋkúl-ŋkúl nda yèn kristâl. Bílúgá ísâ ínɔ í njúl míkuwó í á bə na tâm caaŋgə nə mákoogú məkoogú, ísâ byəəŋg í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh.

7 Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambáŋkwuŋ, ábeé nda cwə ŋgwúm nteny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ŋgə jéel yí.

8 Mikuwó mí ísâ mínɔ míni myêsh mí ŋgə bə nə məfaafugə məsaman məsaman, faafugə dêsh nə mísh kúl jêsh, tɔ gwôw, tɔ shí. Mikuwó mí ísâ míni mí də wá ŋgwa ja jêsh bulú nə mwásə ná:

Zembí Cwámbe ji Nkəŋkə, a ji Nkəŋkə, a ji Nkəŋkə,

Zembí á ŋkul nyêsh,

Zembí nyə á bə yé, á jisə yé, á ŋgə zə yé.

9 Ísâ ínɔ íni í ŋgə gúmal nyə, ŋgə ságusə nyə, ŋgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caaŋgéd, á ŋgə cugə kandugə á kandugə yé.

10 Ná ndeé, ja jêsh ísâ íni í ŋgə wá nyə ŋgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwûm məbá nə ónɔ bwə á ŋgə kúd məmpwoombú shí, ŋgə yə muud njúl

3:17 Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23
3:21 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 **áfufumə:** 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 **ísâ ínɔ í njúl míkuwó:** 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12

caangád yé gúmá, nyə muud ngé cugə kandugə kandugə yé. Bwə ngé kul mitum mí gúmá myáŋ na mpwóómbú caangád bwə ngé ci ná:

11 Yé Cwamba wúsá, yé Zembí wúsá, íjəla ná bwə yág wo milwaná, nə gúmá, nə mpífó.

Nəcə wo a té isá byêsh; wo wə wo á jì ná í bég, í mú ntâg námá bə.

5

Feedyá kálaad

1 Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangád yé nyə á bə nə kálaad mbwə məncwúmúd, kálaad wəəngú njúl, micilyá cwú micilyá tóón, bwə á ka fúlə nyə ná ndeé fad nə lug* mifeedyá zangbá. 2 Mə mú námá dúg gúl nkácíd *éngəles, a ngé cúndə gwów-gwôw ná: «Zá má mpíyá nə wəefúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?»

3 Ná ndeé, təə jon dí gwôw, təə wa shí, təə shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə nkul wəef kálaad ná a dúg sá jí cwú yí.

4 Mə músə nkəny məma yə, nə dúgúlə ná kú nə təə muud nyə á mpíyá wəef kálaad ná a dúg sá jí cwú yí.

5 Njì, ngwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bəeg jí. Dugí, Zhwambánkwuŋ á bəend mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a má ntə sá jêsh; nyə wə jí nə nkul wəef kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwâ ncwəmbə

6 Mə mú dúg íí, na tām *caangá, Mwâ ncwəmbə njúl nda buud bwə á cigə nyə tãŋ *mətúnuga, a tél na mpédúgá mikuwó mí isá minə nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zangbá nə mísh zangbá; məlaag zangbá məəng wə mishíshim zangbá Zembí nyə á kənd shí nyêsh dí myá.

7 Mwâ ncwəmbə wəəng nyə á ngə shísh ná ndeé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangád yé; a músə lég kálaad múúd wəəng dí mbwə məncwúmúd.

8 Ja Mwâ ncwəmbə nyə á shín lég kálaad yí, mikuwó mí isá minə nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwə mú wusə mányúul ombúbudí na nyádi shí məkuú. Bwə á bə, muud yêsh nə búnzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw íni milwándúlá nə cá: cá ni wə məjəgula mə óbúgula.

9 Bwə músə ngə sey susa ágúgwáan. Bwə á ngə sey ná:

Wo wə má mpíyá nə ŋwa kálaad, wo tí mifeedyá myé nəcé bwə á cigə wo tãŋ mətúnuga. Wo á ka tə buud nə məcií mwó shú ná bwə wúg míkwám mí *mísámúd, bwə bág buud ó Zembí, bwə ngé zhu íbēend byêsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə íkúl nə ilwəŋ byêsh dí.

10 Wo a má sá ná bwə bág faan lú ófada, ngə sēy nə Zembí. Bwə bá bə nə ijwúga shí ga nyêsh dí.

11 Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág mákəl mə ncúlyá wəəngəles bímbí múúd cúgé nə nkul lə yí, bənəŋ mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwə á bə bwə má lyə caangá nə bííí.

12 Bwə á ngə ci gwów-gwôw ná:

Mwâ ncwəmbə bwə á cigə yé, mə mpíyá nə lég mpífó, nə kúm, nə fəg, nə nkul, nə gúmá, nə milwaná, nə məzhwámá.

13 Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembí nyə a sá təə jon dí gwôw, təə wa shí, təə shí ga dí shí, təə mãŋ yí, nə isá byêsh bísé cínəng yí, byêsh í ngé ci ná: Nyəəng njúl caangád yé bá Mwâ ncwəmbə, bwə mpíyá nə məzhwámá,

4:11 Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9

* 5:1 Lug wúsə gúl sá í dū bə kúl ónciŋ ə wóógə bwə dū lwə məkwíindye dí yí; sá jəəng í dū nada, muud jee táám b isá nə ndí. 5:5 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 5:6 4.6-7 **Mwâ ncwəmbə:** 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 **mishíshim zangbá:** 4.5; Zak 3.9 5:7 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 5:8 8.3-4; Sôm 141.2 **búnzhá:** 15.2 5:9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sôm 96.1 5:10 1.6 5:11 wəəngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sôm 150.6; Flp 2.10

nə gúmá, nə milwaná, nə ηkul
kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isâ mín̄ míni mí mú
ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwé
mú búdɔw shí, yə Zembî bá Mwâ
ncwəmbɛ gúmá.

6

*Mwâ Ncwəmbɛ mə zə tí mífeedyá mí
kálaad*

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, Mwâ
Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú;
mə mú gwág míkuwó mí isâ mín̄ míni,
gúl mú k̄m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə
nda njum-mpú.

² Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú
dúg kabalı í njúl nə fuúm, muud njúl
gwo gwów nə banjá mbwéd. Bwé mú
yə múúd wɔŋgú *túm gúmá. A mú tí
njɔnd ná, nda á jí mántɔ-buud ná, a
nyiŋgə námá kə ŋgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeê,
mə mú gwág kuwó sá ábeê mə ci ná:
«Zaág!»

⁴ Gúl kabalı í mú cúwo, í njúl títi ná
zhwuŋ, muud njúl gwo gwów. Bwé
mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów
yé ηkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg
ná shwu, kú ná nə mətəla, shú ná
buud bwé ŋgág nə gwúya. Bwé mú yə
nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álél,
mə mú gwág kuwó sá álél mə ci ná:
«Zaág!» Mə músə nyiŋgə kənd mísh,
mə mú dúg kabalı í njúl yíyínd, muud
njúl gwo gwów nə lwud mbwéd.

⁶ Mə mú gwág námá nda kál í ŋgə
cúwo mpédúgá mikuwó mí isâ mín̄
míni, í ŋgə ci ná: «ŋgug *blé í zə
kusha, kíló ŋgwúd *danarî ncindî;
ŋgug *orzə wâŋ, okílo olól danarî
ncindî. Nji, ci wo nda ntáma məwúdə
nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá
ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina
kál dé mə ci ná: «Zaág!»

⁸ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú
dúg kabalı í njúl nə nyúul məjúwó mə
mbədí, muud njúl gwo gwów, muud
wɔŋgú nə jínə ná Shwiy, banj mínjím í
á ŋgə bɛ nyə mpús. Bwé mú yə shwiy
bá banj mínjím ηkul ná bwé gwúg buud
shí nyêsh dí tãŋ kɔw ŋgwúd á məkɔw
mən̄; bwé ŋgág nə sá ná ból búúd
bwé yág dósmb dí, ból yə nə zha, ból
yə nə kwaag-jumə kwas, bólúgá d̄y
íbiin i shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána,
mə mú dúg í, *míshíshim mí búúd shí
*alatâr. Í á bə míshíshim mí búúd bwé
á gwúyɔw nəcé Milású mí Zembî wá,
nəcé bwé á bə fwámé ówúshined, bwé á
bwiŋg Milású mí Zembî váal í jála yí.

¹⁰ Míshíshim myɔŋg mí á ŋgə k̄m
gwów-gwów ná: «Yé Nkɛŋkɛ Mása,
Mása áfwámé, ŋgaá wó jəlá nə kunda
sə, yá nə buud ɔ shí bwé á gwú sá wá?
Wo é ŋgə bwey ntáni ná ndéé kə wós
jáyé ja?»

¹¹ Ná ndéé bwé mú ŋgə yə bwo,
muud yêsh jud áfufumá. Bwé mú ci nə
bwo ná bwé sáləg milám shí bábaalé
fwála, kə wós ja bəsh bwé é kwaga
bímbí bwé jəlá nə bə yí; nəcé í jii ná ból
óshwə bán bənonə bwé á ŋgə sɛy wá nə
ból ómínyɔŋə bán bwé fwóg gwúyɔw
námá nda bwo.

¹² Mə músə nyiŋgə kənd mísh, Mwâ
Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásamuna, shí
í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə nə
ncuú nda káandá íkúsə, ηkwoond yêsh
ncindî mú bə títi nda məcií,

¹³ wəacén-cénî wə jon bwé mú ŋgə
kud shí námá nda íbumé í lí í d̄a kud
ná mínjwə ja ηkwə ŋgə kuŋg yí.

¹⁴ Jon í mú fálə nyúul nda múúd
mə d̄a fálə kwələ-kwóló ná; mimbánj
myêsh nə mənkwamə mēsh mə mú tãw
ícéd.

¹⁵ Í mú ka zə bə, tɔə ojwú ɔ shí, tɔə
ofwó búúd, tɔə milúlúú mí ózimbi, tɔə
mikúkúm, tɔə oŋkácíd, tɔə məlwáá, tɔə
ofalı, bəsh óni bwé mú kə ŋgə shwaaw

6:2 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 **6:8** Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozê 13.14 **6:9** 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 **6:10** 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 **6:11** jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozê 10.8; Luk 23.30

míku mí mákwóógúd nà mákwóógú má mimbáñád.

16 Bwé mú ngə ci nà mimbáñ nà mákwóógú má anúní ná: «Kádágá sà, shweelugá sà, sá bág shwóg-shwóg nà muud njúl caangád yé, shwóg-shwóg nà kúl Mwâ Ncwəmbə má kuya mpimbə yí.

17 Nəcə, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caangád yé í má wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ó Zembî

1 Ja ísà íni í mə shîn bə yí, mə mú dúg *wəéngəles onə bwé tál íkóómb í shí ínə dí, bwé má káágulə óñkwə onə* wá shí. Bwé a shígé bíd ná ñkwə kúñgug tóo shí, tóo mán, tóo málííd.

2 Mə mú nyiŋgə dúg ñgwól *éngəles ñgə wú ñgeε kóómb jwów í də cúwo yí, a mbíd sá bwé də bwadulə búúd máyigyé má Zembî á kuwô yí. Nda bwé á yə wəéngəles ónə ñkul ná bwé ntámág shí nà mán ná, éngəles mə á nyiŋgə dúg éne mú kím gwów-gwów lás nà bwo.

3 Nyə á ci nà bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ñkí mán, ñkí málí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ó mäsáal ó Zembî wúsú məyigyé mámpwoombád.»

4 Mə músə gwág ná buud bwé á wíyow məyigyé wá bwé á bə buud otóóshin təd nà məwúm mánə nà ónə, ñgələ zhu íbend í *Izarəyél byêsh dí.

5 Í á bə buud otóóshin wúm nà óbá bəend mə Yúda dí,

otóóshin wúm nà óbá bəend mə Ruben dí,

otóóshin wúm nà óbá bəend mə Gád dí,

6 otóóshin wúm nà óbá jé má Azer dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Neftali dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Manase dí,

7 otóóshin wúm nà óbá jé má Símyon dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Lévi dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Isakâr dí,

8 otóóshin wúm nà óbá jé má Zabulon dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Yóseb dí,

otóóshin wúm nà óbá jé má Bəñzhamé

dí. Buud óni bəsh wá bwé á wíyow məyigyé mámpwoombád wá.

Kúl má Zembî

9 Ja áməyigyé éne má shîn yí, mə mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nà ñkul lə yí. Bwé á bə buud wá ilwon byêsh, nà íbend byêsh, nà ikúl byêsh, nà makəl mēsh, bwé tál mpwóómbú caangád, Mwâ Ncwəmbə dí míshád, bwé má bwáád íjud í áfufumá, bwé nà mán má lándú mábwád.

10 Bwé á ngə kím gwów-gwów ná:

Zembî wúsú muud njúl caangád yé,

bá Mwâ Ncwəmbə wá bwé má cug sà.

11 *Wəéngəles bəsh bwé má lyε *caangə nà ocúmbá buud, nà mikuwó mí ísà mínə wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúmbudí na mpwóómbú caangád, yə Zembî gúmá,

12 bwé ñgə ci ná:

Amén. Məzhwámá, nà milwaná,

nə fug, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífá, nə ñkul,

bísə Zembî wúsú ísà byé

kandugə á kandugə. Amén.

13 Né ndeé, ñgwól cúmbá muud mú lás, ci nà mə ná: «Ozə bāñ bí nà íjud í áfufumá óni, bwé ñgə wú ñgow?»

14 Mə mú bəsa nà nyə ná: «Yé Cwámba, wo wá má mpû.» A mú ci nà mə ná:

«Búsə buud bwé ñgə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwé má gusa íjud byáñ mácií mə Mwâ Ncwəmbə dí,

sá ná í bág ofúfumá.

15 Gwə wá bwé tál na mpwóómbú caangə má Zembî dí yí.

Bwé é də yə Zembî gúmá bulú nà mwásə nyədí Mpáánzə.

Muud njúl caangád yé má bá wá bwo nyədí gúgúwád.

16 Bwé ábúlé ná bwele gwág zha,

6:17 Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 7:1 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * 7:1 Onkwə óni búse bəñg búsé nà ñkul caam shí wá. 7:3 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 7:4 14.1, 3; 21.12-13 7:9 5.9; 6.11; Ləv 23.40 7:10 5.7 7:11 4.4, 6 7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sôm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16 Iza 49.9-10

kú nyingə bwεle gwág shwáásúle
minú.

Təo yásə təo ηgwól bibibi
nyə abúle ná nyingə nyaan bwo
nyúúlád.

¹⁷ Nəcé Mwā ncwəmbε
jí tām caangá yé mə bá bə mbaagula
wāη,

a bá kə nə bwo mánCWuη mə ηgá
wéeshuli
məjúwó mā cug mád,
Zembí mú bá fim bwo məzhwíle mēsh
míshád.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwā Ncwəmbε músə zó tí feedyá á
zangbá. Ja á mə tí wə ntúni yí, mə mú
gwág jonə ná kufug tãη kúl wəla.

² Mə mú dúg *wəéngəles zangbá bwé
dε tōw mísh mə Zembí dí wá. Bwé mú
yə bwo micwōη zangbá.

³ Engəles shús mú zə tōw álatār
dí, a mbíd kwōw bwé dε yángulə
*cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwé mú
yə nyə zhwoη olabínda nə a jígálúg
na álatār dí, yíle jəəηg í bádúg nə
məjəgula mə míηkēηkē mi búúd myēsh
tãη *mətúnuga. *Alatār wəəηgú nyə
á bə síyá nə or cínəηg mpwóómbú
caangád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula
mə míηkēηkē mi búúd í mú wú
*éngəles dí mbwád, bád kə wé Zembí.

⁵ Engəles mú ηwa kwōw bwé dε
yángulə cáá yí, ηwa kuda álatār dí
lwándulə cínəηg nə cwóó, a músə wusə
shí. Nkēl mpú ká kyεεg, nə məjuηá, nə
minjəs, shí í mú jág ntaηusa.

Micwōη mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəéngəles zangbá bwé á bə nə
micwōη wá bwé mú kwəməusa nə bwé
zó lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōη. Nə
mətálumu, nə kuda fúlá nə məcií í
mú shwíy shí. Kəw lε shí ηgwūd á
məkəw məlóol í mú cumbuli jígə, kəw
lú ílí ηgwūd á məkəw məlóol cumbuli

námə jígə, ikáá ibás byēsh í mú námə
cumbuli jígə.

⁸ Engəles ábeé mú lwə yé cwōη. Bwé
mú wusə gúl sá māη. Sá jəəηg í njúl
námə nda məma mbáη í mə ja ηgwiile.
Kəw lε māη ηgwúd á məkəw məlóol í
mú shín bə məcií məcií,

⁹ kəw ηgwúd á məkəw məlóol mə
íkukwumuga í á bə mikuwó māη yí í
mú yə, kəw ηgwúd á məkəw məlóol mā
ititíma í mú shín cóóg.

¹⁰ Engəles aléel mú lwə yé cwōη.
Məma ácén-cení mú wú jonə dí, a ηgá
jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə
kud kəw ηgwúd á məkəw məlóol mā
míηgwəə nə milúu míncwūη dí.

¹¹ Acén-cení wəəηgú jínə dé wé
Məgwul. Kəw ηgwúd á məkəw məlóol
mā məncúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá
buud bwé á ηgə ηgul məjúwó mā
məncúwó məəηg wá bwé mú ηgə yə
nə məgwul məəηg.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōη.
Í mú zə bə, nə kəw ηgwúd á məkəw
məlóol mā jwōw, nə ηgwúd á məəηg
mā ηkwoond íí, nə ηgwúd á məəηg mā
wəacén-cení mə mú shila. Sá jəəηg mú
sá nə kəw ηgwúd á məkəw məlóol mā
mwásá í mú bii yídúgú, bulú námə ntó.

¹³ Mə músə nyingə kənd mísh, mə
mú gwág mpal ηgá jéel tām jonə a ηgá
kím gwów-gwōw ná:

Wo buud ə shí ə! Nkwéé bí eé!

Nkwéé bí ja wəéngəles olóol bwé mə lúg
wá

bwé é lwə myáη micwōη yí eé!

9

¹ *Engəles átána mú lwə yé cwōη.
Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jonə dí
kud shí yé, bwé mə yə nyə juwuga bí
ncíma.

² A mú juw bí ncíma, yíle í mú wú
nūη nda yíle í ηgá wú məma kuda dí
yí. Yíle jəəηg í mú lwánd ηgúl wēsh nə
ndéé jwōw shila.

7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 **məzhwíle**: 21.4; Sòm 126.5-6; Iza 25.8 **8:1** Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwōη: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Lav 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncíma: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20

³ Ikájalá í mú ða cúwo yíle jəɔŋg dí ða shulə shí. Bwə mú yə íkájala byəɔŋgú vǎál ŋkúl wéacálaafə bwə ða bæ nə ndí yí.

⁴ Nji bwə mú ci nə byo ná í kú bæeg ntáma íkáá nə ilí byēsh, í kág ŋgə lúú nji buud bwə cúgə nə məyigyé mə Zembí mpwóombú wá.

⁵ Bwə mú námə ci nə byo ná í kú ŋgə gwú buud bəɔŋgú, í yídag təl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóon. Vǎál cwúnd í á ŋgə sá yí í á bæ nə ŋkíim-ŋkíim nda ja ácálaafə mə lúú múú yí.

⁶ Í bá bæ mwəw məɔŋgú ði, buud bwə bá ŋgə sə ná bwə yə, nji muud kú yə; bwə bá ŋgə jii shwiy, nji shwiy ŋgə fúnda kə bwo shwóg-shwóg.

⁷ Ikájalá byəɔŋg í á ŋgə bæ nda ikabalí bwə mə shín cwə ná bwə ké nə ndí dóomb dí yí. Í á bæ nə isá mílúú nda mitúm mí gúmə myá síyá nə or, bwə nə məmpwoombú nda buud.

⁸ Bwə á bæ nə ishílú mílúú nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambánkwuŋ.

⁹ Ibud í á bæ bwo nda ibúdaga í ŋkwánz ózimbí bwə ða búdal bud nə ndí yí, nyán ncíndə nda ncíndə ómätúwa ikabalí ŋkí bulya í ŋgə julə kə nə ndí dóomb dí yí.

¹⁰ Mikwundú myán mi á bæ nda mikwundú mí wéacálaafə, nə ishushwom; mikwundú myəɔŋg wə bwə á ða sá buud məbəw nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóon yí.

¹¹ Cí wán wə *éŋgəles a bí ncímə, bwə ða jəw nyə heburə dí ná Abadôn, gurək dí ná Apolyôn*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóogú í mə shín óni. Bíl intúgúlí í ŋgə ná zə, məvǎál məbá.

¹³ Eŋgəles ásamuna mú lwə yé cwəŋ. Mə mú gwág dúl kál í ŋgə wú málaag mənə məsə álatar or mə Zembí dí má.

¹⁴ Kál dəɔŋg í mú ci nə Eŋgəles ásamuna ná: «Cinyúg wééŋgəles onə básə cəɔlǎ ŋgwəɔ Ifurát wá».

¹⁵ Bwə mú ciny wééŋgəles onə bwə á bæ ŋkwəməsá shú dǎŋ wəla, nə dǎŋ jwəw, nə nyán ŋkwoond nə wán mbú wá. Bwə mú ciny bwo ná bwə gwúg buud í, kəw ŋgwúd á məkəw məlól.

¹⁶ Ozimbí bwə ða ju nə ikabalí wá bwə á bæ omilyəŋ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwə á bæ yí.

¹⁷ Ntó wə mə á dúg *ntamá a mísh nə bagəd yé, mə a dúg ikabalí nə ozimbí bwə ða ju nə byo wá. Byán íbúdaga íŋkwánz bwə á búdal ibud nə ndí yí í á bæ, nə otítí, nə nyúul jon læ mpú, nə nyúul ncinə. Byán íkabalí nə mílúú nda ozhwambánkwuŋ, kuda nə yíle nə fide í á ŋgə wú bwo mímpud.

¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwə mú gwú buud í, kəw ŋgwúd á məkəw məlól; í á bæ, nə kuda, nə yíle nə fide í á ŋgə wú ikabalí mímpu dí yí.

¹⁹ Nəcə ikabalí byəɔŋgú, ŋkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myán mí nda onywə, mísə nə mílúu, mílúu myəɔŋg wə mí ða lwána.

²⁰ Bólógá búúð bwə a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwə áshígé cénd mítədúgá ná bwə yəw bəw-bəw mísólógú bwə á ða sá myá; bwə áshígé yəw yələ məjamb məsə ózembí ó áyadúg dí má gúmá, məbéé ózembí ó or, nə kwóogú bwə ða lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə dúl vǎál ŋkwánz na, ózembí ó məkwóogú, nə ilí, məbéé ózembí kú nə ŋkul mə dúgya, ŋkí gwág, ŋkí kyey.

²¹ Buud bəɔŋg bwə áshígé yəw məgwú mə búúð, kú yəw ncidə, kú yəw jəŋga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyinə námə dúg gúl ŋkácíd *éŋgəles ŋgə shulə wú jon dí, a mə fulə ŋkúdu nyúúlád nda *sanda. Nyə á bæ nə njumbú í mə lyə nyə lúúð, mpwoombú ŋgə lwenya nda jwəw;

9:4 7.2-3 9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3 9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 9:8 Zhu 1.6 9:9 Zhu 2.5 * 9:11 Apolyôn: Mə kə ná «muud caamú-caamú». 9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12 9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sóm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3 10:2 5.1; 10.8

məkuú mé má á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋgwiile mí kuda.

² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwád, kúkáláádú jɔɔŋ ná bagá. A mú shulə ná ndeé, təl kuú áməncwúm m̄n, wɔɔŋ á məkóól cindú.

³ A mú k̄m gwów-gwôw, námə nda zhwambáŋkwuŋ mə də bām ná. Nji nyə á k̄m yí, ŋkél mpú mú saal íja zaŋgbá.

⁴ Ja ŋkél mə sh̄n saal nt̄ni yí, mə mú tééd nə mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ŋkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zaŋgbá ni, kú cilə gwo.»

⁵ Əŋgəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga m̄n wúga cindú yé, mú b̄n mbwá məncwúm ŋgeɛ jon dí.

⁶ A mú keɛn Zembî ŋgə cugə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwôw nə isâ byêsh bí cínɔŋ yí, a té shí nə isâ byêsh bí cínɔŋ yí, a té námə m̄n nə isâ byêsh bí cínɔŋ yé; nyə á keɛn nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey,

⁷ ja əŋgəles ázaŋgbá mə bá lwə cwôŋ yé yí, *ndímba mə Zembî í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osóol ɔ məsáal bé *búud ɔ micúndé ná.»

⁸ Ná ndeé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiŋgə lás nə mə ná: «Kaá wə əŋgəles mə təl məkuú wúga m̄n wúga cindú yé, wo kəg ŋwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwád nə bagá ni.»

⁹ Mə mú kə wə əŋgəles kə ci nə nyə ná a yág mə kúkáláádú. Nyə nt̄g nə mə ná: «Ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cindúŋ, nji ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan.»

¹⁰ Mə mú ŋwa əŋgəles kúkáláádú mbwád, mə mú minə; í mú bə mə ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú ná cindúŋ.

¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í j̄i nə wo kəg nyiŋgə jaaw sâ Zembî mə cçələ shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə məkəl, nə

zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá ɔ láj má Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə də ȳiga isâ nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg ȳiga Mpáanzó mə Zembî, nə *alatâr, wo lə búud bwə ŋgə yə Zembî gúmə cínɔŋ wá.

² Nji, wo ɔ lúgə mbaadə wúsə luŋgala nə luŋgala dí yí, wo kú ȳiga wo, nəcé bwə á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byɔɔŋ í bá tagulə nyaal ŋkəŋkə ŋgwəla t̄n ŋkwoond məwúm mən̄ə nə óbá.

³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bām ŋkul nə bwə cúndə micúndə myām t̄n mwôw tóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman, bwə bá ŋgə cúndə bwə mə bwáád míŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bɔɔŋg básə wəolivyé obá nə ícə í lámba íbá Kálaad Zembî ŋgə ci ná í təl mísh mə Cwámba á shí nyêsh dí yí.

⁵ Múúd mə ká nt̄agulə bwo, miŋgwiile mí wós bwo mímpu dí, jígal búud bwə ŋgə lumbəli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə nt̄agúlə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó.

⁶ Búsə nə ŋkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywə té mwôw bwə ŋgə cúndə micúndə mí Zembî yí, básə nə ŋkul yid məjúwó m̄n məncúwó mə nyɛɛ məcií, básə nə ŋkul nti ókwaag-jumə shí məváál m̄sh, ja j̄esh bwə c̄eɛl yí.

⁷ Ja bwə bá sh̄n bwiing sâ bwə á jəla nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dɔɔmb, nt̄ə bwo ná ndeé gwú bwo.

⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadəd, ŋgwəla ánúní dí, ŋgwəla bwə á bwambulə Cwámba kwolós dí yí. Ŋgwəla ánúní wɔɔŋ, dé jínə lú *ndímba wə Sódóm, ŋkí nt̄ag Iḡipten.

⁹ Buud wá ikúl, nə ibɛend, nə məkəl, nə ilwoŋ bwə bá zə də beny mímbimbə

10:3 Zhe 25.30-31; Ozé 11.10   **10:6** Sôm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24   **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8
10:8 Eze 2.8-3.3   **11:1** 21.15   **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 **42 onkwoond:** 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7
11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17   **11:5** 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14   **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17   **11:7** 13.1-2; 17.8   **11:8** Luk 13.33-34 **Sódóm:** Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 **Iḡipten:** MmN 3.16-19; 7.3-5

myōng tâŋ mwôw málól nê kâl, bwé kú magulê ná bwé dúlúg myo.

¹⁰ Buud wâ shí bwé bá gwág máshusug nê shwiy dán dōng. Bwé bá tâl mázan, ngê kânda mæcwúm nêcé *buud ɔ mícúndé óbá bōng bwé á tâl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málól nê kúl mōng má ká cɔ, Zembî yámb bwo wúl ngúl á cug, bwé mú tôw tâtálí nê mækuú máŋ. Ná ndeé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zê ða beny bwo wá.

¹² Bwé mú gwág dúl kál í ngé wú jon dí, í ngé ci nê bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zê kâl!» Bwé músê bád míŋkúdúd kê kumê jonud, buud bwé á ngê lumbeli nê bwo wá bwé ngé dág.

¹³ Shí í á jág ntaŋusa námé wêla dōngád, kōw ngwúd á mækw wúm mâ ngwála í mú shugula shí, buud otóshin zangbá bwé mú yê nê ntaŋsälê shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bōng bwé áshígé yê wá, bwé mú ngê yê Zembî a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábêé í má cɔ íni, ya aléel í wál zê bæ.

Cwôŋ á zangbá

¹⁵ Ná ndeé, *éngales á zangbá mú lwɔ yê cwôŋ. Mækal má mú kyεεg jon dí nê ŋkulú ná:

Cwám̄ba wúsú wé músé nê ijwúga juwúlê nê shí ndon, nê nyê nê Kríst yé.

Nyê e jwú kandugê á kandugê.

¹⁶ Ocúmbá buud mæwúm mábá nê ónê bwé á ða bæ bwé njúl byán ícaŋgád mísh má Zembî dí wá, bwé mú wusê mányúúl shí ombúbudí, yê Zembî gúmá.

¹⁷ Bwé á ngê yê nyê gúmá bwé ngé ci ná:

Sé ngê yê wo akíba, yé Zembî wúsú Cwám̄ba, Zembî á ŋkul nyêsh, Zembî jísé yé, nyê á bwey námé ða bæ yé.

Sé ngê yê wo akíba nê wo wæfúla mæma ŋkúl nywô, tâl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbê, nji, wo má kuya mpimbê gwô,

fwála í má wós ná wo sámbug buud bwé á yê wá milésú,

fwála á ná wo yág osól ɔ mäsáal bwô myéna myán;

osól ɔ mäsáal bōng bésê, nê *buud ɔ mícúndé nê míŋkêŋkê mi búúd íí,

nê bōng bêsh bwé á ngê ŋwa jíná dwô nê gúmá wá,

tō ozhizhe ɔ búúd tō fwámé búúd.

Fwála í má wós ná wo cáamug buud bwé ngé caam shí wá.

¹⁹ Bwé mú juw Mpáánzé má Zembî jonud, *wóle sɔ jé í mú nyîn nyédí Mpáánzé. Míŋjês mí mú báduga jonud, nê mæjuné, nê ŋkêl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mætálumu má ngé kud mæma íbúgú.

12

Mudá bá ŋkōndú

¹ Dúl mæma *shimbá í mú wós jonud; í á bæ, mudá má bwáád yásê tâŋ káándé, mækuú mæ tâl nyê mbyólád, nyê nê *túm gúmá lúúd, túm gúmá wōng í njúl nê wæcén-céní wúm nê óbá.

² Nyê á bæ nê bum ná ntám̄b, a ngé kîm nê mæcy má minú ná a zê byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiŋgê wós jonud. Jân í á bæ, dúl váál ŋkōndú ŋkí bwaag, a njúl títi ná zhwun, a mbíd milúú zangbá nê mælaag wúm; milúú zangbá míni mí njúl, lúú wêsh nê *túm ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wæcén-céní wâ jon, kōw ngwúd á mækw málól, wusê shí. Ŋkōndú éne nyê á kâ tôw mudá nyê á ngê bæ ná a zê byá yé mpwóombúd ná, nji ná mwán má byél, a ða.

⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jálá nê fála íkúl

11:10 Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 2Oj 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 *wóle sɔ*: 1Oj 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3** ŋkōndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sôm 2.9

nə ɲkúd yé. Bwə mú ntâg ɲkény mwán yé wəɲgá kə nə nyə wə Zembî, nyádi caɲgád.

⁶ Mudá nyɛ mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambələ nyə jiya yí, shú né bwə kág wíl nyə wu tãɲ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwûm mäsaman.

⁷ Ná ndeé, dəmb í á ka zə kyεεg joɲud. Míshiyêl bənêɲ *wəéngəles bé jáɲ kóómb, ɲkəɲdú bənêɲ bé wəéngəles jáɲ kóómb.

⁸ Nji, ɲkəɲdú bənêɲ jé gwoɲg bwə áshígé lal mənku; ná ndeé bwə mú bə kú ná nə jiya joɲud.

⁹ Ná ndeé, nda Míshiyêl bənêɲ wəéngəles bé bwə á ntə bwo ná, bwə á ka wáɲgələ wusə ɲkəɲdú anání éne kúga shí, nywá a yág bwə jów ná Njwú məjamb yé wəɲgá, nyə Sátan, muud ɲgə shiig buud ə shí ndon bēsh yé, bwə á wáɲgələ wusə bənêɲ bēsh wəéngəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ɲgə ci nə ɲkulú joɲ dí ná: Fwála Zembî mə cug búúd yí í mə wóós, nə ɲkul nyé, nə íjwúga byé, nə mpəl mə Kríst yé.

Nəcə bwə mə wáɲgələ wusə múúd on-taandê shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandê ó ómínyɲâ búú kə də jaaw Zembî təɔ ibulú, təɔ mimwásó yé.

¹¹ Bwə á mə ntə nyə ɲkul nəcé məcií mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwə á mə ntə námə nyə ɲkul nəcé bwiɲgələ bwə á bwiɲg lán mə Yésus yí, bwə áshígé cɛɛl cug jáɲ váál á nə bwə fúndə shwiy.

¹² Gwə wə mə cí ná: nə joɲ lə gwôw, nə bí bəɲg njúl nûɲ joɲ dí wá,

gwágúgá məshusug!
Nji, məntágula nə bí, shí nə mán!
Nəcə Njwú məjamb mə shulə nûɲ bídí,

a mpú nə fwála í mə lág nyə bíbíyá, a mə ntâg bul nyada.

¹³ Ja məma ɲkəɲdú éne nyə a dúg nə bwə mə wáɲgələ wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudûm yé.

¹⁴ Nji, bwə mú yə múdá wəɲgá məma məfaafugá məbá nda məfaafugá mə mpal, ná a jéélug kə shí a shwéeshá dí, nyádi jiyad, kúl bwə jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ɲkəɲdú nda kumə wu.

¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ɲgə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ɲgə wô nda ɲgwəɔ ɲgə wáámb mudá nə mə kə cə nə nyə.

¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ɲgwəɔ wēsh ɲkəɲdú nyə á ɲgə yámb nə mpu ni.

¹⁷ ɲkəɲdú mú jág gwág múdá wəɲgá mpimbə. A mú ka zə kə lumbəli nə bəɲg bwə mə lág mpwoɲ buud mə múdád wá, búúd bwə ɲgə baagələ isá Zembî nyə á ci nə í bég yí, bwə ɲgə bwiɲg lán mə Yésus wá.

¹⁸ A mú ka kə tów shɛ á mánud.

13

Biin á mán

¹ Ná ndeé, mə mú dúg gúl biin ɲgə bád wú mán, biin ni njúl nə məlaag wûm, milúú zəɲgbá. Məlaag wûm mənə mäsə na, laag dēsh nə *tûm ícî; mìnə mə *bwaasələ mpu mə njúl nyə cilyá mílúúd.

² Biin mə á dúg jəɲgá í á ɲgə bɛɛla ɲkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwə də jôw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuɲ. ɲkəɲdú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícî jé nə yáag-yáag íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fán á nə nyə é yə. Ná ndeé, fán nyəɲg mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwə mú ɲgə jág káam, bwə mú ɲgə bɛ biin jəɲg kúl í

12:6 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 *mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwûm mäsaman*: 11.2 12:7 Dan 10.13; Yúd 9 12:9 20.2; Mat 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 12:10 4.11; 11.15 *múúd ontaandê*: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 12:11 6.9; Mat 16.25 *Mwá Ncwəmbɛ*: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 12:12 18.20 12:14 mimbú mílól nə kúl: 11.2 12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 13:1 mán: Dan 7.3 *biin*: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 13:2 2Te 2.9 13:3 17.8 13:4 Sóm 89.7

á ngə kə yí. ⁴ Bwə á ka kúd ñkəəndú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ñkul nyé yé, bwə mú námə ngə kúd biin məmpwoombú shí ngə ságəsə nyə ná: «Zá jí nda biin ga yé, zə jí nə ñkul lúmbáli dósómb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyəw mpu shú ná a ngág nə lás məbil-ñkəndí, ngə lás bwaasúle mpu; a mú yéyəw ñkúl ná a sáág sósólúgú yé tãñ oñkwoond məwúm mánə nə óbá.

⁶ A mú tééd lásúle nə Zembí bwaasúle mpu, lás nə jínə dé bwaasúle mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúle mpu, təə buud bwə njúl jəñ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúle mpu.

⁷ Bwə mú yə nyə zhií ná a lúmbálig nə minjəkəkə mi búúd, a ntə bwo. Bwə á yə námə nyə ñkul ná a sáág misósólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoñ byēsh dí.

⁸ Buud ə shí bēsh míná mə áshígé cilya kálaad á cug dí ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwə bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á cug wəəngú ji kálaad mə Mwá Ncwəmbə bwə á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!

¹⁰ Muud yēsh í á bə cəɛlá ná a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəəng í á bə ná a bá gwúyəw nə kafwəle yé, a gwúyəw. Sá jəəng wə jí ná minjəkəkə mi búúd mí jəlá nə bul bə nə jísów, bwə bii búgə məbwə mábá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námə dúg gúl biin ngə cúwo wú shí. Jãñ í á bə nə məlaag məbá mə njúl nda məlaag mə mwá ncwəmbə; í á ngə lás nda ñkəəndú.

¹² Jãñ biin mú námə zə lwóya ñkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəəng ngə dúg. A mú sá ná, shí nə buud ə shí bwə kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəñ i á yál yí məmpwoombú shí.

¹³ Biin ni mú ngə sá məma *məshimbá váál á ná a jəw kuda í shulə wú jəñ dí buud bwə ngə dúg.

¹⁴ A mú ngə shiig buud ə shí nə məma məshimbá nyə á yéyəw zhií ná a ngág nə sá, biin áshúshwóógú ngə dúg yí. A mú ci nə buud ə shí ná bwə sáág vugəli mə biin í á cugə nə fəñ kafwəle yí.

¹⁵ Bwə mú yə nyə zhií ná a sáág nə vugəli biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág nə bwə gwúg buud bēsh bwə ákúde gwo məmpwoombú shí wá.

¹⁶ A mú sá ná buud bwə wíyág məyiigyé ñkí mbwə məncwúméd ñkí mpwóómbúd, buud bēsh, təə ozhizhe ə búúd təə fwámé búúd, təə mimbúbúwá təə mikúkúm myēsh, təə ofalı təə məlwə mēsh, ná bēsh bwə wíyág məyiigyé.

¹⁷ Muud yēsh mə bá kú wíya məyiigyé məəng yé nyə é bə, ci a kú kusə sá, ci a kú námə kusha təə sá. Məyiigyé məəng mə á ngə bə, gúl ja í bə jínə mə biin áshúshwóógú, gúl ja nəmbə á jínə dəəng.

¹⁸ Na mə jii fəg. Muud ji nə ikəñ wə jí nə ñkul bála nəmbə mə biin jəəng, nəcé nəmbə wəəngú jisə məyiigyé mǎ jínə lú múúd. Nəmbə wəəng wə mitəd mísaman nə məwúm mäsaman nə ísaman.

14

Mwá ncwəmbə bəñəñ buud bwə á wú míkwmád wá

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg Mwá Ncwəmbə tál lúú mbəñ bwə də jəw ná Siyôn yíid, bəñəñ buud otósšin təd nə məwúm mánə nə ónə. Buud bəəng bwə á bə nə jínə mə Mwá Ncwəmbə nə dé mə Sósóngú yé cilya mpwóómbúd.

² Mə mú gwág kál ngə wú gwəw, í ngə shwag nda məjúwó mə mpəñ, í ngə saal nda ñkél mpú áyíyáág; kál

13:5 Dan 7.25; 11.36 **42 oñkwoond:** 11.2 13:7 12.17 13:8 3.5 **Mwá Ncwəmbə:** 5.6 13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 13:11 Mat 7.15 13:13 16.14; 20.8 13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 13:17 13.18; 15.2 14:1 22.4 **mbəñ bwə də jəw ná Siyôn:** Iza 4.5; Zhu 3.5 **buud otósšin təd nə məwúm mánə nə ónə:** 3.12; 7.3-4 14:2 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 14:3 4.4, 6 **ngwa ágúgwáan:** 5.9

dɔɔŋg í á ngə gwíng nda ibínzhá ná buud bwé ngə bwam.

³ Bwé á ngə sey ngwa ágúgwáan bwé tál mpwóómbú caangód, mikuwó mí ísá mínŋ nə ocúmbá buud bwé njúl. Kú nə ngwól múúd nyə á bə nə ŋkul jíg ngwa wɔɔŋgá, námé nji buud otóóshin təd nə məwúm mánŋ nə ónŋ bwé á zhu shí wá, bɔɔŋg Zembí nyə a jóna tân shú ná bwé wúg míkámád wá.

⁴ Báá bwé áshígé bwéle lweegushi ícug nə nyá budá, bwé á du ji óncwíyê. Bwé du ngə bɛ Mwâ Ncwəmbɛ kúl jêsh á kó yí. Zembí nyə a féesh bwo mpédúgá buud, a jóna tân shú ná bwé wúg míkámád. Nyə a sá ntó shú ná bwé bég bá Mwâ Ncwəmbɛ tân nda mpumé ashúshwóógú bwé du kənd koogá shú má Zembí yí.

⁵ Bwé áshígé bwéle bēny mímpu myáŋ bwiing ijóó, bwé á bə ntág kú nə tɔɔ sá á jumúg.

Jwów á məzhúgúlâ

⁶ Mə mú nyingə dúg ngwól *éngəles ngə jéel tám jon. Nyə á bə nə Jɔjɔ Kéel á kandugə kandugə nə a bwíngug buud ɔ shí, ilwon byêsh, nə ibɛnd byêsh, nə mákál mēsh, nə ikúl byêsh.

⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwôw ná: «Gwóógá Zembí, yágá nyə gúmá nəcé fwála lú sémyé mílúsú má wóós. Kúdúgá nyə məmpwoombú shí, nyə wé nyə a sá gwów nə shí, a sá mán nə məncwun!»

⁸ Ngwól éngəles, éngəles ábɛê mú ngə bɛ ashúshwóógú a ngə ci ná: «Babilon má bwíl, ngwála í á du jwɔɔ ni í má bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byêsh nə jannga nda bwé du nywíl búúd nə məlwəg ná, í má bwíl.»

⁹ Ngwól éngəles, éngəles aléel mú námé ngə jéel tám jon a ngə ci gwów-gwôw ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vugali jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mán ŋkí mpwóómbúd, ŋkí mbwád,

¹⁰ Zembí mə bá námé ngulal múúd wɔɔŋgá mpimbə jé nda bwé du ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyédí bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wɔɔŋg mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ngə gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jɔɔŋgá, minjékɛkɛ mí wééngəles nə Mwâ Ncwəmbɛ bwé ngə dúg.

¹¹ Buud bwé ngə kúd biin mpwoombú shí, kúd námé vugali jé mpwoombú shí, bwé wíya námé máyigyé má jíná dé wá, yíle kuda í ngə sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwé bá yóola, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.»

¹² Í bá jii ja jɔɔŋg nə minjékɛkɛ mí búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwé ngə baagulə isá Zembí nyə á ci ná í bág yí, bwé ngə *búgula Yésus wá.

¹³ Mə mú gwág kál ngə ci jon dí ná: «Cilág sá má zə jaaw wo ga: Téd kíkídiga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwámba wá, báá bwé má jəla. Haaw, mə Njékɛkɛ Shíshim, mə ngə magulə nə bwé má jəla, bwé má yəwəla nə iséy byáŋ, nəcé misóólágú myáŋ mí ngə bɛ bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg ŋkúdú áfufumá, muud njúl ŋkúdú wɔɔŋg dí, a ngə bɛɛla nə Mwān mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwé du saag *blé nə ndí yí mbwád.

¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ngə kəm gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé ná: «Ŋwag báágə məsaaɡ dwô wo sáágug shí, nəcé fwála lú məsaaɡ má wóós, idəw í mú mingwíy.»

¹⁶ Muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé mú ŋwa báágə məsaaɡ dé saag shí.

¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jon dí yí; nyə á bə námé nə báágə məsaaɡ í njúl njəwá.

14:4 Yuá 10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sòm 146.6 14:8 17.2; 18.2 14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mət 19.24; Sòm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 14:11 19.3; Iza 34.10 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 14:14 1.7, 13

18 Ngwól éngales mú wú álatâr dî; nyâñ nyə á bə nə ñkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyəñg nyə á bə nə njəwá báágé másaag yé ná: «Ŋwag báágé másaag dwô, wo kág shí, kə ñgə sám̄b ikañ í *vînyə ñgə señg, í má shîn tî.»

19 Engales mú ntâg ñwa báágé másaag dé. A mú kə shí, kə ñgə sám̄b ikañ í vînyə ná ndéé, kə ðə shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyâm byo yí.

20 Faduga jəñg í á bə, wo fwo wú ñgwála kə bugád. Bwé á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bə, bwé ñgə nyâm ntáni, məcií má mú ðə júg ná júg júg júg, má sá məma shwumb. Shwumb ñi í á bád ná ndéé kə wóós cé mpu kabálí, í á ñgə wô ná ndéé kə jee wóós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zañgbá wâ məzhúgúlâ

1 Mə mú dág dúlúgá *shimbá í má nyiñgə wóós jəñəd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəéngales zañgbá bwé mbíd okwaag-jumə zañgbá wâ məzhúgúlâ, bəñg Zembî má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

2 Mə mú dág gúl sá njúl nda məma m̄ñ, í ñgə faan námə nda yēn, í ñgə bə fálá nə kuda. Mə mú dág í, buud bwé á bə ná, ñkul nyáñ í á ntə biin í ntə vugali jé ntə námə t̄ñ í ñgə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dág búúd bəñg bwé təl məma m̄ñ məñgúd, bwé mbíd ibínzhá Zembî nyə á yə bwo yí.

3 Bwé á ñgə shil ñgwa má Moyîz sóol məsáal má Zembî, ñgwa wúsə námə ñgwa mə Mwâ Ncwəmbə yí. Bwé á ñgə ci ñgwa wəñg dí ná:

Yé Cwámba wúsá Zembî á ñkul nyēsh, misóólúgú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó ðə kyey má mäsə otútəlí, mäsə məzhíí má obúbálé, yé Njwú ñgə jwú nə ikúl í cúgə *Oyúden yé.

4 Yé Cwámba, zə jî nə ñkul sá mádúgú nə nyə afúndáyé jínə dwô,

nyə ayéyé dwo gúmə yé.

Njî wo wó jí Zembî;

ikúl byēsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombá shí,

nəcə wóó sám̄bulə wó ðə cígal mílészú yí í á má nyîn.

5 Mə músə nyiñgə kənd mísh, mə mú dág Mpáánzə má juw jəñ dí, í njúl banda í ðə lwó ná Zembî jisə búúd bé dí yí.

6 Wəéngales zañgbá bwé mú wú cínəñg cwú, wəéngales bwé á bə ná bwé zə jág jugushi shí nə okwaag-jumə zañgbá wá. Mimbwéedí myáñ mí á bə leedyá nə fwámé l̄* njúl ñkí jág fumə, ñkí ñkəñwə; bwé á bə bwé má fif mífwanğé mí or míkugəd.

7 Mikuwó mí ísâ mín̄ míni, gúl í mú yə wəéngales zañgbá óni ikwôw zañgbá. Ikwôw byəñg í njúl síyá nə or, í njúl lwándálá nə mpimbə má Zembî ná cwóó, Zembî ñgə cugə kandugə kandugə yé.

8 Yíle í mú bídugi *Mpáánzə Zembî ná ñkáá; ná ndéé, kú nə muud mə bé nə ñkul nyíi Mpáánzə té ní wēsh, kə wóós ja wəéngales zañgbá bwé bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zañgbá yí.

16

Ikwôw zañgbá

1 Mə mú gwág dúl kál í ñgə zhu *Mpáánzə Zembî, í ñgə ci nə *wəéngales zañgbá nə ñkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zañgbá bísə nə mpimbə má Zembî íni, bi kág shwu shí nyēsh».

2 Engales ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwé á

14:19 19.15; Iza 63.1-6 * 14:20 Cilyá á yág wúsə ná «osutád tóóshin nə mitəd mísaman». 15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 15:3 4.11 15:3 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ñgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 15:6 1.13; Dan 10.5 * 15:6 l̄: Jisə dúl váál káándó ájujaambəwô, nə lalálə kus. 15:7 4.6; 14.10; 16.1 15:8 MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2 13.15; MmN 9.10

bə nə məyɨgyé má biin, bwé á ngə kúd vɨgali jé məmpwoombú shí wá, dúlúgá váál mbíya cey-cey ígúságé í mú shwɨy bwo nyúúlád.

³ Engəles ábeê mú kə nə jé kwôw kə shwu mâḥ. Məjúwó má mâḥ mə mú bə mácií məcií nda bwé ámə gwú múúd cínəng, ocúdu bēsh bwé ngə cəgə mâḥ wá bwé mú shîn yə.

⁴ Engəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míngwəḥ nə mənɔwunɨəd, myēsh mí mú bə mácií məcií.

⁵ Mə mú gwág *əngəles mə jwú nə mənɔwó yé má ci nə Zembî ná:

Wo wé jí bále bə Zembî, wo Zembî jísé yé, wo nyəḥng wo á bwey bə yé; wo ji tútəlí nə váál wó má cígal mílású ni.

⁶ Nəcé bwé á gwú mɨnkɛḥkɛ mi búúd myô nə *buud ɔ mícúndá bwô, sá jəḥng wé wó mə sá ná bwé ngúləg məcií yí.

Sóólágú wəḥng í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu *alatâr dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ḥkul nyēsh, sémyé wó də sámb búúd mílású yí wúsə búbále nə tútəlí.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówúđ. Jwów mú lág ḥkul ná í jígaləg buud nə kuda jé.

⁹ Yáág yáág gúḥ kuda mú jígal bwo. Bwé mú ngə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban ná bwé acéndé kuú njəḥnd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caḥngé má biin đí. Yídúgú í mú shwɨy nyédí faan dí ná ḥkwed, məcɛy má mú bii búúd váál á ná muud ngə kwagələ júm.

¹¹ Bwé mú ngə lás nə Zembî á gwôw *bwaasələ mpu nəcé məcɛy nə məfəḥ bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíđ bów-bôw mısóólágú myáḥ.

¹² Engəles ásamuna mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ngwəḥ bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəḥ í mú yísh shú ná micí myá kóómb jwôw í də cúwo yí mí bág bə nə zhií.

¹³ Mə mú dúg bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ḥkəḥndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu dí. Bów-bôw míshíshim myəḥng mí á bə námá nda mikwóḥ.

¹⁴ Jísə míshíshim mí məjamb mí ngə sá isá í ntə búúd ḥkul yí. Mí də kə micí myá shí ga nyēsh dí, kə də sɛɛng bwo shú ná bwé bág sá lúmbálí məma jwów bwé də jôw ná jwów má Zembî á ḥkul nyēsh yí.

¹⁵ Cwám̄ba ngə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ngə ji ḥkasə a ngə baagələ mimbwéédí myé ná a kú bá kyey shushwáás ḥwa shwôn yé, nywáá má jəla.»

¹⁶ Míshíshim míni mí mú sɛɛng micí kúl bwé də jôw heburê dí ná Ar-magəđəḥ yí.

¹⁷ Engəles ázəḥgbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ngúlúđ. Dúl kál í mú wú caḥngé mə Zembî dí zə cúwo Mpáanzé Zembî, í mú ci ná: «Í má bə.»

¹⁸ Mɨnjəs mí mú dagəwa, məjunə gwíḡ, ḥkél mpú ké saal, shí jág ntaḥsa váál í afwóyé bwelɛ ntaḥsa té búúd bwé á ji shí ga dí yí.

¹⁹ Məma ngwála ánúní mú bóóg mənɔw mələól. Ikúl ishús míngwála myáḥ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ngwála á *Babilon, a mú yə ngwála wəḥngú kwôw nə mpimbə jé í ó də musəla nda məlwəg.

²⁰ Í mú ka zə bə, məḥkwamə məsh shîn wɛɛnzɨ, mimbáḥ myēsh shîn jímb.

²¹ Yáág-yáág mətálumu mə mú ngə wú jon dí ngə zə kadəwa buud nyúúlúđ, búgú mətálumu ngwúd jee jílə okílo məwúm mənə. Buud bwé

16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37
 16:7 15.3 16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 16:12 Iza 11.15;
 44.27; 46.11 16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 16:14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te
 2.9 lúmbálí: 19.11-21 16:15 3.3, 18 16:17 16.1; Iza 66.6 16:18 4.5; 6.12-13 16:19 14.10; 18.2
 16:21 11.19; 16.9

mú yida *lás nà Zembî bwaasúlə mpu nəcè kwaag-jumə á mətáləmu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəéngəles zəngbá bwə á bə nə ikwəw zəngbá wá, ηgwūd a cínəng mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zág lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóóŋg múdá í á mə kwambələ jiya mpédúgá mishwū ni yí.

² Nyədəí wə micí myā shí mí á wusə mənnyúl jaŋga dí yé; buud ə shí bwə á fudə nə jaŋga dé nda bwə də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin dî, biin í njúl títtî nda kəp. Biin ni í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zəngbá nə məlaag wúm.

⁴ Mudá wəəngú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəp. Nyə á bə nə misəngá nə oŋkaaw bwə njúl síyá nə or, nə ijimá í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwə də jôw nə pêrlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwéd, í njúl námé síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé.

⁵ Dúl jíná lú *ndímba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd ná:

«*Babilon anánî, budá ó jaŋga nyəəngú wáŋ,
nyəəngú á dana dana isâ yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəəng nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud nə nyə á ηgul məcií mə míŋkəŋkə mi búúd nə məcií mə búúd bwə á gwúyəw nəcè Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí.

⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndímba mə múdá éne, təə ndímba mə biin í ηgə ŋkəny nyə

ni, biin jí nə milúú zəngbá nə məlaag wúm ni.

⁸ «Biin wó amə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jəx yí. Nə ndeé, buud ə shí bwə bá káam ja bwə bá nyingə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəcè í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyingə nyîn. Buud ə shí bwə bá káam óni, í bá bə bəəng mínə mə cúgé micilyá kálad dí wá; nəcè tééd námə ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, mínə mə bwey bə micilyá kálad á cəg dî.

⁹ «Í jî wa nə muud wámbuləg isâ nə fəg. Milúú zəngbá wó dúg míni, jísə mimbəŋ zəngbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jísə námə micí zəngbá.

¹⁰ Micí zəngbá myəəng dí, mítóon mí cúgé ná micí, ηgwūd wusə, ηgwūd í afwóyé zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-cíg.

¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyingə bə ni, gwáméfwó jísə cí á mwəəmb. Bəŋŋ micí zəngbá wə búəs; a ηgə námə kə kúl á kə jəx yí.

¹² Məlaag wúm wo amə dúg mənî mäsə micí wúm. Myāŋ mí afwóyé ná bə nə məfaan mə ijwúga; nji, bəŋŋ biin bwə é jwú nji wəla ηgwūd.

¹³ Micí myəəng myêsh mísə nə tédúgá ηgwūd, nə mí yé biin mpífé nyāŋ nə ŋkul ijwúga nyāŋ.

¹⁴ Myêsh mí é lúmbəli nə Mwā Ncwəmbə, nji Mwā Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcè nywáá jísə Cwamba míl micwamba myêsh mí ηgə gwəp yí, Cí í jwú nə micí myêsh yí. Bəŋŋ buud nyə á mə jôw wá, bwə wə bwə bá cú micí myəəng. Nəcè nyə a féesh buud nyə á jôw wá, búəsə nyə wəabúgúlag.»

¹⁵ Engəles mú nyingə ci nə mə ná: «Mishwū wo amə dúg mbyóóŋg múdá mə kwambələ jiya mpédúgá míni, jísə ikúl, nə məŋkúmbə mə búúd, nə ilwəŋ, nə məkəl.

¹⁶ Məlaag wúm wo amə dúg mənî bəŋŋ biin bwə bá fəm mbyóóŋg múdá, bwə déég nyə isâ byé byêsh, a

17:1 Zhe 51.13 17:2 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 17:3 biin: 13.1-2 17:4 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 17:5 Zhe 2.20; Ozê 1.2 17:6 16.6 17:7 13.1-2 17:8 13.3 kálad: 3.5 17:9 13.18 17:12 Dan 7.7, 24 17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 17:15 17.1 17:16 17.2; 18.8; Ləv 21.9; Eze 23.29; Ozê 2.5 17:17 17.13

lúg shushwáás, bwé bá céég də nyə ifúndá ná ndéé jígal nyə kudad.

¹⁷ Bwé bá sá ntó nəc Zembî nyə a wá bwo nji yéesh ngwûd lúúd, nji ná bwé sáág sâ nyə Zembî ngó jii yí; ná bēsh bwé tówúg cún ná bwé yé biin icí byán, a bálánugí nà dí ná ndéé kə wóós ja ísâ Zembî nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Né ndéé, mudá wo ámə dág éne, nyə wé ngwála ánúní í ngó jwú nə micí myâ shí ga myēsh yí.»

18

Babilon má bwíl

¹ Ja má má shín dág mbyóóng mudá ni yí, mə mú dág ngwól *éngəles ngó shulə wú gwôw nə yáág-yáág nkúl ijwúga. Milwané myé mí mú kwan shí nyésh ná ngəŋ.

² A mú kím gwôw-gwôw ná: *Babilon má bwíl, ngwála í á də jwçç ni í má bwíl.

Í músə jiya mǎjamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bôw í míshíshim myēsh kə ji cínəng, mimbii mí íbów-bôw í ínúnú í ádudanâ byēsh kə ji cínəng*.

³ Í músə ntó nəc íkúl í cúgé *Oyúden yí byēsh

í á nyíngula janga déd nda bwé də nyíngula ínguluga dí ná†. Micí myâ shí mí á wusə mǎnyúul janga dí nə nyə,

buud bwé á də kusha kúm shí ndon wá,

bwé á bíg nə yáág-yáág tóom yé ásq mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má ci jon dí ná: Buud bām, wúgá ngwála nííd, bi bég kú nyíi *mísám myéd, ókwaag-jumə bwé jálá nə bii nyə wá bwé á bá námá bii bî.

⁵ Nəc misám myé mí má bágwəwó mákú məkú kə wóós jon dí, Zembî má kənd mísh ólíngî bēsh wá ngwála nííd.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ngə sá bóól ná. Sâ nyə á jugushi muud nə ndí ja ngwûd yí,

jugushigá nyə nə gwo ija íbá.

Bálá nyə á ngulal buud nə ndí ja ngwûd yí,

bí ngulal nyə nə gwo ija íbá.

⁷ Bímbí nyə á də bəgwəwə nə isâ í gúmmá byé nə tóom yé ásq mísh yí,

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dəng,

bí jil nyə mǎntágula dí bímbí dəng.

Nəc a ngə ci na lámúd ná: «Mə njul caangéd nda wúl cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abulé bwelə bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ngə téduga ntó ná, okwaag-jumə Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə wá

bwé bá zə káda nyə jwôw ngwûd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcəy má shwiy, nə zha; kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəc Zembî Cwámə, muud má sámə nyə mílású yé jisə nkácí.

⁹ Micí myâ shí myēsh bǎnónə bwé á wusə mǎnyúul janga dí nə tóom ásq mísh dí myá, mí bá jii máyê, mí bí mǎbwé bud dí shú déd ja bwé bá dág yíle í ngə kə gwów ná a ngə jígə yí.

¹⁰ Bwé bá fúndə ná bwé ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwé də tów shwóg-shwóg ka də ci ná:

Nkwéé, nkú məmə ngwála á Babilon e!

Nkú ngwála ínkácí ga e!

Sémbyé mílású wô í má shín námə nji wəla ngwúdá!

¹¹ Buud bwé də kusha kúm shí ndon wá ngə jii nyə nda bwé də jii mbimbə ná, nəc kú ná nə muud mə kúsə zh-wog kúm búśə nə ndí yí.

¹² Zhwog kúm dəng dásə, nə or, nə kwóógú bwé də lúlə *mwaanê nə ndí yí, nə íjimé í mǎkwóógú, nə kwóógú álal-kus bwé dú jôw ná pērlə yí, nə fwámé lēš, nə mikáándə mí atítî nda

18:1 Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** Míl micilyá mí ayág mí ngə ci ná «mimbii mí íbów-bôw í ínúnú myēsh kə ji cínəng, mimbii mí íbów-bôw í ócúdí í ádudanâ kə ji cínəng. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † **18:3** Ntó má ká ná janga dé í á má gwílya íkúl í cúgé Oyúden yí. **18:4** Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 **18:5** Mət 18.20 **18:6** Sôm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9 **18:8** 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 ‡ **18:9** Tədəwə.

18:12 Eze 27.12-24 § **18:12** lē: Jisə dúl váál káándə ájəjaambəwô, nə lálulə kus.

mæcií, nə káándə nyangá bwə dú jôw nə suwá yí, nə myá otítíí nda kɔ́ɔ́, nə məváál má ílí mēsh má anywa mæcud, nə isâ bwə dɛ sá nə mimbanj mi zhwóg yí, nə byɔɔng bwə cáág nə jɔ́jɔ́ ílí, nə fwámé ɲkwánz, nə dúl váál ɲkwánz námá yí, nə dúl váál kwóógú álal-kus yí.

13 Kúm dɔɔng dúsə námá: nə fuláwa məwúdá bwə jów nə sinamôn yé, nə mólól məwúda má anywa fwɔ́, nə olabínda, nə mólól mákúl má líí bwə dɛ jôw nə *mír má, nə dúl váál áshub ánywa mæcud, nə mælwæg, nə məwúda, nə minjgug, nə *blé, nə iwoo í anúní, nə itɔw, nə ikabulí, nə omətúwa íkabulí í dɛ julə yí, nə mikwám, nə icug í búúd*.

14 Jɔ́jɔ́ ísâ lám wô í á dɛ cɛel yí í músə wo cé jon.
Nə tɔɔm ásɔ́ mísh, nə isâ í áɲkɔ́ɲkənɛwá, í má wú wo mábwád.
Byêsh íni, muud nyə abúle ná nyingə kwey byo.

15 Buud bwə á kusha kúm dɔɔngú bíg nə dwo wá bwə bá fúnda nə bwə ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwə bá tɔw shwóg-shwóg ka ɲgə jii nyə nda bwə dɛ jii mbimbə ná.

16 Bwə bá ɲgə ci ná:
ɲkwéé, ɲkú məma ɲgwála á Babilon e!
ɲgwála ni í á dɛ bə nə fwámé lɛ!
Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda mæcií, míl tí nda kɔ́ɔ́.
ɲgwála ni í á dɛ bə nə or nə ijimé í mákwóógú,
nə məkwoógú má álal-kus bwə dɛ jôw nə pɛrlə yí!

17 Bímbí lú kúm dɔɔng dēsh wə má jímb nji wəla ɲgwúdu ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma wá, nə buud bwə jáánd ititíma byɔɔng dí wá, nə odɔgulo-shwɔngɔ́ bwə júlé ititíma wá, nə buud bēsh bwə ɲgə bə nə mənywa m̄ɲ wá, bēsh bwə á dɛ gwaa tɔw,

18 dɛ dúg yíle májígə mə ɲgwála, bwə ka dɛ k̄im ná: «Wáyé ɲgwála í á bwele bə nda jɔ́-jɔ́ ɲgwála ga yí?»

19 Bwə á ka dɛ shwu mifumbyá mílúúd, bwə ɲgə jii, bwə ɲgə tɔdɔwa, bwə ɲgə jii nda bwə dɛ jii mbimbə ná, bwə ɲgə k̄im ɔɲkwimbyé ɔ́ shwiy ná:

ɲkwéé, ɲkú məma ɲgwála á Babilon ey!

ɲgwála í á sá nə buud búsə nə ititíma máɲ wá

bēsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wá ɔ́ má bānda lúg cwúnd nji wəla ɲgwúdu ga?

20 O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá məshusug nə ɲgwála ni c̄imúlə!
Tɔɔ bí minjɔ́ɲkɛ́ mi búúd, nə *buud ɔ́ lwámá, nə bí *buud ɔ́ mícúnda, gwágúgá námá məshusug.

Nəcé, ja Zembí má sámb Babilon lésú yé tətəlí ni, a má kunda bí.

21 Ná ndéé, gúl ɲkácid éngəles mú ɲkēny dúl məma kwóógú†, a mú wáɲgulə wusə dwo m̄ɲ nə ɲkulú, nyə ná:

Ntúni wá sá má bá wáɲgulə wusə Babilon yé, nə ɲkulú,
məma ɲgwála ni í abúle ná nyingə bwele nyîn.

22 Nə məkál má íbínzhá,
nə məkál má óseye isusa
nə məkál má ílúlwón í ábulya məkál,
nə məkál mə mícwón í,
ɲgwúnd nə ɲgwúnd í abúle ná gwíg wódí.
Tɔɔ muud mə sá gúl séy mábwə yé,
tɔɔ ncínda nə bwə ɲgə kwaag ifwán í abúle ná námá bə.

23 Í bá bə, kú ná nə tɔɔ ɲgúnjón ná lámá dúsə njidá,
kú ná gwáduga tɔɔ məshusug m̄ɲ nə ncwámá bá sás bwə ɲgə kúnɔw béya.

Í bá bə ntó nəcé okusha ɔ́ kúm bwô wá bwə á bul bə,

wo á shüg ikúl í cúgé Oyúden yí byêsh nə misólégú mí jamb wo á dɛ sá myá.

24 Wo wá jí nə mpwene shwiy mə búúd ɔ́ mícúnda nə minjɔ́ɲkɛ́ mi búúd,

tɔɔ bóólúgá bēsh bwə á cíguləw mæcún shí nyêsh dí wá.

* **18:13** Dɛ kusha ícug í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔng í njúl nda məkwoógú bwə á dɛ kwaag ifwán cínɔng yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 **18:23** Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 **18:24** 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19

Mingwa mi gúmá jonud

¹ Ja ísâ íni í mé shîn yí, mæ mú gwág nda kúdæ zhwog buud bwé ngæ kîm jon dí, bwé ngæ ci ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wé mé ðu cug búúd,
milwané næ mpífá bísæ Zembî wúsú isâ byé,

² næcé á ðu cígal mílésú tútáí ná jèlá. A mé sám̄b lésú mé mæma mbyóóng múdá

í á ngæ ntáma shí næ jan̄ga yí, a mé kunda ósól ɔ mäsáal bé, a mé yá næ mbyóóng múdá í á gwú bwo yí.

³ Bwé mú ci ja ábèê ná: Alelúya! Yíle jé í ngæ kæ gwôw kandugæ á kandugæ.

⁴ Ocúmbá buud mæwûm mébá næ ón̄ð bân̄n̄h̄ mikuwó mí ísâ mín̄ð bwé mú kúd mæmpwoombú shí, yæ Zembî muud njúl caangéd yé gúmá, bwé ngæ ci ná: «Amèn! *Alelúya!»

Zan̄ bá má Mwâ Ncwæmbe

⁵ Dúl kál í mú wú *caangé mæ Zembî ná: Bî bēsh osól ɔ mäsáal ó Zembî wúsú, bí ngæ gwóɔ nyæ wá, ozhizhe ɔ búúd næ fwámé búúd, ságúságá nyæ.

⁶ Mæ músæ gwág dúl kál nda kúdæ zhwog buud bwé ngæ kîm, nda mæjúwó mæ mp̄n̄j mé ngæ shwo, nda mæma nkél mp̄ú ngæ saal; kâl dæng í á ngæ ci ná:

Alelúya! Zembî Cwámba, Zembî á nkul nyêsh má n̄wa ijwûga byé.

⁷ Sá gwágúgá mæshusug, sá kɔɔs, sá yæ nyæ gúmá, næcé zan̄ bá mæ Mwâ Ncwæmbe í zó s̄y, mudá á zó bá yé mé shîn kwæmusa.

⁸ Bwé mé yæ nyæ káándé í njúl fwámé l̄é*

í ngæ fumæ mæfumæ mé ánkænkænæwâ.

Fwámé l̄é wæng wé misóólúgú myá tútáí mín̄k̄n̄k̄ mi búúd mí á ngæ sá myá.

⁹ Engæles mú ci næ mæ ná: «Cilæ ná: Buud bwé mé jówæw né bwé zág ðæ dína bâ mé Mwâ Ncwæmbe wá, báá bwé mé jèla.» A mú nyiingæ ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembî wé óni.»

¹⁰ Ja á mé ci næ mæ ntáni yí, mæ mú wusæ nyúúl nyódí shí mækuú mbúbudî né mé yæ nyæ gúmá. Nyæ ntæg næ mæ ná: «Mbô! Kú bæeg sá ntáni! Mæ ji muud gwoong wán né shé ngæ s̄y s̄y ngwûd, bin̄n̄ omínyon̄h̄ bwô bwé ngæ bwiing lán̄ mé Yésus wá. Yidagú yæ Zembî gúmá! Obúbálé shé ngæ bwiing shú mé Yésus wá bwé ngæ zhu sâ nyáméfwó nyæ a ci yíid.»

Nda Kríst mæ bá nyiingæ zæ ná

¹¹ Mæ mú dæg jon né bagé, wo dæg kabulí áfufumâ, muud njúl gwo gwôw; bwé dæg jôw múúd wæng né Abúgê næ Afwámê. Nyæ wé mé ðu cígal mílésú ótátáí ðí, ðu námé lúmbulí dóómb ótátáí ðí.

¹² A ji næ mísh mé ngæ lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlyá mitûm mí ícî lúúd. Jíné dé dúsæ cilyá váál múúd shús cúgé næ nkul l̄é yí, n̄ji nyáméfwó.

¹³ Kúúd á jí næ ndí nyúúl dí yí jísæ næ mæcií ná lwob. Jíné dé wé Ciyá má Zembî.

¹⁴ Misámbá mí dóómb mísé jon dí myá mí á ngæ b̄e nyæ, bēsh bwé njúl íkabulí í áfufumâ ðí, bwé mbid mimbwéédí mí fwámé l̄é, a njúl nkí fumæ, fúbán né fwó-fwó.

¹⁵ Nyæ á bæ næ wál-wâl kafwæle í ngæ cúwo nyæ mpu dí ná a zó cugal íkúl í cúgé *Oyúden yí. A bá fála byo næ nkúd, a nyâm bwo nda bwé ðu nyâm ísâ faduga dí ná, lwólæ ná mpimbæ mé Zembî An̄kul-nyêsh í mé bul yáág.

¹⁶ A ji næ cilyá nyódí kúúd dí næ nyódí jwu dí ná:

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48 19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11 * 19:8 l̄é: Jisæ dúl váál káándé ájæjaambawô, næ lalúla kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 19:16 17.14

Cí í jwú nà micî myêsh yí,
Cwámba míl micwámba myêsh mí ngá
gwóꝝ yí.

17 Mə mú dúg ngwól *éngəles tál
jwówúd tátəlí. A mú kîm gwów-gwôw
ci nà inunú byêsh yâ gwów ná: Zəgá!
Səəngyagá bi zág məma dína má Zəmbî
dî,

18 zə də. Bi mə zə də míshwun
mí micî, nə míshwun mí ójwú-buud
nə ozimbi wâ gwów-gwôw, nə mísh-
wun mí íkabalí nà buud bwé ngá kyey
nə byo wá, buud bēsh, tə ofulí tə
mikwám, tə ozhizhe ɔ búúd tə fwámé
búúd.

19 Mə mú dúg biin bənêṅ micî myâ
shí nə misámbá mí dóómb myáṅ bwé
má səəngya ná bwé zə lúmbəli nə Muud
njúl kabalí áfufumê dí yé bənêṅ bə
ózimbi.

20 Bwé mú ntâg bii biin, bii
námá *múúd micúndé á ibəmb, nyə
muud nyə á də shiig buud nə məma
*máshimbá nyə á də sá mísh má biin
dí yí. Buud nyə á də shiig wá bwé
wá bwé á də magulə ná bwé wág bwo
məyigyé má biin, bwé də kúd vugali
jé məmpwoombú shí wá. Bwé mú
wusə biin bá *muud micúndé á ibəmb
cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə
í ngá bəmb.

21 Kafwəle í á ngə cúwo muud kabalí
áfufumê mpud yí, í mú gwú bóólágá
bēsh. Inunú byêsh í mú də míshwun
myáṅ ná ndéé jílə.

20

Ijwúga tâṅ mimbú tóóshin

1 Ja ísâ íni í má shîn bə ntáni yí,
mə mú dúg ngwól *éngəles ngá shulə
wú gwôw a mbíd juwuga bí ncímə nə
məma kwoolú íjkwánz.

2 A mú mamusə bii nkəondú éne,
nywâ a yág jísə Njwú məjamb yé
wəəngú, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə

məṅkəda; a bá ji mənəkəda məəng dí
mimbú tóóshin.

3 A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé
a fad mpumbé, wá máyigyé ngunud.
Nyə á fad nkəondú éne ntáni ná a jíg kú
ná nyiṅgə ngə shiig ikúl í cúgé *Oyúden
yí, kə wóós ja mimbú tóóshin mí bá
shîn yí. Ja mimbú myəəng mí bá shîn
yí, í bá jii ná bwé bídúg nyə fúfwálá.

4 Mə mú dúg ícaəngə, buud bwé mú
zə ji ícaəngə byəəngəd. Zəmbî mú
yə bwo nkul ná bwé ngág nə sámb
milású. Mə mú námá dúg *míshíshim
mi búúd bwé á cígəw məcúṅ wá. Bwé
á cígəw məcúṅ nəcé bwé á wá cug
jáj ngələ bwaagulə lán má Yésus dî,
nə ngələ bwiṅg Milású mí Zəmbî wá;
bəəng bwé áshígé kúd tə biin tə vugali
jé məmpwoombú shí wá, bwé áshígé
wíya máyigyé nkí mpwóómbúd nkí
mbwəd wá. Buud bəəng bwé mú
gwúm ná ndéé bənêṅ *Kříst bwé mú bə
nə ijwúga tâṅ mimbú tóóshin.

5 Mílúgá mimbimbə mí áshígé fwo
gwúm té mimbú tóóshin mí áshígé fwo
shîn yí. Buud bwé á gwúm bənêṅ Yésus
zə bə nə ijwúga tâṅ mimbú tóóshin wá,
gwúmálə áshúshwóógá wəni.

6 Buud bwé gwúm gwúmálə
áshúshwóógá wá bwé má jəla, báá básə
míṅkəṅkə mi búúd. Shwíy ábēé í ábúlé
ná kúnnya nə bwo, bənêṅ Kříst bwé bá
yida bə nə ijwúga tâṅ mimbú tóóshin.

7 Ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí,
bwé bá yíl Sátan mímbwugud,

8 a mú bá cúwo tóón kə ngə shiig ikúl
í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mənê
dî, ntó ji ná Gəg nə Magəg*; kə ngə
shiig bwo ná ndéé bwé mú səəngya nkí
bulya nda shə nyísə māṅ yí, ná bwé sá
dóómb.

9 Bwé á ka mpyáanz shí nyêsh, bwé
lyə ngwála Zəmbî mə céel yí, kúl bag dé
dúsé yí, lyə wə ná kyesh. Nji, kuda í á
wu jəṅ dí zə cumbal jígal bwo.

19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 19:20
13.1-2, 13, 15 *fidə*: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 *bí ncímə*: 9.1 20:2 12.3, 9
20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 20:6 1.6; 2.11 20:8 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2,
10-12 * 20:8 *Gəg nə Magəg*: Ntáni wá múúd micúndé Ezekyél nyə a jəw buud bwé ngá lúmbəli nə kúl
má Zəmbî wá yé. Wo ji nə nkul dúg gwo Eze 38 nə 39 dî. 20:9 Iṅ 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22;
39.6 20:10 19.20

10 Nə ndeé Njwû məjamb nyə á ngə shüig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kál biin bá *muud micúndá á ibəmb búsé yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású aməzhúgúlá

11 Mə músə ka dúg məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng míšád, í jím b kú ná nyiŋə bə.

12 Mə mú dúg búúd bwə á yə wá, təə ozhizhe ə búúd, təə fwámé búúd, bwə təl otútəlí mpwóombú caangəd. Okálaad bwə músə bényəw. Mpúsə búni, bwə mú nyiŋə bəny ngwólúgá íshús, nyāŋ njúl kálaad á cəg. Zembî mú ngə sámb buud bwə á yə wá milású, ngə bə misóólúgú myāŋ.

13 Bəəng búúd bwə á yə mán wá, mán mə mú nyiŋ bwo, shwiŋ nə ban mínjím í mú námé nyiŋ bán. Zembî mú ngə sámb muud yēsh milású, ngə bə misóólúgú myé.

14 Bwə mú wusə shwiŋ nə ban mínjím bí kudad: shwiŋ ábēē wə wusəwálə bí kuda dí.

15 Muud yēsh jíné í á bə kú nyīn kálaad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

1 Nə ndeé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jím, təə mán, mə kú ná nyiŋə bə.

2 Mə mú dúg Yurúsəlem agúgwáan, ŋkəŋkə ngwəla ngə shulə wú gwów wə Zembî. Í á bə í mə shīn cwə nyúul nda mudá mə kwísha nə a ké béya yé.

3 Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembî dí, í ngə ci nə ŋkulú ná: «Zembî bəñəŋ buud banda dán wəga. Zembî mə zə ji búúd dí, buud

bwə músə bə búúd bé, nyə ntəg Zembî wāŋ.

4 A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwelə də yə, bwə kú ná bwelə də sá məshwiŋ, kú ná bwelə jug nə məcey. Isá í acwúlú í á mə cə.»

5 Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dúg í? Mə ngə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə námé ná: «Ciləg isá íni, nəcé iciyá byām bísə í abúgúlá, bísə obúbálé.»

6 A mú námé ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwəŋ á cəg, a ŋgul mwo ashwá.

7 Muud yēsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námé bá bə Zembî yé, nyə bə mwān waamə.

8 Buud bwə júlə mányúul fúndə cúwálí wá bāŋ í, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəng bwə á mə sá icəg ŋkí dana míš mə Zembî dí wá, nə ogwúl ə búúd í, nə buud ó jaŋga, nə buud ó ncidə, nə buud bwə ngə yə ozembî wá yadúg gúmə wá, nə minjínjǝǝ, búni bēsh bwə bá shúgula nji bí kuda nə fidə dî, shwiŋ ábēē wəni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

9 Nə ndeé, wəéŋgəles zaŋgbá bwə á bə bwə mbíd ikwəw zaŋgbá lwándúlá nə okwaag-jumə zaŋgbá wə məzhúgúlá wá, ngwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbə.»

10 A mú kə nə *jím jām wúl məma mbūŋ dí gwəw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ŋkəŋkə ngwəla ngə shulə wú gwów wə Zembî.

11 Í á bə nə milwané mí Zembî, í ó də lwenya nda jǝǝ kwóógú bwə də jəw nə

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 20:12 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 20:12 MmN 32.32 20:14 20.10; 1Kr 15.26 shwiŋ ábēē: 2.11 20:15 3.5 21:1 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 21:2 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 21:3 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 21:4 7.17; Iza 26.19; 35.10 21:5 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9 21:6 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * 21:6 Ikaŋgá íbá íni bísə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə aməzhúgúlá yā kál lú garék. 21:7 2Sa 7.14; Eze 11.20 21:8 2.11; 19.20; 21.27 21:9 Iza 54.1-17 21:9 15.1 21:10 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 21:11 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2

zhâspə yí, zhâspə wəɔŋ njúl wo tâl ká wo ñgá dúg ká, námá nda yèn kristâl.

12 Yurúsalem wəɔŋ nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányuŋ má má lyɛ íkóómb byêsh ná kesh, mányuŋ məɔŋgú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéŋgəles wúm nə óbá bwé njúl isándálé. Míná má á bə námá mícilyá cínəŋg mimpumbéd, míná má íbɛend wúm nə íbá yá bwán ó *Izəɾəyél.

13 Mimpumbé wúm nə mímbá myəɔŋg mí á bə, kóómb jwəw í dɛ cúwo yí mimpumbé mílól, *məncwúm má jwəw† mimpumbé mílól, *mákóól má jwəw‡ mimpumbé mílól, kóómb í dɛ jímə yí mimpumbé mílól.

14 Bwé á fwə mányuŋ mə ñgwéla wəɔŋgú nə məváál má mákwóógú wúm nə mábá, bwé mú cilə *búúd ɔ lwámá ó Mwá Ncwəmbɛ míná máŋ məkwóógú məɔŋgúd, búúd ɔ lwámá bwé á bə wúm nə óbá wá.

15 ɛŋgəles nyə á ñgə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zé yígula ñgwéla nə mimpumbé, nə mányuŋ; máda wəɔŋg nyə á bə síyá nə or.

16 Ñgwéla í á bə íkóómb byêsh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ñgwúd. ɛŋgəles mú ñgə yígula ñgwéla nə máda; a mú kwey ná nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwəw, byêsh í á bə cé ñgwúd, *osətâd§ otóóshin wúm nə óbá.

17 A mú námá yígula mányuŋ mə ñgwéla, a kwey ná mäsə kələ gwəw okudé* təd nə məwúm mánə nə ónə, ñgələ yígula nda búúd bwé dɛ yígula ísá ná.

18 Bwé á mə mányuŋ məɔŋgú nə məkwóógú bwé dɛ jəw ná zhâspə má, bwé lwə ñgwéla nə fwámé or áfufaanə, a dúgə ñkənwə nda fwámé yèn.

19 Bwé á ñgə wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myá nyuŋ ñgwéla dí ná í bəg ñkí nywa dúg. Bwé á sá

ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwé wá kwóógú bwé dɛ jəw ná zhâspə yí; ábɛé dí, bwé wá dəɔŋg bwé dɛ jəw ná safir yí; aléel dí, bwé wá dəɔŋg bwé dɛ jəw ná kalusedwân yí; ányina dí, bwé wá emerôd.

20 Bwé á wá dəɔŋg bwé jəw ná sardwân yí átána dí, konalín ásamuna dí, krizolít ázəŋgbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizopəɾás áwúmád, yasét áwúm nə ñgwúdád, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bɛé dí.

21 Minjuwəg myá mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwé dɛ jəw ná pərlə yí, nda mpumbé, nda pərlə. Bwé á kwaag njwónə ánání á ñgwéla nə fwámé or, or wəɔŋg njúl, wo tâl ká wo ñgá dúg ká, nda yèn.

22 Mə a shígé dúg təə *Mpáánzə Zembí ñgwéla wəɔŋg wēsh dí. Zembí Cwámá á ñkul nyēsh bá *Kříst wə búśó təŋ Mpáánzə á ñgwéla wəɔŋg.

23 Ñgwéla wəɔŋg í áŋgə nə jí jwəw, kú jí ñkwoond; mílwané mí Zembí wə mí ñgə kwan wə, Mwá Ncwəmbɛ jisə məos í ñgə kwan ñgwéla wəɔŋg yí.

24 Íkúl ishús í bá dɛ cəgə nyədí mánkənyad, micí myá shí mí bá zə dɛ təəm wáŋ cínəŋg.

25 Mimpumbé myé mí ábúlé bwéle dɛ feed, nəcé ibulú í ábúlé ná dɛ bə ñgwéla wəɔŋgúd.

26 Bwé bá zə dɛ nti təəm nə mílwané myá íkúl ishús cínəŋg.

27 Sâ jí ñkí dana mísh má Zembí dí yí í ábúlé bwéle kə cínəŋg, tɛem bə múúd nyə a má wusə nyúúl ísá í áduđanâ dí nə íjəp dí yé. Buud bwé bá kə cínəŋgú nji bəɔŋg míná máŋ mäsə cilyá kálaad á cəg mə Mwá Ncwəmbɛ dí wá.

22

1 Ná ndéé, *ɛŋgəles éne mú lwó mə ñgwəp məjúwó má cəg, í njúl ná ñkəl-

21:12 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † 21:13 məncwúm má jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 21:13 məkóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sətâd: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kál máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sòm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cəg: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12

ɲkúl nda yèn kristâl; ɲgwɔ́ ɔ́ wɔ́ɔɲg í ɲgá zhu *caanǵé má Zembî bá Mwâ Ncwɔ́mbe dî,

² í ɲgá wô tâm ɲgwála, líí cug í tál mánciindye má ɲgwɔ́ ɔ́ mabá mêsh dî. Líí jɔ́ɔɲgú í du bə nə mpumá ɲkwoond yêsh á mbû, buud du mwáág mpúmá cínɔ́ɲgú ija wûm nə ibá ɲkúmba mbû. Ikáá byé i du lwag ikúl í cúgé *Oyúden yí.

³ Sá í ábúlé ná nyingə bwəma nə məlweemyâ ɲgwála wɔ́ɔɲgú. Caanǵé má Zembî bá Mwâ Ncwɔ́mbe í bá bə wu. Osóol ó mǎsáal ó Zembî bwé bá sá Zembî iséy.

⁴ Bwé bá dúg mpwóombú nyé, bwé bə námá nə jíná dé cilyá mámpwoombú.

⁵ Bulú í ábúlé ná du yínd wu. Buud bwé ábúlé ná du jii máɲkenya wu, kú námá jii málámba, nəcé Zembî Cwámba mə bá du kwan bwo. Bwé bá bə nə iɲwúga kandugə á kandugə.

Yésus wál bá nyingə zə

⁶ ɲɲgəles mú ci nə mə ná: «Iciyá íga bísə í abúgúlág, bísə obúbálé. Cwámba, Zembî má jwú nə *mishíshim mi *búúd ɔ́ mícúndá yé, nyə á nti mə ná, mə *ɲɲgəles yé mə zág lwágulə ósóol ɔ́ mǎsáal bé sâ í wál bá zə sîy yí.»

⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Muud mə báágúlá iciyá kálaad éga ɲgá cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wá má á gwág isâ íni, mə wá mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúbudí ɲɲgəles nyə á ɲgə lwó mə byo yé dí shí məkuú, nə má yə nyə gúmá.

⁹ Nyə ntəg nə mə ná: «Mbô! Kú bɛɛg sá ntúni! Mə jii muud gwoonɲ wún nə shé ɲgə sêy sêy ɲgwûd, nə mə nə bínónɲ omínyonɲú bwô búúd ɔ́ mícúndá, nə buud bwé ɲgá baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyingə ci nə mə ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ɲgá cúndə yí, nəcé isâ byɔ́ɔɲg í wál zə sîy.

¹¹ Muud mə du sá olílingí yé, nyíngəg ɲgə sá olílingí; nyɔ́ɔɲg músə nə nyéé mísh má Zembî dí yé, nyíngəg bə nə nyéé. Muud ɲgá sá otútəlí yé, nyíngəg sá otútəlí, nyɔ́ɔɲg jí ɲkɛɲkɛ múúd yé sá ná a nyíngəg bə ɲkɛɲkɛ múúd.»

¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Mə zag ntəg nə myána, mə bá zə ɲgə jána nə buud ɲgə bɛ sóólágú mə múúd yêsh.

¹³ Mə jii Alúfa, mə Oméga. Mə jii ashúshwóógú, mə aməzhúgúlá. Mə jii Mətédúlé, mə Məshíné.

¹⁴ Buud bwé ɲgá gusa íjud byán wá bwé má jəla, nəcé bwé bá bə nə zhií mə kúmá líí cug dí, bwé bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ɲgwálad.

¹⁵ ɲgwála dí tóon nyə mə bá bə, nə buud bwé á lweegushi ícug nda ompyə wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó janɲa, nə ogwûl ɔ́ búúd, nə buud bwé ɲgá yə ozembî wá yadág gúmá wá, nə muud yêsh mə céél íjǔǔ á ɲgá námá bwiing byo yé.

¹⁶ Mə Yésus mə a nti ɲɲgəles waamá ná a zág bwaagulə mǎdɔ́ dí ná isâ íni bísə obúbálé. Mə jii mbyágá á mpwonɲ buud mə *Dávid, mə jii acén-cení má du faan kúndá mán yé.»

¹⁷ ɲkɛɲkɛ Shíshim bá ɲgwɔ́l mə Mwâ Ncwɔ́mbe bwé ɲgə ci ná: «Zaág!» Muud yêsh ɲgá gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ɲgá gwág shwáásúlə minú yé zág. Muud mə jí mǎjúwó má cug yé, lágúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ɲgá gwág iciyá kálaad éga ɲgá cúndə wá, mə Yuánes, mə ɲgə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlé gúl ciyá wa yé, Zembî bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ɲgá lwó wá.

¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa

22:2 21.21 Lú: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20 22:8 1.9; 19.10 22:10 Dan 12.4 22:11 Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sôm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 22:13 1.8 22:14 7.14; Sôm 118.19-20 Lú: 22.2 22:15 21.27; Ifz 5.5 22:16 1.1; 5.5 acén-cení má du faan kúndá mán yé: 2.28; Ilɲ 24.17 22:17 21.2, 6 22:18 Mbá 4.2; 13.1 22:18 Mbá 29.19 22:19 líí: 2.7 kálaad: MmN 32.32

Íciyá kálaad éga ngé cúndə dí yé, Zεmbî bá béeḡ múúd wəəngú dé kəw lə ísâ kálaad éga ngé lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ŋkul má dá íbumá í lí á cəḡ, nda yə nyə ŋkul mə nyíi ŋkəŋkə ŋgwólád.

²⁰ Muud ngé bwaagələ ná isâ byəəŋḡ bísə obúbálé yé ngə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyiŋḡə zə.» Amen! Yé Cwámba Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus kə sá bí bēsh mpaam.